مەکسیم گورکی

خەمی نان

(لەنێو خەڵکیدا)

و: حەمە کەریم عارف

... تەواو ئەوەتام لەنێو خەڵكیدا. كارێكم دۆزیوەتەوە. لە دووكانێكی پێڵاوفرۆشی زۆر فاخیری شەقامی سەرەكی شاردا شاگردی دەكەم.

وەستام كابرایەكی كورتە باڵای خڕكەلانەیە. ڕوخساری لاواز و ڕەنگ بۆرەقنەیە، ددانەكانی زەرد وكرمۆڵن، چاوەكانی لێڵ و لێخنن. وا هەست دەكەم چاوانی نابینن، بۆ ئەوەی دڵنیابم داخۆ دەبینن یاننا، دەمەلاسكەی دەكەمەوە.

بە دەنگێكی نزم، لێ جدی گوتی:- دەم و قەپۆزت خوارمەكەوە، دەم وقەپۆزت بخواتەوە!

عەجایەب خۆ چاوی دەبینێ! ئەمەم پێناخۆش بوو، باوەڕم نەدەهات چاوی ببینێت، ڕەنگە وەستا هەر بە مەزەندە ئەوەی زانیبێ كە من لاسایی دەكەمەوە. بۆ ئەوەی بە تەواوەتی ئەرخایەن ببم، دووبارە لاسایی دەكەمەوە.

بە ئارامییەكی زیاترەوە، لێوە ئەستوورەكانی دەبزوێنێ:

- یەك كەڕەت پێم گوتی دەم وقەپۆزت خوارمەكەوە. ئەدا دەرمەیەنە، ئەدا وئەتوارت بخواتەوە!

چپە تووندەكەی وەكو ئەوەی لە دووم بێ، لە گوێما دەنگی دایەوە.

- دەست بەیەكا مەماڵە، ئەوەت لە بیربێ كە تۆ لە موغازەیەكی دەرەجە یەكی شارا، كە كەوتووەتە شەقامی سەرەكی شارەوە، كاردەكەی، شاگرد دەبێ وەكو بت، ئاقڵ و بێجووڵە لەبەر دەرگا بوەستێ.

تێنەدەگەیشتم بت (پەیكەر) چییە؟ مەبەستی چییە؟ باشە چی لە دەستەكانم بكەم، تا ئانیشكم یەكپارچە ئەگزیما و زیپكەبوو، خوروویان لەوەدا نەبوو! ئارامی لەبەر بڕی بووم، یانی تەواو نابێ دەستەكانم بخورێنم؟!

وەستا، ژێراوژێر نیگایەكی دەستەكانی كردم و ئەوجا پرسی:

- لە ماڵی خۆتاندا چ كارە بووی چ كارێكت دەكرد؟

كە پێمگوت چ كارێكم دەكرد، سەرەخڕەكەی كە چنگێ مووی بۆزی پێوە لكابوو، باداو، بە پەستیەوە گوتی:

- شتە كۆنەت كۆ دەكردەوە؟... بڵێ بەرەڵڵایی... خۆ سواڵ لەم كارە باشترە! لە دزییش خراپترە.

بە ڕاوێژێكی شانازی ئامێزەوە گوتم:- دزییشم كردووە.

دەستەكانی وەكو چنگی پشیلەیەك، لە سەر مێزەكە هێنانەوە یەك، چاوە ئەبڵەقەكانی تێ بڕیم و لە پشت مێزەكەیەوە فیشكاندی:- چۆ ... ن؟ دزییشت كردووە؟

بۆم ڕوون کردەوە کە چۆن وکەی دزیم کردووە، چیم دزیوە، ئەوجا وەکو یەکێک تەواو ئەرخایەن ببێت، بە ڕاوێژێکی هێدی ونزم گوتی:

- دەی ئەم کاری منداڵانە بووە، با چاوپۆشی لەوە بکەین، بەڵام ئەگەر پارە یان پێڵاو لە موغازەکەی من بدزیت، لە زندانت توونت دەکەم و نایەڵم تا نەگەیە هەژدە ساڵان، ئازاد ببیت.

بەو قسانە ترسام ولە دڵی خۆدا هێندەی دی ڕقم لێی بووەوە.

جگە لە وەستام دوو یاریدەدەری دیکەش لە موغازەکە کاریان دەکرد: یەکێکیان ساشای خاڵۆزام (کوڕی یاکوف) بوو، دووەمیان کوڕێکی چەلەنگی زیتەڵی گۆنا سوور بوو. ساشا پاڵتۆیەکی کورتی سووری لەبەر و بەرکۆشەیەکی پۆشی بوو، بوینباخی لە مل بوو، پانتۆڵێکی درێژی لەبەربوو دەگەییە سەر پێڵاوەکانی. زۆر بەخۆی دەنازی وکەم و زۆر گوێی بەمن نەدەدا، هیچ حیسابێکی بۆ نەدەکردم.

وەختایەک بابام بۆ لای وەستای هێنام، داوای لە ساشا کرد کە ئاگای لێم بێت وفێری نهێنیانی کارەکەم بکات. ساشا نێو چاوانی تێکنا وبە خەمساردیەوە بەرسڤی دایەوە:

- جارێ پێش هەموو شتێک دەبێ فێری ئەوەبێ بەگوێم بکات.

هەنگێ باوە گەورەم دەستی بە سەرما هێنا و، دانەویەوەو دەمی لە پەنا گوێم ناو گوتی:

- بچکۆل، بەگوێی بکە، چونکە هەم لە تۆ گەورەترەو هەم لە کارەکەشا لەتۆ لە پێشترە...

هەنگێ ساشا، نیگایەکی بە ماناوەی کردم وگوتی:- قسەکانی باوەگەورەت لەیاد بێ!

ئیدی لە یەکەم ڕۆژەوە، خۆی بەسەرما دەنواند و چاوی لێ سوور دەکردمەوە، چونکە لەمن کۆنتر بوو لەوێ. جارجار وەستام پێیا هەڵدەشاخی و دەیگوت:

- کاشرین، بەس چاو زەق کەرەوەو خێسە بکە...

ساشا کاشرین، سەری دادەنواند ودەیگوت:- وەستا من مۆڕەم نەکردووە.

وەستا قەناعەتی بەو درۆ زەقە نەدەکرد و لەسەری دەڕۆیی:

- بەو ئاوایە چەناگەت بامەدە... ڕەنگە مشتەرییەکان بە نێریت بزانن...

یاریدەدەرە گەورەکە، ژێراوژێر ڕیشخەنێکی بۆ دەکرد وزۆری پێخۆشبوو. وەستا لێوە دزێوەکانی هەڵقورتاند. ساشا، خۆی دایەپاڵ ڕەفەکان و لە تەریقیدا گۆناکانی سوور هەڵگەڕان. من لەو گفتوگۆیانە بێزاربووم: ئەو خەڵکە وشە وزاراوەی سەیر بەکار دێنن، هەندێجار کە ئەوان قسە دەکەن، لێیان تێناگەم، وادەزانم بە زمانی فەرەنگی دەئاخفن.

کە مشتەرییەکی ژن خۆی بە دووکان و موغازەکەدا دەکرد، وەستا دەستەکانی لە گیرفانی دەردەهێناو بە ئەسپایی دەستێکی بە سمێڵەکانیا دێنا و بزەیەکی شیرینی بۆدەکردو چرچ و

لۆچان دەم وچاوی دادەپۆشی، بەڵام چاوەکانی نەدەگۆڕان، بەڵام شاگردە (یاریدەدەر) گەورەکە، لەجێی خۆی ڕاست دەبووەوە، سینگی دەردەپەڕاند، باسکەکانی بەخۆیەوە دەنووساندو دەستەکانی وەکو دوو باوەشێنی گەورە بادەدا، ساشا بۆ ئەوەی چاوە زەقەکانی وەشارێت، چاوی دادەخست ومن لەبەر دەرگاکە دەوەستام وبە دزییەوە دەستەکانم دەخوراندو دووراودوور تەمەشای دیمەنی ئەم سەودا و مامەڵەیەم دەکرد.

یاریدەدەرەکە (شاگرد) دەکەوتە سەر ئەژنۆ، پێڵاوەکانی بەپای کرێکارەکە دەگرت، دەستەکانی دەلەرزین، بەجۆرێ ئەم لاوئەولای پای دەگرت وەکو ئەوەی بترسێت، نەبا بشکێت، من دەبیرەوە دەچووم، لە دڵی خۆما دەمگوت ئەم پێیە لە ئەژنۆوە تا خوارەوە، چەند لە بوتڵێکی سەرەوخوار دەچێت.

جارێک خانمێک، بە تووندی پاژنەی ڕاتەکاندبوو و بۆڵاندبووی:- ئاە! تۆ ختووکەم دەدەی!

شاگردەکە بلەز بەرسڤی دابووەوە:- نەخێر خانم، دەمەوێ ئەندازەی پێت بگرم.

دیمەنی شپرزەی شاگردەکە زۆر کۆمێدی بوو، بۆ ئەوەی جڵەوی پێکەنینی خۆم بگرم، ڕووی خۆم وەرگێڕا و جارجار ئاوڕێکی پاشەوەم دەدایەوە. ڕەفتار و جووڵەی شاگردەکە زۆر خۆش بوو. هەرچەند سەرم دێنا ودەبرد باوەڕم نەدەکرد، بتوانم ڕۆژێک لە ڕۆژان قامکەکانم بەو چاپوکییە و بەو هەموو ئەدەبەوە بجوڵێنم و پێڵاو لە پێی کەسێکی نەناس بکەم.

زۆرجار وەستا دەچوو بۆ گەنجەکەی ئەوسەری فرۆشگاکە وساشای بۆلای خۆی بانگ دەکرد. شاگردە گەورەکە بە تەنێ لەگەڵ کڕیارەکەدا دەمایەوە. لەبیرمە جارێک، دەستی بە پاژنە و گوزینگی خانمێکی سوور وسپی قژ زەردا هێنا، ئەوجا قامکەکانی هێنانەوە یەک و ماچێکی کردن. خانمەکە لەبن لێوانەوە گوتی:- کە هەتیوێکی بێ تەربیەتی!

یارۆ، بەر خەبەبەی پڕ با کرد و هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا وکەوتە دەمەلاڵکێ... ئۆ... ئا... ئۆ!

لە ناکاوا پێکەنین گرتمی، خەریک بوو لە پێکەنینا دەخنکام، بۆ ئەوەی نەکەوم دەستم بە دەسکی دەرگاکەوە گرت. دەرگاکە کرایەوە و سەرم دای بە شووشەکەدا کە شکا و ڕژایەسەر ئەرزەکە.

شاگردە گەورەکە، لاقی دا بە عاریدا و بەر دەمرێژی جنێوی دام، ئەوجا وەستا بە دەستە بەهێزەکانی وبە موستیلە زێڕە گەورەکەی بەربووە سەر وکەللەم. ئەوجا ساشا کەوتە خوتەخوت وبۆڵەبۆڵ، ئەویش لای خۆیەوە گوێی سوومەوە. ئێوارێ کە بۆ ماڵ دەگەڕاینەوە، گوتی:

- ئاگاداربە، ئەگەر جارێکی دی ئەمە دووبارە بکەیتەوە، بێگومان دەرت دەکەن. من نازانم تۆ بەچی پێدەکەنی؟

ئەوجا بۆی ڕوونکردمەوە، شاگرد تا زیاتر لەگەڵ مشتەریدا، نەرم ونیان و ڕووخۆش و بەوێڵ و ماریفەت بێ باشترە و بازاڕی گەرمتر دەبێ... دەبێ ئەمە بکەیە گوارە و لە گوێی بکەیت.

- ئافرەتان، کە مجامەلە بدینن، ئەگەر پێڵاویشیان پێویست نەبێ، هەر دەیکڕن، خواخوایانە کوڕێکی قۆز وڕووخۆش بدینن، یانی تۆ ئەمەش نازانی؟ فایدەی نییە، هەر هەوڵێک لەگەڵ تۆدا بدرێ بە فیڕۆ دەچێت!

ئەم قسەیەی دواییم زۆر لەبەر گران بوو، هیچ کەسێک لە فرۆشگاکەدا، بەتایبەتی هەوڵی نەدابوو، شتێک فێری من بکات و هەوڵەکەی بە فیڕۆ چووبێ، بۆیە نەدەبوو ساشا ئەو قسەیە بکات.

هەموو بەیانییەک، شێفەکە، کە ژنێکی تووڕەی دەغەزاری مردەلۆخ بوو، یەک سەعات زووتر لە کوڕە خاڵەکەم هەڵیدەساندم، هەرکە لەناو جێگاکە دەردەهاتم، سەماوەرەکەم پێدەکرد، ئێزنگ و قەلاشکەریم لە هەموو سۆپاکان دەکرد، قاپ و ئامانەکانم دەشت، جلەکانی وەستام و شاگردە گەورەکە وساشام خاوێن دەکردەوە، پێڵاوەکانیانم دەسڕی. دوایی کە دەهاتم بۆ موغازەو فرۆشگاکەم گسکدەدا و تەپ وتۆزەکەیم دەتەکاند، چایم دەم دەدا، ئەوجا بە هەشتاو هەموو شارم دەدایە ژێرپاوەو ڕاسپاردەو بەستەی مشتەرییەکانم دابەش دەکرد. پاشان بۆ ماڵ دەچووم وخواردنی نیوەڕۆم دێنا. تا من لەو کارانە دەبوومەوە، ساشا لەجیاتی من لەبەر دەرگا دەوەستا. هەرکە من دەگەڕامەوە، هەموو داخی خۆی بەمن دەڕشت، کە گوایە ئەم ئیشە لە شان و شەوکەتی ئەو کەم دەکاتەوە... هاواری بەسەردا دەکردم:

- هەی تەمەڵ، هەی بێ غیرەت! کارەکانت بەملی مندا دەدەی!

ئەوەی ڕاستی بێ لەم ژیانە بێزار وبێتاقەت بووم، کە بیرم لە ژیانی ئازادی خۆم لەنێو مەزرا و لێرەوارەکانی ئەم بەروئەوبەری ڕوباری لێڵی ئوکا و، کوچە وکۆڵانە لمەڵانەکانی کونافینو دەکردەوە، بەزەییم بەخۆما دەهاتەوە، بیری نەنکم و هاوڕێکانم دەکرد، لێرە کەس نەبوو قسەی دەگەڵ بکەم، کەس لە زمانی من حاڵی نەدەبوو. ئیدی لەم ژیانە درۆزنانەیە زۆر تووڕە و پەست دەبووم.

زۆرجار وا ڕێدەکەوت کە خانمانی مشتەری دوای سەودایەکی زۆر و چەنەبازیەکی فرەو گۆڕینی ئەم پێڵاو و ئەو پێڵاو، هیچ پێڵاوێکیان بەگەن نەدەکرد و بەدەستی خاڵی لە موغازەکە وەدەردەکەوتن، هەنگێ وەستا و هەر دوو شاگردەکەی، ساشا و ئەوی دی، تووڕە دەبوون و وەکو کەو دەچوون. وەستا، کە بزەکەی سەر لێوی ئاوا دەبوو، ئەمری پێدەکردم:- کاشرین، ئەو قۆندەرانە بخەوە جێی خۆیان!

ئەوجا، لەناکاوا لێشاوی جنێوان لە دەمیەوە بەردەبوو:

- بۆ ڕابواردن دێن بۆ ئێرە، مالۆسانی بەڕەڵڵا، لەماڵەوە ناحەوێنەوە، ئیدی بۆ چاوبازی و خوێڕاتی بەسەر موغازە و فرۆشگاکاندا دەگەڕێن! خۆزگە ژنی من دەبوو، دەمزانی چۆن ئەو دنیای بە ڕەنگینی نێشاندەدەم...

لەکاتێکا ژنەکەی، درێژداهۆڵێکی باریک وبنێس و چاوڕەشی، دفناک (کەپوو زەلام) بوو، پێی بە عاردیدا دەدا و هاواری بەسەرا دەکرد و بەجۆرێ ڕەفتاری دەگەڵدا دەکرد لە تۆ وایە خوڵام و نۆکەری ماڵەکەیە.

ئیدی وەستا وجووتە شاگرد، دوای ئەوەی بە ڕێز وحورمەتێکی زۆرەوە، بە گفت ولفتێکی ناسکەوە خانمێکیان بەڕێ دەکرد و تابەر دەرگا بەڕێیان دەکرد، هەرکە دەهاتنەوە ناو موغازەکە هەزار و یەک قسەی دزێویان بۆ هەڵدەبەست و لە پاشملەیان دەگوت. وام لێدەهات بە هەشتاو دووی ژنەی تاین بکەوم و لە ڕێگادا بیگرم و هەموو ئەو قسانەی بۆ بگێڕمەوە کە وەستا و شاگردەکانی، بە نەهەق لە پاشملەیان دەگوت.

هەڵبەتە من ئەوەم دەزانی کە مرۆڤ مایلە لە پاشملەی یەکدی بلێن و لەوە ئاسانتر نییە قسە وقسەلۆکان لە پاشملەی هەرکەسێک هەڵبەستی... بەڵام ئەمانە لە تامیان دەرکردبوو، کەسیان نەدەبوارد، ئەم سێ کەسە، خۆیان لە هەموو کەس پێ باڵاتر بوو، دەتگوت لە ئیجادی بۆ ئەوە هەڵبژێردرابوون، کە بێخەم و خەیاڵ، ئیراد لە هاونەژادی خۆ بگرن و ئیدی کەسیان نەدەبوارد.

بەغیلیان بە هەموو کەس دەبرد، قەت ستایشێکیان لەدەم نەدەبووەوە، ئیدی بۆ هەرکەسێک چیرۆکێکی نەنگین وئامادەیان پێبوو، زاریان دەتگوت مقەستی درۆمانە وتیژکراوەتەوە، بە عەمراتم خەڵکانی وام نەبینی بوو.

دەمەو ئێوارەیەک خانمێکی گەنج، زۆر گەنج خۆی بە موغازەکەدا کرد، ژنێک بوو چاو گەش، سەرگۆنا ئاڵ، پاڵتۆیەکی مەخمەڵی لەبەربوو، کە یەخەیەکی فەرووی ڕەشی پێوەبوو. دەم وچاوی لەبەینی یەخە فەرووە ڕەشەکەوە، دەتگوت گوڵێکی کێوی دەگمەن وبێ وێنەیە. وەختایەک پاڵتۆیەکەی دایەدەست ساشا، هێندەی دی جوان دەرکەوت، نموونەیەک بوو لەو گۆڕە. دوو ئەڵقەی ئەڵماس نیشان لە گوێیدا دەدرەوشانەوە، بەژن و باڵای زرافی، لەژێر کراسە ئاوریشمە شینباوەکەیەوە، کەلە ناوقەدی جەڕی بوو، هێندەی دی بەرجەستە بووبوو. یەکسەر فاسیلیسای جوانی وەبیر هێنامەوە، بەلای منەوە پەرییەک بوو لەو گۆڕە، یانی بەلای کەمەوە دەبوایە ژنی حاکم بێ. پێشوازیەکی شاهانەیان لێکرد، هەرسێ زەلامەکە لەبەردەمیا، وەکو ئەوەی کڕنۆش بۆ خواوەندێک بەرن، بە چۆکا هاتن و لەتۆ وایە گوڵ لە زاریان دەبارێ. بە سێ قۆڵی، بەناو موغازەکە کەوتن و بە دەوریا دەهاتن، وێنەکانیان لە جامخانەکاندا ڕەنگی دەدایەوە. وام هەستدەکرد هەموو شتێک گڕ دەگرێت ودەتوێتەوەو خەریکە شێوەو شکلێکی تازە وەردەگرێت. لێ ژنەی گەنج دوای ئەوەی بێ هیچ چەنەبازی و چەند وچوونێک جووتێ پێڵاوی گرانبەهای

هەڵبژاردو هێشتا بە تەواوەتی لە دووکانەکە دوور نەکەوتبووەوە کە وەستا، فیکەیەکی کێشا وگوتی:- سۆزا .... نی.... یە!

شاگردەکەش، بە کەش وفش و پۆزلێدانەوە گوتی:- بەکێی دەزانی، کەسێکی سەماکارە.

ئیدی بە دوو قۆڵی کەوتنە باسی ئاشقانی خانم و ئەشقبازی و ڕابواردنەکانی. ئیدی ئەوەی دەیانگوت، بتخستبا سەر نان سەگ بۆنی پێوە نەدەکرد، بەتەواوەتی لە تامیان دەرکرد، پیاو قێزی دەبووەوە. دەیانگوت مەگەر پیاوێک کەر بێ بچێتە ژێرباری خەرجی ئەم جۆرە ژنانە، دیاربوو ئەو هەموو جنێو و بێزکاڵیەیان لە بەغیلی بوو. جارێک وەستا دوای فراقین، چوو بۆ گەنجەی موغازەکە وخەریک بوو بە دەم وەنەوزدانەوە دەخەوت، دەرفەتم لێهێنا، قەپاغی سەعاتە زێڕەکەی بەر باخەڵیم کردەوە، هەندێ سرکەم کرد بە مەکینەکەیدا، وەختایەک بۆ ناو موغازەکە گەڕایەوە، سەعاتەکەی بە دەستیەوە گرتبوو، من لە کەیفان لە پێستی خۆم نەدەهێوریم. سەعاتەکەی بەدەستەوە بوو وحایر وحەپەساو دەیبۆڵاند:

- ئەمە چییە؟ سەعاتەکەم لە خۆیەوە ئارەقە دەکاتەوە، تا ئێستا شتی وا ڕووی نەداوە. تەسەورکەن، بەڕاستی ئارەقە دەکاتەوە! ئەمە نیشانەیەکی خراپە، نیشانەی نەگبەتیە.

وێڕای ئەو هەموو کارەی چ لە موغازەکە و چ لە ماڵەوە بە سەریاندا دابووم و وەکو سەگی پێ سووتاو، کەنەفت و ماندوو، لەنێوان موغازەکە و ماڵەوەدا لە هاتوچۆدا بووم و نەدەپەرژام سەری خۆ بخورێنم، بەرەبەرە بێزار دەبووم و حەوسەڵەم نەدەما، ئیدی لە بیانوویەک دەگەڕام هەڵەیەک بکەم تا دەرم بکەن، بەردەوام لەخۆم دەپرسی: " باشە چ کارێک بکەم، تا ئەمانە دەرم بکەن و لەم حاڵە ڕزگاربم؟ "

لە دەرێی موغازەکەدا، خەڵکانێک کە سەراپایان لە بەفرا بوو بە هەشتاو بەبەر موغازەکەدا دەڕۆیشتن، لەتۆوایە پەلەیانە و لە ڕێوڕەسمی بەڕێکردنی جەنازەیەک دواکەوتوون و بیانەوێ بیگەنێ. ئەسپێن ژێر گالیسکان، بە زەحمەت گالیسکەکانیان بەناو بەفری کەڵەکەبوودا، ڕادەکێشا. زەنگی کڵێسایەکی پشت موغازەکە هەموو ڕۆژێ، بە دەنگێکی خەمناک لێیدەدا. وەرزی ڕۆژووی گەورە بوو، کە زەنگی کڵێساکە لێیدەدا، دەتگوت کوتەکێک بەسەرما دەکێشن، ڕاستە زەنگەکە ئازاری پێنەدەگەیاندم بەڵام گێژی دەکردم، هێڕی دەکردم، حۆلی دەکردم.

ڕۆژێک، کەلەبەر دەرگای مەخزەنەکەدا، سەندووقێکی کاڵای تازەم بەتاڵ دەکرد، پاسەوان و جانکوشی (مجێوری کڵێسا) کڵێساکە لێم نزیک بووەوە، کابرایەکی پیری شان وشەپلیک داتەکیو بوو، بچووک دەتگوت بووکەڵەیە، شڕ وشەپڕێو دەتگوت کسۆکان شێلاویانە. گوتی:- بچکۆل جووتێ نەعلم بۆ نادزیت؟

وەڵام نەدایەوە، لەسەر سەندووقێکی بەتاڵ ڕۆنیشت، باوێشکێکی دا، نیشانەی خاچی کێشا، هەمان پرسیاری دووبارە کردەوە:- چیت گوت، بۆم نادزی؟

- دزی باش نییە، حەرامە.

گوتی:- بەڵام دەکرێ. دەی بچکۆل گیان بەزەییت بە پیریەکەما بێتەوە، بیکە بەخاتری ئەم ڕیشە سپییەم.

زۆر جیاوازتر بوو لەو خەڵکانەی دەوروبەرم، پیاو پێی ئاسوودە دەبوو. زۆر بە جدی بۆ دزی هانی دەدام، ئەوەندە پاڕایەوە تا قەناعەتی پێکردم و لە پەنجەرەکەوە جووتێ نەعلم بۆ هەڵدا.

بەکاوەخۆ، بێئەوەی هیچ ڕەزامەندیەکی تایبەتی پێوە دیاربێ گوتی:

- زۆرچاکە! خۆ پەشیمان نابیتەوە؟ هەڵم ناخەڵەتێنی؟! باشە، باشە، من دەزانم تۆ لەوانە نیت کە بەخەڵکی ڕادەبوێرن.

یەک دوو خولەکان بەبێدەنگی لەوێندەر دانیشت، پاژنەی پێڵاوەکانی لە بەفرە نمسارە پیسەکە دەسوو، ئەوجا سەبیلە سواڵەتیەکەی داگیرساند، لەناکاوا ترسێکی خستە دڵمەوە:

- چۆنە ئەگەرمن تۆ بخەڵەتێنم؟ چۆنە ئەم جووتە نەعلە هەڵگرم و بیبەم بۆلای وەستات و پێی بڵێم تۆ بە نیو ڕۆبڵان پێت فرۆشتووم؟ نرخی خۆی لە دوو ڕۆبڵان زیاترە و تۆبە نیو ڕۆبڵت پێفرۆشتووم، یانی بە نرخێ پێت فرۆشتووم کە بایی ئەوەندە بکات شیرینی بۆخۆت پێبکڕیت؟

بە حەپەساوی وسەرگەردانی لێمڕوانی، وەکو ئەوەی هەڕەشەکەی خۆی بردبێتەسەر، بەدەنگێکی نزمی مینگن لەسەر قسەکانی ڕۆیی، چاوی بڕی بووە پێڵاوەکانی، دووکەڵی شین دەوری سەری گرتبوو.

- ئەدی چۆنە وەستاکەت بە ئانقەست بۆ ئەم کارەی ڕاسپاردبم و گوتبێتی: " بڕۆ ئەم کوڕە تاقی بکەوە کە کارم لەلا دەکات، وبزانە تا چ ئەندازەیەک دەستپاکە " هەنگێ چ دەکەیت؟

تووڕە بووم وگوتم:- نەعلەکانت نادەمێ!

گوتی:- نا، ناتوانی نەمدەیتێ، تازە وەعدت داوە، کردت بەماڵ بەسەر خۆتەوە!

دەستی گرتم و بۆلای خۆی ڕایکێشام، قامکە ساردەکەی کێشا بە تەوێڵمدا وگوتی:- چۆن بەو ئاسانیە ئەمەت قەبووڵ کرد: " هانێ، نەعلەکانت بگرە ".

- بۆچی، خۆتۆ خۆت داوات کرد، وانییە؟

- دەتوانم داوای زۆرشتان بکەم. ئەگەر داوات لێبکەم کلێساکە بدزی، دەیدزیت؟ ئاخر چۆن بەو ئاسانییە متمانە بە خەڵکی دەکەی، هەی شێتە؟

لەخۆی دوورخستمەوەو هەستا:

- من پێویستم بە پێڵاوی دزیاری نییە، ئەو گەورە پیاوانەش نیم کە پێڵاو و قۆندەرە لە پێ بکەم. سوعبەتم لەگەڵ کردیت. مادامێکی باوەڕت پێکردم، ڕێگەت پێدەدەم کە بۆسەر بۆرجی کلێساکە

سەر بکەوی. لە جەژنی پاکدا وەرە تا بتوانی زەنگەکە لێبدەیت و لەو سەرەوە تەمەشای شار بکەیت.

- من شارەکەم دیتووە.

- ئاخر لەو سەرەوە، لەسەر بورجەکەوە زۆر جوانترە.

هێدی هێدی دوور کەوتەوە، پاژنەی پێڵاوەکانی لە بەفرەکە ڕۆدەچوون، ئەنجام لە سووچێکی کڵێساکەدا ون بوو، من لە پاشەوە تەمەشام دەکرد و بە نیگەرانییەوە لەخۆم دەپرسی: " تۆ بڵێی ئەم پیرەمێرە بەڕاستی سوعبەتی دەگەڵ کردبم، یان وەستا ڕای سپاردبوو کە تاقیم بکاتەوە. دەترسام بۆ موغازەکە بگەڕێمەوە.

لە ناکاوا سەر وسەکوتی ساشا پەیدا بوو وهاواری بەسەرماکرد:

-باشە لەوساوە چت دەکرد لێرە؟

زۆر تووڕە بووم، مقاشێکم بەدەستەوە بوو، بە هەڕەشەوە مقاشەکەم لێڕاوەشاند. دەمزانی ساشا، لەگەڵ شاگردە گەورەکەدا، دزی لە وەستا دەکەن. بە دوو قۆڵی جووتێ پێڵاویان جووتێ سۆلیان لە لوولەی سۆپاکەدا تاقەت دەکرد، کە دەوام تەواو دەبوو، شتە دزراوەکانیان لە قۆڵی پاڵتۆکانیاندا دەشاردەوەو لە موغازەکە وەدەر دەکەوتن. من لەم کارە هەم تووڕە دەبووم و هەم دەترسام، چونکە هێشتا هەڕەشە وگوڕەشەکانی وەستا لە گوێمدا دەزرنگانەوە. لە ساشام پرسی:- دزی دەکەیت؟

وەکو شەریکە دزێک بیەوێ نکۆڵی بکات، بەتووندی گوتی:

- من دزی ناکەم، شاگردی گەورە دزی دەکات، من تەنیا یارمەتی دەدەم. داوای ئەو کارەم لێدەکات ومن ناتوانم بە گوێی نەکەم، دەنا تۆڵەم لێدەکاتەوە، وەستامان، بەخۆیشی ڕۆژێ لە ڕۆژان شاگرد دووکان بووەو وەکو هەرکەسێکی دی دزی کردووە. هەموو ئەو حیلە وحەوالانە دەزانێت. بەلام بائەمە هەر بەینی خۆمان بێ، تۆ هەقت نەبێ و دەمی خۆت بگرە!

بەدەم قسەکردنەوە، بە بەردەوامی لە ئاوێنەکەدا تەمەشای خۆی دەکرد و گرێی بۆینباخەکەی چاک دەکردەوە، لە هەموو شتێکدا تەنانەت لە ڕەفتار وکردارو جووڵاندنی دەست و قامکەکانیشیا، لاسایی شاگردە گەورەکەی دەکردەوە. هەمیشە چاودێری دەکردم، بە حوکمی ئەوەی لەمن گەورەتر بوو، دەمی لەسەرم بوو، ئەمری بەسەرا دەکردم، هاواری بەسەرا دەکردم، بە ڕووما هەڵدەشاخی وکە دەستوورێکی دەدامێ بازووەکانی بە غرووورەوە بلاودەکردنەوەو دەستەکانی دەجووڵاند و زیاتر ئەمەی بۆ ئەوە بوو چاوترسێنم بکات و نەبم بە کۆسپی سەر ڕێگای. من لەو درێژتر و تووندوتۆلتر بووم، بەلام ئەو خڕپلەیەکی قوت و قەڵە و بزێو بوو. کە پاڵتۆ کورت و پانتۆڵە شۆڕەکەی لەبەر دەکرد سام و هەیبەتێکی تایبەتی لەبەرچاوم پەیدا دەکرد. بەلام وێڕای ئەمەش، شتێکی تیابوو، مایەی تەوس بوو ونەدەچووە دڵەوە. زۆر ڕقی لە

شێفەکە بوو، کەلە ڕاستیا ژنێکی سەیر بوو، هیچ دیار نەبوو کە ئاخۆ ژنێکی باشە یان ژنێکی بەدڕایە...

بەدەم گێڕانی چاوە ڕەشە ئاگرینەکانیەوە دەیگوت:

- زۆر حەزم لە شەڕە، لەهەموو شتێک پتر حەزم لە شەڕە، ئیدی هەر شەڕێک بێ! شەڕی کەڵەشێر یان سەگ یان پیاوان، ئەمە گرینگ نییە، گرینگ ئەوەیە شەڕ لە ئارادابێ...

هەرکاتێک کۆتران یان کەڵەشێران لە حەوشەکەدا، بەشەڕ هاتبان ئەو کارەکانی بەجێدەهێشت و بەبێدەنگی لەبەر پەنجەرەکە دەوەستا تا شەڕەکە تەواو دەبوو. ئێوارانیش ڕووی دەکردە من و ساشا و دەیگوت:

- منداڵینە، بۆچی بێئیش و کار لێرە دانیشتوون، بۆچی ناچنە ناو حەوشە و زۆرانێک بگرن؟

ساشا، تووڕە دەبوو:- کەودەن، من منداڵ نیم، من شاگردی دەرەجە دووی موغازەکەم.

- ئەم قسانە لای من نایخوات، کەسێک تا ژن نەهێنێت هەر منداڵە.

ساشا، دەی بۆڵاند:- کە پیرەژنێکی دەبەنگ و کەللەپوتی!

- خۆ شەیتان زیرەکە، بەڵام خوای گەورە خۆشی ناوێ.

ساشا، جۆری گفتوگۆیەکەی پیرەژنی زۆر پێناخۆش بوو، خۆ ئەگەر عینادی لەگەڵدا بکردایە، ژنەی تاین خێسەیەکی توندی لێدەکرد وبەپەلە دەیگوت:

- عەمرت نەمێنێ، سیسرکی چەپەڵ، ئاخر تۆچیت، خۆت بەچی دەزانیت؟

ساشا، چەند جارێک هەوڵی لە گەڵدا دام، کە دەنبوز لە سەرینەکەی ژنەی تاین بچەقێنین، یان لە کاتی خەوا، دەم وچاوی بە بۆیاخی پێڵاو یان بە هیس وتەنی ڕەشبکەین، یان نوکتەی پێبکەین. بەڵام من لەم ژنە دەترسام، دڵنیابووم، بەدەم ئەم جۆرە کارانەوە دەمگرێت، بەتایبەتی کە خەوی زۆر سووک بوو. زۆرجار شەوان لە خەو ڕادەبوو، چراکەی دادەگیرسان، لەسەر جێگاکەی دادەنیشت وچاوی دەبڕییە خاڵێکی نادیار. هەندێجاریش لەناو جێگاکەی دەردەهات، وبۆلای من کەلەسەر موغەیریەکە دەخەوتم، دەهات، لەخەوی هەڵدەستانم و بەدەنگێکی گڕ دەیگوت:

- ئەلیوشا، خەوم زڕاوە، دەترسم، تکایە حیکایەتێکم بۆ بگێڕەوە.

منیش خەواڵوو، بەدەم خەو وبێداریەوە، هەرچیرۆکێکم بە بیردا بهاتبایە بۆم دەگێڕایەوە، ئەویش بە دیارمەوە کزکۆڵەی دەکرد، بەدەم خەوەنوتکێوە، بەبێدەنگی گوێی لێدەگرتم. هەستم دەکرد بۆنی کافوور ومۆم و بخوردی لێدێت، بۆنی مردووی لێدێت و ڕەنگە مردنی نزیک بووبێتەوە. وام هەست دەکرد کە ڕەنگە ڕێک لەم کاتەدا لێ ببێتەوەو بمرێت... ئێستا نەمرێ و

بەسەرمنا ساغ ببێتەوە. هەنگێ ترسم لێدەنیشت و دەنگم بەرزدەکردەوە، بەڵام ئەو قسەکەی پێدەبڕیم و دەیگوت:

-وس! دەنا ئەو حەرامزادانە بێدار دەبنەوە و وادەزانن لە گەڵتا خەوتووم و تۆ ئاشقی منیت.

هەمیشە بە یەک شێوە لەلامەوە دادەنیشت، جۆری دانیشتنەکەی نەدەگۆڕی – خۆی کووڕ دەکردەوە، ئەژنۆکانی لەباوەش دەگرت، پەراسووەکانی لەژێر کراسە کەتانە زبرەکەیەوە دیاربوون... ماوەیەک بەبێدەنگی ڕۆدەنیشت، ئەوجا لەناکاوا لەبن لێوانەوە دەیگوت:- خۆزگە دەمردم و لەم گیانەسەریە ڕزگار دەبووم.

ئەوجا وەکو ئەوەی یەکێک بدوێنێ، لەسەری دەڕۆیی و دەیپرسی:- ئەم هەموو تەمەنەم بەسەربرد، بەچی چوو؟

ئەوجا حیکایەتەکەی بەنیوەچڵی پێدەبڕیم:- فایدەی نییە، با بڕۆین، چاوێ گەرم بکەین...

ئەوجا هەڵدەستا و لەنێو تاریکی مووبەقەکەدا، ون دەبوو.

ئیدی ساشا، لەبن لێوانەوە دەیگوت:- ئەم ژنە جادووگەرە.

جارێک پێمگوت، ئەگەر پیاوی وڕاستدەکەی ڕووبەڕوو وای پێبڵێ، بۆڵەیەکەی کرد:- وادەزانی لێی دەترسم؟

بەڵام هەرزوو، بۆ ئەوەی قسەکەی خۆی پینەبکات گوتی:

- نا، بەرەوڕوو وای پێ ناڵێم، نەبا بەڕاستی جادووباز بێت.

شێفەکە، زۆر لەخۆبایی بوو، ڕقی لە هەمووان بوو، سەبارەت بە منیش، هەر وابوو، کەمترین خاتری نەدەگرتم... بەیانیانی زوو، سەعات شەش لەلاقم دەنەوی و ڕایدەکێشام و هاواری بەسەرا دەکردم:

- هەلو، ڕابە، پڕخوهۆڕ تاکەی! هەڕە ئیزنگ و شەواتەک بێنە! سەماوەرەکە پێبکە! پەتاتەکان پاک بکە!

ساشا، لەدەنگە دەنگی ئەو بێدار دەبووەوە، بەڕوویا هەڵدەشاخی:

- ئەرێ ئەم وەڕە وەڕەت لە چییە؟ دوایی بە وەستا دەڵێم کە نایەڵێت کەس چاوێ گەرم بکات.

ژنەی تاین، بەرەو ساشا دەڕۆیی، بەدیارییەوە دەوەستا، نیگایەکی تووڕەی دەکرد و دەیگوت:

- ڕەزات خواتەوە، هەی نانەجیبی نارەسەن! خۆزگە کوڕی من دەبووی هەنگێ دەمزانی چۆن پێستم دەگرووویت!

ساشا، بەدەنگێکی نەوی کە ژنەکە گوێی لێنەبێت، دەیگوت:

- هەی جادووباز، بەنەحلەتی خوا بیت!

ئەوجا کە بە دوو قۆڵی بۆ دووکان دەچووین، بەدەم ڕێگاوە بە منی دەگوت:

- وەرە با کارێ بکەین ئەم ژنە بەدەرکردن بدەین. چۆنە بە دزی ئەوەوە چنگێ خوێ بکەینە چێشتەکەوە، یان نەوت بکەینە خواردنەکەوە، ئەگەر خواردنەکە بەبەردەوامی سوێر بێ یان تام نەوت بێ، بێگومان دەری دەکەن. بۆ نایەی ئەم کارە بکەی؟

من گوتم:- ئەدی خۆت بۆ نایکەی، کێ دەستی گرتوویت؟

دانی لێگرکردمەوە وگوتی:- ترسنۆکی بێ غیرەت.

***

ژنەکە بە بەرچاوی خۆمانەوە مرد. دانەوی بووەوە کە سەماوەرەکە هەڵبگرێت، لەناکاوا لەناوەندی ژوورەکە ڕۆنیشت وەکو ئەوەی یەکێک لە ناکاوا کۆڵە مستێکی بەناو سکیاکێشابێ، بە دەما تل بووبووەوە، دەستەکانی بڵاو بووبوونەوە، خوێن بەلا لغاوەیدا هاتبووە خوارەوە.

من وساشا یەکسەر زانیمان کە مردووە، حەیاتی لەبەر بڕاوە، بەڵام ترس پرزەی لێبڕی بووین، دەممان چووبووە کلیلە. چەند چرکەیەک بووری بەبێ ئەوەی بتوانین هیچ کارێ بکەین، زەق زەق تەمەشای ئەومان دەکرد. ئەنجام ساشا لە مووبەقەکە وەدەرکەوت، من تیامابووم نەمدەزانی چ بکەم، سەرم نا بە شووشەی ئەو پەنجەرەیەوە کە هەتاوەکەی لێدەهاتە ژوورەوە. وەستا هات، نیگەران و پەشۆکاو بە چیچکانەوە بە دیار ژنەکەوە دانیشت. بە کەسەرەوە تەمەشای دەکرد، دەستێکی بە سەروڕوویدا هێنا وگوتی:- بەڕاستی مردووە، چ بکەین، چارچییە؟

ئیدی ئاوڕی لای ئیکۆنە چکۆلەکەی نیکۆلای پەرجوسازی دایەوە، کەلە سووچێکی دیوارەکەوە هەڵواسرابوو و دەستی بە خاچ کێشان کرد و کەوتە دوعا و نزایان، کەلە وێرد و نزایان بووەوە گوتی:- کاشرین، کوا بە غار هەرە پۆلیس ئاگادار بکەوە!

زۆری پێنەچوو، پۆلیسێک هات، قەدەرێ بە خاوەخاو بە دەوری جەستەکەدا سوورایەوە و بەخشیشێکی وەرگرت و ڕۆیی، دوای ماوەیەک بە عەرەبانەیەک و عەرەبانچیەکەوە گەڕایەوە. ئیدی بەدوو قۆڵی، یەکێکیان سەری شێفەکە و ئەویتریان لاقی هەڵگرت و جەنازەکەیان بردە دەرەوە. وەستاژن لە کونی دەرگاکەوە تەمەشای دەکرد. ئەمری پێکردم:- ئەرزەکە باش خاوێن بکەوە!

وەستا گوتی:- سوپاس بۆ خوا کە شەوێ مرد.

تێنەگەیشتم بۆچی لەسەر ئەوە سوپاسی خوای کرد...

شەوێ کە چووینە ناو جێگاوە، ساشا بە شێوازێکی نەرم ونیان کە هەرگیز لەو نەدەوەشایەوە گوتی:- چراکە مەکوژێنەوە!

- بۆ،دەترسیت؟

لێفەکەی دا بەسەری خۆیداو ماوەیەک بێدەنگ بوو. شەوێکی کڕ وکپ بوو، هیچ دەنگێک نەدەهات، لەتۆوایە شەویش گوێی بۆ شتێک هەڵخستووە و چاوەڕوانی شتێکە. وام وێنا دەکرد ئێستا نا تۆزێکی دی، دەنگی زەنگان لە هەر چوار نکاڵەوە بەرز ببێتەوەو هەموو خەڵکی دەڤەرەکە لەخەو ڕاپەڕن و بەدەم ترس و لەرزەوە بکەونە هاوار.

ساشا، لووتی لە ژێر لێفەکەوە دەرهێنا و بە ئەسپایی گوتی:

- چۆنە بچین بە دوو قۆڵی و بەتەنیشت یەکەوە لەسەر موغیرییەکە بخەوین؟

- زۆر گەرمە تەحەمووڵ ناکەین.

دووبارە بێدەنگ بوو... دوای تۆزێک پرسی:

- ئەرێ زوو نەڕۆیی؟ من بە جادووبازم دەزانی... ناتوانم بخەوم.

- منیش.

هەنگێ ساشا کەوتە باسی مردوان کە چۆن روحانیەتیان لە گۆڕەکان دێنەدەرێ تا حەوت نیوەشەو بەناو شارا دەگەڕێن و تاقیبی ماڵ و کەسوکاری خۆ دەکەن. بەدەنگێکی نەوی گوتی:

- مردووان تەنیا شاران دەناسنەوە، بەڵام شەقام وماڵەکان ناناسنەوە.

بێدەنگی تێکەڵ بە تاریکی شەوەکە بوو، ساشا سەری هەڵبڕی وگوتی:- دەتەوێ تەماشایەکی ناو سەندووقەکەم بکەی؟

لەمێژ بوو، کەڵکەڵەی ئەوەم کەوتبووەسەر کە ئاخۆ چی لەم سەندووقەدا حەشاردابێت. هەمیشە قفڵێکی گەورەی لێدابوو، زۆر بە پارێزەوە دەیکردەوە. خۆ ئەگەر جارێک هەوڵم بدایە تەنانەت بە دزیشەوە سەیرێکی ناوی بکەم، لێم تووڕە دەبوو و هاواری بەسەرما دەکرد:

- چیت دەوێ؟ ماڵت دزراوە؟

لەبەر ئەوە، بەبێ دوودڵی پێشنیازەکەیم قەبووڵ کرد. بەچوار مشقی لەسەر تەختە خەوەکەی ڕۆنیشت، ئیدی وەکو هەمیشە بە دەنگێکی نێر ئەمری پێکردم کە سەندووقەکەی لەسەر تەختە خەوەکە، لەبەردەما دابنەم. کلیلەکەی لەگەڵ خاچەکەیدا بە زنجیرێکەوە کردبوو، لە ملی کردبوو. پێش ئەوەی سەندووقەکە بکاتەوە، نیگایەکی گومانباری بە هەر چوار نکاڵی تاریکی مووبەقەکەدا گێڕا، بە ویقارەوە بڕۆکانی وێکهێنایەوە و قفڵەکەی کردەوە، فوویەکی بە قەباخی سەندووقەکەدا کرد و وەکو ئەوەی گەرم بێ و دەست بسووتێنێ، ئەوجا بەرزی کردەوە، سەرەتا هەندێک جل وبەرگی ژێرەوەی لەناو سەندووقەکە دەرهێنا.

سەندووقەکە تا نیوەی پڕ بوو لە قوتووی بەتاڵی داودەرمان، گورزە کاغەزی ڕەنگاوڕەنگی پێچانەوە چای، قوتوی ماسی سەردین و قوتویەک بۆیاخی ڕەش و شتی دیکە. لێم پرسی:- ئەمانە چین؟

- ئێستا دەزانی، پەلە مەکە.

سەندووقەکەی خستە نێوان هەر دوو لاقی وبە سەریا دانەوییەوە، ئەوجا لەبن لێوانەوە ئایەتی:
- ئەی ئەو باوکەمان لە ئاسمانای...
خوێندەوە.
من بەتەما بووم هەندێک بووکەڵە و ئەسپاب وازی دەربێنێ، من لە ژیانما بووکەڵە و ئەسپاپ وازیم بەخۆوە نەبینی بوو، بە ڕواڵەت ڕقم لەو شتانە دەبووەوە، بەڵام لە دڵەوە بەغیلیم بەو کەسانە دەبرد کە ئەو شتانەیان هەبوو. زۆر خۆشحاڵ بووم کە ساشا هێشتا، هەرچەندە گەورە بوو، هەندێک لەو گەمە و یاریانەی پاراستبوو.هەستم دەکرد، ساشا شەرم لە کارەکەی خۆی دەکات، شەرمەکەی لەمن شاراوە نەبوو.
یەکێک لە قوتووەکانی کردەوە، چوارچێوەیەکی چاویلکەی لێ دەرهێنا، کردیە چاوی، بە کەش و فشەوە ڕوانیە من و گوتی:
- دروستە شووشەی پێوە نییە، بەڵام هەر باشە، بەو حاڵەشەوە هەر پێی دەگوترێ چاویلکە.

- با منیش تاقیبکەمەوە.

بلەز بەرسڤی دایەوە:- لەچاوی تۆ نایەت، ئەمە بۆ چاوی ڕەشە، چاوی تۆ کاڵە.

هەوەڵجار بە دەنگێکی دلێر وبنجبڕ ئەو قسەیەی کرد، بەڵام لە ناکاوا دەنگی خاو بووەوە، چاوێکی نیگەران وپەشۆکاوی بەچوار نکالی مووبەقەکەدا گێڕا. ئەوسا لەسەر کارەکەی بەردەوام بوو. قوتویەکی بۆیاخی ڕەشی پێڵاوی کردەوە، کۆمەڵێک دوگمەی گەورەو بچووکی تیابوو، بە کەش وفشەوە گوتی:

- هەموو ئەمانەم لە کوچە و کۆڵانان خڕکردوونەتەوە، بەتەنیا کۆم کردوونەتەوە. سی وحەوت قوپچەیە.

قوتوی سێهەم پڕبوو لە دەنبوزی مسینی گەورە کە ئەوانیشی لە کوچە وکۆڵانان دۆزی بووەوە. کۆمەڵێک پاژنەی قۆندەرە و نەعلان کە هەندێکیان نفت و نوێ بوون، کۆمەڵێک بزماری کەوشان، دەسکێکی مسینی دەرگا، تۆپێکی عاجی، شانەیەکی ژنانە، کتێبێکی خەونامە و گرتنەوەی بەخت و زۆرشتی تری لەو بابەتانە.

خۆ ئەو کاتانەی کە من لە کوچە وکۆڵان وزبڵدانەکانا لە ئێسقان و کۆنە پەڕۆیان و خوردەوات وئاسنەواڵە دەگەڕام، دەمتوانی لە زەرفی یەک هەیڤدا، دە ئەوەندەی ئەمانەی ئەو کۆبکەمەوە. کە سەروەت وسامانەکەی ساشام بینی، تووشی نائومێدی بووم، بەزەییم پێیدا دەهاتەوە. کەچی ئەو زۆر دڵی بەم شڕکە وپڕکانە خۆشبوو، بە پارێزەوە دەستی پێدا دێنان، بە خۆشیەوە لێوە

ئەستوورەکانی دەجووڵاند، چاوە زەقەکانی پڕبوون لە میهر وسۆز. بەڵام بە چاویلکە بێ چاوەکەیەوە، سیما منداڵانەکەی زیاتر لە لێبۆکان دەچوو. پرسیم:

- باشە ئەم شتانەت بۆ چین، بەتەمای چییان لێبکەیت؟

لەمیانی چوارچێوە بەتاڵەکەی چاویلکەکەیەوە نیگایەکی کردم و بە دەنگێکی خاو گوتی:

- دەتەوێ هەندێکیانت بدەمێ؟

- نەخێر، سوپاس.

وادیاربوو لە وەڵامەکەی من پەست بوو، کەمێک بێدەنگ بوو، ئەوجا وەکو ئەوەی بڕیارێکی زۆر گرینگی دابێت، گوتی:

- کوا کۆنە خاولیەک بێنە، با هەموو ئەم شتانە پاک بکەینەوە، گەرد و تۆز خواردوونی.

وەختایەک لە خاوێنکردنەوەی شتەکان بووینەوەو، هەموویانمان بەجوانی لە جێی خۆیان دانایەوە، ساشا لەسەر لا و ڕوو لە دیوارەکە ڕاکشا. باران دەستی پێکرد، بایەکی توند خۆی بە دەرگا وپەنجەرەکانا دەکێشا. ساشا، هەر بەو دەقەوە بەبێ ئەوەی ڕووی وەرگێڕێ گوتی:

- پەلە مەکە، با بارانەکە خۆشبکاتەوە، لە باخچەکەدا شتێکت نیشان دەدەم کە سەرت سووڕ بمێنێت.

من بەبێ ئەوەی وەڵامی بدەمەوە، لەسەر جێگاکەم ڕاکشام تا بخەوم. دوای چەند چرکەیەک ساشا لەناکاوا ڕابوو، چنگی بە دیوارەکەدا دەکرد، بە دەنگێکی ترسناک گوتی:

- دەترسم... خودایا چەند دەترسم! خودایا خۆت ڕەحمم پێدا بکە!..

ئەو ترسە بۆ منیش سیرایەتی کرد، تەزوویەکی ساردم پێدا هات، وام دەهاتە بەرچاو کە ژنە شێفەکە، پشت لە من و ڕوو لە پەنجەرەکە وەستاوە، هەنیەی ناوە بە شووشەی پەنجەرەکەوە، ڕێک وەکو ئەو کاتانەی کە لەوێندەرەوە تەمەشای شەڕە کەڵەشێرەکانی دەکرد. ساشا، هەنسکی هەڵدەدا و، چنگی لە دیوارەکە دەدا، لاقەکانی دەلەرزین. بە زەحمەتێکی زۆر، بێئەوەی سەیری چەپ و ڕاست بکەم وەکو ئەوەی بە سەر پشکۆی ئاگردا ڕێبکەم، بەناو مووبەقەکەدا ڕۆیشتم و لەلای ساشاوە گرمۆڵە بووم. تا توانیمان گریاین، ئەنجام خەو بردینییەوە.

دوای چەند ڕۆژێک جەژنی بەسەرا هات، تەنیا دانی بەیانی کارمان کرد، بۆ نیوەڕۆژەو فراڤین بۆماڵ هاتینەوە، پاش ئەوەی وەستا و ژنەکەی چوون سەرخەو بشکێنن، ساشا بە دزییەوە هات بۆلای من و گوتی:- کوا وەرە لەگەڵەم.

یەکسەر زانیم بۆ ئەو شوێنەم دەبات کە قەرار بوو، شتە سەیرەکەم نیشانبدات.

چووین بۆناو باخەکە، لە نێوان دووماڵدا، لە زەوییەکی تەنگدا دە پازدە داری زیزەفونیان ڕاندبوو، قەدەکانیان خەنەتیلەکەی هەلێنابوو، لق وپۆپە ڕووت ورەشەکانیان، ڕوویان کردبووە ئاسمان ولە مردوو دەچوون. تاقە هێلانەیەکی قاژوان بە سەر ئەو لقانەوە نەدەبینرا. ئەو درەختانە لە کێلی قەبری زۆر گەورە دەچوون. جگەلەو درەختانە هیچ ڕووەکێکی دی لەو ناوە نەبوو، نە گیایەک، نە پنجە دڕوویەک نە دەوەنێک... ئەرزەکە ڕەش، ڕەق دەتگوت ئاسنە. لە هەندێک شوێنا، چاڵاییەک بەدی دەکرا کە گەڵای وەریوی بۆگنخی پار داپیپۆشی بوو، بۆنێکی لێدەهات کەلە بۆگنخی زەلکاوان دەچوو.

ساشا، بەرەو سووچێکی باخەکە ڕۆیی، لەژێر دار زەیزەفۆنێک وەستا، ماوەیەک لەوێندەر مایەوە، چاوی بڕییە پەنجەرە پیسەکەی ماڵەکەی بەرانبەر، بە چیچکانەوە دانیشت و بەدەست کۆمەڵێک گەڵای زەرد وڕزیوی لابرد، ڕەگ و ڕیشەیەکی خوار و ئەستوور بەدیار کەوت و نووکی تیژی دوو کەرپوچیش (خشتی سوورەوە کراو) کەلە لایەوە لە ئەرزەکەدا چەقێنرابوون بەدیارکەوتن. هەردوو خشتەکەی بەدەست لابردن، ئیدی پارچە برنجەیەک لە ژێریانەوە وەدەرکەوت، پێدەچوو ڕۆژێ لە ڕۆژان پارچەی جەمەلۆنی ماڵێک بووبێ، لەژێر برنجەکەوە، تەختەیەکی چوارگۆشە هەبوو. ئەوجا چاڵێکی پانم بینی کەلەژێر ڕەگە دارەکەوە دەمی کردبووەوە، ساشا دەنکە شەمچەیەکی پێکرد، پاشماوەی مۆمێکی داگیرساند و لە دەمی چاڵەکەی نزیک کردەوە وگوتی:- تەمەشاکە، بەڵام مەترسە..

ئەو بەخۆی دەترسا، ترس بە سەر وسیمایەوە دیاربوو، مۆمەکە لەدەستیا دەلەرزی. ڕەنگی زەرد هەڵگەڕابوو، وەکو ئەوەی ترسێکی گەورە باڵی بەسەریا کێشابێ، لێوە ناشیرینەکانی تەتەڵەیان دەکرد، چاوەکانی مەند بوون، دەستە ئازادەکەی بە دزییەوە خستە پشتیەوە. ترسەکەی ئەو بۆ منیش سیرایەتی کرد، بەوپەڕی پارێزەوە چاوم بڕییە ژێر ڕەگە دارەکە کە لە کەوانەیەک دەچوو بەسەر شکەفتەکۆکەیەکەوە، ساشا، سێ شەماڵی دی داگیرساند و چاڵەکە پڕبوو لە ڕوناکی و تیشکێکی شینباو. چاڵەکە بە ئەندازەی پەقرەجێکی (سەتڵ) ئاسایی دەبوو، بەڵام کەمێک پانتر بوو. قەدەکەی بە پارچە شووشەی ڕەنگاوڕەنگ و لەتە فەخفووری و فینجانی چینی ڕازێنرابووەوە، لە ناوەڕاستی چاڵەکەدا، گردولکە گڵێک بەرز بووەوەو پەڕۆیەکی سووری بەسەردا درابوو، تابووتێکی چکۆلەی داری، کەبە قەسدیر و برنجە داپۆشرابوو، لەسەر دانرابوو، قوماشێکی بەسەرا درابوو کەلە ئاورێشم دەچوو.

لە ژێر قوماشەکەوە، هەر دوو لاقی قاوەیی ودەنووکە چکۆلەکەی چۆلەکەیەک دیاربوو، لە پشت ئەم گۆڕەوە خاچێکی مسین داچەقێنرابوو، سێ مۆمی نیوە، کەلە کاغەزێن زێڕین و زیوینی نوقڵ و چکلێتانەوە پێچرابوون، لە دەوری گۆڕەکە دەسووتان.

گڕی مۆمەکان، بەرەو زارکی چاڵەکە هەڵدەکشان و بەرز دەبوونەوە، ناو چاڵەکەش بە جۆرەها ورشە و پرشەی ڕەنگاوڕەنگ دەدرەوشایەوەو دەکوژایەوە، دەدرەوشایەوە و دەکوژایەوە.

بۆنی خاک وخۆڵ و مۆمی گەرم وجۆرەها بۆگنخم بەسەردا هات، خەریک بوو دڵم دەردەچوو... شتێک لە شێوەی پەلکە زێڕینەدا، لەبەرچاومدا سەمای دەکرد، ئەم دیمەنانە تووشی سەرسامییەکی ئەوتۆی کردم، کە ترسەکەمی بە تەواوەتی ڕەواندەوە. ساشا پرسی:- ئەمە جوان نییە؟

گوتم:- ئەمە چییە، فایدەی چییە؟

- ئەمە کڵێسایە، میحرابە، باشم دروستکردووە؟

- وەڵڵا نازانم.

- ئەم شادڕەوانە چۆلەکەیەکە، لەوەیە ببێت بە مەزار، چونکە شەهید بووە، بەبێ تاوان کوژراوە.

- بە مردوویەتی دۆزیتەوە؟

- نا، هاتبووە ژێر هەرزاڵەکە و، من بە کڵاوەکەم گرتم و خنکاندم.

- بۆچی خنکاندت؟

- نازانم، ئیدی خنکاندم.

چاوە درشتەکانی تێبڕیم و پرسی:- جوانە؟

- نەخێر.

ئیدی بەسەر چاڵەکەدا دانەوییەوە، بلەز سەری چاڵەکەی بە تەختە چوارگۆشەکە نایەوە، ئەوجا پارچە قەسدیرەکەی خستەسەری، ، هەردوو کەرپوچەکەی لە جێی خۆیان دانایەوە. ئەوجا گەڵا وشک ورزیوەکانی بەسەریا دایەوە، هەستایە سەرپێیان و خۆڵی سەر ئەژنۆکانی داتەکاند، زۆر بەجدی پرسی:- باشە بۆچی بەدڵت نەبوو؟

- چونکە بەزەییم بە چۆلەکە بەستە زمانەکەدا دێتەوە.

چاوەکانی، کەلە چاوانی نابینایان دەچوون، تێبڕیم، ئەوجا یەکێکی بە سینگما کێشا و هاواری بەسەرما کرد:

- کەر پیاو هەموو ئەمەت لە حەسوودیدایە. وەک ئەوەیە خۆی لە ماڵی خۆیا لە باخەکەی شەقامی کاناتنایادا، شتێکی جوانتری دروست کردووە؟

ئەو کەوێڵەم بیرکەوتەوە کە بە کۆمەکی بابام بۆ خۆمم دروست کردبوو، یەکسەر وبێ دوودڵی بەرسڤم دایەوە:- بەڵێ، بێگومان ئەوەی من دروستم کردبوو، زۆر جوانتر بوو.

ساشا، پاڵتۆکەی داکەند، فڕێی دایە سەر ئەرزەکە، هەر دوو قۆڵی هەڵماڵی. تفی کردە هەر دوو دەستی و گوتی:- کەواتە، ئەگەر پیاوی وەرە مەیدان!

هیچ ئارەزوویەی شەڕم نەبوو. خەمێکی گەورە لە سەراپام نیشتبوو، تاقەتی ئەوەم نەبوو، تەمەشای سەروسیمای توورەی خاڵۆزاکەم بکەم، بەڵام ئەو بە پێچەوانەوە، هێرشی بۆ هێنام تا توانی کەللەیەکی بە سینگمدا کێشا، یەکسەر کەوتمە سەر ئەرزەکە و چۆکی نایەسەر سینگم و هاواریکرد:- ژیان یان مردن؟

خۆ من لەو بەهێزتر وبە داروبارتر بووم. تەواو تووڕە بووم، ئیدی گەنگەشەکەمان خولەکێکی نەخایاند، پڕم دایە و بەدەما دام بە عاردیدا، لە ژێرەوە کەوتە پرخەپرخ و ناڵە ناڵ، من ترسام، ویستم هەڵی بسێنمەوە، بەڵام بە دەست و لاق دووری خستمەوە، بەجۆری دەلەرزی دەتگوت، بە سێدارەیانەوە هەڵواسیوە، هێندەی دی ترسم لێ غاڵب بوو، وازم لێهێنا ولێی دوور کەوتمەوە، تیا مابووم، نەمدەزانی چیبکەم؟ ئەو سەری هەڵبڕی وگوتی:- پێت وایە سەری شات پەڕاندووە؟ بەم دەقەوە لەجێی خۆ ناجوڵێم تا وەستامان دێت بەسەرا، هەنگێ هەموو شتێکی لە سیری تا پیازی بۆ دەگێڕمەوە، ئەوسا بێ چەند و چۆن تڕۆت دەکەن.

ئیدی کەوتە جنێودان وهەڕ وگیڤ، خوام نەما، خۆم گەیاندە دیار چاڵە پیرۆزەکە، هەر دوو خشتەکەم دەرهێنا، چۆلەکەکەم بەخۆی و تابووتەکەیەوە دەرهێنا و، لەسەر حەسارەکەوە تووڕم دا، ئەوجا چاڵەکەم تێکدا و بە پێیان کوتامەوە و لەگەڵ ئەرزەکەدا تەختم کرد وگوتم:- باش تەمەشا بکە! دڵت ئیسراحەتی کرد؟ ئەمەت بە دڵە؟

کاردانەوەی ساشا، بەرانبەر بە تووڕە بوونەکەی من زۆر سەیر بوو. لەسەر ئەرزەکە ڕۆنیشت، دەمی داچەقاندبوو، نێوچاوانی تێکنابوو، برۆکانی وێکهێنابوونەوە، بەبێدەنگی تەمەشای دەکردم. کەلە کارە شێتانەکەم بوومەوە و دڵی خۆم کرد بە تەرزە، بە کاوەخۆ هەستا، جلەکانی تەکاند، بە خەمساردی پاڵتۆکەی بە شانیا دا و، بەدەم نەرمە هەڕەشەیەکەوە گوتی:

- سەبرێ بکە، ئەوسا دەبینی چ بەڵایەکت بەسەردا دێ. من ئەم کارەم بۆیە کردبوو تا بتخەمە تەڵەوە، ئەمە جادووە.. ڕاوەستە بزانە چیت بەسەر دێت!

تەزوویەکی سارد بە سەراپامدا هات، دەتگوت چوار پەلیان بڕیومەتەوە. ئەو ڕۆیی، بەبێ ئەوەی ئاوڕی پاشەوە بداتەوە، درێژەی بە ڕۆیشتنەکەی دا، خوێنساردیەکەی، تەواو شپرزە و هەراسانی کردم.

لێبڕام سبەی بەیانی هەڵێم. لە شار، لە وەستا، لە ساشا و جادووەکەی هەڵێم و ئەم ژیانە گەوجانە و بێئاکامە بەجێ بهێڵم.

سبەی بەیانی، شێفە تازەکە، بەدەم هەستاندنمەوە هاواریکرد:

- ئەیەڕۆ! ئەوە دەم و چاوت چیەتی؟

لە دڵی خۆدا گوتم: " وادیارە جادووەکە کاری خۆی کردووە! "

بەڵام ژنەکە بەجۆری لە قاقای پێکەنینی دا کە منیش خۆم پێ کۆنترۆڵ نەکرا. دوایی لە ئاوێنەدا تەمەشای خۆم کرد، توێژێکی خەستی هیس و تەنی نیشتبووە سەر سەروچاوم. لە دڵی خۆدا گوتم:- تۆ بڵێی ساشا ئەم کارەی کردبێت؟

شێفەکە، بە پێکەنییەوە گوتی:- نا، کاری منە.

وەکو هەموو ڕۆژێک، دەستم بە بۆیاخکردنی پێڵاوەکان کرد. دەستم بەناو تاکێک لە پێڵاوەکاندا کرد، ئاخ، دەنبوزێک چوو بە سەری پەنجەمدا. لەدڵی خۆدا گوتم: " هەبێ و نەبێ ئەمەش کاریگەری و باندۆری جادووەکەیە! "

دەرزی و دەنبوزان لەنێو هەموو قۆنەرەکاندا پەنهان کرابوون، ئەوندە وەستایانە دانرابوون، هەرچۆنێ دەستم بەناو قۆنەرەکاندا دەکرد، دەرزییەک یان دەنبوزێک چزەی لە قامکم هەڵدەستان.. زۆر تووڕە بووم گۆزەیەک ئاوی سارد و تەزیم هەڵگرت و بە کەماڵی خۆشحاڵی کردم بە سەری جەنابی جادووبازەکەدا کە هێشا لە غورابی خەودا بوو، یان بە درۆوە خۆی کردبووە خەو.

بەڵام هێشتا هەر نیگەران بووم و هەستم بە ناڕەحەتی دەکرد، هەرچیم دەکرد ودەکۆشا، دیمەنی ئەو تابووتەم لەبەرچاو نەدەڕەوییەوە کە چۆلەکە داماوەکەی بە چنگە قاوەییە خوارەکانی ودەنووکە چکۆلەکەیەوە لە خۆ گرتبوو، هەر چواردەوری بە وردە شووشەی ڕەنگاوڕەنگ دەدرەوشایەوە. ئیدی تابووتەکە لەبەرچاوم گەورە بوو، چنگەکانی چۆلەکەکە بەرەبەرە گەورەبوون، پاشان ژیانی تێگەڕا.

لێبڕام هەمان شەو هەڵێم. بەڵام نەمتوانی هەڵێم. لە کاتێکا خەریکی گەرم کردنەوەی چێشتەکە بووم، دەبیرەوە چووم، خەیاڵم ڕۆیی، کاتێ وەخۆهاتمەوە، مەنجەڵەکە قوڵپی دەدا، خێرا پڕم دایە تەباخەکە تا وەیکوژێنم، مەنجەڵەکە قلّپەوە بوو و بەسەر دەستمدا ڕژا، خێرا بۆ نەخۆشخانەیان ناردم.

***

بیرەوەرییەکانی ئەو نەخۆشخانەیە، ئێستاش کە بیرم دەکەونەوە، وەکو مۆتەکە ورِموزن، سواری یادگەم دەبن. خەڵکانێک، کەهەر پێست و ئێسقان بوون، لە فەزایەکی خاڵیدا وەکو ئێسکە پەیکەرانی کفن پۆش، باریک و بنێس، ڕەنگ زەرد و زەعیف، دەهاتن و دەچوون، قسەیان دەکرد، دەیان ناڵاند.. کابرایەکی درێژ داهۆڵیش، بە جووتێ برۆی پەیوەستەوە کە زیاتر لە سمێڵ دەچوون و بە دوو دار شەقەوە، ڕدێنە ڕەشە درێژەکەی دەجوڵاند و هەر بۆڵەبۆڵی بوو:

-ڕاوەستە بۆم بزانە چۆن لەلای جەنابی مەتران شکاتت لێدەکەم.

قەرەوێڵەکان، تابووتیان وەبیر دێنامەوە، لە یادگەی منا لە تابووت دەچوون. ئەو نەخۆشانەی لەسەر پشت ڕاکشابوون و لووتیان ڕووەو میچەکە بوو، لە چۆلەکەی مردوو دەچوون. دیوارە زەردەکان دەلەرینەوە. بن میچەکە وەکو باڵۆن پڕبا دەبوو، زەویەکە دەجوڵێتەوە و قەرەوێڵەکان دەهەژان.هەموو شتێک ترسناک بوو، لقی ڕووتی درەختەکان، لە پشت پەنجەرەکانەوە، وەکو ئەوەی قامچی بن و دەستێکی نادیار ڕایان بوەشێنێ، بەو ئاوایە دەجووڵان.

جەستەیەکی مردەلۆخی قژ سوور، لەناو دەرگاکەدا، بەخۆی و دوو باسکی چکۆلە و ڕەق و تەقەوە، لە ژێر کفنەکەیەوە، خۆی با دەدا ودەیگوت:- ئێرە جێگای شێتان نییە! خۆ شێتخانە نییە، هیچ شێتێکتان لێرە وەرناگرم!

ئەو کابرایەی دوو دارشەقەکەی پێبوو، هاواریکرد:- بەگیانی جەنابی مەتران!

بابام ونەنکم و هەموو ئەو کەسانەی کە تا ئێستا قسەیان بۆ کردبووم، هەموو دەیانگوت نەخۆشان لە خەستەخانە بە سەلامەتی نایەنە دەرەوە، دەیانکوژن... بۆیە وام تەسەور دەکرد، ئەوەندەم نەماوە، هەمووی چەند ڕۆژێکە دەمرم و لێدەبمەوە.

ژنێکی، سپی پۆش لێم نزیک بووەوە، نازانم چی لەسەر ئەو تابلۆ ڕەشە نووسی کەلە ژوور سەرمەوە هەڵواسرابوو، ئەو پارچە دەباشیرەی کە شتی پێدەنووسی، شکا، وردە گەچەکانی بەسەرما ڕژا. لێی پرسیم:- ناوت چییە؟

- ناوم نییە.

- ناوت نییە؟

- نەخێر.

- خۆت گەوج مەکە، دەنا بەر شەلاقت دەدەن.

چونکە دڵنیابووم، لێدان دەخۆم، وەڵامم نەدایەوە. وەکو پشیلە فیشکاندی، ئەوجا وەکو پشیلە بە گورجی لە قەرەوێڵەکەم دوور کەوتەوە.

دوو چرایان هەڵکرد، هەردووکیان وەکو دوو چاوی کز لە میچەکەوە شۆڕ بوونەوە. بە پرتەپرت دایان لە چاوم، چاوم یەشان، گوێم لە دەنگێک بوو لە گۆشەیەکەوە گوتی:

- وەرە با یاری وەرەق بکەین.

دەنگێکی دی بەرسڤی دایەوە:- یاری؟ من یەک دەستم هەیە چۆن بە تاقە دەستێک وەرەقبازی دەکرێت؟

- ئەها، کەواتە دەستیان بڕیویتەوە، وایە؟

ئیدی لە میانی ئەو گفتوگۆیەوە وای بۆچووم، چونکە وەرەقبازی کردووە دەستێکیان بڕیوەتەوە. لە دڵی خۆدا دەمگوت، ئاخۆ بەرلەوەی بمکوژن چیم بەسەر دێنن؟

دەستە سووتاوەکانم، دەسووتانەوەو زۆر دەیەشان، دەتگوت یەکێک ئێسقانەکانی دادەتاشێت. من لەبەر خۆوە زۆر بە هێواشی دەگریام. چ لە ترسا و چ لە ئازارا دەگریام. بۆ ئەوەی کەس فرمێسکەکانم نەبینێت چاوم دەنوقاندن. بەڵام ڕوندکەکانم بەلا جانگەکانما دادەخزین و دەچوونە گوێچکەکانمەوە.

شەو داهات، هەموو نەخۆشەکان لەسەر قەرەوێڵەکانیان ڕاکشان وچوونەژێر چەرفە کەوەییەکانیانەوە. سات بەسات بێدەنگیەکە قووڵتر دەبوو، لەگەڵ ئەوەشا، دەنگێ لە گۆشەیەکەوە بەرز دەبووەوە، بێدەنگیەکەی دەشڵەقاند و لەبەر خۆوە دەیگوت:

- فایدەی نییە، پیاوەکە حەیوانە و ژنەکەش کەرە.

خۆزگەم دەخواست نامەیەک بۆ نەنکم بنووسم، تکای لێبکەم تا کار لەکار نەترازاوە بێت بە فریامەوەو لێرە دەربازم بکات. بەڵام بە سەدەمی سووتانەکەی دەستمەوە، دەستم قەڵەمی نەدەگرت، کاغەزیشم نەبوو. باشە چۆن لێرە هەڵێم؟ ئاخۆ دەرباز دەبم یان نا؟

شەو زۆر درێژ بوو، لەتۆ وایە لە کۆتایی نایەت. بە ئارامی لە قەرەوێڵەکە هاتمەخوارەوە، بەرەو دەرگاکە چووم، لایەکی دەرگاکە کرابۆوە. لە سەر سەکۆیەکی ناو داڵانەکەداو لە ژێر تیشکی چرایەکدا، سەرێکی بۆزی قژ لوولم بینی، دووکەڵ دەوری دابوو، بەچاوە ڕەشەکانی کەلە قووڵەوە چووبوون تەمەشای منی دەکرد. من تیا مابوومچۆن خۆم بشارمەوە.

- زەلام کێی؟ وەرە بۆ ئێرە بزانم!

دەنگەکە نەرم بوو، مایەی ترس نەبوو. دەڕۆم، نیوە نیگایەکی ئەم دەم و چاوە خڕە، کەبە ئاستەم ڕدێنی هاتبوو، دەکەم، قژە لوولە درێژەکەی بەهەموو لایەکدا ڕژابوو، لەبەر چراکەدا وەکو زیو دەبریسکایەوە. چەند دەستە کلیلێک بە پشتێنەکەیدا شۆڕ بووبووەوە.. ئەگەر قژو ڕدێنی کەمێک زۆرتر بوان ڕێک لە قەشە پترۆس دەچوو. گوتی:

- تۆ ئەو کەسە نیت کە دەستت سووتاون؟ بۆ بەم شەوە تاریکە دەسووڕێیتەوە؟ نازانی قەدەغەیە؟

تۆپەڵێک دووکەڵی بەسەروچاوما کرد. ئەوجا باسکە فێنکەکەی نایەسەر ملم و لە خۆیی نزیک کردمەوە:- دەترسیت؟

- بەڵێ.

- هەموو ئەوانەی دینە ئێرە، هەوەڵجار دەترسن. بەڵام پێویست بە ترس ناکات، تا من لێرەبم ئاسیو بەکەس ناگات. نایەڵم ئازار بە هیچ کەسێک بگات. جگەرە دەکێشیت؟ نا، زۆر چاک

دەکەی، تۆ هێشتا منداڵی، پێویستت بە جگەرەکێشان نییە- دوو ساڵێکی دی چاوەڕوان بکە تا تۆزێ گەورە دەبیت. داک و بابت نین؟ نیتن؟ باشتر- پێویستت بە داک و باب نییە. بەبێ ئەوانیش دەژیت. گرینگ ئەوەیە نەترسیت. تێدەگەیت؟

ماوەیەکی زۆر بوو، تووشی کەسێک بووبووم کە بەو سادەیی و ڕوونییە، قسان بکات. زۆر بە خۆشحاڵییەوە گوێم لە قسەکانی دەگرت.

وەختایەک کابرا بۆسەر قەرەوێڵەکەمی بردمەوە، تکام لێکرد:- تۆزێک لەلام بمێنەوە.

گوتی:- باشە.

- تۆ کێیت؟

- من؟ من بابایەکی سەربازم، سەربازێک کەلە قەفقازدا شەڕی کردووە. بەشداریم لە شەڕێن ڕاستەقینەدا کردووە. باوەڕ بکە ئیدی عەسکەرییە عەسکەری، سەرباز یانی شەڕ و شەڕ یانی سەرباز. شەڕی هەنگاریان، چەرکەسیان و پۆڵۆنیانم کردووە. ئیدی شەڕ شەڕە برالە، ئێستاش چ دەبێ با ببێت..

بەدەم قسەکانی کابراوە خەو بردمیەوە، کاتێ چاوم هەڵێنان چ ببینم باشە؟ سەیرم کرد نەنکم بە جلکی ڕەشەوە، لە جێگای کابراکە، بە دیارمەوە دانیشتووە و کابرای سەربازیش لەلایەوە وەستابوو و دەیگوت:- بەوجۆرە هەموویان مردن، ها؟

هەتاو دنیای زێڕ وەشان دەکرد، دەیدا لەناو هۆڵەکان، ئەوسا وەکو منداڵێکی ڕوح سووک چاو شارکێ بکات، ون دەبوو، خۆی دەشاردەوە.

نەنکم بەسەرما دانەوییەوەو پرسی:

- چییە کۆترەکەم، ئەزیەتیان دایت؟ خۆ من ئەو کەمتیارە سەر سوورەم ڕاسپاردبوو..

سەربازەکە، بەدەم دوور کەوتنەوە گوتی:

- ئەرێ، هەنووکە دەچم، بە چاو تروکانێک هەموو شتێک بەپێی یاسا و ڕێسا تەرتیب دەکەم

نەنکم دەگریا، ڕوندکەکانی سەر گۆنای سڕی و گوتی:

- دەزانی ئەم سەربازە، خەڵکی شارۆچکەی بالاخنای لەمەڕ خۆمانە..

من بێدەنگ بووم، وام دەزانی خەون دەبینم. دکتۆرێک هات دەستەکانی تیمار کردم. مۆتەکەی خەستەخانەم لەکۆڵ بووەوە. کاتێکم بەخۆزانی دەگەڵ نەنکمدا، لە عەرەبانەیەکدا بووین و بە شەقامەکانی شاردا تێدەپەڕین. پیرەژن کەوتە باسیماڵەوە وگوتی:

- بابات، خەریکە ئەقڵی لەدەست دەدات. ئەوەندە ڕژد بووە، مرۆڤ قێزی لێدەبێتەوە. لەم ڕۆژانەدا " کلیست " ی سەراج – ئەمە دۆستێکی تازەیە – ئەسکەناسێکی سەد ڕۆبڵی، لەنێو کتێبی نوێژەکانی، دەرهێنابوو و لێی دزی بوو. مەگەر خوا بزانێ چ فەرتەنەیەکی نابووەوە!..

کلیست، تازە بووبوو بە برادەری، باوە گەورەت سوێندی بەسەری دەخوارد. ئەم کارە لەبەر چاوی خست.

هەتاو، بە ئاسمانەوە دەبریسکایەوە، هەوران وەکو مەلانی سپی بە ئاسمانا دەسووڕانەوە. بەسەر پردە دارینەکەی سەر ڕوباری فولگادا دەڕۆین، دنیا بەستوویەتی، شەختە و بەستەڵەک، قرچەقرچ لە ژێر چەرخی عەرەبانەکەدا دەشکا، چۆڕاوگەی ئاو بە پایەی دارینی پردەکەدا دەچۆڕایەوە. خاچی زێڕین بەسەر قوبیەی سووری کڵێساکەی ناو بازاڕدا، دەدرەوشانەوە. تووشی ژنە جووتیارێکی دەموچاوپانی، ڕووگەش دەبین کە چەپکێک گوڵی بە دەستەوەیە، ئەمە نیشانەی بەهارە، مانای وایە جەژنی پاک بەڕێوەیە!

دڵم، خێراخێرا لێدەدات. خێرا دەڵێم:- چەندم خۆشدەوێی نەنەگیان!

ئەو قسەیەی پێ سەیر نەبوو، زۆر بە سادەیی گوتی:

- ئاساییە، چونکە تۆ کەسی منیت.. نەبێ بە خۆ هەڵکێشان لە خوا بەزیادبێ، بێگانانیش خۆشیان دەوێم! خودایا، حەزرەتی مریەم، لە مەرحەمەتتان بەزیادبێ!

بزەیەک، لێوی ترازاند و لەسەری ڕۆیی:

- بەو زووانە مریەمی پیرۆز خۆشحاڵ دەبیت، ئاخر کورەکەی زندوو دەبێتەوە، خەنی لەخۆی. بەڵام کیژەکەی من، فاریوشای من..

ئیدی هیچی نەگوت..

(٢)

بابام لە حەوشەدا بوو، چۆکی دادابوو و تەشوێیەکی بەدەستەوە بوو و سەری ئەستوونێکی تیژ دەکرد، تەشوێیکەی هەڵبڕی وەکو ئەوەی بیەوێ بە سەرمیا بکێشێت، ئەوجا کڵاوەکەی لەسەری داگرت، بە تەوس وتوانجەوە گوتی:

- سڵاو حالی جەناب، دیمانەت بەخێر! تەواو، ئیشەکەت تەواوبوو؟ دەی هەنووکە دەتوانی بە ئارەزووی خۆت، چۆنت پێخۆشە ئاوا بژیت. تفۆ لەو شیرەی لە دەمت نراوە!

نەنکم قسەکەی پێبڕی و گوتی: دەی بەسە، ئەم قەوانەمان زۆر بیستووە.

ئیدی ئەومان بەجێهێشت و خۆمان بە ژوورا کرد، نەنکم سەماوەرەکەی پێکرد وگوتی:- ئێستا بابات بە تەواوەتی نابووت بووە! تاقە پولێکی قەڵبی پێ نەماوە، هەرچییەکی هەبوو، دای بە

نیکۆلای زڕکوڕی تا بۆی بخاتە ئیشەوە، بەبێ ئەوەی هیچ وەسڵێکی پێ ئیمزا بکات، ئەنجام کەس نەیزانی چی ڕوویدا، گرینگ هەرچی دارونەداری هەبوو، لەدەستی دا، بووبە هەڵم و چوو بەئاسمانا.. من هۆیەکەی دەزانم، هی ئەوەیە هیچ سەدەقەیەکمان لێی نەداوە، دەستمان بە هەژاران و نەدارانەوە نەبووە، بەزەییمان بە کلۆڵاندا نەهاتووەتەوە. ئیدی خوا لە دڵی خۆیدا گوتوویەتی: " بۆچی ئەم هەموو ماڵە بە ماڵباتی کاشرین بدەم؟ " ئیدی قەراری خۆی داوەو هەموو شتێکی لێوەرگرتینەوەو تەواو.

چاوێکی بە دەوروبەردا گێڕاو درێژەی دایێ:

- من هەرچیم لە توانادایە بۆ ڕازیکردنی خودا دەیکەم. لێی دەپاڕێمەوە، کەلەوەی زیاتر ئەم پیرەمێردە نەڕەنجێنێ. شەوانە دەچمە کۆڵان و بە گوێرەی دەرامەتی خۆم، خێر دەکەم، سەدەقە دەبەخشمەوە، تۆزێ پارەم هەیە، ئەمشەویش دەچم، ئەگەر حەزدەکەی، دەتوانی لەگەڵما بێیت.

سەر وکەللەی بابەگەورە لە دەرگاکەوە پەیدا بوو، نێوچاوانی بەیەکا دابوو، گوتی:- خواردنتان هەیە؟

نەنکم گوتی:- خۆ بە پارەی تۆ نەمان کڕیوە، ئەگەر حەزدەکەی دەتوانی بێی لەگەڵماندا دانیشیت و بخۆی، زۆرە.

قابیل بوو، هات دانیشت و گوتی:- کوا تۆزێکم بۆ تێبکە.

هیچ شتێکی ژوورەکە نەگۆڕابوو. تەنیا ئەو سووچە نەبێ کە جاران جێگای دایکم بوو، ئەم گۆشەیە چۆڵ وهۆڵ وخەمناک بوو. پارچە کاغەزێک بە دیوارەکەی پشت قەرەوێڵەکەی بابامەوە هەڵواسرابوو، کەبە پیتی درشت و خوانای وەکو پیتی چاپ ئەمەی لەسەر نووسرابوو: " ئەی عیسای مەسیح، ئەی زندووی نەمر!.. تا ئەو ڕۆژەی دەمرم، لە ڕەحمەت و میهری خۆت بێبەشم مەکە ".

پرسیم:- کێ ئەمەی نووسیووە؟

بابام، وەڵامی نەدایەوە. دایە گەورە دوای کەمێک بێدەنگی بەدەم بزەیەکی کاڵەوە گوتی:- ئەم کاغەزە سەد ڕۆبڵ لەسەرمان کەوتووە. ئەمە..

پیرەمێرد هاواریکرد:- ئەمە پەیوەندی بە تۆوە نییە، هەرچیم هەیە دەیدەم بە بێگانان!

دایە گەورە، بە ئارامی گوتی:

- هیچت نەماوە، لات پاڵەوانی خوای، ئەو کاتەی هەتبوو فلسێک دایکت بوو یەکێک باوکت، دەستت تێناچوو بۆ خۆتیشی خەرج بکەی چ جای بێگانان.

بابام قیژاندی:- بێدەنگ!

کولیای برام کەلەناو سەبەتەی جلە وشکەکاندا خەوتبوو، سەبەتەکە لەسەر سەندووقێکی گۆشەی ژوورەکەدا دانرابوو، لە دەنگی بابام خەبەری بووەوە. چاوە شینەکانی، بەزەحمەت لەژێر پێڵوە خەواڵوەکانیەوە دەبینرا. بووبوو بە داسک و دەرزی، وادیاربوو منی نەناسییەوە، بە بێدەنگی سەری وەرگێڕاو چاوی نوقاندن.

لە دەرێ، خەبەر و نووچەی ناخۆشم بیست، یەکێک لە دۆستەکانم بە نێوی ڤیاخیر، لە هەفتەی پیرۆزدا، بە نەخۆشی لەرز وتا مردبوو. خابی، برادەریشم، چووبوو لە شار بژی. " یاز " ی برادەرم تووشی باداری بووبوو، لە ماڵەوە زەمینگیر بووبوو. کوسترومای چاوکاڵ بەدەم گێڕانەوەی ئەو هەواڵانەوە بە تووڕەیی گوتی:- ئەم کوڕانە زۆر زوو خەریکە دەمرن!

- خۆ هەر فیاخیر مردووە.

- فەرقی چییە، ئەوەی لەپێ بکەوێ و نەتوانێت بێتە دەرەوە هەربە مردوو حیسابە. هەرکە دۆستایەتی و ئاشنایەتی دەگەڵ یەکێکدا پەیدا دەکەی و ناکەی، خێرا دەکەوێتەژێر گیروداری کارێکەوە و نای پەرژێتە سەر تۆ، یان مردن دەیباتەوە. کرێچییەکی تازە هاتوونەتە حەوشەی مە، واتا هاتوونەتە خانووەکەی ماڵی چیسنوکوف، خانەوادەی ییفسینوکویان پێدەڵێن، کوڕێکیان هەیە ناوی نوشکایە، کوڕێکی زیرەک وبە ئەدەبە، دوو کچیان هەیە، یەکێکیان بچووکە و ئەویتریان شەلە، بە دوو دارشەق دەڕوات. جوانە. کەمێک دەبیرەوە چوو وئەوسا لەسەری ڕۆیی:- من و چۆرکا هەر دووکمان حەزمان لێکردووە. بەردەوام شەڕمانە.

- لەگەڵ کچەکە؟

- نە کەرە، من و کوڕەکە. زۆر کەم لەگەڵ کچەکەدا بەشەڕ دێین!

هەڵبەتە، دەمزانی کە کوڕان وپیاوان دەکەونە داوی ئەشقەوە.. مەسەلەی دڵداری و ڕامووسان و ڕابواردن و جەفای عەشقم دەزانی و لێم شاراوە نەبوو، بەڵام وێڕای ئەوەش دڵم بەحاڵی کوستروما دەسووتا، کەبە جەستە لەڕ و لاواز و چاوڕەشەکانیەوە دەتگوت داری واوەیلێیە..

ئێوارەی هەمان ڕۆژ کیژە شەلەکەم بینی.. بە قاڵدرمەکاندا دادەگەڕا، بۆناو حەوشەکە دەڕۆیی، دارشەقەکە لە دەستی کەوت. لە جێگای خۆی ڕەق ڕاوەستا، نەیدەتوانی یەک هەنگاو بنێت، باریک و لاواز، کەپووت بگرتایە ڕۆحی دەردەچوو، دەستە لاوازەکانی بە محەجەرەکەوە گرتبوو، ویستم دارشەقەکەی هەڵگرمەوەو بیدەمەوە دەستی، لێ مخابن دەستم بریندار بوون و باش کاریان نەدەکرد. من لە بێ توانایی خۆم تووڕە بووم و بێهودە زۆرم لە خۆ دەکرد، ئەو لەسەر قاڵدرمەکە وەستابوو و بە میهرەبانی پێدەکەنی. ئەنجام لێی پرسیم:- دەستت چییەتی؟

- سووتاون.

- منیش وەکو دەبینی لەنگم. تۆش لەم خانووە ئاکنجیت؟ زۆر لە نەخۆشخانە مایتەوە؟ من زۆر لە خەستەخانە مامەوە.

کراسێکی سپی کۆنی لەبەر بوو، بەڵام زۆر خاوێن بوو، گوڵی وردی شینی پێوە بوو، قژە نەرمەکەی جوان داهێنرابوو، گورزەهۆن کرابوو و بەسەر سینگیا هاتبووە خوارەوە. چاوە درشتەکانی لەمن بوو، بەڵام خەمینی و ماندوویەتیان لێدەباری.. ناسکە بزەیەک بەسەر لێوە تەنکەکانیەوە سەمای دەکرد، بەڵام بە شێوەیەکی گشتی نەچووە دڵمەوە. پێدەچوو ئازای نەخۆشی هاواربکات:- تکایە دەستم لێمەدەن..

حەزم دەکرد بزانم، چۆن هاورێ چکۆلەکانی من کەوتبوونە داوی ڤیانی ئەوەوە؟

دووبارە هاتەقسان، بە ڕاوێژێکی پڕ غروور و شانازییەوە گوتی:

- من زۆر لە مێژە نەخۆشم. یەکێک لە دراوسێکانمان جادووی لێکردم، لەگەڵ دایکما بووبوو بە شەڕی و بۆ ئەوەی داخ بکاتە دڵی دایکمەوە، جادووی لێکردم. باشە کەتۆ لە خەستەخانە بوویت، نەترسایت؟

- با، زۆریش ترسام!

ڕەوشی کیژەکە و پرس و جۆیەکانی پەشۆکاندمیان، ئیدی بۆماڵ گەڕامەوە. نەنکم دەوروبەری نیوەشەو بە میهرەبانیەوە بێداری کردمەوەو گوتی:

- بڕۆین؟ ئەگەر یارمەتی هاونەژادی خۆت بدەیت، دەستەکانت زوو چاک دەبنەوە.

قۆڵی گرتم و وەکو کوێر بەناو تاریکیەکەدا بکێشی کردم. شەوێکی ئەنگوستەچاوی نمناک بوو، بایەکی توندی تەزی دەهات، گڤ وهۆڕی بایەکە لە دەنگی هاڕەو هاژەی ڕوبارێکی لەزگین دەچوو. پێمان لە قوڕ وسیان دەچەقی. نەنکم بە پارێزەوە ڕێی دەکرد، بەرەو پەنجەرە تاریکەکانی ماڵە هەژارە بێنەواکان دەڕۆیی. لەبەر هەر ماڵێکا سێ جاران نیشانەی خاچی دەکێشا و پێنج کوپیک و سێ پارچە پسکیتی لە قەراخ پەنجەرەکەیان دادەنا، دووبارە نیشانەی خاچی دەکێشا. سەری بۆ ئاسمانی بێ ستێران هەڵدەبڕی و لەبن لێوانەوە دەیگوت:

- ئەی فریشتەی بێگەردی ئاسمانی پاک، یارمەتی هەموومان بدە، ئێمە هەموومان لە هەنبەر تۆدا کەمتەرخەمین، ئەی دایکی موبارەک و پیرۆز!

تا زیاتر لە ماڵی خۆمان دوور دەکەوتینەوە، دنیا تاریک و تاریکتر دەبوو، لەتۆ وایە ئاسمان بۆ هەمیشە مانگ و ئەستێرەکانی قووت داوە و جارێکی دی هەڵنایەنەوە. لەناکاوا سەگێکمان لێ پەیدا بوو، چاوەکانی لە تاریکیەکەدا دەبریسکانەوە، لە ترسا خۆم دایە پەنای نەنکم.

گوتی:- مەترسە. سەگە، قەت سەگت نەدیوە! وەختی شەیتانان بەسەر چووە، دەمێکە کەڵەباب خوێندوویەتی.

سەگەکەی بانگ کرد، دەستی بەسەریا هێنا وگوتی:

- سەگە جوانە چکۆلەکە ئەم مندالە مەترسێنە، ئەمە نەوەی منە!

دوای کەمێک سەگەکە هێور بووەوە، خۆی لەلاق و لەتەری من هەڵدەسوو، ئیدی بە سێ قوڵی کەوتینەڕێ. نەنکم لە دوازدە پەنجەران نزیک بووەوە و بەبێدەنگی خێر و سەدەقەکەی خۆی لە قەراخ ئەو پەنجەرانە دانا. ئاسمان خەریک بوو ڕوناک دەبووەوە. بەرەبەرە هەیکەلی کەوەیی ڕەنگی خانووەکان لەناو جەرگەی تاریکیەکەوە بەدیار دەکەوتن. بورجی زەنگەکانی کلێسای نابولنایا، دەرکەوت، وەکو شەکر لە دوورەوە سپی دەچووەوە. دیوار و حەساری گۆڕستانەکە، بەدیارکەوت، لەتۆوایە تامان و پەرژینێکی مکووم و قایمە.

نەنکم گوتی:- نەنکە پیرەکەت کەنەفت بووە، پیری و هەزار عەیب. وەختی ئەوە هاتووە بۆ ماڵ بڕۆینەوە. کە ژنان بەیانی زوو لە خەو ڕادەبن و دەبینن پاکیزەی موبارەک ئەو پارەو پسکیتانەی بۆ منداڵەکانیان داناوە، زۆر خۆشحاڵ دەبن، خەڵکی هەژار بە شتی کەمیش ڕازین. ئەلیوشا، تۆ تەمەشا بزانە خەڵکی بێنەوا و هەژار لە دنیادا چەند زۆرن، کەچی هیچ کەسێک بە خەمیانەوە نییە، کەس ئاوڕێکی بەخێریان لێناداتەوە.

دەوڵەمەند بیر لە خودا ناکاتەوە

ڕۆژی پەسلان و عەدالەتی لە بیر نییە

دڵی بە هەژار و بێنەوایان ناسووتێ

تەنیا لە خەمی کۆکردنەوەی زێری خۆیەتی

بۆ کوێ دەڕوا

ئاهی هەژاران

تا هەتاهەتایە

لە ئاگری دۆزەخا دەسووتێ!

- مخابن! ئەرکی مە ئەوەیە پشتی یەک بگرین، یارمەتی یەکدی بدەین تا خوداش یارمەتی هەموو لایەکمان بدات، من زۆر خۆشحاڵم کە جارەکی دی هاتیەوە بۆلای من.

منیش هەمان هەستی ئەوم لەلا چێبووە، هەستدەکەم لە کارێکی فەرامۆش نەکردەنیدا بەشداریم کردووە. سەگە سورخنەکە، کە دەم وچاوی لە ڕێوی دەچوو، جۆرە ترسێک بە چاوە جوانەکانیەوە دیاربوو، بە کلکە سووتێ بە دەورماندا دەهات، بیر لە ئایندەی دەکەمەوە، دەپرسم:- باشە ئەمە لای مە دەمێنێتەوە؟

- بۆنا؟ ئەگەر حەز دەکات با بمێنێتەوە. ئێستا پسکیتێکی دەدەمێ، هێشتا دوودانەم پێ ماوە، با کەمێک لەسەر ئەم سەکۆیە دانیشین. وادیارە زۆر ماندوو بووم.

لەسەر سەکۆیەکی نزیکی دەرگایەکی گەورە دانیشتین، سەگەکە لەبەر پێماندا وەرکەوت و دەستی بە خواردنی پسکیتە وشکەکە کرد. نەنکم گوتی:

- ژنە جوولەکەیەک لەم ماڵەدا دەژی، نۆ منداڵی سەروپێچکەی هەیە.

جارێک لێم پرسی: " موسییڤنا تۆ چۆن دەژیت؟ " بەرسڤی دایەوە: " من لەگەڵ خوای خۆما دەژیم، ئەگەر ئەو نەبوایە چۆن دەمتوانی بژیم؟

خۆم بە بەدەنی نیمچە تەڕی نەنکمەوە دەقرسێنم و خەو دەمباتەوە.

ژیان، بەخێرایی و بەخۆشی دەست پێدەکاتەوە، هەموو ڕۆژێکی تازە شتێکی تازە ڕوحم ئاوەدان دەکاتەوە یان نیگەرانم دەکات، یان سەرنجم ڕادەکێشێتو لە فکران ڕادەچم. بیرکردنەوەی یەک لە دووی یەک بەرۆکم دەگرن. نازانم چ گۆڕانێکم بەسەرهاتووە. زۆری نەبرد دڵم کەوتە کەڵکەڵەی دیتنی کچە شەلەکە. حەزم دەکرد بیدینم، قسەی دەگەڵ بکەم، یان بەبێدەنگی و لەسەر سەکۆکەی بەر دەرگادا، لە نزیکیەوە دانیشم. تەنانەت دڵم بەوەش خۆش بوو کەبە بێدەنگی لەلایەوە دانیشم. لە پەڕەسێلکە دەچوو، زۆر بە جوانی باسی قوزاقەکانی کەناری دۆنی بۆ دەکردم، ماوەیەکی زۆر لەلای مامە میکانیکەکەی کە لەوێندەر لە کارگایەکی شیرا کاری دەکرد ژیابوو. پاشان بابی کە کابرایەکی بەڕاد بوو، بۆ نییجنی نوڤگرود نەقڵ بووبوو، ئەویش.

- مامێکی دیکەشم هەیە کە کار بۆ خودی تزار دەکات.

شەوانی جەژن، هەموو خەڵکی ئەو کۆڵانە لەماڵ دەهاتنە دەرێ. کچان و کوڕان بۆ پیاسە و گەڕان وگۆرانی دەچوون بۆ سەرقەبران. پیاوان بۆ مەیخانان دەچوون، کەس لە کۆڵانەکە نەدەما جگە لە منداڵان وژنان، ژنان لە سەر سەکۆیان یان لەسەر ئەرزەکە لەبەر ماڵەکانیاندا دادەنیشتن و بەدەنگی بەرز حیکایەتیان بۆ یەکدی دەگێڕایەوە، منداڵان، موشین یان تۆپانێیان دەکرد ودایکان دوور ونزیک چاودێریان دەکردن، ستایشیان دەکردن یان بە گەوجاتیان پێدەکەنین. ئیدی هەرا و زەنا و ژاوەژاو دنیای پڕ دەکرد، لە حوزووری گەورەکانا، هێندەی دی دەهاتینەجۆش ولە گەمە ویاریەکانماندا گەرم دەبووین ودەکەوتینە کێبڕکێ. ئێمە، من، کوستروما وچورکا، لە گەرمەی یاریدا، ناوبەناو، بەهەشتاو خۆمان دەگەیاندە لای لودمیلا شەل و خۆمان بە گەمەکانمانەوە هەڵدەکێشا:

- لودمیلا، بینیت چۆن هەر پێنج سنگەکەم بەیەک زەربە خست؟

ئەویش بە ڕوومانا پێدەکەنی و سەری بۆ دەلەقاندین، وەکو ئەوەی ئافەرینمان بکات. جاران دەستەبەندیمان دەکرد و ئێمە هەرسێکمان لەیەک دەستەدا بووین، کەچی لەم دواییانەدا، دەمبینی کوستروما وچورکا، دەچوونە دوو دەستەی جیاوازەوەو بەجۆرەها شێوە هەڤرکی یەکیان دەکرد و توانای خۆیان دەنواند وهەندێجار کار دەگەییە شەڕ و پێکادان و گریانیش. جارێکیان

بەجۆرێ ئامبازی یەک بوونەوەو بە گژ یەکدا چوون، کە گەورەکان ناچاربوون بۆ لێک کردنەوەیان، وەکو ئەوەی دوو سەگی هاربن، بە سەتڵ ئاویان پێدا بکەن.

لەم کاتەدا لودمیلا، کەلەسەر تەختێک دانیشتبوو، لاقە ساغەکەی لە عاردی دەجوڵاند و هەرکە دوو ڕەقیبەکە لێی نزیک دەبوونەوە بە دارشەقەکەی لە خۆی دووری دەخستنەوەو بەترسەوە هاواری دەکرد:- بەسە! لاکەون!

ئیدی دەم و چاوی گرژ دەبوو چاوانی لێڵ دەبوون، چی وای نەدەما ببورێتەوە.

جارێکیان کوستروما، بە شێوەیەکی نەنگین گەمەکەی بە چورکا دۆڕاند. کوستروما، بە تەریقی ڕۆیی، خۆی لە پەنا سەندوقێک شۆڤان، کەلەبەر دووکانێکی ئەو نزیکانە دانرابوو شاردەوەو بەبیدەنگی دەستی بەگریان کرد. دیمەنێکی خەمناک بوو. هێندە ددانی بە چیرەوە بردن، ماسولکەکانی چەناکەی ئاوسان، دەم و چاوە باریکەکەی بوو بە بەرد، ڕوندک وەکو بارانی بوهارێ، لە چاوە ڕەشە خەمینەکانیەوە دەباری. کە لێی نزیک بوومەوەو ویستم دڵ خۆشی بدەمەوە، بەدەم فرمێسک ڕشتنەوەو لەبن لێوانەوە گوتی:

- ڕاوەستە، بزانە چۆن پێی نیشاندەدەم، هێشتا لە کوێیەتی، یەک کەرپوچ دەدەم بە تەپڵی سەریا، ئەوسا دەزانێ من کێم!

چورکاش خۆی گیڤ کردبووەوە. بە کەش وفشەوە بەسەر شەقامەکەدا، دەڕۆیی و وەکو گەنجێک وەختێ ژنهێنانی بێ، خۆی دەنواند، کڵاوەکەی نابووە تیلاکەی سەری و هەر دوو دەستی لەبەرکی نابوو. ئیدی بێئەوەی دەمی بکاتەوە، لەبەینی ددانەکانیەوە تفێکی کرد و گوتی:

- بەو زووانە دەست بە جگەرەکێشان دەکەم، تا ئێستا دووجارم تاقیکردووەتەوە، بەڵام ناخۆش بوو، دەبێ خۆم ڕابێنم.

من لەو ئەداو ئەتوارانەی بێزار بووم، پێم ناخۆش بوو. هەستم دەکرد خەریکە ئەو دوو هاوڕێیەم لەدەست دەدەم، هۆیەکەشیم بە لودمیلا دەزانی.

ئێوارەیەک لە حەوشەدا بووم، خەریک بووم، ئەو ئێسقان و خوردەوات و شڕو شیتاڵانەی کە کۆم کردبوونەوە، هاوێر دەکرد. لودمیلا بەخۆ و دارشەقەکەیەوە هات و لە بەردەمما وەستا، خۆی بەسەر دارشەقەکەیدا دا، دەستی ڕاستی خستە جووڵە، سێجار سەری لەقاند و گوتی:

- شەوباش! کوستروما لەگەڵ تۆدا هات؟

- بەڵێ.

- ئەدی چورکا؟

- چورکا، هەنووکە کایە لەگەڵ مەدا ناکات. هەمووی خەتای تۆیە، ئەم دووانە حەزیان لەتۆ کردووە و شەڕ بە یەکدی دەفرۆشن.

کیژێ سوور بووەوە، بە پێکەنینەوە گوتی:- ئەم قسانە چییە؟ من خەتام چییە؟

- بۆچی ڕووت داونەتێ؟

تووڕە بوو وگوتی:- من چیم داوە لەوان، خۆ پێم نەگوتوون وەرن دوام بکەون.

ئەوجا بەدەم ڕۆیشتنەوە گوتی:- قسەی بەلاش! من لە هەردووکیان گەورەترم، من چواردەساڵانم. چما کوڕان حەز لە کیژانی لەخۆ گەورەتر دەکەن؟!

بە ئانقەست و بۆ ئەوەی زیاتر تووڕەی بکەم، هاوارم کرد:

- وانییە! تەمەشای خاوەن دووکانەکە بکە، خوشکەکەی کلیست – گەورەشە و کوڕان دووی دەکەون!

لودمیلا، گەڕایەوەو بە هەشتاو بۆلای من هات، لەگەڵ هەر هەنگاوێکدا، دارشەقەکەی لە گڵە نەرمەکە دەچەقی، گریان لە ئەوکی گیرابوو، گڕ لە چاوە جوانەکانی دەبووەوە، بلەز گوتی:

- تۆ گەمژەی، هیچ نازانی، خاوەن دووکانەکە، ژنێکی هەرزەیە، من لەگەڵ ئەودا بەراورد دەکەیت؟ من هێشتا بچووکم، کچۆڵەم. کەس حەدی نییە دەستم بۆ بێنێ یان نقورچم لێبگرێت. ئەگەر تۆ بەرگی دووەمی ڕۆمانی "کامشادالکا "ت بخوێنیباوە، ئەم قسانەت نەدەکرد!

بەدەم گریانەوە ڕۆیی، زۆرم بەزەیی پێدا هاتەوە. ئەلهەقی قسەکانی هەندێک ڕاستییان تیابوو، کەمن دەرکم نەدەکرد. باشە هاوڕێکانم بۆچی نقورچیان لێدەگرت؟ خۆ هاورێکانم دەیانگوت خۆشیان دەوێت!

بۆ سبەینێ ویستم تەوازی بۆ بێنمەوە، ئاشتی بکەمەوە، ئیدی بایی حەوت کوپیکان، نوقڵ و نەباتم کڕی، نوقڵ و نەباتێک کە لودمیلا زۆری حەز لێبوو. لێم پرسی:- تۆزێکت لەمە بدەمێ؟

بە ئانقەست خۆی تووڕە کرد وگوتی:- بڕۆ، من چیتر قسەت لەگەڵ ناکەم، بەعزم لەگەڵتا!

وێڕای ئەوەش، نوقڵ ونەباتەکەی لێوەرگرتم و گوتی:

- دەبوا بەلای کەمەوە لە کاغەزێکتەوە پێچابا، تەمەشای دەستی خۆت بکە بزانە چەند پیسن...

- من دەستەکانم شۆردوون، بەڵام پیس دیارن.

بەدەستە وشک وگەرمەکەی دەستی گرتم و جوان دیقەتی دا:- دەستەکانت خراپ شێواون.

- قامکەکانی تۆش بریندارن.

- جێگای دەرزییە، ئاخر من بە زۆری خەریکی خەیاتیم، سەروکارم لەگەڵ دەرزی و دروماندایە.

دوای ماوەیەکی کەم، دوای ئەوەی بە وردی دیقەتی دەوروبەری دا، گوتی:

- چۆنە بڕۆین لە پەنایەکدا ڕۆمانی "کامشادالکا " بخوێنینەوە؟

ماوەیەکی زۆر گەراین تا پەنایەکی چۆڵ و ئارام وەدۆزین. ئەنجام ڕاڕەوی حەمامەکەمان بەگەن کرد. جێگایەکی بەڕاستی تاریک بوو، بەڵام ئێمە دەمانتوانی لەبەر ئەو پەنجەرەیە دانیشین کە دەیڕوانییە سەر گوزەری قەسابخانەکەی دراوسێمان. خەڵکی بەدەگمەن ڕوویان دەکردە ئەو شوێنە.

لودمیلا، لەبەر پەنجەرەکە دانیشت، لاقە شەلەکەی ڕاکێشا و خۆی دا بەسەر لاقە ساغەکەیدا، کتێبێکی کۆنی لەچاوی نزیک کردەوە، ڕیزێک وشەی دا بە گوێما کە تەقەی سەرم دەهات. وام دەزانی کە گوێزم بۆ دەژمێرێت. بەڵام کەلەسەر ئەرزەکە دانیشتبووم و تەمەشای چاوە شینە جوانەکانیم دەکرد کەبەسەر دێڕ بەدێڕی کتێبەکەی دا دەگێڕان، وەکو ئەوە بوو گڕیکی شینیان لێ ببێتەوە، جارجارێکیش تاقە فرمێسکێک لە چاوە تەڕەکانیەوە بە سەر گۆنایدا دادەخزی، دەنگی بەدەم خوێندنەوەی وشە نامۆ ونامەفهوومەکانەوە، دەلەرزی... ئیدی هەوڵم دەدا ئەو وشانە هەڵگێڕ وداگێڕبکەم، بیانکەم بە شیعر، بەڵام فایدەی نەبوو، هیچم نەلە کتێبەکە و نەلە وشەکان هەڵنەدەکڕاند، بە کورتی شتێکی ئەوتۆ حاڵی نەبووم.

سەگەکەم سەری نایەسەر ئەژنۆکانم ناوم نابوو " با " جەستەیەکی باریک و درێژی هەبوو، تووکێکی گڤ و بژی هەبوو، کە ڕایدەکرد، بای بە قولاندا نەدەگەیی، کە دەڕۆیی، وەکو بای پاییز کە خۆی بە لوولەی سۆپایاندا دەکات، دەیلوراند.

کچەی تاین بە شپرزەیی لێی پرسیم:- ئەرێ تۆ گوێت لێمە؟

سەری ئەرێم بۆ لەقاند. بەڕاستی ئەو وشانە حەپەساندمیان. پڕ بەدڵ حەزم دەکرد، وشەکان بە جۆرێکی دی و لەشیوەی گۆرانیدا دابڕێژمەوە، بە جۆرێ دای بڕێژمەوە کە هەر وشەیەکی وەکو ئەستێرەیەکی ئاسمان بدرەوشێتەوە.

ئیدی دنیا بەرەبەرە تاریک بوو، لودمیلا وشەکانی نەدەبینی، دەستە زەردەکانی لە کتێبەکە بەردا و گوتی:- جوانە ها؟ پێم نەگوتی جوانە؟!

لەو ڕۆژە بە دواوە، زۆرجار دەچووینە ئەو شوێنە چەپەکە، خۆشبەختانە لودمیلا زوو دەستی لە خوێندنەوەی " کامشادالکا " هەڵدەگرت، کە ئەو دەستی لە خوێندنەوە هەڵدەگرت، خەنی دەبووم.. ئەوەندەی قارەمان و ڕووداو تیابوو، بەهیچ جۆرێ بۆم کۆنترۆڵ نەدەکرا، ناوەکانم بۆ ئەزبەر نەدەکرا، ڕۆمانێک بوو لەوە دەچوو کۆتایی نەیەت، ئێمە لە بەرگی دووەمەوە دەستمان پێکرد، بەرگی سێیەمیشی هەبوو، بە قسەی لودمیلا بەرگی چوارەمیشی هەبوو. خواخوامان بوو باران بباریّ، کە باران بوایە کەس لە ماڵ وەدەر نەدەکەوت وکەس ڕێی نەدەکەوتە خەڵوەتگەکەی ئێمە. بەڵام وێڕای ئەوەش لودمیلا، دەترسا، یەکێک بێت بەسەرا و لەو شوێنەدا بە دوو قۆڵی بمان بینن وغافڵگیرمان بکەن.. بە دەنگێکی نەوی بەمنی دەگوت:- دەزانی ئەگەر خەڵکی لێرەدا بمان بینن چ دەڵێن؟

زۆرباش دەمزانی ومنیش لەوە دەترسام. ئێمە بە سەعاتان لەوێ دەماینەوە. باسی زۆر شتمان دەکرد، هەندێجار حیکایەتەکانی داپیرەمم بۆ دەگێڕایەوە، لودمیلاش ژیانی ئەو قوزاقانەی بۆ باس دەکردم کەلە گوێی ڕوباری میدفیدیتزا دەژیان و دەیگوت:

- جوانی ژیان لەوێیە! وەکو ئیرە نییە! ئێرە شوێنی خەڵکی هەژار و بێنەوایە!

ئیدی لە دڵی خۆدا بڕیارم دا، هەرکە گەورە بووم، ڕۆژێک بڕۆم بۆ ئەوێندەر تا ڕوباری میدفیدیتزا بدینم و بەو دیمەنانە زاخاوی چاوم بدەم.

ئیدی زۆری پێنەچوو، وازمان لە دانیشتنی ئەو خەڵوەتگە و ڕاڕەوە هێنا کە بۆ حەمامەکە دەچوو. دایکی لودمیلا لە کارگەی کابرایەکی بازرگانی پێست دامەزرا، خوشکەکەی چووە مەکتەب، براکەی لە کوورەخانەیەکی خشت سازیی دامەزرا. هەرکاتێ کەش و هەوا ناخۆشبایە، دەچووم بۆ مالی وان و ئیدی لە چێشت لێنان و پاککردنەوەی ژوور و مووبەقەکەدا یارمەتیم دەدا. لودمیلا بە پێکەنینەوە دەیگوت:

- ئێمە وەکو ژن ومێرد پێکەوە دەژین، تەنیا جیاوازیەکەمان ئەوەیە کە دەگەڵ یەکدا ناخەوین. ئێمە لە ژن و مێرد باشتر دەژین، چونکە مێردان یارمەتی ژنەکانیان نادەن.

هەرکاتێ چەند شاهییەکم بەدەست هێنابا، کەمێک نوقڵ و شیرینیم دەکڕی، پێکەوە چامان دەخواردەوە و پاشان بە ئاوی سارد سەماوەرەکەمان دەکوژاندەوە، تا دایکی لودمیلا، کە ژنێکی بە پرتە و بۆڵە بوو، پێنەحەسێت کە ئێمە دامانگیرساندووە.

هەندێجار نەنکیشم دەهات لەلامان دادەنیشت، ئیدی دەکەوتە گوڵدۆزی و دەرزی و درووومان، ئەوسا چیرۆکی دوور و درێژ و خۆشی بۆ دەگێڕاینەوە. هەرکاتێ بابام بۆ شار بچوایە لودمیلا بۆماڵی مە دەهات، ئیدی بێخەم و خەیاڵ سەرگەرمی گەمە و وازیان دەبووین. نەنکم دەیگوت:- ئێمە زۆر خۆش دەژین. وانییە؟ ئافەرین ماڵی خۆم، حەزکەم دەتخۆم، حەزکەم ناتخۆم؟

نەنکم، دۆستایەتی مەی پێخۆش بوو، دەیگوت:

- دۆستایەتی کوڕ و کچ زۆر خۆشە بەمەرجێ ماقوول بێ، هیچ گەوجایەتیەک نەکەن!

ئەوجا بە زمانێکی جوان و زۆر سادە مانای ئەو " گەوجایەتیەی " بۆ ڕوون دەکردینەوە. وشەکانی سیحراوی بوون، ئیلهام بەخش بوون، ئیدی من لەلای خۆمەوە لەوە حاڵی بووم کە نابی بەرلە پشکوتن دەست بۆ گوڵ ببرێت، چونکە پەژمردە دەبێ نە گوڵ دەدات نە میوە.

من ئارەزووی کردنی هیچ " گەوجایەتیەکم " نەبوو. بەڵام وێڕای ئەوەش، من و لودمیلا، لە قسە و گفتوگۆکانماندا، باسی هەموو ئەو شتانەمان دەکرد کە خەڵکی بەبێدەنگی بەسەریا تێ دەپەڕین... هەڵبەتە جارجار و لە حاڵەتی زۆر زەروریدا نەبوایە باسی ئەو شتانەمان نەدەکرد. چونکە پەیوەندی نێوان دوو ڕەگەزی جیاواز هەندێجار ئازاری دەداین و کێشەی بۆ دروست دەکردین.

بیفسینکو، بابی لودمیلا، پیاوێکی جوان بوو، تەمەنی هەر چل ساڵێک دەبوو، کابرایەکی قژ لوول، ئەبرۆ چڕ وپەیوەست، بەغرووڕەوە هەڵیدەبڕین. پیاوێکی یەجگار کەمدوو بوو، بیرم نایەت قەت گوێم لە قسەی بووبێت. کە مجامەلەی منداڵەکانی دەکرد وەکو کەڕ ولاڵان تەنیا بڵمەبڵمێکی دەکرد و تەواو، تەنانەت کەلە ژنەکەشی دەدا، نەدەهاتە قسان.

ئێوارانی یەک شەمموان، کراسێکی شین و پانتۆڵێکی کەتانی دەڵبی لەبەر دەکرد، جووتێ پێیلاوی بریقەداری لە پێ دەکرد، ئەوسا ئوکوردیونە گەورەکەی لەشانی دەکرد ودەچووە کۆڵان، لەوێ وەکو سەربازێک بە خۆ و تفەنگەکەیەوە، ئامادەی سەلام کردن وئیکلام بێ، دەوەستا..هەنگێ ئەهلی پیاسە یەک یەک بە بەردەرگاکەماندا دەهاتن، ژن و کچان وەکو قاز بەلار ولەنجە دەهاتن و تێدەپەڕین، ژێراوژێر سەیرێکی " بیفسینکو " یان دەکرد، یان زەقاوزەق و بەچاوانی برسیی و تامەزرۆوە تەمەشایان دەکرد. ئەو لەجێی خۆی نەدەجولا، لێوی خوارەوەی شۆڕ بووبووەوە. بە چاوە ڕەشەکانی دایدەبێژان، ئەم چاوبڕکێ بێدەنگانە جۆرە نەوسنیەکی سێکسی تیابوو.. کاروانی ژنان بە هێواشی بەبەردەمیا ڕەت دەبوون، پیاو وای هەستدەکرد، کامیان بگرێ، بە ئاماژەیەکی وی دێتە ڕەدا و، لە ئەرزەکەدا بۆی پاڵدەکەوێ.

داکی لودمیلا، دەیبۆلاند :- ئەم بەرازە لاسارە، ئەم سابرێنە پیسە چاویان لێدادەگرێت.

ئەم ژنە داماوە جوان نەبوو، بەرچاوی نەبوو، درێژ داهۆڵێکی لاوازی مردەلۆخ بوو. دەم وچاوی درێژکۆڵەو پەڵەپەلاوی بوو، ڕەنگ و ڕوو سیسەڵە و چرچەڵە بوو، قژی کورت لە گسکێکی سواو دەچوو. لودمیالا لەلایەوە دانیشتبوو، بێهودە هەوڵی دەدا، سەرنجی پەرت بکات و بە پرسیاران سەرگەرم و مژوولی بکات، بەلام ژنەی تاین، بەوپەڕی بێتاقەتی هاواریدەکرد:

- وازم لێبێنە،شەلی نەگبەت!

چاوە مەنگولیە بچووکەکانی، کەلە کونجکاویدا دەدرەوشانەوە، بەشیوەیەکی سەیر بەملا و بەولادا دەگێڕا. لودمیلا دەڵێت:

- دایکە تووڕە مەبە، تووڕە بوون فایدەی نییە. تۆ تەمەشای ئەو بێوەژنە حەسیر فرۆشە بکە، چۆن خۆی وەکو بووکەڵە ڕازاندووەتەوە تۆش چاو لەو بکە.

دایکی بەدەم پەڵمە گریان و فرمێسک ڕشتنەوە، دەڕوانێتە بێوەژنە زەلامەکە و دەڵێت:

- ئەگەر ئێوە نەبان سەد هێندەی ئەو خۆم دەڕازاندەوە و بەخۆم ڕا دەگەیم. ئێوە هەرسێکتان، بە زندوویەتی خواردتانم.

بێوەژنەکە، لە خانوویەکی بچووک دەچوو، سینگ و بەرۆکی هاتبووە پێشەوەو لە بانێژە دەچوو، دەموچاوی لە مکیاجدا سوور دەچووەوە، سەرپۆشێکی کەسکی بەسەریا دابوو، لە کۆنە بینایەک دەچوو، زەردەپەڕی ئێوارێ لێی بدات.

ییفسینکو، ئوکوردیونەکەی بە سینگیەوە دەنێ، دەست بە ژەنین دەکات، بەرەبەرە دەنگی موزیقا بەرزدەبێتەوە، منداڵان لە هەر چوارنکاڵی کۆڵانەکەوە بەغاردێن و لە دەوری سازڤانەکە خڕدەبنەوە، ئەوجا حایر وحەپەساو، بە شێوەی بازنەیی لە دەوری دادەنیشن.

ژنەکەی ئاگاداری کردەوە وگوتی:- کەمێک سەبر بکە! تا دەم وفلْقیان نەشکاندوویت!

بەلاچاو مۆڕەیەکی لێدەکات و وەڵامی ناداتەوە.

بیوەژنە حەسیر فرۆشەکە، لەسەر سەکۆیەکی بەر دووکانەکەی کلیست دادەنیشێت، سەری بە سەرشانیا خوار کردووەتەوە وبە وردی گوێی شل کردووە، چاوەکانی دەدرەوشێنەوە.

دەشت ودەرەکەی پشت گۆڕستانەکە، لە تیشکی ئاڵی زەردەپەڕی ئێوارەدا نقووم بووە.. ئافرەتان بە جلکی ئالاو والاوە جمەیان دێت، منداڵان لەناویاندا سەرگەرمی هەڵبەز ودابەز و گەمە وکایەی خۆیانن. شنەیەکی فێنک، ئۆخژن دەخاتە دڵ ودەروونەوە. بۆنی خوێن لە قەسابخانە و کوشتارگەکانەوە دێت. لە مەیدانی دەباخخانەکانەوە، بۆنی چەرمی خۆشکراو بەرز دەبێتەوە. چپەدووی ژنان و فسکەفسکیان، هەراوزەنای منداڵان و عەربەدەی پیاوانی مەست، دەگەڵ ناڵەی ئوکوردیۆنەکەدا، تێکەڵ بوون، لە تۆوایە زەوی بە پیت وبەرەکەت ئاخ هەڵدەکێشێت. هەموو شتێک دژوار و سەختە، ژیانێکی سەیرە، چ هەرا و هەنگامەیەکە، لە ناو جەرگەی ئەم هەراو هەنگامەیەوە، وشەێن سەیر هەڵدەقولێن، ژێی دڵ دەهەژێنن، لە یادگەدا دەچەسپن و نایەنە سڕانەوە:

- ناتوانن، بەکۆمەڵ ولەناکاو پڕی بدەنێ- کەواتە با هەرکەسە وبەتەنیا دەستی خۆی لێبوەشێنێ.

- ئەگەر خۆمان بەزەییمان بە خۆمانا نەیەتەوە، کێ بەزەیی پێماندا دێتەوە؟

- پێدەچێ خوا ژنی تەنیا بۆ سەرگەرمی و ڕابواردن دروست کردبێت.

(٣)

شەو دادێ، هەوا فێنک دەکات، هەراو زەناکە هێور دەبێتەوە. خانووە دارینە کۆنەکان، لە تاریکیەکەدا گەورەتر دێنەبەرچاو، گەورەکان، هەندێک لە منداڵەکان بۆ ماڵ دەبەنەوە تا بیان خەوێنن، هەندێکی دی کە لە بیر کراون لە پاڵ دیوارەکاندا یان لە باوەشی دایکیاندا خەوتوون. منداڵە گەورەکان کە شەو ڕادەکشێ ئارام دەگرن. ییفسینکو، بە خۆ و ئوکوردیۆنەکەیەوە، بەبێ ئەوەی سەرنجی هیچکەسێک ڕابکشێت، لە تاریکییەکەدا نقووم بووە. بێوەژنە قەڵەو و خرپنەکە دیار نەماوە. لە شوێنێکەوە، لەپشت گۆڕستانەکەوە، دەنگی بەجۆشی ئوکوردیۆنەکە بەرز دەبێتەوە. دایکی لودمیلا، بەبێ جووڵە لەسەر کورسییەک دانیشتووە و بەجۆرێ کووڕ بووەتەوە، پشتی لە پشتی پشیلە دەچێت. نەنکم بۆ چا خواردنەوە چووەتە نک ژنێکی دراوسێمان، ئەم ژنە

مامانێکی ناوزڕاوە. ژنێکی زەلامی قەڵەوە، کەپووی لە دەنووکی سۆنە (مراوی) دەچێت. سینگ و بەرۆکی ساف دەڵێی سینگی پیاوە، میداڵێکی (فریاکەوتن) ی زێڕی پێدا شۆڕ بووەتەوە.

هەموو خەڵکی کۆڵانەکە لێی دەترسن و بە جادووگەری دەزانن. وێڕای ئەمەش، هەموو دەڵێن و دەزانن کەکاتی خۆی لە شەوات و ئاگر کەوتنەوەیەکدا، فریای ژنە نەخۆشەکەی کولۆنێڵێک و هەرسێ منداڵەکەی کەوتووە و لەماڵە گڕ گرتووەکەیان، دەربازی کردوون.

ئەم ژنە دۆستی نزیکی نەنکمە، کە لە جادە وباندا، یەکدی دەبینن، لە دوورەوە بۆ یەکدی دەگرژنەوە وسڵاو لەیەکدی دەکەن.

من و کوستروما و لودمیلا، لەسەر تەختێکی گەورەی نزیکی بەردەرگای خۆمان دانیشتووین. بەڵام چورکا جوێنی بە براکەی لودمیلا دابوو و هەنووکە ئامبازی یەکدی بووبوون و دەستیان نابووە یەخەی یەکدی. یەکیان دێنا و دەبرد، هەرکەسە هەوڵیدەدا بەسەر ئەویدیدا زاڵ بێ، بەڵام وادیارە هەردووکیان لەیەک ئاستدان. کیژێ بە دەنگی ترساو هاوار دەکات:- بەسە واز بێنن!

کوستروما، کە چاوە ڕەشەکانی بڕی بووە لودمیلا، چیرۆکی کالینینی ڕاوچی دەگێڕایەوە. کالینین، پیرەمێرێکی پۆڕ چەرمووی، چاو باشقاڵ بوو. لە گەڕەک و بانا بەدناو بوو. ماوەیەکی کەم بوو کە مردبوو. بەڵام کوستروما، دەڵێ وەکو خەڵکی نەیان ناشتووە بەڵکو جەنازەکەیان، دوور لە گۆڕەکانی دی بە تابووتەکەوە لە ئەرزەکە داناوە. تابووتەکە، تابووتێکی ڕەش بوو، لەسەر چوار پایەی بەرز، بە بۆیەی سپی، وێنەی خاچێک و ڕمێکو دار عاسایەک و دووپارچە ئێسقانیان لەسەر نەخشاندبوو.

دەگێڕنەوە دەڵێن ئەم پیرەمێرە هەموو شەوێ لە تابووتەکەی دێتەدەرێ و لە پەستا و بێ پسانەوە بەناو گۆڕستانەکەدا، تا کازیوەی بەیانی، تا کەڵەشێری بەیانی بانگ دەدات، هەر دەسووڕێتەوەو کەس نازانێ تاقیبی چی دەکات.

لودمیلا، لێی دەپاڕێتەوە:- تکایە باسی ئەم شتە ترسناکانە مەکە.

چورکا، کە بە هەزار زەحمەت خۆی لە چنگی براکەی لودمیلا دەرباز کردبوو، هاوار دەکات:- بەرمدە!

ئاوڕی لە کوستروما دایەوەو بە تەوسەوە گوتی:

- بۆ درۆ دەکەی خوێڕی! من لەکاتی ناشتنەکەیدا لە سەرقەبران بووم، بەچاوی خۆم دیتم کە بەخاکیان سپارد. ئیدی تەختە داریکیان وەکو کێلی قەبر و بۆ ناسینەوەی، لەسەر گۆڕەکەی دانا. مەسەلەی ئەوەش کە شەوانە تارماییەکەی بەناو گۆڕستانەکەدا دەسووڕێتەوە، دەست هەڵبەستی ئاسنگەرە بەدمەستەکانە! دەنا شتی وانییە!

کوستروما، بەبێ ئەوەی ئاوڕی لێبداتەوە، بە تەوسەوەگوتی:

- ئەگەر ڕاست دەکەی وانییە، بڕۆ شەوێ لە سەرقەبران بنووە.

ئەوان دەکەونە مشت ومڕ، لودمیلا ئاوڕ لە دایکی دەداتەوەو بە خەمینی سەری دەلەقێنێ و دەپرسێت:- دایکە، ڕاستە کە مردووان بە شەوان دەسووڕێنەوە؟

دایکی بە ڕاوێژێکی زەلاڵ بەرسڤ دەداتەوە:- بەڵێ، دەسووڕێنەوە.

"فالیوک "ی کوڕی ژنە دووکاندارە گۆنا سوورەکە، لێمان هاتەپێشەوە، تەمەنی بیست ساڵ دەبوو، ماوەیەک گوێی بۆ قسەکانمان هەڵخست وگوتی:

- هەرکەسێک زات بکات تا بەیانی لەسەر قەبران بنووێت، من بیست کوپیک و دە جگەرەی دەدەمێ، بەڵام ئەگەر بترسێت و هەڵبێت، بە ئارەزووی خۆم گوێی دەسوومەوە، چ دەڵێن؟

هەموو بێدەنگ دەبن، شەرم دایان دەگرێت، پاشان دایکی لودمیلا هەڵیدایە و گوتی:- قسەی بەلاش، بۆچی ئەم مندالانە بۆ کاری وەها هاندەدەیت!

چورکا، بەدەم مینگەوە دەڵێت:- ئەگەر یەک ڕوبلم بدەیتێ من ئەو کارە دەکەم.

کوستروما، بە ڕقەوە گوتی:- ئەگەر بیست کۆپیکت بداتێ دەترسیت؟

ڕوودەکاتە فالیوک و دەڵێت:

- یەک ڕۆبلی بدەیە. ناڕوات. خوی هەڵدەکێشێت، دەنا کوڕێکی درۆزنی ترسنۆکە.

- دەی زۆرباشە، ئەوە کردم بە ڕۆبلێک.

چورکا، بە بێدەنگی ڕادەبێت، لۆژلۆژ بە پەنا دیوارەکەدا دەکەوێتەڕێ. کوستروما قامکی لە زاری دەنێ و فیکەیەکی تیژ دەکێشێت. لودمیلا بە ڕاوێژێکی کز دەپرسێت: خودایا، بۆچی وەکو کەو چوو، کە ئەمە حاڵیەتی لەم خۆ هەڵکێشانەی چی؟!

فالیوک، هاواردەکات:

- ئەمانە کۆمەڵێک خوێڕی و تۆڕین. خۆش ئەوەیە ئەم نەگبەتانە خۆیان بە شەقاوەی کۆلان و گەڕەکەکە دەزانن، قوولی ڕەش و سپی لە بوارا دەردەکەوێ!

تەوس وتوانجەکانیم لە لا ناخۆشە، من وهاوڕێکانم خۆشمان ناوێ، کوڕێکی قەڵەوی خۆشگوزەرانە، هەمیشە مندالان بۆ کاری خراپ هاندەدات، دەمی زۆر پیسە، جنێوی بە شیرەوە مژتووە، کوڕێکی بێ تەربێتە، چیرۆکی نەنگین دەربارەی کچان و ژنان بۆ منالان دەگێڕێتەوە، هانیان دەدات گاڵتە بەکچان و ژنان بکەن. مندالانیش بە قسەی دەکەن و باجی گەورەش دەدەن. نازانم بۆ حەزی لە سەگەکەم نەدەکرد، لە هەرشوێنی بیدیبا بەردبارانی دەکرد، جارێک نان و دەرزی دەرخوارد دابوو، بەڵام من ترسنۆکیەکەی چۆرکام، کەبە ملشۆڕی دوور دەکەوتەوە، زۆر لەگیان ناخۆشبوو.

بۆیە خێرا بە " فالیوک " م گوت:- کوا ڕۆبڵەکە بدە بەمن، من بۆ گۆڕستانەکە دەڕۆم.

بۆئەوەی بمترسێنێ، قاقایەکی توندی لێداو ڕۆبڵەکەی بۆ دایکی لودمیلا درێژ کرد. دایکی لودمیلا بە تووڕەیی دەستی ڕەتکردەوەو گوتی:- نا، من وەری ناگرم!

ئەوجا هەستا وبە تووڕەیی دوورکەوتەوە، لودمیلاش ئامادە نەبوو پارەی گرێوەکە وەربگرێت. ئەمە هێندەی دی فالیوکی پەست کرد. من لەزگ بوو بەبێ پارەی ئەم کەر پیاوەشگڕیوەکە ئەنجام بدەم کەلەو کاتەدا نەنکم بەسەردا هات، کە حاڵ و حیکایەتەکەیان بۆ گێڕایەوە، بەبێ چەند وچوون پارەکەی وەرگرت و بە کاوەخۆ بە منی گوت:- پاڵتۆکەت لەبەر بکە، چەرچەفەکەت لەگەڵ خۆتا ببە، چونکە بەرەبەیان دنیا سارد دەبێت..

قسەکانی پیرەژن، هەم دڵخۆشیان کردم و هەم بەڕادەیەک زاتیان وەبەرنام کە دڵنیابووم، هیچ شتێکی ترسناک ڕوونادات.

مەرجەکانی فالیوک ئەوەبوو کەتابەیانی لەسەر تابووتەکە ڕاکشێم یان دابنیشم و بە هیچ بیانوویەک لە سەر تابووتەکە نەیەمە خوارەوە، تەنانەت ئەگەر تابووتەکە کەوتە جووڵەجووڵ و " کالینین " ی پیر ویستی لێی بێتە دەرەوە. ئەگەر پا بنەمە سەر ئەرزەکە، مانەی وایە گرەوەکەم دۆڕاندووە، دواقسەی ئەمە بوو:- ئاگادار بە، بە درێژایی شەو چاودێریت دەکەم ها!

وەختایەک لێبڕام بەرەو گۆڕستانەکە بڕۆم، نەنکم نیشانەی خاچی بەسەرما کێشاو ئامۆژگاری کردم:- ئەگەر شتێکت هاتەبەرچاو، مەترسە، لەجێی خۆت مەجووڵێ، وێردی سڵاو لەتۆ مریەمی پاکیزە، بخوێنە.

بەهەنگاوی هەڕاوەوە بەڕێ کەوتم، دەمویست بە زووترین کات کۆتایی بەم گاڵتەبازاڕە بێنم. فالیوک وکاسترۆما و چەند منداڵێکی دی بەگەڵم کەوتن. کەبەسەر دیوارەکە کەوتم، چەرچەفەکە لەدەستم ئاڵا وکەوتم، غل بوومەوە، بەڵام یەکسەر هەستامەوە، کورەکان لەو دیو دیوارەکەوە پێم پێدەکەنین. تەزوویەکی سارد لە تەوقی سەرمەوە، بە گازەرای پشتمدا هاتەخوارەوە و لە بنی پێمەوە دەرچوو.

بە هەنگاوی لەرزۆکەوە گەییمە تابووتە ڕەشەکە. لایەکی لە گڵەکە ڕۆچووبوو، لایەکی تری بەدوو پایەی بچووکەوە لەسەر ئەرزەکە بوو، پێدەچوو کەسێک ویستبێتی دەری بێنێ، بەڵام دەرەقەتی نەهاتبوو. لەسەر تابووتەکە ڕۆنیشتم و ڕوانیمە دەوروبەری خۆم: ئیدی بارستایی گۆڕەکان و خاچە کەوەییەکان بە ئاسانی دەبینران، دەتگوت بازووی ڕەق و تەقن ولە ملی گۆڕەکان وەرێنراون، لێرەو لەوێ دەوەن و بنجە بەتولا لە بەینی خاچەکانەوە ملەقووتێیان دەکرد، لقەکانیان لەسەر گۆڕەکان ئالکاوی یەکدی دەبوون، چیمەنی گۆڕستانەکە لە تاریکەکەدا نەدەبینرا، دیمەنی کڵێساکە لە دوورەوە وەکو کولبەیەکی بەفرگرتوو دەهاتەبەرچاو، کەمێک دوورتر، لە داوێنی ئاسۆوە، لەبەینی پەڵە هەورە مات و خامۆشەکانەوە، هەیڤۆک سەرەتاتکێی دەکرد.

باوکی یاز کەبە " پیاوە بۆگەنەکە " ناسرابوو، بەدەستە خاوەکانی پەتی زەنگی نیگابانیەکەی ڕاکێشا. دەنگی زەنگەکە دێ، ناڵەی منداڵێکی نەخۆش دێتەگوێ، دوای ئەوە دەنگی وشک و کورتی زەنگێک دێت، ویەکسەر، وتەکانی یارۆی پاسەوانم وەبیرهاتەوە:- " خودایا، لەشەڕی بێ خەوی و خەوزران بمانپارێزە ".

جەوەکە ترسناک بوو. زۆر گەرم و خەفە بوو، خۆشم نازانم بۆ هەستم بە گەرمایەکی زۆر دەکرد، لەزگ بوو بخنکێم. هەرچەندە شەوەکەی سارد و نمسار بوو، کەچی ئارەقە لە سەراپام دەچۆڕا. بیرم لەوە دەکردەوە کە ئەگەر کالینینی دان عەمر، لەنێو تابووتەکە هەستێتەوە فریای ئەوە دەکەوم خۆم بگەیەنمە کولبەی پاسەوانەکە (زێوان)؟

بست بەبستی گۆڕستانەکە شارەزابووم، دەیانجار لەگەڵ ڤیاز وهاوڕیکانی دیدا، لەم گۆڕستانەدا یاریم کردووە، بەبەینی گۆڕەکەدا ڕاکەڕاکمان کردووە. دایکم لەوێ، لەنزیکی کڵێساکەدا ڕاکشاوە.

هێشتا هەموو خەڵکی نەخەوتوون، لە گەرەکەکانی دەوروبەرەوە دەنگی پێکەنین، گفتوگۆ و گۆرانی دێت. لەسەر گردە لمەڵانەکەی نزیکی وێستگەی قیتارەکەوە، یان لە نزیکی گوندی کاتیزوفکاوە، دەنگی ئوکوردیۆن دێت. هەبێ و نەبێ " میاچوف " ی ئاسنگەرە، کە هەمیشە سەرخۆشە. دەنگی گۆرانییەک لەودیو شوورەی گۆڕستانەکەوە دێت!

دایکمان زۆر بێ ئەمەکە

خۆیمان لێ نەبان دەکا

هەموو منداڵەکانی دەچەوسێنێتەوە

لەپێناوی ڕازی کردنی بابما

دەنگی مەستانەی میاچوفە، هەر ئەو ئەم گۆرانیە دەڵێت. بەهەرحاڵ ئەم دەنگە زندووانە ورەم بەرز دەکەنەوە. لێ بۆ نەگبەتی من، لە بەد شانسی مندا، هەرکە دەنگی زەنگی کڵێساکە بەرز دەبێتەوە دەنگەکان دەنیشنەوە و بێدەنگی باڵ بەسەر دنیادا دەکێشێت و هەموو شتێک لە خۆیدا غەرق دەکات ودەسڕێتەوەو ڕێک لە ڕەوتی ڕوبارێکی مەندی بێدەنگ دەچێت. ڕوحم لە فەزایەکی بێ سنوورا سەرگەردان دەبێ، دەکەوێتە هەڵدێری هەزار بە هەزاری عەدەمەوە، لە ژینگەیەکی بۆش وخاڵیدا دەتوێتەوە، لە ژینگەیەکدا، جگە لە جریوەی ستێران، هیچی تری تیا ناژی، کە ئەویش دوای خامۆش بوونی هەموو شتەکانی دی، دەچێتە خانەی مردووانەوە.

جوان خۆم لە چەرچەفەکەوە پێچا، بەچوارمشقی لەسەر تابووتەکە دانیشتم و ڕووم کردە کڵێساکە. هەرکە دەجووڵێمەوە تابووتەکە لەژێرما دەکەوێتە جیڕەجیڕ. لەناکاو شتێک لە پشتمەوە دای بە عارردیدا، خۆم شلوێ نەکرد، لەجێی خۆم نەجووڵام، نەخێر دووبارە بووەوە. تەمەشا دەکەم: پارچە کەرپوچێکە، پارچەیەکی دی لە نزیک تابووتەکە کەوتەوە، یەکەمجار

ترسم لێنیشت، لێ خێرا بۆم دەرکەوت، ئەمە کاری فالیوک و برادەرەکانیەتی و دەیانەوێ من بترسێنن. بەڵام خەیاڵیان خاوە، کە هەستم کرد، خەڵکانێک لە دەوروبەرم هەن، لەجیاتی بترسم، بە پێچەوانەوە ترسم ڕەوییەوە و تەواو ئەرخایەن بووم.

بیر لە دایکە مردووەکەم دەکەمەوە.. لەبیرمە جارێک بۆ یەکەمجار جگەرەم نا بەدەممەوە هات بەسەرا. بە لێدان دایگرتمەوە، بگرە کوێت دێشێت، هاوارم کرد:- بەسە، تەواو تۆبەم کرد، وازم لێبێنە نەخۆشم، دڵم تێک هەڵدێت، خەریکە دەڕشێمەوە، وازم لێبێنە!

دوای ئەوەی لێدانی خۆم خوارد، چووم لە پشت سۆپاکەوە دانیشتم، گوێم لێبوو، بە نەنکمی دەگوت:- کە منداڵێکی دڵڕەقە! کەسی خۆشناوێ، دنیای داوەتە بەر کلکان.

ئەو قسەیەم لەبەر گران بوو، بێ ویژدانانە بوو. کە دایکم لە خوت و خۆڕایی و بەبێ هۆ لێی دەدام، کەزۆرجار ئەمە ڕووی دەدا، زۆرم دڵ بەحاڵی دەسووتا. ئاخر هیچ هاوسەنگییەک لە نێوان سەرپێچی و لێدانەکانمدا نەبوو. بیرم لەوە دەکردەوە کەبەم تەمەنە کورتەوە چ حەقارەت و سەرزەنشتانێکم تەحەمووڵ کردووە، بەڕاستی زۆر شت لەم ژیانەدا هەیە کە مایەی داخ و کەسەرانە. بۆ نموونە ئەو کوڕانەی ئەو دیوی شورەکە، ئەمانە زۆر چاک دەزانن کەمن بە تاقی تەنیا لەم گۆڕستانەدا، خەریکە لە ترسا زیرە بکەم، زراوم بتۆقێ، کەچی هەوڵ دەدەن زیاترم بترسێنن، ئاخر بۆ؟ دەمویست هاوار بکەم:- ئەهای شەیتانینە! بڕۆن، واز بێنن!

جورئەت ناکەم، ناوهێنانی شەیتان ئاسان نییە. کێ دەڵێ هەنووکە لەم ناوەدا خەریکی پیاسە نییە، لەم دەوروبەرەدا ناسوڕێتەوە! لمەڵانەکە پڕ بوو لە وردە کانزایان، کەبەخەمینی لەبەر ڕوناکی تریفەی مانگەکەدا دەدرەوشانەوە، ئەمە کەناراوەکانی روباری ئوکای وەبیر هێنامەوە، جارێک لەسەر قەیاغێک لە ڕوباری ئوکادا پاڵ کەوتبووم و تەمەشای ئاوەکەم دەکرد، لەناکاوا ماسییەکی بچووک هاتەسەر ئاوەکە، خۆی خستەسەر لا، ڕێک لە گۆنای بەشەر دەچوو. چاوە خڕەکانی کەلەچاوی چۆلەکە دەچوون برینە من، ئەوجا وەکو چۆن گەڵایەک لە درەختێک بەر دەبێتەوە، یەک دوو پێچی خوارد وخۆی بەژێر ئاوەکەدا کرد.

ئیدی سەری یادگاریان کرایەوە. ژیان و دەورانی منداڵیم، ڕووداوەکانی دەوروبەرم، دووبارە زندوو دەبوونەوە، دەهاتنەوە بەرچاوم. من وەکوکەسێک لە حاڵی خنکاندا بێ، خۆم بە یادگاریانەوە هەڵدەواسی تا بەدەم ئەو خەیاڵانەوە، خۆم لەو ترسی تەنیاییە ببوێرم.

ئەوە ژیژکێکە، هێدی هێدی چنگە چکۆلەکانی لە عاردی گیردەکات و هێواش هێواش دێتەپێشێ، دەنگی پێیەکانی دێتەگوێم، ئەوجنۆکە چکۆلە ودزێوانەم وەبیردێنێتەوە کە لە ماڵاندا دەسوڕێنەوە..

نەنکم دێتەوە خەیاڵ، کە چۆن لەبەردەم سۆپاکەدا هەڵدەتروشکا و دوعا ونزای دەخوێند:- ئەی جنۆکە چکۆلەکان، سیسرکەکان بخۆن، دوایان ببڕنەوە..

لە شوێنێکی دوور، لەوسەری شار، ئاسمان خەریک بوو ڕوناک دەبووەوە، سەرمای سپێدە ختووکەی گۆناکانی دەدام. چاوم قورس دەبوون، پێڵوەکانم دەهاتنەوە یەک. وەکو تۆپ گرمۆڵە بووم، چەرچەفەکەم دا بەسەرما. دەیسا چ دەبێ با ببێت!

نەنکم لە خەوی هەستاندم. بەدیارمەوە وەستابوو، چەرچەفەکەی لەسەرم لابرد، گوتی:- ڕابە! سەرماتە؟ ئێ، ترسایت؟

- ئەرێ، ترسام. بەڵام بەکەس مەڵێ، پێویست ناکا کەسی دی بەمە بزانێت.

بەسەرسامی پرسی:- چ قەیدیە! ئەگەر ترس نەبێ، ئازایەتی هیچ بایەخێکی نییە، ئەوە نایەنێ خۆتی پێوە ڕابنەیت.

بە دوو قۆڵی بۆ ماڵ زڤڕینەوە، لە ڕێگا بە میهرەبانی گوتی:

- دەبێ بەخۆت هەموو شتێک تاقیبکەیتەوە چۆلەکەکەم. دەبێ بۆخۆت هەموو شتێک فێر بیت، ئەگەر بەخۆت نهێنییەکان کەشف نەکەیت، کەس نایە فێرت بکات.

بۆ ئێوارێ، بووم بە قارەمانی گەڕەک. هەر خەڵک بوو لێیان دەپرسیم:

- باشە، ترسناک نەبوو، نەترسایت؟

من بەرسڤم دەدانەوە:- با، ترسناک بوو، ئەی مانای چی!

ئەوان سەریان دەلەقاندو دەیانگوت:- ئەدی پێمان نەگوتی!

ژنە دووکاندارەکە هەڵیدایە وگوتی:

- کەواتە ئەوانەی دەڵێن کالینینی پیریان بە خاک نەسپاردووە، درۆ دەکەن، ئەگەر ڕاست بوایە و بە خاکیان نەسپاردبوایە، ئەم بستە منداڵە نەیدەتوانی شەو لەوێندەر ڕۆژ بکاتەوە، خوا دەزانێ پیرە ڕاوچی چ بەڵایەکی بەسەریا دێنا.

لودمیلا، بە کونجکاوی و دڵبەندییەوە لێی دەڕوانیم. تەنانەت هەستم دەکرد باباشم، زۆر دڵی بەم سەرکەوتنەی من خۆشە. تەنیا چورکا، چاوی پێمدا هەڵنەدەهات و بە خەمبارییەوە دەیگوت:

- ئەم کارە بۆ ئەو ئاسانە، نەنکی جادووبازە، جادووی بە سەرا خوێندووە.

(٤)

کولیای برام بەرەبەرە دەیدایە کزی، ڕێک وەکو ئەو ئەستێرانەی لەگەڵ هەڵاتنی خۆرا ئاوادەبوون. من ونەنکم و ئەو لە عەمارێکا لە سەر کۆمەڵێک دار وتەختەدا کەبە جلە شڕ داپۆشرابوو، دەخەوتین. خاوەن ماڵەکە، بە تیغە دیوارێکی لە تەختە، عەمارەکەی مەی لە کولانە مریشکەکانی جیا کردبوونەوە. شەوان لە قدقدو باڵە فڕێی مریشکانی تێرو پڕ خەومان لێنەدەکەوت و بەرەبەیانیانی زووش لەدەنگی زەلامی کەڵەبابە زێڕینەکەی وەخەبەر دەهاتین.

نەنکم، هەموو بەیانییەک کە ڕادەبوو، بە ڕوخساری خەواڵووەوەو لەبن لێوانەوە دەیگوت:- وەی دەردم لێدایت، حەیوانی پیس... دەک سەرت بە بڕین بچێت!

منیش ڕادەبووم، نەمدەتوانی بخەومەوە، هەتاو لە درزی تیغە دیوارە تەختەکەوە، دەیدا لە جێگاکەم، گەردیلەی زیوینی تۆزەکە، لە نێو لوولە تیرۆژەکەدا، سەمای دەکرد، سەمای ئەو وشانەی بیر دەخستمەوە کەلەناو حیکایەت و ئەفسانانەدا بەرچاو و بەرگوێم دەکەوتن. مشکان، لەبەینی داروتەختەکاندا تەراتێنیان دەکرد، مێرووی ئامال سووری باڵ نەخشین، فڕکان فڕکان ئەم سەر و ئەوسەریان دەکرد.جێ گۆڕکێیان دەکرد.

هەندێجار، بۆ ئەوەی لەبۆنی بۆگەنی ڕێقنە مریشکان دەرباز بم، لە عەمارەکە وەدەر دەکەوتم و دەچووم بۆ سەربان و لەوێندەرەوە بە کەماڵی ئارەزوو دەمڕوانیە ماڵ دراوسێکان و ئەو خەڵکانەم دەبینی، کە ڕادەبوون، هێشتا خەو بەری نەدابوون و تەمەڵ و بێتاقەت دەهاتنە بەرچاو.

سەری بۆزی " فرمانوف "ی دەریاوانی هەمیشە مەست لە بەر پەنجەرەیەکەوە بەدیار دەکەوێ، چاوە خەواڵوو و ئاوساوەکانی دەبڕێتە هەتاوەکەو وەکو بەراز دەمڕێنێ. بابام، بەهەر دوو دەستان سەرە سوورەکەی دەگرێ بە هەشتاو خۆی بەناو حەوشەکەدا دەکات، دەچێت بۆ حەمامەکە تا بە ئاوی سارد خۆی بشوات. کارەکەر وشێفی خاوەن ماڵەکە، بە کەپووە دەندووکە دالآشی یەکەیەوە لە کوکو دەچوو. بەڵام خاوەن ماڵەکە لە کۆترێکی قەڵەو دەچوو، ڕەنگە سەیر بێتەبەرچاو کە هەر کەسێک دەبینم، جۆرە باڵندەیەک یان گیانلەبەرێکم وەبیر دێتەوە.

بەیانیەکی خۆش کە هەتاو دنیای زێڕوەفشان دەکرد، بەڵام من فرە دڵتەنگ بووم. حەزم دەکرد بچمە دەشت، بەناو کێڵگەکان بکەوم، هەوایەک بگۆڕم و بایەکی باڵی خۆم بدەم. ماوەیەک بە تەنیا لەگەڵ خۆمدا بژیم. بەیانیەکی خۆشە، بەڵام من دڵنیابووم کە خەڵکی ئەم ڕۆژە خۆشە دەشێوێنن و نایەڵن بە دڵمەوە بنووسێت.

جارێک کەلە سەربان ڕاکشابووم، نەنکم بە ئەسپایی گازی کردم وبەسەر ئاماژەی بۆ تەختەخەوەکە کرد وگوتی:- کولیا مردووە.

منداڵەی داماو وبەلەنگاز سەری لەسەر بالیفەکە داخزی بوو، کەوتبووە سەر حەسیرەکە، بەدەنی شین هەڵگەڕابوو. کراسەکەی هەلکشابوو، ورگە ئاوساوەکەی و لاقە باریک وخوار وخێچەکانی بەدەرەوەبوون. هەردوودەستی بەسەر پاشەڵیەوە گیرسابوونەوە، وەکو ئەوەی تەقەلا بدات کە هەستێت. سەری کەمێک بەسەرشانیا خوار بووبووەوە.

نەنکم دەستێکی بەقژیا هێنا وگوتی:

- سوپاس بۆ خوا کە نەجاتی بوو، کەی ئەوە حاڵ بوو کە ئەو منداڵە بەستەزمانەی تیابوو؟!

بابام، بە تەپەتەپ، وەکو ئەوەی بڕەقسێت هات، بە پارێزەوە دەستی خستە سەرچاوە نوقاوەکانی کولیا. نەنکم هاواریکرد:- بەو دەستە پیسانە، دەستی تیوە مەدە جارێ بڕۆ دەست بشۆ.

بابام بۆڵاندی:- تۆ تەمەشا، هاتە دنیاوە، ژیا، خواردنی خوارد و پاشان..

نەنکم قسەکەی پێبڕی:- ئەوە چیتە، وڕاوە دەکەی، ئاگات لە دەمت بێ..

بابام، مۆڕەیەکی لێکرد وچوو بۆناو حەوشەکە. گوتی:

- من پارەی کفن و دفنەکەیم نییە، خۆت چۆنی تەگبیر دەکەی بیکە. چی لێدەکەی، بیکە!

- شڕ شێتی نەگبەت!

من لەماڵ وەدەرکەوتم، شەوێ گەڕامەوە. سبەی بەیانی کولیا بەخاک سپێردرا. من نەچووم بۆ کڵێسا، تا ڕێوڕەسمی جەنازەکە ئەنجام درا، من بە دیار قەبرەکەی دایکمەوە ڕۆنیشتم. لەگەڵ سەگەکەما ولەگەڵ بابی یازدا لەوێندەر دانیشتم. بابی یاز لە هەقی هەڵکەندنی گۆڕەکەدا، پارەیەکی کەمی وەرگرتبوو، منەتی ئەوەی دەکرد ودەیگوت:- مادامێکی ئێوە دەناسم، قەیدێ ناکات خاترتان دەگرم، دەنا هەرکەسێکی دی بوایە لە ڕۆبڵێک کەمترم لێوەر نەدەگرت.

کە ڕوانیمە ئەو کونە زەردەی کە بۆنیکی ناخۆشی لێدەهات، چاوم بە چەند تەختەدارێکی ڕەشەوەبووی نمسار کەوت. بە بچووکترین جووڵە، لم وزیخی کەنار چاڵەکە دەڕژایە ناو چاڵەکەوە.من بە ئاقەست دەجولامەوە تا لمەکە بڕژێتە ناو چاڵەکەوە و تەختە ڕەشەکانم، کە دڵم لێیان تێک هەڵدەهات، لەبەرچاوم ون بکات.

باوکی یاز، بەدەم کێشانی سەبیلەکەیەوە گوتی:- وامەکە کوڕۆ.

نەنکم بە خۆ و تابووتێکی سپی بچووکەوە هات. " پیاوە بۆگەنەکە" خۆی هەڵدایە ناو چاڵەکەوە، تابووتەکەی لە دەستی نەنکم وەرگرت و لەسەر تەختە ڕەشەکان داینا، دووبارە لە چاڵەکە هاتەدەرێ، ئیدی بە بێڵچە و بە پێیان کەوتە پڕکردنەوەی چاڵەکە، دووکەڵ لە سەبیلەکەیەوە بەرز دەبووەوە. بابام و نەنکم بەبێدەنگی، بەبێ ئەوەی چ قسەیەک بکەن، یارمەتیان دەدا. نە قەشەی لێبوو نە سواڵکەر و گەدا، تەنیا ئەو چوارکەسە بووین، لەناو چڕە خاچستانێکی بێ کۆتاییدا.

وەختایەک نەنکم کرێی گۆڕ هەڵکەنەکەی دا، بەگلەییەوە گوتی:

- بەڵام تۆ وێرای ئەمەش ڕوحی کچەکەمت ئازاردا!

- چارم نەبوو. لەگەڵ ئەوەشدا، تۆزێک گڵم لە دراوسێکانی دزییەوە، خراپ نییە، کەسمان ئازار نەدا.

پیرەژن، بەسەر گۆڕەکەدا دانەوییەوە، کەمێک گریا و یەک دوو هەنسکی هەڵدا. ئەوجا کەوتەڕێ، مێردەکەی کە پاڵتۆیەکی شڕ و شەپڕێوی لەبەربوو وکڵاوەکەی هێنابووە سەرچاوانی و دیمەنێکی یەجگار دزێوی پەیداکردبوو. دوای کەوت، لەناکاوا پێشمان کەوت وبەدەم بۆڵەبۆڵەوە گوتی:- ڕەنج بەخەسار خۆمان، وەکو ئەوە وایە هەرچی دانەوێڵەمان هەیە، بە زەویەکی بەیارەوەمان کردبێ..

بە هەڵتەک هەڵتەک پێشمان کەوت، لە قەلەڕەشێکی پیر دەچوو.

لە نەنکم پرسی:- مەبەستی چییە، چی گوت؟

نەنکم گوتی:- خوا دەزانێ مەبەستی چییە، خۆشی نازانێ چ دەڵێ، وازی لێبێنە، ئەو بیرکردنەوەی تایبەتی خۆی هەیە.

دنیا گەرم بوو، نەنکم بە کاوەخۆ ڕیی دەکرد، لاقی لەلمە نمسارەکە ڕۆدەچوو، هەر تاوناتاوێ دەوەستا و ئەو دڵۆپە ئارەقانەی دەسڕی کەبە ڕوخساریەوە دەدرەوشانەوە.

دوای بیرکردنەوەیەکی زۆر زاتمان وەبەر خۆنا و پرسیم:

- نەنە، ئەو تەختە ڕەشانەی ناو گۆڕەکەی، تابووتەکەی دایکم بوو؟

بەخەمینییەوە بەرسڤی دایەوە:

- بەڵێ، ئەو گۆڕ هەڵکەنە زۆر کەرە، هێشتا ساڵێک بەسەر مەرگی ڤاریادا نەبووریوە، قەبرەکەی هەوای کێشاوەو جەنازەکەی ڕزیوە، هی ئەوەیە کەبە لم پڕی کردووەتەوە، لم ئاوکێشە. گڵ باشترە، دەبوایە بەخاک و خۆڵ پڕی بکردباوە.

- یانی هەموو کەسێک دەڕزێ، تەنیا پێغەمبەر و وەلیان نەبێت.

- تۆ قەت ناڕزیت!

ڕاوەستا، کڵاوەکەمی کەبە سەرمەوە خوار بووبوو، بۆ ڕاستکردمەوە و گوتی:- بیر لەو شتانە مەکەوە، تۆ هێشتا منداڵی کوڕم، تێدەگەی؟

بەڵام لەدڵی خۆدا گوتم: " بەڕاستی مردن ترسناکە، چەند ڕقم لە مردنە! " لەناخی خۆما ئازارم دەچەشت.

کە گەیینە ماڵەوە بابام سەماوەرەکەی پێکردبوو و سفرەی ئامادە کردبوو، گوتی:- دنیا گەرمە، با چایەک بخۆینەوە، لە چایەکەی خۆمتان بۆ لێدەنەم، هەردووکتان دەعوەتی چای منن.

چوو بەلای نەنکمەوە، دەستێکی بە شانیا دا وگوتی:- چ دەڵێی ژنەکە؟

نەنکم دەستی تەکانداو گوتی:- چ بڵێم؟

- بزانە، خوا لەمە ڕازی نییە، یەک بەیەکی ئەندامانیماڵباتەکەمان دەباتەوە. ئەمە جۆرە سزایەکە، ئەندامانی خانەوادە دەبێ وەکو ئەنگوستی یەک دەست یەکگرتووبن..

زۆر لە مێژ بوو، گوێم لێنەبووبوو کەبەو نەرم و نیانیە قسان بکات، گوێم بۆ هەڵخست، بە ئومێدی ئەوەبووم کە ئەو قسانە خەمەکانم بڕەوێنێتەوەو بکاتەکارێک کە ئەو چاڵە زەرد و تەختە ڕەش و نمسارانەم لەبیر بچێتەوە.

بەڵام نەنکم بەتووندی قسەکەی پێبڕی:

- بەسە پیاوەکە لەوەتای هەی ئەم قسانە دووبار دەکەیتەوە، بە عەمراتت یارمەتی کەسێکت داوە؟ لەوەتای هەی وەکو چۆن ژەنگ لە ئاسن دەدات و دەیڕزێنێ، بەو ئاوایە دەمان خۆیت.

پیرەمێرد، کۆکەیەکی کرد، تەمەشایەکی ژنەکەی کرد وبێدەنگ بوو.

ئێوارێ، لەبەر دەرگای حەوشەدا، بە دوورودرێژی واریقاتەکانی سەرلە بەیانیم بۆ لودمیلا گێڕایەوە، وام هەست کرد، قسەکانم هیچ کارێکیان لێنەکرد.

گوتی:- مرۆڤ بە هەتیوی بژی باشترە، ئەگەر داک و بابم بمرن، خوشکەکەم بە برایەکەم دەسپێرم و بۆخۆ دەچمە کڵێسایەک و بۆ هەتاهەتایە دەبم بە ڕەبەنیتە، لەوە زیاتر چیم لەدەست دێت؟ بەم لاقە شەلەوە نە دەتوانم شوو بکەم. نەدەتوانم کارێک بکەم. ئەگەر شووش بکەم منداڵکانم شەل و نوقسان دەردەچن.

وەکو هەر ژنێکی کۆڵان و گەڕەکەکەمان، ئاقڵانە و بەجدی قسەی دەکرد. بەڵام لەو ئێوارەیە بە دواوە، ئیدی ئەو مەیلەی جارانم لەسەری نەما، وەکو دەڵێن چارەنووس لێکدی هاوێر کردین، سەرقاڵی ژیان، بەدەگمەن دەرفەتی دیتنی ئەوی دەدام.

چەند ڕۆژێک دوای مردنی کولیای برام، بابام پێی گوتم:

- ئەمشەو زوو بنوو. بەیانی زوو بێدارت دەکەمەوە، پێکڤە دەچینە لێرەوار، دار کۆدەکەینەوە.

نەنکم گوتی:- منیش گژوگیا کۆدەکەمەوە.

- لێرەواری سپیدار و کاژان، کە هەر سێ چوار کیلومەترێک لە گەڕەکی خۆمانەوە دوور بوو، پڕ بوو لە لقی شکاو و چڵ و چێوان. لە ئالی روباری ئوکاوە تا نزیکەی دە کیلومەتران دەڕۆیی، لە سەمتەکەی دیبیەوە، تا شا ڕێگاکەی موسکۆ دەڕۆیی. گومەزێکی ڕەشی دار کاژان، بەسەر هەموو ئەو گیا وچڵ وچێوانەوە خۆنوێنی دەکرد. ئەم لێرەوارە گەورەیە بە " یاڵ و بژی ساڤیلوف " بەناوبانگ بوو.

ئەم هەموو سەروەت وسامانە هی کۆنت شوڤالوف بوو، کەبەباشی پاسەوانی لێنەدەکرا، خەڵکی کونافینو، بە موڵکی خۆیانیان دەزانی و بەردەوام لقە وشکەکانیان دەبڕییەوە و سوودیان لە گیا

و سەوزەجاتەکانی دەبینی. هەرکە پاییز دادەهات، خەڵکی بە تەور وگوریسەوە ڕوویان دەکردە ئەو بێشەیەو دار و قەلاشکەریان بۆ وەرزی زستان خڕدەکردەوە.

ئێمە، بەسێ قۆڵی سپێدە زوو، بەناو سەوزەزارانی ئاونگ گرتوودا کەلەبەر تیشکی هەتاوا وەکو زیو دەدرەوشایەوە، بەرەو بێشەکە کەوتینەڕێ. بە سەمتی چەپی ئێمەدا، هەتاوی خاوی ڕووسیا بەسەر ڕوباری ئوکاو بە سەر بناری سوورباوی زورگ وهەڵەتەکانی دیاتلوف و بەسەر شارە سپییەکەی نیژنی نوڤگوردی پڕ باخ و باخات و گومەزێن زێڕین دادەخزی و دنیای زێڕوەشان دەکرد. شنەبایەکی فێنکی خەوالو، لە قۆڵی ڕوباری ئوکاوە دەهات. ئیدی خونچە گوڵان، لەژێر قورسایی شەونم و ئاونگدا، بە لق و پۆپانەوە سەریان خواربووبووەوە، لاولاوی کێوی و هەزار ڕەنگ بە کەناری جادەکەدا دادەخزین. گوڵە مێخەکان، گوڵی کێوی وەکو ستێرانی قرمز بەسەر چیمەن و سەوزەزارەکانەوە، چەسپی بوون و خۆنوێنیان دەکرد.

لێرەوارەکە، دەهاتە پێشوازیمان، دار کاژەکان بە لقە بلاوەکانیانەوە، لە باڵندەی گەورە دەچوون، سپیدارەکان لە کچانی پاکیزە دەچوون. بۆنی توندی زەلکاوەکان بەسەر مێرگوزارەکاندا دادەخزی. سەگەکەم، کە شانبەشانی من ڕێدەکات، زمانە قرمزیەکەی دەرهێناوە، ناوبەناو هەڵوەستەیەک دەکات، بۆنی دەوروبەر دەکات، حایر وحەپەساو سەرە ڕێوی ئاساکەی دەلەقێنێ.

بابام، پاڵتۆ کورتەکەی نەنکمی لەبەر کردبوو، کلاوێکی کۆنی بێ قەراخی لەسەر کردبوو. بەردەوام چاوان دەتروکێنێ ولە دڵی خۆیدا بزەیەک دەکات. مەگەر هەرخوا بزانێ بەچی پێدەکەنێ، بە لاقە درێژەکانیەوە پێش کەوتووە، زۆر بە پاریزەوە، وەکو ئەوەی لە شتێک بترسێت، هەنگاو دەنێت. نەنکم کراسێکی شین و تەنوورەیەکی ڕەشی لەبەرە، سەربەستێکی سپی لەسەری بەستووە، ئەوەندە بە خێرایی ڕێدەکات لە تۆوایە غل دەبێتەوە، من دووی کەوتووم و هانکەهانکم پێکەوتووە.

تازیاتر لە جەنگەڵەکە نزیک دەبینەوە بابام خوشحاڵتر و سەرحاڵتر دەبێت. پڕ بە سییەکانی هەوا پاکەکە هەڵدەمژێت ولەبن لێوانەوە ورتەورتێکی پچڕپچڕ ونامەفهووم دەکات، ئەوجا لەناکاوا وەکو ئەوەی مەست بووبێ، هەڵدەکاتە گۆرانی شاد و سووک:

- جەنگەلان باغی خوان. جگەلە خوا کەسی دی لێرەی نەڕواندوون، جەنگەڵ زادەی بایە، با هەناسەی فێنکی خوایە. جاران کە گەنج بووم، لە گیگولی کارم دەکرد، ئا حەماڵیم دەکرد. ئەلکسی حەیفێ تۆ هەرگیز ئەوەنابینی کە من دیتوومە. لەوێ، لە کەناری ئوکاوە، یەکپارچە لە کازیموفەوە تا موروم هەر هەمووی جەنگەڵ و بێشە بوو! یان لە پشت ڤولگاوە – لێرەوار و دارستان تا چیایەکانی ئورالْ دەڕۆیی! بە ڕاستی دیمەنێکی ئەفسووناوی بێ کۆتایی بوو!

داپیرەم ژێراوژێر سەیری دەکرد وچاوێکی لەمن دادەگرت. پیرەمێرد بەر قەدی بڕاوی درەختێک دەکەوێ و ڕەت دەبات، بەزەحمەت خۆی دەگرێتەوە و لە کەوتن دەخەلەسێت. چنگێ وشەی وشک لە زاری دەرزێ، قسەکانیم هێشتا لەبیر ماون، لە یادگەمدا نەخش بوون.

- بەلەمێکی گەورەی پڕ لە زەیتی گولەبەڕۆژەمان ڕادەکێشا، جەژنی ماکار بوو، بەلەمەکەمان لە ساراتوفەوە بۆ بازاڕ ڕادەکێشا. چاودێرێکمان بەسەرەوە بوو ناوی کیریللو بوو، خەڵکی شاری بوریک بوو، کابرایەکی تاتاری خەڵکی " کازیموف " مانش لەگەڵدا بوو، درۆم نەکردبێ ناوی عەساف بوو. وەختایەک گەیشتینە گیگولی، ڕەشەبایەکی بەترەف هەڵیکرد، دێوی دەدا بە عاردیدا، ناچار لەنگەرمان خست، هەموو شپرزەو ماندوو خۆمان گەیاندە کەنارەکە، تا شۆربایەک لێبنەین، هەیڤی پێنج بوو.

ڤولگا، ئەوەندە پان بوو لە دەریا دەچوو. شەپۆل بە شەپۆلی دەگوت بەولاوە، لە دوورەوە لە پۆلە قاز وقوو دەچوون، کە پۆل پۆل بەرەو دەریای قەزوین دەچوون. شاخەکانی گیگولی، سەوزی بەهاری لە تۆوایە سەر لە ئاسمان دەسوون.

هەورێن سپی، بەسەریانەوە لەنگەریان گرتبوو، هەتاو عەرد وبەردی زێڕوەشان دەکرد. بەوجۆرە پشوومان دا، بەو دیمەنە جوانانە زاخاوی چاومان دا، ئۆخژن لە دڵ و دەروونمان گەڕا. ڕووبارەکە هەوایەکی سارد و ناخۆشی هەبوو، بەڵام کەش و هەوای کەنارەکە فێنک و خۆشبوو. هەوەڵی شەو بوو، کیریللو لە جێی خۆی ڕاپەڕی، کابرایەکی توندە تەبیعەت بوو، گەنجیش نەبوو، یانی تەمەنێکی هەبوو، هەستا، کڵاوەکەی تووڕ دا وگوتی: " کوڕینە من لە ئێستا بە دواوە هیچی ئێوە نیم، نە ئاغاتانم نە نۆکەر. بۆخۆتان بەبێ من بڕۆن! من دەمەوێ بدەمە ئەو جەنگەڵانە! "

هەموو واقمان وڕما، شتی وا چۆن دەبێ، ئاخر ئەمە قسەیە؟! ئاخر ئەو بە ئەمری ئەرباب لەمە بەرپرسە. ناتوانین بەبێ بەرپرس بڕۆین، خەڵکی بەبێ سەر هیچیان پێناکرێت. هەڵبەتە کاری ئێمە لەسەر ڤولگا بوو، بەڵام لەگین بوو ڕێگا گوم بکەین.

بەشەرش بوونەوەرێکی ناڕەسەنە، چۆن لەکاتی وادا هاوڕێکانی بەجێدێڵێت! ئیدی ترسمان لێنیشت. بەڵام کابرا سوور بوو لەسەر بڕیاری خۆی: " تەواو، بەسە، نامەوێ لەوەی پتر لەسەر ئەم ژیانە بەردەوام بم و چاودێری ئێوەبم. تەواو دەدەمە ئەو جەنگەڵ و لێرەوارە! " ئیدی خەڵکانێکیان لەگەڵ بوون، ڕایان وابوو، لێی بدەن، دەست ولاقی ببەستنەوە، خەڵکانێکی دی هەبوون، پشتیوانیان دەکرد وهەمان بیرکردنەوەی ئەوەیان هەبوو، لەم کاتەدا بەلەمڕانە تاتاریەکە هەڵیدایە و گوتی: " منیش لەگەڵیا دەڕۆم! تەواو بە جێتان دێڵم! " ئەمە زۆر خراپ بوو، ئەرباب، هەقی دوو سەفەری بەلەمڕانەکە قەرزداربوو، هەنووکە لەنیوەی سەفەری سێیەمدا بووین – ئەمە بۆ ئەو ڕۆژگارە پارەیەکی زۆر بوو. ئیدی مشت ومڕ و گەنگەشەیەکی زۆرمان کەوتە بەینەوە، هەراوهەنگامە تا درەنگانی شەو بەردەوام بوو، لەگەڵ تاریک بوونی شەوا

حەوت نەفەرمان ڕۆییشتن وبەتەنێ بە جێیان هێشتین نزیکەی پازدە شازدەکەسێک ماینەوە، ئەمەش کەتنی بێشە وجەنگەڵ!

- باشە ئەوانە چوون تا ببنە چەتە و ڕێگر؟

- ببنە ڕێگر یان پارسا و تەرکە دنیا. ئەو زەمانە خەڵکی بیریان لەم شتانە نەدەکردەوە.

نەنکم، نیشانەی خاچی کێشا.

- ئاە، خودای بانی سەر! کە ئینسان بیر لە بەشەر دەکاتەوە سەری دەسوڕمێ، چ نەگبەتێکە ئەم بەشەرە، ئەوەی ئەقڵ نابڕێ لەبەشەڕ دەوەشێتەوە!

- خوا ئەقڵی بە بەشەر داوە، دەبێ خێر وشەڕی خۆی بزانێت.

لە ڕێگەیەکی زەلکاوی بە قوڕ ولیتەوە، بەنێوان دوو سپیدارا خۆمان بە لێرەوارەکەدا کرد، بیرۆکەیەکم بە مێشکا دێت و لەدڵی خۆدا دەڵێم چەند خۆشە پیاو وەکو کریللوی خەڵکی یورک بۆ هەمیشە بداتە لێرەواران. هەر هیچ نەبێ لەوێ ئەم هەرا و هەنگامەیە نییە، شەڕ و ئاژاوە نییە، کەس بەدمەستی ناکات، بار سووک وسەر سەلامەت بۆخۆت دەژی، هەموو شتێک لە بیر دەکەیت، خوتەو بۆڵەی بابات، گۆڕی دایکت و هەر خەم و پەژارەیەکی ژیان لەبیر بکەیت.

کە دەگەینە، پانتاییەکی وشکانی نەنکم دەڵێت:- با دانیشین شتێک بخۆین!

هەندێ نانی جۆ، تەڕە پیاز، خەیار، خوێ و تۆزێ پەنیری خۆماڵی، لە توورەکەیەک دەردێنێت. بابام بە تەریقیەوە تەمەشای ئەو شتانە دەکات ولەبن لێوانەوە بە شەرمێکەوە دەڵێت:

- خەجاڵەت خۆم، خۆ من هیچم لەگەڵ خۆدا نەهێناوە!

نەنکم دەڵێت:- ئەمە زۆرە بەشی هەرسێکمان دەکات.

لە ژێر دارکاژێکی قەد ئەستووری بەرزا دادەنیشین. بۆنی کەتیرە لە هەموو لایەکەوە دێ، نەرمە بایەک لە کێڵگەکانەوە هەڵدەکات و گیایەکان دەخاتە کەروێشکە. پیرەژن، بەدەستە بۆرەکانی هەندێ گیای زوانە بەرخە و گیای قەشە یوحەنا و ڕووەکێن شفابەخشی دیکەی کرد و کەوتە ستایشی نوژداریان.

بابام، دەوەنان دەبڕێتەوە و داوام لێدەکات، هەرهەموویان بگوازمەوە و لەیەک شوێندا کۆیان بکەمەوە. بەڵام من بە بێئەوەی بێڵم ئەو پێبزانێ، دووی نەنکم دەکەوم و خۆم بە قوڵایی لێرەکەدا دەکەم، نەنکم بە نێو درەختە بەرزەکاندا تێدەپەڕێ، ناوبەناو بەسەر چڵ وچێوە وشک و بەرەکاژەکاندا دادەنەوێتەوە و لەبەرخۆوە قسان دەکات:

- ئەمساڵ، دنیا وشکە، کارگ و قارچک کەم دەبن، ئەی خوای بانی سەر، تۆ بەندەکانی خۆت لەبیر کردووە! ئاخر قارچک و تووترک خواردنی هەژاران و نەدارانە.

من، بەبێ ئەوەی ورتەم لێوەبێ، لەدووی ئەو دەڕۆیشتم، بە گوێرەی توانا هەوڵدەدەم نەمبینێت. نامەوێ قسەکانی لەگەڵ خوا و قوڕباقە و ڕووەکاندا ببڕم. بەڵام وێڕای ئەوەش هەر دەمبینێ.

- بابات بەجێهێشت ها؟

کرنۆشێکی بۆ زەویە ڕەشەکە، کەبە جۆرەها ڕووەک ڕازابووەوە برد و، گوتی، کاتی خۆی، زۆر زوو، خودا لە بەنی بەشەران تووڕە دەبێ، لێیان دەچێ بە قینا، لافاوێک دەنێرێت و هەموو گۆی زەوی غەرق دەکات. بەڵام دایکە پاکیزەکەی، لەکاتی گونجاوا، هەموو تۆوەکان کۆدەکاتەوە و لە زەمیلەکەیا دەیان شارێتەوە. دوای ئەوەی لەهی ولافاوەکە دەنیشێتەوە دەچێت بۆلای هەتاو و پێی دەڵێت: " هەتاوی میهرەبان، سەرانسەری زەوی وشک بکەوە! هەنگێ بەشەر لە چاکەیتۆ دەرناچن و هەتاهەتایە گۆرانیت پێدا هەڵدەڵێن. " بەو ئاوایە هەتاو زەوی وشک کردەوە، پاکیزە هەموو ئەو تۆوانەی کە شاردبوونیەوە، لە زەویا دادەچێنێ. کە خودا دەبینێ، زەوی دووبارە بە ڕووەک و گیانلەبەران و بەشەران خەمڵیوەو ئاوەدان بووەتەوە، دەپرسێت: " کێ، پرکێشی کردووەو لە ئیرادەی من دەرچووە؟ ئیدی پاکیزەی میهرەبان ئیعتراف دەکات. خوا کە چۆڵەوانی سەر زەمینی لەبەر گران دەبێت، بە پاکیزەی پیرۆز دەڵێت: " کارێکی چاکت کردووە، دەست خۆش دایکە. "

چیرۆکەکەم بەدڵ بوو، بەلامەوە جوان بوو، کەمێک دامام و ئەوجا بە جدی پرسیم:

- باشە ئەمە ڕاستە؟ خۆ پاکیزە، زۆر لەدوای لافاوەکە لە دایک بووە.

پیرەژن، دەکەوێتە گومانەوە، بەسەرسامی دەپرسێت:- کێ پێی گوتی؟

- لە قوتابخانە فێر بووم، لە کتێباندا نووسراوە.

قەناعەت بە وەڵامەکەم دەکات، دەڵێت:

- گوێ لەو شتانە مەگرە، ئەوەی لە کتێباندا نووسراوە، درۆیە، باوەڕ بە کتێبان مەکە.

لەبەرخۆوە سووکە بزەیەک دەکات.

- نازانم ئەم گەوجانە ئەو قسانە لە کوێوە دێنن؟ باشە ئەگەر پاکیزە لە دایک نەبووبێ، ئەدی خودا لەکوێوە هاتووە، کەس بێ دایک دێتە ئاراوە؟

- من نازانم.

- دەبینی، لە مەکتەب تەنیا " من نازانم " یان فێر کردوویت و ئەمە ناتگەیەنێتە هیچ جێیەک.

- قەشە دەڵێت پاکیزەکچی یواکیم و حەنەیە.

من دەزانم نەنکم بەو قسانە ناڕەحەتە. چاوی تێبڕیم و گوتی:

- جارێکی دی ئەو قسانە بکەی، گوێت ڕادەکێشم.

هەمدیس لەسەری دەڕوات:

- پاکیزە لە قالو بەلاوە هەر هەبووە، لەپێش هەر خەلقەندەیەکی دیکەوە هەبوو، دایکی خوایە، خوا لەوە بووە، پاشان..

- ئەدی مەسیح، مەسیح لەکێ بووە؟

نەنکم هیچ وەڵامێکی پێنەبوو. حایر وحەپەساو گوتی:- مەسیح؟ ئا، بەڵێ – مەسیح..!

من سەرکەوتوو بووم، بەڵام پەشیمان بووم لەوەی کەبەو مەسەلە لاهوتیانە ئیحراجم کرد.

بەو تەمتومانە شینباوەی ژێر تاریک و ڕوونی هەتاوەکە سات بەسات پتر خۆمانبە قوڵایی لێرەوارەکەدا دەکرد. ناو دارستانەکە فێنک بوو، لێرەوار دەنگ و ئاوازی تایبەتی خۆی هەیە، دەنگ و ئاوازێکی خەیاڵاوی. بولبولان دەخوێنن، چۆلەکە دەجریوێنن، کوکو پێدەکەنن، کەو دەخوێنن، ئاوازی پەڕەسێلکە لە بڕانەوە نایەت، تەیرێکی غەریب کە " دەنووک گەورە "ی پێدەڵێن سەرمەستانە دەخوێنێ و هاوار دەکات، قورباقەی چکۆلەی سەوز لە ژێر پێمانەوە بەبەینی درەختەکاندا باز دەدەن. ماران، سەرە زەرووەکانیان لە نێو گیاکەوە بەرز دەکەنەوە و چاوەڕوانی نێچیری خۆدەکەن. لەناکاوا سمۆرەیەک، بەدەم جیرەجیرەی ددانەکانیەوە بەبەرپێمانا دەردەفرێ و لەپای دار کاژێکدا کلکە تووکنەکەی ئەڵقە دەکات، خودایا ئەم هەموو دیمەنە جوانانە چییە؟!

کەچی بەشەر هەر سووکنایی نایە وحەز دەکات شتی زیاتر ببینێت، زیاتر بچێتەناو قوڵایی لێرەوارەکەوە.

وام دێتە خەیاڵ، لەپشت درەختەکانەوە، هەندێ تارماییان دەبینم و دوای تۆزێک لە قوڵایی سەوزباوی لێرەکەدا ون دەبن، دەبێ پەری جەنگەڵان بن، هەندێجار ئاسمانی ساف وشین بەسەر درەختەکانەوە دەدرەوشێتەوە. ژێر پێیەکانم یەکپارچە قرێژە بەرد و خەنەتیلکەیە، دەڵێی مافوورە و لە ئەرزەکە ڕاخراوە. بۆنی جۆرەها گیا و تووترک و تووی کێوی مەستم دەکەن و گەڵای بەیبوون وگوڵە قەوان لەناو گیاکانەوە وەکو دڵۆپە خوێن دەنوێنن، بۆنی قارچک کەپووم دەزوورێنێتەوە. نەنکم بە دەم هەناسە هەڵکێشانەوە و بە دەنگی بەرز دوعا و نزا دەخوێنێت:

- ئەی دایکی پاکیزە، ئەی ڕۆشنایی هەموو جیهان!

لەتۆوایە، لەگەڵ هەموو شتێکی نێو بێشەکەدا ئاشنایە، ئەو بەشێکە لە بێشەکە و بێشەکە بەشێکە لەو. وەکو ورچێکی گەورە، بەخۆی دەنازی و بە ویقارەوە ڕەفتاری دەکرد و لەبن لێوانەوە شوکرانەی دەکرد. وەکو ئەوەبوو ئارامی بە لێرەوارەکەدا پەخش بکاتەوە، کە پێی بەسەر گیاوگوڵاندا دەنا و تێدەپەڕی و من بە دوویدا دەڕۆیشتم هەستانەوەی گیاکانم دەبینی، هەر لەخۆمەوە زۆر شاد دەبووم.

بەدەم ڕێگاوە بیرم لەوە دەکردەوە خۆزگە دەبووم بە چەتە و ڕێگر، سەروەت و سامانی دەوڵەمەندانی پیسکەم دەدزی و بەسەر هەژاراندا دابەشم دەکرد. هەنگێ هەرکەسە بەشی خۆی دەبوو، ئاهی دڵی دەشکا و تێر بەسکی خۆی دەخوارد، ئیدی بەغیلی و حەسوودی نەدەما و کەس وەکو سەگی هار پەلاماری براکانی خۆی نەدەدا! واچاکە بڕۆم بۆلای خوا و پاکیزەکەی نەنکم و هەموو ڕاستیەکانی ژیانی هەژاران و بێنەوایانیان بۆ بگێڕمەوە. ئەوەیان بۆ بگێڕمەوە کە وەختێ مرۆڤ، هاونەژادی خۆی لەژێر لمەلآنی زەردباوی بۆگەندا دەشارێتەوە هەست بە چ ئازارێک دەکات؟ کەچۆن دنیا پڕە لە نەهەقیانی زیادە و ناپێویست! ئەگەر پاکیزەی بێگەرد باوەڕی پێکردم و قەناعەتی بە قسەکانم کرد، هەنگێ داوای لێدەکەم بەهرەو حیکمەت و توانایەکی ئەوتۆم بداتێ کەهەموو ئەم بێدادی و ناهەقیانە لە دنیادا نەیەلّم، کە هەموو خەڵکێ بەگوێم بکەن و باوەڕ بە قسەکانم بکەن، هەنگێ باشترین ڕێگا بۆژیان دەدۆزمەوە! ڕاستە هێشتا منداڵم، بەلآم چ قەیدیە؟ خۆ مەسیح یەک ساڵ لە ئێستای من گەورەتر بوو، کە خەڵک و خوا، ئەقڵمەندان، لە پەرستگەکەیدا دەوریان دا و گوێیان لە قسەکانی دەگرت.

جارێکیان بە ڕادەیەک لەم جۆرە بیرانەم ڕۆچووبووم، کە کەوتمە چاڵێکی قووڵەوە، پشتی سەرم برینداربوو، لایەکم کەوت بە چڵە دارێکی وشکا و بە تەواوەتی ڕوشا. لە کاتێکا لەناو قوڕاوی چاڵەکەدا دانیشتبووم خەریک بوو لە تەریقیدا بمرم، هەرچیم دەکردو دەکۆشا نەمدەتوانی لەچاڵەکە وەدەربکەوم، نەشم دەویست هاوار بکەم و نەنکم دڵی دابخورپێ و بترسێت.. بەلآم جگەلە هاواریش هیچ چارێکی دیکەم نەبوو.

نەنکم بە هەشتاو بەهاوارمەوە هات، لە چاڵەکەی دەرهێنام و نیشانەی خاچی کێشا وگوتی:

- سوپاس بۆ تۆ خودایە! بەس نەبوو چاڵەکە خاڵی بوو، ئەگەر ورچێ، دڕندەیەکی تیا بوایە چیمان دەکرد..؟

بەدەم ئەو خەیالآنەوە ڕوندک لە چاوانی بەربوو، بردمی بۆ سەر جۆگایەکی ئەو نزیکانە، پاک شۆردمی، ئیدی هەندێ گەلآی لە زامەکانم نا و بەپەڕۆ بەستی، ئازارم کەمێک شکا، چونکە نەمدەتوانی بە پێ بۆماڵ بگەڕێمەوە، دیاربوو بە پێیان تا ماڵەوە بڕم نەدەکرد، ئیدی بردمی بۆماڵی پاسەوانی وێستگەی قیتارەکە.

لەو ڕۆژە بەدواوە، تەقریبەن هەموو ڕۆژێ بە نەنکم دەگوت:- بابچین بۆ لێرەوار!

زۆرجار بە گوێی دەکردم، ئیدی بەو شێوەیە، هەموو هاوینەکە وتا کۆتایی پایزمان لە بێشەکەدا، بەدەم کۆکردنەوەی سەوزەوات و تووتڕک و کارگ و گوێزان بردەسەر. ئیدی بەوجۆرە هەم خۆمان دەمان خوارد و هەم نەنکم لێی دەفرۆشتن و بە پارەکەی ژیانی خۆمان دابین دەکرد، هەرچەندە هیچ خەرج و ئەرکێکمان لەسەر بابام نەبوو، کەچی بەردەوام، وەکو پیرەژنی دۆ ڕژاو، هەر دەی بۆلآند:- مشەخۆرانی مێمڵ!

لێرەوارەکە، ئارامی ودڵنیاییەکی خۆشی بە دڵ ودەروونم دەبەخشی، ئەم هەستە، هەموو ناخۆشی و کارەساتەکانی لەبیرم دەبردەوە، ئۆخژنی لە دڵ و دەروونم دەگێڕا. لەهەمان کاتدا خەیاڵ هەڵی دەگرتم، دەیخستمە سەرباڵی خۆی، هەردوو هەستۆکی ژنەفتن و بینایيم هەستیار دەبوون، یادگەم دەژیایەوە، کەوشەنی خەیالم بەرین دەبوو.

ئیدی نەنکم نموونەو ئایدیالی باڵای من بوو، لەهەموو کاتێ زیاتر دڵبەندی بووم. هەمیشە بە نموونەکی باڵاتر لە خەڵکانی دیکەم دەزانی، بە قەناعەتی من نموونەی هەموو چاکی و زانیاریەکانی سەرڕووی زەوی بوو، تا گەورەتر دەبووم، زیاتر دڵبەندی دەبووم، ئەو بە خۆیشی، بە کردەوە، ئەو قەناعەتەی لە لام دەسەلماند و دەچەسپاند..

شەوێکیان کەلە قارچک کردن دەگەڕاینەوە، کە گەیشتینە قەراخ بێشەکە، نەنکم ڕۆنیشت تا پشوویەک بدات. من ئەمەم بەهەل زانی، خێرا خۆم بە بێشەکەدا کرد، تا چەند کارگێکی دیکە وەدۆزم. لەناکاوا دەنگی نەنکم هاتەگوێ. سەرم هەڵبڕی، سەیرم کرد لە کەنار ڕێگاکە دانیشتووە و کارگەکان پاک دەکات. سەگێکی تووکنی لەڕ ولاوازی بۆڕەقنە، زمانی دەرهێنابوو و بەدیارییەوە وەستابوو. نەنکم قسەی لەگەڵ سەگەکەدا دەکرد ولێکدا لێکدا دەیگوت:

- بڕۆ، لێرە بڕۆ. خوا بەهاناتەوە بێت.

ڤالیوک، ماوەیەک لەوەپێش سەگەکەمی ژەهرخوارد کردبوو. بیرم لەوە دەکردەوە کە ئەم سەگە ڕابگرم و بیکەم بە هاوڕێی خۆم. بە هەشتاو بۆ سەر جادەکە ڕۆیشتم، کەنزیک بوومەوە، سەگەکە بەبێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە، بەجۆرێکی سەیر پشتی بۆ کووڕ کردمەوە. نیگا سەوز و ئاگرین و، چاوە برسیەکانی بڕییە من. هەنگێ کلکی لە گەڵۆزی ناو خۆی بەناو لێرەکەدا کرد. ڕێکردنەکەی لە ڕێکردنی سەگ نەدەچوو.فیکەیەکم بۆکێشا، بەڵام ئەو لەجیاتی بگەڕێتەوە، خێراتر خۆی بەنێو چڕە دارستانەکەدا کرد ولەچاو ون بوو.

نەنکم بەدەم زەردەخەنەوە پرسی:

- ئەوەت بینی؟ هەوەڵجار وامزانی سەگە، بەڵام کەبۆجاری دووەم تەمەشام کردەوە، بەسەر وگەردن و کەڵبەکانیا زانیم گورگە. ترسام. لە دڵی خۆدا گوتم: " ئێستا کە گورگی، بڕۆ، شەرم لێ لابە " خۆشبەختانە گورگان لە هاویناندا خەتەر نین.

نەنکمقەت لە لێرەکەدا ون نەدەبوو، هەرگیز ڕێگای گەڕانەوەی لێ گوم نەدەبوو. هەر بەبۆنی ڕوەک وگیاکاندا دەیزانی چ جۆرە قارچک و کارگێک لەو دەڤەرە دەڕوێ. هەموو کاتێ تاقی دەکردمەوە، لێی دەپرسیم:

- کارگی سوور لەژێر چ درەختێکدا دەڕوێت؟ چۆن کارگی ژەهراوی لە کارگی ئاسایی جیا دەکەیتەوە؟ چ جۆرە کارگێک لەبن گیای سەرخەسدا دەڕۆێ؟

هەربە شوێنەواری چرنۆکی سەرقەدی درەختاندا، هێلانە سمۆرانی دەدۆزییەوە، ئیدی بە دارەکاندا هەڵدەزنام و هەرچی گوێزێکیان بۆ زستان دەشاردەوە، هەرهەموویم دەردێنا. جاری واهەبوو یەک کیلۆ گوێزم دەردێنا. جارێک کە خەریکی ئەم کارەبووم، کابرایەکی ڕاوچی تاپڕێکی پێوەنام، بیست و حەوت ساچمەی لە کەفەڵی ڕاستما خاڵی کرد. نەنکم بەدەرزی و سنجاق یازدە ساچمەی بۆ دەرهێنامەوە و ئەوانی دی لە گیانما مانەوە، تابە تێپەڕبوونی ڕۆژ، خۆبەخۆ دەرهاتن.

نەنکم کە دەیبینی، ورەم بەرزە و پیاوانە تەحەمولی ئازار دەکەم، لەخۆشیا لە پێستی خۆی نەدەهێوری و پێی دەگوتم:

- ئافەرین بۆخۆت، بەڕاستی ئازایت. ئەگەر وا بڕوات زۆر ئاقڵ دەردەچیت، ژیان ئەزموونە!

هەرجارێ لە فرۆشی گوێز یان قارچک پارەیەکی بهاتبایە دەست، ئەو خێر وحەسەناتەکەی خۆی لەبیر نەدەکرد و پارەیەکی لە قەراخ پەنجەرەی ماڵە هەژاران دادەنا. لەدەمی خۆی دەگرتەوە بۆ خەڵکانی بێنەوا، تەنانەت ڕۆژانی جەژنی یەک شەممموانیشی بە جلکی کۆن و شڕوشەپڕێوەوە بەسەر دەبرد.

جارێکیان بابام بەڕوویا هەڵشاخی وگوتی:

- دیمەنت لە هی سواڵکەرانیش خراترە، بەڕاستی من شەرمەزار دەکەی.

- تۆ هەقت چییە؟ نە کچتم و نە کچە عازەبم بۆ شوو بگەڕێم.

شەڕ و دەعوایان ڕۆژبەڕۆژ زیاتر دەبوو. پیرەمێرد هەر خوتە و بۆڵەبۆڵی بوو:

- من گوناحم لە خەڵکی دی زیاتر نین، بەڵام سەد هێندەی وان لە عەزابام.

نەنکم هێندەی دی تووڕەی دەکرد و بە تەوسەوە دەیگوت:

- چ قەیدییە، شەیتان پیاوی خۆی دەناسێت.

کەبە تەنیا دەبووین، نەنکم مانای ئەو قسەیەی بۆ شرۆڤە دەکردم:

- ئەو پیرە پیاوەی من زۆر لە شەیتان دەترسێت.. ئەو داماوە لە ترسا پیر بووە، نابینی چۆن پیر بووە؟

من ئەو هاوینە، بەهۆی هاتوچۆی لێرەوارەوە، کەمێک بوژابوومەوە و تین و تاوێکم تێگەڕابوو. لە هاوڕێکانم دوور کەوتبوومەوە، وازم لە گەمە و کێبڕکێ و ڤیانی منداڵانە و بێهودە هێنابوو، تەنانەت لودمیلاشم لەبەرچاو کەوت.

شەوێکی پاییزی شەستەباران، بابام، کە سەراپای لە ئاوا هەڵکشابوو، لەشار گەڕایەوە، لەبەر دەرگا وەکو چۆلەکەیەکی لەئاو هەڵکێشراو خۆی تەکاند و بە کەش و فشەوە گوتی:

- کوڕەکەم، هەی تەمەڵباشی، لە سبەیەوە دەبێ بچیتە سەرکار!

نەنکم بە تووڕەیی پرسی:- لەکوێ؟

- لەلای کوڕەکەی ماتریونای خوشکت.

- بەڕاستی کارێکی باشت نەکردووە پیاوەکە!

- دە کەرەکەر، ئافرەت! دوور نییە لەبەردەستی ئەواندا فێری نیگاکێشی ببێت.

نەنکم سەری لەبەرخۆنا و هیچی تری نەگوت.

هەر ئەو شەوە لودمیلام بینی و پێمگوت لەمەولا لە شارا دەژیم. کەمێک دەبیرەوە چوو و گوتی:

- منیش، بەو زووانە بۆ شار دەبەن، بابم دەیەوێ لاقم ببڕنەوە، گوایە ئەگەر لاقم ببڕدرێتەوە، تەندروستیم باش دەبێت.

کچۆڵەی داماو ئەم هاوینە تەواو باریک وبنێس بووبوو، ڕوخساری شین هەڵگەڕابوو، چاوەکانی ئەبڵەق بووبوون. لێم پرسی:- دەترسیت؟

بەرسڤی دایەوە:- بەڵێ.

بەبێدەنگی کەوتە گریان. نەمدەتوانی بە تاقە وشەیەکیش دڵنەوایی بکەم. من خۆشم لە ژیانی شار دەترسام. ماوەیەک بە بێدەنگی لەپاڵ یەکدا دانیشتین. ئەگەر دنیا هاوین با، داوام لە نەنکم دەکرد، چۆن بە کچی دەچووە سواڵ، بەو ئاوایە بۆ سواڵ بچووباین و لودمیلاشمان لەگەڵ خۆدا ببردایە. دەمانخستە عەرەبانەیەکی بچکۆڵەوەو من پاڵم دەنا. لێ مخابن، ناوەندی پاییز بوو، بایەکی سارد بە کوچە و کۆڵانەکاندا دەهات، هەور بەری ئاسمانی گرتبوو، زەوی شەقار شەقار و خەمین و خەمناک بوو.

(٥)

ئەمە جاری دووەمە کە بۆ شار هاتووم، لەماڵێکی گەورەی سپیدام کەلە دوو نهۆم پێکهاتووە. ماڵەکە لە تابووت دەچێت، بە جۆرێ دروستکراوە کە خەڵکێکی زۆر بگرێت. خانووەکە تازەیە بەڵام جوان نییە. لە بابایەکی هەژار دەچێت کە لە ناکاوا میراتێکی گەورەی پێبڕابێ و ئەوەندەی خواردبێ ئینتەلای کردبێت.

خانووکە دەڕوانێتە سەرجادەکە، خانووەکە هەشت پەنجەرەی هەیە کە دەڕواننە سەر جادە. هەر نهۆمە چوار پەنجەرەی هەیە و دەڕواننە ئەو سەمتەی کەبە ڕووکاری ئەو نهۆمە دادەنرێ. بەڵام پەنجەرەکانی نهۆمی خوارەوە دەڕوانێنە سەر ڕاڕەوێکی تەنگ و باریک. پەنجەرەکانی سەرەوە دەڕواننە سەر کەندێکی پیس و خانوویەکی چکۆلە کە ئافرەتێکی جلشۆری تیایە.

هەڵبەتە، هیچ شەقامێک، بەمانای باوی شەقام لە ئارادا نەبوو. بەڵکو ئەو کەندە پیسە بەبەر ماڵەکەدا دەڕۆیی، کەدوو بەربەستی تەنگ کردبووی بە سێ بەشەوە. بەدەستە چەپا و لەلای قاوشی زندانیەکانەوە، چاڵاییەک هەبوو، خەڵکی ماڵەکە هەرچی زڕو زبڵ وبەرماوەو پاشماوەیان هەبوو فڕێیان دەدایە ئەو کەند وچاڵەوە. لە قووڵایی کەندەکەدا گۆلاوێک هەبوو، لەبەر پیسی سەوز دەچووەوە. کەندەکە بە دەستە ڕاستا دەچووەوە سەر تالاو و قۆپی زڤیزدینی کە بۆنێکی زۆر ناخۆشی لێدەهات.

ناوجەرگەی کەندەکە ڕێک بەرانبەر ماڵەکەی ئێمە بوو، نیوەی پڕبوو لە زبڵ وخاشاک و جۆرەها ڕووەک، نیوەکەی تری قەشە دوریمودنت بوکروفسکی، کردبووی بە باخ. کۆشکێکی دارینی سەوزی لەناو باخەکەدا قوت کردبووەوە، هەر کە بەردێکی بەسەرا دەکەوت، تەق و هوڕێکی زۆر ناخۆش و ترسناکی لێبەرز دەبووەوە.

شوێنێکە تابڵێی ناخۆش، زبڵدانێک بوو لەو گۆڕە.. ئیدی بارانی پاییز هێندەی دی ناخۆشی کردبوو، کردبووی بە قوڕە لیتەیەکی ئەوتۆ کە بەراز لێی دەرنەدەچوو، کەبە پێتەوە دەلکا بە ئامان و زامان لێی نەدەبووەوە. بە عەمراتم، ئەو هەموو قوڕ وزڕ وزبڵەملە شوێنێکی وا بچووکدا نەبینی بوو.. من کەبە پاکی و خاوێنی مەزرا و لێرەواران ڕاهاتبووم، کە ئەو هەموو زڕ و زبڵ و سەرانگوێلک و گوڤەکەی ئەو گۆشەیەی شارم بینی، زۆر دڵتەنگ و بێتاقەت بووم.

لەو دیوی ئەو کەندە بەرتەنگەوە، چەند شوورەیەکی قاوەیی داڕوخاو هەبوو، کەمێک دوورتر، ئەو خانووە پەڕپووتەم ناسییەوە کە زستانێ، ئەوسای شاگردی پێڵاوفرۆشییەکە بووم، تیایدا دەژیام. نزیکی ئەو خانووە هێندەی دی پەستی کردم. بۆ دەبوایە جارێکی دی گرگڕ بێمەوە هەمان جادە وکۆڵان؟

وەستا تازەکەم دەناسی. جارێک هێشتا دایکم مابوو، لەگەل براکەیدا سەری دابووین. براکەی بە ڕاوێژێکی گەپجاڕییەوە دەیگوت:- ئەندرێ بووە بەباوک، ئەندرێ بوو بە باوک!

ئەم دوو کەسە بەهیچ جۆرێ نەگۆڕابوون، برا گەورەکە کە کەپوویەکی دەندووکە داڵاشی و قژێکی درێژی هەبوو، بە ڕواڵەت لە پیاوێکی باش ومیهرەبان دەچوو، بەڵام ڤیکتوری برا بچووکی کە ڕوخساری لە سەر وکەللەی ئەسپ دەچوو ویەکپارچە نمووس بوو. دایکیان خوشکی نەنکم بوو. ژنێکی توورە و تڕۆ و دەم بەهاوار بوو. برا گەورەکە ژنی هێنابوو، ژنەکەی جوان و ئارەزوو بزوێن بوو، سپیەکی ناسکۆڵەی شەنگوڵی چاوڕەشی چاو گەورە بوو. هەرکە خۆم بە ماڵەکەیاندا کرد لە ڕۆژێکا دووجاری پێگوتم:

- من جارێک پاڵتۆیەکی ئاورێشمی گوڵداری دوگمە کارەمانی ڕەشم دابوو بە دایکت.

خۆشم نازانم بۆچی باوەڕم نەدەکرد کە ئەو ڕۆژێ لە ڕۆژان دیارییەکی بە دایکم دابێ و دایکم قەبووڵی کردبێ، کە بۆجاری دووەم ئەو قسەیەی بە گوێمدا دایەوە، وەڵامم دایەوە:

- ئەگەر ڕاستە و دیارییەکت داوەتێ، چ پێویست دەکات ئەوەندەی بڵێیتەوە؟

وەکو کەسێک تووشی شۆک بێ، ڕاچڵەکی و چووە دواوە.

- چی چی؟ تۆ دەزانی لەگەڵ کێدا قسان دەکەی؟

ڕوخساری سوور بووەوە، چاوەکانی ئەبڵەق بوون، هاواری مێردەکەی کرد، کابرا، بەڕاستە و پڕگالێکەوە خۆی بە مووبەقەکەدا کرد، قەڵەمێکی نابووە پەنا گوێی. دوای ئەوەی گوێی لە ژنەکەی گرت، بەمنی گوت:- دەبێ لەگەڵ هەمووواندا بە ئەدەب بی و لاساری نەکەیت.

ئەوجا ئاوڕی لای ژنەکەی دایەوە و بە تووڕەیی گوتی:- بەم شتە تووڕەهاتانەوە سەرقاڵم مەکە!

- مەبەستت لە تووڕەهات چیە! کە کەس وکارەکەت..

هاواریکرد:- کەس و کاری چی..

یەکسەر بۆ ژووری کارەکەی گەڕایەوە.

بەڕاستی پێم حەیف بوو ئەوانە خزم و کەس وکاری نەنکم بن. ئیدی بە تەجرەبە بۆم دەرکەوتبوو کە کەس وکار ڕەفتاریان دەگەڵ بێگانەدا باشترە تا لەگەڵ یەکدیدا. چونکە یەکتر دەناسن، خاڵی بەهێزو لاوازی یەکدی دەزانن، هەرکە هەلیان بۆ هەڵدەکەوێ بەیەکدا هەڵدەشاخن و بەگژ یەکدادەچن.. بیانوو بە یەکدی دەگرن و زوو زوو بەشەڕ دێن.

وەستام خۆشدەویست. بە شێوەیەکی جوان قژەکەی بۆ دواوە هەڵدەدایەوە و دەیخستە پشت گوێچکەکانییەوە. نازانم بۆچی کابرای " ئەمە جوانە "ی وەبیر هێنامەوە. کە پێدەکەنی لە کانگای دڵەوە پێدەکەنی. چاوە قاوەییەکانی دەدرەوشانەوەو چرچ ولۆچی قەراخ کەپووە دەندووکە دالآشیەکەی بە شێوەیەکی کۆمیدی بەرجەستە دەبوون..

بەدەم ناسکە بزەیەکەوە، کە ددانە ورد و سفتەکانی بەدیار دەکەوتن، ڕووی دەکردە دایکی و ژنەکەی ودەیگوت:- بەسە، واز لەم شەڕ وهەرایە بێنن!

خەسوو و بووک هەمموو ڕۆژێک شەڕیان بوو، سەیر لەوەدا بوو، زۆر بە ئاسانی لێیان دەبوو بەشەڕ. ئەم دوو ژنە لەبای بەیانییەوە، بە قژی گڤەوە، بە سینگی ڕووتەوە، وەکو ئەوەی ئاگر لە ماڵەکە بەربووبێ، بە ژوورەکاندا دەهاتن و دەچوون. هەرا وزەنایان بە درێژایی ڕۆژەکە نەدەبڕایەوە. مەگەر لەکاتی فراڤین و شێودا هەندێک کڕ ببوایەن، ئەوەندەیان دەخوارد تا مڕ دەبوون، خاو دەبوونەوە و خەو دایدەگرتن، لەسەر خوان و سفرە، گەنگەشەی کاروباری خواردن و چێشت لێنانیان دەکرد، و قسەیان لێک هەڵدەبەزییەوەو زەمینەی شەڕخۆش دەبوو. خەسوو هەر خواردنێکی لێنابایە، بووکێ بە ناڕەزاییەوە دەیگوت:

- دایکم ئەو خواردنە بە شێوەیەکی دی لێدەنێت.

- مانای وایە خراپتر دەردەچێت.

- نەخێر، زۆریش باشتر دەردەچێت.

- زۆرچاکە، کەوایە برۆ لەگەڵ دایکتدا بژی!

- من لیرە خانم و کەیبانوو ماڵم!

- ئەدی من چ کارەم؟

پیاوە، هەڵیدەدایێ:- بەسە، بیبڕنەوە، مردووتان مرێ، خۆ شێت نەبوون؟

هەموو شتێکی ئەم ماڵە، سەیر و نائاسایی بوو. ئەگەر بتویستبا لە مووبەقەکەوە، بۆ ژووری نانخواردن بڕۆیت، دەبوایە بەو تەوالێتە بچووکەدا بڕۆیت کە کەوتبووە نێوان مووبەقەکە و ژوورەکەوە و تاقە تەوالێتی ماڵەکەش بوو..بەو شوێنەدا، خواردن و سەماوەرەکە بۆسەر مێزی نانخواردن دەبرا کە بەڕاستی مایەی نوکتە و پێکەنین بوو. یەکێک لە ئەرکەکانی من ئەوەبوو، هەرکاتێ حەوزی تەوالێتەکە بەتاڵ بێ، پڕی بکەمەوە لەئاو. من لە مووبەقەکەدا و ڕێک لە بەرانبەر دەرگای تەوالێتەکە دەنووستم، هەمیشە سەرم بەهۆی ئاگری وەجاخەکەوە کە بەرەبەرە سارد دەبووەوە گەرم دەبوو، لاقیشم بەهۆی ئەو تەوژمە بایە ساردەوە لە ژێر دەرگاکەوە وەژوور دەکەوت، تەزی بوون. ئیدی بەرلەوەی بخەوم، هەرچی شڕ وشیتاڵێک لەوناوە با کۆم دەکردەوەو بەلاقی خۆمدا دەدان تا سەرمام نەبێت.

هۆڵی میوان و پێشوازی، کە دوو ئاوێنەی باڵانما لە نێوان پەنجەرەکانیا دانرابوون، دوو مێزی گەورەی وەرەقبازی تیابوو، دوازدە کورسی دەسکداری تیابوو، چەند تابلۆیەکی چوارچیوە زێڕین بە دیوارەکانیەوە هەڵواسرابوون کە دیاری بەشدارانی گۆڤاری " نیڤا " بوون، بەڕاستی خەمینی لێدەباری. بەڵام هۆڵە بچووکەکە هەرچەندە برێک جەم وجۆرتر بوو، بەڵام ئەویش خەمئەنگێز بوو. جۆرەها مافووری تیابوو، پڕ بوو لە ڕەفە و دۆڵابی پڕ لە قاپ و ئامانی زیو بوو، قۆری و کتری چای، ئەمانە بەشێک بوون لە جیازی بووکێ. سێ چرای قەوارە جیاواز، کە لووتکە ونموونەی جوانی بوون. ژووری نووستن کە پەنجەرەی تیا نەبوو، تەختەخەوێکی گەورەی تیابوو، چەند کۆمەدی و سەندوقێکی تیابوو، بۆنی گەڵا تووتنی ڕزیوی لێدەهات. ئەم سێ ژوورە بە بەردەوامی چۆڵ بوون، کەچی ئەندامانی خێزانەکە، هەر هەموویان خزابوونە ژووری نانخواردنەکەوە و، چووبوون بە یەکا و دەکەوتن بەسەر یەکدا. وەستا و براکەی دوای قاوەڵتی و تێشت ڕێک لە سەعات هەشتی تەواودا، مێزەکەیان ئامادە دەکرد، بە کاغەزی سپی دایان دەپۆشی، کەرەستەی ڕەسم و نیگارانیان دێنا، قەڵەم، کاغەز، ڕاستە، پڕگاڵ و مەرەکەبی چینیان دێنا و لەم سەر و لەوسەری مێزەکە بەرانبەر بەیەک دادەنیشتن و دەستبەکار دەبوون. مێزەکە هەرچەند بچووک و باریک بوو، بەڵام پڕبەپڕی ژوورەکە بوو.

ئەگەر خانم و دایەنەکە، پێکەوە بهاتبانە ئەم ژوورە، بێگومان بەریەکدی دەکەوتن. ڤیکتۆری برای وەستا هاواری لێ هەڵدەستا:

- ئەرێ ئێوە ناتوانن ڕێگاکەتان بگۆڕن، چ کارێکتان بێرە هەیە؟

خانم، بە ڕوویەکی گرژەوە نیگایەکی مێردەکەی کرد وگوتی:

- ڤاسیا، پێی بڵێ هاوارم بەسەردا نەکات.

ڤاسیا، وەکو هەمیشە، بەڕووی خۆشەوە گوتی:- ئێوەش مێزەکە مەجووڵێنن.

- ئاخر من دووگیانم و شوێنەکەش ئەوەندە تەنگە، ناتوانی لەجێی خۆت بجووڵێیت.

- دەیسا باشە، لە ئێستا بەداوە دەچینە هۆڵە گەورەکە و لەوێندەر کاردەکەین.

بەڵام ژنەی تاین کە گوێی لەو قسەیە بوو وەکو فیشەکە شێتە چوو بە ئاسمانا وگوتی:

- لا حەولە وەلا، ئەرێ کەستان دیوە لە ژووری پێشوازیدا کاربکات؟

لە ناکاوا، ماتریونا ئیڤانوڤنا لەبەر دەرگای تەوالێتەکەوە پەیدا بوو، دەم وچاوی لەبەر گەرمای وەجاخەکەدا وەکو چەوەنەر سوور هەڵگەڕابوو، هاواری کرد:

- دە تەمەشای ئەمە بکە، ڤاسیا تۆ لێرە کاردەکەیت و ڕەنج دەدەیت و ڕازیت، کەچی ئەو دەڵێت چوار ژوور بەشی تووتەڵەکانی ناکات، لەتۆ وایە دۆتمیرە!.ئەگەر نەمدیبا باوکی دەمردم لە عەزرەت دایکی!.

ڤیکتۆر، بەو قسانە زۆر کەیفی هات، دەتگوت ڕۆنی سەی لە قالبی دەدەن، بۆیە قژقژ کەوتە پێکەنین. بەڵام وەستا لەهەمووان پەست و بێزار بوو، هاواریکرد:- بەسە! بیبڕنەوە!

ئیدی خەسوو بەو ئاسانیە دەستبەردار نەدەبوو، بارانی جنێو وقسەی ناشیرین بەسەر بووکەکەیدا دادەبارێنێ. بووکەی شڕشێت، خۆی بەسەر کورسییەکدا دا، دوای ئەو شورت و شۆی لە خەسووی بڕی، وەکو منداڵ کەوتە گریان و زاری:- من دەڕۆم، دانانیشم! خەریکە دەمرم!

وەستا، وێرای خوێنساردی و حەوسەڵەداری خۆی دەتەقێتەوە:

- ئەی هاوار، هەی داد وبێداد لەدەست ئێوە! ئاخر چۆن بەم حاڵەوە کار دەکرێت؟ چۆن بەم شێتانەوە گیرۆدە بووم! ئاخر من بە ناخێرم لەپێناو ئێوەدا ڕەنج دەدەم. بۆ ئەوەی ئێوە برسی نەبن ئەم هەموو ڕەنجە دەدەم! ئاخ لەدەست ئێوە!

لە هەوەڵەوە لەم شەڕ وقەرقەشانە دەترسام، بەتایبەتی جارێک دوای شەڕ وفەڕتەنەیەک، وەستا ژن، چەقۆیەکی هەڵگرت و بەهەشتاو خۆی بە تەوالێتەکەدا کرد و دەرگاکەی توووند لەسەر خۆی داخست، ئەوجار بەڕاستی ترسام! ئیدی ژنەی تاین وەکو ئەوەی جنۆکان دەستیان

لێوەشاندبێ، هاواری دەکرد ئەمما هاوار، بە ئامان و زامان نەیدەبڕییەوە. دوای بێدەنگییەکی کەم، وەستا ڕایکردەبەر دەرگاکە، پشتی دانەواند ومنی گازکرد:

-وەرە سەر پشتم، شووشەکە بشکێنە و سورگی دەرگاکە بکەرەوە!

یەکسەر خۆم هەڵدایە سەر پشتی، شووشەی بەشی سەرەوەی دەرگاکەم شکاند، کە دەستم برد سورگی دەرگاکە بترازێنم، خانم بە دەسکی چەقۆکە بەربووە سەر و کەللەم. بەهەرحاڵ هەرچۆنێ بوودەرگاکەم کردەوە، وەستا وەکو هەڵۆ پڕی دایە ژنە و بۆ ژووری نانخواردنی ڕاکێشا، چەقۆکەی لەدەستی دەرهێنا. لەکاتێکا لە ژووری نانخواردن دانیشتبووم ودەستم بەسەرە برینداره‌کەمدا دێنا، هەستم کرد ئەو فیداکاریەی من لەزیادە بوو، دەمی چەقۆکە ئەوەندە کول بوو نانی پێنەدەبڕا، چ جای ملی بەشەر؟ هەروەها پێویستی بەوە نەدەکرد من بچمە سەر پشتی وەستا، خۆ دەمتوانی بچمە سەر کورسییەک و بە ئاسانی شووشەکە بشکێنم و هەنگێ وەستا دەیتوانی دەست ببات و سورگی دەرگاکە بترازێنێ و دەرگاکە بکاتەوە. ئیدی لەوە بەدواوە، ئەم قەرەقەشە و ئاژاوانەی لەم ماڵەدا ڕوویاندەدا، نە دەیان ترساندم و نە کاریان تێدەکردم و دەمزانی دەبێ چ بکەم و چ نەکەم.

جووتە برا ئەندامی تیپی کڵێسا بوون، هەندێجار بەدەم کارکردنەوە، گۆرانییەکیان دەگوت. گەورەکە بەمجۆرە دەستی پێدەکرد:

ڕۆژێک من موستیلەکەی یارم،

تووڕدایە نێرینەی ڕوبارەوە

بچووکەکە بۆی دەسەنەندەوە:

بەو موستیلەیە هەموو شادی

دنیام لە کیسی خۆم دا

دەنگی وەستاژن لە ژووری منداڵانەوە بەرز دەبووەوە و بە ئارامی دەیگوت:- ئەوە چیتانە، شێت بوون؟ چما نازانن منداڵەکە نوستووە؟!

یان دەیگوت:

- ڤاسیا تۆ ژن و منداڵت هەیە، ئیدی چیت داوە لە گۆرانی دڵداری، وا وەختی نوێژە، هەر بینا و زەنگی نوێژی ئێوارە لێی دا.

-دەی چاکە، کەواتە با سروودی ئاینی بێژین.

وەستاژن، بە ناڕەزاییەوە لەسەری ڕۆیی کە سروودی ئاینی لەهەموو شوێنێک ناگوترێت، بەتایبەتی لێرەدا، بەدەست ئاماژەی بۆ دەرگای تەوالێتەکەد کرد.

وەستا بۆڵەیەکی کرد:- فایدەی نییە، دەبێ ماڵەکەمان بگۆڕین، بۆ شوێنێکی دی باربکەین.

زۆرجار ئەو قسەیەی دووبارە دەکردەوە، سێ دانەساڵ بوو هەمان ئەو قەوانەی لێدەدایەوە. کە گوێم لە گفتوگۆیەکانی وەستاکانم دەبوو، هەمان دیمەن و ڕووداوەکانی دووکانی پێڵاو فرۆشییەکەم بیردەکەوتەوە، زۆر لەیەکدی دەچوون. وەستاکانم لە هەموو کەسێک، لە ڕیڤینگ، دراوسێ، بێگانە، بە گازن وگلەیی بوون، خۆیان لە هەموو خەڵکی شار پێ باشتر بوو، ئیدی بەوپەڕی بێ ئینسافی باسی خەڵکیان دەکرد، کەس لە تیغی تیژی زمانیان نەدەخەلەسی، زۆرم خەفەت بەو ئەتوار و تەبیعەتەیان دەخوارد، لە هەلێک دەگەڕام، لەو یاسا و ڕێسایانە لابدەم کە ئەوان بۆ خەڵکیان دادەنا..

کارێکی زۆرم بە ملدا درابوو، دەوری نۆکەری ماڵم دەبینی، چوارشەمموان مووبەقەکەم دەسڕی، سەماوەرەکە و هەموو ئامانە مسەکانم پاک دەکردەوە. ڕۆژانی شەممە دەبوایە زەمینەی هەموو ماڵەکە، بەهەردوو قاڵدرمەکەوە پاک بشۆم، دار بۆ هەموو سۆپاکان بشکێنم و لە شوێنێکدا کەڵەکەی بکەم، قاپ و ئامانەکان بشۆم، سەوزەوات بژار وخاوێن بکەمەوە، دەگەڵ وەستاژندا بۆ بازاڕ بڕۆم و زەمیلەکەی بۆ هەڵبگرم، وەکو سەگی پێ سووتاو لە بەینی نانەوایی، عەتاری، بەقاڵی و دەرمانخانانداېێم و بچم.

خانمی گەورەی ماڵێ – خوشکە چەنەباز و تووڕە و تڕۆکەی – نەنکم سەعات شەشی بەیانی لەخەو ڕادەبوو. دوای ئەوەی شڵپێ ئاوی بەسەر وچاویا دەدا، هەربە جلی خەوەوە، لەبەردەم ئیکۆنەکەی مەسیحدا نوێژی دادەبەستا ولە خوا دەپاڕایەوە و باسی ژیانی خۆی دەکرد، دەکەوتە گلەیی لە کوڕەکانی و بەتایبەتی لە بووکەکەی. بە ڕاوێژێکی خەمناک، دەستی دەنوقاند و بە هەنیەیدا دێنا و لە کانگەی دڵەوە دەیگوت:

- خودایا، ئەی خوای بانی سەر من هیچم لە تۆ ناوێ، تەنیا کەمێک ئاسوودەیی، تۆزقاڵێک دڵنیایی و ئاشتەوایی نەبێ، ئەگەر لوتف بفەرمووی و پێمی ڕەوا بدینیت.

ئەوەندە دەپاڕایەوەو دەلالایەوە کەمن لە خەو ڕادەبووم، و گوێم بۆ نزاو دوعا گەرمەکانی ڕادەدێرا. ڕۆژێکی پاییزی، ڕەمگ زەرد، لەپشت پەنجەرە تەڕ و باراناویەکەی مووبەقەکەوە لە ژوورەوەی دەدا. لەم سپێدە سەهۆڵبەندانەدا، تارمایی تاریکی کەسێک، دانەوییەوە و تا نزیکی ئەرزەکە کڕنۆشی دێنا ونیشانەی خاچی دەکێشا، سەرپۆشەکەی لەسەری دادەخزی و قژە بۆزەکەی بەسەرشان و ملیا پەخش دەبوو، ئەویش بە دەستی چەپی پەیتا پەیتا سەرپۆشەکەی بەسەریا دەدایەوەو تووڕەو پەست دەیبۆڵاند:- تۆ تەمەشای ئەم سەرپۆشە میراتیە!

لێکدا لێکدا، بەدەم لاڤە وپاڕانەوەوە دەیکێشا بەنێوچەوان و شان ومل و ورگی خۆیدا و نیشانەی خاچی دەکێشا:

- ئەی پەروەردگاری میهرەبان، ئەگەر منت خۆشدەوێ، بووکەکەم بگرە، سزای بدە. تۆڵەی ئەو سووکایەتی و بێڕێزییانەی لێبکەوە کەدەرهەق بەمن دەیکات، سەد قات تۆڵەی لێبکەوە! چاوانی

کوڕەکەم بکەوە، بەڵکو جەوهەری بناسێت و ببینێت. چاوی ڤیکتوریش بکەوە، یارمەتی بدە، لە مەرحەمەتی خۆت بێبەشی مەکە..

ڤیکتوریش، لە مووبەقەکەدا، لەسەر تەختێک خۆی لە چەرچەفێکەوە پێچابوو و لە غورابی خەودا بوو، لە ناڵە ولاڤە و پاڕانەوەکانی دایکی خەبەری بووەوە و بەدەنگی خەواڵووەوە هاواری کرد:

- دایکە بەم سبای ساڵحانە، نە خێر بەشکراوە و نە شەڕ، دیسان بەزمەکەیە؟ ئەمە تۆ چ بەلایەکی!

ژنەی تاین، لەبن لێوانەوەو بەنیمچە شەرمەزارییەکەوە دەڵێت:

- ئێ، ئێ، دە پاڵکەوەو بۆخۆت بنوو.

چەند خولەکێک بەبێدەنگی، خۆی ڕاژەند و ئەوجا بە ڕاوێژێکی کینەکێشانەوە گوتی:

- خودایە مۆخی بەدەنی دژمنانمان وشک بکە، خوێنی دەمارەکانیان بماسێنە، بەردێکیان پێ ڕەوا مەبینە بیکێشن بەسەری خۆیاندا.

تەنانەت نەنکیشم ئەوجۆرە نەفرین و تووکە ترسناکانەی نەدەزانی. هەرکە لە نوێژ ونزایان دەبووە، دەهات بە سۆراغی منەوەو تەکانی دەدام، خەبەری دەکردمەوە:- هەلو، ڕابە، خەوت کرد بەچی. خۆ بۆ خەوتن بە کرێمان نەگرتووی. سەماوەرەکە پێکە! هەڕە ئێزنگ ودار بێنە، دیارە چیلکە و چەوێڵی وشکیشت ئامادە نەکردووە.

ئیدی تا هێزم تیایە دەکەومە تەقەلا بۆ ئەوەی لە بۆڵەبۆڵ و خوتەخوتی پیرەژن بخەلەسێم، بەلام کوڕم دەوێ بتوانێ پیرەژن ڕازی بکات. ڕێک لە تۆفی زستان دەچێت، بەناو مووبەقەکەدا دێ و دەچێ، دەڵێت:- وس س س س، هەی شەیتانی لە شەیتان بوو! هەراوزەنا مەنەوە، ڤیکتور خەبەر نەکەیەوە، ئەگەر خەبەری بکەیەوە مەگەر خوا بزانێ چ بەلایەکت بەسەر دێنم! خێرا بڕۆ بۆ دووکانی بەقاڵەکە!

بۆ نانی بەیانی ڕۆژانی هەفتە دوو هۆقە نانی گەنممان دەکڕی و بایی دوو کۆپیکیش کێکم بۆ وەستاژن دەکڕی. کەلە نان کڕین دەهاتمەوە جووتە ژن بە گومانەوە نانەکانیان دەژمارد و هەڵدەسەنگاند و ئەوجا دەیانپرسی:

- کوا نانێکی کەمە، هەر ئەوەندە بوو؟ چیت لێکردووە؟ کوا وەرە دەمت بکرەوە، بزانین بەڕێوە نەتخواردووە!

دەمم دەکردەوە، دەیانکرد بە هەرا:

- ئەوەتا خواردوویەتی! شوێنەواری نانەکە بە ددانەکانیەوە دیارە!

... زۆر دڵسۆزانە کارم دەکرد. پاک کردنەوە و گسکدانی ماڵەکە و، شۆردنی هیرباره مسەکان و، دەسکی دەرگاکانم زۆر لاخۆش بوو. زۆرجار جووتە کەیبانوو، کە ئاشت بوایەن و شەڕە جنێو و دەمەقاڵەیان نەبوایە، گوێم لێبوو ستایشیان دەکردم:- خوا هەڵناگرێ ئیشکەرە.

- پاک وخاوێنە.

- وەستاش چاوی تێوەیە.

- بەڵام زۆریش گۆساخە.

- ئەدی مەعنای چی، مەگەر کێ پەروەردەی کردووە؟

هەر یەکێکیان هەوڵیدەدا بەچەترسێنم بکات و بە خورتی خۆیم بەسەردا بسەپێنێ، بەڵام من بە نیمچە شێتم دەزانین، گوێم بە قسەی ئەوان نەدەدا، بەرپەرچم دەدانەوەو، هەڵبەتە خانمی بچکۆلە پەی بەوە بردبوو، کەمن گوێ بە قسەی وان نادەم، بۆیە بەردەوام بە گوێیدا دەدامەوە:

- ئەوە بزانە کە ئێمە لە خانەوادەیەکی گەدا ڕزگارمان کردوویت. من جارێک بالاپۆشێکی ئاوریشمی گوڵ گوڵیم دا بە دایکت.

ڕۆژێک، خوام نەما وگوتم:- چیە، خۆ لەسەر ئەو پاڵتۆیە بە زندوویەتی کەوڵم ناکەیت؟

قیژەیەکی ترسناکی کرد:

- ئەیەڕۆ! تەمەشا چەند ڕوو قایمە! دوور نییە ڕۆژێک لە ڕۆژان ئاگر لە ماڵەکەمان بەربدات!

کە گوێم لەو قسەیە بوو حەپەسام. ئاگری چی! بۆ ئاگر لە ماڵەکە بەر دەدەم؟

جووتە کەیبانووی ماڵ، لە وەخت وناوەختا، کە مەسەلە دەهاتە سەر گلەییلەمن، شەڕ و دەعوای خۆیان لەبیر دەبردەوەو موو بە بەینیانەوە نەدەچوو، لەلای وەستا شکاتیان لێکردم، ئەویش بە توندی دەیگوت:- کوڕم ئاقڵ بە، ڕاستگۆ و سەرڕاست بە، ئیشی خۆت بکە و هەقی هیچت نەبێ، شاباشی خۆت بدە وقنج هەڵپەڕە!

وێڕای ئەوەش ڕۆژێک کە پەست بوو، بە هەردووکیانی گوت:

- ئەرێ خۆتان زۆر باشن! ئێوە وەکو ئەسپ سواری ئەم منداڵە دەبن، هەر کەسێکی دی لە جێی ئەو بوایە لە مێژبوو هەلاتبوو، یان لە برسا مردبوو!

ئەو قسەیە، جووتەژنی تووڕە کرد، کەوتنە پەڵمە گریان. وەستاژن لاقی بە عاردیدا دەکوتا و بە تووڕەیی هاواری دەکرد:- تۆ چۆن ئەم قسەیە لەبەردەم ئەم هەتیوچەیەدا دەکەی هەی بێ ئەقڵ، تۆ تەمەشای خۆت کردووە! سەیری قژی بکە! ئاخر کە گوێی لەم قسەیە ببێت چۆن بەگوێی من دەکات، چۆن ڕێزم لێدەگریت؟ لەبەرچاوی دەبم بە بەڵمە برنج. ئەوەشت لەبیر بێ کەمن دووگیانم!

دایکی بە پەڵمە گریانەوە گوتی:

- ڤاسیلی، خوا دەست بە باڵتەوە بگرێ. من مردوو و تۆ زندوو، ئەمە ڕۆژەکەیە! کار وابڕوات تۆ خووی ئەم منداڵە شەڕ دەکەی.

جووتەژن بە تووڕەیی وەدەرکەوتن.

وەستا ئاوڕی لای منی دایەوە، بە توندی گوتی:

- تەمەشا، بزانە بەهۆی تۆوە، چ فەرتەنەیەک بەرپابوو، هەی لاسار، ئەگەر کار وابڕوا ناچار دەبم بۆلای باباتت بنێرمەوە، هەرواش دەکەم. ئاقیبەت دەبیت بە کۆنەفرۆش.

ئەو سووکایەتیەم لەبەر گران بوو، بۆیە گوتم:

- کۆنەفرۆشیم پێ باشترە لە شاگردی تۆ. تۆ بەناوە منت بە شاگردی ڕاگرتووە، هاتووم شتم فێر بکەی، بەڵام کوا چیت فێر کردووم؟ من خەریکی زبڵ ڕشتنم، بەمە دەڵێن شاگردی، شاگردی وایە؟!

وەستا، بە ئەسپایی قژی گرتم، چاوی لە دوڕ چاوم بڕی و گوتی:

- بزانە کوڕۆ، تۆ لاساری لاسار، من ئەمەم پێخۆش نییە!..

من لە دڵی خۆدا، دڵنیابووم کە دەرم دەکات ودەمنێرێتەوە بۆلای کەس وکارم . بەڵام بۆ سبەینێ بەخۆ و بەستەیەک کاغەز و ڕاستەیەک و قەڵەمێکەوە خۆی بە مووبەقەکەدا کرد. گوتی:

- کەلە خاوێنکردنەوەی چەقۆ و چەتاڵەکان بوویتەوە، ئەم وێنەیەم بۆ کۆپی بکە. یان وێنەیەکی وەکو ئەمەم بۆ بکێشە.

وێنەکە، بریتی بوو لە ڕووکاری خانوویەکی دوو نهۆمی پڕ لە پەنجەرە و وردە جوانکاریی لەگەچ دروستکراو. ئەوسا لەسەری ڕۆیی:

- وەرە، ئەمە پڕگاڵە، ئەندازەی هەموو هێڵەکان بگرە. لە سەرەتا و کۆتایی هەر هێڵێکدا خاڵێک دابنە. کە خاڵەکانت دانان، هەنگێ بە ڕاستە و قەڵەم ڕەساس خاڵەکان بگەیەنە یەکدی. یەکەمجار هێڵە ئاسۆییەکان بکێشە و پاشان بچۆسەر هێڵە ئەستوونیەکان. یاڵڵا دەستبەکاربە!

زۆر خۆشحاڵ بووم کە ئەم کارە خاوێنەم پێدرا، کە یەکەمین قۆناغی فێربوون و شاگردیم بوو، بەڵام حایر وحەپەساو دەمڕوانیە کاغەز وکەرەستەکانی دی کە هەڕم لە بریان نەدەکردەوە. بەهەرحاڵ، دەست و دەم وچاوم شت و دەستم بەکار کرد. هەوەڵجار هەموو هێڵە ئاسۆییەکانم دۆزینەوەو گەیاندمنە یەک. لەگەڵ وێنە ئەسڵەکەدا بەراوردم کرد،سەیرم کرد سێ هێڵی زیادەم کێشاوە.پاشان هێڵە ئەستوونیەکانم کێشا. زۆر حەپەسام، سەیرم کرد دیمەنی خانووەکە، زۆر سەیر گۆڕاوە. پەنجەرەکان لەشوێنی خۆیان داخزی بوون، کەوتبوونە بۆشاییەوە، یەکێکیان کەوتبووە پشت خانووەکەوەو بە ئاسمانەوە لە مۆلەق وەستابوو، دەروازەی سەرەکی خانووەکە،

تا نهۆمی دووەم ڕۆیی بوو، بانێژەکە لە ناوەندی میچەکەدا بوو، بەڵام پەنجەرەکەی سەرەوە، لە ترووپکی دووکەڵکێشەکەدا گیرسابووەوە.

ماوەیەکی زۆر لە جێی خۆ هەڵکوڕمام. کە دەمروانیە ئەو عاجباتیەی دروستم کردبوو، گریانم بۆخۆم دەهات، خۆشم نازانم ئەو دیمەن و شێوەیە چۆن دروست بووبوو. ئەنجام بڕیارم دا، بە کۆمەکی خەیاڵی خۆم، قەرەبووی بکەمەوە، هەر لەخۆمەوە، لە بانێژەکان ولەسەر گوێسەبانەکان، کۆمەلێک چۆلەکە، کۆتر وقەلەڕەشم دروستکرد، لە ئەرزەکە و لەبەردەم خانووەکەدا، کۆمەڵێک خەڵکی لاق خواری چەتر بەدەستم دروستکرد. ئیدی چەند هێڵێکی خواروخێچم بەسەر هەموو ئەوانەدا کێشا وبەهەشتاو بۆ وەستام برد. نێوچاوانی تێکنا، سەرێکی لەقاند و بە ڕاوێژێکی ناڕازی گوتی:- ئەمە چییە؟

وەڵامم دایەوە:

- دنیا بارانە، وەختایەک باران بباریٚ هەموو خانووەکان خواروخێچ دەنوێنن، چونکە باران بە خواری دەباریٚ، ئەمانەش هەموو تەیر و تون، لەژێر گوێسەبانە و قەراخ پەنجەرەکان و لوولەی سۆپاکاندا کزکۆڵەیان کردووە و خۆیان مات داوە. هەرکاتیٚ باران بباریٚ تەیر وتۆ بەو ئاوایە خۆ دەدەنە پەنا و پاساران.. ئەم خەڵکانەش پەلەیانە خۆ بگەیەننەماڵەوە، ئەمە کچێکە هەڵنوتاوە، ئەم کابرایەش میوە فرۆشە.

وەستام، بەسەر مێزەکەدا دانەویوەتەوە، سەی قژە درێژەکەی لە کاغەزەکەی سەر مێزەکەدەخشێت.. بەدەم کوڵی پێکەنینەوە دەڵێت:- دەستەکانت نەڕزیٚ، مەمنوونی تۆم.

ولەسەری ڕۆیی:- هەقە لە دنیادا نەتهێڵم، هەی چۆلەکەی چەقەچناوە!

لەم کاتەدا خانمی چکۆلە هات بەسەرا، ورگی لەپێش خۆیەوە وەکو بەرمیل سەمای دەکرد، تەمەشایەکی ڕەسمەکەی کردم، بە مێردەکەی گوت:- دارکاری بکە!

مێردەکەی بە شێنەیی وەڵامی دایەوە:

- نا، منیش کە یەکەمجار دەستم دایە ئەم کارە، لەو باشتر نەبووم. نابیٚ چاوەڕوانی شتی گەورە لە خەڵکانی تازە کوورە بکەی..

بە قەڵەمی سوور، خەتی بەژێر هەڵە و پەڵەکانما هێنا و پاشان کاغەزێکی دیکەی دامیٚ:

- سەرلەنویٚ ئەم ڕەسمە دروست بکەرەوە، دەبیٚ فێری بی. دەبیٚ ئەوەندە کاغەز ڕەش بکەیتەوە، تا بەتەواوەتی فێر دەبیت.

دووەمین هەوڵم لە یەکەمین هەوڵ باشتر بوو. بەڵام پەنجەرەیەکم لە جێگای دەرگای چوونە ژوورەوە دانابوو. حەزم نەدەکرد ئەم خانووە بە چۆڵی بدینم، ئیدی پڕم کرد لە خەڵکی جیاواز و جۆراوجۆر. کچۆڵانم لە قەراخ پەنجەرەکان دانان، باوەشێن بەدەست خۆیان باوەشێن دەکرد،

کوڕانێک کە سەبیلیان دەکێشا. یەکێک لە کوڕەکان سەبیلی نەدەکێشا، لووتی خۆی گرتبوو و گاڵتەی بەوانی دی دەکرد. گالیسکەیەکی چکۆلەم لەبەر دەرگاکە ڕاگرتبوو، سەگێک لەبەردەمیا بە کەماڵی ئیسراحەت وەرکەوتبوو. وەستام بە تووڕەییەوە گوتی:

- بۆچی دیسان تێکەڵ و پێکەڵت کردووە، هەی غەزەب؟

بۆم ڕوونکردەوە، کە وێنەکە بەبێ ئاوەدانی، بەبێ خەڵکی زۆر خەمناک بوو، ئەمجارەیان شۆخییەکەم سەری نەگرت، لێم تووڕە بوو وگوتی:

- تۆ زۆر سەرسەختی ها! بە ئارەزووی خۆت دەکەی، ئەگەر بتەوێ شتێک فێربی، دەبێ بە جدی کاربکەی، لاساری نەکەیت. ئەمەی کردووتە هیچ نییە، شەڕە پشیلەیە.

ئەنجام کۆپیەکی تەقریبەن تەواوی وێنەکەم دەرهێنا، ڤاسیا زۆر خۆشحاڵ دیاربوو، گوتی:

- بزانە، ئەگەر هەوڵبدەی، فێر دەبی؟ ئەگەر بەم شێوەیە بەردەوام بی، دەبی بەشتێک.

هەنگێ ئەرکێکی تازەی بەسەرما دا:

- نەخشەی خانوویەکم بۆ بکێشە خۆت شوێنی ژوورەکان، پەنجەرەکان، دەرگاکان و هەموو شتەکانی دی دیاری بکە، من بۆتی ڕوون ناکەمەوە.. بەخۆت، بەبێ پرسی من دروستی بکە.

خۆم بە مووبەقەکەدا کرد، دانیشتم و دەبیرەوە چووم، نەمدەزانی چۆن و لەکوێوە دەست پێبکەم. بەڵام دەرس و دەوری هونەری من لەوێدا وەستا... داکی وەستام هات و بە هەڕەشەوە گوتی:- تۆش دەتەوێ ببیت بە نەخشەکێش و نیگارکێش؟

چنگی لە قژم نا، سەری بەرز کردمەوە وتاتوانی کێشای بە قەراخ مێزەکەدا، لووتم پژا، دەم ولێوم پڕبوو لە خوێن.. وەکو شێت کەوتە هەڵبەرزو دابەز، کاغەزەکەی بەردەستی دڕیم، کەرەستەکانی تووڕ دامە ئەرزەکە، کەلەو کارانە بووەوە، ڕاست بووەوە، دەستەکانی نایە کەلەکەی و بە ڕاوێژێکی سەرکەوتووانە گوتی:

- ئەگەر ئازای جارەکی دی دەست بۆ ڕەسم کردن دەبەیت، هەنگێ خۆت دەبینیتەوە، نۆبەتی ئەو قەوانەیە، دەیەوێ ببێت بە وەستا؟ دەتەوێ فێری کارەکە ببیت و جێ بە براکەی، کە لە گۆشت وخوێنی خۆیەتی! لەق بکەیت!

وەستا بە هەشتاو خۆی گەیاندینێ، ژنەکەشی، ئەوەندەی سکەکەی دەرفەتی دەدا، لەدووی غاری دەدا. ئیدی شەڕ و فەڕتەنەیەکی توند لە نێوان هەرسێکیاندا قەومی، ئیدی بەگژ یەکدا دەچوون، بەسەر یەکدا دەکەوتن، بەسەر وبەچکی یەکیاندا دەکێشا وجنێو وسخێفیان دەدا. ئەنجام جووتە ژن بەدەم گریان وڕوندک ڕشتنەوە پاشەکشەیان کرد ولە ژوورەکە وەدەرکەوتن. وەستا ڕوویکردە من و بە میهرەبانی گوتی:

- چەند ڕۆژێک واز لەم کارە بێنە، واز لە مەشق و ڕاهێنان بێنە. بەخۆت دەبینی ئەمانە چ غەزەبێکن، با بەڵایەکت بەسەر نەیەنن.

دڵم بە حاڵی دەسووتا، کەوتبووە بەینی بەرداشی ئەو دوو ژنەوە، هیچ دەسەڵاتێکی نەبوو. من پێش ئەم بوویەرەش هەستمبەوە کردبوو کە پیرەژن نایەوێ هیچ شتێک فێر ببم، هەموو هەوڵێکی بۆ ئەوە تەرخان کردبوو، لەو بوارەدا هیچ بە هیچ نەکەم. بۆیە هەرکاتێ بمویستبا ڕەسم بکەم، لەوم دەپرسی:- هیچ کارێکت بەمن نییە؟

بەنەبەدڵی وەڵامی دەدایەوە:

- هەر کارێکم هەبوو ئاگادارت دەکەمەوە. هەنووکە بڕۆ بەلای ڕەسم و مەسمتەوە، هەر لە تۆمان کەم بوو! خوێڕی..

ئیدی دوای تۆزێک بە ئیشێکی دەناردم، یان دەیگوت:

- قاڵدرمە واهی گسک دەدرێ؟ تەمەشا بزانە چەند پیسە، هەر تەپ وتۆزە، شەرم لەخۆت ناکەی! هەلو، ڕابە، هەڕە دووبارە خاوێنی بکەوە.

لە ژوورەکە وەدەر دەکەوتم، دیقەتی قاڵدرمەکانم دەدا، پاک و خاوێن بوون، پێم دەگوت کوا خۆڵە گوڵ پاکترن.

تا دەیتوانی دەیقیژاند:- یانی چی؟ قسە لەقسەی من دەکەی، ها؟ دەتەوێ من بە درۆ بخەیتەوە، گوایە من درۆ دەکەم ها؟!

جارێکیان شەرابی کڤاسی کرد بەسەر هەموو ڕەسمەکانما، جاری دووەم یەک شووشە زەیتی ئیکونانی بەسەر کەرەستەکانما قلێپ کردەوە.

دەتگوت کچۆڵەیەکی منداڵە، خەڵکی وا ڕکونی و کینەکێشم نەبینی بوو، دەیویست هەموو ڕقی خۆی بە من بڕێژێت.. کەسم نەبینی بوو، وەکو ئەو زوو و لەسەر شتی تورەهات و بێ مانا هەڵبچێت و تووڕە ببێت، خەڵکی بەزۆری لە بەختی خۆ بە گلەیین، بەڵام ئەو لەتامی دەرکردبوو، نەلە هیچ و نەلە کەس ڕازی نەبوو، شەو و ڕۆژ هەر خەریکی گریە و زاری بوو.. لەزەتی لەو شێتاتیەی خۆی دەبینی.

کوڕە بچووکەکەی، ڤیکتوری لەڕادەبەدەر خۆشدەویست، خۆشەویستی نەبوو، بەڵکو جۆرە شێتاتیەک بوو. من سەرم لەم لێشاوی خۆشەویستیە دەسوڕما، سڕەکەیم نەدەزانی، بۆیە لەلای خۆمەوە ناوم نابوو نێروی شێتاتی..

هەندێجار بەیانیان دوای نوێژ، دەچووە سەر یەکەمین پلەی موغەیریەکە، هەردوو ئانیشکی دەنانە قەراخ سۆپاکە و، بەدڵ و بەگیان، لەبن لێوانەوە، بە کوڵ دەیگوت:

- کوڕە پاکەکەم ئەی خوێنی پاکی من! ئەی فریشتەکەم بنوو بە ئارامی، بنوو گیانەکەم، هیڤیدارم خەونی خۆش بدینیت. جوانترین دەزگیران لەخەوتا ببینە، دۆتمیرێک یان کچە بازرگانێک ببینە. با دژمنانت بەرلەوەی لە دایک بن بمرن، دۆستانت سەدساڵ بژین. با کیژان پۆل پۆل دوات بکەون، وەکو چۆن سۆنە دوای نێرەکەی دەکەوێ، ئاوا ڕەدووت بکەون.

من پێکەنینم بەو قسانە دەهات. ڤیکتوری کوڕی ئەو تا حەزکەی کوڕێکی زبر، تەمەڵ و تەوەزل و هیچ لەبارا نەبوو بوو، ڕێک لە دار کونکەرە دەچوو. ڕەنگ دێز، دفناک، کەسێکی سەرسەخت و گەوج، لە کەرێتیدا بەشی کەسی نەهێشتبووەوە.

هەندێجار، لە ورتەورتی دوعا و نزای دایکی خەبەری دەبووەوە. هەنگێ بە دەنگێکی خەواڵوو، دەیگوت:

- دایکە بەسە، ماڵم بە قوڕگرتی! ئەمە چیە بە فسکەفسک بە دیارمەوە وەستاوی؟ بۆ کوێ بڕۆم لەدەست تۆ.

هەندێجار بە ئەسپایی لەسەر پلەی موغەیریەکە دادەبەزی و بەدەم زەردەخەنەوە دەیگوت:

- باشە باش بنوو، بنوو هەی نارەسەن.

هەندێجار پێی دادەخزی، دەم و قەپۆزی بە قەراخ سۆپاکەدا دەکەوت، هەنگێ دەمی دادەچەقی، وەکو مەکینەی قیتار دەکەوتە فیشکەفیشک و خوتەخوت:

- چییە؟ ماڵی دایکت بە قوڕێ دەگریت، بە دایکت دەڵێی بەسە، بیبڕەوە هەی حەرامزادەی سپڵە و پێ نەزان؟ هەی نانەجیبی نارەسەن، هەی توخم و تۆی شەیتان! خۆزگە لەبارم دەبردیت، فڕێم دەدایتە بەر سەگ و کسۆکان، کە دڵنیام سەگیش بۆنی پێوە نەدەکردی.

یانی هەمان جنێوانی پیسی لات و لەوێر و بەدمەستانی سەرجادە و شەقامەکانی دەدا، پیاو کە گوێی لەو جنێوە بازاڕیانە دەبوو، بە ڕاستی دەترسا.

پیرەژن کەم دەنووست، شەوی وا هەبوو دوو سێ جار ڕادەبوو، لە تەختەخەوەکە دەهاتە خوارەوە، خۆی دەکێشا بەو تەختەخەوەدا کەمن لەسەری خەوتبووم، یەکسەر خەبەرم دەبووەوە، دەمپرسی:- چییە؟

هێمای خاچی دەکێشا، چاوی دەبڕییە تاریکیە ئەنگوستەچاوەکە و لەتۆ وایە شتێک دەبینێ، لەبن لێوانەوە دەیگوت:

- وس. بێدەنگ.. خودای من.. ئەی نەبی ئیلیا.. ئەی ڤارڤاران شەهیدی بێگەرد.. لە مەرگی مفاجات بە دوورم بکەن.

بەدەستەلەرزێ مۆمێکی دادەگیرساند. دەم وچاوە خڕەکەی، کەپووە زلەکەی، چاوە قاوەییەکانیم دەبینی کە پەیتاپەیتا و بە تووڕەیی دەتروکان و لەبەر ڕۆشنایی مۆمەکەدا دەیڕوانیە، ئەو

سێبەرە لەرزۆکانەی بەجۆرەها شێوە بە دیار دەکەوتن.. جۆرە نیگەرانییەک بە سیمایەوە دیاربوو. مووبەقەکە گەورە بوو، بەڵام ئەوەندەیان کۆمەدی و سەندووقە شکاویان تێ پەستا بوو، شەوان زۆر بچووک دەهاتە بەرچاو. تریفەی مانگ بە کاوەخۆ لە ژوورەوەی دەدا، ڕوناکیەکی کز کە بەئاستەم دەگڕا، نەدەگەشایەوە و نەدەکوژایەوە، پرتەپرت لەبەردەم ئیکۆنە پیرۆزەکاندا، دەسووتا. چەقۆ و کێردەکانی ناو مووبەقەکە، بەقەد دیوارەکانەوە، وەکو شووشە سەهۆڵی نێو ئەشکەوتان دەبریسکانەوە. قاپ وئامانە مسینەکان بەسەر ڕەفەکان ولەنێو تاقچەکاندا، لە ڕۆخسارێن کوێری دزێو دەچوون.

پیرەژن، هەمیشە بە پارێزەوە، لە تەختەخەوەکەی دەهاتە خوارەوە، لەتۆوایە لە کەناری ڕوبارێکەوە بۆناو ئاوەکە دیتەخوارەوە. ئەوجا بە ئەسپایی، بەپێ خاوسی دەچوو بۆ سووچێکی ژوورەکە، کە شەربەیەکی ئاوی خواردنەوەی لێبوو، لەسەرووی تەنەکەی خۆڵەکە هەڵواسرابوو، کە دیقەتت دەدا ڕێک لە سەرێکی بڕدراوی هەڵواسراو دەچوو. بەرمیلێک ئاوی پاکیش لەوێ هەبوو.

دوای ئەوەی چەند قومێک ئاوی دەخواردەوە، ئەوجا چاوی دەنا بە شووشەی پەنجەرەکەوە، کەلە دیوی دەرەوەڕا سەهۆڵ گرتبووی و، دەیویست دەرەوە بدینێ، ئەوسا بەدەنگێکی نەوی دەستی بە لاقە و پاڕانەوە دەکرد:

- ئەی پەروەردگاری توانا بە ڕەحمەتی خۆت ڕەحمم لێبکە، بەزەییت بەم کارەکەرە پیرەی خۆتا بێتەوە!

هەندێجار مۆمەکەی دەکوژاندەوە، دەکەوتە سەر چۆکان و بەتووندی دەیگوت:

- ئەی خوای گەورە، کەس خۆشی ناوێم، کەس منی ناوێ، کەس پێویستی بەمن نییە.

دووبارە، دێتەوە بۆسەر جێگاکەی کەلەسەر موغەیریەکە ڕاخرابوو، لەهەنبەر دەرگای سۆپاکەدا نیشانەی خاچ دەکێشێت..ئەوسا دەستێک بە دەرگای سۆپاکەدا دێنێ تا بزانێ داخراوە یان نا، دەستی لە تەنی و هیسدا ڕەش دەبێت، ئیدی دەکەوێتە جنێودان. دوای تۆزێک وەکو ئەوەی خەوەکە لە مشتیا بێ، دەخەوێتەوە.

وەختایەک من پەست و بێزار دەکات، لەدڵی خۆدا دەڵێم: " حەیفێ کە ژنی بابام نەبوو، ئەگینا تێی دەگەیاند بەری دنیا بەکوێوەیە.. "

بەڕاستی ژنێکی دەم بە گلەیی بوو، زۆر لەم ڕەشبینیەی بێزار وبێتاقەت بووم.. بەڵام هەندێجاریش ڕوخسارە قەڵەو و لۆکە ئاساکەی تێکدەنا و خەم دایدەگرت. چاوانی تەژی ڕوندک دەبوون، بە دەنگێک کە بەگوێی منیدا دەدا دەیگوت:

- ڕەنگە وابزانی من زۆر ئاسوودە و بێخەم و خەیاڵم! نا، وا خەیاڵ نەکەی ئەلکسی! من ئەم منالانەم هێنانە دنیاوە، بەخێوم کردن، شەونخونیم بەدیاریانەوە کرد، گەورەم کردن، فێری کارم

کردن، لەپای چی؟ تاله ماڵی ئەواندا ئاشپەزی بکەم؟! پێت وایه لەم ژیانە، لەم کاره ڕازیم؟ ڤایسا، ژنێکی بێگانەی هێناوه، بە هەموومانی ناگۆڕێتەوه، من ناڵێم تۆ بڵێ: ئەمە باشە؟ ڕەوای هەقە!

ڕاستگۆیانە بەرسڤم دایەوه:- نە ئەشەدو کارێکی باش نییە، ڕەوای هەق نییە.

- دەبینی؟

ئیدی دەمی لێ بەڕەڵڵا کرد، ئەوەی دەشێ و ناشێ بە بووکەکەی وت:

- من لە گەڵیا چوومە گەرماو. ئازای لەشیم بینی. نازانم ئەم هەتیوەی من خۆشی بە کوێیا چووه؟ ئاخر بەمەش دەگوترێ جوان؟ هێی دنیا..

بێ پەرده باسی پەیوەندییە تایبەتییەکانی ژن و مێردی دەکرد. هەوەڵجار زۆر لە قسە بێتام و بازاڕیەکانی پەست بووم، بەڵام پاشان کە بە وردی گوێم بۆ ڕادێرا، هەستم کرد، لەپشت پەردەی قسە بێ تامەکانیەوه، هەندێک ڕاستی هەن.

لەپێکی بەسەر مێزەکەدا کێشا و بەکەسەرەوه گوتی:

- ژن، خوانناسن. هەر ژن نەبوو کە تەنانەت خوداشی خاپاند. هەر حەوای دایکی بەشەران نەبوو کە هەموو خەڵکی کێشایە دۆزەخ! ئەمە قەت لەبیر مەکە، وەکو گواره لە گوێی بکە.

قسەکردنی سەبارەت بە ژن و هێز وتوانای ژن، لەبن نەدەهات. هێزی ژن، داستانی بەردەوامی سەر زاری بوو. پیاو وای وێنا دەکرد کە گەرەکیەتی بەو قسانە کەسێک بترسێنێت.. ئەوەی لە قسەکانیا بۆ من زۆر مایەی سەرنج بوو، ئەم قسەیە بوو کە: حەوا خوادی فریو داوه.

(٦)

ئەپارتمانێکی گەورەی دوو نهۆمی دیکەش دەیڕوانیەسەر حەوشەکەی مە، ڕێک وەکو خانووەکەی مە بوو، ئەپارتمانەکە هەشت جەناحی هەبوو، کە چواریان لەلایەن ئەفسەرانەوه گیرابوون، ڕەبەن و کەشیشی لەشکرەکە لە جەناحێکی دی دەژیا.مەیدانەکە لە خوڵام و ئاشپەز و قاپشۆر و کارەکەراندا جمەی دەهات. مووبەقەکان هەمیشە شانۆی کارەسات و ڕووداوێن دڵتەزێن و قەرقەشە و دەمەقاڵە و شەڕە جنێوان بوو. سەربازەکان هەمیشە لە شەڕ و دەعوادا بوون، شەڕ لەبەینی خۆیاندا، لەگەڵ کرێکارانی سەنگەر لێداندا، لەگەڵ کرێکارانی خانووەکەدا، یان لەگەڵ ماشقەکانیاندا. ئەم مەیدان و حەوشەیە بەردەوام بۆنی گەندەڵی وداوێن تەڕی لێدەهات. ئەم پیاوە ساغ و سەلامەتانە لە سێکس تێر نەدەبوون. جۆرە سادیزمێک، ئارەزوویەکی بێ مانای خۆنوێنی و هەرا و هەنگامە دەی جووڵاندن. لەکاتی نان خواردن یان چا خواردنەوه، یان شێودا گوێم لە وەستا و وەستاژن دەگرت کەبە لەزەتەوه، بەبێ پەرده، بە دووروودرێژی باسی ژیانی شەهوەتڕانی و حەیوانیەتی ئەوانیان دەکرد. پیرەژنیس ئاگای لە ورد و درشتی بویەروڕووداوەکانی دەرودراوسێکانی ناوحەوشەکە هەبوو، بەجۆش و خرۆشێکی تەوسامێزەوه

دەیگێڕانەوە. کەیبانووی بچووکی ماڵ، بەبێدەنگی گوێی لەو قسە بێتامانە دەگرت و، بزەیەک بە سەر لێوە ئەستوورەکانیەوە دەکەوتە باڵەفرکێ. ڤیکتور بە قاقا پیدەکەنی. بەڵام برا گەورەکەی، نێوچاوانی تێکدەنا و بە بێزارییەوە دەیگوت:- دایکە بەسە، واز لەو قسانە بێنە.

دایکی بە ڕاوێژێکی گلەیی ئامێزەوە دەیگوت:

- هەی داد وهەی بیداد، مەگەر چیتر دەم هەڵنەیەنم. نۆبەتی ئەو قەوانەیە!

بەڵام ڤیکتور، بە پێچەوانەوە، هانی دەدا:- دەی دایکە گوێ مەدەیە، بە ئارەزووی خۆت قسە بکە، خۆ هەر خۆمانین، کەسی بێگانەمان تیا نییە!

من هەرچی سەرم دێنا و سەرم دەبرد، نەمدەزانی بۆچی لە حاڵی نەبوونی بێگانەدا، هەموو قسەیەکی بێهودە وبازاڕی ڕەوا بوو. بەهەرحاڵ وەستام کە نۆبەرەی دایکی بوو، هەرچەندە بەزەیی بە دایکیا دەهاتەوە، بەڵام خۆیشی لێدەبوارد، حەزی نەدەکرد بە تەنیا بیدینێت، خۆ ئەگەر بەڕێکەوت بکەوتبانە یەک، ئەوا دایکە یەکسەر دەکەوتە سکاڵا و گلەیی لە بووکەکەی، پاشان داوای خەرجی گیرفانی لە کوڕەکەی دەکرد. کوڕەش خێرا دوو یان سێ ڕۆبڵ و هەندێک دراوی وردەی دەخستە دەستی پیرەژنەوە.

- دایکە هەق نییە ئەم پارەیە لەمن بسەنیت، خۆ لەبەر پارەکەم نییە، لەبەر ئەو کارەمە کە بەو پارەیە دەیکەیت.

پیرەژن، بەدەم گازنەوە، دەیگوت:- دەیدەم بە هەژاران، چەند مۆمێکیپێدەکڕم و دەیبەم لە کڵێسا دایدەگیرسێنم..

- هەژارانی چی! ئەوەی ڕاستی بێ، تۆ خەریکە خووی ڤیکتور شەڕ دەکەی، تەمەڵی دەکەی، نایەڵی بە ڕەنجی شانی خۆی بژی.

- ڤاسیا، تۆ براکەتت خۆشناوێ، ئەمە عەیبەیەکی گەورەیە!

ئیدی کوڕە شانی هەڵدەتەکاند و دەڕۆیی. بەڵام ڤیکتور هیچ منەتێکی لە دایکی نەدەزانی و بگرە گاڵتەی پێدەهات، هیچ زۆرخۆرێک بە تۆزی پایدا نەدەگەیی، هەمیشە برسی بوو.. پیرەژن ڕۆژانی یەکشەممە کولیچە و چۆرەکێکی زۆری دروست دەکرد و بەشێکی زۆری بۆ ڤیکتور دەشاردەوە، دەیخستە گۆزەیەکەوەو لەژێر ئەو تەختەی دەنا کەمن لەسەری دەنووستم. ڤیکتور هەرکە لە نوێژ دەهاتەوە، بە ملّ ومۆش لە گۆزەکە دەگەرا و کە دەیدۆزییەوە، بەدەم خوتە و بۆڵەوە دەیگوت:- ئەرێ نەتدەتوانی تۆزێ زیاترم بۆ بدەیە لاوە، هەی پیرەژنی ڕەزیلی سەرسواڵکەر؟

- تا کەس نەیبینیوی جارێ ئەمە بخۆ.

- ئەگەر هەرکەسێک بمبینێ، پێی دەڵێم تۆ لە کولیچە و چۆرەکەکە بۆمن دەدزیت، پیرەژنی سەر ئاسنین.

جارێک دوو چۆرەکەم لە گۆزەکە دەرێنا و خواردم. ڤیکتور بینی و لەسەر ئەوە لێدانێکی باشی لێدام. من و ڤیکتور حەزمان لە چارەی یەکدی نەدەکرد. زۆری ئەزیەت دەدام، ناچاری دەکردم ڕۆژێ سێ چەل قۆندەرەکانی بۆ بویاغ بکەم، کەلەسەر تەختە خەوەکەی ڕادەکشا بە ئانقەست تەختەکانی لێکدی دەترازاند، تالە درزی تەختەکانەوە، تف بکات بەسەرما.

وادیاربوو غیرەی لە براکەی دەکرد، ئەو برایەی بە هەموو خەڵکی دەگوت " فەرخەێن چەقە چناوە " ئیدی کۆمەڵێک وشە و زاراوەی داهێنابوو و زۆر حەزی دەکرد بیانڵێتەوە. بەڵام ئەو زاراوەو وشانە زۆر گەوجانە وسەخیف بوون.

- دایکە، کوا گۆرەوییە کورتەکانم؟

بە پرسیارە، بێ ماناکانی بێزاری دەکردم، بۆ نموونە دەیپرسی:

- ئەلکسی دەزانی بۆچی دەنووسن " مائە " و بە " مئە " دەیخوێننەوە؟ ئەدی بۆ لەجیاتی " عامود " دەڵێن " عمود " بۆچی دەڵێن " نددبە " لە جیاتی " زمە "؟

زۆر لەجۆری قسەکردنیان بێزار بووم. من کەبە زمانی نەنکم و بابام، بە زمانە جوان و ناسکەکەی ئەوان گۆشکرابووم و ڕاهاتبووم، لە هەوەڵەوە سەرم لەو ڕستە و وشە ناکۆک و نەکولۆکانە دەرنەدەکرد کە ئەمان بەکاریان دەبرد: " مایەی گاڵتەجارپیەکی ترسناکە " ، خۆشیەکی ترسناک "، "لە برسا مردووە ". من وام هەست دەکرد کە " گەپجارِی " ترسناک نابێت، خۆشی ترسناک نابێت. هەستم دەکرد هیچ پەیوەندییەک لە نێوان ئیشتیا و مردندا هەبێ.

جارێک لێم پرسین:- ئەرێ ئەم ڕستانەی ئێوە دروستن؟

بە تووڕەیی وەڵامیان دایەوە:- تەمەشای ئەمە ناکەی، خۆی لێمان کردووە بە مامۆستا، وادیارە پێویستی بە گوێ هەڵولێنە!

هەستم کرد دەستە واژەی " گوێ هەڵۆڵین " دروست نییە. بۆ نموونە ڕووەک، گوڵ، بەر و میوە دێنە هەڵۆڵین، بەڵام بۆ گوێ بەکارنایەت، چونکە گوێ نایەتە هەڵۆڵین.

گوێیان ڕاکێشام، دەیانویست بۆمی بسەلمێنن کە گوێ دێتە هەڵۆڵین. بەڵام من هەر نەهاتمە ڕەدایە. بە ڕاوێژی کەسێکی سەرکەوتووەوە گوتم:- خۆ بینیتان گوێم نەهاتە هەڵولین!..

بەشێوەیەکی گشتی ڕەوشم زۆر خراپ بوو. زۆر لەو کاتانە خراپتر بوو کەلە شەقام و کۆڵانەکانی کونافینو دەژیام، ئەو کوچە و کۆڵانانەی کە بە ڕواڵەت پاک و خاوێن، بەڵام پڕ بوو لە ئافرەتی بەرەڵڵا ولەشفرۆشخانە، هەزار خۆزگە بە کوچە و کۆڵانەکانی کونافینو، بەلای کەمەوە پیاو دەیزانی کەهۆی بەدبەختی و نەگبەتیەکان، بێکاری، بێ نانی و سەگمەرگییە.. بەڵام لێرە خەڵکی ڕەوشیان باشە، کار هەیە، نان بە ئاسانی دەست دەکەوێ بەڵام بێهودەیی و بێ سەروبەرییەکی لە وەسف نەهاتگ باڵی بەسەر ژیاندا کێشاوەو شەڕو دەعواو بێزاری جێگای هەموو شتێکی گرتووەتەوە.

من لە ڕادەبەدەر بێزاربووم. بەڵام کە نەنکم دەهاتە دیدەنیم، هێندەی دی بێزار وبێتاقەت دەبووم. هەمیشە لە دەرگاکەی پشتەوە خۆی بە مووبەقەکەدا دەکرد، دوای ئەوەی لەبەردەم ئیکۆنەکاندا نیشانەی خاچی دەکێشا، ئەوجا تا ناوقەد دادەنەوییەوەو کڕنۆشی بۆ خوشکە چکۆلەکەی دەبرد، من زۆر لەو چەمینەوەیە پەست دەبووم. خەریک بوو لە داخا دەمردم وام دەزانی قورساییەکی گەورەم بەسەردا دەکەوێ و پان و پلیشم دەکاتەوە. خوشکە چکۆلەکەی بە ساردییەوە دەیگوت:- ئاە، ئەمە تۆی ئاکولینا؟

نەنکم، ژنەکەی جاران نەبوو، مات و بێدەنگ، بەڕواڵەت شەرمن و خاکی، لەسەر تەختێکی نزیکی دەرگاکە و لەلای بەرمیلە ئاوە پیسەکەوە بەبێدەنگی دادەنیشت وەکو ئەوەی تاوانێکی کردبێت، بە تۆنێکی نەوی وەڵامی پرسیارەکانی خوشکەکەی دەدایەوە.

ئەوحاڵەم لەبەر گران بوو، بە تووڕەییەوە گوتم:- بۆ لەوێ دانیشتوویت؟

بە میهرەبانیەوە، چاوێکی لێداگرتم وگوتی:- دەمی خۆت بگرە! خۆتۆ خاوەن ماڵ نیت.

خانمی گەورە بە گلەییەوە گوتی:

- ئەمە هەمیشە هەروایە. خۆی لەهەموو کاروبارێک هەڵدەقورتێنێ، چەندیش گوێی ڕابکێشیت فایدەی نییە.

ئەوجا، بە تەوسەوە لە خوشکەکەی دەپرسی:- ئاکولینا، ئێستا چی دەکەی، هەر سواڵ دەکەی؟

- دەتەوێ چ بکەم؟ ئیدی نەگبەتیە.

- نا، تۆ خۆت حەزی لێدەکەی..

- دەڵێن " مەسیح " ش بەخێر وسەدەقەی خەڵکی دەژیا.

- ئەمە قسەی خەڵکانی گەوج و خوانەناسە، تۆ هەرما گوێ لەو قسانە بگری پیرەژنی خەڵەفاو! مەسیح هەرگیز سواڵکەر نەبووە. کوڕی خوا بووە. مەسیح بە هەموو شەوکەت و شانازییەکەوە دەگەڕێتەوە تا لێپێچینەوە لەگەڵ زندووان و مردوواندا – تەنانەت مردوانش بکات! ئیدی کەسی لێ ون نابێت، تەنانەت ئەگەر خۆشمان بسووتێنین و ببین بە خۆڵەمێشیش. لێپێچینەوە لە تۆ و ڤاسیلی دەکات، لەسەر غروورو لەخۆبایی بوونتان لێپێچینەوەتان لەگەڵ دەکات، لەسەر ئەوەی کەمن هانام بۆ هێنان و داوای کۆمەکم لێکردن و ئێوەی خزمانی دەوڵەمەندم دەرتان کردم!

نەنکم بە کاوەخۆ وەڵامی دایەوە:

- من هەمیشە بەگوێرەی توانای خۆم درێغیم لە تۆ نەکردووە، بەڵام خوا لە بری پاداشت سزای داین، بەخۆت دەزانی..

- ئەوەندە بەس نییە، هێشتا لە کوێتانە!

خوشکەکەی نەنکم لە پەستا و بێ پسانەوە و بەدەم تەشەرەوە نەنکمی ئازار دەدا، من کە گوێم لە هەڵەوەڕییەکانی دەگرت لە دڵی خۆدا دەمپرسی ئەوە نەنکم چۆن تەحەمولی ئەو قسە ناخۆشانە دەکات، لەم جۆرە هەڵوێستانەدا خۆشم نەدەویست. لەم کاتەدا خانمی بچکۆلە خۆی بە مووبەقەکەدا کرد، بەگەرمی خێرهاتنی نەنکمی کرد وگوتی:- وەرن بۆ ژووری نانخواردن، فەرموون ئەوێ باشترە!

خانمی گەورە، لەکاتێکا نەنکم خەریک بوو بچێتە ژوورەوە، قیژاندی:- لاقت بسڕە هەی خەڵەفاو!

وەستام بە ڕووخۆشی پێشوازی کرد:

- ئاە، ئاکولینای بەردەبار! چۆنی، چۆنە وا ڕێت هەڵە کرد؟ ئەدی پیرەمێرد، کاشرین چۆنە، هەرماوە؟

نەنکم بزەیەکی پڕ میهری بەڕوویدا دا:

- ئەدی تۆ چۆنی؟ هێشتا هەر خەریکی کار وکاسبیت؟

- هەمیشە هەر خەریکی کارم، ئیدی مەحکوومم بەکارکردن.

نەنکم بە میهرەبانی قسەی لەگەڵ ئەودا دەکرد. ئەو هەندێجار ناوی دایکمی دێنا:

- ئێی دنیا – ڤارڤارا ڤاسیلییڤنا، چەند ژنێکی باش بوو!

هەنگێ ژنەکەی، ئاوڕی لای نەنکمی دایەوە گوتی:

- لەبیرتە، پاڵتۆ ڕەشە ئاوریشمە گوڵ سپیەکەم دایێ؟

- ئەی مەعنای چی، باشم لەبیرە.

- پاڵتۆیەکی باش بوو، تەقریبەن تازەی تازە بوو.

وەستام لەبن لێوانەوە گوتی:- هم. پاڵتۆ. هێی. دنیا فشەیە، ژیان هیچ نییە.

ژنەکەی بە گومانەوە پرسی:- ئەوە چیە، چیتە؟

- هیچ، ڕۆژانی شادی زوو دەبڕێتەوە، خەڵکی باشیش زۆر ناژین..

ژنەکەی بە نیگەرانییەوە گوتی:- ئەرێ ئەو قسانە بۆ دەکەی؟

ئەنجام نەنکمیان برد بۆ تەمەشای مندالە نۆزاوەکەیان، من قۆڕی و کتری و پیاڵەکانی سەر مێزەکەم کۆکردەوە تا بیانبەم بۆ شۆردن. وەستام، کەمێک لە فکران ڕاچوو، ئەوجا بە ڕاوێژێکی، خەواڵووەوە گوتی:- نەنکت چەند پیرەژنێکی باشە، گەشبین و دڵ زندووە.

من بەو قسانە زۆر خۆشحاڵ دەبووم. کە لەگەڵ نەنکمدا تاک دەکەوتمەوە، بە دڵێکی بریندارەوە پێم دەگوت:- باشە تۆ بۆ دێی بۆ ئێرە؟ نابینی ئەمانە چتۆ بەشەرێکن؟

- ئەلکسی گیان، با دەبینم، من هەموو شتێک دەبینم.

بەدەم ئەو وەڵامەوە، نیگایەکی میهرەبانی کردم، بزەیەکی ناسک نیشتەسەر ڕوخسارە جوانەکەی، لە دڵی خۆدا تەریق بوومەوە، دڵنیابووم پەی بە هەموو شتێک بردووە، تەنانەت ناخی ئەوساتەی منیشی دەخوێندەوە. دەیزانی لەو ساتەدا چیم لە دڵدایە. ئەوسا ئاوڕێکی دەوروبەری دایەوە، تا بزانێ کەس لەو نزیکانە هەیە یان نا. دەستی لە ملم وەریناو ماچێکی کردم و بەڕاوێژێکی ناسک گوتی:

- هەڵبەتە ئەگەر تۆ لێرە نەبای هەرگیز نەدەهاتم- چ کارم بەمانەیە؟ بابات نەخۆشە، من خەریکی پەرستاری ئەوم و هیچ کارێک ناکەم، بۆیە بێ پارە و پولم.. میخائیلۆی کوڕم ساشای کوڕی دەرکردووە، دەبێ نان و ئاوی ئەویش بدەم، دەبێ ئەویش بەخێو بکەم. ئەمانە، لێرە قەولیان داوە ساڵانە شەش ڕۆبڵ بەتۆ بدەن ئیدی واهاتووم ئیدی نازانم ئەمانە ئاخۆ یەک ڕۆبڵم لەو شەش ڕۆبڵە دەدەنێ؟! نزیکەی نیوساڵە تۆ لێرە کاردەکەیت، وانییە؟!

ئەوسا زیاتر بە سەرما دانەوییەوەو دەمی لەپەنا گوێم نا ولەبن لێوانەوە گوتی:- داوایان لێکردووم سەرزەنشتت بکەم، گوێت بابدەم، دەڵێن تۆ زۆر لاسار و نەژنەوی، بەگوێی کەس ناکەیت. کەمێک لەسەرخۆبە گیانەکەم، هەر ساڵێ دووانی ترت زەحمەتە، ئیدی گەورە دەبیت و منەتت بەکەس نامێنێ و دەکەویتەسەر پێی خۆت، کەمێک ئارامت بێ..

من بەڵێنم بە نەنکم دا، بەڵام جێبەجێ کردنی بەڵێنەکە بۆمن بڕێک ئەستەم بوو. لەم ژیانە دژوارە، کە دەبوایە لە بەیانییەوە تا ئێوارێ، وەکو سەگی پێ سووتاو لە ڕاکەڕاکەدا بم، لەپێناوی پاروە نانێکی بە منەتدا. بەڕاستی حاڵم حاڵ نەبوو، دەتگوت هەموو دنیام بەسەردا ڕوخاوە.

هەندێجار لێدەبڕام هەڵێم. بەڵام چلەی زستان بوو، بەفر وزریان دەرفەتی هیچی نەدەدا، با وباهۆز بەلوورە لوور خۆی بە نهۆمی سەرێ ڕا دەکرد، دەستەک وئاڵوداری میچەکە، لەژێر باری قورسی بەفرا، قرچەقرچیان لێهەڵدەستا، ئیدی لەکوێ دەمتوانی هەڵێم، ڕووم بکردایە کودەرێ؟

ڕێگەی چوونە دەرەوەیان نەدەدام بۆ خۆ تاوێک یاری بکەم، ئەوەی ڕاستی بێ دەرفەتی چوونە دەرەوەم نەبوو، لەبەر پڕکاری نەم دەپەژرا. ڕۆژانی کورتی زستان، لە نێوان کارێن پڕ زەحمەتی ماڵەوەو دووکاندا بە خێرایی دەبوورین. ناچاریان دەکردم، ڕۆژانی شەممە بۆ نوێژی ئێوارێ و ڕۆژانی یەک شەممە بۆ نوێژی بەیانی بچمە کڵێسا. حەزم دەکرد بچمە کڵێسا، لە گۆشەیەکی تاریکدا دەوەستام و لە دوورەوە دەمڕوانیە وێنەکانی مەسیحی لە خاچدراو و ئیکۆنە پیرۆزەکان. وام دەهاتە بەرچاو کە پەیکەرەکەی مەسیح لەژێر گڕی زێڕینی مۆمە داگیرساوەکەدا دەتوێتەوە و دەبێت بە ئاو و وەکو دڵۆپی ڕوندکان بە زەمینەی میحرابەکەدا دەڕژا. ڕوخساری ئیکۆنە ڕەشەکان بە ئاستەم دەلەرزین و پەردەی نوێژخانەکان دەلەرینەوە. گڕی مۆمەکان، وەکو هەنگی زێڕین، بە ئاسمانی شینباودا دەهاتن ودەچوون. سەری ژنان وکچۆلان، لە گوڵان دەچوون.

دەوروبەرم، هەرهەمووی، لە هاوئاهەنگی وڕیتمی ئاوازی سروود خوێنەکاندا دەتوایەوە، هەموو شتێک ژیانێکی ئەفسانەیی وەردەگرت، ژیانی ناسکی ئەو پەری وفریشتانەی بیر دەخستمەوە کەلە حیکایەت و ئەفسانانداا دەمبیست. کڵێساکە، لە تاریکیەکەدا وەکو جۆلانە، بە ئەسپایی دەهەژی.

هەندێجار وام دەهاتە بەرچاو، کە کڵێساکە لە دەریاچەیەک ڕۆدەچێ، تا لە دیدەی جیهانیان ون ببێت و ژیانێکی تایبەت بەخۆی هەڵبژێرێت، کەلە هەر ژیانێکی دی جیاواز بێت. گومانی تیانەبوو کە ئەم وێنا و تەسەورەی من زادەی حیکایەتێک بوو کە نەنکم دەربارەی شاری " کیتیز " ی ئەفسانەیی و خەیاڵی بۆی گێڕابوومەوە. زۆرجار لە گەرمەی سروود ونوێژ ونزا و دوعاکاندا خەیاڵم دەڕۆیی ودەبیرێکی قووڵ و دوور ودرێژەوە دەچووم وئەم حیکایەتە خۆش و خەمناکەم بۆخۆم دەگێڕایەوە.

ئیدی تاتارانی گاور،

بەسواری ئەسپەوە، هەموو لە چەکا نقووم

هاتن، بەلێشاو هاتن

شارە جوانەکەی " کیتیز " یان

ئابلۆقە دا.

لە کازیوەی بەیاندا

دەوری شاریان دا.

ئاە، ئەی خاوەنی گەردوون

ئاە، ئەی دایکی پاکیزەی خوا

وەرن، وەرن

فریای بەندەکانی

خودا بکەون

تکایە با بەم سەبای ساڵحانە

نوێژەکانمان بکەین

گوێمان بە وشەکانیتۆ

زاخاو بدەین..

مەیەڵن، تاتارانی ناپاک

پەرستگەکەتان پیس بکەن

شەرەف و ناموسی ژنان

وکیژان بەرن

مندالانی بێتاوانبکوژن

پیرەمێرانی داماو وبەلەنگاز

بکوژن.

خوای مەزن دەژنەوێ

پاکیزەی پیرۆز دەبینێ

ئەم ئاهونالەیەی مەسیحیان

هەنگێ خوای مەزن، یەهوە

ئەمر دەفەرمووێ

بە فریشتەی ڕوناکی، بە میکائیلی میهرەبان

دەلێت: ئەی میکائیل، سەرۆکی فریشتان

دابەزە، بڕۆ بۆ سەرزەوی

زەوی ژێر شاری کیتیز بهەژێنە

چواردەوری شار بکە بە دەریاچە

هەنگێ خەڵکی شار

دەتوانن بە کەماڵی ئیسراحەت

نوێژی خۆ بکەن

بێخەم، بێترس نوێژ بکەن

لە بەیانیەوە تا ئێوارێ

نوێژی خۆ بکەن..

پشتاوپشت، نەوە بەنەوە

هەتاهەتایە، جەژنی

خۆ بگێڕن

ئەوکاتانە، ڕوحم لە بەیتەکانی نەنکم سەرشار بوو، ڕێک وەکو پورەی هەنگی پڕ لە هەنگوین، هیچ نابێ بە زیدەڕۆیی ئەگەر بڵێم بە زمانی شیعر بیرم دەکردەوەو بیرەکانم خۆبەخۆ قاڵبی بەیتەکانی ئەویان وەردەگرت.

من لە کڵێسادا قەت نوێژم نەدەخوێند – نەمدەتوانی لەهەنبەر خواکەی نەنکمدا، نوێژ و نزا کینە ئامێز و سروودە خەمناکەکانی بابام دووبارە بکەمەوە. دلنیابووم کە خواش وەکو من حەزی لەو شتانە نییە.. ئەمە جگە لەوەی هەموو ئەو شتانە لە کتێبیاندا تۆمار کرابوون و مانای وابوو خوا وەکو هەر پیاوێکی خوێنەوار، هەرهەمووی ئەزبەر بوو. بۆیە، لە کڵێسادا، لەکاتی نوێژا کە دڵم دەگوشرا یان ئازارێکی بچووک ڕوحی دادەگرتم، هەوڵمدەدا خۆم نوێژ و نزایەکی تایبەت بەخۆم دا بهێنم. کەبیرم لە چارەنووس و کڵۆڵی خۆم دەکردەوە، ئیدی ئیلهامم بۆ دەهات، وشە وپەیڤان خۆبەخۆ، بێهیچ خۆ ماندوو کردنێک، لەشێوەی شیعرا بەسەرمدا دادەبارین:

ئوف خودایە چەند بەدبەخت و چارەڕەشم

خودایا لێت دەپاڕێمەوە کە زوو گەورەبم

خودایە، لێم مەگرە ئەگەر خۆم بکوژم

چونکە بێتاقەت بووم و لەم ژیانە بێزارم

لێرە، هیچ شتێکم فێر ناکەن

خوشکەکەی نەنکم، ئەم جادووبازە دەعەجانیە

بەردەوام سەرزەنشتم دەکات، گوێم بادەدات

ئاغام پیرەپیاوێکی خەڵەفاوە

بەردەوام وەکو ڕێوی هاوارم لێدەکات

خودایە، ژیان چەند تاڵە.

من تاکو ئێستاش، ژمارەیەکی زۆری ئەم نوێژ و نزایانەم لەبیرماون، بیری منداڵی تیژە، ئەوشتانەی بەمنداڵی لە یادگەدا تۆمار دەبن، ڕۆژگار نایان سڕێتەوە و تا مردن لەبیر دەمێنن.

حەزم بەهاتوچۆی کڵێسا هەبوو، هەمان ئەو ئاسوودەییەی کە جاران، لەدەشت ودەر، مەزرا و لێرەوارەکاندا دەمبینی، هەنووکە لە کلێسادا دەمبینی. دڵی منداڵانەملەگەڵ زام و دژوارییەکانی ژیانا ڕاهاتبوو، لێرە لە کڵێسادا خەون وخەیاڵ، بیرو ئەندێشەیەکی گونگ ونامەفهووم دەیشۆردەوە، سوکنایی پێدەبەخشی. تەنیا بە ڕۆژانی تۆف وسەرما، یان ئەو کاتانەی بەفر وزریان دەیدا بە سەر شارا، یان هەورێن بەفرزا بەری ئاسمانی دەگرت، یان زەوی دەیبەست و

لەژێر بەفرا بەجۆرێ مت دەبوو، لەتۆ وایە قەت هەڵناسێتەوە.. تەنیا ئەوکاتانە بۆ کڵێسا دەچووم..

بەڵام کە هەوا خۆش و ئارام بوایە حەزم دەکرد بەناو شار بکەوم، ئەم کۆڵان و ئەو کۆڵان بکەم، گۆشە وکەناری دووره دەست تەی بکەم. هەندێجار وام هەست دەکرد، دوو باڵم لێ ڕواون و لەگەڵ خۆدا دەمبەن، وەکو هەیڤی ئاسمان، بەتاقی تەنیا ماومەتەوە. سێبەرەکەم لە پێشمەوە دەڕۆیی، دەکەوتە سەر بەفر وعامود و ئەسکەلەکان. حەسحەسی شەو هێدی هێدی بەسەر شەقامەکاندا ڕێی دەکرد، خۆی لە پاڵتۆیەکی فەرووی ئەستوورەوە پێچابوو، دووپارچە داری بەدەستەوە گرتبوو و لێکدا لێکدا بەیەکیدا دەکێشان. سەگەکەی بە هەڵبەز و دابەز شانبەشانی دەڕۆیی.

دیمەنی کابرای حەسحەس لەکەسێک دەچوو، لەماڵ دەرکرابێ و بێهودە بە جادە و بانەکاندا بسووڕێتەوەو سەگەکەی بە نیگەرانیەوە دوای کەوتبێت.

هەندێجار، تووشی کوڕان و کچانی گەنج دەبووم، کە بەدەم پێکەنینەوە ڕێیان دەکرد، لە دڵی خۆدا دەمگوت، ئەمانەش لە نوێژی ئێوارەی یەک شەممە خۆیان دزیوەتەوە و هەڵاتوون. لەبیرمە کە هەندێجار لە درزی پەنجەرە نیوەکراوەکانەوە بۆنێکی خۆش و نەزانراوم بەسەردا دەهات. هەنگێ دەمزانی کە ژیانێکی دیکەی جیاواز لە ژیانی مەینەتباری من هەیە و کە ڕەنگە هەرگیز پەی پێ نەبەم. لەژێر پەنجەرەکاندا دەوەستام، بۆنی هەواکەم دەکرد، گوێم هەڵدەخست، هەوڵمدەدا بزانم کێ لەوێ دەژی و چۆن دەژین. هەنووکە ڕێک کاتی ئەوەبوو کە هەموو خەڵکی لە نوێژی ئێوارەبن، کەچی ئەوانە لەودیو پەنجەرەکانەوە خەریکی کەیف و سەفابوون، قاقای پێکەنینیان سەعاتە ڕێیەک دەڕۆیی و خەریک وخجڵی گیتار ژەنین بوون.

خانوویەکی یەک نهۆمی کە کەوتبووە سەر دوو ڕێیانی چۆڵی هەردوو شەقامی مارتیوسکا و شەقامی تیخونوفسکایا، لە هەمووشتێک پتر سەرنجی ڕادەکێشام. ئەم خانووەم لە هەیڤە شەوێکی ساردی سەهۆڵبەندانا بەدی کرد. لە پەنجەرە نیوەکراوەکەوە سووکە هەڵمێک بەرز دەبووەوە. بەڵام لە سەرەوە دەنگێکی نامەفهووم و سەیر دەهات، دەتگوت، کەسێک بەدەمی بەستراوەوە و لەبن لێوانەوە سۆزە دەکات. وشەکان خۆیا نەبوون، بەڵام ئاوازەکە زۆر سادە و تەواو خۆیا بوو. جارجار دەنگی سازێکی هەوایی زۆر ناوەخت و چاوەڕوان نەکری، یەکنەوایی ئاوازەکەی دەبڕی و نەیدەهێشت بە ئاسانی بگاتە گوێم. ئیدی لەسەر کۆتەرە دارێک دانیشتم و بڕیارم دا تا کۆتایی گوێ لەو ئاواز و گۆرانیە بگرم. بە مەزەندەی من موزیقاکە هی کەمانێک بوو کە جارجارێک هارمۆنیەکەی خۆی لەدەست دەدا. هەندێجار سازەکە ئەوەندە بەتووندی لێدەدرا لەتۆوایە ماڵەکە لە هێم و بناخەوە دەلەرێتەوە. شووشەی پەنجەرەکان وەکو زەنگۆڵە دەزرینگانەوە. لەسەربانەوە، دڵۆپەێن بەفری تواوە بەسەرما دەڕژا. لەهەمان کاتدا ڕوندک لەچاوم دەهاتەخوارێ و گۆناکانمی تەڕ دەکرد. هەستم بە نزیک بوونەوەی حەسحەسەکە نەکرد، لەناکاوا گەییە سەرم پاڵێکی بە شانمەوە نا، لەسەر کۆتەرە دارەکە کەوتم. پرسی:

- چی دەکەی لێرە، چما لێرە دانیشتوویت؟

بۆم ڕوون کردەوە:- گوێ لەو موزیقایە دەگرم..

- ئەوە قسەیە؟ خێرا هەستە و لێرە بڕۆ!

بە هەشتاو ڕۆیشتم، سەرێک بە دەوری گەڕەکەکەدا سوڕامەوە، دووبارە هاتمەوەو لەهەمان شوێن دانیشتمەوە. بەڵام موزیقاکە تەواو بووبوو. لە پەنجەرەکەوە، دەنگی هەرا و زەنایەکی شاد و مەستانە دەهات کە بەهیچ جۆرێ لە موزیقا خەمینەکە نەدەچوو، وام وێنا دەکرد کە خەون دەبینم.

زۆربەی ڕۆژانی شەمموان بۆلای ئەو ماڵە دەهاتم. بەڵام تەنیا یەک جار، ئەویش لە بەهارا بوو، گوێم لەو چەلۆیە بوو، کە تا نیوەشەو، لە پەستا و بێ پسانەوە دەی ناڵاند. ئیدی مەستی ئاواز بووبووم. لێ کەبۆماڵ گەڕامەوە، لێدانێکی باشم خوارد.

ئەم شەوگەڕە لەژێر ستێرانی زستانی تاریک و نوتەکدا و بە شەقامە چۆڵەکاندا هەستێکی تازەی لەلا دروستکردم، بە ئانقەست شەقامە دوور و تەریکەکانم هەڵدەبژارد، چونکە شەقامە سەرەکیەکان ڕوناک بوون، لەگین بوو دۆستان و ئاشنایانی وەستام بمبیننو خەبەرم لێبدەن کە خۆ لە نوێژی ئێواران دەدزمەوەو ناچمە کڵێسا. ئەمە جگە لەوەی کەلە شەقامە سەرەکییەکاندا سەرخۆشان و پۆلیس و ئافرەتانی لەشفرۆش، گەڕان و پیاسەکەیان دەشێواندم. بەڵام لە شەقام و گەڕەکە چۆڵ و تەریکەکاندا، دەکرا بەبێترس، لە پەنجەرانی قاتی خوارەوە، ئەگەر بەستەڵەک نەیگرتبان یان پەردەکانیان دانەدراباوە، تەمەشای ناو ژوورەکانت بکردبایە.

جۆرەها دیمەنم لەو پەنجەرانەوە دەبینی، خەڵکانێکم دەبینی نوێژیان دەکرد، یەکیان ماچ دەکرد، بەشەڕ دەهاتن، یان وەرەقبازیان دەکرد. یان بە ئارامی، بەبێ هیچ ژاوەژاو و هەرا و زەنایەک گفتوگۆیان دەکرد، کۆمەڵێک دیمەنی کڕوکپ، وەکو ژیانی ماسییان خامۆش، بەبەرچاوما تێدەپەڕی.

جارێک لە پەنجەرەی ژێرخانێکەوە دوو ژنم بینی کە یەکێکیان کچۆڵە بوو و ئەویتریان گەورە بوو، لەدەوری مێزێک دانیشتبوون. قوتابیەکی قژدرێژ لە هەنبەریاندا دانیشتبوو، بەدەم دەست تەکاندانەوە کتێبێکی بۆ دەخوێندنەوە. کچۆڵەکە پشتی دابوو بە پشتی کورسیەکەیەوە، برۆکانی وێکهێنابوونەوەو گوێی هەڵخستبوو. بەڵام ئافرەتەکەی دی کە لاوازێکی قژ درێژ بوو، لەناکاوا بەهەر دوو دەستان ڕوخساری خۆی داپۆشی و بەدەم هەنسک هەڵدانەوە شانەکانی کەوتنە لەرزین. قوتابیەکە کتێبەکەی فڕێدایە سەر مێزەکە. هەرکە کچۆڵەکە هەستا و لە ژوورەکە وەدەرکەوت، قوتابیەکە لەبەردەم ژنە قژ درێژەکەدا بەچۆکا هات و کەوتە ماچ کردنی دەستەکانی.

لە پەنجەرەیەکی دیکەوە، پیاوێکی باڵابەرزی ڕیشنم بینی، ژنێکی ئێلەک سووری نابووە سەر ئەژنۆکانی و وەکو منداڵێک ڕایدەژەند و وەکو ئەوە بوو لای لایەی بۆبکات، دەمی دەکردەوە و چاوانی ئەبڵەق دەبوون. ژنەکە قاقا پێدەکەنی و خۆی لە باوەشیا ڕادەکێشاو، لاقی لە حەوادا تەکان دەدا. کابرا دووبارە دای نیشاندەوە و لەسەر گۆرانی و لای لایەکەی خۆی بەردەوام بوو. ژنە دەستی بە پێکەنین دەکردەوە. لە تەمەشاکردنیان تێر نەدەبووم، ماوەیەکی زۆر تەمەشام کردن، کە هەستم کرد ئەم دیمەنە زۆر دەخایەنێ، ئیدی لەوێ دوور کەوتمەوە.

زۆر دیمەنانی لەم جۆرە بۆ هەتاهەتایە لە یادگەمدا نەخش بوون. ئەو دیمەنانەم زۆر بەلاوە جوان بوون. زۆرجار درەنگانی شەو بۆ ماڵ دەگەڕامەوە، ئەمە دەبووە مایەی گومانی وەستاکانم و لێیان دەپرسیم:

- تۆ چووبوویتە کیهە کلێسا؟ ئەو ڕەبەنەی پێشنوێژی دەکرد کێ بوو؟

ئەمانە هەموو قەشە و ڕەبەنەکانی شاریان دەناسی. ئاگایان لەو خوتبە و ئایەتانە هەبوو کە لە هەر کلێسایەکدا دەخوێنرانەوە، ئیدی زەحمەت بوو، فریو بدرێن، ئیدی گیرۆدە دەبووم و درۆکانم ئاشکرا دەبوو.

جووتە کەیبانوو، خودایە تووڕەکەی بابامیان دەپەرست، ئەو خودایەی حەزی دەکرد، خەڵکی لێی بترسن. ئیدی ئەم جووتە هەمیشە ناوی خوایان لەسەر زار بوو، تەنانەت کە شەڕ و دەعواشیان دەبوو، هەڕەشەی خوایان لە یەکدی دەکرد:

- ڕاوەستە بزانە خواکەی من چیت بەسەر دێنێت؟

پیرەژن لە یەکەمین یەک شەممەی ڕۆژووی گەورەدا، کێکێکی دروستکرد کەبەبنی تاوەکەوە دەنووسا.

بە تووڕەیی هاواریکرد، دەم وچاوی لەبەر گڕی ئاگرەکەدا سوور دەبووەوە:- سندانم لێدایت! شەیتان بە نەعلەت بێ!

لەناکاوا، بەدەم بۆنکردنی تاوەکەوە، ڕوخساری ڕەش داگەڕا، تاوەکەی فڕێ دایەسەر ئەرزەکە و قیژاندی:

- خوا مەرگ خوا! تاوەکە ڕۆنی تیابوو! من بیرم چوو لە ڕۆژی دووشەممەی سوجدەدا ئەو ڕۆنە بسووتێنم و تاوەکە خاوێن بکەمەوە، ئەی خودای!..

کەوتە سەرچۆکان، ئەوجا بەدەم لاقە و پاڕانەوەوە کەوتە گریان:

- خوا گیان، لێم مەگرە، من هەڵەم، بە ڕەحمی خۆت بمبەخشە. خوا گیان، سزای پیرەژنێکی بێ ئەقڵی وەکو من مەدە..

کێکە سووتاوەکەیان دایە سەگەکە. تاوەکەی بەباشی خاوێن کردەوە، بەڵام کەیبانووی بچووک بەردەوام ئەو ڕووداوەی بەڕووی پیرەژندا دەدایەوە، کە شەڕ و دەعوایان دەبوو، پێی دەگوت:

- تۆ هەر ئەوەنیت کەلە مانگی ڕۆژووی گەورەدا، لە تاوەیەکی پیسدا، کێکت سوور کردەوە!

ئەمانە خودایان دێنایە ناو هەموو شەڕ وقەرقەشەیەکی خانەوادەییەوە، دەیان هێنایە ناو هەموو گۆشەیەکی تاریکی ژیانی ناچیزی خۆیانەوە. وادیاربوو ئەمە مانا و بایەخێکی بەبوونی کلۆڵیان دەدا. ئیدی بەرەبەرە ئەم نەخۆشیە بۆ منیش سیرایەتی کرد و کەسایەتی خوام دێنایەناو هەموو تووڕەهاتەکانەوە، ئیدی بەبێ ئەوەی بەخۆ بحەسم چاوم دەبڕییە هەموو گۆشە و کەنارێک، وام هەست دەکرد چاوێکی پەنهان چاودێریم دەکات. کەچی بەشەو، تەزووی ترسێکی سارد لە سەراپام دەنیشت. ئەم ترسە لە سووچی مووبەقەکەوە هەڵدەقولا، لەو شوێنەوە کە چرایەک لەبەردەم ئیکۆنە تاریکەکاندا دەسووتا.

پەنجەرەیەکی گەورە لەتەنیشت ڕەفەی ئیکۆنەکەوە هەبوو، شیشێکی ئاسن هەردوو تاکی پەنجەرەکەی لێکدی جیا دەکردەوە. لەودیو پەنجەرەکەوە، بۆشاییەکی شینباوی بەرین هەبوو، لەوە دەچوو ماڵەکە و مووبەقەکە و هەموو شتەکانی دی و تەنانەت منیش، بە پەراوێزی ئەو بۆشاییەوە هەڵواسرابین و، بچووکترین جووڵە بمانخاتە هەڵدێرێکی شینباوی ساردەوە لەو دیو ئەستێرەکانەوە، وەکو بەردێک تووڕ بدرێتە ئاوێکەوە. ئیدی بۆ ماوەیەکی دوور ودرێژ، لەسەر جێگاکەم ڕادەکشام، نەمدەوێرا لە پێستی خۆم بجووڵێم، چاوەڕوانی کۆتایی ترسناکی دنیام دەکرد.

نها لەبیرم نییە کەچۆن لەو ترسە ڕزگاربووم، بەڵام بە ڕاستی زۆر زوو و بە تەواوەتی لێی دەرباز بووم. دیارە خودا میهرەبانەکەی نەنکم بە هانامەوە هاتبوو. لەوە دەچێ، من لەو کاتەدا پەیم بەم حەقیقەتە سادەیە بردبێ کە: من هیچ خەتایەکم نەکردووە، کە هیچ خەتایەکیشم نەبێ، هیچ یاسایەک ناتوانێ سزام بدات، خۆ ناشکرێ بە گوناحی کەسانی دی سزا بدرێم.

زۆرجار، بەتایبەتی لە وەرزی بەهارا، خۆم لە نوێژی عەسران دەدزییەوە. دەچوومە پیاسە و گەڕان، مەیلێکی سەیر و لە مقاوەمەت نەهاتگ، هانی دەدام کەلە کڵێسا دوور بکەومەوە. خۆ ئەگەر جارجارێک بۆ کڕینی مۆمێک بۆ پەرستگە، پێنج کوپیکێکیان بدامایە، ئیدی لە کەیفان لە پێستی خۆم نەدەهێوریم، بەپارەکە " قاپم " م دەکڕی (قاپ: جگ، میچ، چوو) دەکڕی و بە درێژایی ماوەی نوێژەکە و زیاتریش قاپانم دەکرد، پاشان وەکو هەمیشە بە درەنگەوە بۆماڵ دەزڤڕیمەوە. ڕۆژێک ئەو دە کوپیکەم، کەبۆ کڕینی نانی پیرۆز و نوێژی سەر مردووان دابوویانمێ، دۆڕاند. ئەنجام ناچار بووم قوربانی کەسێکی دی لەو سەبەتە نانە بدزم کە کابرای قەشە لە میحرابەکەوە هێنابووی.

من شێت وشەیدای قومار بووم، زۆر بەجۆش و خرۆشەوە قومارم دەکرد. زۆر بەتوانا و لێهاتوو بووم، هەربۆیەش زۆر بلەز لە گەڕەکی خۆماندا، وەکو قارەمانی تۆپانێ، قاپانێ نێونێو بانگم دەکرد.

لە مانگی ڕۆژووی گەورەدا، واداریان کردم نان نەخۆم و ناچار بم بۆ خواردنی نانی قوربان، لە هەموو ڕێ ورەسمە ئاینییەکاندا بەشداری بکەم. ئیدی چووم بۆلای قەشە دوریمیدونت بوکروفسکی، تا لەبەردەمیا ئیعتراف بکەم. من بە پیاوێکی خراپ و سەختگیرم دەزانی، سوور دەمزانی کە هەڵەی زۆرم دەرهەق بەو کردووە: هەمیشە کوشکەکەی ناو باخەکەیم بەردباران دەرد، شەرم بە منداڵەکانی دەفرۆشت، ئەمە جگەلە زۆر هەڵە و خەتای دیکە کەبەدڵی ئەو نەبوون. نها کەلە سووچی کڵێساکەدا وەستابووم و چاوەڕوانی نۆرە ئیعترافی خۆم دەکرد، هەموو ئەو بیرەوەریانەم لە مێشکی خۆدا وەردەوە دەدا، دڵم بە توندی لێی دەدا..خەریک بوو زراوم دەتۆقی. کەچی قەشە دوریمیدونت، زۆر بەگەرمی پێشوازی کردم. گوتی:

- ئاە دراوسێکەی خۆمان! خێرهاتی، کوا بکەوە سەرچۆکان و خەتا و گوناهەکانی خۆتم بۆ بگێڕەوە.

پارچە مەخمەڵێکی قورسی دا بەسەرما. بۆنی بخورد و مۆم گێژیان کردم. قسەم بۆ نەدەکرا. ئیدی خۆی زەحمەتی کێشا و کەوتە پرسیارکردن:- بەگوێی خەڵکانی لەخۆت گەورەتر دەکەی؟

- نەخێر.

- بڵێ: " گوناحبارم ".

یەکسەر لەخۆوە گوتم:- من نانی قوربانم دزیوە.

قەشەکە، کەمێک دەفکرەوە چوو، ئەوجا بە کاوەخۆ پرسی:- کەی؟ چۆن؟

- لە کڵێسای سێ ئەولیا، لە کاتەدرایەی بوکوروف و، لە کڵێساکەی سن نیکولای.

- هێواش هێواش، یانی لە هەموو کڵێساکان دزیت کردووە؟ ئەمە کارێکی زۆر دزێوە، کرێتە، ئەمە یەکێکە لە گوناحانی گەورە کوڕی خۆم، تێدەگەی؟

- بەڵێ.

- دەبڵێ: " من گوناحکارم " هەی داماو. باشە تۆ بۆ خواردنی خۆت ئەو نانەت دەدزی؟

- هەندێجار دەمخوارد، بەڵام زۆرجاریش پارەکەم لە قوماردا دەدۆڕاند و دەبوایە نانی قوربان بۆ ماڵ بەرمەوە، بۆیە ناچار دەمدزی.

قەشە دوریمیدونت، بەدەنگێکی نەوی هەندێ ورتەورتی نامەفهوومی کرد، نەمزانی چی گوت. ئەوسا هەندێ پرسیاری دیکەی لەمن کرد و لەناکاوا بەڕاوێژێکی توند پرسی:

- بڵێ بزانم، کتێبی یاساغت خوێندوونەوە؟

لە پرسیارەکەی حاڵی نەبووم، گوتم:- چۆن؟

- کتێبی قاچاغ، هیچت خوێندووەتەوە؟

- نەخێر، هەرگیز.

- دەی هەستە گوناهەکانت پاک بوونەوە.

بەسەرسامی ڕوانیمە سەروسیمای، سیمای کەسێکی هزرڤان وزانای پێوە دیاربوو، لە هەنبەریا هەستم بە جۆرە تەریقی و ژێوان بوونەوەیەک کرد. وەختایەک جووتە کەیبانووی ماڵ بۆ ئیعتراف کردنیان ناردم، هەندێک شتیان پێگوتم تا بمترسێنن و دان بەهەمووو شتێکدا بنەم. هەر بەو خەیاڵەوە بە قەشەکەم گوت:

- زۆرجار کوشک و کەپرە هاوینەکەی ناو باخەکەی تۆشم بەردباران دەکرد.

قەشەکە سەری هەڵبڕی و گوتی:- ئەمەش کارێکی خراپە، دەی قەیدێ ناکات، بڕۆ.

- سەگەکەشتم بەردباران دەکرد.

ئیدی قەشە دوریمیدونت، چاوی لە من گواستەوەو گوتی:- نها نۆرەی کێیە؟

بە شەرمەزاری ڕێگای خۆم گرتەبەر، تۆمەز خاپاندبوویانم و بەم ئیعترافە ترساندبوویانم. ئیدی ئەم دیمەنە هیچ شتێکی نە ترسناک و نە سەرنجڕاکێشی تیا نەبوو. تاقە شتێک کەمایەی سەرنج بوو، پرسیاری کتێبانی یاساغ بوو، کەمن نەمزانی مەبەستی چی بوو.

سەرم لەو پرسیارە دەر نەکرد. ئەم قوتابیەم بیر کەوتەوە کەلە ژێرزەمینەکەدا کتێبی بۆ دوو ژنەکە دەخوێندەوە. هەروەها کابرای " ئەمە جوانە "م وەبیر هاتەوە، کە کۆمەڵێک کتێبی ئەستوور، ڕەش و وێنەداری گۆنگی هەبوو.

بۆ سبەینێ پازدە کوپیکیان دامێ کەبۆ کڵێسای ببەم. ئەم پارەیەیان بەبۆنەی جەژنی پاکەوە کردبوو بە نەزر. ئەو ساڵە جەژنی پاک درەنگ کەوت. بەفر لەمێژ بوو تواوبووەوە.

تەپ ویۆز و گەردەلوول لە جادەوبانە وشکەکانەوە هەڵدەستا، ڕۆژێکی هەتاوی خۆشبوو.

کۆمەڵێک کرێکار لەبن دیواری کڵێساکە سەرگەرمی گەمەی قاپانێ بوون. هێشتا زۆری مابوو بۆکاتی نوێژ، لە کرێکارەکانم پرسی:- شەریکم دەکەن؟

کوڕێکی گەنجی سەر سۆری دەم وچاو نمووس، بە ڕاوێژێکی شانازی ئامێزەوە گوتی:- گێمی بە یەک کۆپیک.

بە شانازی زیاترەوە گوتم:- من سێ کوپیکان لە ژێر سنگی سێیەمی دەستی چەپ دادەنەم.

- کوا پارەکەتمان پێ نیشان بدە.

ئیدی یاریەکە دەستی پێکرد!

پازدە کۆپیکەکەم خورد کردەوەو سێ کۆپیکم لە ژێر سنگەکەدا دانا: ئەوەی بیخات پارەکە دەباتەوە، ئەوەی نەیخات سێ کۆپیکانم دەداتێ. بەختم هەبوو، دووکەس، نیشانەیان لە سنگەکەم گرتەوەو نەیان پێکا، یانی شەش کۆپیکانم لەو پیاوە گەورانە بردەوە! ئیدی متمانەیەکی زۆرم بەخۆم پەیدا کرد، با چووە کەوڵمەوە. یەکێک لە یاریچیەکان گوتی:

- کوڕینە ئاگاتان لێی بێت، ئەگینا لە ناکاوا هەڵدێ و پارەکەمان دەبات.

ئەو قسەیەم لەبەر گران بوو. خۆم فش کردەوە و بەدەنگی بەرز گوتم:

- نۆ کۆپیک لە سەر دوا سنگی دەستە چەپ.

وادیاربوو قسەکەم کارێکی ئەوتۆی لە یاریچیەکان نەکرد، بەڵام کوڕێکی هاوتەمەنی خۆم، ئاگاداری کردنەوەو گوتی:- باش چاودێری بکەن! شەیتانێکی بە شانسە! من دەیناسم!

کرێکارێکی لاوازی درێژ داهۆڵ، لەوە دەچوو دەباغچی بێت، بە تەوسەوە گوتی:

- گوتت شەیتانە؟ ئێستا شەیتانی پێ نیشان دەدەم!

نیشانەی لە سنگەکەم گرتەوە، ڕێک پێکای. ئەوجا ئاوڕی لای منی دایەوەو گوتی:

- یاری دەکەیت یان بەسە؟!

گوتم:- سێ کۆپیکی دیکە لەژێر دوا سنگی دەستەڕاست.

یارۆ دەباغچی کەوتە خۆ هەڵکێشان: ئەویش دەبەمەوە.

بەڵام دۆڕاندی.

ڕێسای گەمەکە وابوو کە لە سێ کەڕەتی دوابەدوای یەک زیاتر گرەو لەسەر هیچ سنگێک نەدەکرا. دەستم بە نیشانەگرتنەوە لە سنگی ئەوانی دی کرد، چوار کۆپیک و ژمارەیەک قاپی زۆرم بردەوە، هەرکە نۆرەم هاتەوە، هەرچیم پێبوو هەر هەموویم دۆڕاند، ڕێک لەوکاتەدا نوێژی جەماعەت تەواو بوو. زەنگەکان کەوتنە لێدان وخەڵکەکەش بە هەشتاو لە کڵێساکە وەدەرکەوتن.

یارۆی دەباغچی، کە خەریک بوو قژم ڕابکێشێت، پرسی:- تۆ ژنت هێناوە؟

بەڵام من خۆم لێی دزیبیەوەو، پێم وەغارێوە نا. تووشی گەنجێک بووم کە جلی ڕۆژی یەک شەممەی لەبەربوو، زۆر بە ئەدەبەوە لێم پرسی:- لە نوێژ بووی؟

بە گومانەوە سەیرێکی کردم و بەرسڤی دایەوە:- ئا، بۆچی؟

تکام لێکرد کە تێم بگەیەنێ نوێژی جەماعەت چۆنە و، یارۆی قەشە لەم نوێژەدا چ دەڵێت، ئەو کەسەی لە نوێژەکەدا بەشداری دەکات دەبێ، چ بکات.

کوڕەکە سەری داخست و وەکو گاجووت بەڕووما هەڵشاخی:

- وادیارە خۆت لە نوێژەکە دزیوەتەوە، وایە هەی خوانەناس؟ دەیسا هیچت پێ ناڵێم، بۆ ئەوەی بابت حەسیر مەیدانت بکات!

بە هەشتاو بۆماڵ چوومەوە، دەمزانی پرسیار پێچم دەکەن و بۆیان دەردەکەوێ کە بەشداریم لە نوێژی مناوەلەدا نەکردووە.

بەڵام پیرەژن تەنیا یەک پرسیاری لێکردم، دوای ئەوەی پیرۆزبایی لێکردم، گوتی:- چەندت بۆ قەشە دانا؟

هەر لەخۆوە، بێ هیچ بیرکردنەوەیەک گوتم: پێنج کۆپیک.

- سێ کۆپیکانی بەس بوو، هەنگێ حەوت کوپیکانت بۆ دەمایەوە هەی گەوجە.

بەهار هات، دنیا ڕۆژ لەڕۆژ جوانتر دەینواند. بۆن وبەرامەی خۆشی گژ وگیا و ڕووەکان و گەڵای سەوزی سپیداران، پیاوی مەست دەکرد، خەریک بوو سوێم بۆ دەشت ودەرو کێڵگە و مەزرایان ببێتەوە، چەندم حەز دەکرد ڕوو بکەمە دەشت و دەر لەسەر گازی پشت لەسەر ئەو ئەرزە گەرمە ڕابکشێم و گوێ لە چریکەی مەل و قاسپە قاسپی کەو بگرم. بەڵام سەد حەیف و مخابن، من ئەوەتا دەبێ جل وبەرگی زستانە خاوێن بکەمەوە، قەدیان بکەم و یەک یەک لەناو سەندوقیان بنەم و گەڵا تووتنیان بەسەردا بوەرێنم. گەردوتۆزی سەر موبیلەکان بتەکێنم – لە بەیانیەوە تا شەوێ خەریکی کارێن بێهودە و بێمانا بم.

هیچ شتێک شک نابەم کەکاتی دەستبەتاڵی خۆمی پێ بەرمەسەر. کۆڵانەکەمان چۆڵ و ناخۆشە، چوونە دەرەوەیان لێ قەدەغە کردووم. حەوشەکەمان لە خەڵکی بێنەواو هەژار ولات و لەوێرا جمەی دەهات، کرێکارانی شەڕانی، ئاشپەزان و جلشۆران.. هەموو ئەم دیمەنانە دڵیان دەگوشیم، عەزابیان دەدام، هیوا بڕاویان دەکردم، حەزم دەکرد کوێر بم و ئەو دیمەنانە نەبینم.

ئیدی بێزار و بێتاقەت نەمدەزانی چ بکەم، بەهەرحاڵ مقەستێک و بڕێک کاغەزی ڕەنگاوڕەنگم هەڵگرت و چووم بۆ نهۆمی سەرەوە، بە مقەستەکە کەوتمە بڕینی شێوەێن جیاوازی ئەندازەیی و بە کۆڵەکەکانمەوە دەنان. ئیدی بەلای کەمەوە بێتاقەتی خۆم بەو کارەوە دەردەکرد. حەزم دەکرد بڕۆم بۆ شوێنێک خەڵکی کەمتر بنوون و زیاتر بێداربن، کەمتر بەشەڕ بێن، کەمتر لەسەر بچووکترین شت خوا بە شایەدبگرن، کەمتر بە بۆچوونە ناخۆشەکانیان خەڵکی بێزار بکەن..

لە ڕۆژی شەممەی پێش جەژنی پاک دا، پەیکەرێکی یەجگار سەیری ڕەبەنیتە فلادیمیرسکایایان لە دێری ئورانسکییەوە بۆ شارەکەی مە هێنا. ئەم پەیکەرە تاکو نیوەی هەیڤی حوزەیران بە میوانی لە شاردا دەمایەوە لەو ماوەیەدا بە هەموو ماڵەکاندا دەگێڕدرا، تا هەموو مەسیحیانی

شار زیارەتی بکەن. وەختایەک نۆرە هاتەسەر ماڵی ئاغام بەیانی ڕۆژی یەکەمی هەفتەبوو، من لە مووبەقەکەدا خەریک بووم قاپ و مەنجەڵە مسەکانم دەشۆرد، گوێم لە خانمی بچکۆلە بوو، بە تۆنێکی ترساو لە ژوورەکەی دیکەوە هاواریکرد:

- ڕاکە دەرگا بکەوە، پەیکەرەکەی ئورانسکایایان بۆ ماڵمان هێناوە.

بەبێ ئەوەی دەستم بشۆم، چەوری و ڕەشیەکەی لێبکەمەوە، بە هەشتاو بە قاڵدرمەکەدا داگەڕام ودەرگام کردەوە. کەشیشێکی گەنج کەلە تافی لاویدا بوو، لەبەر دەرگا وەستابوو، بەدەستێک چرایەکی هەڵگرتبوو و بەدەستەکەی دی داری عودێک، لەبن لێوانەوە کەوتە خوتەخوت:- بۆ نایەن بە دەنگمانەوە! هێشتا خەوتوون؟ وەرە یارمەتیمان بدە.

دوو کەس پەیکەرە گەورەکەیان هەڵگرتبوو و بە قاڵدرمە تەسکەکەدا سەردەکەوتن. منیش شانم دایە بەر سووچێکی پەیکەرەکە و، بەهەر دوو دەستە پیسەکەم گرتم. چەند قەشەیەکی ورگ زل لە دوامانەوە هاتن، لەبەرخۆوە و جارجار بە دەنگێکی گڕ، نزایان دەکرد:

- ئەی دایکی پیرۆزی خوا، شەفاعەتمان بۆ بکە..

من لە دڵی خۆما، بە نیگەرانیەوە گوتم: " بێگومان دایکی پیرۆز نامبەخشێت چونکە بەدەستی پیس ئیکۆنەکەم (پەیکەر) هەڵگرتووە.. هەرخوا بکا هەر دوو دەستم وشک نەبن."

ئیکۆنەکەیان، لە سووچی ئیکۆنەکان، لەسەر دوو کورسی کە پەردەیەکی سپی پێدا درابوو، دانا. دوو قەشەی جوان کەلە تافی لاویدا بوون و بەچاوە پرشنگدار وقژە درێژەکانیانەوە لە فریشتە دەچوون، لەملا و لەولای پەیکەرەکەوە وەستان.. تەشریفات وڕێوڕەسمی مەزەبی دەستی پێکرد. قەشەیەکی کەتەی زەلام، بە قامکە ئەستوورەکەی نەرمەی سوور و ئاوساوی گوێی، کە کەوتبووە ژێر قژەکەیەوە، دەخوراند، بە دەنگێکی تیژ هەڵیدایێ:- ئەی دایکە موبارەکەکەی خوا!

قەشەکانی دی بەدەنگێکی ماندوو بۆیان سەندەوە:

- ئەی دایکی موبارەک، ڕەحمەتی خۆتمان بەسەرا ببارێنە.

من مریەمی پاکیزەم خۆشدەویست، بە گوێرەی چیرۆک و حیکایەتەکانی نەنکم، ئەو، دنیای بە گوڵ و گوڵزار دەڕازاندەوە، چاکە و جوانی بڵاو دەکردەوە، دڵنەوایی هەژارانی دەکرد. کە وەختی ماچکردنی پەیکەرەکە هات، من لە سەرقاڵی خۆما، ئاگام لەوە نەبوو کە گەورەکان چۆن ماچیان دەکرد، بۆیە کە نۆرە هاتەسەرمن ئیکۆنەکە ماچ بکەم، ڕێک لێوم خستەسەر لێوی. یەکسەر دەستێکی زبر وبەهێز تووڕی دامە گۆشەیەکی نزیکی دەرگاکەوە. بیرم نایەت کە قەشەکان چۆن پەیکەرەکەیان هەڵگرت و ڕۆیشتن. بەڵام ئەوەم لەبیرە کە من لە ئەرزەکە دانیشتبووم و ئاغاکانم بە دیارمەوە وەستابوون و بە ترس و نیگەرانیەوە گەنگەشەی ئەوەیان دەکرد کە ئەمە لە جوملەی گوناحانی گەورەیە و مەگەر هەرخوا بزانێ چ بەڵایەکم بەسەربێت.

وەستام، بە سووکە سەرزەنشتێکەوە گوتی:

- دەبێ پرس بە زاناترین قەشە بکەین، چونکە ئەو لە ئێمە باشتر سەر لەم مەسەلانە دەردەکات. ئاخر هەی گەوجە، تۆ تائێستا نازانی کەنابێ لێوی پاکیزە ماچ بکرێت؟ ئەدی لە قوتابخانە ئەمەیان پێنەگوتوویت، ئەمەیان فێر نەکردوویت!

ماوەیەکی زۆر، بەوپەڕی نیگەرانی ودڵەڕاوکێوە چاوەڕوانی سزا بووم. ئاخر بەدەستانی پیسەوە پەیکەری پاکیزەم هەڵگرتبوو، لەوەش خراتر، لێوی پاکیزەم ماچ کردبوو. ئەمەم لێ بەسەر ناچێت، بەڵایەکم بەسەر دێت! ئەم هەموو خەتا و گوناحە هەروا بە ئاسانی تێناپەڕێت، باجی خۆی هەیە! دەبێ ئەو باجە بدەم!

بەڵام لەوە دەچوو پاکیزە لە خەتا وهەڵە نەخوازراوەکانم، کە زادەی مەحەبەت و خۆشەویستی خالیسە بوون، خۆش بووبێ. یان سزایەکی ئەوەندە سووک بووبێ کە هەستم پێنەکردبێ، لەچاو ئەو هەموو سەرزەنشت و سەرکۆنانەوە کە ئەم خەڵکەیدەورم، دەیانکردم، هەر هیچ نەبووبێ.

هەندێجار، هەر بۆئەوەی سەر بکەمەسەر پیرەژن، بە ئانقەست دەمگوت:- لەوە دەچێ دایکی پیرۆز، سزاکەی منی لەبیر کردبێت. بەتووندی بەرسڤی دەدامەوە:

-چاوەڕێ بکە، هێشتا منداڵی، با گەورە ببیت ئەوسا دەبینی..

لەکاتێکا لە نهۆمی سەرەوە کۆڵەکە و دیوارەکانم بە کاغەزێن پەمەیی و سورباوی سەندووقە چاپانەوە، دەنا بە کۆڵەکە و دیوارەکانەوە، بەدەم کارکردنەوە، کەڵکەڵە و خولیاکانی خۆم لە شیوەی هۆنراوەدا دادەڕشت و وەکو سروودێن ئاینی، بە ئاوازەوە دەمگوتنەوە، ڕێک وەکو ئەو کالمیکانەی بە سواری ئەسپەوە دەسووڕانەوە:

لە نهۆمی سەرەوە دانیشتووم

قەیچی بە دەست

کاغەزان دەبڕم

دەبڕم، بێزار دەبم

خۆزگە سەد خۆزگە

توڵە سەگێک دەبووم

توانیبام، بە ئازادی

هەڵێم...

لێرە هەمووان دەدەن ئازارم، سەرکوتم دەکەن

خەفەبە، هەی حەیوان

تۆ هیچ نازانی

فێربە، گوێ لە گەوران بگری

وەختایەک پیرەژن، نەخش و نیگارو مینیاتۆری سەر دیوارەکانی نهۆمی سەرەوەی بینی، بەدەم سەرلەقاندنەوەو لەبن لێوانەوە گوتی:- شەڵڵا، دیوارێن مووبەقەکەشت وا لێدەکرد.

ڕۆژێک وەستام هاتە نهۆمی سەرەوە، چاوێکی بە فانتازیاکاریەکانما گێڕا، ئاهێکی قووڵی هەڵکێشا و گوتی:

- بشکوف، تۆ کەسێکی سەیری، مەگەر هەرخوا بزانێ لە ئایندەدا دەبی بەچی؟ جادووگەر؟ لێبۆک؟ نازانم.

ئەنجام چەند سکەیەکی پێنج کۆپیکی سەردەمی نیکولای یەکەمی دامێ، من زنجیرێکی باریک و ناسکم دروست کرد و کۆپیکەکانم پێوەکرد و وەکو میداڵ، لە شوێنێکی دیار و بەرچاوەوە، لەناو کارە ڕەنگاوڕەنگەکانی دیکەمدا بە دیوارەکەمەوە هەڵواسی. بۆ سبەینێ سکەکان گوم بوون، دڵنیابووم کە پیرەژن دزی بوونی.

(٧)

دوای ئەم ڕووداوە، لەگەڵ دەستپێکی بەهارا، قەراری هەڵاتنم دا. بەیانیەک بۆ کڕینی نانی بەیانی چووبوومە نانەواخانە، کابرای نانەوا و ژنەکەی شەڕیان بوو، کابرای نانەوا تووڕە بوو، پڕی دایە کیلۆیەک و ڕێک کێشای بە تەوێڵی ژنەکەیا، ژنەی داماو بە ڕاکردن خۆی گەیاندە سەر جادەکە و لەوێندەر کەوتە سەر ئەرزەکە. خەڵکی لەدەوری خڕبوونەوە، لە گالیسکەیەکیان ناو بۆ خەستەخانەیان فڕاند. منیش بە هەشتاو دوای گالیسکەکە کەوتم. کاتێکم بەخۆزانی، خۆم لە لەنگەرگاکەی ڤۆلگادا بینییەوە و بیست کۆپیکم پێبوو.

ڕۆژێکی بەهاری خۆش دنیای ڕوناک کردبووەوە، ڤۆلگا هەستابوو و لەجاران پانتر دیاربوو، دەوروبەرم زۆر کراوەو فراوان بوو. کەچی من تاکو ئەو ڕۆژە، وەکو مشکی ناو کونان ژیابووم. بڕیارم دا چیتر بۆماڵی ئاغاکانم نەگەڕێمەوە. هەروەها حەزم نەدەکرد بۆ کونافینو، بۆلای نەنکم بگەڕێمەوە. چونکە من بەڵێن و قسەی خۆم نەبردووە سەر و شەرمم دەکرد، جارێکی دی ڕووبەڕووی ببمەوە، ئەمە جگەلەوەی گەر بگەڕابامەوە، لە تەوس و توانج و جنێوانی بابام نەدەخەلەسیم.

دوو سێ ڕۆژی دی بێهودە لەو بەنەدەر و باراندازانەدا سووڕامەوە، حەماڵ و کۆڵبەرانی دڵاواو دەست و دڵ تیر خواردنیان دەدامێ، شەوان هەر لە بەندەرەکە و لە نزیکی ئەوانەوە دەنووستم. ڕۆژێ یەکێکیان پێی گوتم:

- بچکۆل، تۆ لەم ناوە کارت دەست ناکەوێ، کاری ئێرە قورسە، بە تۆ ناکرێ، بۆچی ناچی لەسەر کەشتی " دوبری " کاربکەیت، لەوێ پێویستیان بە قاپشۆر هەیە.

ئەو پێشنیازەم بەدڵ بوو، یەکسەر بۆ ئەوێندەر چووم. کابرای بەرپرس، کە کابرایەکی باڵابەرزی ڕیشن بوو و کڵاوێکی ڕەشی بێ لێواری لەسەر بوو، بەدوو چاوی لێڵەوە و لەژێر چاویلکەکەیەوە لێم ورد بووەوە. بەڕاوێژێکی نەرم گوتی:

- مانگی دوو ڕۆبڵ.. کوا ناسنامەت پێیە؟

بچووکترین بەڵگەنامەم پێنەبوو، یارۆی بەرپرس کەمێک دەفکرەوە چوو، ئەوجا گوتی:- بڕۆ دایکتم بۆ بێنە.

بەهەشتاو چووم بۆلای داپیرەم، داپیرەم ئەم هەڵوێستەی بەدڵ بوو، مێردەکەی وادار کرد کە بڕوات بۆ ئەنجوومەنی سەندیکای پیشەوەران و ناسنامەم بۆ دەربێنێت.. بەخۆیشی هەتا لای کەشتیەکە لەگەڵما هات.

یارۆی بەرپرس، تەمەشایەکی ناسنامەکەی کرد و ژێراوژێر چاوێکی بە سەراپاماندا گێڕا و گوتی:- باشە، دەی سواربە با بڕۆین.

کابرا، بۆ بەشی دواوەی کەشتیەکەی بردم. ئاشپەزێکی کەتەی زەلامی لێبوو، باڵاپۆشێکی سپی لەبەر وکڵاوێکی سپی لەسەر بوو، لەبەردەم مێزێک دانیشتبوو وبەدەم چا خواردنەوە سیغارێکی ئەستووری دەکێشا. کابرای بەرپرس بەرەو ئاشپەزەکە دەڵەکی دام و گوتی:- قاپ شۆرە.

ئەوسا بە هەشتاو ڕۆیی. یارۆی ئاشپەز، هەناسەیەکی تووندی هەڵکێشا، سمێڵە ئەستوور و ڕەشەکانی فش بوونەوەو لە دوای کابرای بەرپرسەوە گوتی:

- تۆ ئامادەی شەیتانیش ڕابگری، بەو مەرجەی کرێکەی کەم بێت!

سەری بە قژە ڕەشە کورتەکەیەوە بردە دواوە و، بە چاوە لێڵەکانی تێی ڕوانیم و بەرخەبەبەی پڕباکرد و گوتی:- تۆ کێی؟

ئەو کابرایەم نەچووە دڵەوە، هەرچەندە جلکی سپی لەبەربوو، بەڵام لە کەسێکی پاک وخاوێن نەدەچوو، قامکەکانی یەکپارچە موو بوون، داوە مووی درێژ لەهەر دوو گوێیەوە هاتبوونەدەرێ، گوتم:- من برسیمە.

چاوەکانی دەتروکێنێ، سەروسیمای دەکرێتەوە، تووڕەییەکەی دەڕەوێتەوە، بزەیەکی ئاشکرا لەسەروسیمای دەنیشێت، گۆناکانی سوور هەڵدەگەڕێن، ددانە درشتەکانی، کەلە ددانی ئەسپ دەچوون، بەدیارکەوتن. سمێڵەکانی دەجووڵان، ڕێک لە کەیبانوویەکی قەڵەوی دڵاوا دەچوو.

لەسەر کەشتیەکەوە، پاشماوەی چایەکەی ڕشتە ناو ڕوبارەکەوە، پەرداخەکەی لە چا پڕکردەوە، دەگەڵ نانێکی سپی و پارچەیەک قاورمەی گەورەدا بۆی درێژ کردم. گوتی:

- بخۆ، داک وبابتماینە؟ دزی دەزانی؟ گوێ مەدەیە، ئەوانەی ئێرە هەموو دزن. خەمت نەبێ بەم زووانە فێرت دەکەم.

که قسەی دەکرد، دەتگوت سەگە و دەوەڕێ، ڕدێنی بە ڕادەیەک لە بنەوە تاشی بوو، هەموو وردە دەمارەکانی گۆناکانی سوور دەچوونەوە، کەپووە زەلام و سوورەکەی بەسەر سمێڵەکانیا شۆڕ بووبووەوە. لێوە ئەستوورەکەی خوارەوەی داچۆڕابوو، سیغارێکی ئەستوور بەلا لێویەوە دووکەڵی دەکرد. دیاربوو تازە لە حەمام هاتبووە دەرێ، بۆنی گەڵای سپێداری لێدەهات، ئارەقە بەلاجانگەکان و لاملیدا دەهاتە خوارەوە.

که پەرداخە چایەکەم تەواو کرد، ڕۆبڵێکی دامی وگوتی:

- هەرە دوو بەرکۆش بکرە.. نە، سەبرکە! باخۆم بڕۆم بیکرم.

کڵاوەکەی لەسەری ڕێکخست و لە کەشتیەکە دابەزی، بەلارەلار کەوتەڕێ، کە هەنگاوی دەنا لەتۆوایە ورچە و پێ بە عاردیدا دەنێت..

... شەو داهات. مانک بە ئاسمانەوە دەدرەوشێتەوەو شان بەشانی ئێمە، لەدەستی چەپی کەشتیەکەوە، بەسەر مێرگ و سەوزەزارەکاندا پەخش دەبێتەوە، کەشتیە سورباو و کۆنەکەمان، بە دووکەڵکێشە بازگەکەیەوە، بە تەڤگەرێکی ناهاوئاهەنگەوە، پەروانەکانی بەخاوی بەئاوە زیوینەکەدا دەکێشێت وشەقی دەکات.

ئەم بەروئەوبەری ڕوبارەکە ڕەش دەچنەوە، لەتۆ وایە تارماییین وبەپیری کەشتیەکەوە هاتوون، ڕوناکی کوختەکانی ئەم بەروئەوبەری ڕوبارەکە، لەسەر ئاوەکە نەخش دەبێت. دەنگی گۆرانی و ستران لە گوندەوە دێ – کیژان دەرەقسن و ئەم پاشبەندە دەڵێنەوە: " ئای لولێ " و ئەم ئاوازە لەگوێما دەزرنگێتەوە.

کەشتییەکەمان بەلەمێکی ڕەشی بارهەڵگر لەدووی خۆی ڕادەکێشێت، بەزنجیرێکی درێژ بە کەشتییەکەمانەوە بەستراوە. بەلەمەکە سپیواژە، قەفەزێکی ئاسنی گەورەی لەسەر دابەستراوە. قەفەزەکە پڕە لە زندانیانی دوورخراوە و مەحکووم بە کارێن سەخت. نێزەی پاسەوانەکە کە لەپێشی بەلەمەکەوە وەستاوە، وەکو مۆم دەدرەوشێتەوە، ستێران بە بەرۆکی ئاسمانی قووڵ و شینەوە، وەکو وردە شەمالکان ورشە ورش دەدرەوشێنەوە. بێدەنگی باڵ بەسەر کەشتیەکەدا دەکێشێت، هەیڤەشەو ڕوناکی دەکاتەوە. لەناو قەفەزە ئاسنەکانەوە، هەندێ تارمایی سپیواژ ، بەناو تاریکیە گونگەکەدا دێن و دەچن. ئەمانە ئەو زندانیانەن کە تەمەشای ڤولگا دەکەن، ئاوەکە بە خورە خوڕ دەڕوات. ناتوانی بڵێی دەگری و دەناڵێنێ یان بەنەرمی پێدەکەنێ. کەش و هەوایەکی کڵێسایی باڵی بەسەر هەموو شتێکدا کێشابوو، تەنانەت بۆنی مۆم و بخوریش دەهات.

که تەمەشای ئەو بەلەمە دەکەم، دەورانی منداڵی خۆمم بەبیردێتەوە. سەفەرم لە ئەستراخانەوە بۆ نیژنی نۆڤگورد، دەم و چاوی دایکم کەلە دەمامک دەچوو، هەروەها نەنکم کە تووشی ئەم ژیانە دژوارە و لەهەمان کاتدا خۆشەی کردم. هەرکاتێ نەنکم وەبیردێتەوە، هەموو شتە خراپ و ناخۆشەکانی ژیانم لەبیر دەچنەوە. هەموو شتێک دەگۆڕێت و جیلوەیەکی باشتر پەیدا دەکەن.خەڵکی لەبەرچاوم باشتر ومیهرەبانتر دەنوێنن، جوانی ئەو شەوە بە ڕادەیەک

کاری تێکردم نزیک بوو لە هۆڕژنی گریان بدەم. دیمەنی ئەو بەلەمە، کە بەسەر ئەو ڕوبارە پان و بەرینەوە، بەم شەوە کڕوکپ ومەندە،لەتابووت دەچوو. ئیدی کەنارە دژوار وسەختەکانی ئەم بەرۆئەوبەری ڕوبارەکە کە هەوراز ونشێو دەبووەوە جۆرە دڵەخورپەیەکی لەلا دروست دەکردم، پڕ بەدڵ حەزم دەکرد بوونەوەرێکی باشبم وسوودم بۆ خەڵکەکان هەبێت.

ڕێبوارانی کەشتیەکەمان هەر هەموویان، بە پیر وگەنج و پیاو و ژنەوە لەیەکدی دەچوون. کەشتیەکەمان زۆر بە ئارامی دەڕۆیی، ئەو ڕێبوارانەی کە پەلەیان بوو، بەکەشتی و بەلەمێن خێراتر سەفەریان دەکرد. کەشتیەکەی مە، هی ڕێبوارانی بێکار و دەولەمەند بوو، لە بەیانییەوە تا شەوێ هەر خەریکی خواردن و خواردنەوە بوون، قاپ و ئامان و، چەقۆ و چەتاڵ و، کەوچک و مراکێکی زۆریان پیس دەکرد. ئیدی ئیش وکاری من بریتی بوو لە شۆردن و پاککردنەوە و وشک کردنەوەی ئەم قاپ و چەقۆ و چەتالانە، لە سەعات شەشی بەیانییەوە تاکو نیوەشەو، ئاو بوەستایە من نەدەوەستام، لێ هەندێجار، بەرێکەوت لەنێوان سەعاتی دووی دوانیوەڕۆوە بۆ شەشی ئێوارە یان لە سەعات دەی شەوێوە بۆ دوازدە ئیش و کارم برێک کەم دەبوو، چونکە ڕێبوارەکان لەو ماوەیەدا پشوویان دەدا، تەنیا چای وعارەق وڤۆدکایان دەخواردەوە. لەوکاتانەدا خزمەتگوزارانی خواردنگەکە تەقریبەن ئیسراحەت بوون. ئیدی بەدەم چا خواردنەوە، هەموویان لە دەوری مێزێکی نزیک دووکەڵکێشەکە خڕ دەبوونەوە، لەوانەیە: سموری ئاشپەز، یاکوف ئیڤانوڤیچی یاریدەدەری، ماکسیمی شاگردی خوارنگەکە، سێرگی کە خزمەتی ڕێبوارەکانی سەر کەشتیەکەی دەکرد، ئەمە پیاوێکی قەمووری دەم وچاو پانی کونج و ئاوڵاوی چاو زەیتوونی بوو. یاکوف ئیڤانوڤیچ، حیکایەتی بێتامی بۆ جەماعەت دەگێڕایەوە، بەدەم پێکەنینە پچڕپچڕەکەیەوە ددانە زەرد و کرمۆڵەکانی بەدیار دەکەوتن. سێرگی، دەمی کە لەدەمی قورباقە دەچوو، تا بناگوێی دەکرایەوە. ماکسیمی، مەند وخەمین، بەبێدەنگی گوێی هەڵدەخست، بە چاوانێکەوە کە کەس نەیدەزانی چ ڕەنگن، چاودێری ئەوانی دی دەکرد.

یارۆی ئاشپەز ناوبەناو هاواریدەکرد:- هۆ ئاسیاییانی کێوی!

من هیچ یەکێک لەو خەڵکانەم نەچووە دڵەوە. جارێ یاکوف ئیڤانۆڤیچی قەڵەوی سەرساف، سەری زمان و بنی زمانی باسی ئافرەت بوو. جا بە شێوازێکی تا بڵێی قیزەون. دەم و چاوە سافەکەی یەکپارچە پەڵەی شینباو بوو، خاڵێک لە سەر یەکێک لە گۆناکانی بوو، مووی ئامال سوور داییۆشی بوو، ئەو مووانەی بە جۆرێ بادەدا، دەیکردن بە یەک داوە مووی باریک. کە ژنێک دەهاتەسەر کەشتیەکە ئەو بە شەرمەوە، وەکو گەدا دوای دەکەوت، بەدەنگێکی شەرمنانە دەیدواند، لالغاوەی کەفی دەکرد، زمانە پیسەکەی پێدا دێنا و پاکی دەکردەوە. خۆشم نازانم بۆچی وام وێنا دەکرد کە جەلادان دەبێ وەکو ئەم پیاوە قەڵەو بن. جارێکیان قسەی بۆ سێرگی و ماکسیم دەکرد، کەبە وریاییەوە گوێیان بۆ ڕادێرابوو، گوتی:- پیاو دەبێ بزانێ چۆن ئافرەت بوروژێنێ.

سموری بە بێزارییەوە بە ڕوویا هەڵشاخی:- هەی کێوی هیچ نەدیتگە!

بە ئەسپایی هەستایە سەرپێیان وبەمنی گوت:- پشکوف وەرە بۆ ئێرە!

بۆ ژوورەکەی خۆی بردم، کتێبێکی چکۆلەی بەرگ چەرمی دامێ، لە سەر جێگاکەی تەنیشت یەخچاڵەکەوە ڕاکشا وگوتی:- ئەمە بخوێنەوە!

لەسەر سەندووقێکی مەعکەرۆنی دانیشتم و بەگەرمی دەستم بە خوێندنەوە کرد:

- " ئیمبراکۆلم " ی ئەستێرەنیشان، یانی پەیوەندی ئاسمان بە ئاسمانەوە، ئەمە مانەی وایە خۆیان لە درۆزنان و پەیغەمبەران ڕزگار کردووە.(مەبەست لەم کتێبە " ماسۆنی بێ دەمامک " لە نووسینی ولسونە. ئەمە کتێبێکە دەربارەی ڕێورەسمەکانی ماسۆنیەت و ڕاڤەی زاراوەکانی). سموری، کە تازە جگەرەیەکی داگیرساندبوو دووکەڵەکەی بەبا دەدا، گوتی:

- ئەمە وشترانە، نازانم ئەم قۆڕیاتە چییە دەینووسن!

- ئەگەر سینەی چەپی کەسێک کراوە بێ نیشانەی دڵپاکییە.

- سینەی چەپی چی؟ شتی وا نەنووسراوە.

- کەواتا مەبەستیان مەمکی ژنە. کە داوێن پیسن!

چاوەکانی نووقاندن، هەردوو دەستی لەژێر سەریا تێک ئاڵاند. بەزمان سیغارەکەی لالێوی جووڵاند، نەفەسێکی قووڵی لێدا، خیزەخیزی سینگی بەرز بووەوە، دووکەڵ سەروچاوی داپۆشی. جارجار واهەستدەکەم خەو بردوویەتیەوە، دەست لە خوێندنەوە هەڵدەگرم و دەڕوانمە ئەم کتێبە نەفرەتیە کە تەواو وەڕەزی کردووم. بەڵام سموری، دەمرێنێ:- بخوێنەوە!

- کابرای بە ویقار بەرسڤی دایەوە:- تەمەشا ئەی برای فەرمانڕەوای بەڕیزم..

- سەرکوتکار، زاڵم.

- نووسیویانە: فەرمانڕەوا.

- وێڵی بکە! لەپایینی لاپەڕەکەوە، شیعرێک هەیە. لەوێوە بیخوێنەوە!

دەست بە خوێندنەوە دەکەم:

ئەی بێ دینان، ئێوە دەتانەوێ

سەر لە کارەکانی ئێمە دەربکەن

خەیاڵی خاوی ئەنگۆ هەرگیز

پەی بە مانای کارێن ئێمە نابات

هیچ کاتێک ڕازی سروودی

برایانی پیرۆزی مە

بە ئێوە هەڵنایەت.

سموری هاواریکرد:- بەسە! ئەمەش بوو بە شیعر؟ کوا کتێبەکەم وێدە.

بە تووڕەیی لاپەڕە ئەستوور و شینباوەکانی کتێبەکەی هەڵدەداتەوەو ئەوجا هەڵیدەداتە ژێر جێگاکەیەوە و بەمن دەڵێت:- با کتێبێکی دی تاقیبکەینەوە.

بۆ نەگبەتی من کۆمەڵێک کتێبی زۆری لە باوەڵێکی ڕەشدا هەبوو، لەوانە: ئامۆژگاریەکانی ئومیر، بیرەوەری تۆپچیەک، نامەکانی لۆرد سیدینگاڵی، و کتێبێک بە ناونیشانی: " پێشکە، ئەو مێروە موزێڕە و چۆنیەتی لەناودانی و چۆنیەتی خۆپاراستن لە زیانەکانی. " کتێبی وەهای هەبوو کە نەسەریان هەبوو نەبەر. یارۆی ئاشپەز هەندێجار داوای لێدەکردم، کتێبەکانی بۆ ڕێکبخەم و هەموو ناونیشانەکانی بۆ بخوێنمەوە. لەکاتێکا ئەم کارەم بۆ دەکرد، ئەو لەبن لێوانەوە دەکەوتە بۆڵەبۆڵ:

- تۆ تەمەشا ئەم کەرانە چ دەنووسن؟ پیاو هەرچی دەکۆشێ هیچیان لێ حاڵی نابێت، بۆ نموونە جیرفاسی، ئاخر من چیم داوە لەم جیرفاسیە؟ یا لەم ئیمپراکولومە!

وشە غەریب وناوە نائاشناکان لە یادگەمدا نەخش دەبوون، زۆر لەسەر زمانم قورس بوون و لەماناکانیان حاڵی نەدەبووم، وادیار بوو دەبوایە وەختێکی زۆریان بەسەردا بڕوات ئەوجا ماناکانیانم بۆ ئاشکرا ببێت. لەودیو پەنجەرەکەوە شڵپ وهۆڕی شەپۆلان کە خۆیان بە کەشتیەکەدا دەکێشا، هەر تەواو نەدەبوو و نەدەبڕایەوە.

پڕبەدڵ حەزم دەکرد بچە بەشی ژێرینی کەشتیەکە، کە دەریاوان و شاگردەکانیان لەوێندەر، لەسەر کارتۆنی کەل وپەلەکان دادەنیشتن و گۆرانیان دەگوت یان گفتوگۆیان دەکرد، یان قوماریان لەگەڵ ڕێبوارەکان دەکرد وجۆڕیان دەدان، تاڵانیان دەکردن. چەند خۆشە پیاو لە مەجلیسی ئەوانەدا دابنیشێت و گوێ بۆ پەیڤە سادەو ڕوونەکانیان بگرێت، و چاوی ببڕێتە کەنارەکانی ڕوباری کاما و قەدی دار کاژە بەرزەکان و ئەو مێرگانەی کە سێلاو کردبوونی بە گۆلاوی بچووک و وێنەی ئاسمانی شینیان دەنواندەوەو لەتۆوایە ئاوێنەی شکاون. کەشتیەکەمان لە وشکانیەوە دوور بوو، تادەهات پتر لە وشکانیەوە دوور دەکەوتەوە. کەچی دەنگی زەنگی کڵێسایەکی نادیار، لە بوڵێڵی ئێوارەدا ، لە دووری دوورەوە دەهاتەگوێ و مژدەی ئاوەدانی دەدا. بەلەمێکی ڕاوی بچووک، وەکو پارچە نانێک بەسەر ئاوەکەوە سەمای دەکرد. تارمایی گوندێک لە دووری دوورەوە دەرکەوت. چەند منداڵێک لە ئاوەکەدا شەڕە ئاویان دەکرد، جوتیارێک بە کەوایەکی سوورەوە بەسەر لمەلانەکەدا ڕێی دەکرد. هەموو شتێک لە دوورەوە جوان دەهاتە بەرچاو، لە بووکەڵەی بچووکی ڕەنگاوڕەنگ دەچوون، پڕ بەدڵ حەزم دەکرد قسە لەگەڵ

کەناراوەکەدا بکەم و هەرچیەکم لە دڵدا پەنگاوەتەوە، بۆئەو و بۆ بەلەمەکەی دوای خۆمانی بگێڕمەوە. ئەم بەلەمە قاوەییە سووربەوە خولیا و کەڵکەڵەیەکی سەیری لەلا دروست کردبووم. دەمتوانی یەک سەعاتی تەواو بەبێ ئەوەی بێتاقەت وبێزار ببم تەماشای بکەم کەچۆن لووتی دەژەنیە ئاوە لێڵەکەوە، کەشتیە هەڵمیەکەی ئێمە وەکو بەرازێک لەدووی خۆی ڕادەکێشا، ئەو پەتەی کە پێکەوەی بەستبووین هەندێجار خاو دەبووەوە، لە ئاوەکەدا نقووم دەبوو، پاشان توند دەبووەوە، دەکەوتە سەرووی ئاوەکەوە، دڵۆپی درەخشانی ئاوەکەی پێدا دەچۆڕایەوە. زۆرم حەز لە تەماشای ئەو خەڵکانەبوو کە وەکو حەیوانات لەناو قەفەزەکە ڕۆنیشتبوون. کاتێ کەلە پیرم، دایان بەزاندن، بەهەشتاو بەناو ئاپۆڕای خەڵکەکەدا خۆم گەیاندە ڕاڕەوەکەی سەرەوەی کەشتیەکە، نزیکەی دە کەسی بۆرەقنە، بەدەم هەنگاوی قورسەوە، بەدەم زڕەی زنجیرەکانی پێیانەوە، بەبەردەمما ڕەت بوون، دوو لۆ لەژێر قورسایی کۆڵەپشتیەکانیاندا کۆمابوونەوە. ئەمانە تێکەڵەیەک بوون لە ژن و لەپیاو، لە پیر ولە گەنج، لە جوان ولە ناشیرین، واتا وەکو هەر کۆمەڵگەیەکی بەشەری دیکە. بەڵام جلی زندانیان لەبەر بوو، سەریان سفر کرابوو، سەر وسیمایان تەواو گۆڕابوو. ئەوەی ڕاستی بێ ئەمانە ڕێگر بوون، بەڵام نەنکم زۆر چیرۆکی جوانی دەربارەی ڕێگران بۆ گێڕابوومەوە!

سموری کەلە هەموو کەس زیاتر لە ڕێگر دەچوو، نیگایەکی بەلەمەکەی کرد و بە پەستیەوە گوتی:- خودایە، لەم جۆرە نەگبەتیەم بەدوور بکە! حاڵم بەحاڵیان نەبێت.

جارێک لێم پرسی:

- باشە تۆچۆن بوویت بە ئاشپەز، لە کاتێکا هەموو دەوروبەرەکەت دز و پیاوکوژن؟

بەدەم بزەیەکەوە بەرسڤی دامەوە:

- من ئاشپەز نیم. من سەرۆکی ئاشپەزانم. تەنیا ژنان ئاشپەزن.

کەمێک لە فکران ڕاچوو و ئەوسا لەسەری ڕۆیی:

- جیاوازی بەشەر لە بیرکردنەوەیاندایە، خەڵکانێک هەن زیرەکن، خەڵکانێک هەن کەودەنن و هی واش هەن پەنا بەخوا کەرن، لە گەوجاتیدا بەشی کەسیان نەهێشتووەتەوە، جا بۆ ئەوەی لە گەوجاتی بخەلەسین پێویستە کتێبانی هەڵبژاردە بخوێنینەوە، تەنانەت کتێبی سیحر و جادووش بخوێنینەوە، دەبێ هەموو کتێبێک بخوێنینەوە، تا بزانین کامیان باش و بەسوودە.

هەمیشە بە گوێیدا دەخوێندم:- بخوێنەوە. زۆر بخوێنەوە. گەر لە کتێبێک تێنەگەیشتی، حەوت جاری دی بیخوێنەوە، ئەگەر هەر تێی نەگەیشتی دوازدە چەلی دی وەیخوێنە!

سموری، لەگەڵ هەموو خزمەتگوزاری سەر کەشتیەکەدا، بەهەمان ڕاوێژی وشک قسەی دەکرد، تەنانەت دەگەڵ سەرۆکە بێدەنگ و کەمدووەکەی خزمەتگوزارەکاندا، بەهەمان ڕاوێژ و شێواز قسەی دەکرد، وەختایەک قسەی دەکرد، لێوی هەڵدەقورتاند، سمێڵی گڤ دەبووەوە، لەتۆوایە

لەجیاتی پەیڤ و وشە، بەرد بەسەروچاوی بەرانبەرەکەیدا دەکێشێت. بەڵام لەگەڵ مندا، بەلوتف و میرەبانبوو، بەڵام وێڕای ئەوەش، شتێک لە ڕەفتاریا هەبوو، دەی ترساندم، هەستم دەکرد یارۆی ئاشپەز، وەکو خوشکەکەی نەنکم نائاساییە. هەندێجار پێی دەگوتم:

- بەسە، مەخوێنەوە!

ئەوجا چاوی دەنوقاندن و ماوەیەک پاڵی دەدایەوە و دەکەوتە مشەمش، ورگە زلەکەی بەرز و نزم دەبووەوە، هەر دوو دەستی لەسەر سینگی، خاچ ئاسا تێک هاڵاندبوو، هەر لە مردوو دەچوو. قامکە سووتاوە تووکنەکانی بەجۆرێ دەجووڵاندن، لەتۆوایە، بە قولاپێن شاراوە، گۆرەوییەکی پەنهان دەچنێ..

ئەوجا لە ناکاواو لەبن لێوانەوە دەڵێت:

- بۆ نموونە دەماغ! تۆ تەمەشاکە بەکەڵکی چی دێ! دەماغ زۆر خراپ دابەش کراوە، هیچ عەدالەتێکی تیا نییە. خۆزگە هەموو بەشەر هەمان ئەندازەیان دەبوو. بەڵام شتی وانییە و نابێ. ئەم گەنجە تێدەگات، ئەویتر تێناگات، یەکێکی دی لەبنی ئارەزووی تێگەیشتنی نییە.

ئیدی، بەدەم وشە جوینەوە، سەربهوردە و چیرۆکی ژیانی عەسکەری خۆیم بۆ دەگێڕێتەوە. ئێستاش نەمزانی فایدەی ئەو چیرۆکانەی چییە، هەمیشە بێفایدە بوون، بەتایبەتی لە هەوەڵەوە دەستی پێنەدەکرد، بەڵکو لەو شوێنەوە دەستی پێدەکرد کە ئەقڵی بیبڕایە.

- بەوجۆرە ئامیر فیرقە بانگی سەربازەکەی کرد و پێی گوت: ملازم چ ئەمرێکی پێکردیت؟

ئیدی هەموو شتێکی لە سیری تا پیازی بۆ گێڕایەوە، چونکە سەرباز لە سەرێتی ڕاستی بڵێت. یارۆی ملازم تەمەشایەکی کرد، ئەوجا وەرگەڕا و چاوانی نوقاندن.هم.

یارۆی ئاشپەز، هەناسەیەکی بێزاریی هەڵکێشا و لەبن لێوانەوە گوتی:

- وەکو ئەوەی من بزانم پیاو دەبێ چ بڵێ یان چ نەڵێت!.

یارۆی ملازمیان بۆ زندان ڤڕێکرد، بەڵام دایکی... ئوف خوای میهرەبان! کەس هیچی پێنەگوتم!

دنیا گەرمە، هەموو شتێک دەجووڵێت و دەنگدانەوەیەکی نەرم و ناسکی هەیە. ئاوی ڕووبارەکە، خۆی دەکێشا بەقەد کەشتیەکەدا. کەلە پەنجەرەی ژوورۆچکەی کەشتیەکەوە سەیرت کردبا لەبەر رۆشنایی بلاجکتۆرەکەدا جەرەیانی ئاوەکە وەکو نەوارێکی پان دەینواند، لە دووری دوورەوە، تا چاو هەتەری دەکرد هەر مێرگ بوو، یەکپارچە درەختی بەرز بوو و چووبوون بە ئاسمانا. گوێم بەم دەنگانەی کەلە کەشتیەکەوە بەرز دەبوونەوە، لە روبارەکەوە هەڵدەستان، یان لە دەشت و بیابانە دوورەکانەوە دەهاتن راهاتبوو، ئەو دەنگانە سەرنجیان ڕانەدەکێشام، تەنیا بێدەنگی سەرنجی ڕادەکێشام. یەکێک لە دەریاوانەکان، لە پێشی کەشتیەکەوە بوو، بەردەوام، بەدەنگێکی گڕ و زبر هاوری دەکرد:- حەوت، حە. و. ت!

خۆزیام دەخواست لە هەموو شتێک دووربم، گوێ لەهیچ نەگرم، هیچ کارێک نەکەم، پەنجە بە ئاوا نەکەم. بەڵکو لە سێبەرێکا دابنیشم و لەبۆنی گەرم و چەوری مووبەقەکە دووربم. دابنیشم و بەچاوی خەواڵووەوە تەمەشای ئەو ژیانە دژوار وناخۆشە بکەم کەبەم ئاو و ڕوبارەوە پەیوەست بوو.. بەڵام بڕیار بەدەست خۆم نییە، بەڵکو بەدەست یارۆی ئاشپەزەکە دووبارە ئەمری پێکردم:- بخوێنەوە!

هەموو خزمەتگوزارەکان، بە سەرۆکەکەشیانەوە کە پیاوێکی بێدەنگ و کەم دوو بوو، لێی دەترسان و سڵیان لێدەکردەوە.

سموری، هاواری لە خزمەتگوزارانی خوارەوەی کەشتییەکە دەکرد:

- ئەهای بەراز باوکینەلەگەڵ ئێوەمە، کوا وەرن بەلامەوە، دزینە، هۆڤیانە!

دەریاوان وشاگردەکانیان زۆریانرێز دەگرت، بگرە ڕوپامایی و مەراییان لەبەر دەکرد. بە قاورمەی مەنجەڵەکە دەمی چەور دەکردن و هەواڵی خانەوادەو کەس و کار و ئەو گوندانەی دەپرسی کە لێوەی هاتبوون. دەریاوانە بێلەڕووسەکان، هەموو چڵکن وپڵکن، سەراپا لە گریس و ڕۆنا، بە لۆمپەنی کەشتیەکە دەژمێردران. ڕووسەکان پێیان دەگوتن مانگا. جا بۆئەوەی زیاتر تووڕەیان بکەن بانگیان دەکردن:- مانگا، مانگا، ئەو چاڵە چی تیایە؟!

سموری ئەمەی زۆر لەبەر گران بوو، خۆی گڤ دەکردەوە، دەم وچاوی سوور دەبووەوە، هاواری بەسەر کەشتیرانەکاندا دەکرد:

- بۆچی ڕێگەیان دەدەن گاڵتەتان پێبکەن، چما ئێوە بەشەرنین؟ دەم ودانیان بشکێنن، خوێڕیانە!

عەریفی کەشتیەکە کە پیاوێکی بوغزنی شیکپۆش بوو، ڕووی تێکرد وگوتی:

- ڕووسی و بێلەڕووسی فەرقیان نییە.

یارۆی ئاشپەز پڕی دایە، تووند پشتێنەکە و یەخەی گرت وبەرزی کردەوە، وەکو چۆلەکە سەمای پێدەکرد. هاواری بەسەردا کرد:- دەتەوێ بت پلیشێنمەوە!

زۆرجار دەبوو بەشەڕ، بەڵام کەس زاتی نەدەکرد خۆی لە قەرەی سموری بدات، نەک هەر لەبەر ئەوەی زۆر بە قوەت بوو، بەڵکو لەبەر ئەوەش کە بەینی لەگەڵ ژنەکەی " کاپتن " شدا خۆشبوو، کە ژنێکی باڵابەرز و ڕێک وپێک و ڕوخسار پیاوانە و قژکورتی قژ کوڕانە بوو.

ئەم پیاوە ڤۆدکایەکی زۆری دەخواردەوە، بەڵام قەت مەست و سەرخۆش نەدەبوو. لەگەڵ گەردی بەیانیدا دەستی بە خواردنەوە دەکرد، یەک بوتڵی بە چوار قوم هەڵدەدا، بە درێژایی ڕۆژ بیرەی دەخواردەوە. بەرەبەرە ڕوخساری سوور هەڵدەگەرا. چاوە ڕەشەکانی لە ڕادەبەدەر دەکرانەوە، وەکو ئەوەی لە شتێک حەپەسابێت.

هەندێجار ئێواران، بە سەعاتان لەسەر تەپڵەکێک ڕۆدەنیشت، بە کەلەشی زەلام و ڕوخسارە سپیەکەیەوە، بەبێدەنگی، مات وخەمین دەیڕوانیە ئاسۆ. لەم حاڵەتەدا هەمووان لێی دەپرینگانەوە. بەڵام من دڵم بەحاڵی دەسووتا.

یاکوف ئیڤانوڤیچ لە مووبەقەکەوە سەر دەکێشێ، ئارەقەی دنیای کردووەتەوە، دەموچاوی سوور هەڵگەڕاوە، سەرە سافەکەی هەڵدەکرێنێت، ئەوجا بەدەست ئاماژە دەکات یان لە دوورەوە هاوار دەکات:- ماسیەکە بۆگەنی کرد.

- بەکەلەرمەوە لێی بنە .

- ئەدی ئەگەر یەکێک شۆربای ماسی، یان ماسی برژاوی داواکرد؟

- بۆیان ئامادە بکە. هەرچیەکیان بدەیتێ دەیخۆن.

هەندێجار، زاتم وەبەرخۆ دەنا ولێی نزیک دەبوومەوە. ئاوڕی لێدەدامەوە و دەیگوت:- ها، چیت دەوێ؟

- هیچ.

- دەی باشە.

جارێک لێم پرسی:- باشە ئەمانە بۆچی لێت دەترسن، خۆتۆ پیاوێکی باشیت.

بەپێچەوانەی مەزەندە و وێنای خۆمەوە، توورە نەبوو، بەرسڤی دامەوە:

- من تەنیا لەگەڵ تۆدا باش و میهرەبانم.

کەمێک لە فکران ڕاچوو و بە ڕووخۆشی گوتی:

- ڕەنگە دەرهەق بە هەمووان میهرەبان بم، بەڵام دەری نابرم. پیاو نابێ باشی و میرەبانی خۆی بۆ خەڵکی دەرببڕێت. چونکە دەتخۆن، خەڵکی سواری کۆڵت دەبن، وەکو چۆن لە قۆپی و زەلکاوێکدا، خۆ هەڵدەدەنە سەر بچووکترین وشکانی و پێ شێلی دەکەن. ڕاکە بیرەیەکم بۆ بێنە.

هەرکە بیرەکەی، پێک لەدوای پێک خواردەوە، سمێڵەکانی سڕی وگوتی:

- ئەگەر تۆزێ گەورەتر بوایەی زۆرشتم فێر دەکردی. من گەرما و سەرمای ژیانم جەڕباندووە، زۆریش گەمژە و گەوج نیم. تا دەتوانی کتێبان بخوێنەوە. هەرچیت بوێ لە کتێبدا هەیە. کتێب گاڵتەی پێناکرێ، شتێکی زۆر بەنرخە. بیرە دەخۆیتەوە؟

- نا، حەزم لێی نییە.

- زۆرچاک دەکەی، مەخۆرەوە، مەیگوساری بەڵایەکی گەورەیە. ڤودکا ئاوی حەیات نییە، ئاوی شەیتانە. ئەگەر دەوڵەمەند بوایەم لەسەر حیسابی خۆم بۆ قوتابخانەم دەناردیت، دەمخستیتە

بەرخوێندن، خەڵکی نەخوێندەوار وەکو گاجووتە، یان نیری لەمل دەکەن یان سەری دەبڕن، هیچ ڕێگەیەکی دی لەبەردەم نییە.

ژنەکەی کاپتن، کتێبی " تۆڵەی سامناک "ی گۆگۆڵی بە ئەمانەت دایێ. من ئەم کتێبەم خوێندەوە، زۆرم بەدڵ بوو، بەڵام سموری توورەبوو، هاواری دەکرد:

- کە کارێکی گەوجانەیە! ئەمە چ گاڵتەبازارێکە! من دڵنیام کتێبی دیکە هەن.

کتێبەکەی لێوەرگرتمەوە، کتێبێکی دیکەی لەلای ژنەکەی کاپتن هێنا. بە ڕاوێژێکی توند ئەمری پێکردم:- هانێ " تاراس " بخوێنەوە، ناوەکەی تری چییە، لەبیرم نەماوە؟ ئەم کتێبە بخوێنەوە. خانم دەڵێت کتێبێکی باشە. بۆ کێ باشە؟ ڕەنگە بۆ خانم باش بێ، بۆمن باش نەبێ. خۆ دیوتە چۆن قژی بڕیوە؟ ئەدی بۆ گوێی نەبڕیوە؟

کە گەیشتینە ئەو پەرەگرافەی کە تاراس، ئوستاپی کوڕی بۆ شەڕ هاندەدات، یارۆی ئاشپەز بە دەنگێکی گڕ پێکەنی وگوتی:

- بۆچوونت بەرانبەر ئەمە چییە؟ یەکێکیان ئەقڵی هەیە و ئەویتریان قوەتی هەیە. قسەی بەلاش، بەڕاستی کەرن!

بە وردی گوێی دەگرت، ناوبەناو بەدەم مینگەمینگەوە دەیگوت:

- قسەی هیچ! کێ دەتوانێ بەیەک جەزرەبە، مرۆڤێک لە تەپڵی سەرەوە تا ناوقەدی شەق بکات؟ ئەمە مەحاڵە، قەت ناکرێ کەسێک بە نێزەیەک بەرز بکرێتەوە، چونکە نێزەکە دەشکێ. من بەخۆم سەرباز بوومو ئەم شتانە باش دەزانم.

زۆر بە خیانەتەکەی ئەندرێ پەست بوو، گوتی:

- کە پیاوێکی خوێڕی و بوودەڵەیە! هەرهەموو ئەمە لە پێناوی ژنێکدا، تفو عەمرت نەمێنێ بۆ خۆت وغیرەتت!

کاتێ تاراس، بەدەستی خۆی کورەکەی دەکوژێت، یارۆی ئاشپەز لەسەر قەرەوێڵەکە دادەنیشێت، لاقی شۆڕ دەکاتەوە، هەردوو دەستی بەقەراخ قەرەوێڵەکەوە گرت، پشتی کووڕ کردەوە، دەستی بەگریان کرد. ڕوندک بە ئەسپایی بەچاوانیا هاتنەخوارێ، بەدەنگی بەرز ئاهێکی هەڵکێشا و لەبن لێوانەوە گوتی:- خودایە! ئەی خودای بێخەم!

لەناکاوا هاواریکرد:- بەردەوام بە، بخوێنەوە هەی توخمە شەیتان!

کە ئوستاپ، بەرلە مردنەکەی ئەم قسەیەی بەباوکی گوت: " باوکە، گوێت لێمە؟ " یارۆی ئاشپەز، کەوتە هەنسک هەڵدان و گریان، گریانێکی بەکوڵ و بەجۆشتر لەوەی پێشوو. سموری بەدەم ڕوندک ڕشتنەوە گوتی:

- تەواو، هەموو شتێک تەواوبوو. هەموو شتێک کۆتایی هات، بەڵام چ کۆتاییەکی کارەساتبار! ئەوانە بەڕاستی پیاو بوون، خەڵکانی جوامێر بوون، ئەم تاراسە، بەڕاستی پیاو بووە، ئۆباڵ بە ئەستۆم جوامێر بووە.

کتێبەکەی لەدەستم ڕاپسکاند، بە وردی دیقەتی دەدا، بە فرمێسکان، بەرگەکەی تەڕکرد:- کتێبی باش نیعمەتە!

دوای ئەوە چیرۆکی "ئیڤانیکو" مان خوێندەوە. سموری بەتەواوەتی دڵبەندی ڕیچارد پلانتاجینێ بوو، پاش ئەوەی سۆزی هاتنەجۆش، بە ئارامی گوتی:- ڕاستە، وایە، بەڕاستی ئەمە کتێبە نە گاڵتە!

من ئەو چیرۆکەم بەدڵ نەبوو. بەشێوەیەکی گشتی زەوق و سەلیقەمان وەکو یەک نەبوو. بۆ نموونە من " چیرۆکی تۆماس جون " م زۆر بەدڵ بوو. ئەمە پاچڤەیەکی کۆنی کتێبی (مێژووی تۆم جونی بیژوو" بوو.

سموری، بە نارەزاییەوە گوتی:

- قسەی بەلاش! چم داوە لەم تۆماسە؟ چی لێبکەم؟ کتێبی لەمە باشتر نەبوو!

ڕۆژێک پێمگوت با کتێبی دی – کتێبی یاساغ هەیە، ئەو کتێبە نهێنیانەی، کەدەبێ شەوان و لە ژێرزەمینەندا بخوێنرێنەوە.

چاوەکانی ئەبڵەق بوون، سمێڵەکانی کەوتنە لەرزین، گوتی:- ئەوە چ دەڵێی؟ وڕینە دەکەی؟

- نا، وڕینە ناکەم. جارێک قەشەیەک کەبۆ ئیعتراف چووبوومە لای پرسیاری ئەوجۆرە کتێبەی لێکردم، هەروەها بەچاوی خۆم خەڵکانێکم بینی، لە ژێرزەمینێکدا بەدەم خوێندنەوەی ئەو جۆرە کتێبانەوە دەگریان.

سموری، بە خەمینییەوە لێی ڕوانیم و پرسی:- کێ دەگریا؟

- ئەو خانمەی گوێی لە خوێندنەوەی کتێبەکە دەگرت. ئەو ژنەی کە کتێبەکەی دەخوێندەوە هەڵات، دیاربوو زۆر ترسابوو.

سموری، چاوەکانی بە ئەسپایی بچووک کردنەوەو گوتی:

- بەزاتی خوا خەو دەبینی، لەزێکە ڕابە.

کەمێک دەفکرەوە چوو ئەوسا درێژەی دایێ:

- بێگومان... لە شوێنێک هەندێک شت هەن.. هەندێ شتی نهێنی.. بەڵام من پیرم.. لەو جۆرە کەسانە نیم کە.. وێڕای ئەوەش کە بیر لەو شتانە دەکەیەوە..

بە سەعاتان، بەو شێوازە قسانی دەکرد..

ئیدی بەبێ ئەوەی بەخۆ بزانم ڕموودەی خوێندنەوە بووم، زۆر لەزەتم لێدەبینی. بەڕاستی چیرۆکی ناو کتێبان هەموو ئەو ڕەنج و ئازارانەی لەبیر دەبردمەوە کەلە ژیانی واقعیدا تووشی دەبووم. " سموری " ش وەکو من ڕمودەی کتێبان بوو، زۆرجار، لەسەر ئیشەوە بانگی دەکردم و دەیگوت:- پشکوف! وەره کتێبم بۆ وەخوێنە.

- قاپ و ئامانی دنیام بەسەرا کەڵەکە بووە دەبێت بیانشۆم.

- گوێی مەدەیە ماکسیم لەجیاتی تۆ دەیانشوات.

ئیدی ئەمری بە گەورەی قاپشۆرەکان دەکرد کە کارەکەی من بکات، ئەویش لە ڕقا، پەرداخەکانی دەشکاند.

جارێک، بەرپرسی خزمەتگوزارەکان، بەشێنەیی ئاگاداری کردمەوە وگوتی:- ناچارم مەکە دەرت بکەم و دوو پێتنەیەتەوە ناو ئەم کەشتیە.

جارێک ماکسیم، بە ئانقەست هەندێک پیاڵە و پەرداخی لەناو تەشتە ئاوە پیسەکە بەجێ هێشتبوو، وەختێ تەشتە ئاوەکەم لە سەر کەشتیەکەوە هەڵڕشتە ناو ڕوبارەکە، پیاڵە وپەرداخەکانیش کەوتنە ڕوبارەکەوە. سموری بە بەرپرسی خزمەتگوزارەکانی گوت:- خەتای منە، خەمت نەبێ من پارەکەیت بۆ دەبژێرمەوە.

خزمەتگوزارەکان مۆڕەیان لێم دەکرد، تەشەریان لێدەدام و دەیانگوت:

- دەی برادەر، کرمی کتێبان، بڵێ تۆ لەم کاره چیت دەست دەکەوێ؟

ئیدی بە ئانقەست کارەکانیان بەسەرمەوە زیاد دەکرد، قاپەکانیان پیس دەکرد. هەستم دەکرد، ئەم ڕقبەرقێ و دژایەتیە، بە زەرەری من دەشکێنەوە، کە هەرواش دەرچوو.

شەوێک، لەبەندەر ولەنگەرگایەکی بچووکا، ژنێکی ناقساڵی دەم وچاوئاڵ، لەگەڵ کچێکی جەوان دا کە سەرپۆشێکی زەردی بەسەریا دابوو و ئێلەکێکی پەمەیی لەبەردا بوو، سەرکەوتنەسەر کەشتیەکەمان، هەردووکیان کەمێک مەست بوون. ژنەی تاین پێدەکەنی و بە ئاماژەی سەر بە ڕاست و بە چەپدا سڵاوی لە هەمووان دەکرد ودەیگوت:

- هاوڕێیان ببورن، کەمێکم خواردبووەوە وبردیانم بۆ دادگا، کەلەوێ بەریاندام، ئیدی لە خۆشیا بەو بۆنەیەوە چەند پێکێکم خواردووەتەوە.

کچەکەش، قژقژ پێدەکەنی. تەمەشای دەوروبەری خۆی دەکرد و هاوڕێکەی دەڵەک دەدا و دەیگوت:- ڕێکە، دە بجووڵێ، تەمەڵ.

لە ژووره نمره دووەکان، ڕووبەڕووی خەوگاکەی یاکوف ئیڤانوفیچ و سێرگی ماکسیم دابەزین. دوای ماوەیەکی کەم ژنەکە دیار نەما، سێرگی لەولاوە هات و لەلای کچەکەوە جێی خۆی خۆشکرد، دەمە قوڕباقە ئاساکەی نەدەهاتەوە یەک.

دوای ئەوەی ڕۆژئاوابوو و لەکار بوومەوە، وەختایەک خەریک بوو دەخەوتم، سێرگی هات بە سوراخمەوە و دەستی گرتم و گوتی:- وەرە دەمانەوێ ژنت بۆ بێنین.

مەست بوو، ویستم دەستم لەدەستی دەربێنم، بەڵام زللەیەکی خێواندمێ و گوتی:- وەرە!

ماکسیم، کە ئەویش مەست بوو، خۆی گەیاندینێ، بەناو ڕێبوارە نووستووەکاندا بۆ ژوورەکەی خۆیانیان بردم. سموری لەبەر دەرگای خەوگاکەدا وەستابوو، یاکوف ئیڤانوڤیچ بەر دەرگاکەی لە کیژێ گرتبوو ونەیدەهێشت لە ژوورەکە بێتەدەرێ، کچەی تاین بە مست بەربووبووە، شان و شەپیلکی و مەستانە هاواریدەکرد:- ڕێمکەن با بڕۆم!

سموری، لەدەستی سێرگی و ماکسیمی دەرهێنام، قژی گرتن و سەری کێشان بە یەکدا و تووڕی دانە سووچێکەوەو کەوتنە سەر ئەرزەکە. هەنگێ، ڕووی کردە یاکوف، دەرگاکەی بەڕوویا داخست و بەدەم جنێودانەوە گوتی:- حەیوانینە!

ئەوجا، منی لەخۆی دوور خستەوە وگوتی:- بڕۆ، لەم ناوە نەمێنیت!

بەهەشتاو چووم بۆ بەشی دواوەی کەشتیەکە. دنیا هەور بوو، ڕووبارەکە زۆر تاریک دەینواند. ئێمە لەدوای کەشتیەکەی خۆمانەوە دوو هێڵی سپیوازمان بەجێ دەهێشت.. کە تا کەنارە نادیارەکان بڕیان دەکرد، بەلەمەکەی دوامان بەبەینی ئەو دوو هێڵەدا دەهات. هەندێک ڕوناکی سورباوی کز، لەم بەرو لەو بەرمانەوە، لەڕاست و لە چەپمانەوە ناوبەناو چاوبرکێیان لەگەڵ دەکردین و پاشان بلەز لەبەینی هەوراز و نشێوی شەپۆلەکاندا گوم دەبوون. شەو سات بەسات تاریکتر دەبوو و منیش پەست و پەست تر دەبووم. ئاشپەزەکە هات، لەلامەوە دانیشت، بۆنێکی تیژی لێوە دەهات، هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا، سیغارێکی پێکرد و ئەوجا گوتی:

- دەیانویست بۆلای ئەو کچەت بەرن؟ کە زۆڵ و دایک خۆگێن! گویم لێبوو کە تەگبیریان دەکرد. گوێم لێبوو کە هێرشیان بۆ کیژێ برد.

- کچەکەت لەدەستیان ڕزگار کرد؟

- کچەکە؟

جنێوێکی بە کچەکە دا و، بە ڕاوێژێکی پڕ ئازارەوە گوتی:

- ئەمانە، لێرە هەموویان هۆڤین. کەشتیەکە لە گوندی خراترە. قەت لە گوندا ژیاوی؟

- نەخێر.

- بەکورتی گوند پیسە، بۆگەنە. بەتایبەتی لە زستاندا. قونکە سیغارەکەی لەسەر کەشتیەکەوە فڕێ دا، کەمێک بێدەنگ بوو و ئەوجا درێژەی دایێ:

- تۆ لەنێو ئەم بەراز باوکانەدا تیادەچیت، دیق دەکەیت، دڵم بەحاڵت دەسووتێ، مشکە چکۆل. بەڕاستی تیاماوم، نازانم چی بکەم. هەندێجار ئەگەر جڵەوی خۆم نەگرم، لەگینە بڕۆم، بکەومە خاک وپایان و لێیان بپاڕێمەوەو بڵێم: " ئەمە چ کارێکە ئێوە دەیکەن کەر پیاوینە؟ مەگەر کوێرن؟ هەی وشترینە! "

دەنگێکی دوور ودرێژی شووت ئاسا لە کەشتیەکە بەرز بووەوە، ئەو پەتەی کەبە بەلەمەکەوە بەسترابوو، خاو بووەوە و بەرز بووەوە و شڵپ وەکو قامچی بەسەر ئاوەکەدا داهاتەوە. ڕوناکی فانۆسێک دڕی بە تاریکی شەوەکە دا. ڕوناکی دیکەش لەناو جەرگەی تاریکییەکەوە هەڵدەقولا.

یارۆی ئاشپەز، مینگە مینگێکی کرد:

- ئێرە وێستگەیە، جاران پێیان دەگوت وێستگەی " غابة سكرى " و ڕوبارێکی لێیە پێیان دەگوت: " نهر سكران ". کاتی خۆی ژمێریارێکی لێبوو پێیان دەگوت سکیروف، فەرمانبەرێکی لەگەڵ بوو پێیان دەگوت مخموروف... دەبێ دابەزم و سەرێک بدەم.

ژنانی قوت وقەڵەوی بە داروباری دەڤەر وکەنارانی ڕوباری کاما بەدەستەبەرە، ئێزینگ قەلاشکەرییان بۆ سووتەمەنی وشەواتەکی کەشتیەکەی ئێمە دێنا، ئەمانە لەژێر بارە قورسەکانیاندا چەمی بوونەوەو زۆر بە ئەسپایی و نەرم وهاوسەنگی هەنگاویان دەنا و دووبەدوو بەرەو ئاگردان و کوورەی کەشتیەکە دەهاتن و بارەکانی خۆیان لەوێندەر بەتاڵ دەکرد.. دەریاوان و کەشتیڕانەکان، بەدەم ڕێوە دەستیان بۆ سینگ و مەمکیان دەبرد و نقورچیان لە سمت و لاڕانیان دەگرت. ژنەکان دەیانقیژاند و تفیان دەکردە چارەیان. بەلام لە گەڕانەوەدا، کە بارەکانیان دانابوو، ڕێگەیان لەو کارانە دەگرت و بە دەستە بەرەکانی دەستیان بەرەڤانیان لەخۆ دەکرد. ئەم دیمەنانە زۆرجار و لەهەر سەفەرێکماندا دووبارە دەبوونەوە. هەرجارێ لەنگەرمان بگرتایە و پێویستیمان بە ئێزینگ و قەلاشکەری بوایە، ئەم دیمەنانە دووبارە دەبوونەوە.

وام هەست دەکرد زۆر پیربووم و زۆر لەمێژە و سالانێکە لەسەر ئەم کەشتیە کاردەکەم. دەمزانی سبەینێ یا هەفتەی ئایندە یان پاییزی داهاتوو چ ڕوودەدات.

سپێدە خەریک بوو ڕوناک دەبووەوە، کاژستانێکی گەورە لەسەر گردۆڵکەی لمەلانی سەرووی وێستگە و بەندەرەکەوە بەدیارکەوت. کۆڕی ژنان بەدەم قاقا و گۆرانی و سترینەوە، بەو گردەدا سەر دەکەوتن کەدەچوو بۆناو کاژستانەکە، هەموو دەستەبەرە بەدەست و بەشان وەکو سەربازان ڕێیان دەکرد. زۆر دڵم تەنگ بوو، ڕوندک لە ناخمەوە هەڵدەقولا، حەزم دەکرد تێرتێر بگریم، بەلام شەرمم دەکرد بگریم، بۆیە چووم بۆلای " بورین "ی دەریاوانیکەشتیەکە و لەگەڵ ئەودا کەوتمە شۆردنی سەری کەشتیەکە.

بورین گەنجێکی سیمالێڵ، بێڕەنگ، بێدەنگ، گۆشەگیر بوو. هەمیشە کونجێکی دەگرت، بەچاوە بچووکەکانی دەیڕوانی، جارێکیان پێی گوتم:- ئەلهەقی نازناوی من بورین نییە، بەڵکو " عورین "

ه چونکه گوایه دایکم سۆزانی بووه! خوشکێکم هەبوو، ئەویش لەشفرۆش بووه، ئیدی وادیاره قەدەریان ئەوه بووه. قەدەر، برام بەردێکه و بەملتەوه هەڵواسراوه، تۆ دەتەوێ هەستیت، بەردەکه ڕێگەت نادات.

ئەمجارەیان بەدەم سڕینی حەوشی کەشتیەکەوه، بەڕاوێژێکی نەرم گوتی:

- دەبینی چۆن بەسەر ئەو ئافرەتانەدا دادەبارین؟ تۆ بیر بکەوه، ئەگەر بتەوێ، چەرمێکی تەڕ بسووتێنی، ئەگەر کۆڵنەدەیت و هەر سوور بی لە سووتاندنی، ئەنجام دەیسووتێنی و ئاگر دەگرێت. من ئەم کارانەم لا پەسند نییه، حەزم لەو کارانه نییه، بۆم هەرس ناکرێت. من ئەگەر ژن بوایەم، خۆم لە گۆلاوێکی قوولا غەرق دەکرد... زۆر زەحمەته مرۆڤ بەدڵی خۆی بکات، ئەوه بکات، کە حەز دەکا بیکات، ئیدی بەوجۆره، هەست وسۆزت دەهاڕوژێنن! خوات نایەڵن! بەقەناعەتی من خەسیوان شێت نین. هیچت دەربارەیان بیستووه؟ ئەمانه خەڵکانێکی زۆر زیرەکن- باشترین شێوازیان بۆ ژیان هەڵبژاردووه. هەموو کاروباره ناچیزەکانی ژیانیان وەلاوه ناوەو بەوپەڕی پاکی و بێگەردی خزمەتی خوا دەکەن.

ژنەکەی کاپتن بەلاماندا تێپەڕی، چمکی تەنوورەکەی هەڵکرد تا تەڕ نەبێت. هەمیشه بەیانیان لەپێش هەمووانەوه لەخەو ڕادەبوو، ژنێک بوو بەژن زراف، بەداروبار، دەم وچاوێکی ساده و ڕوناکی ئەوتۆی هەبوو، کەپڕ بەدڵ حەزم دەکرد بەغار دوای بکەوم و لەناخی دڵەوه پێی بێژم:

- خانم، تکایه، شتێکم بۆ بگێڕەوه!..

کەشتیەکه بە ئەسپایی جوڵا، بەرەبەره لە وێستگەکه و لەنگەرگاکه دوورکەوتەوه.

بورین، نیشانەی خاچی کێشا وگوتی:- ئەوا دەرچووین.

(٨)

ماکسیم لە ساراپول، بەئەمری کاپتن لە کەشتیەکه دابەزی، بەبێدەنگی بێئەوەی دوعاخوازی لەکەس بکات، بەهێمنی دابەزی. ژنه دەم بەپێکەنینەکه و کیژه ماندووه چاو ئاوساوەکەش دوای کەوتن. بەڵام سیرگی ماوەیەکی زۆر لەبەر دەرگای ژوورەکەی کاپتن کەوتە سەرچۆکان، لا شیپانەی دەرگاکەی ماچ دەکرد و تەوێڵی بە دەرگاکەدا دەکێشا و دەلالایەوەو دەپاڕایەوه:

- بمبوره، خەتای من نەبوو. خەتای ماکسیم بوو.

دەریاوان و خزمەتگوزارانی کەشتیەکه و هەندێک لە ڕێبوارەکانیش دەیانزانی کە درۆ دەکات، کەچی وێڕای ئەوەش هانیان دەدا:- دەی دەی بەردەوام به! دڵنیابه کە لێت دەبورێت..

لە ڕاستیا کاپتن، لێی خۆشبوو، ئەمری پێکرد کە خۆڵ وخاشاکەکان پاکبکاتەوه، لەدواوه شاپێکی خێواندێ کەلەسەر کەشتیەکه هەڵی پەڕاند. دوای تۆزێک سێرگی، بەدەم کۆکردنەوەی قاپ و

پەرداخەکانەوە، بەناو خەڵکەکەدا دەڕۆیی و وەکو سەگێکی کوتەک خواردوو، بەڕووگرژی دەیڕوانیە خەڵکەکە.

لەجیاتی ماکسیم سەربازێکی دێرینی خەڵکی فیاتکایان دامەزراند، ئەمە گەنجێکی ڕیوەڵەی سەرچکۆڵەی چاوقاوەیی بوو. ئاشپەزی دووەم یەکسەر ناردی کە چەند مریشکێک سەر ببڕێت، کابرای کۆنە سەرباز دووانی سەربڕی ومریشکەکانی دی بەحەوشەی کەشتیەکەدا بڵاوبوونەوە. ڕێبوارەکان هەوڵیان دا بیانگرنەوە، سیانیان لەسەر کەشتیەکەوە هەڵفرین. کابرای سەرباز خەم دایگرت، لەسەر کۆمایەک داردا، لەبەردەم مووبەقەکەدا ڕۆنیشت و دەستی بە گریانێکی بەکوڵ کرد.

سموری بەسەرسامیەوە لێی پرسی:

- ئەوە چیتە گەوجە؟ کێ دیوێتێ سەرباز بگری؟ سەرباز وگریان کوجا مەرحەبا!

سەربازەکە بە نەرمی وەڵامی دایەوە:- من جەنگاوەر نەبووم.

بەو قسەیە خۆی کرد بە گەپجاڕ، ڕێبوارەکان دوای نیو سەعاتێک سەریان بووەوە، بەکۆمەڵ دەهاتنە تەمەشای سەربازەکە ودەیانپرسی ئەمەیە، ئەوجا لە قاقای پێکەنینیان دەدا. کابرای سەرباز لە هەوەڵەوە نەیدەزانی بۆ وادەکەن، گوێی بە پێکەنینەکەیان نەدا، بەڵکو لەجێی خۆی دانیشتبوو بە قۆڵی کراسە کۆنەکەی فرمێسکەکانی دەسڕی. دەتگوت گەرەکیە بە قۆڵەکانی چاوی لە خەڵکی بشارێتەوە. بەڵام زۆری پێنەچوو چاوانی لە تووڕەییدا سوور بوون، بەزمانی خەڵکی ڤیاتکا کەوتە بۆڵەبۆڵ:- بۆچی تەمەشام دەکەن؟ بڕۆن بە نەعلەت بن لەگەڵ شەیتانا!

ئەوقسانە هێندەی دی دەیهاروژاندن، ئیدی ختووکەیان دەدا، کراسەکەیان ڕادەکێشا، بەبێ هیچ بەزەییەک سەریان دەکردە سەری و پێیان ڕادەبوارد، تا کاتی فراڤین هات. دوای نیوەڕۆژە، یەکێکیان توێکڵە لیمۆیەکی کرد بەسەری چنگاڵێکەوە و لە دواوەوە بە پەتی بەرکۆشەکەیەوە بەست. ئیدی کەوچکەکە لەگەڵ هەر جووڵەیەکی سەربازەکەدا بەم لاوبەولادا سەمای دەکرد. ئیدی خەڵکەکە لەپێکەنینا دەبوورانەوە. کەچی ئەو وەکو مشکێک بە نیگەرانی لەناو قەفەزێکدا بێ و بچێ، هەرچی دەکرد و دەکۆشا سەری لەسەدەمی پێکەنینەکەی ئەوان دەر نەدەکرد.

سموری، بەبێئەوەی ورتەی لێوەبێ، تەمەشای دەکرد و بەچاویا دیاربوو خەفەتی بۆ دەخوارد. هەر لەخۆمەوە بەزەییم بە سەربازەکەدا دەهاتەوە. لە " سموری " م پرسی:- مەسەلەی چنگاڵەکەی پێ بڵێم؟

بە ئاماژە تێی گەیاندم کە ئا، هەرکە پێمگوت بۆ پێدەکەنن، بەتووندی چنگاڵەکەی ڕاپسکاند، پەتەکەی پچڕی، چنگاڵەکەی بە عاردیدا کێشا و خستیەژێر پێ لەقە، ئەوجا بەهەر دوو دەستان لە قژم نەوی. بوو بەشەڕ و زۆرانبازیمان و بووین بە مایەی پێکەنین و گەپجاڕی ئەو خەڵکەی کەلە کەفلە کونێکا لێمان خڕ بوونەوە.

سموری، دڕی بە ئاپۆڕای جەماوەرەکە دا ولێکی جیاکردینەوە. کەمێک گوێی سوومەوەو ئەوسا گوێی سەربازەکەی گرت. خەڵکەکە کە ئەو سەربازە مردەلۆخەیان بینی بەوجۆرە هەڵدەبەزییەوەو دەیویست خۆی دەرباز بکات، کەوتنە فیکەکێشان و لاق بە ئەرزا کوتان وخەریک بوون لە پێکەنینا دەخنکان.

- ئافەرین، سەر بە ورگی ئاشپەزەکەدا بکێشە، بەر قۆچی بدە!

هەراوزەنای شادی شێتانەی ئەو خەڵکانە زۆری پەست کردم، حەزم دەکرد دەست بدەمە تێلایەک وبەرببمە سەر و گوێلاکیان.

سموری، سەربازەکەی بەرەڵلا کرد و وەکو ورچێکی هۆڤی ئاوڕی لای خەڵکەکەی دایەوە، ددانەکانی جیڕ کردنەوە، سمێڵەکانی کەوتنە لەرزین.

- هەرکەسە بچێتەوە جێی خۆی – یاڵڵا دەی، کێویانە!

سەربازەکە بۆ جاری دووەم پەلاماری دامەوە، سموری بە تاقە دەستێک لە ئەرزەکە بەرزی کردەوە و کەوتە هەڵگلۆفینی، دەتگوت بووکەڵەیە بە دەستییەوە.

هەندێ دەریاوان و عەریفەکە و وەکیلی یەکەم بە هەڵەداوان هاتن. کۆمەڵە خەڵکێکی دیکەمان لێخڕبوونەوە. ڕوخساری بەرپرسی خزمەتگوزارەکان، وەکو هەمیشە، هێدی و هێمن لەنێو ئاپۆڕای خەڵکەکەوە بەدیارکەوت.

سەربازەکە لەسەر کۆمایەک دار ڕۆنیشت، بەدوو دەستی لەرزۆک قۆندەرەکانی داکەند و کەوتە گوشینی ئەو خەڕگە و پەڕۆیانەی لە هەردوو پێوەی پێچابوون بەڵام وشک بوون. ئاو لە قژە گڤ و لوولەکەی دەچۆڕا، کە بووە مایەی شەپۆلە پێکەنینێکی تازە. کابرای سەرباز بە دەنگی بەرز هاواریکرد:

- ڕاوەستن، پەلە مەکەن، بزانن چۆن ئەو مندالە دەکوژم!

سموری، چنگی بە شانما کرد و هەڵیگرتم، شتێکی بەگوێی وەکیلی یەکەمدا چپاند، دەریاوانەکان، کەوتنە بڵاوەپێکردنی ئاپۆڕای خەڵکەکە. دوای ئەوەی ئاپۆڕاکە بڵاوەیان کرد، سموری ڕووی کردە سەربازەکە وگوتی:- ئێستا چیت لێبکەین؟

سەربازەکە، ورتەی نەکرد. بەدووچاوی دڕندانەوە تەمەشای منی دەکرد، سەراپای دەلەرزی. سموری ئەمری پێکرد:- وریابە! هەی چەنەباز!

سەربازەکە وەڵامی دایەوە:- قسەی بەلاش! خۆ ئێرە سوپا نییە!

هەستم کرد، یارۆی ئاشپەز بەو قسەیە دەهری بوو. گۆنا گۆشتنەکانی داچەکینەوە، تفێکی ڕۆکرد ومنی لەگەڵ خۆی برد ولەوێندەر دوورکەوتەوە. هەرچوارپەلم دەلەرزین، ژێراوژێر نیگای سەربازەکەم دەکرد، بەڵام سموری ورتە ورتێکی کرد:

- کوڕێکی شەڕانیە، ئەمە چییە؟ یاڵڵا با بڕۆین.

سێرگی خۆی گەیاندینێ و لەبن لێوانەوە گوتی:- دەیەوێ بە چەقۆ سەری ببڕێت!

سموری هاواریکرد:- چی؟

بەهەشتاو گەڕایەوە. سەربازەکە لەبەر ژووری خزمەتگوزارەکان ڕاوەستابوو، چەپەچاخێکی، کەلەو چەپەچاخانەی بۆ سەربڕینی مامر و کەڵەبابان و بڕینەوەی دار بۆناو سۆپا بەکار دەبرا، بەدەستەوە بوو، دەمەکەی مشاری بوو. خەڵکانێک لەبەردەم ژوورەکە خڕبووبوونەوەو سەیری ئەو کابرا ڕێویەڵە قژ تەڕەیان دەکرد. کەپووەپسەکەی دەلەرزی، دەمی کردەوە، لێوەکانی کەوتنە تەتەڵە، لە پەستا و بێ پسانەوە دەیگوت و دەیگوتەوە:- شەیتانینە! شەی... تا... نینە!

خۆم هەڵدایە سەر شتێک کەنها بیرم نایە چ شتێک بوو، لەو سەرەوە، سەیری سەر وسیمای خەڵکەکەم دەکرد. پێدەکەنین، قاقایان لێدەدا، یەکدیان دەدواند:

- تەمەشاکەن، تەمەشا!

کە سەربازەکە بەدەستە ڕەق وتەقەکانی کەلەدەستی منداڵ دەچوون،کراسەکەی خستەوە ناو پانتۆڵەکەی، پیاوێکی گەنج کەلەلای منەوە وەستابوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:- کە بەتەمای خۆکوژییە، چما کراس و پانتۆڵەکەی ڕێکدەخاتەوە؟

ئاپۆڕاکە لە قاقای پێکەنینیان دا. دیاربوو کەس باوەڕی نەدەکرد بتوانێ خۆی بکوژێت. منیش باوەڕم نەدەکرد کاری واهی بکات. بەڵام سموری دوای ئەوەی نیگایەکی کورتی کرد، بە ورگ دڕی بە خەڵکەکە دا و هاواریکرد:

- فەرموو، لاکەون، لێرە بڕۆن، گەوجە!

حەزی دەکرد ئەم وشەیە، بەمانای کۆ بۆ کۆ بەکار بەرێت. بۆنموونە کەلە کۆمەڵە خەڵکێک دەچووە پێشەوە، پێی دەگوتن:- فەرموو دوو بکەونەوە، گەوجە!

ئەوە زۆر خۆشبوو، ئەوەی ڕاستی بێ ئەو ڕۆژە لە بەیانیەوە تا ئێوارە، هەموو خەڵکەکە بووبوون بەیەک کەسی گەورەی گەوج.

هەرکە حەشیمەتەکە دوور کەوتنەوە، چوو بۆلای سەربازەکە، توند دەستی گرت و گوتی:- کوا ئەو کێردەم بدەیە.

سەربازەکە، کێردەکەی دایە و گوتی:- فایدەی نییە.

ئاشپەزەکە، سەربازەکەی کردە ژوورەوە.

- پاڵکەوە، بۆخۆت بخەوە. چییە، چیت بەسەر هاتووە؟

سەربازەکە، بەبێئەوەی هیچ وەڵامێک بداتەوە لەسەر تەختەکە ڕۆنیشت.

- ئێستا خوارنت بۆ دێنێت لەگەڵ کەمێک ڤۆدکادا. ڤۆدکا دەخۆیتەوە؟

- کەم.

- نەکەی ئازاری بدەی ها. ئەو گاڵتەت پێناکات، گوێت لێیە؟ من پێت دەڵێم دڵنیات دەکەم ئەو گاڵتەت پێناکات.

سەربازەکە بەنەرمی پرسی:- چما بەمجۆرە عەزابی ڕۆحم دەدەن؟

سموری، کەمێک دەفکرەوە چوو، ئەوجا بەرسڤی دایەوە:- چوزانم؟

بە دووقۆڵی بۆ مووبەقەکە گەڕاینەوە. بەدەم ڕێگاوە لەبن لێوانەوە گوتی:

- هم، بزانە چۆن ئەو پیاوە داماوەیان بەگیر هێناوە. خۆ بەچاوی خۆت بینیت! خەڵکی شێتت دەکەن برام. دەتوانن، لەدەستیان دێت. وەکو مێشوولە تێت دەورووکێن، لەناوت دەبەن، چیم دەگوت:- مێشوولە؟ ئەمانە هەزار قات لە مێشوولە وپێشکە خراترن!

کەتۆزێ خواردن وگۆشت وڤۆدکام بۆ سەربازەکە برد، لەسەر تەختەکە ڕۆنیشتبوو، خۆی بە پێش وبە پاشا ڕادەژەند و بەئارامی وەکو ژنان دەگریا. قاپەکەم لەسەر مێزەکە دانا و گوتم:- بخۆ.

- دەرگا دابخە.

- ئاخر تاریک دەبێت.

- دەرگاکە داخە، دەنا دێنەوە سەرم.

چوومە دەرێ. حەزم لە چارەی ئەو سەربازە نەدەکرد. هیچ سۆز وبەزەیییەکی لەلا دروست نەکردم. ئەمەم لەبەر گران بوو. نەنکم هەمووجارێ دەیگوت:

- دەبێ بەزەییمان بە خەڵکدا بێتەوە.. بەهەموو کەسێکی کلۆڵ و بێنەوادا، ژیان قورسە.

کە گەڕامەوە، ئاشپەزەکە لێی پرسیم:- شتەکانت دایێ؟ ئێستا حاڵی چۆنە؟

- دەگریا.

- نەبابە! ئای لەوە! ئەمە چۆن سەربازێکە؟

- من هیچ بەزەیییەکم پێیدا نایەتەوە.

- ئەمە چییە؟

- پیاو دەبێ بەزەیی بە خەڵکیدا بێتەوە.

سموری دەستی گرتم و بۆلای خۆی ڕایکێشام. بە کەسەرەوە گوتی:

- تۆ ناتوانی خودی خۆت ناچار بکەی هەست بەبەزەیی بکات، درۆش ئاکامی باش نابێت، گوێت لێمە؟ لە هیچ شتێکدا دوودڵ مەبە، من تەبیعەت و ئەقڵیەتی تۆ دەناسم.

لەخۆیی دوور خستمەوە، بەڕووگرژییەوە گوتی:

- ئێرە بەکەڵکی تۆ نایەت، شوێنێکی باش نییە بۆتۆ. هانێ سیغارێک پێکە.

ڕەفتاری ڕێبوارەکان، خەمباری کردم. زۆر زاڵمانە کابرای سەربازیان دەبوغزاند، کە سموری گوێی گرت، قاقا پێی پێکەنین، ئاخر کەی ئەوە هی پێکەنین بوو، چۆن خەڵکی بە زوڵم پێدەکەنن؟ ئاخر کەی ئەوە هی ئەو هەموو گاڵتە و پێ ڕابواردنە بوو؟

جارێکی دی دادەنیشنەوە، لەسەر تەختەکان پاڵ دەکەون، دەخۆن و دەخۆنەوە، وەرەقبازی دەکەن، هێدی و هێمن گفتوگۆ دەکەن و یەکدی دەدوێنن و، لە ڕووبارەکە دەنۆڕن، وەکو ئەوەی هەرگیز خەڵکەکەی سەعاتێ لەوەپێش نەبن، کە دەیانقڕاند و دەیان شیڕاند و فیکەیان دەکێشا و دەتگوت هۆڤین. سەرلەنوێ هێور بوونەوە، هێدی هێدی بەسەر کەشتییەکەوە پیاسە وڕاوێچکەیان دەکرد، لە ژێر تیشکی هەتاوەکەدا دەتگوت پێشکە یان گەردی غوبار وتۆزن. هەندێکیان ئێستا بەسەر ئەو لەوحە درێژەوە بوون، کەلەبەینی کەشتیەکە و ئەرزەکەدا ڕایەڵ کرابوو، بەرلەوەی بگەنە سەر شۆستەی بەندەرەکە نیشانەی خاچیان دەکێشا. جەماعەتێکی دیکە کە کوت ومت لەوان دەچوون و هەمان جلو بەرگیان لەبەردا بوو، لەژێر کۆڵەپشتیە قورسەکانیاندا دانەوی بوونەوە، بە پێچەوانەی ئەوانەوە بۆسەر کەشتیەکە سەردەکەوتن..

ئەم ئاڵۆگۆڕە بەشەریە، جوونێ سەردەکەوتن و جوونێ دادەبەزین تەنیا گۆڕانی دەم وچاو بوو، بەڵام هیچ گۆڕانێک لە ژیانی سەر کەشتیەکە ڕووی نەدەدا، هەمان تاس و هەمان حەمام بوو، هەموو گفتوگۆ ومشت ومڕ وگەنگەشەکان وەکو پێشووتر، دەربارەی زەوی وزار، بەروبووم، ئیش وکار، خوا و ژنان بوو، تەنانەت هەمان وشە و زاراوەشیان بەکار دەبرد.

- ویستی خوایە کە بەشەر دەبێ ڕەنج ببینن، ئەوەتا ئێمەش شانمان داوەتە بەر ڕەنج، ئیدی چارچییە، ئەوە قەدەر و چارەنووسمانە، چ شتێک لەگەڵ چارەنووسدا ناکرێت.

بەڕاستی ئەو قسەوباسانە پەستیان دەکردم. نە تەحەمولی پیسی و پۆخڵیەکانیانم دەکرد ونە هەڵس وکەوتی هۆڤیانەیانم بەدڵ بوو.. من بەهیچ جۆرێ خۆم بە شایستەی ئەو هەموو ڕەنج و کلۆڵیە نەدەزانی کە ئەوانە بەوجۆرە مامەڵەم لەتەکدا بکەن، ئاخر چ خەتایەکم کردبوو تا ئەو هەموو باجە بدەم. کابرای سەربازیش شایستەی ئەو مامەڵەیە نەبوو. وابزانم ئەو خۆی حەزیدەکرد ببێت بە قەشمەڕ و گەپچاڕ..

" ماکسیم "یان کە کوڕێکی باش و دڵپاک بوو، لە کەشتیەکە دەرکرد، کەچی " سیرگی "یان کە کوڕێکی بوودەڵەی لەگام بوو، هێشتەوە. کەنەدەبوو شتی وەها ڕووبدات. هەندێجار لەخۆم دەپرسم باشە ئەم ڕێبوارانە، کە هەموو بە ڕواڵەت زاڵم و شەقی وتووندە تەبیعەتن، بۆچی بەو ئاسانیە مل بۆ دەستوراتی گۆساخانەی دەریاوانەکان دەدەن وبێ چەندوچوون، قسەی ڕەق و جنێوی پیسیان لێ قبووڵ دەکەن؟!

بۆنموونە بەڕێوەبەری کەشتیەکە، چاوە جوانەکانی بچووک دەکاتەوەو هاواریان بەسەردا دەکات:

- لاکەون لێرە، بۆچی هەمووتان لێرە کەڵەکە بوون، مەگەر نابینن کەشتیەکە خواربووەتەوە؟ دەی دوور کەونەوە، گەندەڵینە!

ئیدی ئەم گەندەڵانە بەبێئەوەی فزەیان لێوەبێت، بۆ لایەکەی دیکەی کەشتیەکە دەچوون کە سەرلەنوێ وەکو مێگەلە مەڕ لەوێندەرش دەردەکران.

- لاکەون، هیچ وپووچانە!

شەوانی گەرم، کوڕ نەبوو، لەژێر ئەو جەمەلۆنە چینکۆیەدا کە بەدرێژایی ڕۆژ گەرمای هەتاوەکەی هەڵمژی بوو، هەڵبکات وبحەوێتەوە، ئیدی ڕێبوارەکان وەکو سیسرک پەراگەندە دەبوون و هەر کوێیەکیان بەدڵ بوایە، لەوێندەر لێی پاڵدەکەوتن. لە هەرشوێنێک کەشتیەکە لەنگەری بگرتایە، ئیدی دەریاوانەکان، بە لەقە و شاپان بێداریان دەکردنەوەو لەخەویان هەڵدەستانن.

- دەی هەستن، ڕێگای خەڵکیتان گرتووە، بچنە شوێن و ژوورەکانی خۆتان!

سووک و باریک هەڵدەستان، بەچاوی خەواڵووەوە بلاوەیان لێدەکرد و هەرکەسە و گۆشەیەکی تەریکی دەگرت. دەریاوانەکان، تەنیا بە جلەکانیانا لە ڕێبوارەکان جیاوازبوون، کەچی وەکو پۆلیس ئەمریان بەسەردا دەکردن.

ئەوەی مایەی سەرنجە و پیاو پەست دەکات، ئەو گوێڕایەڵی و ملکەچییە نەنگینەیە کە ئەم ڕێبوارانە قەبووڵی دەکەن، کەچی هەندێجار ئەم ملکەچی وگوێڕایەڵیە کوێرانەیە، زۆرخراپ دەتەقییەوە و ئاکامی زۆر خراپ و خەمینی لێدەکەوتەوە! هەستم دەکرد، ئەو خەڵکە نازانن بۆ کوێ دەبرێن، لەوە دەچوو بەلایانەوە گرینگ نەبێت کەشتیەکە لە هەرشوێنێ هەڵیانڕێژێ. لە هەرشوێنێ دابەزێنرابان، بۆ ماوەیەکی کەم لە بەستێن وکەنارەکاندا پشوویەکی کورتیان دەداو ئیدی بەلایانەوە گرینگ نەبوو سواری هەمان کەشتی یان کەشتیەکی تازە ببنەوەو بەرەو شوێنێکی نادیار ببرێن. ئیدی ئەمانە هەموو خەڵکانی خەمسارد و بێموبالات و بێ پەنا بوون، هەموو شوێنێک بۆ ئەوانهەر غوربەت و غەریباتی بوو، هەر هەمووشیان، خەڵکانی زۆر ترسنۆک و بێ غیرەت بوون.

جارێک، بەماوەیەکی کەم دوای نیوەشەو، ئامێرێک لەژووری مەکینەی کەشتیەکە وەکو تۆپ تەقییەوە، لەماوەیەکی کەمدا، هەڵم و بوخارێکی سپیواژ، سەرانسەری کەشتییەکەی داگرت. دەنگێک، لە گۆشەیەکەوە بەرز بووەوە:

-گاڤریلۆ، هۆ گاڤریلۆ! کوا پارچە لبادێک و تۆزێ مسی سوورم بدەیە.

من لەلای ژووری مەکینە وئامێرەکان، لەسەر ئەو مێزەی کە قاپەکانم لەسەری دەشت، دەخەوتم. لەدەنگی تەقینەوەکە و غەڵبەغەڵب و ژاوەژاوی خەڵکەکە خەبەرم بووەوە. هەموو شتێک لەسەر کەشتیەکە کڕوکپ و ئارام بوو. هەڵم و بوخار لە ئامێرەکانەوە بەرز دەبووەوە و بە فسەفس دەچوو بەئاسمانا، تەق وهۆڕی چەکوش و چەکوشکاری دەهاتەگوێ، دوای کەمێک هەموو ئەو ڕێبوارانەی لەسەر کەشتیەکە نووستبوون بێدار بوونەوە، کردیان بە هەرا وزەنا و غەڵبەغەڵبێکی ئەوتۆ کە تەواو ترسام.

ئیدی لەنێو ئەو هەڵمە سپییەوە کە زۆر زوو دەڕەوییەوە، ژنان بە قژی پەرێشانەوە، پیاوان بە چاوانی وەکو چاوی ماسییەوە، شپرزەو پەشۆکاو پێکدا دەهاتن، بە یەکدا دەکەوتن، خۆیان بە کیسە وجانتایاندا دەکێشا، دەکەوتن و خل دەبوونەوە، هاواریان بۆ خوا دەکرد ولە قەشە نیکۆلای پیرۆز دەپاڕانەوە کە ڕەحمیان پێیدا بکات. هەندێکیان بە گژ یەکدا دەچوون. دیمەنێکی زۆر ترسناک و مایەی سەرنج بوو، بە هەشتاو دوای خەڵکەکە کەوتم تابزانم چ بووە و چ قەوماوە.

ئەمە یەکەمجارم بوو کە کارەساتێکی شەوانەم دەبینی. بەڵام هەرزوو بۆم دەرکەوت کە هیچ مەترسییەک لەسەر کەشتیەکە نییە. ڕێبوارەکان، لەخۆڕایی ترسابوون. کەشتیەکە بەهەمان خێرایی ئاسایی خۆی دەڕۆیی و دەچووە پێشێ. بەدەستی ڕاستا، لە بەستێن و کەناراوەکەدا، هێشتا وەجاخی درۆینەوانی گژوگیا تروسکەیان لێ هەڵدەستا. شەوێکی ڕوناک بوو، مانگی چواردە بە حەوێقی ئاسمانەوە، لە مۆلەق وەستابوو.

خەڵکەکە، شپرزەو پەشۆکاو، دەسەپاچە وترساو، شێتانە پێکدا دەهاتن. ئەو ڕێبوارانەش کەلە ژوورەکاندا نووستبوون بە هەشتاو دەهاتنەدەرێ. یەکێک لە قەراخ کەشتیەکەوە بازی دا، دوانی دیکە دووی کەوتن. دووکەس لە ڕێبوارەکان کە قەشەیەکیان لەگەڵدا بوو، دەستیان دایە تێڵا ولەسەر تەختەیەک کەبەسەر کەشتیەکەوە داکوترابوو، بەربوونە یەک و تەختەکەیان لەبن و بێخەوە هەڵکەند. قەفەزێکی پڕ لە مریشک و جووجەڵە قلپەوە بوو و کەوتە ڕووبارەکەوە. جوتیارێکی دێهاتی کەلەژێر ئەو پەیژەیەی دەچوو بۆ ژوورەکەی کاپتن، خۆی مات دابوو، هەر ڕێبوارێک بەلایدا ڕەتبایە، کڕنۆشی بۆ دەبرد وبەدەنگێک کەلە لوورەی گورگ دەچوو، پێی دەگوت:

- ئاخ، ئەی ئیماندارانی ڕاستەقینە، من بابایەکی گوناحباری مەلعوونم.

کابرایەکی قەڵەو، بەڕووتی بە توێی دەرپێ قوتەیەکەوە، لێکدا لێکدا بە کۆڵەمست بەسینگی خۆیدا دەکێشا و، بەدەم هەراوزەنایەکی زۆرەوە هاواری دەکرد:

- کوا بەلەمی فریاکەوتن هەی نەگریسانە؟

دەریاوانەکان، بەهەڵەداوان، دەهاتن ودەچوون، تووند یەخەی ڕێبوارەکانیان دەگرت و، بە مست بەردەبوونە سەر وپۆتەڵاکیان و لە سەر ڕێگاکە لایان دەدان. سموری، کەهەر بە جلی خەوەوە بوو، پاڵتۆیەکی بەسەر ئەو جلانەدا لەبەر کردبوو، بەدەنگە گڕەکەی خۆی کە دەتگوت هەورە گرمەیە هاواری بەسەر خەڵکەکەدا دەکرد:

- ئەرێ شەرم لەخۆتان ناکەن، بۆ وەکو مریشک شپرزە بوون، شێت بوون؟ کەشتیەکە زۆر تووندوتۆڵە، هیچ ترسێکی لەسەر نییە، کەنارەکەش دیارە. تەمەشا دروینەوانەکان، ئەو گەوجانە دەردێننەوە کە خۆیان هەڵداوەتە ئاوەکەوە-هۆوەتان. دەیان بینن؟ ئەوە دوو بەلەمی پڕ لەخەڵکن.

ئاشپەزەکە دەمی خۆی دەگەڵ ڕێبوارانی دەرەجە سێدا ماندوو نەدەکرد، بەڵکو بە مست سەر وگوێلاکی دادەگرتنەوەو ئەوانش وەکو فەردە کا بەبێدەنگی بەر دەبوونەوە سەر ئەرزەکە.

بەرلەوەی هەراو زەناکە دابمرکێتەوە، ژنێک بە جلی خەوەوە کەوچکێکی بەدەستەوە بوو، بەرەو سموری تاوی دا، کەوچکەکەی لە سموری ڕادەوەشاند و بەهەموو هێزی خۆیەوە هاواری دەکرد:- چۆن زات دەکەی بەمجۆرە قسە لەگەڵ مندا بکەی؟

پیاوێک کە سەراپای شەلاڵی ئارەقە بوو، سەریسمێڵی دەجوو، بە ڕاوێژێکی شپرزە و پەرێشانەوە هەوڵیدەدا ژنەکە بداتە داوەوە، دەیگوت:- وازی لێبێنە، واز لەم کەللە ڕەقە بێنە.

سموری، شانەکانی هەڵتەکاند، دەستی هێنایە خوارەوە، بە شپرزەیی چاوێکی داگرت، ئاوڕێکی لای منی دایەوە وگوتی:

- باشە، خۆ گوێت لێیە؟! ئەم ژنە چی لەمن دەوێ؟ هەر لەخۆیەوە هاتووەتە سەرم، خوا بەوە ڕەحمی کردووە، من بە عەمراتم نەم دیتووە!

جووتیارێکی کورتەبالا، ئەو خوێنەی لە کەپوویەوە دەهات تفاندەوەو گوتی:- بەمانەش دەڵێن بەشەر، دەک داوەشێن دز و ڕێگرانە!

بە درێژایی ئەو هاوینە، دوو بویەری وام بینی. هەردووجارەکەش بەهۆی مەترسی ڕاستەقینەوە نەبوو، بەڵکو بەهۆی ترس لە ئەگەری مەترسییەوە بوو. جاری سێیەم ڕێبوارەکان دوو دزیان دەستگیر کرد کە یەکێکیان جلکی قەشەی لەبەرکردبوو. لە چنگی دەریاوانەکانیان دەرکردبوون و بردبوویاننە پەنایەکەوەو یەک دانە سەعاتی تەواو حەسیر مەیانیان کردبوون. وەختایەک دەریاوانەکان فریایان کەوتبوون ولە چنگی خەڵکەکەیان دەرهێنابوون، خەڵکەکە، دەریاوانەکانیان بەر دەمرێژی جنێوان دابوو.

- ئێمە دەزانین ئێوە دزن بۆیە پەنای دزان دەدەن، دەمارتان دەناسین، ئێوەش دزن بۆیە بەزەییتان پێیاندا دێتەوە!

دوو دزەکە ئەوەندەیان کوتەک خورادبوو، کاتێ کەلە لەنگەرگای دواتر ڕادەستی پۆلیس کران خۆیان بەپێوە نەدەگرت.

زۆرجار ئەم بویەرانە دەقەومان، پیاو تیا دەما لەخۆی دەپرسی ئەرێ خەڵکی بە تەبیعەت باشن یان خراپ، گوێڕایەڵ و ئارامن یان یاخی و نارەسەن. خەڵکی بۆچی هەندێجار لە هۆڤیان هۆڤی تر و دزترن، هەندێجاریش لەمەڕ مەڕترن، ئەوندە ڕام و دەستەمۆن پیاو لەخۆی تەریق دەبێتەوە. کە ئەو پرسیارەم لە سموری دەکرد، لەژێر پەردەی دووکەڵی سیغارەکەیەوە، بەنەبەدڵی وەڵامی دەدایەوە:- ئەمانە ئاوهان ئیدی، تۆ هەقت چییە؟ خەڵکی خەڵکن، هی وایە زیرەک دەردەچێت و هی واهەیە کەر دەردەچێت. مێشکی خۆت بەوشتانەوە ماندوو مەکە، کتێبی خۆت بخوێنەوەو هەقت نەبێت. لە کتێبیاندا، بەتایبەتی لە کتێبی باشدا، وەڵامی هەر پرسیارێکت دەست دەکەوێ. حەزی لە کتێبێن ئاینی یان ژینامەی وەلیان نەدەکرد. دەیگوت:

- هی کەشیشانە، بۆ منداڵە کەشیشان باشە.

جارێک بڕیارم دا چاکەیەکی لەگەڵدا بکەم، لێبڕام کتێبێکی پێشکەش بکەم. لە قازان کتێبێکم بە پێنج کوپیکان کڕی " چۆن سەربازێک ژیانی پترۆسی گەورەی ڕزگارکرد ". ئاشپەزەکە لەو کاتەدا مەستی مەست بوو، بۆیە بڕیارم دا، چیرۆکەکە بخوێنمەوە ئەوسا کتێبەکە بدەم بەو.. کتێبەکەم زۆر بەدڵ بوو – کتێبێک بوو سادە، ڕوون، ڕەوان، پوخت و سەرنجڕاکێش. دڵنیابووم کتێبەکەی زۆر بەدڵ دەبێت..

بەڵام هەرکە کتێبەکەی لەدەستم وەرگرت و وەرنەگرت، لەدەستیا گرمۆڵەی کرد و بێئەوەی ورتەی لەدەم بێتەدەرێ، تا دەستی گرتی تووڕیدایە ناو ڕووبارەکە. بە تووڕەیی گوتی:

- ئەوە کتێبەکەت، کەرە!.. من دەمەوێ بتکەم بە بنزگ تۆ دەبیتەوە بە پاڵدوو.. دەمەوێ بتکەم بە تاژی ڕاوی، تۆ دەچی پەلاماری کێشکان دەدەیت.

لاقی بە عاردیدا کوتا و هاواری بەسەرماکرد:

- تۆ چ ناوێک لەم کتێبە دەنەی؟ من ئەو تووڕەهاتانەم هەموو خوێندوونەوە! ئەوەی تیایدا نووسراوە ڕاستە؟ کوا وەرە پێم بڵێ!

- نازانم.

- من دەیزانم. ئەگەر سەری یەکەم گەنجیان بڕیبا، بە قاڵدرمەکانا غل دەبووەوەو ئەوانی دی نەدەوێران بۆ عەماری پووشەکە سەربکەون. سەربازان کەر نین! دەکرا ئاگر لە پووشە وشکەکە بەربدەن و هەموو شتێک دەبڕایەوە، گوێت لێیە؟

- بەڵێ.

- کەواتە، ئەمە ڕوودەدات! من هەموو شتێک دەربارەی تزار پەترۆسی گەورە دەزانم- هیچ شتێک لەو ڕووداوانەی بەسەر نەهاتووە! دەی بڕۆ، لەم ناوە مەمێنە!

دڵنیابووم کە هەق بەیارۆی ئاشپەزە، بەڵام هیشتا هەر جادووی کتێبەکە بەری نەدابووم. " چیرۆکەکەم " کڕییەوە جارێکی دی خوێندمەوە، کەچی بۆم دەرکەوت کتێبەکە لە ڕاستیدا هیچی نەدەهێنا. زۆر بە خۆما شکامەوە، ئیدی بە ڕێزو حورمەتێکی زیاترەوە تەمەشای یارۆی ئاشپەزم دەکرد. بەڵام ئەو بەردەوام دەمی لەسەرم بوو و، دەیگوت:

- ئا، پێویستە بخوێنی، بچیتە قوتابخانە، ئێرە جێی تۆ نییە.

من خۆشم هەستم دەکرد کە ئەو شوێنە، بۆمن نابێت. سیرگی زۆری دەبوغزاندم. من خۆم چەندجارێک بە دزییەوە گرتم، پەرداخ و کەرەستەی چای لە سەر مێزەکەی من دەبردو بە ڕێبوارەکانی دەفرۆشت.. بەدزی بەرپرسی خزمەتگوزارەکانەوە ئەمەی دەکرد. من دەمزانی کە ئەمە جۆرە دزییەکە. بەتایبەتی کە سموری پتر لە جارێک ئاگاداری کردبوومەوە:- ئاگاداربە! نەیەڵی خزمەتگوزارەکان، کەرەستەی چایت لێ بدزن!

بەڕاستی زۆر بێزار بووم، زۆرجار بیرم لەوە دەکردەوە کەلە هەوەڵین لەنگەرگادا هەڵێم و ڕووبکەمە بێشە و لێرەواران. ئەوەی ڕایگرتبووم، تەنیا سموری بوو، کەزۆر لەگەڵما باش بوو، ئەم پیاوە ڕۆژبەڕۆژ لەگەڵما میهرەبانتر دەبوو، ئەمە جگە لەسەفەری بەردەوامی کەشتیەکە کە زۆرم بەلاوە خۆشبوو. وام لێهاتبوو حەزم نەدەکرد لە بەندەرو لەنگەرگاکانیش دا بوەستێت. بەدەم ئومێدێکی چاوەنۆڕ نەکراوەوە دەژیام.. وام وێنادەکرد خەریکم لە ڕوباری کاماوە بەرەو بیلایا، و لە فیاتکاوە بەرەو ڤولگا دەڕۆم ،خەڵک و خوا و کەنار و بەستێن و شارانی تازە دەبینم.

بەڵام ئەفسووس ئەو خەیاڵ پڵاوەم کەڕووی هەڵێنا وئەو چاوە ڕەشەم کاڵ بووەوە! هیچ یەکێک لەو خەون و ئاواتانەم نەهاتنەدی. ژیانم لە کەشتیەکەدا، بەجۆرێکی نەنگین شکایەوە. شەوێک لە قازانەوە بۆ نیژنی نوڤگورود دەڕۆیشتین، بەرپرسی خزمەتگوزارەکان ناردی بە شوێنما، چوومە ژوورەکەی، دەرگاکەی داخست، بە سموری، کەلەوێ ڕۆنیشتبوو، گوت:- ئا ئەمە.

ئاشپەزەکە بە تووڕەیی لێی پرسیم :- تۆ مراک و قاپ و ئەو شتانە دەدەیە سێرگی؟

- نا بەدزی منەوە، کە لەوێ نابم دەیاندزێت.

بەرپرسی خزمەتگوزارەکان، بە ئەسپایی و لەبن لێوانەوە گوتی:

- تۆ نەتدیوە ئەوکارانە بکات، بەڵام زانیوتە ئەو کارە دەکات.

سموری، مستێکی بەزرانی خۆیدا کێشا و پاشان کەوتە خوراندنی جێ جەزرەبەکە و گوتی:- پەلە مەکەن، هێشتا دەرفەتمان لەبەردەم ماوە.

ئەوجا لە فکران ڕاچوو. من چاوم بڕینە بەرپرسی خزمەتگوزارەکان وئەویش چاوی بڕییە من، بەڵام چاوی ئەو لەپشت چاویلکەکەیەوە نەدەبینرا.

ئەم پیاوە، بەبێدەنگی دەژیا، بە ئەسپایی ڕێی دەکرد، بە هێواشی قسانی دەکرد. هەندێجار ڕدێنە کاڵەوە بووەکەی وچاوە گێژو وێژەکانی لە گۆشەیەکەوە بەدیار دەکەوتن و هەرزوو ئاوا دەبوون، بە بێئەوەی کەس پێی بحەسێت. شەوان بەرلەوەی بخەوێت، لە بەردەم ئیکۆنەکەی مەسیحدا دەکەوتە سەرچۆک ونوێژ ونزایەکی دوورودرێژی دەکرد. قەت نەمدەتوانی ببینم کە چۆن نوێژ دەکات.. هەر ئەوەندەم دەبینی لەبەردەم ئیکۆنە پیرۆزەکەی تەنیشت چراکەوە چۆکی دادەداو هەندێجار قامکی وەکو شانە بە ڕدێنەکەیدا دێنا و ئاهی هەڵدەکێشا.

سموری، دوای کەمێک بێدەنگی پرسی:- باشە سێرگی هیچ پارەیەکی بەتۆ داوە؟

- نەخێر.

- قەت؟

- قەت.

سموری، بەبەرپرسی خزمەتگوزارەکانی گوت:- ئەم کوڕە درۆ ناکات.

یارۆی بەرپرس، لەبن لێوانەوە گوتی:

- ببورە.. ئەمە گرینگ نییە. مەسەلەکە زۆر فەرق ناکات.

سموری، هات بەلامەوە، زللەیەکی دۆستانەی بەپشت سەرما کێشا و گوتی:

- دەی بابرۆین کەرە! ئاخر من پیاوێکی کەرم. دەبوایە چاوت لێ خافڵ نەکەم. بەشەر دایمە لەسەر یەک بیر نییە.

کە گەییمە نیژی نوڤگورود، بەرپرسی خزمەتگوزارەکان هەق و حیسابەکەی دامێ و جوابی کردم. نزیکەی هەشت ڕۆبڵ. هەرگیز ئەوەندە پارەم بەخۆوە نەبینی بوو. ئەمە یەکەم جاربوو ئەو هەموو پارەیە بە خۆوە ببینم..

وەختایەک دوعاخوازیم لە سموری کرد، بە خەمینی گوتی:

- تازە ئەمە چوو، بەڵام بۆ لەمەودوا چاوت بکەوە، گوێت لێمە؟ نەکەی لە گۆشەیەکدا دانشیت بەدەم باوێشکدانەوە مێشان بخەسێنیت!

ئەوسا کیسەیەکی توتنی گوڵدۆزیکراوی دامێ وگوتی:

- ها ئەمەش بۆ خۆت، کارێکی جوانە. من بۆ زڕکیژەکەمم دروستکردبوو،بەڵام با بۆ تۆ بێت. دەی باشە خودا حافیز. هەمیشە کتێب بخوێنەوە، ئەمە باشترین بۆ تۆ!

هەردوو قۆڵی لە بن باخەڵمەوە گرت وبەرزی کردمەوەو ماچی کردم، ئەوجا لەسەر شۆستەی لەنگەرگاکە داینام. زۆر دڵم بە حاڵی ئەو سووتا، بەزەییم بە خۆشما هاتەوە. کە گەڕایەوەو لە دواوە تەمەشای ئەو زەلامە کەتەیەم دەکرد کە دڕی بە کۆڵبەرو حەماڵەکان دەدا بۆ سەر کەشتییەکە دەگەڕایەوە زۆر بە زەحمەت جڵەوی گریانی خۆم پێدەگیرا.

ئیدی لە ساڵانی دواتردا، تووشی زۆر خەڵکی سادە، پاک، گۆشەگیر، لەوانەی کە ژیان پەراوێزی خستبوون، بووم.

(٩)

نەنک وبابام بۆ شار گەڕانەوە. من لە بارێکی دەروونی خەمناک وتووڕە و ناڕازییەوە بۆ لایان گەڕامەوە، دڵم زۆر تەنگ بوو. چما وەکو دزێک مامەڵەیان دەگەڵ مندا کردبوو؟

نەنکم بەوپەڕی میرەبانی پێشوازی کردم. یەکسەر چوو سەماوەرەکەی پێکرد. بابام وەکو هەمیشە بە تەوس و توانجەوە پرسی:- ها، پارەیەکی زۆرت کۆ کردووەتەوە؟

من کە لەبەر پەنجەرەکەدا ڕۆنیشتبووم، بەرسقم دایەوە:- هەرچەندم کۆکردبێتەوە، هی خۆمە.

بەکاوەخۆ پاکەتە جگەرەیەکم دەرهێنا وجگەرەیەکم داگیرساند. بابام کە چاوی لێ نەدەگواستمەوە گوتی:

- هەو! هەر لەمەمان کەم بوو! نەمردی فێری گەڵای شەیتانیش بووی؟ باشە هێشتا زۆر زوو نییە؟

بۆ خۆڕانانەوە گوتم:- کیسەیەکی تووتنشیان بە یادگاری داومەتێ.

بابام هاوارێکی توونده کرد:

- کیسەی تووتن! نۆبەتی ئەو قەوانەیە، باشە کیسەی تووتنت بۆچییە؟ پێم ڕادەبوێری؟!

هەردوو باسکە بەهێزەکانی بڵاوکردنەوەو بەپڕتاو بۆم هات، چاوە کەسکەکانی گڕیان لێدەبووەوە، منیش لە جێی خۆم هەستام، سەرم دانەواند و سەرم بەر سکی پیرەمێرد کەوت. بەپشتا کەوت. چەند ساتێک کە بەلای منەوە زۆری خایاند، بەچاوی ئەبڵەقەوە لەو گۆڕە مایەوە، حەیرەت و حەپەسان بە سیمایەوە هاواری دەکرد. دەمە ڕەشەکەی داچەقی بوو. بە ڕاوێژێکی ئارام پرسی:- تۆ لەمن دەدەیت؟ لە بابات؟ لە باوکی دایکت؟

یەکسەر هەستم کرد کە کارێکی زۆر خراپم کرد، بۆیە بە دەمەلاڵکێوە گوتم:- ئاخر تۆ زیاد لە پێویست لێم دەدەی، بەسە تاکەی!

بابام، بە ئەسپایی لە جێی خۆی هەڵسا، لەلامەوە ڕۆنێشت، بلەز سیغارەکەی لەدەستم ڕاپسکاند و لە پەنجەرەکەوە تووڕی دایە دەرێ و بە دەنگێکی ترسناک گوتی:

- هەی کەر! نازانی خوای گەورە هەرگیز لەم کارەت خۆشنابێ؟

ئەوسا ڕووی کردە نەنکم و گوتی:

- ئافرەت تێدەگەی چ دەڵێم؟ ئا ئەمە، ئەو نەگبەتی شوومە، لێی دام، ئەگەر باوەڕ بە من ناکەی لە خۆی بپرسە.

نەنکم هیچی لێ نەپرسیم، بەڵام لێم نزیک بووەوە، چنگی نایە قژەکەم و سەری ڕاوەشاندنم و گوتی:- ئەمەش سزای تۆ، بیگرە دەی!

لێدانەکەی نەنکم هیچ ئازارێکی جەستەیی نەگەیاندمێ. بەڵام لە ناخا بریندار بووم، خەریک بوو لە شەرمەزاریا دەتوامەوە، بەتایبەتی تانە و تەشەرەکانی بابام زۆریان ئەزیەت دەدام. ئەو پیاوە تویێتکەی نەدەگرت، لە سەر کورسیەکەی هەڵدەستا و دادەنیشتەوە، بە هەر دوو دەستان دەیکێشا بە ئەژنۆی خۆیدا ودەیگوت:- ئە ئاوا، لێدە، تا دەتوانی لێیبدە.

خۆم لەدەستی نەنکم دەربازکرد و پەنام بردەبەر دالانەکە، لەوێ لە سووچێکا خۆم دا بە عاردیدا، هیلاک، کەنەفت، مێشکم دنگەی دەهات، گیزەگیزی سەماوەرەکە لە گوێمدا دەنگی دەدایەوە.

نەنکم هات بەلامەوە، بەسەرما دانەوییەوەو لەبن لێوانەوە گوتی:- بمبورە. خۆ ئازارت نەگەیشتێ، نا؟ هیچ چارێکی دیکەم نەبوو، دەبوایە دڵی بابات بدەمەوە، ئاخر ئەویش پیر بووە، دەبێ حورمەتی بگیرێت. ئەویش دەردی سەری دنیای بەسەر هاتووە، خەمی دنیای لە دڵدایە، نابێ دڵی بیەشێنیت، ئەلیوشا گیان، تۆ ئیدی منالْ نیت، گەورە بوویت، دەبێ ئەو شتانە بزانیت، خۆ باباشت هیچی لە منداڵ نەگەڕاوەتەوە. منداڵێکی گەورەیە و تەواو.

ئەم قسانە وەکو ئاوێکی فێنک بە دڵمدا کران. چپە و قسە پڕ میهرەکانی، سوکنایی بە ڕۆحم دەبەخشی و ئازاری کەم دەکردمەوەو لە هەمان کاتدا لەخۆ تەریق دەبوومەوە. بەتووندی باوەشم پێدا کرد، دەستمان لە ملی یەکدی وەرێنا و کەوتینە ماچکردنی یەکدی، ئەوجا گوتی:

- هەستە بڕۆ بۆلای بابات! ئیدی ئاشت دەبێتەوەو دڵی دێتەوە جێ، بەڵام وریابە لەبەرچاوی ئەو جگەرە مەکێشە.. پەلە مەکە تا وردەوردە ڕادێت.

بۆ ژوورەکە گەڕامەوە، تەمەشایەکی بابامم کرد، چیوای نەمابوو لە قاقای پێکەنین بدەم. وەکو منداڵ خۆشحاڵ بوو. ڕوخساری دەدرەوشایەوە هەردووﻻقی بە عاردیدا دەدا و ئازای بەدەنی هاتبووە سەما، بە قامکان دەیکێشا بەسەر مێزەکەدا، کە پەردەیەکی سووری پێدا درابوو، گوتی:

- فەرموو سابرێنە چکۆل! دەتەوێ دیسان بەر شاخەکانتم بدەی؟ هەی دوومۆر، دەقاودەق باوکتی، بە موو لەو لات نەداوە! بەبێ نیشانەی خاچ دێیتە ژوورەوە. یەکسەر دەست بە جگەرەکێشان دەکەی. تفو لە چارەت هەی پوناپارتی چکۆلە، دوو کوپیکی قەڵب ناهێنیت!

بێدەنگ بووم. هیچی پێ نەبوو کە بیڵێت، هیلاک و ماندوو بێدەنگ بوو. بەڵام بەدەم چا خواردنەوە کەوتە ئامۆژگاری کردنم:

- وەکو چۆن هەوسار بۆ ئەسپ پێویستە، بەو ئاوایەش ترسان لەخوا بۆ بەشەران پێویستە. تاقە پشت و پەنای بەشەر هەر خوایە. مرۆڤ، دژمنی سەرسەختی مرۆڤە!

دروستی ئەو قسەیە شۆکی کردم، بەشەر دژمنی یەکن. بەڵام ئەو دوای قسەکانی بە هیچ جۆرێ کاریان تێنەکردم.

- دەبێ بگەڕێیتەوە بۆسەر کارەکەت، لە ماڵی پوورە ماتریونا، دەتوانی بەهار بچیتەوە سەر کەشتییەکە، زستانەکە لەنک وان ڕابوێرە، پێیان مەڵێ هەرکە بەهار هات جێیان دەهێڵیت.

نەنکم، کە تۆزێ لەوەپێش، بابامی بەوە خاپاند، کە بە درۆوە لێی دام، هەڵیدایێ و گوتی:

- بۆچی هەڵیان بخەڵەتێنێ؟

بابام بە ڕژدی گوتی:

- بەبێ خەڵەتاندنی خەڵکی ناتوانی بژی. کەس نییە کە بەبێ حیلە و حەواڵە و خاپاندن بتوانێ بژی.

هیچ هەواڵێکم نەدایێ، شەوێ کاتێ بابام کەوتە نوێژ و نزا و خوێندنەوەی مەزمووران، لەگەڵ نەنکما لە ماڵ وەدەرکەوتین و ڕوومان کردە دەشت ودەر، ئەو کەوێڵە بچووکەی کە تەنیا دوو دەلاقەی هەبوو ڕۆژێ لەڕۆژان ماوا وسوکنەی بابام و نەنکم بوو، لەوپەڕی شار بوو، کەوتبووە کۆتایی شەقامی کاناتنایاوە، یانی کەوتبووە ئەو شوێنەی کە کاتی خۆی بابام لەوێ خانوویەکی هەبوو. نەنکم پێکەنی و گوتی:

- بزانە ڕۆژمان بە چ ڕۆژێ گەییوە! بابات لە هیچ شوێنێک ناحەوێتەوە، هەر خەریکی شوێنە گۆڕکێیە. بەڵام من حەزم لەم شوێنەیە.

ڕووبەڕووی مە ، بە درێژایی پتر لە سێ کیلۆمەتران، دەشتێکی پان وبەرین و سەوزەڵانە، پڕە لە کەند و شیوەڵە و سپێداران کە بەرەو قازان دەڕوات. قەراخی شیوەڵەکان، گزجاڕە، لقی گزەکان، بە ڕووتی بەرز بوونەتەوە، کە سەیریان دەکەی، لە ژێر زەردەپەڕی تەزی هەتاوی ڕۆژئاوادا، وەکو قامچیەکی لە خوێنا هەڵکشاو دەنوێنن. شیبای ئێوارەی درەنگ، کەروێشکەی بە گژ و گیاکان دەکرد، لەوبەری کەند و شیوەڵە نزیکەکەوە، سێبەر و تارمایی، بە جموجووڵی کوڕان وکیژانی ئاشقی گوندەکانی ئەو نزیکانە دەبینرا. بە دەستە ڕاستا و لە دوورەوە، دیوارە سوورەکانی گۆڕستانی ناسراو بە " پەرستگەی بوکروف " بەرز بووەتەوە. بەڵام بە دەستە چەپدا، بێشەیەک وەکو پەڵە هەورێک بە بەرۆکی ئاسمانەوە دیارە. ئەمە گۆڕستانی جوولەکەکانە. ئیدی بێنەوایی و هەژاری بە هەموو شتێکەوە دیارە. لەم سەر وئەوسەری شار، کۆلیت کەوپڵانی دارین

لە تۆ وایە لە دەلاقە و لە پەنجەرەکانی خۆیانەوە بە داخ و کەسەرەوە دەڕواننە ڕێگاوبانە تەپ وتۆزاویەکان. ئیدی مریشکی لاواز و جووجەڵەێن مردەلۆخ وبێ خواردن بەم ڕێگایانەدا دەسووڕانەوە. دەنگی بۆڕەی چێلان کەبەلای دێری ڕیڤیچی دا تێدەپەڕین دەهاتە گوێ. دەنگی جوق و کەڕنایەکی سوپایی لە سەربازگەیەکی نزیک دەگەییە ئێرە. دەنگی شەیپوور وسازێن هەوایی دەهات.

کابرایەکی مەست بەلامانا ڕەت بوو، ئۆکۆردیۆنێکی پێبوو، بەتووندی لێیدەدا و لەبن لێوانەوە، دەی پرتاند ودەی بۆڵاند:- بۆ کوێ دەچی، هەر دەتگرم.

نەنکم کە بە نیگای تووڕەو چاوانی لە داخا سوور هەڵگەڕاوەوە تەمەشای تیشکی سووربا‌وی هەتاوەکەی دەکرد، گوتی:

- کێ دەگری، کەودەن؟ هاکا کەوتیتە سەر ئەرزەکە و خەوت لێکەوت، بە خەوتوویی ڕووتت دەکەنەوە، تەنانەت ئەو ئۆکۆردیۆنەشت، کە داخی دڵی خۆتی پێ دەردەبڕی، لێدەدزن.

لە کاتێکدا خەریک بووم سەربهوردی ژیانی خۆمم لە سەر کەشتیەکەدا بۆ نەنکم دەگێڕایەوە، چاوم بە دەوروبەری خۆما دەگێڕا. ژیانی ئێستام لە چاو ئەو ژیانەدا کە جێم هێشتبوو، زۆر ناخۆش بوو. هەستم بە کلۆڵی دەکرد. لە مشکێک دەچووم کە کەوتبێتە تەڵەوە. نەنکم زۆر بە وردی گوێ لێدەگرتم. وەکو چۆن من هەمیشە بە وردی گوێم لەو دەگرت. کە باسی " سموری " م بۆکرد، بە گەرمی نیشانەیەکی خاچی کێشا و، گوتی:

- چەند پیاوێکی باشە، حەزرەتی مریەم ئاگاداری بێ! پیاوێکی میرەبان بووە، هەوڵبدە لەبیری نەکەی. هەمیشە چاک و چاکیت لەبیربێت و نەفرەت لە خراپ و خراپی، لە شەڕ بکە و لێی دوور بکەوە.

زۆر بە زەحمەت هۆی دەرکردنەکەمم لە کەشتیەکەبۆی ڕوونکردەوە، چۆن و بۆ دەریان کردم.. بەڵام پاش ئەوەی زاتم وەبەرخۆم نا، توانیم هەندێ شتی بۆ ڕوون بکەمەوە. زۆر گوێی بە سەربهوردەکە نەدا، بەڵام بە جۆرە خەمساردییەکەوەو بە کورتی گوتی:

- تۆ هێشتا زۆر منداڵیت، هێشتا نازانیت کە دەبێ چۆن بژیت..

- هەموو خەڵکی هەر ئەو قسەیە بە یەکدی دەڵێن، پیاوان، کرێکارانی کەشتیەکە، پوورە ماتریونا، بەردەوام ئەو قسەیە بە کوڕەکەی دەڵێت. پێم ناڵێی ڕازی ئەو زانستە چییە؟

نەنکم لێوی گەست، سەری لەقاند و، بەرسڤی دایەوە: -بەخوا منیش نازانم!

- ئەدی بۆ ئەو قسەیە دەکەی!؟

نەنکم بە ئارامی بەرسڤی دایەوە:

- بۆ نەیکەم؟ زۆر بەخۆت مەنازە، تۆ هێشتا منداڵیت، ناکرێ هەموو شتێک بزانی. کێ دەزانێ چۆن بژی؟ مەگەر تەنیا دزان! بۆ نموونە سەیری بابات بکە کەسێکی وریا و فامایە، بەڵام قەت نەیزانیوە چ کارێک بکات. چۆن بژیت..

- باشە تۆ ژیان دەناسیت، ژیانێکی جوانت بەڕێکردووە؟

- من؟ ئۆف، بەڵێ. هەم باش و هەم جوان ژیاوم، هەم خراپ، هەموو جۆرەکانی ژیانم، بە هەوراز و نشێویەوە بینیوە.

خەڵکانێک هێدی هێدی بەلامانا تێدەپەڕین، پەلەیان نەبوو، سەر وسێبەری درێژیان لە دووی خۆ ڕادەکێشا. ئیدی بەدەم ڕێوە تەپ وتۆز لە بن پێیانەوە بەرز دەبووەوەو سێبەرەکانیان دادەپۆشی و دەشێواند. خەمینی دەمەوئێواری باڵی بەسەر هەموو شتێکدا دەکێشا. دەنگی ئاڵۆز و گونگی بابام لە پەنجەرەکەوە دەگەییە گوێمان:

- ئەی پەروەردگاری بەخشندە، لە غەزەبی خۆت بەدوورم کە! غەزەبم لێ لادە، بە گوێرەی توانای خۆم سزام بدە..

نەنکم پێکەنی وگوتی:

- بێگومان، خوای بێزار کردووە! هەموو ئێوارەیەک ئەم لاڤە و پاڕانەوەیەی کردووە بە پیشە. ئاخر بۆچی، ئەم گریان و کوڕوزانەوەیە بەچی دەچێ، فایدەی چییە؟ بەشەر لە پیریدا، لە تەمەن و ژی ئەودا پێویستی بە هیچ نییە، کەچی هەمیشە هەر دەگری و دەناڵێ و هاوار دەکات! خوا کە هەموو شەوێک لەنێو ئاپۆڕای دەنگەکاندا گوێی لەدەنگی وی دەبێ و دەیناسێتەوە پێدەکەنێ و دەلێت: " دیسان ڤاسیلی کاشیرینە، هاواریەتی! قوڕگی خۆی دەدڕێت " دەی گیانەکەم هەستە با بڕۆین بخەوین..

***

بڕیارم دا بکەومە ڕاوی بولبولان و پەرندەێن ئاوازخوێن، بە خەیاڵی خۆم لەم ڕێگایەوە نانێکی باش پەیدا دەکەم. من دەیانگرم و نەنکم دەتوانێ بیانفرۆشێت. ئیدی تۆڕێک، داوێک و چەند فاقێکم کڕی و چەند قەفەزێکم دروست کرد. بەوجۆرە سپێدەیەکی زوو لەنێو پەرێز و دەوەن جاڕێکا، لە شێوەڵەیەکدا خۆم لە بۆسە نا، نەنکیشم بە خۆ و زەمیلە و کیسەیەکەوە بەناو دارستانەکەی ئەو نزیکانەدا دەسووڕایەوە، لە کارگ و ترێ کێوی و گوێز و ئەو شتانە دەگەڕا.

هەتاوی خاوی هەیڤی ئەیلوول، کە هێشتا ماندوو وچاو بەخەو بوو، تازە لە ئاسۆوە گزنگی دابوو، تیشکە زەردە کاڵەکەی جارێ لە پەڵە هەورەکاندا ون دەبوو و جارێ لە سەراپای منی دەدا، کەند و لەندەکان هێشتا پڕ سێبەر بوو، مژ و دوومانێکی سپیواژ لەوێوە بەرز دەبووەوە، بەرێکی کەند و

دۆڵەکە ڕووتەنێکی زۆر ڕک و ڕژد بوو. بەرەکەی تر کەمتر لێژە، یەکپارچە گیا زەرد و ڕووەکی چرمسی وگەڵا سوور و زەرد باو بوو، بایەکە ڕەدووی دەخستن و لە دۆڵەکەدا بڵاوی دەکردنەوە.

لە قووڵایی دۆڵەکەدا، لەنێو دەوەنە چڕکانەوە پەڕەسێلکان دەخوێنن و، لە دەوروبەرما کلک تەقێنە، گەروو سپی خۆ پڕبا دەکەن و ئیدی وەکو کچانی کونافینو، کە لەڕۆژانی جەژنا، سەری قسان دادەمەزرێنن، بە جریوەجریو دەیکەن بەڕۆژی خۆیان.. ئەمانە زۆر زیتەڵن، فزوڵن و دەیانەوێ هەموو شتێک بزانن و هەموو شتێک لە بنج وبناوان بکەن، بۆیە یەک یەک دەکەونە داوەکەمەوە. ئیدی هەرچەندە دیمەنی پەشۆکان و دەسەپاچە بوونەکەیان خەمناکە، بەڵام ئەوەی بۆمن گرینگە کارە، کار دەکەم. ئیدی تەیر وتووەکان لە قەفەسەکە دەنەم، قەفەسەکە لە گونیەک دەنەم تا کەمێک تاریک ببێت و باڵندەکان ئارام بگرن.

پۆلێک لەسەر قۆپەنە دەوەنێک دەنیشنەوە، مەستی تیشک و تیرۆژی هەتاوەکەن. زۆر بەجۆش دەخوێنن. لە کۆمەڵێک منداڵە مەکتەبلی لاسار دەچن. کەمێک لە سەرووترەوە، قوشێک لەسەر دەوەنێک نیشتووەتەوە، لەجێی خۆی ناجووڵێ. بەدەنووک ژێر باڵەکانی دەخورێنێ و دەدۆزێ، بەچاوەڕەشەکانی دەڕوانێتە دەوروبەری. لەناکاوا " مێشەسی " یەک هەڵدەفڕێ، یەکڕاست بەرز دەبێتەوەو مێش هەنگێک لە ئاسمان دەقۆزێتەوە و دەیهێنێتە خوارەوە و لەسەر پنجە دڕوویەک دەنیشێتەوە و هەرلەوێ دەمێنێتەوە و دووبارە سەر بەم لاو بەولاودا وەردەگێڕێت. لەناکاوا پەرندەی دەنووک خوار، کە نیشانەی خۆش یومنییە و من زۆری حەزلێدەکەم، لە ڕەوی خۆی دابڕاوەو بەبێدەنگی دێت و لەسەر چڵی نەمامێکی سپیدار دەنیشێتەوەو وەکو جەنەڕاڵێکی سەرکەوتوو دەکەوێتە پۆزلێدان و خۆڕانان، ناوبەناو هاوارێکی تووڕە دەکات و دەنووکە ڕەشەکەی بەرز ونزم دەکاتەوە.

تا هەتاوەکە زیاتر بەرز دەبێتەوە، ژمارەی پەرندەکان زۆرتر دەبن و ئاوازی جۆراوجۆرتر دەخوێنن. دۆڵەکە پڕبووە لە ئاوازی موزیکاڵی و ئاوێتەی سەدای وشکی ئەو دڕووە جاڕە دەبێت کە بایەکە بێ پەروا دەیهێنێ و دەیبات و خستویەتیە هەلەکە سەما.

دەنگی وێڵی پەرندەکان ناتوانێ، ئەو هەراوزەنا خەمناکە کپ بکاتەوە.. لەدەنگی ماڵاوایی و دوعاخوازی دەچوو. زیاتر لە گۆرانی بەرێکردنی هاوین دەچوو. تێکڕای ئەم ئاوازانە، ڕیتم و ئاهەنگی چامەیەکی ئاهەنگداری لەهەست و سۆزما پێکدەهێنا، لەژێر گوشاری ئەم واقیعەدا، بەبێ ئەوەی لەدەستی خۆما بێ، هەندێ دیمەن و وێنەی ژیانی ڕابردووی خۆمی لەلا زندوو کردمەوە. لە سووچێکی نادیارەوە، لە جێیەکی بەرزەوە، نەنکم هاواری کرد:- لەکوێی؟

لە تروپکی هەڵدێرەکەدا، لەسەر سەوزە گیایەکە ڕۆنیشتبوو، پریاسکەیەکی ڕاخستبوو، نان و خەیار و توور و هەندێ سێوی لەسەر دانابوو. لەنێو ئەم هەموو نیعمەتەدا، شووشەیەکی بچووکی زۆر جوان کە قەپاخەکەی لە کریستاڵ دروستکرابوو و وێنەی سەری ناپلیۆنی پێوەبوو، شووشەکە تۆزێ ڤۆدکای بۆنداری تایبەتی تیابوو.

نەنکم بە ڕەزامەندییەوە گوتی:- خوای گەورە چەند ئاسوودەین! ئەم دیمەنانە چەند جوانن!

- شیعرێکم لەسەری داناوە.

- بەڕاست. ئادەی بۆمی بخوێنەوە؟

ئیدی ئەو وشانەی، کە ڕیزم کردبوون و لە قاڵبی شیعرا دامڕشتبوون، بۆ دەخوێنمەوە:

زستان بەر دەرکەی لێ گرتووین

گوڵان، ترسی مەرگیان لێنیشتووە

ئەی هەتاوی جوانی هاوین،

ڤیان ڕاز وئەفسوونی خۆی هەیە!

چاوەڕوانی نەکرد تا لێ ببمەوە، قسەکەی بڕیم و گوتی:

- ئەم قسانە هەر هەمووی وتراون، جوانتر لەمەش وتراون، ئەوسا دەستی پێکرد:

ئەفسووس خۆری هاوین دوور کەوتەوە

بولبولانی ئەو دیار و دەڤەرە کۆچیان کرد

بەتەنیا مامەوە.. کیژێکی تاق و تەنیا

دڵم کەڵکەڵەی هاوین دەکا

بەیانییەک لە هەموو ڕێیەکەوە

بۆی هاتن

ڤیانی خۆم بیر دەکەوێتەوە

بەدەم ڕێوە، میهر لە چاوانمەوە

سەری کرد.

لەژێر ئاسمانی شینا، سەدای

فیغان و ناڵین دێ..

سەرما سەرەتاتکێیەتی

گوڵ کەوتووەتە ئاویلکە

ئازیزانی دڵەکەم،

که سەرما هەڵیکرد

یەکەم بەفر دایکرد

دنیای داپۆشی

وەرن دڵم دەربێنن

بۆ مێرگێکی بەرن

بەبەفر دایپۆشن.

هەڵبەتە بەهیچ جۆرێ بەخۆما نەشکامەوە، کەرامەتی شیعریم نەڕووشا، بەپێچەوانەوە زۆریش شیعرەکەم بەدڵ بوو. زۆرم بەزەیی بەکچی ناو شیعرەکەدا هاتەوە. نەنکم گوتی:

- دەبینی؟ خەم وپەژارە، ئاوا دەشیعرێنرێت. ئەم شیعرە کیژێک دایناوە. کیژێک کەلە هاوینا، لەگەڵ دەنکەکەیدا. سووراوەتەوە، چووەتە گەشت، بەڵام هەرکە زستان هاتووە، دەنکەکەی بەجێی هێشتووە، لێی دوورکەوتووەتەوە، ڕەنگە دووی کیژێکی دی کەوتبێت. ئیدی کیژێ ڕەنجاوە، خەفەتی خواردووە، گریاوە، شتێک کە مرۆڤ خۆی تیایا نەژیابێ، بەڕۆح هەستی پێنەکردبێت، مەحاڵە بتوانێ بە دروستی گوزارشتی لێبکات. تەمەشا بزانە ئەم کیژە چەند جوان، توانیویەتی کول وکۆڤانی خۆی بشعرێنێت، لە قاڵب و ڕیتمێکی بێ وێنەدا دای بڕێژێت!

که نەنکم، بۆ یەکەمجار پەرندەکانی فرۆشت و چل کوپیکیان دایێ هەر سەری سوڕما، باوەڕی نەدەکرد:

- سەیرە! من وامدەزانی ئەم کارە تەنیا حەزەو هیچی دی، تەنیا بۆکار بەسەر بردنە. تەنیا گاڵتەبازاڕیە. هەوەسێکی ڕەوتەنیە. کەچی دەرکەوت، ئەمە ئیشە، دەستکەوتی هەیە.

- هەرزان فرۆشتووتن..

- ئێ من چوزانم!

ڕۆژانی بازاڕ، یەک ڕوبڵ و هەندێجار شتێ زیاتری دەست دەکەوت. پێی سەیر بوو، باوەڕی نەدەکرد، مرۆڤ بتوانێ بە کاری ناچیز پارەیەکی باش بەدەست بێنێت.

پێی دەگوتم:

- تۆ سەر لەم کارە دەردەکەی؟ من ژنێکی جلشۆر دەناسم کەلە بەیانیەوە تا ئێوارێ جل دەشوات، ژووری ماڵان پاک وخاوێن دەکاتەوە، کە ئێوارێ دەست لە کار هەڵدەگرێت تەنیا چارەکە ڕۆبڵێکی

دەدەنێ. کەچی ئێمە هەم دەچینە گەشت وهەم یەک ڕۆبڵمان دەست دەکەوێ، ئەمە کارێکی ڕەوا نییە، هەڵەیە، گوناحە فڕندان لە قەفەزان تووند بکرێن. دەبێ واز لەم کارە بێنی ئەلیوشا گیان.

بەلام من ڕموودەی ڕاوە فڕاندنبوو بووم، لەزەتم لەم کارە دەبینی، خۆم کوێخای خۆم بووم، ئازادی ئازاد، زەڕم بۆ کەس نەبوو جگە لە فڕندەێن بەستەزمان. کەرەستەی زۆرباشی ڕاوە کێشکانم پەیدا کرد، قسەم لەگەڵ ڕاوچیانی بە ئەزموون و شارەزادا کرد، زۆر شتیان لێوە فێربووم. لەوە بەدواوە، مەیدانی کارەکەم فراوان کرد، بەتەنیا دەچوومە ڕاوێ، دوور دەڕۆیشتم، هەندێجار نزیکەی چل کیلۆمەترێک دوور دەکەوتمەوە، دەگەییمە لێرەوارەکانی کستوفوی کەناری ڤولگا، ئیدی لەوێ بەکەیفی خۆم کێشکەی " قەرزەبیل "م ڕاو دەکرد، تەیرێکی سپی کلک درێژی زۆرجوان لەوناوە هەبوو، کە " قرقەفیان " پێدەگوت، تەیربازان زۆر حەزیان لەم فڕندەیە دەکرد، جارجار ئەوەشم ڕاو دەکرد.

هەندێجار، دوای خۆرئاوا لەماڵ وەدەر دەکەوتم و بە درێژایی شەو، ڕێگای قازانم دەدایە ژێر پێوە. بەتایبەتی پاییزان کە باران دەباری و دنیا دەبوو بە قوڕ وحەڕی... ئەوزار وکەرەستەی ڕاوەکەم، لە فاق و قەفەز وکێشکەی مومیاکراو تا فڕندە زندووەکانی پێ بخەڵەتێنم، لە توورەکەی مشەما دەنا و دەمدا بە کۆڵما و، داردەستێکی دار گوێزم بەدەستەوە دەگرت و بڕۆ. دنیا تەزی بوو، تاریکەشەوی پاییز ترس وسامی دەخستە دڵمەوە. سپیداری زەلام، لەم بەرولەوبەری ڕێگاکەدا، کە هەورە تریشقە لێی دابوون و نیوەسووت بووبوون، باران بە لقەکانیانا دەچۆڕایەوە و بە سەروگوێلاکما دەڕژا. بە دەستەچەپا و لە بناری شاخەکانی دیار ڕوباری ڤولگا کە ئاوەکەی ڕەش دەچووەوە، لە دوورەوە تروسکەی بورجی کەشتیان وبەلەمانی باری، دێرکەوتوو، دەدرەوشایەوە، لەتۆوایە بەرەو هەڵدێرێکی بێ بن ملدەنەن.

من گوێم لە دەنگی شووت و شڵپ وهۆڕی پانکەکانیان دەبوو کە دەیانکێشا بە ئاوەکەدا.

کەوێڵ و کوختەی ئەو گوندانەی کە بەلایاندا تێدەپەڕیم، لە قوولایی زەویە مسینەکەوە، سەریان قوت دەکردەوە. سەگی دڕ هێرشم بۆ دێنن، حەسحەسەکان، شاوران لێدەدەن و بەترسەوە تێم دەخوڕن: - زەلام کێی؟ بەم شەوە لەچی دەگەڕێی؟

دەترسام حەسحەسەکان، دەست بەسەر فاق و تەڵەکانما بگرن، بۆیە هەمیشە چەند سکەیەکم لەگەڵ خۆدا هەڵدەگرت و دەمیانم چەور دەکرد. بەوجۆرە لە گوندی فوکینودا دۆستایەتیم لەگەڵ پاسدارەکەی ئەوێندەردا پەیدا کرد، هەرجارێ دەیبینیم دەیگوت:

- دیسان تۆیت؟ کە تەبیعەتێکی سەیرت هەیە، شەو ورۆژ بەڕێوەی، ماندوو نەبووی، بێزار نەبووی؟

ئەم پیاوە " نیفونت"ی ناوبوو، پیاوێکی کورتە باڵای سەربۆز بوو، لە ڕەبەن و قەشان دەچوو. زۆربەی جار، تووڕێک یان سێوێک یان لۆچێ نۆکی برژاوی لەژێر کراسەکەیەوە دەردێنا و دەیخستە دەستمەوە و دەیگوت: - وەرە بچکۆل، وەرە ئەمەم بۆتۆ هەڵگرتووە!

تا قەراخی گوند لە گەڵما دەهات ودەیگوت: - دەبڕۆ بچکۆل، خوات لەگەڵ.

لەگەڵ گەردی بەیانیدا دەگەییمە لێرەکە. فاقەکانم دەنایەوەو قەفەسەکانم کە فڕندەی مۆمیاکراویان تیابوو، بەلقی درەختانەوە هەڵدەواسی، ئەوجا لەقەراخ لێرەکە پاڵدەکەوتم و چاوەڕوانی هەڵاتنی ڕۆژم دەکرد. بێدەنگی باڵی بەسەر هەموو شتێکی دەوروبەرما کێشابوو، لەتۆوایە خەوێکی پاییزەی قووڵ بردوونیەتیەوە. لەبناری بەرزاییە بە مژ ودوومانەکەوە، ئەو دەشت ومێرگ و سەوزەزارە پان و بەرینەم دەبینی کە ڤولگا بەناویا تێدەپەڕی. لەوێ، لەو دارستانانەی قەراخ مێرگەکانەوە، هەتاو بە هێواشی گزنگ دەدا، لە ترۆپکی درەختەکانی جەنگەڵەکەی دەدا و ڕەنگێکی ئاگرینی پێدەبەخشی. هەنگێ دیمەنەکان لە قاوغی خۆ دەهاتنەدەرێ و ئۆخژنێکی گۆنگیان بەدڵ و دەروون دەبەخشی. تەمەکە زۆر بەخێرایی و بگرە بەپەلە پڕوزێ لەسەر سەوزەزارەکە بەرز دەبووەوەو لە ژێر تیرۆژ وتیشکی هەتاوەکەدا وەکو زیو دەدرەوشایەوە و، لەژێرەوەش، لەسەر ئەرزەکە، گیا و دەوەن و دار ودرەخت بەدیار دەکەوتن و لەتۆ وایە چەمەنزار ومێرگوزارەکان لە ژێر گەرمای هەتاوەکەدا دەتوێنەوە و لە شێوەی جۆگەلەێن زێرپیندا بەهەموو لایەکدا دەڕۆن. هەتاو لە ئاوی خەواڵووی کەنارەکە دەدات و ڕووبارەکە بە بۆنی خۆشی پاییز موعەتەر دەکات.

دنیا ئەوەندە ساف وڕوناکە، دەشت ودەر بووە بە فەزایەکی ئەوەندە بەربڵاو نە پانی دیارە نە درێژی.. هەموو ئەم دیمەنانە ڕوویان کردووەتە دوورییەکی ئەوتۆ کە پیاو حەز دەکات هەتا بڕەکات، ئەو دنیایە تەی بکات. من زۆرجار لەم شوێنەوە هەڵاتنی خۆرم دیتووە، بەڵام هەمووجارێ دنیایەکی تازەم دیتووە، جوانی بەیانیان چاوانمی مەستی مەست کردووە.

هەتاوم زۆر خۆشدەویست، خۆشەویستیەکی تایبەت، ناوەکەیم کە ڕیتم و ئاهەنگێکی ئەفسووناوی هەیە خۆشدەوێت. حەزدەکەم چاو بنوقێنم و ڕوخسارم وەربگێڕم و بیدەمە بەر تیشکە گەرمەکەی یان کە وەکو شمشێر لەدرزی پەرژینێکەوە یان لەمیانی گەڵای درەختێکەوە، دەردەکەوێت توند بە هەر دوو دەست بیگرم.

بابام ڕێزێکی زۆری بۆ " میر میخائیل چیرینگوفسکی و فیودوری خانەدان هەبوو کە ڕەفزیان کردبوو کڕنۆش بۆ هەتاو بەرن "، بەڵام من ئەو دووانەم بە تاوانبار، بە شووم، بە نەحس، بە ڕەش وەکو قەرەج دەزانی،وەکو جووتیارە موردوفینە هەژارەکان، بەچاو پرووش و ڕیپوقاویم

دەهاتنە خەیاڵ. کە هەتاو هەڵدەهات ولە مێرگوزار و لە سەوزەزارەکانی دەدا، خۆرسک، بێ ئەوەی لەدەستی خۆمابێت، بە شادمانیەوە بۆی دەگرژامەوە.

کاژستانەکە بەسەر سەرمەوە زەمزەمە دەکات، ئاونگی سەر گەڵا هەمیشە کەسکەکانی دەتەکێنێت. لە سێبەری درەختەکاندا، پاشماوەی سەهۆڵی بەیانیان بەسەر گەڵای ددانەداری ڕووەکی سەرخسەوە وەکو زیو دەدرەوشێتەوە. بەڵام ئەو گژوگیا و ڕووەکە زەردانەی کە باران لێی داون و بەبێ جووڵە لە ئەرزەکەدا ڕاکشاون و مت بوون، هەرکە تیشکی هەتاوەکە بە ئاستەم لێیان دەدات، تەکان دەخۆن و زندوو دەبنەوە و گیانیان وەبەر دەکەوێتەوە. پێدەچێ ئەم جووڵەیە دوا هەوڵی ژیانەوەیان بێت.

فڕندان، بێدار دەبنەوە، چۆلەکەی قورقوف، تووکن و بۆرەقنە چلاوچڵ دەکەن. بولبولێک لە سەر چڵێک خۆنوێنی دەکات، تەیرێکی دەنووک خواری ئاگرین ڕەنگ، لەسەر ترووپکی دار کاژەکان چینە لەبەری کاژەکان دەکات. تەیرێکی قورقوفی سپی ڕەنگی کلک وباڵدرێژ، بەسەر چڵێکەوە، باڵەکانی لێکدی دەدات، چاوە ڕەشە سرکەکانی بڕیوەتە داوەکەی من. لەناکاوا جەنگەڵە کڕوکپ، بێدەنگ و خەواڵووەکە، پڕدەبێت لە دەنگ و ئاوازی سەدان تەیر و پەڕندە و فڕندە، پڕدەبێت لە جوانترین خەلقەنەی زندووی دنیا. ئەگەر تەیران نەبا، توانای داهێنانی بەشەر چۆن دەیتوانی جوانیانی وەکو فریشتە بەهەموو شێوەکانیەوە بخوڵقێنێ و خەم وپەژارەو کول وکۆڤانەکانی خۆی لەو ڕێگەیەوە بڕەوێنێتەوە.

بەزەییم بەو تەیرانەدا دەهاتەوە کە ڕاوم دەکردن، هەستم بەجۆرە شەرمەزارییەک دەکرد کەلە قەفەزم تووند دەکردن. حەزدەکەم بەردەوام، تەمەشای جم وجوڵیان بکەم. بەڵام مەیلی ڕاوکردن و ئارەزووی کاسبی و پارە پەیداکردن، میهر وبەزەیی منیان زندەبەچاڵ دەکرد. زۆر لەزەت لە سڵۆکی وسرکی وفێڵ و دەهۆیەکانیان دەبینم.

ئەوە تەیرێکی شینە، سەرەتا زۆر بەوردی لە داوەکە ورد دەبێتەوە، کە هەست بەخەتەر و مەترسیان دەکات خۆی لە قەرەی داوەکە نادات، دەکەوێتە چینە لەو دانەوێڵانەی کەلە دەوروبەری داوەکە ڕۆکراون. ئەم پەڕندە و کێشکە کێویانە زۆر سرک وزیرەکن، بەڵام لە کونجکاوی ولاپرەسەنی خۆیانا تووش دەبن ودەکەونە تالوکەوە. بەڵام هەندێک تەیری لەخۆبایی و گێلی وەکو "سیهرە."پۆل پۆل خۆ بە تۆڕەکەما دەدەن و گرفتار دەبن، ڕێک وەکو ئەو بورژوا دەوڵەمەندانەی بەکۆمەڵ ڕوودەکەنە کلێسایان. کە گرفتار وگیرۆدە دەبێت، تەواو دەپەشۆکێت، دەحەپەسێت، چاو دەگێڕێت وبە دەنووکە تیژەکەی دەندووک لە قامکم دەدات. بەڵام تەیری "دەنووک خوار"، زۆر بەئارامی و ویقارەوە، دێت و دەکەوێتە داوەوە. بەڵام کێشکەی سەرڕەش، ماوەیەکی زۆر بەدیار داوەکەوە دەوەستێ، دەنووکە درێژەکەی بەملاوبەولادا بادەدات، خۆی

بەسەر کلکە درێژەکەیا دەدات، ئیدی ئەم تەیرە وەکو دارکونکەرە بەقەدی درەختاندا هەڵدەزنێ و دادەگەڕێ و قورقوفان ڕاودەنێت. ئەم تەیرە بۆرەقنەیە، شتێکی سەیرە، وابزانم بە تەنیا دەژی، گۆشەگیرە نەکەسی خۆشدەوێ و نەکەس خۆشی دەوێ. وەکو قەلەڕەشان، حەزی لە دزین و شاردنەوەی شتی بریقەدارە.

دەورو بەری نیوەڕۆیان لە ڕاو دەبوومەوەو بە ناو دارستان و مەزراو دەشت و دەراندا بۆماڵ دەگەڕامەوە. بۆیە بە ڕاستە ڕێگاکان و بەئاوەدانیانەدەگەڕامەوە، چونکە دەمزانی کوڕانی گەورە وبچووکی ئەو گوندانەی کەوتبوونە سەر ڕێگاکە ڕێیان پێدەگرتم و هەم قەفەس و فاقەکان و هەم ئەو تەیرانەیان لێدەسەندم کە راوم کردبوون.

ئێوارەیەکی درەنگ کەنەفت و برسی دەگەڕامەوە ماڵێ. بەڵام هەستم دەکرد کە ئەو ڕۆژە گەورەتر بووم و زۆرشتی تازە فێر بووم و هێز و توانام زیاتر بووە. متمانەم بەخۆ پتر بووە.. ئیدی ئەم متمانە بەخۆبوونە، وایکرد کە گوێ بە تەوس و توانجەکانی بابام نەدەم، کە بینی تەوس وتوانجەکان بەهەند وەرناگرم و سوورم لەسەر کاری خۆم، ڕاوێژی خۆی لەگەڵما گۆڕی و زۆر بەجدی گوتی:

- ئەم کارە تورەهاتانە دادت نادات، بەقسەی من دەکەی وازی لێ بێنە. کەس بە تەیر فرۆشی هیچی بە هیچ نەکردووە. ئیش و کارێک هەڵبژێرە، کە مێشکت بکاتەوە. مرۆڤ بۆ ئەوە دروست نەبووە، کەهەموو تەمەنی بەکارێن منداڵانە بباتەسەر. بەشەر تۆوێکە خودا وەشاندوویەتی، دەبێ گوڵ بکات، بێتەبەر، بەربدات! بەشەروەکو پارەیە کەلە شوێنی گونجاوا بخرێتەکار و وەبەرهێنانی پێبکرێ، دەبێت بەسێ هێندە. پێت وایە ژیان کارێکی ئاسانە؟ نەخێر. ژیان زۆر سەختە! جیهان وەکو شەوە زەنگە، دەبێ هەر کەسێک، بەخۆی چرای خۆی داگیرسێنێت. هەموومان بە دە قامکانەوە لەدایک بووین، دەمانەوێ دەستمان بگاتە دوورترین ئاقار و هەموو شتێک هەڵبگرین. دەبێ بەهێز بی، کە هێز دادی نەدایت، دەبێ زرنگ و فێڵباز بی.. پەنابەریتەبەر مانۆڕان. هەرکەسێک هەم بچووک و هەم بێهێز بێ، لەهەموو دینێ دەبێت، نەبە کەڵکی بەهەشت دێت و نەبە کەڵکی دۆزەخ. لە کۆمەڵگە و لەناو بەشەراندا بژی، بەڵام هەمیشە ئەوەت لەیاد بێ کە تەنیای. گوێ لە هەموو خەڵکی بگرە، بەڵام باوەڕ بەکەس مەکە.. ئەگەر باوەڕبکەی زەرەر دەکەیت. فێری بێدەنگی بە، قسە هەزاە و دووانی بەکارە. ماڵ و شاران بە قسە دروست ناکرێن، بەڵکو بە پارە و ئامێران دروست دەکرێن. خۆتۆ بشکیری یان کالمیکیان نیت کە جگەلە پەز و پێستان هیچی تریان نییە..

ئەو دەیتوانی شەوان تا بەیانی ئەوجۆرە قسانە بکات. هەموو گوتە و گوتارەکانیم ئەزبەر بوو، دڵبەندی قسەکانی بووم. بەڵام متمانەی تەواوم بەمانای قسەکانی نەدەکرد. لە قسەکانیا گەییمە ئەو ئەنجامگیریەی کە دوو هێز ژیانیان سەخت کردووە:- خودا وخەڵکی.

نەنکم لەبەر پەنجەرەکە دانیشتبوو، خەریکی تەشی ڕستن بوو، تەشییەکە، بە گڤ وهۆڕ، لەنێو قامکە زراڤەکانیا دەخولایەوە. ماوەیەکی زۆر بەبێئەوەی ورتەبکات، گوێی لەقسەکانی بابام گرت، پاشان لەناکاوا هاتەقسان:

- هەموو شتێک بە ئیرادە و ویستی دایکی خوایە، بەویستی پاکیزەی پیرۆزە.

بابام هاواری دەکرد:

- ئەوە چ دەڵێی ژنەکە؟ خوا؟ وادەزانی من خوا ناناسم، خوام لەبیر کردووە؟ من خوا دەناسم زۆر باشیشی دەناسم. پێم بڵێ خودا ئەم هەموو کەر و گایەی بەدنیادا بڵاوکردووەتەوە هەی کەودەن؟

***

وام وێنا دەکرد، لە دنیادا، لەژیانی سەربازان و قوزاقان خۆشتر و ئاسانتر نییە. ژیانیان سادە و ئاسوودەیە. بەیانیان ئەگەر هەوا خۆشبا، لەوبەری دۆڵ و شیوەکەی بەردەمماڵی ئێمەدا کۆدەبوونەوە. بە دەشت و دەرەکەدا بڵاودەبوونەوە، مەشق و ڕاهێنانی گۆنگ و ئالۆزیان دەکرد، بە قەمسەڵەی سپییەوە، تفەنگ بەدەست، بە مەیدانەکەدا غار دەدەن، بەسەر کەند ولەندە بچووکەکاندا بازدەدەن، لە دۆڵەکەدا ون دەبن. هەنگێ لەناکاوا دەنگی شەیپورێک بەرز دەبێتەوە، سەربازەکان دووبارە، بەدەم هوراکێشانەوە، لە مەیدانەکەدا دەردەکەونەوە. بەدەم گرموهۆڕی تەپڵەوە، بەخۆ ونێزەکانیانەوە بەرەو جادەکەی بەرماڵی ئێمە هێرش دێنن. وام خەیاڵ دەکرد هەر ئێستا کولبەکەی ئێمە وەکو خەرمانە پووشێک هەڵدەگرن و وێرانی دەکەن و دەیدەنە دەم باوە. منیش بە لاسایی کردنەوەی ئەوانەوە، بەدەم هوراکێشانەوە، بەغاردان دوایان دەکەوتم. دەنگی تووندی تەپڵ ودەهۆڵان، ئارەزوویەکی تووندی خراپکاری لە ناخما جۆش دەدا، بۆ نموونە وێران کردنی پەرژینێک یان لێدانی کەسێکی لەناخما دەهاڕوژاند.

سەربازەکان، لەکاتی پشوو باشدا تووتنی خۆماڵیان دەدامێ، تفەنگە قورسەکانی خۆیان بەمن دەسپارد. هەندێجار یەکێکیان ڕووی سەرەنێزەکەی دەکردە من و بە شۆخییەوە و بە دەنگێکی گڕ دەیگوت: - با ورگی ئەم سیسرکە بدڕین!

سەرەنێزەکە لەبەر تیرۆژی خۆرەکەدا دەدرەوشایەوە، دەتگوت گیانی لەبەرە. وەکو مارێک خۆی بۆ پێوەدان ئامادەبکات، خۆی لوول دەکرد. دیمەنەکە هەندێک ترسناک بوو، بەڵام من لەزەتم لێدەبینی!

سەربازە موردوفییە دەهۆڵ ژەنەکە فێری دەکردم کەچۆن دوو دارەکەی دەهۆڵ کوتانەکە بەکار بێنم. یەکەمجار هەر دوو دەستی لەنێو دەستی خۆی دەنام و بەهەموو هێزی خۆیەوە بەڕادەیەک دەیگوشین کە ژانی دەبردە دڵمەوە، ئەوجا دارەکانی دەخستە بەینی قامکە سڕبووەکانم.

هەنگێ چاوەکانی، کە لە چاوانی فڕندە دەچوون، تێدەبڕیم و بەدەنگێکی گڕ دەیگوت:

- لێدە: یەک، دەی جارێکی دی – یەک، دەی جارێکی دی! ت. ت. ت! لێدە، بەدەستی چەپ هێواش، بەدەستی ڕاست توند –تا، تا، تا..!

من گوێ بەگوێی سەربازەکان، بە مەیدان و دەشتەکەدا تا کۆتایی مانۆڕ و مەشقەکان غارم دەدا. ئەوجا بەناو شارا تابەر سەربازخانەکە لەگەلیاندا دەڕۆیشتم. گوێم لە سروودە خۆشەکانیان دەگرت، دەمڕوانیە ڕوخساری ناسکیان کەوەکو دراوی پێنج کوپیکی تازە لە سکە دەرهاتوو دەدرەوشانەوە.

ئەم کۆمەڵە خەڵکە گەنجە، ساغ و سەلامەت، یەکگرتوو، وەکو ئاوی ڕەوان، بە خوشحاڵی وشادییەوە بە شەقام وجادەکانی شارا دەڕۆیشتن، ئیدی پیاو حەزی دەکرد پەیوەندییان پێوەبکات و بچێتە ڕیزیانەوە وەکو چۆن جۆگەلان دەڕژێنە ڕوبارەوە. ئەو گەنجانە لەهیچ کەس و هیچ شتێک نەدەترسان، بە جورئەتەوە، بێباک سەیری هەموو شتێکیان دەکرد. توانای سەرکەوتنیان بەسەر هەموو شتێکدا هەبوو، دەیانتوانی ویستی خۆیان بسەپێنن. وێڕای ئەوەش خەڵکێکی زۆرباش و خاکی بوون.

ڕۆژێک، لەکاتی پشوودا، نایب زابتێک، جگەرەیەکی ئەستووری دامێ:

- بیگرە، جگەرەیەکی عالە. من ئەم جگەرەیە بەکەس نادەم. بەڵام تۆ کوڕێکی باشیت!

دامگیرساند. کابرای نایب زابت، هەنگاوێک چووە دواوە. لەناکاوا گڕێکی سوور لەبەردەم و لووتما بەرز بووەوە. ئیدی بەرچاوم تاریک بوو، پەنجەکان و کەپوو و برۆیەکانم سووتان. بۆنی توند و ناخۆشی گۆگرد، دەم و لووتی پڕ کردم، کەوتمە پژمین و کۆکەکۆک. ئیدی کوێر وترساو نەمدەزانی چ بکەم. سەربازەکان بەدەم پێکەنین و گاڵتەپێکردنەوە لەدەورم خڕبوونەوە. بلەز بەرەو ماڵ نشێو بوومەوە، گوێم لێبوو لەدواوە پێم پێدەکەنین. قامکەکانم دەسووتانەوە، دەمو چاوم دەکزایەوە و ڕوندک بەچاوانما دەهاتە خوارێ. بەڵام ئەوەی کە زۆرم لاناخۆش بوو، ژان و ئازارەکەی نەبوو، بەڵکو بێ مانایی ئەو شۆخییە بوو کە لەگێن بوو کارەساتی گەورەی لێبکەوێتەوە. بۆ ئەو کارەیان لەگەڵ مندا کرد؟ باشە ئەم خەڵکە باشە، بۆ ئەمە بەمایەی سەرگەرمی و پێکەنین بزانن؟!

کە گەییمەوە ماڵ، سەرکەوتمەسەرێ، ماوەیەکی زۆر لەوێندەر ڕاکشام، هەرهەموو ئەو مەینەتیە زۆر و دژوارانەم وەکو قەوان بۆخۆم لێدایەوە کەلەم تەمەنە کورتەدا بەسەرم هاتبوون. ئیدی ئەم دیمەنەم لەبیر نەدەچووەوە، بەتایبەتی دیمەنی ئەو سەربازە بچووکەی کە خەڵکی سارابول بوو. ئەمە لەبەرچاوم نەدەسڕایەوە، هەمیشە بەزندوویەتی لەبەرچاوم بوو.

پرسی:- باشە، تێدەگەی؟

لێ، هەر زوو شتێکی زۆر هۆڤیانە و کارەساتبارترم بینی.

وردە وردە هاتوچۆی ئەو سەربازگانەم دەکرد کەلە نزیکی بیشیرسکایا سلوبودا بوون و پڕبوون لە قوزاقان. ئەم قوزاقانە لە سەربازەکان جیاوازبوون – نەک لەبەر ئەوەی شۆڕە سوار و پسپۆڕی ئەسپ سواری بوون و جلکی باشتریان لەبەربوو، بەڵکو زیاتر لەبەر ئەوەبوو کەبە زمانێکی جیاواز داخاوتن، بەجۆرێکی جیاواز دەسترین "سترانیان دەگوت" هەڵپەڕکێ و سەمایەکی زۆر جوانیان دەکرد، هەندێک جاران شەوان، دوای ئەوەی ئەسپەکانیان دادەکرد، لەنزیکی تەویلەکانا ئەڵقەیان دەبەست. ئیدی قۆزاقیەکی چکۆلەی سەرسوور کە قژە لوولەکەی بۆ پشتەوە هەڵدەدایەوە، دەچوو، بەدەنگیکی بەرزی وەکو دەنگی کلارنێت هەڵی دەکردە گۆرانی، لەوێندەر ڕاست دەوەستا وبەخەمبارییەوە گۆرانیەکی نەرمی خەمناکی بە دۆنی ئاراما، یان بە دانوبی شیندا هەڵدەگوت. ئیدی وەکو مەلی سپێدە (جۆرە تەیرێکە) چاوانی دەنووقاند، ئەم تەیرە زۆرجار کە دەخوێنێ، چاو دەنووقێنێ و دەستبەرداری خوێندن نابێ تا دەکەوێتەسەر عاردی و مردار دەبێتەوە. یەخەی کراسەکەی کرابووەوە، کەڵەمە ڕەق و تەقەکەی بەدەرەوە بوو، بیچم و قەد وقەڵافەتی دەتگوت لە برۆنز داتاشراوە. لەوێندەر بەبێ چاو ڕادەوەستا، باسکی دەجوڵاندن، لەسەر هەردوو لاقە لاوازەکەی خۆی بەجۆرێ دەهاژاند، وەکو ئەوەی ئەرزەکە لە ژێریاندا هەرەس بێنێ و دابڕوخێت، لەوەدەچوو، لەبەشەری کەوتبێ و بووبێت بە شەیپووری شەیپوورژەنێک یان نای شوانێک. هەندێجار وام وێنا دەکرد، لەناکاوێکا بەپشتا دەکەوێ وەکو مەلی سپێدە گیانی دەردەچێت، چونکە، هەموو توانا بەدەنی و روحیەکەی بەو گۆرانیە بەخشیبوو کە دەیگوت.

هاوڕێکانی، دەست لەگیرفان، یان دەست لەپشت لە دەوری دەوەستن، چاو دەبڕنە ڕوخساری برۆنزی ودەستەکانی، بەئارامی و دەنگی دڵگیر، وەکو کۆرسێکی کڵێسا گۆرانی دەڵێن. لەوساتانەدا هەر هەموویان، بە ڕیشدار وبێ ڕیشەوە لە پەیکەر و ئیکۆنان دەچن. گۆرانیەکە، بڵاو دەبێتەوە، دەنگدەداتەوە. من بەدەم گوێگرتنەوە، خۆ لەبیر دەکەم، نازانم وەخت کەیە، شەوە یان ڕۆژە، خۆم منداڵم یان پیرەمێرد. هەموو شتێک لە هەزار تۆیی بیرچوونەوەدا، ون دەبێت! دەنگی گۆرانیبێژەکان بەجۆرێ کپ دەبێت و دادەمرکێتەوە کە گوێمان لە سووکترین

تەڤگەری شەوی پاییزی دەبێت کە بەسەر مەزرا وکێڵگەکانا دادەکشێت، گوێمان لە پڕمەو هەناسەی ئەسپەکان دەبێت کە خەون بە ئازادی و دەشت و دەرەوە دەبینن. ئەم هەستە غەریبە بەجۆرێ لەدڵما دەپەنگێتەوە خەریکە دڵم بتەقێ، خۆشەویستیەکی لاڵ، خۆشەویستی خەڵک و خاک بەجۆرێ لە دڵما پەنگاوەتەوە، ئۆقرەی لێ بڕیوم.

وا خەیاڵدەکەم، یارۆی قوزاقە برۆنزییە بچووکەکە، لەپیاوێک زیاترە – شتێکی تایبەت و جیاوازە – ئافەریدەیەکی ئەفسانەییە، لە بەشەری فانی زۆر بالاتر وگەورەترە. شەرمم دەکرد قسەی لەگەڵدا بکەم. ئەگەر پرسیارێکی لێکردبام، لەخۆشیا پێدەکەنیم، خەنی دەبووم، بەلام زۆر شەرمم دەکرد. ئامادەبووم وەکو سەگێکی دەستەمۆ، لێرەولەوێ دوای بکەوم، هەر بۆ ئەوەی تۆزێک زیاتر بیدینم و گوێ لە گۆرانی و ئاوازەکانی بگرم.

ڕۆژێک، دیتم لە سووچێکی تەویلەکەوە وەستابوو و موستیلەیەکی زیوی ئاسایی لە ئەنگوست بوو و بە دیقەت تەمەشای دەکرد. لێوە جوانەکانی دەبزوان، سمێڵە سوورە بچووکەکەیگڤ بووبووەوە، ڕوخساری خەمێکی بەکول و کۆڤانی پێوە دیاربوو.

ئێوارەیەکی درەنگ وتاریکی دیکە، قەفەزەکانم هەڵگرت و چووم بۆ باڕێکی مەیانی ستارایا سینایا. خاوەنی باڕەکە، زۆری حەز لە بولبول و کێشکانی ئاوازخوێن بوو، زۆربەی کات ئەو تەیرانەی لێدەکڕیم.

یارۆی قوزاقی لە گۆشەیەکی باڕەکەدا، لەنێوان وەجاخەکە و دیوارەکەدا دانیشتبوو. ژنێکی قەڵەو، کە بەکەلەش دوو هێندەی ئەو دەبوو، لەلایەوە ڕۆنیشتبوو. ڕوخسارە خڕەکەی دەبریقایەوە، بەنیگایەکی پڕ خۆشەویستییەوە تەمەشای دەکرد، بەلام نیگایەکی بارگاوی بە نیگەرانی، کە زیاتر لە نیگا و نۆڕینی دایکان دەچوو. قوزاقەکە مەست بوو، لێکدالێکدا لاقی دەجولاند، دیاربوو لاقی بەر ژنەکە کەوت، ژنەی تاین ڕاجفری (ڕاچڵەکی) ڕووی گرژ کرد و بەمیهرەبانیەوە گوتی: - واز لەم بەڕەڵلایی و چەنەبازیە بێنە!

یارۆی قوزاقی، بە ئەستەم برۆکانی هەڵبڕین. دووبارە داهاتنەوە. زۆر گەرمای بوو، یەخەی پاڵتۆکەی و کراسەکەی کردبووەوە، ملی دەرخستبوو. ژنەکە، سەرپۆشەکەی لەسەری لابرد و دای بەشانیا، هەردوو باسکە سپی و گۆشتنەکانی نایەسەر مێزەکە، قامکەکانی بەتووندی تێک ئالاندن، جمگەکانی هێندەی دی سپی هەڵگەڕان. تا زیاتر لێیان ورد دەبوومەوە وام هەست دەکرد یارۆی قوزاقی کوڕێکە و خەتایەکی لەهەنبەر دایکێکی مێریڤان کردووە. ژنەکە بە میهرەبانیەوە سەرزەنشتی دەکرد وئەویش کڕوکپ، هیچ وەلامێکی نەدەدایەوە. هیچ بیانوویەکی پێنەبوو کەخۆی پێ بپەڕێنێتەوە.

لە ناکاوا، وەکو یەکێک کوڵاشدم (دووپشک) پێوەی دابێ، هەستایە سەرپێیان، شەپقەکەی تا سەر هەنیەی هێنایەخوارەوە، ئەوجا ناولەپێکی پێدا کێشا و بێئەوەی دوگمەی پاڵتۆکەی دابخات بەرەو دەرگاکە چوو. ژنەکەش هەستا. بەبارمەنەکەی گوت: - کوزمیچ، ئێستا دەگەڕێینەوە.

لەگەڵ ڕۆشتنی واندا، دەنگی پێکەنین و نوکتەی مشتەرییەکان بەرزبووەوە.

یەکێکیان بە سەنگینییەوە گوتی: - کە کاپتن بگەڕێتەوە، تەمبێی دەکات!

بەهەڵەداوان دوویان کەوتم. لە تاریکیەکەدا چەند گاڤێک (هەنگاو) لەپێشمەوە دەڕۆیشتن، مەیدانە پڕ قوڕ ولیتەکەیان بڕی، بەرەو کەناری ڤولگا هەوراز بوونەوە. ژنەکە، بەلادا دەهات و هەوڵی دەدا، یارۆی قوزاقی بگرێت. گوێم لە فلچەفلچی قوڕەکە بوو لە ژێر پێیاندا. ژنەکە، بەنەرمی دەیپرسی: - بۆکوێ دەڕۆیت؟ ئاخر کێوە دەچیت؟!

هەرچەندە ڕێی من لە ڕێگەی وان جیاواز بوو، بەڵام بەناو قوڕەکەدا خۆم گەیاندنێ. کە گەیینە کەنارەکە یارۆی قوزاقی وەستا، هەنگاوێک هاتە دواوە، لەناکاوا شەپلاخێکی بەدەم وچاویا کێشا. ژنە هاوارێکی ترسامێزی کرد: - ئاه، بۆوات کرد؟

منیش ترسام، بەهەڵەداوان بەرەو وان چووم. بەڵام یارۆی قوزاقی ناو قەدی ژنەکەی گرت، خستیە سەر هەڵدێرەکە، خۆیشی بەدوایا، ئیدی وەکو تارماییەکی ڕەش بەسەر گیای کەنارەکەدا خل بوونەوە. واقم وڕما، وەکو بەرد لە جێی خۆم چەقیم، گوێم لە دەنگی شەڕەکەیان و دڕانی جل وبەرگەکانیانو هانکەهانکی تووندی یارۆی قوزاقی بوو کەلە خواری خوارەوە بەرز دەبووەوە.

ژنەکە، بەدەنگێکی نەوی و لەبن لێوانەوە دەیگوت: - هاوار دەکەم.. هاواردەکەم ها..

پاشان، ژاوەژاوێکی بەژانی لێ بەرز بووەوە و ئیدی هەموو شتێک کڕوکپ و خامۆش بوو. بەردێکم هەڵگرت وبە هەڵدێرەکەدا غلم کردەوە. جگەلە خشەخشی گژوگیا هیچی ترم گوێ لێنەبوو. دەرگا شووشەکەی باڕەکە، بەجیڕ وهۆڕ کرایەوە، یەکێک کەوتە سەر ئەرزەکە و هاوارێکی لێ بەرز بووەوە، بێدەنگی دووبارە باڵی بەسەر دنیادا کێشا، بێدەنگیەکی بارگاوی بە ترسێکی پەنهان.

لەو دیوی هەڵدێری کەنارەکەوە، شتێکی گەورەی سپی بەدیار کەوت. بەهەنگاوی لەرزۆکەوە، بە هەڵدێرەکەدا هەڵدەگەڕا، بەدەم هەنسک هەڵدان و ورتەورتەوە هەڵدەگەڕا، ئەو شتە گەورەیە ژنەکە بوو. کەوەکو مەڕ بە چوار چنگۆڵە سەردەکەوت، دەمبینی کە تا ناوقەدی ڕووت بوو. مەمکەخڕ وگەورەکانی لە سپیەتیدا دەدرەوشانەوە. لەوە دەچوو سێ سەری هەبێت. ئەنجام گەییە لای محەجەرەکان، لەلامەوە دانیشت، وەکو ئەسپێکی ماندوو پەیتاپەیتا دەی پرماند و هەوڵیدەدا قژە شێواو و تێک ئالاوەکەی ڕێک بخاتەوە. پەڵەی ڕەشی قوڕ و حەڕی بەجەستە

سپییەکەیەوە دیاربوو. گریا، ڕوندکەکانی سڕی، ڕەفتاری لە پشیکەک دەچوو کە دەم وچاوی بشوات. کەچاوی بەمن کەوت، بە ئەسپایی هاواری کرد:

- خودایا! تۆ کێی؟ لاکەوە، هەی لاساری بێعار!

نەمتوانی دووربکەوە. حایر وحەپەساو و، خەمین و خەمبار وەستام. قسەکانی خوشکەکەی نەنکم بیرکەوتنەوە: " ژن هێزە، دەبێ حیسابی بۆ بکرێ. باشە هەر حەوا نەبوو کە خودی خوای هەڵخەڵەتاند؟ "

ژنە هەستا، بە پاشماوەی کراسەکەی مەمکەکانی داپۆشی، لە سۆنگەی ئەوەوە لاقەکانی دەرکەوتن. بەهەشتاو لەو ناوە دوور کەوتەوە. یارۆی قوزاق، بە هەڵدێرەکەدا سەرکەوتەوە، هەندێک کەلپەلی سپی بەدەستەوە بوو، فیکەیەکی سووکی کێشا. ئەوجا بەڕاوێژێکی شاد گوتی:

ح داریا! پێم نەگوتی، قوزاقی هەرگیز پەکی ناکەوێ و هەرچییەکی بوێ، دەستی دەکەوێ؟ وات زانی من سەرخۆشم، نا؟ نا، نەخێر، سەرخۆش نەبووم، ئەوەم تەنیا بۆ هەڵخەڵەتاندنی تۆ بوو داریا!

لەجێی خۆی ڕەق ڕاوەستا، دەنگی هەڵبڕی. دانەوییەوە، بە جلەکانی ژنەکە، قوڕی سەر پێڵاوەکانی سڕی و درێژەی دایێ: - داریا، وەرە، جلەکانت ببە، زویر مەبە!

ئەوجا بەدەنگی بەرز جنێوێکی پیسی دایە.

ئیدی لەوێ، لەسەر کۆمایەک هەژگ و بژاڵ دانیشتم و گوێم لەو تاقە دەنگە دەگرت کەلەناو جەرگەی شەوە بێدەنگەکەوە، زۆربە غروورەوە دەهاتەگوێ.

ڕوناکی و تیشکی گڵۆپەکانی مەیدانەکە لەبەرچاوم سەمایان دەکرد، لە میانی پەڵە دارێکی ڕەشەوە، بەدەستە ڕاستا قوتابخانە سپییەکەی (کچە دەوڵەمەندان) بەدیارکەوت. کابرای قوزاقی بەدەم جنێوی پیسەوە هێدی هێدی و بەدەم ڕاوەشاندنی جلە سپییەکانەوە بەمەیدانەکەدا بوری، ئەوجا وەکو خەونێکی ناخۆش ڕۆیی و بڕایەوە.

لەژێر بورجی ئاوەکەوە هەڵمێک بە فسەفس لە بۆریەکی ئاسنەوە بەرزدەبووەوە. عەرەبانەیەک بە تەقەتەق بەسەرەولێژگەکەدا، بۆلای ڕوبارەکە نشێو دەبووەوە. بەنی بەشەرێک لەو دەوروبەرە نەبوو. بەخەمینی بەقەراخ کەنارەکەدا کەوتمەڕێ، بەردێکی ساردم بەدەستەوە گرتبوو، بەنیازبووم بیکێشم بە یارۆی قوزاقیدا. حەسحەسێکی (جەزایرچی) لەنزیکی کڵێساکەی قەشە جۆرجی پیرۆز، ڕایگرتم و بە تووڕەیی لە ناسنامەکەی پرسیم و پرسی کە کۆڵە پشتیەکەم چی تیایە.

کە حاڵ و حیکایەتی کابرای قوزاقیم بۆ گێڕایەوە، بەپێکەنینەوە، گوتی:

- ئەمە بکە بەپەند و دەرس! قوزاقیان گوێ نادەنە ئەو شتانە، دنیایان بەو قورسیە نەگرتووە برا، ئەوانە وەکو ئێمە نین. ژن و دێڵە سەگیان لەلا وەکو یەکە!

دووبارە، قژقژ دەستی بە پێکەنین کردەوە، من ملی ڕێگەی خۆم گرت، لەدڵی خۆدا دەمپرسی، بۆچی بەوجۆرە بە کوڵ پێدەکەنی.

بەترسەوە بیرم دەکردەوە: باشە ئەگەر ئەو ژنە دایکی من یان نەنکم بوایە، چ دەقەوما؟

(١٠)

کە یەکەم بەفر باری، بابام بۆماڵی ژن خوشکەکەی بردمەوەو پێی گوتم:- مانەوەت لێرە خراپ نییە، هیچ زەرەرێک ناکەی!

هەستم دەکرد کەلە هاوینا زۆر ژیاوم، زۆر بەڵام تێپەڕاندووە و لە ڕووی تەمەن و ئاوەزەوە گەورە بووم، بەڵام ژیان لەماڵی وەستا و ئەربابەکانما، زۆر لەجاران ناخۆشتر بووبوو. ئەمانە و خەڵکانی وەکو ئەمانە، ئەوەندەیان دەخوارد، هێندەیان تێ دەتراند، خۆیان ژەهراوی دەکرد، بەردەوام و بەدوورودرێژی باسی نەخۆشییە درێژخایەنەکانی خۆیان دەکرد.

خوشکەکەی نەنکم بەهەمان دەستەواژە و ڕستەکانی جاران، دەگەڵ خودای گەورەدا دەدوا و لەژێر پەردەی ئایندا مەبەستە گلاوەکانی خۆی دەشاردەوە. بەڵام ژنە گەنجەکە، وەستاژن، چونکە منداڵی دووەمی بووبوو، تەواو باریک و بنێس بووبوو. لە هەڵس و کەوت ورەفتاریا، هەمان نازونوزی دەورانی سکپڕی دەکرد. کە جلکی بۆ جووتە کوڕەکەی دەدروو بەدەم تەقەڵ و دروومانەوە هەمیشە ولەبن لێوانەوە، هەمان گۆرانی دەگوتەوە کە قەتاوقەت گۆڕانی بەسەردا نەدەهات.

ڤانیا، ڤانیا، ڤانیوشکا

برام ڤانیا، برای بچووکم

من لەسەر خزاکەکە دادەنیشم

تۆش لە دوامەوەو.. هەنگێ دەفڕین

هەرکە دەچوومە ئەو ژوورەی کە ئەوی تیابوو، یەکسەر گۆرانیەکەی دەبڕی و بە تووڕەیی هاواری دەکرد:- بۆچی هاتووی، چیت دەوێ؟

ئیدی گەییمە ئەو قەناعەتەی کە جگە لەو گۆرانیە، هیچ گۆرانیەکی دی نازانێ.

شەوان، هەر دوو خانم بۆ ژووری نانخواردنیان بانگ دەکردم و دەیانگوت:

- کوا باسی ژیانی خۆتمان لە کەشتیەکەدا بۆ بگێڕەوە.

من لەسەر کورسییەکی نزیکی دەرگای تەوالێتەکە دادەنیشتم و هەموو شتێکم لە سیری تا پیازی بۆ دەگێڕایەوە. من بە گێڕانەوەی ئەو بیرەوەریانە زۆر خۆشحاڵ دەبووم، چونکە بەلای کەمەوە بۆماوەیەک ئەو ژیانە تاڵەی لەبیر دەبردمەوە کەبەناچاری لای ئەوان دەمبردە سەر. کە دەکەوتمە گێڕانەوەی سەربهوردەکەی خۆم، بۆماوەیەکی کورت گوێگرەکانی خۆم فەرامۆش دەکرد، ژنەکان کە بە عەمراتیان سواری کەشتی نەبووبوون، پرسیاری بێسەروبەریان دەکرد:

- باشە نەدەترسایت؟

- نا، ترسی چی!

- باشە ئەگەر کەشتیەکە وەربگەڕێت و بکەوێتە گێژاو وگێژەنگێکەوە و نقوم ببێت؟

وەستام، پێدەکەنی. لەکاتێکا کە دەمزانی کەشتی هەڵمی نە وەردەگەڕێ و نە نقوم دەبێت، بەڵام هەرچیم دەکرد و دەکۆشا نەمدەتوانی قەناعەت بەو دوو ژنە بکەم. پیرەژن، قەناعەتی وابوو کە کەشتی مەلە ناکات، بەڵکو چەرخ و پێچکەی هەن، دەگاتە بنی دەریا وبەهۆی ئەو چەرخانەوە دەڕوات، وەکو چۆن عەرەبانە بەسەر عاردیدا دەڕوات.

- ئاخر کەشتیەک کەلە ئاسن دروستکرابێ چۆن سەر ئاو دەکەوێ؟ بۆ نموونە چەکوش، پاچ سەر ئاو ناکەوێ، وانییە؟

- بەڵام بوتڵ، ژێر ئاو ناکەوێ.

- ئەمە کەی قسەیە، بوتڵ لەکوێ و کەشتی لەکوێ؟ بوتڵ هەم بچووکە و هەم ناوەکەی بۆشە!

کە باسی سموری و کتێبەکانم دەکرد، بە گومان و ناباوەڕییەوە، تەمەشایان دەکردم. پیرەژن، قەناعەتی وابوو کەتەنیا خەڵکانی گەوج و خوانەناس کتێبان دەنووسن.

- ئەدی کتێبی مەزمووران؟ کتێبی شا داوود؟ بۆ ئەوانە چی دەڵێیت!

-مەزمووران، کتێبی ئاینییە. شا داوود بەخۆی کەلە دانانی بووەوە، ژێوان بووەوە، داوای بوردنی لە خوا کرد..

- ئەم شتە لەکوێ نووسراوە؟

- لەناو لەپم، کە زللەیەکم بە سەروچاوتا کێشا هەنگێ دەیبینی!

ئەم ژنە هەموو شتێک دەزانێت، باسی هەموو شتێک دەکات، بێ هیچ شەرم ولە ڕوودامانێک، بە متمانەی تەواوە باسی هەموو شتێک دەکات. دەڵێت:

- لە شەقامی بیچورکادا، کابرایەکی تاتار مرد، روحی لە دەمیەوە دەرهات، ئەوەندە ڕەش بوو دەتگوت قەترانە.

گوتم: - روح نابینرێ، ڕوح هەناسەیە..

بە ڕقەوە هاواریکرد: - من باسی کابرایەکی تاتار دەکەم، هەی بێ ئەقڵ!

خانمی چکۆلەش، لە کتێبان دەترسێت. گوتی:

- خوێندن شتێکی خراپە، بەتایبەتی بۆ جەوانان. کچێک لە شەقامەکەی ئێمەدا هەبوو – شەقامی گریبچوک – لە ماڵباتێکی باش بوو، ئەمە خووی دایە کتێب خوێندنەوە، ئەوەندەی خوێندنەوە تا کەوتە داوی ئەڤینی قەشەوە! مەگەر خوابزانی ژنەکەی قەشە، بەڕۆژی نیوەڕۆ بەبەرچاوی خەڵکەوە چی پێکرد! بەڕاستی حەیاچوون بوو!

هەندێجار، بڕێک وشە و زاراوەی ناو کتێبەکانی "سموری"م لە قسەکردنا بەکار دەبرد، بەتایبەتی قسەی ناو ئەو کتێبەی کە لاپەڕەکانی سەرەتا وکۆتایی پێوە نەمابوو، یەکێک لەو ڕستانە ئەمە بوو: " ئەگەر ڕاستت دەوێ، چ کەسێک بارووتی دانەهێناوە. بارووت لە ئەنجامی مالیجەی دوورودرێژ و تێبینی و دۆزینەوە و ئیکتیشافاتی لاوەکیەوە دۆزراوەتەوە. "

ئەم ڕستەیە نازانم بۆچی لە خوت و خۆڕایی لە زەینما نەخش بووبوو. زۆر دڵبەندی ڕستەی: " ئەگەر ڕاستت دەوێ.. " بووم، بەکارهێنانی ئەو دەستەواژەیە زۆرم لەسەرکەوت.

شەوێک، کە خانەوادەکە داوایان لێکردم سەربهوردی ئەزموونەکانی خۆمیان لەناو کەشتیە هەڵمیەکە بۆ بگێڕمەوە، هەر هات بە دەمما وگوتم:

- ئەگەر ڕاستت دەوێ، شتێک نیە کە شایستەی گێڕانەوە بێت.

هەموو بەجارێ حەپەسان و کەوتنە تەشەر لێدانم: - ئەمە چییە؟ چیت گوت؟

هەرچواریان لە قاقای پێکەنینیان دا. بە تەوس وتوانجەوە کەوتنە وتنەوەو دووبارە کردنەوەی دەستەواژەکەی من:" - ئەگەر ڕاستت دەوێ! " خۆشە!

وەستا بە خۆی ڕووی تێکردم وگوتی:

- ئەمە دەستەواژەیەکی هیچە، ئەوەندە دووبارەی مەکەوە!

ئیدی لەوەوە نازناوی " ئەگەر ڕاستت دەوێ " یان لێنام.

- ئەهای تۆ، " ئەگەر ڕاستت دەوێ " ! وەرە پیسایی منداڵەکە لە ئەرزەکە پاک بکەوە.

دیارە ئەم داخوازیە بێ مانایانە زیاتر دەبوونە مایەی سەرسامیم نەک مایەی تووڕە بوونم.

ئیدی لەوپەڕی کلۆڵیدا دەژیام، جا بۆئەوەی لەو بارە نالەبارەی خۆم دەربازبم، بەهەموو توانایەکمەوە ملم بەکارەوە دەنا، دەمویست خۆم لەبیر بکەم. کاریش کەم نەبوو. ماڵەکە دوو منداڵی بچووکیان هەبوو. خاوەن ماڵەکە، لە دایەنەکان ڕازی نەبوون، لێیان بەبیانوو بوون، زوو زوو دەیانگۆڕین. بۆیە دەبوایە ئاگام لە منداڵەکانیش بوایە، ئەرکی ئەوانیش بەملی مندا دەهات. هەموو ڕۆژێ پەڕۆکانیانم دەشت، هەفتەی جارێک دەچووم بۆ " کانی پۆلیسان " تا ڕایەخەکانی ژێریان بشۆم. هەڵبەتە ژنانی جلشۆر، لەوێ گاڵتەیان پێدەکردم. لێیان دەپرسیم:

- باشە تۆ بۆ ئەم کارە ژنانەیە دەکەی؟ ئەمە کاری ژنانە نەک کاری پیاوان.

هەندێجار، بەڕادەیەک سەریان دەکردە سەرم، بەخۆم نەدەوەستام و جلە تەڕەکانم بە سەروچاویاندا دەدا، ئەوانیش بەگژما دەهاتنەوە ولێمان دەبوو بە شەڕە پەڕۆ. ئەلهەقی ئەم بەزمەی ناو ژنەکانم پێخۆش بوو.

کانی و سەرسەراوی پۆلیسان لە قووڵایی دۆڵێکی قووڵەوە هەڵدەقوڵا و بەرەو ڕوباری ئوکا دەڕۆیی و دەڕژایە ڕوباری ناڤبرییەوە، ئەم دۆڵە شاری لە بیابانێک هاوێر دەکرد کە پێیان دەگوت " یاریلو ". یاریلو ناوی کۆنی خواوەندی خۆر بوو. خەڵکی شار، لەجەژنی بەهارەدا، بۆ پیاسە و سەیران و، بەسەرکردنەوەی ڕۆحی مردووان، ڕوویان دەکردە ئەم بیابان و دەشت و دەرە. نەنکم بۆی گێڕابوومەوە، کەلە ڕۆژانی منداڵی ئەودا، خەڵکی هێشتا باوەڕیان بە خواوەند یاریلو هەبوو و قوربانیان بۆ دەکرد. ئیدی چەرخی گالیسکەیەکیان لە لۆکەوە، لۆکەی لە قەترانا هەڵکشاو، دەپێچا و ، ئاگریان پێوە دەنا و لە بەرزایی گردەکەوە غلیان دەکردەوە، ئەگەر ئەم چەرخە بگەیبایە ئاوەکانی ئوکا، مانای وابوو کە " یاریلو " قوربانیەکەیانی قبووڵ کردووە و هاوینی ئەوساڵە هاوینێکی هەتاو و بەفەڕ وبەرەکەت دەبێت و دڵی هەموو کەسێک خۆش دەبیت.

ژمارەیەکی زۆر لە خانمانی جلشۆر لە مەزراو کێڵگەکانی یاریلو دەژیان و هاتوچۆی ئەوێندەریان دەکرد. هەرهەمووشیان سوێرە قسە و بەدەم وزمان بوون، ئاگایان لە هەموو واریقات وبویەرەکانی شار بوو، قسەوباسەکانیان مایەی سەرنجی من بوون کە باسی ئەو بازرگان و فەرمانبەر و ئەفسەرانەیان دەکرد کەکاریان لەلا دەکردن. جلشۆردن، لە زستانا، لە ئاوی تەزی و بەستوودا کارێکی بەڕاستی زەحمەت بوو، دەستی ژنانی جلشۆر دەچایی، دەقەڵەشان. بەسەر ئەو ئەستێڵە دارینەوە لە ئاوەکەی لێ هەڵدەقوڵا، دادەنەوینەوە، تەنیا کەپرێکی دارینی کۆنی شەقاڕ شەقاڕ، لە باسریشک و باو بەفری دەپاراستن. دەم وچاویان لە سەرمادا هەڵدەماسا و سوور دەبووەوە، قامکەکانیان لە ئازاردا نەدەنوشتایەوە، ڕوندک (ئەشک، فرمێسک، هێستر) بەچاویانا دەهاتە خوارەوە، بەوحاڵەشەوە هەر سووربوون لەسەر دەمەتەقێ و

گفتوگۆی خۆیان، دوا هەواڵ ودەنگ وباسیان بۆیەکدی دەگێڕایەوە. بە جورئەتەوە ڕووبە ڕووی ژیان وخەڵکی دەبوونەوە.

ناتالیا کوزلوفسکایا لەهەر هەموویان دەماوەرتر بوو، ژنێک بوو لەسەرووی سی ساڵەوە، ڕوخساری ناسک و ئاودار، بە داروبار، بەنیگای تەوسامێز وزمانی تیژی خۆی حورمەت و ڕێزی خۆی بەسەر هەموو ژنەکانی دیکەدا سەپاندبوو. هەرهەموویان شیرەتیان پێدەکرد و بەگوێیان دەکرد نەک هەر لەبەر ئەوەی لەکارەکەیا چالاک و چەلەنگ و کارامە بوو، بەڵکو لەبەر ئەوەش کە خۆشپۆش بوو و کیژەکەش دەنارده قوتابخانە. کاتێ بە دوو زەمیلە جلەوە، لە گردەکەوە بە کووڕە کووڕ دادەگەڕا، هاوکارەکانی بە گەرمی و ڕووخۆشی پێشوازیان دەکرد. لەحاڵ و ئەحواڵیان دەپرسی، لە حاڵی کیژەکەیان دەپرسی:- کچەکەت چۆنە؟

- زۆرباشە، لەخوا بەزیاد بێ باشە. دەخوێنێت.

- کاتێ بە خۆدەزانێ بووە بە خانمێکی گەورەو بەڕیز.

- ئاخر هەر لەبەر ئەوە ناومەتە بەرخوێندن و بۆ قوتابخانەم ناردووە. چما ئەم هەموو خانمە بەڕێز وحورمەتە لەکوێوە هاتوون؟ خۆ لە ئاسمانەوە نەهاتوون! لە ئێمەن و لە چینەکەی ئێمەوە، لەناو جەرگەی ئێمەی نەگبەت و بەش مەینەتەوە پەیدابوون، لەکوێوە هاتوون؟ مرۆڤ تا زیاتر بزانێ، بۆخۆی باشترە وخۆشتر دەژی. کەخوا دەمانهێنێتە دنیاوە چین؟ منداڵی نەفام و بێ هەستین، خواوەند دەیەوێ کە پیر دەبین، بەزانایی و دانایی بۆلای بچینەوە، بۆیە دەبێ بخوێنین و فێرببین!

کاتێ ئەو قسەی بکردبا ئەوانی دی کڕوکپ، بە وریاییەوە گوێیان بۆ قسەکانی شل دەکرد. هەم لەڕوو و هەم لە پاشملە ستایشیان دەکرد، دڵبەندی ئازایەتی و زیرەکی و کۆڵنەدانی ئەو بوون. بەڵام کەسیان تیانەبوو کە چاو لەو بکات، بەچەرمی ملی پووتان، دوو دەست پێچی بۆخۆی دروستکردبوو تا هەر دوو ئانیشکی دادەپۆشی، بۆ ئەوەی جلەکانی تەڕ نەبن. ئەم داهێنانە هەموویانی سەرسام کردبوو، بەڵام هیچ یەکێک لەم ژنە بەڕێزانە بیری لەوە نەکردەوە، کەچاو لەو بکات. کاتێ کەمن چاوم لەوکرد، هەمووان گاڵتەیان پێکردم. کەوتنە تانە و تەشەران:

- تەمەشا، تەمەشا! لاسایی ژن دەکاتەوە!

دەربارەی کیژەکەی ئەو دەیانگوت:

- ئەم کچە دەبێت بە خاتوونێکی بەڕیز! باشە وا خاتوونێکی دیکەش زیادی کرد، بەچی دەچێت؟ خۆ لەوەشە خوێندن تەواو نەکات، لەوەیە پێش ئەوەی مەکتەب تەواو بکات، بمرێت!

- ژیان بۆ ژنانی ڕۆشنبیریش ئاسان نییە. بۆنموونە کیژەکەی باخیلوف، چەندین ساڵ خوێندی، خۆ بیرتانە ئەنجام چی بەسەرهات؟ بوو بە مامۆستا. وەختایەک کچ دەبێ بە مامۆستا، ئیدی دەبێ بە قەیرەو دەمێنێتەوە.

- بێگومان. لەناکاوا پیاوێک بێئەوەی حیساب بۆ ئەوبکات چیت خوێندووە، دەت ڕفێنێ..

- مێشکی ئافرەت لە سەریا نییە!

زۆر ناخۆش بوو کە گوێت لێیان دەبوو، بەوشیوە نەنگینە باسی خۆیان دەکرد. من دەمزانی سەربازان، دەریاوانان و سەنگەر لێدەران چۆن باسی ژنان دەکەن. لە پیاوانم بیستبوو کە بەچ شانازییەکەوە باسی نێراتی و مێبازی خۆیان دەکرد و چەند ژنیان خاپاندووە و سواریان بوون. دەمزانی چەند ڕقیان لە " ژنانی تەنوورە لەبەرە ". هەرکە گوێم لەپیاوێک دەبوو، بەوپەڕی خۆڕانانەوە باسی ڕیسکە مێبازیەکانی خۆی دەکرد، هەستم دەکرد، زۆری پێوەدەنێ، زیاتر بوختانە تا ڕاستی بێت.

جلشۆرەکان باسی ئاشقێنی خۆیان بۆ یەکدی نەدەکرد، بەڵام کە باسی پیاوانیان دەکرد، بەتەوس وتوانجێکی ئەوتۆوە باسیان دەکردن کە ڕێک ئەو گوتەیەی دەسەلماند کە: ژنان هێزێکن دەبێ هەزار ویەک حیسابیان بۆ بکرێ.

ناتالیا ڕۆژێک گوتی:- پیاو چەندیش خۆ لەژن دوور بگرن، هەر ڕۆژێک دێ ژیوان ببنەوەو مەجبووری ژن ببنەوە.

پیرەژنێکی پۆڕسپی، بەدەنگێکی گڕ گوتی:

- زۆر ڕاستە، خیلافی نییە. ئەدی زۆر ڕەبەن و تەرکە دنیایان خودایان بەجێ نەهیشت و مەجبووری ئێمە نەبوونەوە؟

ئەم گفتوگۆیانەی کەلە سایەی شڵپ وهۆڕی ئاوەکە و هەڵشێلانی جلان دا دەکرا، لەم چاڵە قووڵەدا، لەم دۆڵە بەرینەدا کە بەفریش بە تەواوەتی پێی دانەدەپۆشرا، دەکران و گوزارشتیان لە ڕازە پەنهانەکانی نەوە یەک لەدووی یەکەکان دەکرد، بەجۆرێ قێزم دەبووەوەو دڵم تێک هەڵدەهات کە پڕ بەدڵ سڵم لە " مەسەلە ئاشقێنیەکان " دەکردەوە. ئیدی بە ڕادەیەک ئەو مەسەلە ئاشقێنیانەم لەبەرچاو کەوتبوون، کەبە شتی زۆر ناچیز و تووڕەهاتم دەزانین.

وێڕای ئەوەش ژیانم لەو دۆڵەدا، لەنێو ئەو هەموو ژنە جلشۆرانەدا یان لە مووبەقی خزمەتکارانی ئەفسەراندا، یان لە ژێرزەمینی کریکارانی مەعدەنچیدا، زۆر لەلا خۆشتر بوو تا لەماڵی ئەربابەکانی خۆما، کەبەردەوام، لەیەک بازنەی نەگۆڕدا، دەخولانەوە، هەمان

بیروبۆچوونی سواو وپواویان دووباره کاوێژ دەکردەوە، بەڕاستی لە تەرح و دیداریان بێزار بووم.. سەری زمانیان و بنی زمانیان خواردن، نەخۆشی و خەو بوو. بەردەوام باسی گوناح و مردنیان دەکرد، ترسی مەرگ و مردن، هەراسانی کردبوون، ڕێک لەو دانە وێڵەیەی دەوری دەستاڕ دەچوون کەبە ترسەوە چاوەڕوانی ئەوە بوو کە نۆرە هاڕینی بێت.

لەکاتی دەستبەتاڵیدا دەچووم بۆ عەمارەکە تا دار بشکێنم، لە ڕاستیا بۆ ئەوەی دەگەڵ خۆما بژیم. بەڵام زۆرجار ئەو ئاواتەم نەدەهاتە دی. خولامانی ئەفسەرەکان دەهاتن بەسەراو دەیانگێڕامەوە بۆ ژیانی باوی مەیدانەکە.

یرموخین و سیدوروف، لەهەموو ئەوانی دی زیاتر بە سۆراخمەوە دەهاتن، یرموخین پیاوێکی خەڵکی کالوگا بوو، درێژ داهۆڵێکی قەمووری، سەر بچکۆلەی نیگا وێڵ بوو. کابرایەک بوو تەمەڵ و تەوەزەل، خاو وخلیچک، تا بڵێیٚ گەمژە و بودەڵە. کەچاوی بە ژنێک دەکەوت، بەجۆرێ خۆی دادەنەواندەوە، لەتۆوایە دەیەوێ خۆی باوێتە سەر لاقی و بکەوێتە خاک و پای. زۆر بە خێرایی و بە ئاسانی، پەیوەندی دەگەڵ ئاشپەز و کارەکەرەکاندا پەیدا دەکرد و تێکەڵاویان دەبوو و ڕامی دەکردن، ئیدی خەڵکەکە هەم بەغیلیان پێدەبرد و هەم لە زەلامیەکەی دەترسان. سیدوروف، خەڵکی تولا بوو، ڕێوەڵەیەکی لاواز بوو، فووت لێکردبا با دەیبرد. هەمیشە خەمین بوو، بەهێواشی دەدوا، بە پارێزەوە دەکۆکی، ترسێکی گونگ لە چاوەکانیا پرشنگی دەدا، هەمیشە دەیڕاونیە گۆشە تاریکەکان.. خەڵکەکە ئەمەیان بەجۆرە شێتییەک لێکدەدایەوە و زۆرجار لێیان دەپرسی:- تەمەشای چی دەکەیت؟

بەکاوەخۆ بەرسڤی دەدایەوە:

- بەڵکو مشکێک پەیدا ببێت. من مشکم خۆشدەون.. کاتێ بەخۆ دەزانی لەناکاوا، دەردەفرتێ و سەرو کەللەی بچووکی پەیدا دەبێت.

من نامەم بۆ خولام و موراسیلەکان دەنووسی – بۆ دایک و باوک و کەس وکارەکانیان یان بۆ ئەڤینداره‌کانیانم دەنووسی. ئەم کارەم زۆر پێخۆش بوو، بەتایبتی بۆ سیدوروف، هەموو شەممەیەک نامەیەکی بۆ خوشکەکەی کەلە تولا دەژیا، ڤرێدەکرد.

دەیبردمە مووبەقەکەی خۆی، لەبەر مێزەکە ولەلامەوە دادەنیشت، سەرە تاشراوەکەی دەخوراند ئەمما خوراندن! دەستەکانی لێکدی هەڵدەسوون و ئەوجا بە گوێیدا دەچپاندم:

- دەی، بادەست پێبکەین! یەکەم وەکو باوە، دەبێ بە سڵاو ومجامەلە دەست پێبکرێ: " خوشکی زێدە ئازیز و بەڕێزم، لە یەزدانی مەزنم داوایە، تەمەن درێژ و ساغ وسەلامەت بی ". نووسیت، تەواو؟ دەی باشە ئێستا بنووسە: " ئەو ڕۆبڵەم بەدەست گەیی کە ناردبووت. زۆر مەمنوونتم،

نەدەبوو ئەوکارە بکەیت. من پێویستم بەهیچ نییە، ژیانمان لێرە زۆرباشە لە هیچمان کەم نییە. "

- ئێمە ژیانمان لێرە هیچ باش نییە، مامەڵەی سەگمان لەگەڵدا دەکەن. بەڵام ئەو قسانەی بۆ مەنووسە. بنووسە: " ژیانمان باشە. " چونکە ئەو هێشتا منداڵە، هەر چواردەساڵ دەبێت. پێویست ناکات باسی هەموو شتێکی بۆبکرێت و خەفەت بخوات. دەی ئێستا بەردەوام بە لەسەر نووسین، بەگوێرەی زانیاری خۆت تەواوی بکە.

بەسەرشانی چەپما دادەنەوییەوە، هەناسە گەرمەکەی بەر سەروچاوم دەکەوت، بە چپەوە دەیگوت:

- " پێی بڵێ نەیەڵێ کوڕان لەباوەشی بکەن یان مەمکی و هەر شوێنێکی دیکەی بگرن. بۆی بنووسە ئەگەر هەر کەسێک باسی ئەڤینی بۆ کردیت، باوەڕی پێ مەکە، دەیەوێ لە خشتەت بەرێ و هەڵت بخەڵەتێنێت. "

هەولّی دەدا، کۆکەکەی بخواتەوە. ڕوخساری سوور دەبووەوە، گۆناکانی دەئاوسان، ڕوندک (هێستر، فرمێسک، ئەشک، عەسر) لەچاویا قەتیس دەما. ئیدی لەسەر تەختەکە دەجووڵا، خۆی بەسەرشانما دەدا، پێم دەگوت:- تۆ ڕێگەم لێدەگری، ئاخر ئاوا دەستم ناچێتە نووسینەکە!

- قەیدی نییە. بنووسە: " بەهیچ جۆرێ باوەڕ بە ئەربابان مەکە، ئەوانە فێرن چۆن کڵاو بکەنە سەر خەڵکی و لەخشتەی بەرن. ئەوانە دەزانن چۆن قسە دەکەن، هەرکە دەمیان هەڵێنا یەکسەر تەفرەیان داوی، لە خشتەیان بردوویت، کە متمانەت پێکردن، ئیدی هیچ چارێکت نامێنێ تەنیا ئەوە نەبێ بچیتە کاباریە و جندەخانە. هەر ڕۆبڵێکت دەستکەوت، بیدە بە قەشە، ئەگەر پیاوێکی ئیماندار و بەڕێز بێ بە ئەمانەتەوە بۆتی هەڵدەگرێت – دەنا باشتر وایە لەشوێنێکی ئەمین و چەپەکدا، بیخەیتە چاڵێکەوە – وریابە کەس نەتبینێ، شوێنەکەیت لەبیر نەچێت ".

هیچ شتێک بە ئەندازەی ئەم چپەچپە، کە ناوبەناو لەقەلەقی ئەو پانکەیەی لەهەنبەر پەنجەرەکەدا هەڵواسرابوو، دەیبڕی، خەمناکتر نەبوو. من دەمڕوانیە زارکی ڕەشی وەجاخ و ئاگردانەکە و ئەو تەختە قیمەیەی کە گۆشتیان لەسەر دەجنی، دەمڕوانیە دۆڵابی قاپ و ئامانەکان کەلە مێشا ڕەش دەچووەوە. مووبەقەکە زۆر پیس و پۆخڵ بوو. پڕبوو لە مێشوولە، بۆنی دووکەڵ و بەنزین و ڕۆنی قرچاو، هێری دەکردیت. سیسرک هەر مەپرسە، بەسەر وەجاخەکە و بەناو دارەکاندا تەراتێنیانە.. ئیدی نائومێدی باڵ بەسەر دڵ ودەروونما دەکێشێت، بەڕادەیەک بەزەییم بەم سەربازە بێنەواو خوشکە بەدبەختەکەیا دێتەوە، کە گریان ئەوکم دەگرێ، هەربینا ڕوندک بەچاوما هاتەخوارێ. باشە کەی ڕەوایە خەڵکی ئاوا بژین، بەمەش دەگوترێ ژیان؟!

بێئەوەی گوێ بە چپەدووەکەی سیدوروف بدەم، لەسەر نووسین بەردەوام دەبم. دەنووسم ژیان زۆر زەحمەتە. ئەو ئاهێکی قووڵ هەڵدەکێشێت و هانم دەدات:

- زۆرت نووسی. ماڵت ئاوابێ. سوپاس. ئیدی خوشکەکەم تێدەگات دەبێ لەچی بترسێت، سڵ لەچی بکاتەوە.

من بە ڕاوێژێکی توند، لەکاتێکا خۆم لە زۆرشت دەترسام، دەمگوت:

- مرۆڤ نابێ لەهیچ شتێک بترسێت.

سەربازەکە تەوسخەنێک دەکات، هەوڵدەدا کۆکەکەی بخواتەوە و دەڵێت:- قسە ئاسانە! ئەدی لە ئاغا و ئەربابان، لەخوا، لەم هەمووشتانە، نابێ بترسیت؟! لابە بابە! ئەوە کەی قسەیە؟!

کە نامەی خوشکەکەی بۆدەهات، دەسەپاچە دەبوو، ترسی لێدەنیشت، بەهەڵەداوان بۆلای من دەهات، دەپاڕایەوە: - تکایە، بۆمی بخوێنەوە، لەزێکە بۆمی وەخوێنە.

ئیدی واداری دەکردم سێ چوار چەلان، نامەکەی، کەبە خەتیکی ناڕوون نووسرابوو، بۆ بخوێنمەوە، جا نامەی چی! نامەیەکی کورت و بێتام.

سیدوروف، کوڕێکی باش ودڵپاک وخۆشخوو بوو، بەڵام هەڵوێستی دەرهەق بە ئافرەتان، وەکو هەرکەسێکی دی – توند و سەرەتایی بوو. ئیدی بەڕێکەوت، بێئەوەی بمەوێ، بەچاوی خۆم پەیوەندییەکم بینی کە زۆر بەخێرایی پەرەی سەند، سیدوروف، ختووکەی سۆز و هەستی ئافرەتەکەی دەدا وگلەیی ئەوەی بۆدەکرد کە ژیانی سەربازی زۆر سەختە، وئیدی بە درۆ ودەلەسە لە خشتەی دەبرد، کەچی پاشان کە باسی سەرکەوتنەکانی خۆی بۆ یەرموخین دەگێڕایەوە، قێزی خۆی دەهێنایەوە و ڕووی خۆی گرژ دەکرد و تفی ڕۆدەکرد، وەکو ئەوەی دەرمانێکی ناخۆشی خواردبێت. ئەو هەڵوێستەم زۆر لەبەر گران بوو. ئیدی لەو سەربازەم پرسی، بۆچی هەموویان درۆ دەکەن و ژنان دەخاپێنن و پێیان ڕادەبوێرن و، دەستاودەستیان پێدەکەن و تەنانەت زۆرجار لێشیان دەدەن.

نەرمە پێکەنینێک دەکات ودەڵێت:

- گوێ بەم شتانە مەدە. ئەو ژنە خۆی سووکە، هەرزەیە، دەیخورێ. تۆهێشتا زۆر منداڵی، زۆرت ماوە تا لەو شتانە تێبگەی.

بەڵام ڕۆژێک وەڵامێکی ڕوونترم چنگ کەوت، وەڵامێک کە قەت بیرم ناچێتەوە، بەدەم کۆکەکۆکەوە چاوێکی لێداگرتم و گوتی:

- باشە تۆ پێت وایە ئەو ژنە نازانێ من هەڵیدەخەڵەتێنم؟ دەیزانێ و زۆرچاک دەیزانێ! بەخۆی دەیەوێ هەڵی بخەڵەتێنم. هەمووان لەم مەسەلانەدا درۆ دەکەن. هەست بە شەرمەزاری دەکەن،

چونکە شتاقیان بەڕاستی یەکیان خۆشناوێت – ئەو کارەیان تەنیا بۆ سەرگەرمی و ڕابواردنە. بەڕاستی ئەمە مایەی شەرمەزارییە. چاوەڕوان بکە، سەبرۆکەیەک بکە بەخۆت ئەو شتە فێر دەبیت. دەبێ ئەو کارە بەشەو بکەیت، ئەگەر بە ڕۆژی ڕوناک بیکەیت، دەبێ لە سووچ و پەنایەکی تاریکی وەکو عەماری دارەکان دا بیکەیت. هەر لەبەر ئەمە، خودا ئادەم و حەوای لەبەهەشتی بەرین وەدەرنا، لەبەر ئەمەیە هەموو تیرەی بەشەر، هەست بە کلۆڵی و کوێرەوەری دەکەن.

ئەوەی زۆر بە ناسکی و ڕوونی گوت، خەمێکی زۆری پێوە دیار بوو، بۆنی جۆرە ژیوان بوونەوەیەکی لێدەهات، تا ڕادەیەک قەرەبووی " خەمەکانی دیکەی خۆی " بۆ دەکردەوە. هەستم دەکرد جۆرە خۆشەویستیەک بەرەو ئەوم ڕادەکێشێت، ڕێک بەپێچەوانەی " یەرموخین " ەوە کە ڕقم لێی بوو و هەموو ڕۆژێ هەوڵمدەدا سەر بکەمە سەری، پێی ڕابوێرم و گاڵتەی پێبکەم. هەوڵەکانم جێی خۆیان دەگرت، زۆرجار بەنیازی خراپ، بە مەیدانەکەدا ڕاوی دەنام، بەڵام بە چەکەکەیەوە پێمانەدەگەیی.

سیدوروف گوتی:- ئەوە قەدەغەیە.

دەمزانی ئەوە قەدەغەیە، بەڵام باوەڕم نەدەکرد کە ئەوە سەرچاوەی کلۆڵی بەشەر بێ، چونکە زۆرجار گوزارشتێکی غەریبم لەچاوانی ئەوانەدا دەخوێندەوە کە ئەڤین وێڵ و ئەسیری دەکردن، هەستم بەو کەڵکەڵە و مەیلە پۆزەتیفە دەکرد کەلە دڵی ئەڤینداراندا دەپەنگایەوە. کەیفم بەوە دەهات کەلە دایکبوونی ڤیانێکی دڵنەوازم دەبینی.

ئەوەندەی لەبیرم مابێ، لەوسەر و بەندەدا، وام هەستدەکرد کە ژیان ڕۆژبەڕۆژ سەخت و خەمناکتر دەبێت و لە چوارچێوە و قاڵبێکی تەسکی پەیوەندیاندا قەتیس دەبێت. هەستم دەکرد، هیچ دەرفەت و ئەگەرێک نییە، لەوەی کە هەیە، چاکتر بکرێ، لەو واقیعەی کە هەموو ڕۆژێک وەکو خۆی بەبێئەوەی هیچ گۆڕانێکی بەسەربێت، ڕووبەڕووم دەبێتەوە.

جارێک، سەربازەکان چیرۆکێکیان بۆ گێڕامەوە کە زۆر پەست و خەمباری کردم، کە گوایە بەرگدروویەکی بیانی بێدەنگ و بێوەی، لە شوقەیەکدا دەژیا، ئەم پیاوە خاوەنی گەورەترین دووکانی جلدرووی شاربوو. کابرایەکی بیانی نەرمخوو، خاکی بوو. منداڵی نەبوو، ژنەکەی ڕمووەدی خوێندنەوە بوو، سەری کردبووە کتێبان و شەو وڕۆژ سەرقاڵی خوێندنەوە بوو. لەو حەوشە جەنجاڵەی مەدا، لەنێو ئەو هەموو سەرخۆش و مەیگوسارانەدا، ئەم ژن ومێردە بەوپەڕی ئارامی و بێدەنگی دەژیان، ئەوەندە بێدەنگ و گۆشەگیر بوون، کەس هەستی بەبوونیان نەدەکرد، پەیوەندیان لەگەڵ کەسدا نەبوو وکەس هاتوچۆی نەدەکردن، بۆ هیچ شوێنێک نەدەچوون تەنیا ڕۆژانی یەک شەمموان نەبێ کەبۆ شانۆ دەچوون.

مێردە لە بەیانی زووەوە، تا درەنگانی شەو لەسەر کاری خۆی بوو. ژنەش کەلە کچی عازەب دەچوو، هەفتەی دووجاران، دوای نیوەڕوان دەچووە کتێبخانە. زۆرجار دەمبینی لارەلار وەکو

ئەوەی بە ئاستەم بلەنگێت، بەهەنگاوی ورد ڕێی دەکرد، دەستەوانەی لە دەستە چکۆلەکانی دەکرد، کتێبەکانی، وەکو هەر کیژە مەکتەبلییەک بە لاستیکێک پێکەوە دەبەست. دەم وچاوی، بە چاوە بچووکەکانیەوە لە دەم وچاوی چۆلەکە دەچوو. جوان وناسک لەو بووکەشووشانە دەچوو، کەبە زۆری لەسەر مێزی توالێت و بۆ جوانی دادەنرێن. سەربازەکان دەیانگوت گوایە پەراسوویەکی لای ڕاستی شکاوە، بۆیە کە ڕێدەکات بە ئاستەم دەلەنگێت. بەڵام من ئەم لەنگینەیم پێ جوان بوو. ئەمە کردبوویە کارێک کەلە هەموو ژنە ئەفسەرەکانی حەوشەکە جیاواز بێ. ئەو ژنە ئەفسەرانە، هەرچەندە سەروسەدایان نەدەبڕایەوە، مکیاج و ئارایشتی زۆر تۆخ و زەقیان دەکرد، تەنوورەی فش و فۆڵیان لەبەر دەکرد، زۆر پیر دەهاتنە بەرچاو، لە کۆمەڵێک وێنەی سواو وپواو دەچوون، کەلە تاریکی عەماراندا، لەگەڵ کۆمەڵێک شتی بێ فایدەدا، فەرامۆش کرابن.

لە حەوشەکەدا و، دەر ودراوسێکان، ئەم ژنە وردیلەیەیان بە شێت دەزانی، دەیانگوت هێندەی کتێبان خوێندووەتەوە، ئەقڵی لەدەست داوە، بەکاروباریماڵەوەیدا ڕاناگات. مێردەکەی بازاڕ دەکات، کەرەستەی خواردن دێنێتەوەو ئاشپەزەکە ڕادەسپێرێ کە خواردنیان بۆ لێبنێت. ئاشپەزەکە، ژنێکی زەلامی خەمین بوو، بە ئەسڵ ڕووس نەبوو. چاوێکی کۆرە بوو، لەجیاتی چاو درزێکی تەنگ و پەمەیی بوو. چاوەکەی دیکەی، سوور، هەمیشە تەڕی ڕوندک بوو. کەیبانووی ماڵ، وەکو هەمووان دەیانگوت گا و گوێرەکەی لێکدی جیا نەدەکردەوە، جارێک لە بازاڕا خۆی کردبوو بە گەپجاڕ، چونکە لەجیاتی توور، بیبەری تیژی کڕی بوو. تەسەور بکەن ئەوە چ حەیا چوونێکە!

هەرسێکیان لەو ماڵەدا غەریب بوون، بەڕێکەوت کەوتبوونە ئەو کولانەیەوە. وەکو تەیرانێک وەپشومەی زستان تەنگیان پێ هەڵچنێ و بەدەم فڕینەوە، لە پەنجەرە و دەلاقەیەکەوە خۆی بەماوایەکی بەشەری پیسدا بکات.

خولام و موراسیلەکان بۆیان گێڕامەوە کە ئەفسەرەکان، زۆر نامەردانە ڕەفتاریان دەگەڵ ژنە وردیلەکەی کابرای بەرگدرووڎا دەکرد. هەموو ڕۆژێ، بە نۆرە، هەر ڕۆژەی یەکێکیان نامەیەکی ئاشقانەی پڕ سۆزوگودازی بۆ دەنارد و دڵبەندی خۆی بۆ دەردەبڕی و بە جوانیەکەی ئەویا هەڵدەدا. ژنەی گەنجیش وەڵامی نامەکانی دەدانەوەو تکای لێدەکردن، وازی لێبێنن با بە ئاسوودەیی بژی.. داوای بووردنی لێدەکردن کە بووە بەمایەی پەژارە و نیگەرانی وان، لە خوا دەپاڕایەوە کەلە دوای ئەشق و ڤیانی ئەم ڕزگاریان بکات. ئەفسەرەکان لە کۆڕ و بەزمی بادەنۆشیدا، پێکەوەو بەکۆمەڵ نامەکانی ئەویان دەخوێندەوەو تێر پێدەکەنین و ئەوسا نامەیەکی دلداری دیکەیان دەنووسی و ناوی یەکێک لە خۆیانیان پێوە دەنا.

خولام و موراسیلەکان، بەدەم گێڕانەوەی ئەم حیکایەتەوە پێدەکەنین و بەجنێو بەردەبوونە ژنەکە.

یرموخین، بە دەنگە منگنەکەی دەیگوت:

- ئەمەش بەزمی ئەو ژنە لەنگە گەوجە، هەموو هەریەک قوماشن!

سیدوروف، بەکاوەخۆ بۆی دەسەلماند ودەیگوت:

- ژنان هەموویان، حەزدەکەن پیاو هەڵیان بخەڵەتێنن.. خۆیان ئەمە چاک دەزانن.

قەت باوەڕم نەدەکرد، ژنەکەی کابرای بەرگدروو، پەی بەوە بردبێ کە پێی ڕادەبوێرن، بۆیە بیرم لەوە کردەوە کە پێی بڵێم. ئیدی چاوەڕوانی ئەوەبووم هەلێکم بۆ هەڵبکەوێت، ڕۆژێک دیتم ئاشپەزەکەیان، چوو بۆ ژێرزەمینەکە، بە هەشتاو بە پەیژەکەی پشتەوەدا بۆماڵی ژنەی ناڤبری چووم، خۆم بە مووبەقەکەدا کرد، کەسی لێنەبوو، خۆم بەژووەی خەوتندا کرد، لەبەردەم مێزێکدا دانیشتبوو، کوپێکی زێڕینی قاوەی بەدەستەوە بوو، کتێبێکیش بە دەستەکەی تریەوە بوو، کەچاوی بەمن کەوت ترسا، کتێبەکەی توند بە سینگیەوە قرساند، بەدەنگێکی تاساو هاواریکرد:
- چیە؟ ئوگوستا! چیت.

من هەوڵمدا، بە پەلە وزۆر بەکورتی قسەکانی خۆم بکەم، چونکە دەترسام کە کتێبەکە یان کوپەکەم تێ بسرەوێنێت. لەسەر قەنەفەیەکی نەرم ونۆڵی وەنەوشەیی ڕۆنیشتبوو، ڕۆبێکی شینی یەخە بە ئۆیە و، داوێن سورمەچنی لەبەر بوو. قژە سوورە چین چینەکەی لالا بەسەر شان وملیا کەوتبوو. لەو فریشتانە دەچوو، کەلە سەر دەرگای چوونە ژوورەوەی کڵێسایاندا دەیان نەخشاندن. پشتی دابوو بە قەنەفەکەوە، هەوەڵجار بە چاوانی ئەبڵەق و نیگای تووڕەوە تەمەشای دەکردم، پاشان کەمێک هێور بووەوەو ترسی ڕەوییەوەو ڕووی گەشایەوە و بزەیەکی پرسیارئامێز نیشتە سەرلێوی. کە دەستم بە قسەکانم کرد، دەمم تێک ئالا، تەواو پەشۆکام، بۆیە ڕووم وەرگێڕا و بەرەو دەرگای مووبەقەکە ڕۆیشتم. لە دواوە هاواری لێکردم:- ڕاوەستە، مەڕۆ!

کوپەکەی لە سەر سینیەک دانا، کتێبەکەی خستەسەر مێزەکە، دەستەکانی لەسەر سینگی تێک ئالاند، ئەوجا بەدەنگێکی گڕ، کەلە دەنگی پیاوێکی گەورە دەچوو گوتی:

- کە کوڕێکی قەشمەری. کوا وەرە پێشەوە بزانم.

بە دوودڵییەوە لێی چوومە پێشەوە. دەستی گرتم و بە پەنجە باریک و ساردەکانی نەوازشتی کرد وپرسی:

- کەس نەیناردوویت تا ئەو قسانەم پێ بڵێیت، ڕاستم پێ دەڵێی؟ هەر لەخۆتەوە هاتوویت و ئەمەت بە خەیاڵدا هاتووە؟

دەستی بەردام، چاوەکانی نوقاندن، بەڕاوێژێکی نەوی و بەسوێ گوتی:

- ئەو سوپاییە سەخیفانە بەوجۆرە باسم دەکەن!

ئیدی زاتم وەبەر هاتەوەو پێمگوت:- واچاکە باربکەی لێرە.

- بۆچی؟

- ئەمانە شەڕت پێدەفرۆشن، لەوەیە بەزمێکت بۆ بنەنەوە..

پێکەنینێکی شادی بۆکردو پرسی:- تۆ چوویتە مەکتەب؟ حەزت لە خوێندنەوە هەیە؟

- کاتم نییە، فریای خوێندنەوە ناکەوم.

- کەسێک حەزی لە خوێندنەوە بێت، هەرچۆنێ بێ کاتی بۆ دەدۆزێتەوە. بەهەرحاڵ، من سوپاست دەکەم.

سکەیەکی زیوی بۆ ڕاگرتم، هەرچەندە شەرمم دەکرد ئەم بەخشیشە وەربگرم، بەڵام نەدەوێرام وەری نەگرم، دەترسام بەبێ تەربێت و فزوڵم لەقەڵەم بدات. کە ڕۆیشتم لەسەر محەجەرەی پلیکانەکە بەجێم هێشت.

ئەم دیدارە کارێکی قووڵ و تازەی لە دەروونم کرد. هەستم کرد هەتاوێکی تازە لە ژیانما هەڵهات. تا چەند ڕۆژێک لەوە دواش کە بیرم لە ژوورە گەورەکە و ژنە وردیلەکەی کابرای بەرگدروو، دەکردەوە و، بە جلە شینەکەیەوە، کەلە فریشتە دەچوو دەهاتەوە بەرچاوم زۆر شاد ودڵخۆش دەبووم. هەموو شتێکی دەوروبەری جوانیەکی ئەفسووناوی هەبوو، ئەو مافوورە زێڕینە ئەستوورەی کە لەبەر پێیدا ڕاخرابوو، ئەو هەتاوەی کەلە پەنجەرە کراوەکەوە دەیدا لە ژوورەوە، دەتگوت بۆ ئەوە هاتووەتە ژوورێ تا لە حوزووری ئەودا گەرم ببێتەوە.

خولیاو کەڵکەڵەی دووبارە دیتنی ژنەی تاینم کەوتە سەر چ دەبێ ئەگەر داوای کتێبێکی لێبکەم؟

ئیدی زاتم وەبەر خۆنا وچوومەوە بۆماڵیان، لە هەمان شوێنا ڕۆنیشتبوو وکتێبێکی بەدەستەوە، بەڵام ئەمجارەیان بە دەستەسرێکی رەش دەموچاوی هەڵپێچرابوو و چاوێکی ئاوسا بوو. کتێبێکی بەرگ ڕەشی دامێ، لەبن لێوانەوە ورتەورتێکی گونگ و فام نەکری کرد. بە خەمینی کتێبەکەم وەرگرت. بۆنی ڕازیانە و دەرمانی لێدەهات. کە گەییمە ماڵەوە، کتێبەکەم لە کراسێکی خاوێنەوە پێچا و لەترسی ئەوەی نەبا ئاغاکانم بیدینن و بیدزن، لە هەورەبانەکەدا تاقەتم کرد.

ئەمانە گۆڤاری " نیفا " یان بەبەردەوامی بۆ دەهات، ئابوونەیان هەبوو، چونکە گۆڤاری ناقبری نموونە و کەتەلۆکی چۆنیەتی بڕین و دروونی جلکانی تیابوو و دیاریی لەگەڵدا دابەش دەکرا. قەت گۆڤارەکەیان نەدەخوێندەوە، بەڵکو تەنیا تەمەشای وێنەکەیان دەکرد، ئەوجا لە ژووری نووستنا، لەسەر کەنتۆری جلەکانیان دادەنا. لە کۆتایی ساڵدا هەر هەموویان لەسەر یەک سەفتە دەکرد ودەیانبەست و لەژێر کەتەکەدا (سیسەم، تەختەخەو) ولەگەڵ سێ جەڵدی (گۆڤاری وێنەدار) دا دەیانشاردەوە. کەناو ژوورەکەم دەشت گۆڤارەکان بە ئاوی پیس تەڕ دەبوون. وەستام ڕۆژنامەی " پەیکی ڕووسی "ی دەکڕی و ئابوونەی هەبوو. کە شەوان گۆڤاری ناقبری دەخوێندەوە، تووڕە دەبوو، دەیگوت : - نازانم بۆچی ئەم شتە تووڕەهاتانە دەنووسن!

شەممەی دواتر، لەکاتێکا جلکە شۆراوەکانم لەسەربان هەڵدەخست کتێبەکەم بیر کەوتەوە، دەرم هێنا، یەکەم دێڕم خوێندەوە:

" مالیش وەکو بەشەرن، هەر یەکەیان سیمای تایبەتی خۆی هەیە ".

بەڕاستی وایە، لە بەر دەلاقەی هەورەبانەکە وهەر بەپێوە لەسەر خوێندنەوەی کتێبەکە بەردەوام بووم، سەرما خەریک بوو دەیبەستم، بەڵام من گوێم نەدایە. ئەو ئێوارەیە کە ماڵە ئاغام بۆ نوێژی ئێوارێ چوون، کتێبەکەم برد و چووم بۆ مووبەقەکە، لەوێ بەتاسەوە کەوتمە خوێندنەوە و هەڵدانەوەی لاپەڕە چرچ و لۆچ و زەرد هەڵگەڕاوەکانی کتێبەکە، کەلە گەڵای خەزان دەچوون. بەڕاستی بردمیە دنیایەکی دیکەوە. تووشی ناو و پەیوەندیانی جیاواز بووم، تووشی قارەمانانی دڵپاک و نەفس بەرز بووم، تووشی خەڵکانی شەڕانی و شەڕتۆخێن ئەوتۆ بووم کە زۆر جیاواز بوون لەو کەسانەی دەمناسین ودیتبوومن. یەکێک بوو لە ڕۆمانە درێژەکانی مونتیپان، پڕبوو لە کاراکتەر و بویەر وڕیسکان، ژیانێکی سەیر وغەریبی لێ هەڵدەقوڵا. ڕۆمانەکە تیشکێکی ئەوتۆی دەخستەسەر خۆی، واقی وڕ دەکردی، وەکو ئەوەبوو ڕوناکییەکی پەنهان لەبەینی دێڕەکانەوە هەڵبقوڵێت و چاک و خراپەکان لێکدی هاوێر بکات. خوێنەری وادار دەکرد کە بایەخ بە چارەنووسی ئەو هەموو کاراکتەرانە بدات کەلە ڕۆمانەکەدا جمەیان دەهات، خۆشی بووێن یان ڕقی لێیان ببێت. ئیدی خۆبەخۆ خولیای ئەوەم کەوتە سەر کە هەواداری ئەم کاراکتەر و دژایەتی ئەو کاراکتەر بکەم. بیرم چووبووەوە کە ئەم دنیا و ژیانەی تێی کەوتم و خۆبەخۆ لەبەر دەممدا دەکرێتەوە، دەسکردە، تەنیا لەسەر کاغەزا بوونی هەیە. ئیدی لە گەرمەی ئەم کێشماکێشانەدا، جارێ شادی دایدەگرتم و دەمێ خەم.

بەجۆرێ لە خوێندنەوەدا غەرق بووبووم کە زەنگی دەرگا لێدرا هەوەڵجار نەمدەزانی کێیە و بۆ لەدەرگا دەدات.

مۆمەکەی بەردەستم تەقریبەن هەمووی توا بووەوە و مۆمدانەکە (شەمان) پڕبوو لە تواوەی مۆم. چرای دیار ئیکۆنەکان، کە دەبوا ئاگاداری بم و زەیتی تێبکەم، پڵیتەکەی خوار بووبووەوەو کوژابووەوە. ئیدی بە هەشتاو هەستام، کەوتمە کارکردن، کتێبەکەم لەژێر موغەیریەکەدا تاقەت کرد، زەیتم کردە چراکەوە.

دایەنی منداڵەکان، بە هەڵەداوان لە ژووری نووستنەکە هاتەدەرێ وهاواری کرد:- ئەوە تۆ کەڕی، گوێت لە زەنگی دەرگا نییە؟

بەهەشتاو بەرەو دەرگا چووم. وەستام بە ڕاوێژێکی توند گوتی: - خەوتبوویت؟

ژنەکەی بە سەنگینی بە پلیکانەکاندا سەردەکەوت و گلەیی لە بێ موبالاتی و خەمساردی من دەکرد کە گوایە بەهۆی منەوە سەرمای بووە. دایکی کەوتە خوتەوبۆڵە و سەرزەنشتی من. پیرەژن هەرکەخۆی بە ژوورەکەدا کرد و چاوی بە مۆمە سووتاوەکە کەوت، پرسیارپێچی کردم کە چیم دەکرد. من هیچ وەڵامێکم نەدایەوە، حایر وحەپەساو لە کەسێک دەچووم لەسەربانی خانوویەکی

سێ قاتەوە کەوتبێتە خوارەوە. لەوە دەترسا، کتێبەکە بدۆزێتەوە وهەنگێ سەگ حاڵی بەحاڵم نەبێت.

ئیدی سەگ بگرە و پیرەژن بەرەڵلا بکە! هاواری دەکرد، ئەگەر ئاگایان لێم نەبێت، ڕۆژێک ماڵەکە دەسووتێنم. وەختایەک وەستا و وەستاژن هاتن بۆ شێوخواردن، هەمان قەوانی لێدایەوە:

- تەمەشاکەن.. مۆمەکەی تەواو سووتاندوە، ئەم بایە لەم کونەوە بێ، ڕۆژێ ماڵەکەش دەسووتێنێت..

هەرچواریان بەدەم شێوخواردنەوە کەوتنە سەرکۆنە کردنم، هەرچی کەمتەرخەمی کۆن و نوێم هەبوو، دەیاندایەوە بەچاوما، سوێندیان دەخوارد کەمن بە خوت و خۆڕایی خۆم دەفەوتێنم، نانی خۆم بە بڕین دەدەم، ئاقیبەت لە برسا دەمرم. من دەمزانی گلەیی و ئیرادەکانیان زۆر جدی نییە، هیچیان پێنەبوو، باسی بکەن، ئیدی بەمنەوە گرتبوویان و وەختیان بەو گلەیی و ئیرادانەوە دەکوشت، بێتاقەتی خۆیان بەو قسە قۆڕانە دەردەکرد. بەڕاستی کە لەگەڵ کاراکتەرانی ناو کتێبەکەدا بەراوردم دەکردن، زۆر بچووک و کۆمیدی و بێ نموود و بودەڵە دەهاتنە بەرچاو.

وەختایەک لە شێوخواردن بوونەوە، تێروپڕ، تەمەڵ و قورس، بەرەو جێگاکانی خۆیان ڕۆیشتن. پیرەژن، دوای ئەوەی وێرد و سەڵاواتی خۆی خوێند و لە خوا پاڕایەوە، بە موغەیریەکەدا سەرکەوت و مت بوو. هەنگێ هەستام. کتێبەکەم دەرهێنا. چوومەبەر پەنجەرەکە. هەیڤەشەو بوو، مانگ بە حەوێقی ئاسمانەوە دەدرەوشایەوە. بەڵام پیتی کتێبەکە زۆر ورد بوو، بۆم نەدەخوێنرایەوە. بەڵام ئارەزووی خوێندنەوە تەواو هەڵیپێچابووم، هەستام تاوەیەکی سیقاڵ دراوم لەسەر ڕەفەکە داگرت، ڕووبەڕووی مانگەکە دامنا، تا ڕوناکی و تریفەکەی لەسەر کتێبەکە عەکس بکاتەوە و بتوانم دەست بە خوێندنەوەی بکەم، بەڵام نەخشەکەم سەری نەگرت. تاریکیەکە خەستتر بووەوە. هەنگێ چوومە سەر تەختێک کەلە سووچەکەدا دانرابوو، هەر لەوێوەو بەپێوە لەبەر ڕۆشنایی چرای دیار ئیکۆنەکان دەستم بە خوێندنەوە کرد. کە ماندوویەتی تەواو زەیفی لێسەندم، هەر لەسەر تەختەکە خەوم پێداکەوت، ئیدی لە خوتە وبۆڵەبۆڵی پیرەژن بێدار بوومەوە. بەپێی پەتی و بە توێی مەکسیەکی خەوەوە بەدیارمەوە وەستابوو، سەرە سوورەکەی دەلەقاند و غەزەب لە ڕوخساری دەباری، کتێبەکەمی بەدەستەوە گرتبوو و لێکدا لێکدا دەیکێشا بە سەر وگوێلاکمدا. فیکتور، کەلە دەنگەدەنگی دایکی خەبەری بووبووەوە، هەر لەناو جێگاکەیەوە هاواری دەکرد:

- دایکە بەسە، ئەو هات وهاوارەت لە چییە؟! بەڕاستی ئیسراحەتت لێ هەڵگرتووین.

لەدڵی خۆدا گوتم: "تەواو کتێبەکە تیاچوو. دەیدڕێنێت. ڕوو زەردی لای ئەو ژنە دەبم، حەیاچوو خۆم!

بەیانی لەکاتی نان وچای بەیانیدا، بۆ لێ پێچینەوە بانگیان کردم، وەستا بە ڕاوێژێکی جدی پرسی: - ئەم کتێبەت لەکوێ هێناوە؟

جووتەژن، کێچ کەوتبووە کەوڵیان، هاواریان بەسەرما دەکرد، قسەیان بەیەکدی دەبڕی، ئەوەی دەیانوت نەیاندەوتەوە.

ڤیکتور، سەری بە سەر کتێبەکەدا داژەندبوو ودەیگوت:

- بۆنی عەتری لێدێت.. بەشەرەفم..

نەمدەتوانی حەقیقەتەکەیان پێ بڵێم، گوتم لە سەرباز " سیدوروف "ی موڕاسیلی قەشەی فەوجم وەرگرتووە. وەستام گوتی: - بۆی بەرەوە، جارێکی دی شتی وانەکەی ها!

کە پێم گوتن، کتێبەکە هی یارۆی قەشەیە، هەموو حەپەسان، زۆر پەست بوون، چۆن بابایەکی قەشە ڕۆمان دەخوێنێتەوە. بەڵام وێڕای ئەوەش کەمێک هێور بوونەوە. وەستا چەند جارێک بە گوێیدا دامەوە کە خوێندنەوە زۆر خراپە و زەرەری زۆرە:

- ئەدی هەر ئەو کتێب خوێنانە نەبوون، سکەی قیتارەکەیان تەقاندەوەو ویستیان دەست بە کوشت وبڕ بکەن.. (مەبەست لەو هەوڵەیە کەلە ک[1] ساڵی ١٨٧٩ دا بۆ تیرۆرکردنی تزاری ڕووسیا، ئەلکساندری دووەم، درا).

ژنەکەی، کە ترسی لێنیشت، قسەکەی پێبڕی و گوتی:

- ئەوە تۆ شێت بووی؟ ئەم قسانە چییە دەیخەیتە مێشکییەوە.

کتێبەکەم دایە دەست سیدوروف و حیکایەتەکەم لە سیری تا پیازی بۆ گێڕایەوە. سیدوروف، بێئەوەی چ قسەیەک بکات، کتێبەکەی لێوەرگرتم، سەندووقێکی بچکۆلەی کردەوە، خاولیەکی خاوێنی لێدەرهێنا، کتێبەکەی تێوەپێچا و لە سەندووقەکەدا تاقەتی کرد وگوتی:

- گوێیان مەدەیێ، با بۆخۆیان بڵێن. هەرکاتێ ئارەزووی خوێندنەوەت کرد، وەرە ئێرە بخوێنەوە، خەمت نەبێ بەکەس نالێم! ئەگەر هاتیت و من لێرە نەبووم، کلیلەکە لە پشت ئیکۆنەکەوە دادەنەم دەری بێنە وسەندووقەکەی پێبکەوە وتا حەزدەکەی بخوێنەوە.

هەڵوێستی ئاغایەکانم سەبارەت بە کتێبەکە، هێندەی دی کتێبەکەی لەلا شیرین کردم و زیاتر ڕمووەدی بووم. لە ڕاستیا هەندێک " خوێنەر " سکەی قیتاریان تەقاندبووەوە تا کەسێک، کەمن نەمدەناسی، تیرۆربکەن.. یەکسەر پرسیارەکەی ئەو قەشەیەم بیرکەوتەوە کە بۆ ئیعتراف چووبوومە لای، وەڵامەکەی خۆمم دەربارەی ئەو قوتابیانەی لە ژێر زەمینەکەدا کتێبیان دەخوێندەوە بیرکەوتەوە، ئامۆژگارییەکانی " سموری : م بیرکەوتەوە " دەربارەی ئەو کتێبانەی دەبێ بخوێنرێنەوە "، هەروەها قسەکانی بابامم دەربارەی ئەو ماسونیانەی کە کتێبی ڕەشیان دەخوێندەوەو مومارەسەی سیحری ڕەشیان دەکرد، بیر کەوتەوە: " لەماوەی حوکمڕانی پیرۆزی

تزار ئەلکسندر پاڤلوفیچ دا، خانەدانان و خودان کتێبانی ڕەش و ماسونییان هەموو دەستیان تێکەڵ کرد و پیلانی ئەوەیان دەگێڕا کە تێکڕای گەلی ڕووس ڕادەستی پاپای ڕۆما بکەن، کە نامەرد بوون. ئیدی جەنەڕاڵ ئەراکشییف، فریاکەوت و هەموویانی دەستبەسەر کرد و، بێئەوەی حیساب بۆ پایە وپۆستی شتاقیان بکات، ڕەهەنەی سیبریای کردن. لەوێندەر، وەکو هەموو زندانیانی دیکە خرانە ژێر کارەوەو وەکو هەر شتێکی بۆگەن کەڕوو تێی دان.. "

هەروەها " ئومبراکولی ئەستێرەنیشان " م، " گیرفاسی " م بیرکەوتەوە، لەگەڵ ئەم وشە و پەیڤە تەوسامێز و مەندانەدا: " ئاه، ئەی ئەو بوونەوەرە گەوجانەی دەتانەوێ سەر لەکارەکانمان دەربێنن، ئەقڵی بچووکی ئێوە هەرگیز پەی بە کارەکانی ئێمە نابات! "

هەستم دەکرد کەوتوومەتە سەر دووڕێیانێکی گونگ و ئاڵۆز، تیا مابووم چی بکەم. حەزم دەکرد ئەو کتێبە تەواو بکەم، دەترسام ون ببێت یان لە سەندووقەکەی کابرای سەربازدا بدڕێت. ئەوسا چی بەژنی بەرگدرووەکە بڵێم؟

پیرەژن، بەردەوام، چاودێری دەکردم کە نەچم بۆلای کابرای سەرباز وهەمیشە دەمی لەسەرم بوو، پێی دەگوتم:

- ئەهای کرمی کتێبان! پێت وایە کتێبان سوودت پێدەگەیەنن؟ خەیاڵت خاوە. بۆ نموونە تەمەشای ئەو ژنۆکەیە بکە، لە بەیانییەوە تا ئێوارێ سەری لەناو کتێباندایە، کەچی نازانێ تا بازاڕ بڕوات و پێویستیەکانی خۆی بکڕێت. بەڕۆژی روناک ئەفسەرەکان بۆ ژوورەکەی خۆی دەبات و ئەشقبازیان لەگەڵدا دەکات.

ویستم هاواری بەسەردا بکەم:

- درۆیە! شتی وانییە، بوختانی بۆ دەکەن، هیچ پەیوەندییەکی ئەشقبازی لەگەڵیاندا نییە!

بەڵام دەترسام ئەگەر داکۆکی لە ژنی کابرای بەرگدروو بکەم، پیرەژن، بۆنی ئەوە بکات کە کتێبەکە هی ئەو ژنەیە.

چەند ڕۆژێک بەو داخ و کەسەرەوە تلامەوە، دڵم گیرا، ئیشتیای خواردنم نەما، خەوم دەزڕا، کەبیرم لە چارەنووسی مونتیپان دەکردەوە، دەست دەست ئارەقەم دەکردەوە. بەیانییەک ئاشپەزی ژنە خەیاتەکە لە حەوشەدا گرتمی وگوتی: - کوا کتێبەکە بێنەوە!

دوای فراڤین، کە ئاغاکانم لە گەرمەی سەرخەو شکاندندا بوون دەرفەتم هێنا و، تەریق و شەرمەزار بۆ ماڵی ژنەی تاین سەرکەوتم. کوت ومت وەکو جارەکەی دی وابوو، تەنیا جلەکانی گۆڕابوون. تەنوورەیەکی قاوەییو کراسێکی مەخمەڵی ڕەشی لەبەر بوو، خاچێکی پیرۆزەی شینی لەملدا بوو، لە کێشکە دەچوو.

که پێمگوت، وەختی تەواو کردنی کتێبەکەم نەبووەو ئاغاکانم قەبووڵ ناکەن کتێبان بخوێنمەوە، ئیدی هەم لە تەریقی و زەلیلی خۆما و هەم لەخۆشی دیداری تازەی ژنەی تایندا چاوانم تەژی ڕوندک بوون.

ژنەی ناڤبری برۆکانی وێکهێنانەوەوگوتی:

- عەمریان نەمێنێ بۆ خۆیان و ئەقڵیان، کە کەرن! کەچی وەستات بە ڕوخسارا کەر دیارنییە. نیگەران مەبە. بیرێک لە مەسەلەکە دەکەمەوە. نامەیەکی بۆ دەنووسم!

لەم بیرۆکەیە ترسام. پێمگوت کەبە درۆوە گوتوومە کتێبەکەم لە کابرای کەشیش وەرگرتووە. ئیدی تکام لێکرد:

- نا، نا، تکایە نامەی بۆ مەنووسە، چونکە گاڵتەت پێدەکەن و جنێوت دەدەنێ، لەو ماڵەی مەدا کەسێک نییە حەز بەچارەی تۆ بکات، هەرهەموویان گاڵتەت پێدەکەن و بە گەوجت دەزانن و دەڵێن پەراسوویەکت شکاوەو ژنێکی لەنگیت..

وشە، وەکو بەڕووی برژاو لە دەمما دەتەقییەوە، هێشتا بە تەواوەتی لە قسەکانم نەبووبوومەوە کەلە گوتنیان ژێوان بوومەوە، هەستم دەکرد زۆرم گوت، قسەکانم باش نەبوون. لێوی گەست و وەکو یەکێک سواری ئەسپ ببێت، یەکێکی بە کەفەڵی خۆیدا کێشا. بە شەرمەزارییەوە سەرم لەبەرخۆنا، حەزم دەکرد ئەرزەکە شەق بەرێ و قووتم بدات. لێ ئەو پشتی بە کورسیەکەوە داو بەدەم پێکەنینێکی شادەوە گوتی:

- کە بێ ئەقڵن! ئەمانە بێ ئەقڵییان کردووە بە گاڵتەی منداڵان! ئیدی چ بکەم، خۆ زاری خەڵکی کۆنە دیوار نییە، چەپکێ قوڕی پێدا بدەم وبیگرم؟

ئەو قسانەی لەبەر خۆیەوە کرد ونیگایەکی منی کرد و ئەوجا هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

- تۆ کوڕێکی عەجیبی – زۆر عەجیبی..

نیگام لەسەر ئەو ئاوێنەیەی کەلە تەنیشتیەوە هەڵواسرابوو گیرسایەوە، بەڕاستی قەڵافەتێکی عەجیبم هەبوو، لووتێکی فس، گۆنا زەق، هەنیەم جێ برینێکی کۆنی پێوە دیاربوو، قژم بژ و شێواو، لە مێژ بوو مقەستی دەلاکی پێنەکەوتبوو، وەکو سوژن گڤ بووبووەوەو هەر یەکەی ڕووی کردبووە لایەک. ئایا بەمە دەگوترێ " کوڕێکی عەجیب؟ " هەڵبەتە هیچ لێچوونێک لەنێوان ئەم کوڕە عەجیب و ئەو بووکە شووشە جوانەدا نەبوو.

لەسەر قسەکەی ڕۆیی: - باشە بۆ ئەو پارەیەت نەبردبوو کە جاری پێشوو دامیتێ؟

- پێویستم پێی نەبوو.

ئاهێکی هەڵکێشا وگوتی:

- دەی باشە، دەسەڵاتم چییە؟ ئەگەر ڕێگەیان دایت کتێبان بخوێنیتەوە وەرە بۆلام، کتێبت دەدەمێ..

سێ کتێب، لەسەر مێزی تەوالێتەکە بوو، ئەو کتێبەی کە بۆم گەڕاندبووەوە لە دووانەکەی دی ئەستوورتر بوو. بە مەلوولیەوە تەمەشام کرد. ژنەی تاین دەستە بچووک و پەمەییەکانی بۆ درێژ کردم و گوتی:- دەی جارێ خودا حافیز!

بە پارێزێکی زۆرەوە دەستیم گوشی و، بە هەشتاو وەدەرکەوتم. دوورنییە ئەو قسانەی کەلە پاشملەی دەگوتران ڕاست بن: گەوجە، هیچ نازانێت. ئەدی ئێستا بەو بیست کۆپیکەی نەگوت پارە؟

بەڵام من ئەو خەسڵەتەیم پێخۆش بوو.

(١١)

کە ئێستا بیر لەو هەموو زیللەت و نەگبەتی و کلۆڵی و سەرزەنشتانە دەکەمەوە کەلە سۆنگەی کتێب خوێندنەوەوە بەسەرم هات، هەم خەمبار دەبم هەم شادمان. بەخەیاڵ و مەزندەی خۆم کتێبەکانی ژنی کابرای بەگدروو زۆر گرانبەها بوون، بۆیە لەترسی ئەوەی نەبا پیرەژن بیاندات بەدەم ئاگرەوە، هەوڵمدا فەرامۆشیان بکەم ولەبیری خۆمیان بەرمەوە. ئیدی لەو دووکانەی کە نانی بەیانیانم لێدەکڕی، وردە کتێب و نامیلکەێن ڕەنگاوڕەنگم بەکرێ دێنا.

کابرای دووکاندار، پیاوێک بوو قێزت لێی دەهاتەوە، لێوەکانی ئەستوور، هەمیشە ئارەقەی لێدەچۆڕایەوە، دەموچاو گرتک، ڕەنگ زەرد، چاوەکانی سپی، دەستەکانی گۆشتن و قامکەکانی کورت.

دووکانەکەی، ئێواران دەبوو بە مەکۆی کوڕانی گەنج و کیژانی هەرزە وبەڕەڵڵا. براکەی وەستام، هەموو عەسرێ بە مەبەستی بیرە خواردنەوە وقومارکردن بۆ ئەوێ دەچوو. کە وەختی شێوان دەهات، زۆرجار منیان لەدووی دەنارد، زیاتر لەجارێ ژنی کابرای دووکاندارم، لە گەنجینەکەی پشتەوە بەباوەشی ڤیکتۆر یان گەنجێکی دیکەوە بینی بوو. مێردەکەی، ئەم مەسەلەیەی زۆر ئاسایی وەردەگرت و خوشکەکەی لە کاروباری دووکانەکەدا یارمەتی دەدا، هیچ پەرچەکردارێکی نەدەنواند کە ئەفسەران و سەربازان و سروودخوانانی کڵێساکان و هەرکەسێکی دی، بەبەرچاوی ئەوەوە خوشکەکەیان ماچ دەکرد و لە ئامێزیان دەگرت.

دووکانەکە کەلوپەلێکی ئەوتۆی تیانەبوو، تەقریبەن چۆڵ بوو، کابرای دووکاندار، زۆرجار بەوە وەڵامی گلەیی مشتەرییەکانی دەدایەوە کە هێشتا نەی پەرژاوە، بە ڕێکخستنی دووکانەکەی ڕابگات و دووکانەکەی تازە کردووەتەوە. لەکاتێکا لە پاییزەوە کرابووەوە. ئیدی وێنەی سێکسی و دزێوی بە مشتەرییەکانی نیشان دەدا، و ڕێگەی بە مشتەرییەکانی دەدا کەلە گەنجینەکەی پشتەوە، گۆرانی و شیعری بێ پەردە بڵێن.

من کتێبە بێتامەکانی " میشاییفستگنییف "م دەخوێندەوە، لەهەنبەر خوێندنەوەی هەر کتێبێکدا کوپیکێکم دەدا، گران بوو. ئەمە جگەلەوەی هیچ لەزەتێکیشم لێ نەدەبینی. (کواک، یا ڕاستگۆ تا مردن، فرانسیل ڤینیسی، شەڕی نێوان ڕووس و کاباردینەکان، یان ئەو ژنە ئیماندارەی بەسەر تابووت و جەنازەی مێرەکەیەوە مرد.) ئەم جۆرە کتێبانە نەیان دەبزواندم، بگرە زۆرجار بێزاریان دەکردم! ئیدی پێدەچوو ئەم جۆرە کتێبانە و بەو زمانە شێواوەو دوور لە واقیعە، زیانم پێ بگەیەنن نەک سوود.

کتێبێن وەکو " پیاوانی پیادە، یوری میلوسلافسکی، ڕەبەنی گۆنگ، یابانشای سوارچاکی تاتاری " زۆر کاریان تێدەکردم و لەزەتیان پێدەبەخشیم، بەلای کەمەوە شتێکی لەلا دروست دەکردم. بەڵام من زیاتر حەزم لە خوێندنەوەی سەربهورد و ژینامەی وەلیان و پیاوچاکان بوو کە هەندێ شتی جدی و قەناعەتبەخشیان تیابوو، تەنانەت هەندێجار کۆمەڵێک هەستی قووڵیان لە لا دەهاڕوژاندم. پیاوە شەهیدەکان، هەرهەموویان، خۆیشم نازانم بۆ، کابرای " ئەمە جوانە " یان وەبیر دێنامەوە. ژنە شەهیدەکانیش نەنکمیان وەبیر دێنامەوە. هەندێک لە پیاو چاکەکان، بابامیان، لەحاڵی سەفای خۆیدا وەبیر دێنامەوە.

من ئەم کتێبانەم لە هەورەبانەکە، یان لەژێر کەپرەکەدا، کە دەچووم بۆ دارشکاندن، دەخوێندنەوە. ئەم دوو شوێنە یەک لەیەک ساردتر و ناخۆشتر بوون. هەندێجار کە کتێبێک زۆر خۆشبایە یان بمویستبا زوو تەواوی بکەم، شەوان لە خەو ڕادەبووم و لە بەر شەماڵکان (مۆم) دەمخوێندەوە. بەڵام پیرەژن هەستی کرد کە مۆمەکان بەشەوان کەم دەبنەوە، ئیدی بە چوکڵە دارێک مۆمەکانی ئەندازە دەگرت و دەیشاردنەوە. زۆرجار چوکڵە دارەکەیم دەدۆزییەوەو بە ئەندازەی مومە سووتاوەکە دەمبڕی. بەڵام ئەگەر چوکڵە دارەکەی ئەوم نەدۆزیباوەو پیرەژن بەیانی کەلەخەو ڕادەبوو، چوکڵە دارەکەی بە مۆمەکە دەگرت، ئەگەر مۆمەکە یەک دوو سانتیم لە چوکڵەکە کەمتر بوایە، ئەوا هەراوزەنایەکی دەنایەوە کە ئەوسەری دیارنەبێت. ڤیکتۆر لە هەرا وهەنگامەی دایکی بێدار دەبووەوەو هەرلە ناو جێگاکەیەوە هاواریدەکرد:- دایکە بەسە، نەبڕایەوە! بۆکوێ بڕۆم لەدەست تۆ. دیارە مۆمەکان بۆ دەستووتێن. یارۆ کتێبی لەبەر دەخوێنێتەوە. کتێب لەلای یارۆی دووکاندار دێنێ. بەچاوی خۆم دیتوومە کە کتێب لەوێندەر دێنێت. ئەگەر باوەڕ بەمن ناکەی بڕۆ هەورەبانەکە بگەڕێ..

پیرەژن، بەهەشتاو بۆ هەورەبانەکە سەرکەوت، کتێبێکی بچووکی لەوێندەر دۆزییەوەو پارچەپارچەی کرد.

دیارە ئەمە بۆمن جەزرەبەیەکی کاری بوو، بەڵام هێندەی دی خوێندنەوەی لەلا شیرین کردم. زۆر دڵنیابووم کە ئەگەر وەلی و پیاوچاکێکیش ڕێی بکەوێتە ئەم ماڵە، جووتە کەیبانوو، خێرا دەوری دەدەن و فێری دەکەن کە چۆن هەڵس وکەوت بکات، یانی بەو شێوەیەی لە قاڵب دەدەن کە خۆیان دەیانەوێ. ئەوەشیان تەنیا لەبەر بێ ئیشی دەکرد، چ شتێکی دی نەبوو خۆیانی پێوە مژوول بکەن. خۆ ئەگەر دەستبەرداری هەراوزەنا ببن و بوختان بۆ خەڵکی نەکەن و گەڵتە بەم

وبەو نەکەن، ئیدی هیچیان پێ نامێنێ، دەمیان بۆگەن دەکات و قسەیان لەبیر دەچێتەوەو لاڵ دەبن. خۆیان بە تەواوەتی لەبیردەچێتەوە. بەشەر بۆ ئەوەی خۆی لەبیر نەچێتەوە، دەبێ پەیوەندییەکی هۆشیارانە دەگەڵ خەڵکی دیدا چێبکات.. تاقە پەیوەندییەک کە ئەمانە دەیانزانی و هەیان بوو، ئەوە بوو کە ئەمرت پێبکەن، لە قاڵبی خۆیانت بدەن، ئەگەر یەکێک ملیان بۆ بدات، ئیدی دەیکەنە کونەوە. ئیدی تەبیعەت و عادەتیان لە ژیاندا واهی بوو.

ئیدی هەموو جۆرە ڕێگەیەکم گرتەبەر هەر بۆ ئەوەی لە خوێندنەوە دانەبڕێم. پیرەژن چەند جارێک کتێبەکانی سووتاندم، ئەنجام کار گەییە ئەوەی چل و حەوت کوپیکی کابرای دووکاندارم هاتەسەر. کابرای دووکاندار داوای قەرزی خۆی دەکرد و هەڕەشەی ئەوەی لێدەکردم، کە ڕۆژێک قەرزەکەی خۆی لەو پارەیە هەڵدەگرێ کە بۆ کڕینی نان بۆ ماڵەوە دەم هێنا. ئەوسا بە تەشەرەوە دەیگوت:- دەزانی هەنگێ چ دەقەومێ؟

من زۆر ڕقم لەو کابرایە بوو، دیارە ئەویش، وەک دەڵێن دڵ ئاوێنەی دڵە، زۆری ڕق لەمن بوو. بۆیە بە جۆرەها هەڕوگیف، ئەزیەتی ڕۆحی دەدام. هەرکە پێم دەنایە نێو دووکانەکەی ڕوخسارە پەڵەپەڵاویەکەی دەگەشایەوەو بە درۆوە بزەیەکی شیرینی لەخۆ دێنا و دەیگوت:

- بەخێرێی، قەرزەکەت بۆ هێناومەتەوە؟

- نەخێر.

ڕووی گرژ دەبوو، برۆکانی وێک دێنایەوە:

- نەخێر؟ چیت لەگەڵدا بکەم، شکاتت لێبکەم و لە زندانی نەوجەوانانت توونـد بکەم؟

کە زانیم مەسەلەکە لە گاڵتە دەرچووە، سەری دنیام لێ هاتەوە یەک، ئەی خودا چی بکەم! پارە لەکوێ بێنم، کرێکەمیان دەدایە بابام... کە تکام لە دووکاندارەکە کرد ماوەیەک سەبرم لێبکات، دەستە گۆشتن و لووسەکانی کە دەتگوت هەویری هەڵاتەیە لێ هێنامە پێشێ و گوتی:- ماچی بکە، سەبرت لێدەکەم.

دەستم دایە کیلۆیەک و تێم سرەواند، شەیتانە سەری دانەواند و هاواری کرد:- ئای لەوە! گاڵتەم لەگەڵ دەکردی!

زانیم درۆ دەکات و بە گاڵتەی نییە. ئیدی لێبڕام دزی بکەم و شەڕی ئەو کابرایە لەکۆڵ خۆم بکەمەوە. زۆرجار کەبە فلچە جلەکانی وەستام خاوێن دەکردەوە، چەند سکەیەکی زیوم لە گیرفانی پانتۆڵەکەی دەبینی کە هەندێجار دەکەوتە سەر ئەرزەکە. ڕۆژێ یەکێک لەو پارچە دراوانە خل بووەوە و کەوتە ژێر کۆمایەک ئێزنگ و دارەوە، لەژێر قاڵدرمەکەدا. من، بیرم چوو بە وەستا بڵێم.. هەر بیرم نەما، تا ڕۆژێک لەنێو دارەکاندا سکەیەکی بیست کوپیکیم دۆزییەوەو دامەوە بە وەستا. ژنەکەی یەکسەر پێی گوت:

- دەبینی؟ پێویستە لەمەودوا، پارەکانت بژمێری و حیسابەکەی لای خۆت ڕابگریت.

وەستا بەدەم وەڵامدانەوەوە، بزەیەکی بەڕووی مندا دا و گوتی:

- نا، دەزانم کوڕێکی دەستپاکە و دزی ناکات!

ئێستا کە قسەکان و زەردەخەنەکەی وەستام بیردەکەونەوە لە تەریقیا ڕۆحم پڕ دەبێت لە شەرمەزاری. چەند جارێک چەند سکەیەکم لە گیرفانی دەرهێنا و ژماردمن، بەڵام نەمتوانی بیاندزم، خستمنەوە گیرفانی! سێ دانە ڕۆژ بە داخەوە تلامەوە، بەگژ خۆما دەچووم. پاشان هەموو شتێک بەئاسانی چارەسەر بوو. وەستا ڕۆژێک لێی پرسیم:- پشکوف چیتە، چەند ڕۆژێکە لەبەرچاوم تەواو نیت؟ نیگەران دیاریت. نەخۆشیت؟

گریی دڵی خۆم بۆکردەوە، بە پەستییەوە و لەبن لێوانەوە گوتی:

- دەبینی، ئەوەش خێروبەرەکەتی کتێب!

پەنجا کوپیکی دامێ و بەتووندی گوتی:

- نەخەڵەتابی، ئەمە بە ژنەکەم یان دایکم بڵێی، دەنا دۆ و دۆشاو تێکەڵ دەکەن! دەیکەن بە فەرتەنەیەک ئەوسەری دیار نەبێت!

بزەیەکی دۆستانەی کرد و لەسەری ڕۆیی:

- بەڕاستی تۆ زۆر سەرسەختی، هیچ شتێک فایدەی نییە لەگەڵ تۆدا، بەڵام گوێ مەدەیە. ئەمە خەسڵەتێکی خراپ نییە. واز لە کتێبیان بێنە، لەسەری ساڵ بەدواوە، لە گۆڤارێکی باشدا بەشداری دەکەم، هەنگێ شتێک لەبەردەست دەبێت کە بیخوێنیتەوە.

بەڵێنەکەی خۆی بردەسەر. ئیدی ئێواران دوای شێوخواردن و چاخواردنەوە، بەدەنگی بەرز گۆڤاری " پەیامی موسکۆ "م بۆ ئاغاکانم دەخوێندەوە، کە ڕۆمانی نووسەرانی وەکو فاشکوف و ڕوکشانین و ڕودینکۆفسکی و نووسەرانی دیکەی بە زنجیرە بڵاو دەکردەوە، بەتایبەتی ڕۆمانانێک بۆ سەرگەرمی.

حەزم لە خوێندنەوە بەدەنگی بەرز نەبوو، چونکە ناوەڕۆکی بابەتەکەم لێدەشێوا. ئاغاکانمان سەراپایان دەبوو بە گوێچکە و زۆر بەجۆشەوە گوێیان دەگرت، قێزیان لە کاراکتەرە بەدخو و بەدکردەوەکان دەبووەوە و بە کەش وفشەوە بەیەکیان دەگوت:- سوپاس بۆخوا کە ئێمە لەوانە ناچین. ئێمە خەڵکانێکی سادە و بێوەین. ئەمە بۆخۆی نیعمەتێکی گەورەیە.

ئیدی ئاغاکانم هەموو شتێکیان تێکەڵ دەکرد، ئەو کارانەیان کە ڕێگری ناودار چورکین کردبوونی، دەدایەپاڵ فوماکروچینای عەرەبانچی، بەردەوام ناوەکانیان تێکەڵ دەکرد، وەختایەک بۆم ڕاست دەکردنەوە، بە سەرسامی دەیانگوت: - پەنا بەخوا ئەم کوڕە زەینی ڕۆشنە!

گۆڤاری " پەیامی موسکۆ " ناوبەناو شیعرێکی لیونید گرافەی بڵاودەکردەوە. زۆرم بەدڵ بوو، لە دەفتەرێکی بچووکدا دەمنووسییەوە. بەڵام جووتە خانم باسی شاعیرەکەیان دەکرد و دەیانگوت: - کچە تۆ تەمەشا – پیرە پیاوێک شیعر دەنووسێت!

- بۆ ئەو ئاساییە، هەم سەرخۆشە هەم کەودەنە!

من شیعری " ستروجکین وکۆنت میمینتو – موری "م زۆر پێ جوان و خۆش بوون. بەڵام جووتە خانم، هەم پیرەژنەکە و هەم گەنجەکە، سووربوون لەسەر ئەوەی کە ئەو شیعرە، تەنیا وڕینەیە و هیجی دی، تەنیا ئەکتەران لە شانۆی منداڵان و لەشانۆی گەوراندا، شیعر دەخوێننەوە و دەڵێن.

ئەو شەوە درێژانەی زستان، کە ناچاربووم لە ژوورە بچووکەکە ولەبەردەم ئاغاکانما بیگوزەرێنم، بۆمن زۆر ناخۆش بوون. ناخۆشم لێدەگوزەران. دەرەوەی ماڵەکە شەوە زەنگێکی کڕوکپ وبەسام بوو، سام وبێدەنگی گۆڕستانی وەبیر دێنایەوە، ناوبەناو دەنگی شکانی سەهۆڵبەندان دەهاتە گوێ. خانەوادەکە لە ژوورەوە، لەدەوری مێزەکە، خامۆش و بێدەنگ وەکو ماسی سەرمابردوو دانیشتبوون، زریان وبەفر بە گڤ وهۆڕ خۆی بە دیوار و پەنجەرەکاندا دەکێشا ودووکەڵکێشی سۆپاکانی دەهێنایە لوراندن و فڕفڕۆکە باپێوەکانی شێتانە دەخولاندەوە. دەنگی گریەوزاری منداڵەکان لە ژوورەکەی خۆیانەوە دەهاتەگوێ.. ئەمانە کردبوویانە کارێک پڕبەدڵ حەزم دەکرد، لە گۆشەیەکدا هەڵتروشکێم و لە خۆدا غەرق بم و وەکو گورگ بلورێنم.

هەردوو ژنەکە لە سەرێکی مێزەکە دانیشتبوون، خەریکی دروومان و گۆرەوێ چنین بوون. ڤیکتور لە سەرەکەی تری مێزەکەدا دانیشتبوو، سەرقاڵی نەخشەکێشانی خۆی بوو، هەرساناساتێ هاوارێکی دەکرد: - مێزەکە مەجوڵێنن! بەڕاستی ناخۆشتان کردووە! کوڕم دەوێ لەگەڵ ئێوەدا هەڵبکا.

وەستالە گۆشەیەکی تەریکدا لەبەردەم چوارچێوەیەکی گەورەدا وەستاوەو پەردەیەکی قوماشی سەرمێز گوڵدۆزی دەکات. قامکەکانی گیان بە جۆرەها قرژاڵی سوور، ماسیانی شینباو و پەپوولەێن زەرد و گەڵای زەرد هەڵگەڕاوی پاییزی دەبەخشن. بەخۆی ئەم ڕەسمەی داهێناوە، ئەمە زستانی سێیەمە کەکار لەسەر ئەم ئیشە دەکات. بەڵام بە ئاشکرا ماندووبوونی پێوەدیارە. زۆرجار کەلە کاری ڕۆژانە دەبمەوە، بەمن دەڵێت:

- دەی پشکۆف، کار لەسەر پەردەی مێزەکە بکە.

دەرزییەکی ئەستوور هەڵدەگرم و دەست بەکار دەکەم. دڵم بە وەستا دەسووتێ، هەمیشە حەزم کردووە بە گوێرەی تواناکانی خۆم یارمەتی بدەم و بەدڵی ئەو بکەم. هەر لەخۆوە وام وێنا دەکرد کە ڕۆژێ لە ڕۆژان دەستبەرداری ڕەسم و گوڵدۆزی و ئەم جۆرە کارانە دەبێت و دەست دەداتە کارێکی خۆش و بەسوود. هەندێکجار لە نەکاوا دەست لەکارەکەی هەڵدەگرێت، بەجۆرێ لێی ورد دەبێتەوە و تەمەشای دەکات، لەتۆوایە بۆ یەکەمجار دەیبینێ. قژەکەی بەسەر هەنیە وگۆناکانیا بەر دەبووەوە و، ڕواڵەتی ڕەبەنی دێرانی پەیدا دەکرد.

ژنەکەی لێی دەپرسێت:- بیر لەچی دەکەیتەوە؟

دەگەڕێتەوە سەر ئیشەکەی ودەڵێت:- بیر لە شتێکی تایبەتی ناکەمەوە.

من سەرم دەسووڕمێ، بەڵام ورتە ناکەم: پرسیارێکی سەیرە! ئایا دەکرێ پرسیار لە کەسێک بکرێت کەبیر لەچی دەکاتەوە؟! ئاخر چۆن دەتوانێت وەڵامی ئەم جۆرە پرسیارانە بداتەوە؟ چونکە مرۆڤ لەهەمان کاتدا بیر لە زۆر شتان دەکاتەوە – لەهەر شتێک کە ئێستا لەبەرچاویەتی، لەو شتانەی کە دوێنێ دیتوونی یان پار دیتوونی ئیدی هەموو ئەو شتانە لە هزر وخەیاڵیا دێن و دەچن و تێکەڵاو دەبن.

بابەتەکانی " پەیامی موسکۆ " کورت بوون و بەشی پڕکردنەوەی شەوی درێژی زستانی نەدەکرد، ئیدی من پێشنیازی ئەوەم کرد ئەو گۆڤارە جۆراوجۆرانەیان کە لە ژێر تەختە خەوەکەی ژووری نووستندا لەسەریەک کەڵەکە کرابوون و چرچ ولۆچ بووبوون بۆ بخوێنمەوە. بەڵام خانمی چکۆلە بەرسڤی دایەوە: - هیچیان تیانییە بۆ خوێندنەوە، تەنیا وێنەیان تیایە..

بەڵام هەر " گۆڤاری وێنەدار " لەژێر تەختەکەدا نەبوو. گۆڤاری " مەشخەڵ " شم تیایاندا دۆزییەوە. یەکسەر دەستم بە خوێندنەوەی ڕۆمانی " کۆنت تیاتین بالنیسکی " نووسینی سالیاس کرد.

کاراکتەر و قارەمانی ڕۆمانەکە هەرچەندە گێلۆکە دەهاتە بەرچاو بەڵام زۆر بەدڵی وەستام بوو، بەجۆرێ بە ڕیسک و سەرکێشیە خەمناکەکانی ئەو گەنجە پێدەکەنی کە ڕوندک دەزاییە چاوانی.

هاواری دەکرد:- ئەمەیە چیرۆک، بەڕاستی کۆمیدییە!

ژنەکەی، بۆ ئەوەی خۆیبوونی ڕای خۆی بنوێنێ، هەڵیدایە: - ئەم قسانە هەرهەمووی درۆیە..

ئەم گۆڤارانەی ژێر تەختەخەوەکە خزمەتێکی گەورەیان بەمن کرد. لەو سۆنگەیەوە هەلم بۆ ڕەخسا کە گۆڤارەکان لەگەڵ خۆما بۆ مووبەقەکە ببەم و شەوان بۆخۆم بیان خوێنمەوە.

پیرەژن، لە خۆش شانسی مندا، کە دایەنەکە مەست دەبوو، دەچوو لە ژووری منداڵەکان دەنووست. ڤیکتۆر، کێشە نەبوو، هەرکە خەڵکی ماڵەکە دەخەوتن، بەبێدەنگی خۆی دەگۆڕی، لەماڵ وەدەردەکەوت و تاکو بەیانی کەس نەیدەبینییەوە. پیرەژن، مۆمەکەی بۆ ژوورەکەی دی دەبرد و ئیدی بێ ڕۆشنایی دەمامەوە، پارەشم نەبوو مۆم بکڕم، بۆیە بە دزییەوە بنەمۆمەکانم کۆ دەکردنەوە و لەناو قوتوویەکی بەتاڵی ساردینم دەنان و قوتووەکەم پڕ دەکرد لەو زەیتەی بۆ ئەوە دانرابوو کەلەبەردەم ئیکۆنەکاندا بسووتێ. ئیدی بەپەتی بادراو پڵیتەیەکم دروست دەکرد ولە تواوەی مۆمەکانم هەڵدەکێشا و قوتیلە چرایەکی بە دووکەڵم دروست دەکرد و لەسەر موغەیرییەکە دام دەنا و دەستم بە خوێندنەوە دەکرد.

کە لاپەڕەی مجەلەدێکی ئەستوورم هەڵدەدایەوە، گڕە سوور و کزەکە دەکەوتە لەرزین و چی وای نەدەما بکوژێتەوە. هەر ساناساتێ، پڵیتەکە لە مۆمە تواوەکەی ناو قوتووەکەدا غەرق دەبوو، بۆنێکی زۆر بۆگەن و ناخۆشی هەبوو، دووکەڵ چاوی ئەزیەت دەدام، بەڵام من کە بەدەم تەمەشاکردنی وێنەکان و خوێندنەوەی شرۆڤەکانی ژێریانەوە مژوول دەبووم و ئاگام لە خۆم نەدەما گوێم بەو هەوا دووکەڵاوی و بۆگەنە نەدەدا کە چواردەوری گرتبووم.ئەم وێنانە دنیایەکی زۆر بەرین، پڕ لەشار و ئاوەدانی جۆراوجۆری نیشان دەدام، لووتکە و زناری کێوان و کەنارێن جوان و دڵگیری دەریایانی نیشاندەدام. ژیان بەجۆرێکی سەیر دەهاتەبەرچاو، زەوی زۆر جوان دەینواند. لەوە بەدوا کە دەمڕوانیە دەشتە بێ سنوورەکانی ئەوبەری ڤۆلگا، هەستم دەکرد، تەنیا بۆشاییەکی گەورە نییە. جاران کە تەمەشای ئەو دیمەنەم دەکرد دڵم دەگوشرا، بێزار دەبووم. دەشت و مێرگەکە زۆر یەکدەست و یەکنەوا بوو، ئەوەی تۆزە ڕەونەقێکی پێدەدا چەند قۆپەنە دەوەنێک بوو، لێرە ولەوێ ڕەش دەچووەوە، لەوبەری مێرگ و دەشتەکەوە ڕیزێک دار و درەخت هەبوو کەلە دیوارێک دەچوو بەری ئاسۆی گرتبێت، ئاسمانێکی هەورین باڵی بەسەردا کێشابوو. بەڵام ئەرزەکە چۆڵ وهۆڵ و تەنیا، لەدڵی من چۆڵتر و تەنیاتر بوو. دڵم زۆر تەنگ دەبوو، پڕبەدڵ حەزم دەکرد چاو بنوقێنم. بۆشایەکی خەمین لە دڵ و دەروونم ئاڵابوو، دەرفەتی بۆ هیچ ئومێد وئاواتێک نەدەهێشتەوە، لەتۆوایە شیلەی دڵم هەڵدەمژێت.

ئەو شەرح وشرۆڤانەی لەژێر ڕەسم و وێنەکانەوە نووسرابوون، بەزمانێکی زۆر ئاسان و ڕوون و ڕەوان باسی وڵات و گەلانی دی دەکرد. کۆمەڵێک ڕووداو و بویەری ڕابردوو و ئێستای دەگێڕایەوە کە هەرم لە بڕی نەدەکردەوە. هەڵبەتە ئەمەم زۆر لەدڵ گران بوو. هەندێجار زەینم لە زاراوە و پەیڤێن سەیر وعەجیبی وەکو (میتافیزیا، باوەڕی ئەلفیە و شارتیە) ئیدی ئەو وشانە زۆریان پەست دەکردم، لە زەینمدا بڵاو دەبوونەوە، هەستم دەکرد ئەگەر مانا وچەمکی ئەو وشانە نەدۆزمەوە، لەهیچ شتێک تێناگەم. تەنیا ئەو وشانە و مانای ئەو وشانە کلیلی کردنەوەی

دەرگای هەموو مەتەڵەکانمە. زۆرجار، ڕستەی تەواو، بەرۆکی زەینی دەگرتم و چەند سەرم دێنا ودەبرد، لێیان حاڵی نەدەبووم و ئۆقرەیان لێهەڵدەگرتم.

لەبیرمە، چەند دێڕێکی سەیرم خوێندەوە:

ئوتیلا، سواری دەشت وسارا دەبێ

فەرماندەی (الهون) سەراپا

لە پۆڵادا،

ڕەش، بێدەنگ وەکو قەبر

کاروانی شەرڤانان، لە

دوایەوە هاوار دەکەن:

ڕۆما لەکوێیە، ڕۆمای ستەمکار؟

دەمزانی ڕۆما شارە، بەڵام " الهون " کێن؟ دەبێ ئەوە بدۆزمەوە.

کە هەلم بۆ هەڵکەوت، لە وەستاکەمم پرسی بە جۆرە سەرسامیەکەوە گوتی:- الهون؟ مەگەر هەر شەیتان بزانێ.

ئەوسا بە تەشەرەوە سەری لەقاند وگوتی:

- پشکوف، شتی تورەهاتت لە مێشکایە ها! باش نییە!

دەبێ شتەکە لە بنج وبناوان بکەم، ئیدی چاک بێت یان خراپ. وام وێنا دەکرد سولوفیوف، قەشەی قیپەکە، دەبێ بزانێ " هون " کێن، کەلە حەوشەدا دیتم هەمان پرسیارم لەویش کرد.

سولوفیوف، ڕەنگ وڕوو سیسەڵە و چرچەڵە بوو، هەمیشە شپرزە بوو، دووچاوی سوور، برۆی هەر نەبوو، ڕدێنێکی زەردی چکۆلەی دانابوو. لەکاتێکا نووکی دار عاساکەی لە زڕ و زبڵەکە دەچەقاند، پرسی:- تۆ ئەو وشەیەت بۆ چییە؟

پاشان کەهەمان پرسیارم لە لیوتنان نیستیروف کرد، بەتووندی گوتی:- چی...ی؟

ئیدی بڕیارم دا بچم بۆ دەرمانخانەکە و لە " گولدبرگ " ی دەرمان فرۆش بپرسم. کابرایەکی زیرەک بوو، لەگەڵ منا بە لوتف و میهرەبان بوو، قامووسێک بوو لەو گۆڕە، مانای زاراوە

قورسەکانی بۆ شرۆڤە دەکردم، عەینەکێکی چوارچێوە زەردی لەچاو دەکرد. " باڤل گولدبرک " ی دەرمانفرۆش گوتی:

- هون، گەلێکی ساراگەڕی وەکو قەرغیزەکان بوو. ئێستا نەماون – هەموویان لەناوچوون.

زۆر پەست و بێزار بووم، نەک لەبەرئەوەی گەلی هون فەوتابوون و نەمابوون، بەڵکو لەبەر ئەوەی ئەم وشەیەیکە ئەوەندە ئەزیەتی دام، زۆر ئاسان بوو. بەڵام خۆم بە منەتباری هونەکان دەزانی . لەدڵی خۆدا سوپاسی ئوتیلام کرد کە کردیەکارێک " گوڵدبرگ " ی دەرمانفرۆش بناسم.

چونکە ئەو پیاوە، مانای هەموو وشە و زاراوە زانستیەکانی دەزانی، کلیلی هەموو ڕازەکانی پێبوو. بەدوو قامکان عەینەکەکەی ڕێکدەخست، لە چاوە ئەستوورەکانی چاویلکەکەیەوە، چاوی لەدوڕ چاوانم دەبڕی، وەکو یەکێک وردە بزماران لە هەنیەم دابکوتێ، بەو ئاوایە دەیدواندم:

- وشە وپەیڤان ،برادەری چکۆلەم، وەکو گەڵان بە دار ودرەختانەوە. جا بۆئەوەی گەڵا بناسیت و شێوە و ئەرکیان بزانیت، دەبێ هەوەڵجار بزانی کە درەخت چۆن دەڕوێت. لەبەر ئەوە پێویستە کتێبان بخوێنیتەوە، کتیب دۆستی چکۆلەم، وەکو بێستانێکی گەورەیە، هەموو شتێکی تیایە، شتی بێهودە و شتی زۆرچاک و بەسوودیش.

من زۆرجار بۆ کڕینی کاربونات و مەنگەنیزبۆ ئاغاکان یان هەتوان و حەبی ڕەوانی بۆ منداڵەکان، دەچووم بۆ دەرمانخانەکە. ماڵی ئاغام بەزۆری بەدەم بەد هەرسیەوە دەیان ناڵاند.. ئامۆژگاریە نەخت و پوختەکانی یارۆی دەرمانفرۆش، هێندەی دی کتێبی لەلا شیرین و ئازیز دەکردم، ئیدی بەرەبەرە، بەبێ ئەوەی بەخۆ بحەسم، ئالوودەی کتێبان بووم، وەکو چۆن مەی بۆ کەسێکی ئالوودە زەروری یە، کتێبیش بۆ من بەو ئاوایەی لێهاتبوو.

کتێب ژیانێکی بۆ کەشف کردم، زۆر جیاواز بوو لەو ژیانەی تیایدا بووم. بە ژیانێکی ئاشنا کردم، پڕبوو لە کاراکتەران، لە هەستێن بەجۆش و ئارەزوێن سەرکێش، کە ئینسانی بەرەو مەزنایەتی ڕۆحی یان تاوانی گەورەو خۆکوژی بکێش دەکرد. هەستم دەکرد ئەوانەی دەوروبەرم نە ئەهلی خێر وچاکە بوون، نە ئەهلی شەڕ وخراپە. زۆر دوور بوون لە دنیای کتێبانەوە. کەمترین شتی خۆشم لە ژیانیاندا بەدی نەدەکرد. من نەمدەویست و نەمدەتوانی وەکو ئەوان بژیم.

لەڕێگەی ڕەسم و وێنەکانەوە، بۆم بەدیار کەوت کەلە ناوەندی شەقامەکانی پاریس، پراگ و لەندەندا، نە گۆلاو ومرداو هەیە، نە گوڤەک و سەرانگوێلکان. جادە و شەقامەکانی ئەوێندەر پان و ڕاست وخاوێنن، ماڵ و کڵێساکان وەکو ئەمانەی ئێرە نین. زستانی ئەوێندەر، قەت شەش هەیڤان خەڵکی بێنەوا ناخاتە کونی ژوورەوە. لەوێ ڕۆژووی گەورە نییە کە خەڵکی ناچاربن تەنیا کەلەرمی ترش و کارگی سوێرکراو و ئاردی شۆڤان و پەتاتەی سوورەوەکراو، کە دڵم لێی

تێکهەڵدێ، بخۆن. لە مانگی ڕۆژووی گەورەدا، خوێندنەوەی کتێبانم لێ قەدەغەیە. " گۆڤاری وێنەدار "م لێ دەسندرێتەوە، ناچار دەکرام ببمە بەشێک لەم ژیانە بۆش و بەتاڵە. من ئێستا لە بارودۆخێکدام، دەکارم بەراوردێک لەنێوان ژیانی ناو کتێبان و ئەم ژیانەدا بکەم کە تیایدا دەژیم. ئەمە ژیان نەبوو، کولەمەرگی بوو. کە کتێبم دەخوێندەوە، ورەم بەرز دەبووەوە، هێزێکی مەعنەوی گەورەم لەلا پەیدا دەبوو، کە کتێبەکەشم دادەنا، باشتر و لەزتر کارم دەکرد، ئامانجێک هەبوو بۆی دەژیام، تا زووتر لە کارەکانم ببوامەوە، کاتی زیاترم بۆ خوێندنەوە دەبوو. بەڵام کە خوێندنەوەیان لێ قەدەغە کردم، تەمەڵی گرتمی، دەستم نەدەچووە هیچ کارێک، گوێم بە هیچ نەدەدا. مەیلی خراپەکاریەکی نەخۆشانەم، لەلا دروست بووبوو. کە پێشتر ئەوجۆرە مەیلەم لەلا نەبوو.

لەبیرمە، لەماوەی ئەم ڕۆژە ناخۆشانەدا، بویەرێکی کوت وپڕ و سەیر قەوما. شەوێک کە هەمووان خۆیان بۆ خەوتن ئامادە دەکرد، لەناکاوا دەنگی زەنگی کلێساکە بەرز بووەوە. ئەم دەنگە خەڵکیماڵەکەی پەشۆکاند، هەرهەمووان، بەنیمچە ڕووتی، بەهەڵەداوان خۆیان گەیاندە بەر پەنجەرەکان و یەکتریان بە پرسیاران داگرتەوە:

- ئەمە ئاژیری خەتەرە؟ تۆ بڵێی ئاگر و شەوات کەوتبێتەوە؟

لەهەموو شوقەکانی دیکەوە، هەمان هەرا وزەنا بوو، دەرگاکان بە تەق وهۆڕ دەکرانەوە و دادەخرانەوە. پیاوێک بە هەشتاو خۆی گەیاندە ناو حەوشەکە. هەوساری ئەسپێکی بەدەستەوە گرتبوو. خانمی گەورە یەک بەخۆی هاواری دەکرد کە دز داویانە بەسەر کلێساکەدا. بەڵام وەستام هەوڵیدەدا هێوری بکاتەوە، گوتی:

- دایکە هێواش هێواش. هەموو کەسێک دەزانێ ئەمە ئاژیری خەتەر نییە!

- کەواتە قەشەباشی مردووە..

ڤیکتور، لە قەرەوێڵەکەی هاتەخوارەوە، بەدەم لەبەرکردنی جلەکانیەوە، لەبن لێوانەوە گوتی:- من دەزانم مەسەلە چییە!

وەستام بۆ سەربانی ناردم تا لەوێوە تەمەشا بکەم وبزانم ئاخۆ ئاسمان سوور هەڵگەڕاوە یان نا؟ هەتا هەورەبانەکە نەوەستامەوە، لەوێندەرەوە چوومە سەربان، تەمەشام کرد، هیچ شتێکی غەریب و نائاساییم نەبینی. بەڵام دەنگی زلی زەنگەکە لە ئاسمانی سارد و خامۆشدا بە ئارامی دەنگیدەدایەوە. شار دەتگوت لە سەر ئەرزەکە ڕاکشاوەو خەوی لێکەوتووە. بەفر و بەستەڵەک لەژێر پێی ڕێبوارانێکی نەناسراودا، کەبە هەڵەداوان غاریان دەدا قرچەرچ دەشکا. دەنگی

جیرەجیری خزاکان کە ئەسپان بەسەر سەهۆڵەکەدا ڕایاندەکێشان دەهاتەگوێ. دەنگی زەنگەکە سات بەسات خەمناک تر دەبوو. گەڕامەوە بۆ ژوورەکە و گوتم:

- هیچ شوێنەوارێکی شەوات و ئاگر کەوتنەوە دیارنییە.

وەستام کەلەم ماوەیەدا خۆی گۆڕی بوو، پاڵتۆکەی لەبەر کردبوو، کڵاوەکەی لەسەرنا و گوتی: - خودایە بەخێری بگێڕی!

یەخەکەی هەڵدابووەوە، خەریک بوو گالۆشەکانی لەپێ دەکرد، کە ژنەکەی پێی گوت:- مەچۆ دەرەوە! مەڕۆ!

- قسەی بەلاش!

ڤیکتور، کە پاڵتۆکەی لەبەر و کڵاوەکەی لەسەر کردبوو، سەری دەکردە سەری هەمووان و دەیگوت:- من دەزانم چی ڕوویداوە!

وەختایەک جووتە برا چوونەدەرێ، جووتە ژن ئەمریان پێکردم کە سەماوەرەکە داگیرسێنم، بەخۆشیان چوونەبەر پەنجەرەکە، بەڵام لەم کاتەدا زەنگی دەرگا بەرز بووەوە و وەستا هاتەوە، بەبێدەنگی و بەهەشتاو بە قاڵدرمەکەدا سەرکەوت، بلەز دەرگای ژوورەکەی کردەوە، بەدەنگێکی پچڕپچڕ گوتی:- تزار کوژراوە!

پیرەژن گوتی: - ئاخری زەفەریان پێبرد!

- بەڵێ، کوشتوویانە. ئەفسەرێک ئەو خەبەرەی دامێ. خوا دەزانێ چ دەبێت؟

دووبارە دەنگی زەنگی دەرگا بەرز بووەوە، ڤیکتۆر بە بۆڵەبۆڵ و پرتەپرت گەڕایەوە، بەدەم داکەندنی جلەکانیەوە گوتی: - وامزانی شەڕ هەڵگیرساوە!

هەرچواریان دانیشتنە سەر چا خواردنەوە. ئیدی بە پارێزەوەو بەدەنگی نەوی کەوتنە گفتوگۆ، بێدەنگی و ئارامی باڵی بەسەر شەقامەکەشا کێشا، دەنگی لێدانی زەنگەکەش بڕا. بە درێژایی دوودانە ڕۆژ هەر چپەچپ و فسکەفسکیان بوو. چوون بۆ ماڵان. میوانیان هات، شتیان بۆ یەکدی دەگێڕایەوە. هەوڵم دەدا، سەر لە بویەرەکە دەربکەم، بەڵام ماڵە ئاغام، ڕۆژنامە و گۆڤارەکانیان لێشاردمەوە. وەختایەک سەدەمی (هۆ) کوشتنەکەی تزارم لە سیدوروف پرسی، بەدەنگێکی نەوی بەرسڤی دایەوە: - وس! قسەکردن لەمبارەیەوە قەدەغەیە..

زۆر زوو، ئاشوبەکە دامرکایەوە، هەرکەسە چوو بەلای کاری خۆیەوە، دوای ئەوە بە ماوەیەکی کەم بویەرێکی ترسناکی دیکە ڕوویدا.

ڕۆژێکی یەک شەممە، کەماڵی ئاغام بە کۆمەڵ چووبوون بۆ نوێژ، سەماوەرەکەم داگیرساند و لە مووبەقەکە وەدەرکەوتم تا دەستێک بە ژوورەکانی دیدا بێنم و خاوێنیان بکەمەوە. کوڕە گەورەکەی ئاغام، بە گاگۆڵکی خۆی گەیاندبووە مووبەقەکە، بەلۆعەی سەماوەرەکەی کردبووەوە و لە سووچێکا بە دیاریەوە دانیشتبوو. ئاوی سەماورەکە چکی کردبوو، ئاگردانی سەماوەرەکە گەرمی گەرم بووبوو، جا سەماوەرەکە لەبەر ئەوەی ئاوی تیا نەمابوو، دەستی بە توانەوە کردبوو. کەلە ژوورەکەی تەنیشتەوە گوێم لە گیزەگیز بوو، بلەز خۆم گەیاندە مووبەقەکە. سەماوەرەکە لەسەر پایەکانی خۆی هەڵدەپەڕی، لەتۆوایە دەیەوێ بفڕێت. بەلوعەکەی بە تەواوەتی توابووەوە و شێوەیەکی ترسناکی وەرگرتبوو، سەرەکەی خوار بووبوو، دەسکەکانی داغی داغ بووبوو، مسەکەی، دلۆپ دلۆپ، وەکو ڕوندک بەقەدیا دەهاتە خوارەوە، سەماوەرە شینە وەنەوشەییەکە وەکو یەکێک زۆر مەست بێ لارەلاری پێکەوتبوو. خێرا ئاوم پێداکرد، چزەچزی لێ بەرز بووەوە و بەشێوەیەکی خەمناک کەوتە سەر ئەرزەکە.

لەوکاتەدا، لە زەنگی دەرگا درا. کە دەرگام کردەوە پیرەژن پێش هەموو شتێک پرسی سەماوەرەکە پێیە یان نا. زۆر بەکورتی گوتم:- پێیە.

ئەو وەڵامەی من کە زادەی ترس و شەرمەزاری بوو، بەلای ئەوانەوە بە جۆرە گۆساخی و لاسارییەکی بە ئانقەست لێکدرایەوە. یەکسەر سزایان بۆ بڕیمەوە و تێم بەربوون، بگرە کوێت دێشێت. پیرەژن گورزەیەک شوولکی سنۆبەری هێنا و، بگرە کوێت دێشێت. لێدانەکە زۆر بە ئازار نەبوو بەڵام، ئازای بەدەنم دەتگوت سوزناژن کراوە. شەوێ پشتم ئاوسا، بۆ سبەی نیوەڕۆ ئاغام ناچار بوو بۆ خەستەخانەم ببات.

دکتۆرەکە، کە پیاوێکی درێژی باریک و بنێس بوو، دوای ئەوەی معایەنەی کردم بەڕاوێژێکی ئارام وقووڵ گوتی:

- بۆ واتان لەم منداڵە کردووە، ئەمە چ ڕەفتارێکە، دەبێ دەعواتان لەسەر قەید بکەم.

وەستام سوور بووەوە، لاقی جوڵاند، دەمی لەپەنا گوێی دکتۆرەکە نا و ، شتێکی بەگوێیدا چپاند کە نەمزانی چی گوت. دکتۆرەکە هەر تەمەشاشی نەکرد و بەکورتی گوتی:

- ناتوانم شتی وابکەم، مافی ئەوەم نییە.

ئەوجا ڕوویکردە من و گوتی: - دەتەوێ سکاڵا قەید بکەیت؟

پشتم زۆر دەیەشا، گوتم:- نەخێر، دەمەوێ زوو چاک ببمەوە..

بۆ ژوورێکی دیکەیان بردم، لەسەر مێزێک پاڵیان خستم. دکتۆرەکە بە مووکێشێک کەوتە دەرهێنانی دڕکێن شوولەکە لەلەشم، بەدەم شۆخی و سوعبەتەوە دەیگوت:

- پێستەکەتیان چاک نەخشاندووە بچکۆل گیان، ڕێک لە سوزگی دەچیت..

پاش ئەوەی لە کارەکەی بووەوە، کە پشتی زۆر ئازار دەدام، گوتی:

- چل و دوو دڕکم لە پشتت دەرهێنا بچکۆل! دەتوانی لەنێوهاوڕێکانتا شانازی بەمەوە بکەیت، سبەینێ ئەم کاتانە وەرەوە با سارغییەکان بگۆڕم و دەرمانت بکەمەوە. باشە زۆرت لێدەدەن؟

کەمێک دەبیرەوە چووم وگوتم:- جاران زۆرتریان لێدەدام.

دکتۆرەکە پێکەنی وگوتی:- کەواتە گرینگ نییە، مانای وایە ڕەوشت بەرەو باشی دەچێت!

کە دامیەوە دەست ئاغام، پێی گوت:- فەرموو بیبەرەوە، بۆم نۆژەنکردوویتەوە، وەکو ئەوەیە تازە دروستکرابێ، سبەینێ بۆمی بنێرەوە با سارغییەکانی بگۆڕم. خۆت و بەختت شتەکەی بە فشە وەرگرتووە و نایەوێ دەعوات لە سەر قەید بکات..

کەبە گالیسکە بۆ ماڵ دەگەڕاینەوە، ئاغام گوتی:

- پشکوف، منیش بە منداڵی کوتەکم خواردووە، هیچ دەسەڵاتێکیشم نەبوو، کەسیش بەهانامەوە نەدەهات، تۆ باشیت، بەس نییە یەکێکی وەکو من بەزەیی پێتا دێتەوە و بەهاناتەوە دێم. بەڵام من، هیچ کەسێک نەبوو بەزەییەکی پێمدا بێتەوە. ئەو خەڵکەی دەرووبەرم زۆر دڵرەق و بێ بەزەیی بوون... دەتگوت مریشکی کڕ کەوتوون!

بە درێژایی ڕێگا هەر نەیبڕییەوە، ئەوەندەی گازن کرد، بەزەییم پێیدا دەهاتەوە، ئەو ڕاشکاوییەیم لەگیان خۆشبوو.

کە گەیینەوە ماڵ، پێشوازییەکی گەرمیان لێکردم، وەکو قارەمانێکی سەرکەوتوو پێشوازیم لێکرا، جووتەژن، ناچاریان کردم باسی عەمەلیاتەکەی خۆم و قسەکانی دکتۆریان بۆ بگێڕمەوە. ئیدی بەسەرسامی و مەندەهۆشی گوێیان لە قسەکانم دەگرت، وڕوویان گرژ دەکرد و هاوسۆزی و هاوخەمی خۆیان دەردەبڕی. ئەم ڕەفتارەیانم زۆر پێ سەیر بوو.

هەستم کرد، چونکە دەعوام لەسەر قەید نەکردبوون، زۆر لێم ڕازی بوون. منیش ئەم کارەساتەم قۆستەوە و داوام کرد کە ڕێگەم بدەن کتێبان لە ژنی کابرای بەرگدروو بخوازم. ئەو کاتە زاتیان نەکرد داواکەم ڕەت بکەنەوە. بەڵام پیرەژن هاواریکرد:

- هەر عارت نەنا! دەبڕۆ چی دەکەی بیکە!

سبەی بەیانی چووم بۆلای ژنی خەیاتەکە. بەڕاویژێکی ناسک گوتی:

- وتیان نەخۆش کەوتوویت و لە خەستەخانە کەوتوویت! کە ئەو خەڵکە چەند درۆزنن!

من هیچم نەگوت، شەرمم دەکرد ڕاستی مەسەلەکەی بۆ بگێڕمەوە – بۆچی بە گێڕانەوەی ئەو بویەرە ناخۆشە، پەستی بکەم؟ کە دەمبینی لە خەڵکانی دی ناچێت، زۆرم کەیف دەهات. لە خۆشیا لە پێستی خۆم نەدەهێوریم.

دووبارە دەستم بە خوێندنەوەی کتێبانی قەبە و ئەستوور کردەوە. کتێبێن دومای باوک، بونسون دی تیرایل، مونتیپان، زاکوف، کابورپو، وایمار، و بواگوبە... بەپەلە، کتێب لەدوای کتێبم دەخوێندەوە، هەستم دەکرد لە ژیانا بەشدارم، جۆش و خرۆشێکی پڕ هیوا لە دڵ و دەروونم دەگەڕێت. بام دایەوە سەر قوتیلەچرا دەستکردەکەی خۆم، لەبەر ترووسکەی بەدووکەڵ، شەو تا بەرەبەیان دەمخوێندەوە. جۆرە ئازارێک دایە چاوەکانم، پیرەژن بە شادکامیەوە پێی دەگوتم:

- ڕاوەستە، هێشتا لەکوێتە کرمی کتێبان، کاتێ بەخۆ دەزانی چاوانت دەتەقن وکۆرە دەبیت!

زۆر زوو بۆم دەرکەوت کە بابەتی سەرەکی هەر هەموو ئەم کتێبانە بە جیاوازی شێوە و ناوەڕۆکیانەوە، بەجیاوازی شوێن و وڵاتەکانیانەوە، بەدەوری یەک تەوەردا دەسووڕێتەوە، ئەویش ململانێی نێوان خەڵکی باش و خەڵکی خراپە. خەڵکانی خراپ و بەدخوو، هەمیشە لە خەڵکە باشەکە بەختەوەرتر و وریاترن. بەڵام لە کۆتایی چیرۆکەکاندا، هەر خەڵکە باشەکە سەردەکەون.

وشەی " ڤیان " کە هەموو کاراکتەرە پیاو و ژنەکان بەیەک شێوە بەکاریان دەبرد، نەک هەر بێزاری دەکردم، بەڵکو ماندووی دەکردم، گومانی لەلا دروست دەکردم.

زۆرجار، کەدەستم بە خوێندنەوەی کتێبێک دەکرد، لە هەوەڵین لاپەڕەکانەوە پێشبینی ئەوەم دەکرد، کە دوا سەرکەوتن بۆ کێ دەبێ. بۆیە کە گرێیەک لە چیرۆکەکەدا چێدەبوو، هەوڵم دەدا بە مەزەندەو وێنای خۆم گرێی ڕووداوەکان بکەمەوە. کتێبەکەم لەلایەکەوە دادەنا، پرسیارم لەخۆ دەکرد، خۆم تاقی دەکردەوە، زۆرجار مەزەندەو پێشبینییەکانم سەبارەت بەوەی کێهە کاراکتەر لە بەهەشتا دەگیرسێتەوە و کێهەیان لە دۆزەخ دا، دروست دەردەچوو. زۆرجار لەپشت ئەم چیرۆکانەوە، هەندێک حەقیقەتی زندوو و گرینگ، جیاوازم لە حەقیقەت و پەیوەندییەکانی لای خۆمان دەبینی. لەلام ڕوون بوو کە عەرەبانچیان، کرێکاران، سەربازان و خەڵکانی بێنەوا ڕەمەکی مەردم لە پاریسدا، وەکو خەڵکی نیژنی نوڤگورود و پرم و قازان، لە هەنبەر ئاغاکانیاندا لارەمل و ملکەچ و دەستەوەستان نین. ئەوان ئازادانە ئاغاکانیان دەدوێنن و شانبەشانی ئەوان ڕێ دەکەن. بەگوێرەی ئەو کتێبانە، تەنانەت کەشیشانش، لەمانەی ئێرە،

لەمانەی کەمن دەمبینین، جیاواز بوون. یان سەربازان، لە هیچ یەکێک لەو سەربازانەی ئاشنای من ناچن، لە سیدوروف، یان لە سەربازەکەی سەر کەشتیە هەڵمەکە، تەنانەت لە " یرموخین " ش کەلە هەموویان مرۆڤدۆستترە ناچن. بۆ نموونە، سەربازێک لە یەکێک لەم کتێبانەدا هەیە، لە هەندێ ڕووەوە لە سموری دەچێت، بەڵام لە سموری نەرم و نیانتر و میهرەبانترە. یان دووکانداری ناو ئەم چیرۆک و کتێبانە، لەهیچ دووکاندارێکی ئاشنای من ناچن. تەنانەت کەشیشانی ناو ئەم کتێبانە، لەو کەشیشانە ناچن کە من دەیانناسم، ئەوان لەگەڵ خەڵکیدا میرەبانتر و بەسۆزترن. بەگوێرەی ئەو چیرۆک وکتێبانەی من دەم خوێندنەوە، ژیان لە هەندەران ئاسانتر و جوانترە لەو ژیانەی ئێرە. لە هەندەران خەڵکی بەم دڕندەییە لەیەکدی نادەن، یان گاڵتە بەیەکدی ناکەن وەکو ئەوەی ڕێبوارەکان بە سەربازەکەی سەر کەشتیە هەڵمینەکەیان کرد، بەستەزمانە هەر حەیایان برد. یان بەو شێوە عەنتیکەیەی پیرەژنەکەی داکی وەستام، نوێژ و خوداپەرستی ناکەن.

ئەوەی مایەی سەرنجی من بوو، ئەم کتێبانە کە باسی خەڵکانی بودەڵە و خوێڕی و بەڕەڵڵا و تەماعکاریان دەکرد، نەیاندەکردن بەو مەتەڵ و لەگەزانەی کە بەکەس نەیەتە هەڵهێنان. بودەڵە و بەرەڵایان لەو کتێبانەدا، بەشێوازی کردەیی هۆڤی بوون، هۆڤیەتی وان هۆی ئاشکرای هەبوو، بەئاسانی دەهاتە شرۆڤە و لێکدانەوە.. بەڵام ئەوەی لەلای مە باو بوو، هۆڤیاتی هەروا، لە خۆڕا و بۆ ڕابواردن مومارەسە دەکرا.

هەر کتێبێکی تازەم دەخوێندنەوە، بەشیوەیەکی خویاتر جیاوازی ژیانی ڕووسیم لەگەڵ ژیانی وڵاتانی دیکەدا بۆ بەدیار دەکەوت. ئەم شتە زۆری پەست دەکردم، نەفرەتێکی ئاڵۆزی لە ناخم دروست دەکرد ولەهەمان کاتدا گومانم لە دروستی قسەی ئەم لاپەڕە زەردباوە، چرچ و لۆچ و پەراوێز پیسانە زیاد دەبوو.

لەناکاوا ڕۆمانێکی گونکورم، بەناونیشانی " برایانی زمگانوف " کەوتە دەست، ئەو ڕۆمانەم یەک نەفەس وبە شەوێک خوێندەوە. شتێک سەرسامی کردم کە پێشتر هەستم پێنەکردبوو. بۆجاری دووەم ئەم ڕۆمانە سادە وخەمناکەم خوێندەوە. هیچ ئاڵۆزی یان هاڕوژانێکی تایبەتی تیانەبوو. هەرلە یەکەم لاپەڕەکانیەوە وشک و جدی بوو، وەکو ژینامەی " پیاو چاکان " وشک و جدی دەهاتە بەرچاو.

زمانە ڕوون و ڕەوان و سادە و بەدەر لە هەر مینیاتۆر و ڕازاندنەوەیەک سەرەتا بۆچوونێکی خراپی لەلا دروست کردم. بەڵام دەستەواژە کورت و هەڵبژاردەکانی زۆر بەئاسانی لە مێشکمدا نەخش بوو. بە فەساحەتێکی ئەوتۆ کارەسات و بەسەرهاتی دوو برای ئاکرۆباتی دەگێڕایەوە کەبەدەم خوێندنەوەوە، دەستەکانم بە کتێبەکەوە دەلەرزین. لەکاتێکا گریان ئەوکی گرتبووم و هەنسکم هەڵدەدا، دووبارە ئەو بەشەی چیرۆکەکەم خوێندەوە کە ئاکرۆباتە گەنجەکە بە لاقە

شکاوەکانیەوە، بەسکە خشکێ بۆ هەورەبانەکە دەچوو کە براکەی لەوێندەر بەدزییەوە، مومارەسەی هونەرە دڵخوازەکەیانی دەکرد.

کاتێ ئەم ڕۆمانە جوانەم بۆ ژنی کابرای خەیات بردەوە، تکام لێکرد کە کتێبێکی دیکەی لەم جۆرەم بداتێ. بەدەم پێکەنینەوە پرسی:- مەبەستت چییە؟!

پێکەنینەکەی پەشۆکاندمی. نەمزانی چۆن مەبەستی خۆمی تێبگەیەنم. ئیدی ئەو هەڵیدایە:- ئەمە کتێبێکی خۆش نییە. سەبرکە، کتێبێکت دەدەمێ هەم باشتر بێ هەم خۆشتر..

دوای چەند ڕۆژێک چیرۆکێکی " گرینوود "ی دامێ بەناونیشانی " سەربهوردی ڕاستەقینەی ئاوارەیەکی بچووک ". ناونیشانەکەیم نەچووە دڵەوە. بەڵام لەیەکەم لاپەڕەوە ڕایکێشام و بزەی ڕەزامەندی خستەسەر لێوم. ئیدی بەو هەستەوە کتێبەکەم تا دوادێڕ نەک هەر خوێندمەوە، بەڵکو بە قووتدان قووتم دا. تەنانەت هەندێ بەشیم بۆ جاری دووەم و سێیەمیش خوێندەوە.

بۆم دەرکەوت منداڵانیش لە وڵاتانی بیانیدا، ژیانیان قورسە! ئەوەی ڕاستی بێ ژیانی من لەچاو ژیانی ئەواندا، ئاسان بوو. یانی شتێک لە ئارادا نەبوو کە مایەی نائومیدیم بێت.

گرینوود، ورە و جورئەتێکی تازەی پێبەخشیم. دوای ماوەیەکی کەم کتێبێکی گەورەم بەدەست کەوت بە ناونیشانی " ئوجینیگراندا " گراندەی پیر بابامی بەبیر هێنامەوە، هەرچەندە چیرۆکەکەی کورت بوو وئەمەم پێناخۆش بوو، بەڵام ڕاستگۆیی و حەقیقەت و واقعیەتی تەواوی چیرۆکەکە، ئەفسوونی کردم و قەرەبووی کورتیەکەی بۆ کردمەوە. ڕاستە ژیان ئەم حەقیقەتەی بۆ ساق کردبوومەوە، بەڵام کتێب بە جۆرێکی تازە بۆی کەشف کردم. هەموو ئەو نووسەرانەی کتێبەکانیانم خوێندبووەوە، جگەلە کونگور، بەهەمان شێوازی وەستاکەم، حوکمی توونديان دەربارەی خەڵکی دەدا، زۆرجار وایان دەکرد خوێنەر هاوسۆزی دەگەڵ خەڵکی خوێڕی و بەڕەڵڵایاندا بکات ودژی خەڵکانی چاک وپاک بوەستێتەوە..هەمیشە قەناعەتم وابوو حەقیقەتی ڕاستەقینە و گرینگ لەپشت ئەو خەڵکە پاک و بێگەردانەوە پەنهانە..

لە نووسینەکانی کونگور و گرینوود و باڵزاک دا پیاو تووشی خەڵکانی، نە سەدی سەد خوێڕی وبەڕەڵڵا، نە سەدا سەد قارەمان دەبوو. بەڵکو تووشی خەڵکان و کاراکتەرانێک دەبوو کە زۆر ئاسایی و واقیعی دەژیان، گوتار و ڕەفتاریان واقیعی بوو، قەناعەتبەخش بوو، وەکو ژیانی ڕاستەقینە وابوو، جێگەی هیچ گومانێک نەبوو.

ئیدی بەوجۆرە، لە کتێبی باشەوە، پەیم بە لەزەتی، خوێندنەوە برد. بەڵام کتێبی باش لەکوێ و چۆن پەیدا بکەم؟ ژنی خەیاتەکە یارمەتی نەدەدام.

- ئەمانە لە کتێبە باشەکانن.

بەدەم ئەو قسەیەوە، کتێبێکی ئەرسین هوسای، بەناونیشانی " دوو دەستی پڕ لە گوڵ و زێڕ و خوێن " ی دامێ، لەگەڵ چەند ڕۆمانێکی بالو، بولدیکۆک و، پۆلفیفالدا. ماوەیەکە خووم داوەتە خوێندنەوەی ئەو کتێبانە.

ئەو زۆر لەزەتی لە خوێندنەوەی ڕۆمانەکانی مارییت و فرنر دەبینی، کەچی بەلای منەوە زۆر ناخۆش بوون، هەروەها " شبیلهاگن " شم پێ خۆش نەبوو. لەزەتێکی زۆرم لە چیرۆکەکانی ئویرباخ دەبینی. ڕۆمانەکانی " والترسکوت "م لەوانەی سو و هۆگۆ پێ باشتر بوو. حەزم لەو کتێبانە نەبوو کە سۆزیان دەبزواندم وشادیان پێدەبەخشیم. کتێبی وەکو کتێبە جوانەکانی باڵزاک. ژنە خەیاتەکە لەبەرچاوم بووبە بووکەشووشە، ئەو دڵبەندییەی جارانم، بەرانبەری نەما. کەدەچووم بۆلای ژنە خەیاتەکە ، جلی پاک و خاوێنم لەبەر دەکرد، سەرم شانە دەکرد، هەوڵمدەدا ڕواڵەتێکی جوان و ڕێک و پێکم هەبێت. بەڵام بە زەحمەت ئەو ئاواتەم دەهاتەدی. بەڵام حەزم دەکرد ئەو، ئەوهەوڵی خۆ نواندنەی من ببینێت و بەلای کەمەوە بە ڕاوێژێکی سادە وجدیتر قسەم لەگەڵدا بکات و بەو بزە دەستکردەی سەر لێوەکانیەوە نەمدوێنێت. بەڵام فایدەی نەبوو، بەهەمان شێوەو بە تۆنێکی شیرین و ماندوو، پێشنیازی ئەم کتێب و ئەو کتێبی بۆ دەکردم و دەیگوت: - ئەمەت خوێندووەتەوە؟ بەدڵت بوو؟

- نەخێر.

بەئاستەم برۆ باریکەکانی بەرز دەکردنەوەو چاوانی دەبڕینە من و هەناسەیەکی قووڵی هەڵدەکێشا و دەیگوت: - چما؟

- کتێبی زۆرم سەبارەت بەم بابەتە خوێندووەتەوە.

- سەبارەت بە کام بابەتە؟

- سەبارەت بە ئەڤینداری.

نەرمە پێکەنینێکی بۆ دەکات و دەڵێت:

- خۆ هەموو کتێبەکان باسی ئەڤین و ئەڤینداری دەکەن!

لەسەر کورسییەکی نەرم وپان دانیشتبوو، جووتێ نەعلی فەرووی لەپێدا بوو، پێیە بچووکەکانی دەهەژاند. بەدەم باوێشکدانەوە، ڕۆبە شینباوەکەی لە شانەکانیەوە دەپێچا و، بەسەری قامکە پەمەییەکانی، دەیکێشا بە بەرگی ئەو کتێبەدا کەلە باوەشیا بوو.

پڕ بەدڵ حەزم دەکرد لێی بپرسم:

- بۆچی لێرە بارناکەیت؟ ئەفسەرەکان تا ئێستاش نامەی دڵداریت بۆ دەنووسن و پێت ڕادەبوێرن...

بەڵام زات ناکەم ئەو پرسیارەی لێبکەم. بە کتێبێکی گەورەوە دەربارەی " ڤیان " دەگەڕێمەوە و خەمی دنیام لە دڵدایە.

لەخوارەوە، لە حەوشەدا، هێشتا بە تەوس و توانجەوە، غەیبەتی ژنە خەیاتەکەیان دەکرد. من ئەو قسەوقسەلۆکە کرێت و دزێوانەم کە زیاتر بوختان وهەڵبەستراو بوون، زۆر پێناخۆش بوو، کەلەو دووربم، دڵم بەحالی دەسووتێ و لە ئایندەی دەترسم. بەڵام کە دەچمە حوزوری و چاوە بچکۆلە و تیژەکانی، بەدەنە بچکۆلە ونەرم وشلەکەی، ڕوخساری هەمیشە خەنۆڵی دەبینم، ئیدی هەرچی ترس و بەزەییم هەیە، وەکو مژ ودوومان دەڕەوێتەوە. هەرکە بەهار هات ژنەی تاین لە ناکاوا دیار نەما، ڕۆیی. پاش چەند ڕۆژێکی کەم مێردەکەشی ماڵی پێچایەوەو ڕۆیی. هێشتا شوقەکەیان چۆڵ بوو و چاوەڕوانی کرێچی تازەی دەکرد، بە قاڵدرمەکاندا سەر کەوتمە سەرەوە، ڕوانیمە دیوارەکان، یەکپارچە جێگای بزماری خواروخێچ بوو. شوێنی ئەو وێنە وتابلۆیانەی کە بەدیوارەکانەوە هەڵیانواسی بوو، لە دوورەوە بۆر دەچوونەوە. زەمینەی ژوورەکە دەبریقایەوە، یەکپارچە شڕە کاغەز و بەکرەی دروومان و سەرە مەقەستان و شووشەی عەتری بەتاڵ بوو، سنجاقێکی گەورەی مس لە ئەرزەکەدا کەوتبوو و لەناو ئەوشتانەدا دەبریقایەوە.

زۆر خەمگین بووم، پڕبەدڵ حەزم دەکرد، گەر بۆ تاقە جارێکیش بووە، ژنە وردیلەکەی کابرای خەیات بدینمەوەو سوپاسگوزاری و منەتباری خۆمی بۆ دەرببڕم..

(١٢)

بەرلە ڕۆیشتنی خەیاتەکە و ژنەکەی، شوقەکەی ژێر ئێمە لەلایەن ژنێکی گەنجی چاوڕەشەوە بەکرێ گیرابوو، ئەم ژنە کچێکی منداڵی هەبوو، دایکیشی کە پیرەژنێکی پۆڕ سپی بوو لەگەڵ ئەواندا دەژیا. بەردەوام دارجگەرە کارەباکەی بەدەمەوە بوو و پەیتاپەیتا مژی لێدەدا. ژنە گەنجەکە زۆر جوان و خشیک بوو، قۆڕە دەماخ و لووت بەرز بوو، دەنگی ناسک و قووڵ بوو. کە بیویستایە سەیری کەسێک بکات، بەنازەوە سەری بە پشتا دەبرد، چاوەکانی بچووک دەکرد، وەکو ئەوەی ئەو کەسە زۆر دوور بێت و بەتەواوی نەی بینێت. " تیوفایت "ی سەرباز، بەخۆ و ئەسپێکی لاق باریکەوە دەهاتەبەر ماڵەکەیان. خانمە گەنجەکە بە جلێکی سوارکاری مەخمەڵی قاوەیی درێژەوە، بەجووتێ پووتی زەردەوە، بەجووتێ دەستکێشی درێژی سپییەوە دەهاتەدەرێ. داوێنی کراسە شۆڕەکەی هەڵدەکرد، قامچیەکی دەسک سەدەفی وەنەوشەیی بە دەستێکیەوە دەگرت وبەدەستەکەی تری سەری ئەسپەکەی نەوازش دەکرد وئەسپەکەش بەخۆشییەوە دەمی دەکردەوە، چاوی بۆ دەگێڕا و، سمەکانی بە ئەرزە ڕەقەکەدا دەکێشا و ئازای بەدەنی دەکەوتە جووڵە.

ژنەی گەنج، لەبن لێوانەوە و بەدەم نەوازشتی گەردنی ئەسپەکەوە، دەیگوت:- روبر، روبر!

ئەوسا پێی دەخستەسەر هەر دوودەستی سەربازەکە، کە تێکی پەڕاندبوون و بە هەشتاو خۆی هەڵدەدایە سەر زینەکە. هەنگێ ئەسپەکە، بە غروور و کەش وفشەوە، خەرامان خەرامان بە

ڕێگاکەدا دەکەوتەڕێ. ژنەی تاین، هێندە لێهاتووانە لەسەر زینەکە دادەنیشت، لەتۆوایە بە سوارچاکی گۆشکراوە.

ژنەی تاین زۆر جوان بوو، لەو جوانە دەگمەنانە بوو، کە جوانیان لە تازەبوونەوەی بەردەوامدایە و شادییەکی مەستانە بەدڵ و دەروونی مرۆڤ دەبەخشن. کە تەمەشام دەکرد، ئەو وێنایەم لەلا دروست دەبوو کە دیانا بواتییە، شاژن مارگو، مادموزایل لاڤالیر وهەموو کاراکتەرانی ئەو ڕۆمانانەی کە خوێندبوومنەوە، هەرهەموویان لە جوانیا لەو دەچوون.

خەڵکانێکی زۆر دەهاتنە دیدەنی خانم. هەمیشە دەستەیەک ئەفسەر، لە ئەفسەرانی ئەو سەربازخانەیەی کەلە شارەکەماندا ئۆردوبەزیان کردبوو، لە دەوری بوون. هەموو شەوێک بەسەر ماڵەکەیدا دادەڕژان، و هەموو بەدەم ژەنین و لێدانی پیانۆ، کەمانچە و گیتارەوە ئاهەنگ و شەوبێریان بەرپا دەکرد. سترانیان دەگوت، دەرەقسین. مێجەر ئولیسوف، لە هەموو میوانەکانی دی پتر ڕموودەی ئەو ئاهەنگ وشەوبێریانە بوو، بەلاقە کورتەکانیەوە وەکو فرفرۆکە بە دەوری خانمدا دەسووڕایەوە. ئولیسوف، کابرایەکی قەڵەوی بە خۆوە بوو، قژ بۆزێکی دەم وچاو سورفل بوو، وەکو شاگرد کەشتیان جلەکانی بێسەروبەر بوو. گیتاری جوان دەژەند، بەردەوام ئامادەی هەر خزمەتێکی خانم بوو.

بەڵام کچەکەی خانم، کە کیژێکی قژلوولی بەخۆوە بوو وتەمەنی هەر پێنج ساڵێک دەبوو، لە جوانیا چووبووەوە سەر دایکی و هیچی لەو کەمتر نەبوو. چاوە درشتە شینە پرشنگدار و قەڵافەتە مەندەکەی لەتەمەنی منداڵی نەدەهات.

نەنکی لە بەیانییەوە تا شەوێ مژوولی کاروباری ماڵەوە بوو، توفیاییفی سەربازی گرژ ومۆن و کارەکەرێکی قەڵەوی چاو پڕوشی چاو کز یارمەتیان دەدا. منداڵەکە دایەنی نەبوو، زۆربەی کات بەبێ سەرپەرشتیار لە بانێژەکەدا، یان لەناو خۆڵ و خاشاکی حەوشەکەدا یاری دەکرد. زۆرجار دەمەوئێواران دەچووم گەمەم لەگەڵیا دەکرد. ئەنجام ڕموودەی بووم. ئەویش زۆر خێرا هۆگری من بوو. زۆرجار کە حیکایەتێکم بۆ دەگێڕایەوە بە باوەشمەوە خەوی لێدەکەوت. کە خەوی لێدەکەوت دەمبرد بۆسەر جێگاکەی. ئیدی خووی بەوەوە گرت هەرکاتێ بچوایەتە جێگاوە تا بخەوێ، داوای منی دەکرد تا بچم بۆلای و شەوباشی لێبکەم و هیوای شەوێکی ئارامی بۆ بخوازم. کە دەگەیمە ژووری نووستنەکەی ئەو، زۆر بە ویقار وهێمنی دەستە چکۆلە و خرپنەکانی دێنایە پێشەوەو دەیگوت:- خواحافیز تا سبەی بەیانی. دایە گەورە دەبێ وا بڵێم. نا؟

دایەگەورە، لەکاتێکا تۆپەڵێک دووکەڵی لەدەم و لووتە باریکەکەیەوە دەردەدا، دەیگوت:- بڵێ لە ئەمانی خوادا بی.

کیژەکە، خۆی لە لێفە ڕەنگاوڕەنگ و گۆڵدۆزییەکەیەوە دەپێچا و دەیگوت:- تا سبەی بەیانی لە ئەمانی خوادا بیت. ئیدی دەخەوم.

دایەگەورە بۆی ڕاست دەکردەوە : - نەک تەنیا تا سبەی بەیانی، بەڵکو بۆ هەمیشە.

- چما سبەی بەیانی لەگەڵ هەمیشەدا فەرقی هەیە؟

کیژەکە، وشەی " سبەی " زۆر لەلا خۆشبوو. بە چەمک و مانای ئاینده بەکاری دەبرد. کە لاسکە گیایەک، یان چڵەدارێکی لە گڵەکە دەچەقاند دەیگوت: - ئەمە سبەی دەبێت بە باخ..

یان دەیگوت:

- سبەی ئەسپێک بۆخۆ دەکڕم و وەکو دایکە سواری دەبم و دەچمە گەشت وگەڕان..

کیژێکی زۆر زیرەک بوو، بەڵام زۆر ئاسوودە و خۆشحاڵ نەبوو. هەندێجار لە گەرمەی گەمە و یاریدا، لەناکاوا دەوەستا، لە فکران ڕادەچوو و بێهیچ پێشەکییەک دەیپرسی:

- باشە بۆچی کەشیشان قژیان وەکو قژی ژنان درێژ دەکەنەوە؟

ڕۆژێک دڕوویەک چوو بە دەستیا، قامکی لە دڕووەکە ڕاوەشاند وگوتی:- ئاگادار بە دەنا لەلای خوا شکاتت لێدەکەم و خوا سزات دەدات. خودا دەتوانێ سزای هەموو کەسێک بدات، تەنانەت دەتوانێ سزای دایکەش بدات.. هەندێجار خەمێکی کەم دایدەگرت، خۆی بەمنەوە دەقرساند و چاوە درشتە شینەکانی کە دەتگوت هەمیشە چاوەڕوانی شتێکن دەبڕینە ئاسمان.

- دایە گەورە هەندێجار لێم توورە دەبێت، بەڵام دایکم قەت لێم توورە نابێت. دایکە هەمیشە پێدەکەنێ، هەمووان خۆشیان دەوێ، هەمیشە بەپەلەیە. هەمیشە میوانی هەیە. چونکە زۆر جوانە، لە تەمەشاکردنی تێر نابن. دایکم زۆر قەشنگە. " ئولیسوف " ش دەڵێت جوانە!

حەزم دەکرد گوێ لە قسەکانی ئەم کیژە بگرم، بە قسەکانی دەیبردمە دنیایەکی نائاشناوە، هەرچییەکی دەربارەی دایکی بزانیبا، دەیگوت.

وردە وردە ژیانێکی تازەم بۆ کەشف دەبوو، دووبارە، شاژن مارگو و شاژنانی ناو کتێبەکانم وەبیر هاتنەوە، ئەمە هێندەی دی متمانەی بە کتێبان و ئەو بویەرانەی لە دەوروبەرم ڕوویان دەدا، زیاد دەکرد.

شەوێک، کە ئاغایانم بۆ گەشت وگەڕان چووبوونە کەناراوەکانی ڤۆلگا و هێشتا نەهاتبوونەوە، من لەسەر پلیکانەکان دانیشتبووم و منداڵەکەم بەباوەشەوە بوو، دایکی بەسواری ئەسپەکەی هاتەوە، سووکێ خۆی هەڵدایە خوارەوە، سەری بردبووە دواوە، لێی پرسیم:- چیەتی؟ خەوتووە؟

- بەڵێ.

- بەڕاست؟

توفیاییفی سەرباز بە هەشتاو هات و ئەسپەکەی برد. خانم قامچیەکەی کرد بەبەر پشتێنەکەیدا. باوەشی گرتەوەو هاواری بەسەر مندا کرد: - کوا بمدەیە.

- قەیدی ناکا من هەڵیدەگرم.

خانم بەجۆرێ هاواری بەسەرما دەکرد وەکو ئەوەی من ئەسپەکەی بم، بەدەم هاوارەوە لاقی بە عاردیدا دەکوتان.

منداڵەکە لە خەو ڕاپەڕی، چاوانی هەڵێنان. دایکی ناسییەوەو باوەشی بۆ گرتەوە. ئەوان ڕۆیشتن. هەڵبەتە من زۆرم پێناخۆش بوو کە خانم هاواری بەسەرما کرد، هەرچەندە هەمووان لە خزمەتیا بوون و هەر ئەمرێکی بکردایە بۆیان جێبەجێ دەکرد.

دوای چەند خولەکێک کارەکەرە چاو پروشەکە هات بۆلام و گوتی:

- کچێ، پەڵپی گرتووە و نایەوێ بنووێت تا شەوباش لە تۆ نەکات.

بەوپەڕی قۆرەدەماخی خۆم بە ژووری دانیشتندا کرد. خانم دانیشتبوو و منداڵەکەی بە باوەشەوە بوو و جلەکانی لەبەر دادەکەند. هەرکە چاوی بەمن کەوت بە کچەکەی گوت:

- دەی فەرموو، ئەوە دێوەکەت تەشریفی هێناوە!

- ئەوە دێو نییە، هاوڕێمە، گەمەم لەگەڵ دەکات.

- بەڕاست؟ حەزدەکەی دیارییەکی بچکۆلە پێشکەش بە هاو وازیەکەت بکەین؟

- بەلێ، بەڵێ. با پێشکەشی بکەین!

- دەی زۆرچاکە، تۆ بڕۆ بنوو، من دیارییەکەی دەدەمێ.

کچە چکۆلەکە، دەستی بۆ درێژکردم و گوتی: - تا سبەی خوداحافیز، تا سبەی لە ئامانی خوادا بیت..

خانم، بە مەندەهۆشی هاواریکرد: - کێ ئەو قسەیەی فێر کردوویت؟ نەنکت؟

- بەڵێ.

وەختایەک کارەکەرەکە کچەکەی برد، خانم بە قامکان ئاماژەی کردمێ:

- چیت دەوێ بتدەمێ؟

بەرسڤم دایەوە کە هیچم ناوێ، بەڵام ئەگەر دەکرێ کتێبێکم بە ئەمانەت بدەیتێ تا بیخوێنمەوە.

بە قامکە فێنک وبۆنخۆشەکانی چەناگەی هەڵبڕیم و بەدەم بزەیەکی ئەفسووناویەوە لێی پرسیم: - ئا، حەزت لە خوێندنەوەیە؟ چ کتێبێکت خوێندوونەوە؟

کە پێدەکەنی هێندەی دی لەبەرچاوم جوانتر دەبوو، بەشەرمەوە ناوی چەند کتێبێکم بۆ ژمارد.

لەکاتێکا قامکەکانی بەسەر مێزەکەدا دەکێشا، پرسی:

- چ لەزەت و خۆشییەکت لەم ڕۆمانانە دیتووە؟

بۆنێکی خۆش وتووند لە سەراپای دەهات، ئەم بۆنە تێکەڵبە بۆنی ئارەقەی ئەسپە ڕەهوانەکە دەبوو. بەبێدەنگی لەپشت برژانگە درێژەکانییەوە تێی دەڕوانیم. تا ئەو کاتە هیچ کەسێک بەوجۆرە تەمەشای نەکردبووم.

ژوورەکە هێندەی موبیلە و کەلوپەلی جوانی تیابوو، تەواو بچووک دەینواند و هێندەی هێلانە چۆلەکەیەکی لێ مابووبووەوە. گەڵای درەختانی باخەکە دەوروبەری پەنجەرەکانی گرتبوو، شووشەی سپی سۆپاکە لە تاریک و ڕوونی ژوورەکەدا دەبریسکاتەوە و پیانۆیەکی ڕەش لە تەنیشت سۆپاکەوە بوو. کۆمەڵێک چوارچێوەی زێڕ بە دیوارەکەوە هەڵواسرابوون. لەناو هەر یەکێکیاندا شادەتنامەیەک هەبوو کەبە پیتی درشتی سلاڤی کۆن پڕکرابوونەوە، لەژێر هەریەکێک لەم شادەتنامانە تەمغەیەکی گەورەی ڕەش هەبوو، کەبە پەتێکەوە هەڵواسرابوو. هەمو ئەم شتانە وەکو من بە شەرمەوە و ژێراوژێر غەرقی تەمەشای جوانی ئەم خانمە بوون. هەرچۆنێ بوو بۆم ڕوونکردەوە کە ژیانم زۆر ناخۆشە و تەنیا خوێندنەوە ئەو ناخۆشیانەم لەبیر دەباتەوە.

لەجێگای خۆی هەستا وگوتی:

- بەڕاست؟ کەواتە نەهەقت نییە.. بەڵام وابزانم هیچ دەسەڵاتێکمان نییە.. حەز دەکەم کتێبێکت بدەمێ، بەڵام جارێ لەبەردەستمدا نییە.. با، دەتوانی جارێ ئەمە بەریت..

کتێبێکی زەردباویچرچ ولۆچی لەسەر قەنەفەکە هەڵگرت وگوتی:- کە تەواوت کرد، بەشەکانی دیکەشت دەدەمێ، خۆی چوار بەرگە.

کتێبی " نهێنییەکانی سان پترسبووگ " ی " میرمیچرسگی " م نایە بن باخەڵم و لەوێندەر هاتمە دەرێ. زۆر بەگەرمی دەستم بە خوێندنەوە کرد. هەرزوو، لەیەکەم لاپەڕەکانی کتێبی ناڤبرییەوە بۆم بە دیارکەوت کە نهێنییەکانی سان پترسبۆرگ، زۆر لە نهێنی شارانی وەکو پاریس، مەدریدو لەندەن، بێ ڕەونەقترە. تاقە شتێک کەلەو کتێبەدا سەرنجی ڕاکێشام حیکایەتی ئازادی و کوتەک بوو.

ئازادی گوتی:- من لەتۆ بالاترم چونکە لە تۆ ئاقڵترم.

کوتەک وەڵامی دایەوە:- شتی وانییە، من لەتۆ باڵاترم چونکە لەتۆ بەهێزترم.

ماوەیەک بەو گەنگەشەیەوە بەسەر دەبەن، ئەنجام بووبە شەڕیان. کوتەک بەربووە وێزەی ئازادی، شل کوتی عەمری کرد، ئەوەندەی لەبیرم مابێ، ئازادی لە خەستەخانە کەوت و لەوێندەر گیانی سپارد.

یەکێک لە کاراکتەرانی کتێبەکە بابایەکی نەهلیستی بوو، ئەوەی لەبیرم مابێ، خەڵکی نەهلیست لە گۆشەنیگای میچرسکییەوە، زۆرخراپە، ژەهری لێدەبارێ، ئەوەندە ژەهرداره، تاقە

نیگایەکی بەشی ئەوە دەکات مریشکێک بکوژێت. ئیدی وشەی نەهلیست مانا و چەمکێکی نەنگینی لەلا پەیدا کردم، جگەلەوە هیچی دیکەلەو زاراوەیە حاڵی نەبووم، دووچاری نائومیدی بووم. وادیاربوو من لە کتێبانی باش حاڵی نەدەبووم، چونکە هیچ لەم کتێبە حاڵی نەدەبووم، ئیدی هەستم کرد، دەبێ کتێبێکی باش بێت. بێگومان خانمێکی وا جوان و فامیدە کتێبی خراپی نەدەخوێندەوە. کە ڕۆمانەکەی " میچرسکی "م بۆ بردەوە، لێی پرسیم:- بەدڵت بوو؟

بە ئەستەم وەڵامم دایەوە کە نە، چونکە دەترسام تووڕە ببێت. بزەیەکی کرد و خۆی کرد بەپشت پەردەی ئەو دەرگایەدا کە دەچووە سەر ژووری نووستنەکەی، دوای ماوەیەک بە کتێبێکی چکۆلەی بەرگ شینەوە زڤڕییەوە:

- من دڵنیام ئەمەت بەدڵ دەبێت. بەڵام ئاگات لێی بێت!

کتێبەکە کۆمەڵە قەسیدەیەکی پوشکین بوو: هەر هەموویانم لە یەک دانیشتندا خوێندەوە. ئەوەندەم بەدڵ بوون، دەتگوت خۆم لە جێیەکی یەجگار جواندا بینیوەتەوە و حەزم دەکرد بە کەڕەتێک هەر هەموو پەنا وپاسار و گۆشەو کەنارەکانی کەشف بکەم. ڕێک وەکو کەسێک بووم، کە ماوەیەکی زۆر بەناو جەنگەڵ و قۆپی و زەلکاودا ڕێ بکات و بڕستی لێ ببڕێت و لەناکاوا خۆی لە وشکانیەکی پڕ هەتاوی بەگوڵ و وگوڵزاردا ببینێتەوە و حایر وحەپەساو بۆ ماوەیەک سەیری دەوروبەری خۆی بکات و پاشان لە خۆشیان بەغاردان بەناو ئەو دەشت ودەرە بکەوێ.

پوشکین، بە سادەیی ویەکنەوایی و ڕیتمی قەسیدەکانی بە ڕادەیەک ئەفسوونی کردم کە تاماوەیەکی زۆر پەخشانم لە بەرچاو کەوت، بەشتێکی ناسروشتیم دەزانی. بە ناڕەحەتی بەرهەمێکی پەخشانیم دەخوێندەوە. پێشەکییەکەی چامەی " روسلان و لودمیلا " ئەوەندە جوان بوو، لەتۆوایە کورتە و پوختەی هەموو حیکایەتە جوانەکانی نەنکمی لەخۆ گرتووە.

بەتایبەتی چەند دێڕێکی ئەوەندە پاراو وناسک و وردو دروستبوون کەبەجارێ ئەفسوونی کردم و لەزەینمدا نەخش بوو:

لەوێ، لەسەر ڕێگا نادیارەکان

جێ پێی حەیواناتی بێ ناو دەبینرێ..

من لەبەر خۆمەوە، ئەوبەیتە ئەفسووناویانەم دەخوێندەوە و ڕێگا نادیارەکانم دەبینی کە جێ سمی حەیواناتی بێ ناونیشانیان بەسەرەوەبوو، ئەو جێ پایانەم بەسەر گیایە پێ شێل کراوەکانەوە دەبینی کە ئاونگ وەکو مرواری بەسەریانەوەو لەژێر تیشکی هەتاوەکەدا دەدرەوشایەوە. ئیدی هەرکاتێ کە ئەو شیعرانە و ڕیتم وڕەوانی ئەو شیعرانەم بیر دەکەوتەوە جەزمەیەکی تایبەتی دەیگرتم، حاڵم لێدەهات. بەمە دەبووژامەوە، زۆر خۆشحاڵ دەبووم، ژیانم لەلا ئاسان دەبوو، ئیدی ئەم حاڵە بۆ من وەکو دەستپێکی ژیانێکی نوێ بوو. خۆشی لەوانەی کە خوێندنەوە بەڵەدن!

من چیرۆکەکانی پوشکینم زۆر بەدڵ بوون، لە هەموو نووسینەکانی تری وی، باشتر لێیان حاڵی دەبووم. ئەوەندەم خوێندبوونەوە ئەزبەرم کردبوون. کە دەچوومە ناو جێگاوە، تا خەو دەیبردمەوە، قەسیدەکانیم لەبەرخۆوە دەگوتەوە. زۆرجار چیرۆکەکانیم بۆ خولامانی ئەفسەرەکان دەگێڕایەوە، ئیدی قاقا پێدەکەنین یان جنێویان دەدا، سیدوروف دەستی بەسەرما دێنا و دەیگوت: - پەح کە جوانن!

ئاغاکانم هەستیان بەو گۆڕانانە دەکرد کەبە سەرم دەهاتن، پیرەژن بایدایەوە سەر خوتەخوت و بۆڵەبۆڵەکانی خۆی:

- ئەم هەتیوە بەرەڵڵایە پیس خووی داوەتە خوێندنەوە. چواردانە ڕۆژە سەماوەرەکەی خاوێن نەکردووەتەوە! ئەگەر دەست دەدەمە دا رو...

من باکم بە دار نەبوو، بەم دێڕە شیعرانە بەرگریم لەخۆم دەکرد:

ئەی پیرەژنی جادووباز

ڕوحی ڕەشی تۆ

ئاوێتەی شەڕ بووە شەڕ..

خانمە گەنجەکە ڕۆژبەڕۆژ لەبەرچاوم جوانتر وبەقەدرتر دەبوو! کتێبی زۆر باشی دەخوێندەوە! کتێبەکانی ئەم وەکو هینەکانی ژنە وردیلەکەی کابرای بەرگدروو نەبوون!

ئەو ڕۆژەی کتێبەکەم بۆ بردەوە، زۆر خەمین و پەست بووم، حەزم نەدەکرد کتێبەکەی بدەمەوە. بە ڕاوێژێکی پڕ متمانە گوتی: - بەدڵت بوو، نا؟ هیچت دەربارەی پوشکین بیستووە؟

ئەوەی ڕاستی بێ وتارێکم دەربارەی پوشکین، لە گۆڤارێکا خوێندبووەوە. بەڵام حەزمدەکرد شتێک لەوەوە، لەزاری ئەوەوە سەبارەت بە پوشکین ببیستم. بۆیە گوتم: نە..

ئیدی بەکورتی باسی ژیان و مردنی پوشکینی بۆ گێڕامەوە. ئیدی بە بزەیەکی پاراو، تەڕ، نمناک وەکو بزەی ڕۆژێک لە ڕۆژانی بەهار کۆتایی بە قسەکانی هێنا:

- خۆ بینیت، خۆشویستینی ژنان چەند مەترسیدارە!

گوتم:

- لەوانەیە مەترسیدار بێت، بەڵام هەمووان دەکەونە داوی ئەشق و ڤیانەوە، ژنانیش لەلای خۆیانەوە گیرۆدەی دەبن و پێوەی دەتلێنەوە.

لەبەینی برژانگە درێژەکانییەوە، وەکو چۆن تەمەشای هەر شتێکی دەکرد، بەو ئاوایە تەمەشای کردم و بەدەنگێکی سەنگین گوتی:

- بەڕاست؟ مانای ئەو قسەیە دەزانی؟ ئەگەر دەیزانیت هیوادارم لەبیری نەکەیت!

ئەوجا پرسیاری ئەوەی لێکردم کە چ قەسیدەیەکم لاپەسندە. نازانم چ وەڵامێکم دایەوە، بەڵام هەر شیعرێکم لەبەر بوو، بەدەنگی بەرز و جووڵاندنی دەستەکانمەوە، هەموویم بۆ خوێندەوە، ئەو زۆر بە جدی و بە خامۆشی گوێی بۆ گرتم. هەنگێ لە جێگەی خۆی هەستا و بە ژوورەکەدا کەوتە ڕاوێچکە و هاتوچۆ. بەدەنگێکی بیرناکەوە گوتی:

- دەبوایە دەوامی قوتابخانە بکەی بچکۆل گیان! دەبێ بیرێک لەمە بکەمەوە. تۆ بە خزماتی دەگەیە ئاغاکانت؟

بەئەرێ وەڵامم دایەوە. وەکو یەکێک لۆمەی من بکات و خەتاکە بخاتە ئەستۆی من گوتی:- حەیفێ!

کتێبی " سروودەکانی برانجیە "ی دامێ، چاپێکی زۆر جوان بوو، بەرگێکی چەرمی سووری وێنەداری هەبوو. ئەم شیعرانە کە ئاوێتەیەکی سەیر بوون، لە ڕەنج و شادی بەجارێ شێتیان کردم. وەختایەک کە وشە تاڵەکانی " پیرەمێردی گەدا "م دەخوێندەوە، خوێنی دەمارەکانم دەمەیی:

بۆچی نامخەنە ژێر پێیەکانتانەوە

وەکو مێروویەکی دزیو پانم ناکەنەوە

ئەی پیاوچاکان؟

ئاخ، تەنیا ئەوەتان پێیە

فێرم بکەن، لەپێناوی مرۆڤاهی دا

ڕەنج بدەم!

هەنگێ، لەترسی باهۆزو

زریانی زستانە پەنا بۆ پەناگەیەک دەبەی

وهەنگێ ئەم کرمە

دەبێ بە مێروولەیەکی ماندوو

خۆشم ویستن، وەکو خۆشەویستی

برا بۆ برا

لێ نها، بووم بە پیرەمێرێکی

ئاوارە

وەکو دژمنێکی ئێوە دەمرم.

دوای ئەوە بەدەم خوێندنەوەی (مێردی گریاو)ە وە پێکەنیم تا ڕادەی گریان. ئێستاش تێبینی یەکەی بیرانجیەم لەبیرە کە:

نەفسی سادە وخاکی

بە ئاسانی

هونەری ژیانی

شاد فێردەبێت!..

بیرانجیە، جۆرە جورئەتێکی نەرێنی خراپ و ئارەزووی لاساری وڕووبەڕوو بوونەوەی خەڵکی لە دڵ و دەروونمدا دروستکرد. بەتووندی بەڕووی خەڵکیدا دەچوومەوە. ئیدی لەماوەیەکی زۆر کەما بووم بە وەستای ئەم هونەرە. قەسیدەم لەبەر دەکرد و لە مووبەقەکەدا، بە شادمانیەوە بۆ خزمەتکارەکانم دەخوێندنەوە.

بەڵام زۆری پێنەچوو، ناچار پەیوەندیم لەگەڵیاندا بڕی و هاتوچۆی مووبەقەکەیانم نەدەکرد، چونکە ئەم بەیتە شیعرەی برانجیەیان کردبوو بە بیانوو تا پەیڤ و دەستەواژەی نەنگین دەربارەی کچان بهۆننەوە:

ئایا هەموو کڵاوێک

لە کیژۆڵەیەکی

هەڤدەساڵان نایەت؟

ڕۆژێک گفتگۆیەکی پیس دەربارەی ژنان زۆری پەست کردم، دەهری کردم، ناچار تاوەیەکم بەسەری یەرموخین دا کێشا. سیدوروف وچەند خولامێکی دی فریاکەوتن، لە ژێر دەستیا دەریان هێنام.ئیدی لەوە بەداوە زاتم نەکرد، پێ بنەمە مووبەقی ئەفسەرەکانەوە.

(١٣)

گەڕانم لێ قەدەغە بوو، ڕاستت دەوێ کاتی گەشت و گەڕانم نەبوو. ڕۆژبەڕۆژ کارم زیاتر دەبوو. جگە لەکاری ئاسایی ڕۆژانەم کە بریتی بوو لە چوونە بازاڕ، شت کڕین بۆ ماڵەوە، گەیاندنی هەر ڕاسپاردەیەک، واتە کاری خزمەتکارێکی هەمەکارە، هەموو وەختەکەی لێدەگرتم، دەبوایە هەموو ڕۆژێک پارچەیەک لە چوارچیوەیەکی دارین بنەم و بە بزمار لە هەر چوارنکالەوە قایمی بکەم و ڕەسمەکانی وەستامی پێوە بنەم، هەندێجار ڕەسم و نەخشەکانیش کۆپی بکەم، حیسابی تێچووەکەی بکەم و لیستی موشتەرییە داواکارەکان بگرم. وەستام لە بەیانییەوە تا ئێوارێ، لەیەک وچان، کاری دەکرد.

لەم سەروبەندەدا، بیناکانی سەربە شارەوانی نیژنی نوڤگورود خەریک بوو دەستاودەستیان پێدەکراو لە موڵکی گشتیەوە، دەگۆڕان بۆ موڵکی تایبەتی بازرگانان. ئیدی تەڤگەرێکی چڕ لە ئارادابوو بۆ دروستکردنی دووکان و فرۆشگایان. ئەم پێشهاتانە ڕەونەقێکی زیاتری بە کارەکانی وەستام بەخشی بوو، ئەویش چەند گرێبەستێکی کردبوو بۆ نۆژەن کردنەوەی دووکانانی کۆن و دروستکردنی دووکانێن تازە. هەندێ نەخشەی کێشا بۆ " گۆڕینی عاموودی دارین و دروستکردنی پەنجەرەێن بچووک " و ئەوجۆرە کارانە. من ئەو ڕەسم و نەخشانەم، لەگەڵ زەرفێکدا کە ئەسکەناسێکی بیست و پێنج ڕۆبڵی تیابوو، دەبرد بۆ ئەندازیارێکی پیری تەلارکاری، ئەویش دوای ئەوەی پارەکەی دەخستە تەنەکەی باخەڵی، ئەم وشانەی لەسەر نەخشەکان دەنووسی: " هەموو نەخشەکانی، ئەو بینایانەی ئێستا، وردبینی کراون و کارەکە هەرهەمووی بە سەرپەرشتی خاوەنی ئەو ئیمزایەی خوارەوە ئەنجام دراوە. " هەڵبەتە نە هیچ وردبینییەک و نە هیچ سەرپەرشتیەکی ئەو بینایانە نەکرابوون. ئەمە جگەلەوەی ئەندازیاری ناقبری نەیدەتوانی سەرپەرشتیاری هیچ پرۆسەیەکی بیناسازی بکات، چونکە نەخۆش بوو و دەبوایە بەبەردەوامی لەماڵەوە بێت.

ئیدی بەرتیلم بۆ سەرپەرشتیاری بازاڕ و زۆر فەرمانبەری دی دەبرد و لەجیاتی ئەوە، وەستام گوتەنی " مۆڵەتنامەی جۆرەها کاری نایاساییم " لێیان وەردەگرت. جا لەهەنبەر ئەم کارەدا، ئەو شەوانەی ماڵی ئاغاکانم دەچوون بۆ جێگایەک، ڕێگەم پێدەدرا شەوێ بۆخۆم لە حەوشەدا چاوەڕوانیان بکەم، کە زۆر بەکەمی دەچوونە شوێنان، کە دەشچوون دوای نیوەشەو دەگەڕانەوە. جا لەو ماوەیەدا یان لەسەر پلیکانەکان یان لەسەر کۆمایەک ئێزینگ و قەڵاشکەری دادەنیشتم، وچاوم دەبڕییە پەنجەرە ڕوناکەکانی ژووری ئەو خانمە جوانەی کە کتێبەکەی پوشکینی دابوومێ، بە وردی و تاسەمەندییەوە گوێم بۆ دەنگی ئەو مۆسیقا وگفتوگۆیە خۆشانە ڕادەدێرا کەلەوێندەرەوە بەرز دەبوونەوە.

پەنجەرەکان کراونەتەوە. لەبەینی پەردەکان وگەڵا وگوڵەکانەوە، تارمایی و سێبەری هاتوچۆی ئەفسەرە بەژن زراڤەکانم دەبینی. مێجەری خرپن ئولیسف بە شان هەڵتەکاندن و ورگ بادان دووی خانم دەکەوت. خانم بە ئاڕایشتێکی سادە وجوانەوە، دەتگوت بەسەر ئەوانەی دەوروبەرییەوە دەفڕێ.

من لە دڵی خۆما وبەیادی ئەو کتێبەوەکە جارێک خوێندبوومەوە، ناوم نابوو شاژنە مارگو. لەدڵی خۆما دەمگوت: " ئەمە ئەو ژیانە خۆشەیە کە کتێبە فەرەنسیەکان باسی دەکەن. " بەو خەیاڵانەوە دەمڕوانیە پەنجەرەکان. بەو دیمەنانە پەست دەبووم، لەدڵی خۆدا بەغیلیم بەو هەموو پیاوەدا دەهات کەبە دەوری خانمە جوانەکەی لەمەڕ مندا دەخولانەوە. لە دڵی خۆما دەمگوت: " دەڵێی هەنگن بەدەوری گوڵدا دەخولێنەوە."

ئەفسەرێکی باڵابەرز، ڕوخسار خەمناک، جێ زامێک بە هەنیەیەوە بوو، چاوەکانی بە قووڵا چووبوون، کە لەوانی دی کەمتر هاتوچۆی ماڵی خانمی دەکرد، بەڵام هەرکاتێ دەهات

کەمانچەکەی لەگەڵ خۆیدا دەهێنا، ئەوەندە بەسۆز وسیحراوی دەیژەند، کە ڕێبوارانی ناچار دەکرد بوەستن وگوێی بۆ ڕادێرن، خەڵکی کۆڵانەکەی خۆمان لەسەر کۆما دارەکان خڕدەبوونەوەو گوێیان لێدەگرت. تەنانەت ئاغاکانی منیش، کەلە ماڵ بوایەن پەنجەرەکانیان دەکردەوە و گوێیان لێدەگرت و ستایشی ژەنینەکەیان دەکرد. هەرچەندە ئەوەندەی لەزەتیان لە خواردنی ماسی دەبینی، نیو ئەوەندە لەزەتیان لەم موسیقایە و هیچ موسیقایەکی دی نەدەبینی.

ئەم ئەفسەرە هەندێجار بە دەنگێکی خۆش هەڵیدەکردە گۆرانی یان بەیتێکی دەخوێندەوە، لەوکاتەدا دەستی دەنایە سەر هەنیەی و هانکەهانکی پێدەکەوت. ڕۆژێک کەمن دەگەڵ کچەکەی شاژنە مارگۆدا لەژێر پەنجەرەکەدا گەمەم دەکرد، شاژنە مارگۆ (خانمە جوانەکە) داوای لە ئەفسەرەکە کرد کە ستران بڵێت.. یارۆی ئەفسەر بەگوێی نەکرد، وەختایەک خانم پێداگری لێکرد، ناچار بەدەنگی بەرز ئەم بەیتەی دا بەگوێی دا:

ئاواز و گۆرانی پێویستی بە جوانیە

جوان پێویستی بە ئاواز و گۆرانی نییە.

ئەم شیعرە کاری لەناخم کرد، خۆشم نازانم بۆچی لەوکاتەدا هەستم بە جۆرە خۆشەویستیەک بەرانبەر بە ئەفسەرەکە کرد.

خۆشترین کاتم ئەو ساتانە بوو کە خانم بەتەنیا لە ژوورەکەی خۆی بەدەم پیانۆلێدانەوە دادەنیشت ومن لە پەنجەرەکەوە تەمەشام دەکرد. موسیقاکە مەستی دەکردم، جەزمە دەیگرتم، جگەلە پەنجەرەکەی بەرانبەرم و تارمایی شووش وباریکی ئەو ژنە نەجیبەی کەبە قامکە سپیەکانی پیانۆکەی دێنایە ئاواز وبە ئاستەم لەبەر تیشکی زەردی چراکەدا دەبینرا، هیچی دیکەم نەدەبینی، پەنجە سپیەکانی دەتگوت چۆلەکەن و بەسەر دوگمەکانی پیانۆکەوە باڵەفڕە دەکەن.

خەیاڵاوی تەمەشام دەکرد، گوێم لەو موسیقا خۆشە دەگرت و لەدڵی خۆدا دەمگوت: ڕۆژێ لەڕۆژان گەنجێک دەدۆزمەوەو یەکسەر پێشکەشی شاژنە مارگۆی دەکەم، تا دەوڵەمەند ببێت! ئەگەر سکوبیلیف بام، سەرلەنوێ شەڕم لە دژی تورکان ڕادەگەیاند، سەردەکەوتم، سەربەهای دیلەکانم وەردەگرت و لەکەناری ڤولگادا، لە جوانترین شوێنی شارا کۆشکێکم بۆ ساز دەکرد، تا لەم کۆڵانە پیسە ڕزگاربێت، کە خەڵکە قەرە بەختەکەی تەنیا ئیش و کاریان ئەوەبوو، بوختان بۆ ئەو ژنە بکەن و ناوی بزڕێنن.

دەتگوت هەموو ئەو کارەکەرو خزمەتکار و دەر ودراوسێیانەی لەم گەڕەکەدا خڕ بووبوونەوە، بەتایبەتی خانمەکانی ماڵە ئاغای من، تەگبیریان کردبوو، کە بوختانی نادروست و نابەجێ بۆ شاژنە مارگو بکەن، وەکو چۆن ئەوەیان لەگەڵ ژنەکەی کابرای خەیاتدا کردبوو، بەڵام سەبارەت بەم خانمە جوانە دەنگۆکان نزمتر بوون و کەمتر دەبیستران. هەرچەندە خەڵکەکە بەغیلیان بەجوانی و دەوڵەمەندی وسەربەستی و شەوبێرییەکانی دەبرد، بەڵام لەبەر ئەوەی بێوەژنی

پیاوێکی بەدەسەڵات بوو، لێی دەترسان و لێی دەپرینگانەوە. جارێکیان " توفیاییف " ی سەرباز (پیاوێکی خوێندەوار بوو و بەبەردەوامی ئینجیلی دەخوێندەوە) بۆی گێڕامەوە کەهەموو ئەو ڕێزنامانەی بە دیواری ژوورەکەیەوە هەڵواسراون لەلایەن تزارانی جیاوازەوە بە ئاباد و ئەژدادی مێردەکەی بەخشراون. لەوانە: گودونوف، ئەلکسی، و پترۆسی مەزن. پێدەچوو، هەموو ئەو بەدگۆ ترسنۆکانە، لەوەش بترسن، کە خانم بە قامچییە دەسک سەدەفەکەی بەربێتە وێزەیان. دەگێڕنەوە کە گوایە جارێک ئەو کارەی دەرهەق بە فەرمانبەرێکی گۆساخ کردبوو، تا جووڵابوو لە ژێر قامچیدا جوڵاندبووی.

بۆ نەگبەتی ئەو قسانەی بە چپە و بەدەنگی نەوی دەکران، زۆر لەو قسەڵۆکانە خراپتر و کرێت تر بوون کەبەدەنگی بەرز دەکران.

بەڕاستی من ئەو قسەوقسەڵۆکانەم زۆر لەبەرگران بوون، ئەم خانمە جوانە و ژنەکەی کابرای خەیاتیان بەیەک چاو تەمەشا دەکرد. ئەوەی ڕاستی بێ من سەرم لە هۆ و سەدەمی ئەم بەغیلی و دژمنایەتیە دەرنەدەکرد. بەڵام زۆرم لەلا ناخۆشبوو. جارێکیان ڤیکتوری برای وەستاکەم گێڕایەوە شەوێکیان، کە دوای نیوەشەو بۆ ماڵ گەڕابووەوە، تەمەشایەکی پەنجەرەی ژووری نووستنەکەی شاژنە مارگوی کردووەو بینیویەتی بە ماکسی خەوەوە لەسەر قەنەفەیەک دانیشتووە ومێجەر ئولیسوف لەبەردەمیا چۆکی داداوەو نینۆکەکانی بۆ کردووەو بە ئیسفەنجێک هەردوو پای سڕییوە.

داکی ئاغام، کەگوێی لەو قسانە بوو، جوێنێکی دا و ڕووی وەرگێڕا. خانمی چکۆلەش، لە شەرما سوور بووەوەو هاواریکرد:

- بەسە ڤیکتور! شەرم ناکەی! ئینسان دڵی تێک هەڵدێت! ئەم خانمە بەناو بەڕیزانە! هەموویان وان! نەعلەت لە پێستی سەری چاکیان!

وەستام بزەیەکی بۆکرد وبێدەنگ بوو، ئەم خامۆشییەی ئەوم زۆر بەدڵ بوو، دەترسام ئەویش خۆی بکات بە شەریکی ئەو هەموو بوختان و ئیفترایانە. جووتەژن، بووک و خەسوو، کەبە ڕواڵەت بێزاری ونەفرەتی خۆیان دەردەبڕی، بەرۆکی ڤیکتوریان بەرنەدەدا و بە پرسیاران دایان دەگرتەوە: - گوتت خانم چۆن دانیشتبوو؟ مێجەر چۆن کەوتبووە سەر چۆکان؟

- بەچاوی خۆت دیتت؟

ڤیکتور، کەخۆی بەو حاڵەوە بینی، هێندەی دی پێوەنا وگوتی:

- خۆزگە مێجەرتان دەبینی، سوور بووبووەوە، زمانی دەرهێنابوو و بستێ شۆڕ بووبووەوە..

من بەش بەحاڵی خۆم، هیچ نەنگیەکم لەوەدا نەدەبینی کە مێجەر نینۆکەکانی خانم بکات. بەڵام ئەوەم بەدرۆ دەزانی کە زمانی دەرهێنابێ. بە درۆیەکی شاخدارم دەزانی، بۆیە خۆم پێنەگیراو بە ڤیکتورم گوت:

- باشە ئەگەر ئەم کارانە دزێو و عەیبە بێت، بۆچی لە پەنجەرەکەوە سەیرت دەکرد؟ خۆ منداڵ نیت..

هەڵبەتە، هەرهەموویان لەجیاتی ئەوەی وەڵامم بدەنەوە، بە جنێوان دایانگرتمەوە. بەڵام جنێوەکانیان بەهیچ جۆرێ کاری تێنەکردم تەنیا یەک مەیل، مەیلێکی زۆر جدی هانی دەدام کە بچمە نهۆمی خوارەوەو وەکو مێجەر، لەبەردەم خانمدا چۆک دابدەم و ئەوسا پێی بڵێم:- لێرە باربکە، تکایە لێرە باربکە!

ئیدی لەمیانی خوێندنەوەی کتێبانەوە، گەیی بوومە ئەو قەناعەتەی کە ژیانیش، جۆر و شێوەی جیاوازی هەن، خەڵک، بیرو باوەڕو، هەست وسۆزی جیاواز هەن، ئیدی ئەم ئەپارتمانە بەهەموو خەڵکەکەیەوە، مایەی بێزاری ونیگەرانیم بوو. ئەپارتمانی چی، یەکپارچە دەنگۆ و قسە وقسەڵۆک بوو، کەس نەبوو، لە بوختان و ئیفترایان بخەلەسێت. بۆ نموونە بە قەشەی لەشکرەکەیان، کە پیاوێکی نەخۆشی داماو بوو، دەگوت کابرایەکی ئالوودەو داوێن پیس ومێبازە. هەموو ئەفسەرەکان و ژنەکانیان بەگوتەی ئاغاکانی من، خەڵکی بەڕەڵڵا و داوێن پیس وداوێن تەڕ بوون.

بێزم لەو قسە بێتام و قێزەونانە دەهاتەوە کە سەربازەکان، دەربارەی ژنان دەیانکرد. زیاتر لە ئاغاکانم بێزار و وەڕەز بووم. زۆریان حەز لە بوختان و ئیفترا بوو، زمانیان لە مەقەستی دۆمان دەچوو، کەسیان نەدەبوارد، لەزەتیان لە بەدگۆیی دەبینی، خواخوایان بوو بکەونە زەمی کەسێک، ئیدی ڕووتیان دەکردەوە، لەزەتیان لەم پاشملەبێژیە دەبینی، پێدەچوو بەوە قەرەبووی ئەو ژیانە ناخۆشە بکەنەوە کە تیایدا دەژیان.

کەبە ئاشکرا لە عەلەیی شاژنە مارگۆ دەدوان و هەزار ویەک قسەی دزێویان دەدایەپاڵ، هەرچەندە بەتەمەن بچووک بووم، بەڵام لەزگ بوو لەداخا شەق بەرم، تووڕە دەبووم، ڕوحم گڕی دەگرت. پڕبەدڵ حەزم دەکرد ئەم بوختانچیانە بەر دەمرێژی جنێو بدەم و کوتەکێک بگرمە دەست و بکەومە وێزەیان. کەچی هەندێجاریش بەزەییم پێیاندا دەهاتەوە، بەزەییم بەخۆم و ئەو بێنەوایانەی دەوروبەرما دەهاتەوە. بەڵام ئەو سۆز و بەزەییە خامۆشە، زۆر بەئازارتر بوو، لە عەزابی ڕق وکینە. من شاژنە مارگۆم لەهەموو ئەوانەی کە شەو ورۆژ لە عەلەیی دەدوان و زەمیان دەکرد، زیاتر دەناسی.

بەیانیانی یەک شەمموان، کە ئەربابەکانم بۆ نوێژی گەورە بۆ کڵێسا دەچوون، من بە هەشتاو دەچووم بۆلای خانم. بۆ ژووری نووستنەکەی خۆی دەبردم، لەسەر قەنەفەیەکی نەرم وشل کە پەردەیەکی زەردی زێڕینی بەسەردا درابوو، ڕۆدەنیشتم. کچە چکۆلەکەی پێما هەڵدەگڕاو لەسەر

ئەژنۆکانم دادەنیشت. باسی ئەو کتێبانەم بۆ دایکی دەکرد کە لە زەرفی هەفتەیەکدا خوێندبوومنەوە.

شاژنە مارگۆی لەمەڕ من لەسەر تەختەخەوە پانەکەی ڕاکشابوو، لێفەیەکی زەردباوی، وەکو هەموو شتەکانی تری ناو ژووری نووستنەکە، دابوو بەخۆیا، ڕوومەتی نابووە سەر دەستە ناسک وسپییەکەی، قژە ڕەشە هۆنراوەکەی بەسەر شانەکانیا داخزابوو، ئەوەندە درێژ بوو کە هەندێجار لەژێر لێفەکەوە دەهاتە دەرێ و دەگەییە ئەرزەکە. بەدەم گوێگرتنەوە، تەمەشای منی دەکرد، سێبەری بزەیەکی شیرین دەنیشتەسەر لێوی ودەنگی لە گوێما زرینگایەوە: -بەڕاست!..

هەستم دەکرد بزەکەی هەرگیز لە بزەی سەنگینی شاژنێک جیاواز نییە. بەڕاوێژێکی میهرەبان و مەند دەدوا. بەلاَم من هەستم دەکرد هەمیشە، هەمان شت دەڵێت و دەڵێتەوە:

"دەزانم من لە خەڵکانی دی باشتر وبالاَترم، هیچ پێویستیەکم بە کەسیان نییە."

زۆرجار کە دەچووم، دەمبینی لەبەر ئاوێنە وەستابوو، لەسەر تەپڵەکێکی نزم دانیشتبوو و قژە عەبەنووسیەکەی شانە دەکرد. ئەم قژ و بسکە چین لەسەرچین و پڕ و درێژە لە قژی نەنکم دەچوو. قژی تا ئەژنۆکانی دەهات، بەم لا وئەولای تەپڵەکەکەی ژێریا دەهاتە خوارێ، بە پشتیا شۆڕ دەبووەوەو دەگەییە سەر ئەرزەکە. لە ئاوێنەکەدا مەمکە قوت و توند و گەنمرەنگەکانیم دەبینی. بەبەرچاوی منەوە گۆرەویەکان و کراسەکەی لەبەر دەکرد، بەلاَم ئەم ڕووتیە پاک و بێگەردەی هیچ ئارەزوویەکی سێکسی حەرامزادانەی لەلا ناهوروژاندم، بەڵکو بە ڕوح شادیم بە جوانیەکەی دەهات. بۆنی گوڵ لە بەدەنی دەهات، ئەم بۆنە هەر بیر وخەیاڵێکی بەدی، دەرهەق بەو، لەلا دەسڕیمەوە.

کورێکی ، ساغ و سەلامەت بووم، هەموو ڕازێکی پەیوەندییانی سێکسیم دەزانی. بەلاَم خەڵکی هێندە بازاڕیانە وپیس وبە تامەزرۆییەوە باسی سێکسیان دەکرد، هەرگیز نەمدەتوانی ئەم بوونەوەرە ناسکە، لەباوەشی پیاوێکدا تەسەور و وێنا بکەم. باوەڕم نەدەکرد هیچ کەسێک بۆی هەبێ، بە گۆساخیەکی هەوەسامێزەوە دەست بۆ بەدەنی نازەنینی ببات. زۆر لەوە دڵنیا بووم کە ئەشق و ڤیانی شاژنە مارگۆ، زۆر جیاوازە لەو دەستبازی و حوب حوبێنە بازاڕیانەی کە لە مووبەق و عەماری ئێزنگ وقلاَشکەری دا دەکرێ، شادی ئەو شتێکی دیە، ڤیانی ئەو بەرزو بالاَترە، لەوەی دەربارەی ئەو دەگوترێ.

بەلاَم دەمەو ئێوارەیەک، لەکاتێکا خۆم کرد بەژووری ڕووناندا (دانیشتن) لەجێی خۆم وشک بووم، گوێم لە پێکەنینە خۆشەکەی بوو، هەروەها گوێم لە دەنگی پیاوێک بوو لەپشت پەردەی دەرگای ژووری نووستنەکەوە، بەپاڕانەوەوە دەیگوت:

- پەلە مەکە.. خودایە! خەریکە باوەڕ ناکەم.

دەبوایە یەکسەر بگەڕێمەوە. گومانم لەمە نەبوو، بەلاَم پێم ڕێی دانەدەگرت..

دووباره دەنگی خانمم هاتەگوێ، بانگی کرد:- کێیە؟ ئۆ، تۆی ئەلیکسی؟ وەرە ژوورێ..

هەوای ژوورەکە خەفە بوو، پەردەی ژوورەکان دادرابوونەوەو زۆر تاریک بوو، لەبۆنی جۆراوجۆر کەڕ بووبوو. شاژنە مارگۆ، لەسەر تەختە خەوەکەیدا ڕاکشابوو، لێفەکەی تاژێر چەناگەی دابوو بەخۆیا. ئەفسەرە کەمانچەژەنەکە، بەتۆیی کراسێک پشت لە دیوارەکە و لە تەنیشت ئەوەوە دانیشتبوو، یەخەکەی کرابووەوە، هەموو سینگ وبەرۆکی بەدەرەوە بوو. شوێنەواری کۆنە برینێک بەسەرشانی ڕاستیەوە تاسەر مەمکی هاتبوو، ئەو جێگە برینە ئەوەندە زەق بوو، تەنانەت لە تاریکیەکەشدا دیاربوو.

قژی کابرای ئەفسەر بەجۆرێ گڤ بووبووەوە، مایەی پێکەنین بوو. بۆ یەکەمین جار، بزەیەکی سەیرم، بەسەر ڕوخسارە هەمیشە خەمین و پەستەکەیەوە بینی. بەجۆرێ چاوە درشتەکانی بڕیبوونە شاژنە مارگۆ، لەتۆ وایە ئەمە یەکەمجارە ئەو هەموو جوانیە دەبینێت.

شاژنە مارگو گوتی:- ئەمە برادەری منە.

نەمزانی مەبەستی منە یان کابرای ئەفسەر. ئەوسا درێژەی بە قسەکەی دا و، بەدەنگێکی کزی نامەفهووم، وەکو ئەوەی لەبنەبانی ئەشکەوتەوە بێت گوتی:- لەچی دەترسیت؟ وەرە ژوورێ!

من چوومە ژوورەوە، باسکە ڕووتە گەرمەکەی لە ملم وەرێنا وگوتی:- تۆش کە گەورەبوویت، تامی لەزەت دەچێژی، هەنووکە دەتوانی بڕۆیت.

ئەو کتێبەم، کە هێنابوومەوە، لەسەر ڕەفەکە دانا و کتێبێکی دیکەم لە ڕیزی کتێبەکاندا دەرهێنا و لە ژوورەکە وەدەرکەوتم.

شتێک لە دلما هەرەسی هێنا. هەڵبەتە قەت وێنای ئەوەم نەدەکرد شاژنەکەی لەمەڕ من، وەکو هەر ژنێکی دی ئاشقێنی بکات، سەبارەت بە ئەفسەرەکەش، تەسەوری ئەو هەڵوێستەم لێنەدەکرد. بزەکەیم دێنایەوە بەرچاوی خۆم. زۆر سادە وساکار وەکو منداڵێک حەپەسابێ، بەو ئاوایە پێدەکەنی. سیما خەمینەکەی بەشێوەیەکی سەیر گۆڕابوو، بێگومان خانمی خۆشدەویست، چما کوڕ هەبوو بتوانێ خۆشی نەوێت؟ پیاوەکەش شایستەی خۆشەویستی ئەوبوو. مەگەر هەر خوا بزانێ بەچ ڕوحێکەوە کەمانچەی دەژەند! بە چ سۆز و گودازێکەوە قەسیدە وبەیتی بۆ دەگوت!..

بۆ نەگبەتی ئەم بیانوو و پاکانانە سوکنایی بەدڵم نەدەبەخشی، ئەمەش بەڵگەی ئەوەبوو، کە هەموو بۆچوونەکانم دەربارەی شاژنە مارگو، دروست نەبوو. دوای دیتینی ئەو هەڵوێستە هەستم کرد شتێکم لەدەست داوە. چەند ڕۆژێکم بەداخ وکەسەرێکی قووڵەوە بەسەربرد.

جارێکی دی کەبۆ کتێب چوومەوە ژوورەکەی خانم، بەتووندی گوتی:- لەوە دەچێ تۆ منداڵێکی چەتوون بیت! قەت وێنام نەدەکرد وابی!

ئەو قسەیەم لەبەر گران بوو. ئیدی باسی ژیانی خۆمبۆکرد و چۆن کە خەڵکەکە بە خراپی باسی ئەو دەکەن پەست دەبم. لە بەرانبەرما وەستا، دەستێکی خستەسەر شانم، هەوەڵجار زۆر بەوردی گوێی لێگرتم. ئەوجا لە قاقای پێکەنینی دا وبە ئەسپایی لە خۆیی دوور خستمەوەو گوتی: - بەسە! هەموو ئەمانە دەزانم. دەمێکە ئەو شتانە دەزانم.

هەر دوو دەستی لەنێو دەستەکانی خۆی نام، بەدەنگێکی نەرم گوتی:

- تا کەمتر بیر لەو قسەوقسەڵۆکە هیچانە بکەیتەوە، بۆخۆت باشترە، ئاسوودەتر دەبیت. ئەوە چییە، گوێ بە خاوێنی دەستەکانت نادەیت..

دەیتوانی چاوپۆشی لەو قسەیە بکات، قسەیەکی نابەجێ بوو. ئەگەر ئەویش وەکو من ناچار بوایە، قاپ و ئامانێن مسین سپی بکاتەوە، ناو ژووران بسڕێت، جلەکان بشوات، ئەوا بێگومان دەستەکانی لە دەستێن من جوانتر و ناسکتر نەدەبوون.

بە دەنگێکی خەیاڵاوی گوتی:

- کە بەشەر بە ژیانی خۆی ڕابگات وبزانێ چۆن بژی، هەموو خەڵکی بەغیلی پێدەبەن، کەبەخۆی ڕانەگات و نەزانێ چۆن بژی هەموو خەڵکی بەسووکی سەیری دەکەن و دەیبوغزێنن.

خانم بەرەولای خۆی ڕایکێشام و بەرزی کردمەوە و چاوی لەدوڕ چاوانم بڕی و پرسی:- تۆ منت خۆشدەوێت؟

- بەڵێ.

- زۆر؟

- بەڵێ.

- بۆ؟

- نازانم.

- سوپاس. تۆ کوڕێکی باشیت!من حەزدەکەم خەڵکی خۆشیان بوێم...

بزەیەکی کرد.وام هەستدەکرد دەیەوێ شتێکی دی بڵێت، بەڵام تەنیا ئاهێکی قووڵی هەڵکێشا و، کەمێک بێدەنگ بوو، ئەوجا بەبێئەوەی بەرم بدات گوتی:

- هەموو جارێ وەرە بۆ ئێرە. هەرکاتێ دەرفەتت بۆ ڕەخسا وەرە بۆلام..

منیش خواخوای ئەو دەعوەتە بووم. لەوە بەدواوە، هەرکە دەرفەتم بۆ هەڵدەکەوت دەچووم بۆلای، هەڵبەتە ئەم دیدارانە سوودێکی زۆری هزرییان بۆمن هەبوو. دوای فراقین هەرکە ئاغاکانم،

دەچوونە سەرخەو شکاندن، بەهەشتاو بە قاڵدرمەکاندا دادەگەڕام. ئەگەر شاژنە مارگو لەماڵەوە بایە، سەعاتێ یان زیاتر بەدەم گفتوگۆوە لەگەڵیا دادەنیشتم. بە قامکە ناسک و پەمەییەکانی، تەوقەی لە قژە بۆندارەکە دەدا وپێی دەگوتم:- پێویستە کتێبی ڕووسی بخوێنیتەوە. پێویستە لە ورد و درشتی ژیانی ڕاستەقینەی ئێمەی ڕووس ئاگاداربیت. تێدەگەی؟

ئەوجا ناوی گەورە نووسەرانی ڕووسی بۆ ڕیز دەکردم و پاشان دەیگوت:- ئەو ناوانەت لەبیر دەمێنێت؟

زۆرجار بە ڕاوێژێکی کەسەردارەوە دەیگوت:

- تۆ پێویستە بچیتە قوتابخانە، دەبوایە من مشورێکم بخواردبای، بەڵام زوو شتم لەبیر دەچن.

کە دەچوومە لای ئەو هەستم بەکات نەدەکرد. گفتوگۆیەکان بە قازانجی من بوون، زۆر زوو تەواو دەبوون. هەنگێ کتێبێکی تازەم لەبن هەنگڵم دەنا و بە دڵێکی ئارام و پڕ ئومێدەوە، بە دڵێکی خاڵی لە هەر کینەیەک بۆ ماڵی ئەربابەکانم دەگەڕامەوە.

کتێبی " ژیانی خانەوادەیی " ئەکساکوف، چامە ڕووسیە جوانەکەی " لە جەنگەڵدا " و " یاداشتی ڕاوچیەک " و هەندێ کتێبی گریبنکا و سولوگوب و قەسیدەکانی فینیفیتینوف و ئودویفسکی و تیوچیف م خوێندبوونەوە. ئەو کتێبانە ڕوحیان لەهەر پوخڵەواتێک شۆردبوومەوە، ئێستا هەستم بە گرینگی و بایەخی کتێبێن چاک دەکرد، هەستم دەکرد کە کتێب بۆمن چەند پێویستن.

کتێب بەرەبەرە ئەو متمانەیەی لەلا دروستکردم کەمن لەم دنیایەدا بە تەنیا نیم و منیش لەم ژیانەدا ڕێگایەک بۆخۆ دەکەمەوە.

جارێک نەنکم هاتە سەردانم، زۆر بەجۆش و خرۆشەوە باسی شاژنە مارگوم بۆکرد، نەنکم مژێکی لە سیغارەکەی دا و بە متمانەوە گوتی:- باشتر! شوکر خەڵکی میهرەبان لەم دنیایەدا زۆرن، ئەگەر لێیان بگەڕێی دەیاندۆزیتەوە!

ڕۆژێک پێشنیازی کرد:

- پێویستە ڕۆژێک بچم بۆلای و سوپاسی بکەم کە ئەوەندە لەگەڵ تۆدا بە لوتف و میرەبانە!

- نا، نا، تکایە مەچۆ.

- چاکە، ناچم، ناچم. با کارەکان بە تەبیعەتی خۆیان بڕۆن! خۆزگە هەتا هەتا دەژیام!

شاژنە مارگو، هەر دەرفەتی بۆ نەڕەخسا، بەئارەزووی خی بمنێرێتە قوتابخانە و بەر خوێندن. لە ڕۆژانی جەژنی سیانەی پیرۆزدا، بویەرێکی ناخۆش قەوما و چیوای نەما کە تیابچم.

کەمێک پێش ئەم جەژنە پێڵوەکانم بەجۆرێ ئاوسان کە هەردوو چاوم بە تەواوەتی قەپات بوون. ئاغاکانم دەسەپاچە بوون، دەترسان بەتەواوەتی بینابیم لەدەست بدەم، بەیەکجارەکی کۆرە ببم. منیش وەکو ئەوان دەترسام. پاشان بۆلای دکتۆرێکی ناسیاوی خۆیانیان بردم، ناوی دکتۆر هنریخ رودزیفیچ بوو. ئەمە دکتۆری نەخۆشی ژنان بوو. ژێر پێڵوەکانمی بە نەشتەرێک هەڵدڕی و پاشان بە سارغییەک پێچای و ئەمری کرد کە چەند ڕۆژێک، لەماڵەوە، بەبێئەوەی بجولێم لەسەرپشت ڕابکشێم. ئەمەم زۆر لەبەرگران بوو. ڕۆژێ پێش جەژن سارغیەکانی لە چاوم کردەوە، وەکو یەکێک زندە بەچاڵ کرابێ، بەو ئاوایە لە جێگە دەرهاتم. هیچ شتێک لە کوێری و نابینایی خراتر و ناخۆشتر نییە. بەڵایەکی لە وەسف نەهاتگە. دابڕانی تەواوە لە دنیا.

لە ڕۆژی جەژنی سیانەی پیرۆزدا، لە نیوەڕۆوە بە هۆی نەخۆشیەکەمەوە لەهەموو کارێک مەعاف کرام، ئیدی لەم مووبەقەوە بۆ ئەو مووبەق دەچووم وسەردانی خولام و خزمەتگوزارەکانم دەکرد. هەرهەموویان سەرخۆش بوون تەنیا توفیاییف نەبێت. ئێوارێ یرموخین، کۆتەرە دارێکی بەسەری سیدوروف دا کێشابوو، سیدوروف لە دالانەکەدا کەوتبوو و بوورابووەوە. یرموخین ترسابوو، لە ترسا بۆ دۆڵەکە هەڵاتبوو و لەوێندەر خۆی شاردبووەوە. لە مەیدانەکەدا دەنگۆ بڵاوبووەوە کە سیدوروف کوژراوە و مردووە. چەند کەسێکی کەم لەبەر دەرگای دالانەکەدا کۆبوونەوەو بە حەپەساوی تەمەشای سیدوروفیان دەکرد، کە بێ جووڵە لەنێوان مووبەقەکە و دالانەکەدا کەوتبوو. خەڵکەکە کەوتنە فسکەفسک کە پێویستە پۆلیس بانگ بکرێت، بەڵام کەس ئەو کارەی نەکرد، کەسیش زاتی نەکرد دەست لە سەربازەکەوە بدات.

ناتالیا کوزلوفسکایای قاپشۆر هات، جلێکی تازەی ئەرخەوانی لەبەر کردبوو، شاڵێکی سپی بەشانیا دابوو. بە تووڕەیی دڕی بە خەڵکەکە دا، خۆی بە دالانەکەدا کرد، بەدیار جەستەکەوە هەڵتروشکا، بەدەنگێکی بەرز هاواریکرد: - زندووە، گەوجینە! کوا تۆزێ ئاوم بۆ بێنن!

خەڵکەکە پێیان گوت: - خۆت لەکاروباری خەڵکی هەڵمەقورتێنە!

وەکو یەکێک بەشداری کوژاندنەوەی ئاگرێک بکات هاواریکرد: - گوتم ئاوم بۆ بێنن!

کراسە تازەکەی تاسەر ئەژنۆکانی هەڵکرد، سەری خوێناوی سەربازەکەی نایەسەر ئەژنۆکانی.

تەمەشاقانە ترسنۆکەکان بڵاوەیان لێکرد. لەبەر ڕوناکیە کزەکەی دالانەکەدا، چاوانی قاپ شۆرەکەم بینی کە ڕوندکیان تیا قەتیس مابوو و وردەوردە بە دەموچاوە سپیکەلانە خڕەکەیدا دەهاتە خوارەوە. سەتڵێک ئاوم بۆ برد، پێی گوتم کە بیکەم بە سەر و سینگی سیدوروف دا. ئاگاداری کردمەوە: - بەڵام مقەیەت بە تەڕم نەکەی- دەچمە زیارەت.

یارۆی سەرباز وەخۆهاتەوە، چاوە خەوالّوەکانی کردنەوەو نالّەیەکی بۆکرد. ناتالیا، هەردوو دەستی خستە ژێربالّی و بۆئەوەی کراسەکەی تەڕ نەبێت، کەمێک دوور لەخۆی ڕایگرت و گوتی:- بەرزی بکەنەوە.

هەلّمانگرت، بۆ مووبەقەکەمان برد. لەسەر تەختەخەوەکە پالّمان خست. ناتالیا بە پارچە پەڕۆیەکی تەڕ دەموچاوی سڕی وئەوجا لە مووبەقەکە وەدەرکەوت وگوتی:

- ئەم پارچە پەڕۆیە بە بەردەوامی تەڕ بکە و بینەسەر سەری، تا دەچم ئەو قەل پیاوە دەدۆزمەوە. ئەم جووتە کەرە هەر دەخۆنەوە دەخۆنەوە، تا ڕۆژێ خۆیان لە زندانا دەبیننەوە.

تەنوورە تەڕەکەی داکەند وتووڕی دایە سووچێکەوە، کراسە درێژە تازەکەی دادایەوەو بە دەست چرچ ولۆچەکانی ساف کردەوەولە ژوورەکە وەدەرکەوت.

سیدوروف، بەدەم ئاخ وئوفەوە کێشمانی خۆی دا. خوێنێکی ڕەش، لەسەریەوە دەڕژایەسەر پێیە ڕووتەکانی من. ئەوەم بەدڵ نەبوو، بەلاّم لە ترسا نەدەوێرام پێم بجولّێنم.

زۆر پەست و بێزار بووم، هەموو شتێک لەدەرەوە بۆنی جەژنی لێدەهات، بانیژەو بەردەرگاکان بە چلّە دسپیداری چکۆلە ڕازێنرابوونەوە.. ئیدی هەموو دەرگا و کۆلان و گەڕەک وبان بە چلّە درەختێن جۆراوجۆر سەوز کرابوو و خۆشی و سەفای دەخستە دلّەوە. هەموو شتێک جوان وتازە بوو. لە بەیانی زووەوە وام هاتە بەرخەیالّ کە جەژنی بەهار دەستی پێکردووە و لەمڕۆ بەدواوە ژیان خۆشتر و پرشنگدارتر دەبێت.

سەربازەکە هات، مووبەقەکەی پڕکرد لە بۆنی بۆگەنی ڤودکای گەرم و پیاز. سەربازەکە دەموچاوی نابە شووشەی پەنجەرەکەوە، کەمێک وەخۆهاتەوە و لەبن لێوانەوە گوتی:

- ئەمە چیە؟ یرموخین؟ پیف لەو برادەرە!

کۆکی، بەسەرخۆشی لە هۆڕژنی گریانی دا:

- ئەی خوشکە چکۆلەکەم، خوشکە چکۆلە داماوەکەم!

گوڕی دایەخۆی، هەستایە سەرپێیان، ئازای تەڕ و پیس بوو، بۆن بۆگەنی سەعاتە ڕێیەک دەڕۆیی، لارەلاری پێکەوت، بە قورسی کەوتەوە سەر تەختەخەوەکە. لەکاتێکا بە ترسەوە چاوی دەگێڕا گوتی:- بە تەواوەتی کوشتوومی!

گالّتەم بەو قسەیە هات، پێکەنین گرتمی.

سەربازەکە، بەبێ موبالاتیەوە کەوتە ڕوانینی من و پرسی:

- بەچی پێدەکەنی هەی شەیتان؟ چۆن دڵت دێ پێبکەنی – لەکاتێکا من نیوە کوژراوم – وەکو ئەوەی هیچ ڕووی نەدابێت؟!

بەهەردوو دەستان کەوتە دەڵەک دانم، لەبن لێوانەوە گوتی:

- خوا دەست بە باڵتەوە نەگرێ. لاکەوە لەڕێم هەی شەیتان!

گوتم:- دە گەوجەگەوج!

بۆڵەیەکی تووڕەی کرد، هەردوو پێی جوڵاندن: - من کوژراوم و، تۆش..

بەدەستە سستە پیسەکانی یەکێکی کێشا بە هەردووچاوما. هاوارێکم کرد و وەکو نابینا خۆم بە حەوشەکەدا کرد، تووشی ناتالیا بووم کە لە پیلی یرموخین نەوی بوو و ڕایدەکێشا و هاواری بەسەرا دەکرد:- وەرە لە گەڵما هەی بارگیر!

ناتالیا کەچاوی بەمن کەوت گوتی:- ها چی بووە؟

- شەڕ دەکات..

ناتالیا بەسەرسامی دووبارەی کردەوە:- شەڕ دەکات؟

پاڵێکی بە یرموخینەوە نا و پێی گوت:- مەمنوونی خوا بە کە ئەمجارە بە سەلامەتی دەرچوو!

بە ئاوی سارد دەموچاوم شت و گەڕامەوە، لەبەر دەرگاکەوە تەمەشایەکی ناو مووبەقەکەم کرد، سەیرم کرد جووتە سەرباز بەکوڵ دەگرین و بەوپەڕی دڵسۆزییەوە دەستیان لە ملی یەکدی وەرێناوە. ئەوجا ویستیان دەست لە ملی ناتالیا بکەن، کەدەستیانی لەخۆی دوور خستەوەو هاواریکرد:

- دەستان لابەن هەی هیچ وپووچانە! بەچیم دەزانن، بۆ منیش ماشقە قژنەکانی ئێوەم؟ پاڵکەون، بۆخۆتان بخەون تا گەورەکانتان نەهاتوونەتەوە، بۆخۆتان ئیسراحەت بکەن، دەنا خراپتان بەسەر دێت.

وەکو دوو منداڵی چکۆلە ناچاری کردن کە پاڵکەون – یەکێکیان لەسەر قەرەوێڵەیەک و ئەویتریان لەسەر ئەرزەکە. کەدەستیان بە پرخ وهۆڕ کرد، ناتالیا چوو بۆ دالانەکە.

- تەمەشای کراسەکەم بکەن – هەمووی چرچ ولۆچ بوو، بەخێرێ خۆم گۆڕی بوو تا بچمە زیارەت! لێی دایت؟... کەکەرە! ئەمەش خێروبێری ڤودکا! نەخۆیتەوە کوڕەکەم. نەخەڵەتابی خوو بدەیە مەیگوساری..

لەسەر سەکۆیەکی نزیک دەرگاکەوە لەلایەوە دانیشتم. لێم پرسی چۆنە لەسەرخۆشان ناترسی.

- لەوانەش ناترسم کە سەرخۆش نابن.

ئەوجا کوڵەمستە سوورەکانی نیشان دام و لەسەری ڕۆیی:

- ئا ئاوا بە گژیاندا دەچمەوە! مێردەکەم، کە ئێستا مردووە، مەیگوسار بوو، ئەوەندەی دەخواردەوە تا شین ومۆر دەبووەوە. هەردوو دەست ولاقیم دەبەستەوە، کە هەڵدەستا دەرپێیەکەیم دادەکەند و چەند شووڵێکی تەڕم پێدا دەکێشا. " واز لە خواردنەوە بێنە، نەکەی خۆت ئالوودە بکەی! ئەگەر ژنێکت دەستکەوت بڕۆ بۆلای ئەو، خۆت بەتاڵ بکەوە، بەڵام پەنا وەبەر مەی نەبەی! " ئیدی بەوجۆرە تا ماندوو دەبووم لێم دەدا، پاشان لەبەردەستمدا دەبوو بە قوڕە خۆشە!

حەوام وەبیرکەوتەوە کە چۆن خوای هەڵخەڵەتاند وگوتم:- تۆ زۆر بەهێزی.

ناتالیا، هەناسەیەکی هەڵکێشا وگوتی:

- ژن لەپیاو زیاتر پێویستی بەهێزە. هەم لەجیاتی خۆی و هەم لەجیاتی پیاو، کەخوا لەو ڕووەوە دەیخاپێنێ، ژن ناتوانێ پشت بە پیاو ببەستێ.

ناتالیا بەکاوەخۆ وبەبێ هیچ کینەیەک دەپەیڤێ، لەوێندەر ڕۆنیشت، دەستەکانی لەسەر سینگ و مەمکە زەلامەکانی تێک ئالاندن، پشتی دابوو بە دیوارەکەوە، چاوەکانی بە خەمینی بڕیبوونە بەربەستە قوڕاوییەکە. بەدەم گوێگرتنەوە لە تێبینیە حەکیمانەکانیەوە ئاگام لەکات نەما، لەناکاوا چاوم بە وەستام کەوت کە ژنەکەی دەستی لە دەستی نابوو و لەلای بەربەستە دوورکەوە دەهاتن. بە ئەسپایی وبە جۆرە لەخۆبایی بوونێکەوە، وەکو مریشک و کەڵەباب (کەڵەشێر) هەنگاویان دەنا، بەدەم قسانەوە دەیانڕوانیە ئێمە.

بەغاردان چووم دەرگای پێشەوەم کردەوە. لەکاتێکا بەسەر قاڵدرمەکەدا سەردەکەوتین وەستاژنم بە تەشەرەوە گوتی:

- ئاشقێنی لەگەڵ قاپشۆرەکەدا دەکەی. وانییە؟ ئەمە لە خانمەکەی قاتی ژێرەوە فێربوویت؟

تێبینیەکەی لەوە گەوجانەتر بوو کە تووڕەم بکات. بەڵام وەستاکەم بەدەم پێکەنینێکی کورتەوە گوتی: - باشە ئیدی وەختی هاتووە، وانییە؟

زۆر زیاتر بریندارى کردم.

بەڵام ڕۆژی دوایی، وەختێ بەیانی چووم بۆ عەماری ئێزنگ و قەڵاشکەریەکە تا دارو شەواتەک بێنم، جزدانێکی بەتاڵم لەلای ئەو چاڵەوە کە پشیلەکە بەدیوارەکەدا سەردەکەوت دۆزییەوە. دەیانجار ئەم جزدانەم بەدەست سیدوروفی سەربازەوە بینی بوو. یەکسەر بۆیم بردەوە.

لەکاتێکا قامکی بەناو جزدانەکەدا دەگێڕا، لێی پرسیم:

- ئەدی پارەکەی ناوی، ڕوبڵێک و سێ کوپیکی تیابوو. کوانێ وێمدە!

خاولیەکی بەسەرییەوە پێچابوو، ڕەنگ زەرد و زەعیف، لێکدا لێکدا چاوە هەڵماساوەکانی (ئاوساو) دەتروکاندو سەیری منی دەکرد، بەهیچ جۆرێ باوەڕی نەدەکرد کە من جزدانەکەم بە بەتاڵی دۆزیوەتەوە. لەو بەینەدا یرموخین هات بەسەرا و دەیویست قەناعەت بە سیدوروف بێنی کە گوایە من پارەکەم دزیوە. بەسەر ئاماژەیەکی بۆ من کرد وگوتی:

- بێگومان ئەو دزیویەتی، بیبە بۆلای ئاغاکانی. تۆ خۆت دەزانی سەرباز دزی لە سەربازی برای خۆی ناکات!

ئەو ڕستەیەی دوایی یرموخین دڵنیای کردم کە ئەو پارەکەی دزیوە و بۆ ئەوەی هەر گومانێک لەخۆی دوور بخاتەوە، جزدانە بەتاڵەکەی هەڵداوەتە عاماری شەواتەکەکەی ئێمەوە. بۆیە چاوم لەدوڕ چاوی بڕی و بەدڵنیاییەوە هاوارم بەسەریا کرد: - درۆ دەکەی، تۆ دزیت، تۆ دزیوتە!

یەکسەر قەناعەتم هێنا کە گومانەکەم سەبارەت بە یرموخین، لە جێی خۆیەتی. یەکسەر ترس و تووڕەیی بە ڕوخساریەوە دەرکەوت، هاواری بەسەرما کرد وگوتی:

- بەڵگەت چییە! بەبەڵگەوە بیسەلمێنە!

ئەی خودا بەڵگەیەک لەکوێ بێنم؟ گوێی گرتم و بەدەم جنێودانەوە لە مەتبەخەکە بردمیە دەرەوە. " سیدوروف " بە لەقەلەق و بەدەم جنێودانەوە لەدوومان هات. ئیدی هەراوزەنایەکی زۆرمان نایەوە، کرێچییەکان لە پەنجەرەکانەوە سەریان دەرهێنابوو، یەکێک لەوانە دایکی شاژنە مارگو بوو، بەکاوەخۆ سیغاری دەکێشا، ئیدی هەستم کرد کە تەواو، لەبەرچاوی ئەو و کچەکەی کەوتم، بووم بە بەڵمە برنج، بۆیە تووڕە بووم، چاوم پەڕییە تۆقی سەرم. هەرشێت بووم.

من هێشتا بەرگریم دەکرد، جووتە سەرباز، سیدوروف و یرموخین باڵیان گرتم و بەرهەقیان کردم و بۆلای ئاغاکانیان بردم. ئێستاش ئەو دیمەنەم لەبەرچاوە، دەڵێی دوێنێ ڕوویداوە. ئاغاکانم لەبەردەممماندا وەستابوون و بەدەم سەر لەقاندنەوە گوێیان لەو بوختان و ئیفترایانە دەگرت کە سەربازەکان بۆ منیان دەکرد.

خانمی بچووک بە قەناعەتی تەواوەوە گوتی:

- بێگومان کاری ئەوە! دوێنێ شەو بەچاوی خۆم دیتم کە ئاشقێنی لەگەڵ ژنە قاپشۆرەکەدا دەکرد. دیارە پارەی پێ بووە – چونکە ئەو شتانە بەبێ پارە ناکرێ، بەتایبەتی ئەو ژنە دین وئیمانی پارەیە..

یرموخین هاواریکرد:- زۆر ڕاستە!

سەرم دەسووڕا، هەموو شتێکی دەوروبەرم دەسووڕایەوە، هەستم دەکرد ئەرزەکە لەژێر پێمدا شەق دەبات، بەجارێ دەهری بووم، کەوتمە جنێودان بە خانمی بچووک، ئیدی شل کوتی عەمریان کردم. بەڵام ئەوەی لە لێدانەکە پتر ئازاری دەدام نەمدەزانی ئاخۆ شاژنە مارگو، دوای ئەم بویەرە چۆن بیر لەمن دەکاتەوە. چۆن بتوابم بێتاوانی خۆمی بۆ بسەلمێنم. ئیدی لە ڕادەبەدەر پەست و خەمبار بووم.

خۆم و بەختم هەردوو سەربازەکە، سیدوروف و یرموخین، ئەم بویەرەیان بۆ هەرکەس و ناکەسێک گێڕابووەوە. لەناو خەڵکیدا بڵاوبووەوە. هەموو گەڕەک و کۆڵانەکە پێیان زانی.. بۆ شەوێ لەکاتێکا من لە هەورەبانەکە لەسەر جێگاکەم ڕاکشابووم، لە خوارەوە گوێم لە دەنگی ناتالیا کوزولوفسکایای کارەکەر و جلشۆر بوو، دەیگوت:

- بەڵێ، من قسەی خۆم دەکەم، بۆ دەمی خۆم بگرم. وەرە کوڕی باش، وەرە بۆخۆت شاردووەتەوە؟ ئەگەر بە خوایشتی خۆت نەیەی دەچم مەسەلەکە بە نەقیبەکە ئێژم و ناچارت دەکات بێیت..

یەکسەر زانیم کە مەسەلەکە پەیوەندی بەمنەوە هەیە، لە کەیفان پێم بە عاردی نەدەکەوت، ناتالیای کارکەر وجلشۆر لەبەر ماڵی مەدا وەستابوو، هاواریدەکرد، سات بەسات دەنگی زوڵاڵتر دەبوو، گوتی:

- دوێنێ چەندت پارە بەمن نیشاندا؟ لەکوێت پەیدا کردبوو؟ ها؟ دە پێم بڵێ دەی.

لەگەرمەی خوشحاڵیمدا، گوێم لە سیدوروف بوو کە بەخەمباری دەیگوت:- ئاە یرموخین، یرموخین..

- کەچی بوختان بەو کوڕە داماوە کراوەو شل کوتی عەمریان کردووە!

پڕبەدڵ حەزم دەکرد، بەهەشتاو خۆم بگەیەنمە ناو حەوشەکە و لەخۆشیا برەقسم و دەستەکانی ناتالیای جلشۆر ماچ بکەم. بەڵام هەر لەوکاتەدا دەنگی وەستاژنم لە پەنجەرەکەوە هاتەگوێ:

- کورەی داماو! لەبەر لاساری و گوساخی خۆی لێدانی خواردووە.

- جگەلە تۆی بێ حەیا و ناچیز کەسی دی گومانی ئەوە نابات کە دزی کردبێ!

- تۆ بێ حەیای خانم! سەیری خۆت کردووە کە دەڵێی مانگای دابەستەی.

شەڕەکەی ئەوان لە گوێما تام ولەزەتی موزیقای هەبوو. لەخۆشیا ڕوندک زابیە چاوانم، زۆر منەتباری ئەو چاکەیەی ناتالیا بووم.

وەستام بە ئەسپایی بۆ هەورەبانەکە سەرکەوت. لەلامەوە لەسەر کۆتەرە دارێک دانیشت، دەستی بەقژیا هێنا و گوتی: - پشکوف، وادیارە تۆ کەسێکی بێ شانسی.

بەبێ ئەوەی چ قسەیەک بکەم ڕووم وەرگێڕا. ئەو لەسەری ڕۆیی:

- بەڵام کەس نکۆڵی لەوە ناکات کە تۆ کەسێکی جنێوفرۆشی و جنێووسخێفی پیس بە خەڵکی دەدەی. ئاخر ئەمە وانابێت. بەخۆت دەبێ ئەمە تێبگەی.

بەدەنگێکی نەوی پێمگوت:

- هەرکە کەمێک وەخۆ بێمەوە وبتوانم خۆم بەپێوە بگرم بەجێتان دێڵم..

ماوەیەک ، بەبێئەوەی ورتەی لێوەبێت، بەدەم جگەرەکێشانەوە دانیشت. جگەرەکەی تەواو کرد، ئاغزەکەی فڕێ دا وبەدەنگێکی نەوی گوتی:

- ئەوە کێشەی خۆتە! تۆ ئێستا منداڵ نیت. خۆت چاکە وخراپەی خۆت دەزانیت.

ئەوسا هەستا، بە قاڵدرمەکانا داگەڕا. وەکو هەمیشە هەستم بەجۆرە سۆز ومیهرێک کرد بەرانبەری.

دوای چوار ڕۆژ وازم لەکارەکەم هێنا، زۆرم حەزدەکرد بچم دوعاخوازی لە شاژنە مارگو بکەم، بەڵام زاتم نەکرد ئەوکارە بکەم، ئەوەی ڕاستی بێ بەتەما بووم ئەو بانگم بکات. خواحافیزیم لە کچە بچووکەکەی کرد وپێم گوت:- بەدایکت بڵێ زۆر زۆر سوپاسی دەکەم. خۆبیرت ناچێت؟

بەدەم بزەیەکی ناسکو شیرینەوە گوتی:- نەخێر خوداحافیز تا سبەینێ!

دوای بیست ساڵ جارێکی دی بینیمەوە، شووی بە ئەفسەرێکی دەرەک کردبوو. (دەرەک: پۆلیسی دەرەوەی شار).

(١٤)

جارێکی دی لە کەشتیەکدا دەستبەکار بووم، کەشتیەکە ناوی پرم بوو، کەشتیەکی هەڵمی درێژ و گەورە بوو، هێندە سپی بوو دەتگوت قووە. ئەمجارەیان لە مووبەقەکەدا کاری قاپشۆریم دەکرد، ئیدی بۆپایەی شاگرد ئاشپەز تەرفیعم کردبوو. مانگێ حەوت ڕۆبڵیان دەدامێ. دەبوا شاگردی و بەردەستی ئاشپەزەکەم بکردایە.

بەڕێوەبەری بوفیە وخوارنگەکە کابرایەکی قەڵەوی قۆرەدەماخی سەرساف بوو، سەری لەتۆپی لاستیک دەچوو. دوای تەواوبوونی ئیش وکار، دەستی دەخستە پشتی و بە حەوشەی کەشتیەکەدا دەهات و دەچوو، لە بەرازێک دەچوو لە قرچەی گەرمادا بۆ پەڵە سێبەرێک بگەڕێت. ژنەکەی سەرپەرشتی بوفیەکەی دەکرد. ژنێک بوو لە سەرووی چلساڵییەوە، هێشتا شوینەواری جوانی بە سیمایەوە دیاربوو. بەڵام ئەوەندەی سپیاو دەکرد، هەرکە دەجووڵایەوە، وردە سپیاوەکەی دەموچاوی هەڵدەوەری وبەسەر جلە ڕەنگاوڕەنگەکانیەوە دەنیشتەوە و سپی هەڵدەگەڕان.

مووبەقەکە لەژێر سەرپەرشتی ئاشپەز ئیڤان ئیڤانۆڤیچدا بوو کەبە (ورچە چکۆل) بەنێوبانگ بوو. پیاوێک بوو کورتەباڵا، خاو وخلیچک، کەپوو دەندووکە داڵاشی، چاو زیت، جلی جوانی لەبەر

دەکرد وبەخۆی ڕادەگەیی، هەموو ڕۆژێ ڕدێنی دەتاشی، هێندەی گوێزان پێدا دێنا لا ڕوومەتەکانی شین دەبوونەوە. سمێڵە ڕەشەکانی بۆ سەرەوە بادەدا، هەرکاتێ دەستی بگەیشتبا بە پەنجە ئەستوورەکانی کەبەهۆی ئاو وئاگرەوە پیرەڵۆک بووبوون، بۆ سەرەوەی با دەدان وبە کەش وفشەوە لە ئاوێنەیەکی چکۆلەی دەستیدا تەمەشای دەکردن.

لە کەشتیەکەدا، تاقە کەسێک کە زۆر دەچووە دڵمەوە تونچییەک بوو بەنێوی یاکوف شوموف، کە زەلامێکی تۆکمەی ناوشان پان، دفناک (لووت زل)، چاوەکانی کەلە چاوی کەڵەباب دەچوون، کەوتبوونە ژێر برۆ چڕ و پەیوەستەکانییەوە. ڕدێنێکی لوول کەلە جلەشینەی (قەوزە) سەر زەلکاوان دەچوو. قژی ئەوەندە لوول و پڕبوو، بەزەحمەت قامکانی تێدەچوو.

قومارچیەکی لە زەبر بوو، هەمیشە براوە بوو. زۆر نەوسن و خوارۆخ (پڕخۆر) بوو. هەمیشە وەکو سەگێکی بەڕەڵڵا بۆ گرتکە گۆشتێک یان پارچە ئێسقانێک بەدەوری مووبەقەکەدا دەسووڕایەوە. کە شەو دادەهات بەدەم چاخواردنەوەوە لەگەڵ " ورچە چکۆل " دا دادەنیشت وبەسەرهات و سەربهوردە سەیر وسەمەرەکانی خۆی دەگێڕایەوە.

بەمندالّی، لە ڕیازان پاش شوانی شار دەبێت. بەڕێکەوت قەشەیەکی رێبوار دەیبینێ و دەچێتە دڵییەوەو بۆ دێرەکەی خۆی دەبات و چواردانە ساڵ بە شاگردی لەوێندەر دەمێنێتەوە. بەشیوازە کومیدیەکەی خۆی دەیگێڕایەوە:

- من دەمتوانی ببم بە کەشیش، ببمە ئەستێرەیەکی ڕەش، لە ئەستێرەکانی خوا، بەڵام جارێک ژنێکی خەڵکی بنزا، بە دین و پارسا هاتە دێرەکەمان، ژنێکی گەنج و جوان بوو، ئیدی تەواو مێشکی تێکدام، چبکەم بەدەستی خۆم نەبوو، حەزم چوویێ، ئیدی بەشەرەو شیری خاوی خواردووە. پێی گوتم: " تۆ کوڕێکی گەنج و قۆزی. منیش بێوەژنێکی تەنیا وئابڕوومەندم، من پێویستم بە پێشکارێک هەیە، خانوویەکی بچووکم هەیە، پەڕ وپۆی مریشک وتەیر وتو دەفرۆشم، بۆ نایەی ببی بە پێشکارم وکاروبارەکانم بۆ بەڕێوە بەریت؟ " قەبوولّم کرد، لەگەڵی چووم، ئیدی کردم بە سوتلی (قەپاتمە) خۆم و سێ دانە سالّم بە خۆشی و خۆشگوزەرانی بردەسەر..

ورچە چکۆل قسەکەی پێبڕی وگوتی:

- بەڕاستی درۆزنێکی ڕووداری. ئەگەر خەڵکی بەدرۆ ژیابان، تۆ زۆر دەوڵەمەند دەبوویت و پێویستت بەکارکردن نەدەبوو.

یاکوف شتێک دەجووێت، مووەکانی سەر گۆناکانی بەرز ونزم دەبنەوە، گوێچکە تووکنەکانی دەجووڵێن. گوێ لەقسەکانی کابرای ئاشپەز دەگرێت و هیچ وەڵامێک ناداتەوە، بەڵام بەهەمان ڕاوێژی هێدی و ئارام لەسەر قسەکانی پێشووی دەڕوات:

- ژنەی تاین لەمن گەورەتر بوو، زۆر زوو لێی بێزار بووم. ئیدی پەیوەندیم دەگەڵ کچی براکەیدا پەیدا کرد، پوورەخان پێی زانی و بە پەڕۆیەکی پیس کلکی گرتم و تووڕی دامە دەرەوە..

یارۆی ئاشپەز، بەهەمان تۆنی یاکوف گوتی:

- ئەو دەستانەی خۆش بێت، هەقی خۆتی لە قوولی مستی نایت.

یارۆی تونچی، کلۆ شەکرێکی لەزاری نا و، درێژەی دایێ:

- ماوەیەک بەوجۆرە، وێڵ و سەرگەردان سووڕامەوە. تا تووشی کابرایەکی گەڕیدەی پیر بووم بەنێوی فلادیمیر، بە دوو قۆڵی نیوەی دنیا گەڕاین. باڵقان، تورکیا، ڕۆمانیا و یونان گەڕاین. تەنانەت چووینە نەمساش.. ئیدی خەڵکانێکی زۆر وجیاوازمان بینی..لەممان دەکڕی و بەومان دەفرۆشت..

ئاشپەزەکە بەجدی پرسی:- ئەدی دزیتان لەکێ دەکرد؟

- لەکەس، کابرای پیرەمێرد ئەهلی دزی نەبوو و بەوکارە قایيل نەبوو، بەمنی دەگوت: " لە وڵاتی غەریبیدا دەبێ ئاقڵ بی، دەست پاک بیت. لێرە قانوون لەگەڵ ئێمەدا نییە، لەگینە لەسەر بچووکترین شت سەرت ببڕن ". وێڕای ئەوەش چەند جارێک هەوڵی دزیکردنم دا، بەڵام ئاو لەدووی بێڵم نەهات. هەق بەو پیرەمێردە کەرە بوو. ڕۆژێک خۆم تاقیکردەوە، ویستم ئەسپێک لە تەویلەی کابرایەکی بازرگان بدزم. بەڵام لە نەزانی خۆما گرفتاربووم، گرتیانم، بگرە کوێت دێشێت، شل کوتی عەمریان کردم و بۆ مەخفەری پۆلیسیان بکێش کردم. لەوێ بووین بە دووان، یەکمان ئەسپ دزێکی لە زەبر و کارامە و بە ئەزموون بوو، دووەممان کەمن بووم هەر وا بۆ هەوەس ئەو کارەم کرد، ئیدی کە بەخت وناوچەوان نەیکرد خۆ بەزۆر نییە، تۆمەز، چووبوومە سەر دزێکی تەواو عەیار، دزێکی بەڵەد و شارەزا لەهەمموو وردەکارییەکانی هونەری دزی. بەڵام من ئەوم زۆرباش دەناسی، کاتی خۆی من توونی حەمامەکەیانم بۆ دانابوون. ڕەنگە هەر ئەمە بووبێ بە سەدەمی ڕزگاربوونی من. چونکە ئەم پیاوە یەکسەر تووشی نەخۆشی دەبێت، تای لێدێت و بەدەم تایەکەوە دەکەوێتە وڕینە کە گوایە لەم وڕینانەدا من وەکو خۆم دەبینێ و تەنانەت قسەشم لەگەڵدا دەکات. پاشان زۆر شپرزە دەبێت و دەترسێت و هەمان ڕۆژ مراجەعەی پۆلیس دەکات و داوا دەکات: " بابە ئازادی بکەن... واتە من ئازاد بکەن. ئەو پیاوە هاتووەتە خەونم و هەڕەشەی لێکردووم، ئەگەر بمەوێ ڕزگاربم دەبێ ئەو ئازاد بکرێت، چونکە ئەوپیاوە جادووگەرە. " گوایە من جادووگەرم. ئیدی چونکە کابرا، کاتی خۆی دز و ڕێگرێکی لەزەبر دەبێ و ئێستا بازرگانێکی بە نێوبانگ دەبێت، بەگوێی دەکەن و منیان ئازاد کرد.

- نەدەبوو ئازادت بکەن، دەبوایە بەردێکیان لە ملت ببەستایە و سێ دانە ڕۆژ بخرایتایەتە ژێر ئاوەوە، تا وەهۆش هاتبایتەوە.

یاکوف، بێئەوەی خۆی شلوێ بکات، بلەز ئەو قسەیەی قۆزتەوە وگوتی:

- ڕاست دەکەی، من ئەوەندە بێهۆش و کەرم، ئەگەر کەرێتی من دابەش بکرێت، بەشی یەک گوندی تەواو دەکات، پەنا بەخوا کەرێتی من لەوەدا نییە.

ئاشپەزەکە، زۆر تووڕە دەبێت، قردێلەکەی ملی کەزۆر تووند بوو کەمێک شل دەکاتەوە، سەری بەملا وبەولادا بادەدات و بە بێزارییەوە دەڵێت:

- تفو، وەرە کابرایەکی وەکو ئەم تاوانبارە لە دنیادا بژی، بخوا وبخواتەوە و بخەوێت و وەکو بەرزەکی بابان بسوڕێتەوە، توخوا حەیف نییە؟ پێم بڵێ.. تۆ بەخۆت دەزانی بۆچی دەژیت؟

تونچییەکە، بەدەم هەڵمژینی قەندەکەی نێو دەمییەوە، بەرسڤی دایەوە:- چوزانم. منیش وەکو هەرکەسێکی دی دەژیم. ئیدی خەڵکانێ هەن دەخەون، نووسەران ڕۆژ تائێوارێ قوون لەسەر کورسیەکانیان نابزوێنن. ئیدی چ دەکرێ، دەبێ هەموو خەڵکی زگی خۆ تێر بکەن.

ئەوقسەیە، یارۆی ئاشپەزی هێندەی دی بێزار کرد:

- تۆ زۆر لەوە کەرتری کە تەسەور بکرێ یان بە قسە گوزارشتی لێبکرێ، تۆ شایستەی ژیان نیت، هەربۆ ئەوە باشیت بکرێی بە خوراکی بەرازان..

یاکوف، بەسەرسامی دەپرسێت:

- نازانم بۆچی بەوجۆرە خۆت سەغڵەت دەکەیت؟ ئاخر چیت لەمە دەست دەکەوێت؟ هەموومان توخم وتۆوی یەک درەختین، بەو قسانە چاک نابم، ئیدی من ئەوەم کە هەم.

زۆر زوو دڵبەندی یاکوف بووم، بەسەرسامی تەمەشام دەکرد و بەزاری بەشەوە گوێم لێدەگرت، هەستم دەکرد لە بۆتەی ژیاندا قاڵبووەتەوەو بە شێوازی تایبەتی خۆی دەژی. بەیەک چاو سەیری هەمووانی دەکرد. بەهەمان ڕاشکاوی هەمووانی دەدواند، کاپتن، شاگرد، دەریاوان، کارمەندان، خزمەتگوزاران، ڕێبواری دەرەجە یەک، پێشخزمەتانی بوفیەکە و، ڕێبوارانی دەرەجە سێ لەلای ئەو هیچ فەرقێکیان نەبوو و وەکو یەک بوون.

هەندێجار کاپتن یان سەر ئەندازیاران بۆ لێ پێچینەوە بانگیان دەکرد، لەبەردەمیاندا دەوەستا، بازووە درێژەکانی کەلە بازووی مەیموون دەچوو، دەخستە پشتیەوەو بەبێدەنگی گوێی لە سەرزەنشتەکانیان دەگرت، ئیدی لەبەر تەمەڵی و تەوەزەلی و خەمساردی یان گزی و دزی لە وەرەقبازیدا، سەرزەنشتیان دەکرد. چەندیان سەرزەنشت بکردایە یان هەڕەشەی ئەوەیان

لێکردبا کەلە بەندەری پاشتردا دەری دەکەن، بەخەیاڵیا نەدەهات، وەکو ئەوە بوو گوێزی بۆ بژمێرن.   شتێکی سەیر لەم یاکوفەدا هەبوو، وەکو کابرای (ئەمە جوانە) وابوو. وادیاربوو ئەمیش قەناعەتی وابوو کە کەسێکی جیاوازە، لە قوماشێکی جیاوازەو خەڵکی تێی ناگەن.

من قەت ئەم پیاوەم بە خەمینی و بە پەستی نەبینی بوو، بیرم نایەت زمانی لە دەمیا وەستابێ. وشە دەتگوت، بەبێئەوەی بەدەستی خۆی بێت،وەکو ڕێژنەی باران لەزاری دەباری. کاتێ کە لێی تووڕەبان، یان جنێوێکیان پێبدابا یان گوێی لە قسەیەک بگرتبایە، لێوی دەبزواند، لەتۆوایە ئەو قسانەی کە دەی بیستن، لەبەرخۆیەوە دووبارە دەکاتەوە. یان بەدەم بیرکردنەوەوە قسان دەکات. کە وەختی کار تەواو دەبوو، لە توونی کەشتیەکە دەهاتە دەرێ، ئارەقە لە سەراپایەوە دەچۆڕایەوە، ئازای لە ڕۆن وگریسدا هەڵکشابوو، پێ پەتی، یەخە کراوە، دڵۆپە چەوری و ئارەقە بەسەر سینگیەوە دەبریقایەوە، بێ پشتێن، تا سینگە تووکنەکەی پیشانی خەڵکی بدات. هەنگێ گوێمان لە دەنگە قووڵ و یەکنەواکەی دەبوو، وشە وەکو باران لە زاریەوە دادەباری.

- سڵاو دایکە. بۆ کوێ دەڕۆیت؟ بۆ چیستوپول؟ زۆرچاکە زۆرچاکە، من ئەوێندەر بەڵەدم، لەوێ کارم کردووە، لە مەزرای کابرایەکی تاتاری دەوڵەمەند بەناوی یوزان گوبایدولین، کارم کردووە. ئەم پیاوە، هەرچەندە تەمەنی هەبوو،بەڵام کابرایەکی بەمل بوو، دەموچاو سوور، سێ ژنی هەبوو، بەڵام ئەلهەقی باش پێیان ڕادەگەیی. ژنە هەرە بچووکەکەی، ژنێکی تاتاری خشکۆک بوو، ئەمە دەستی لەگەڵ مندا تێکەل کردبوو، زۆرم لەگەڵیا ڕابوارد.

ئیدی هەمیشە ئەو قسەیەی دووبارە دەکردەوە، خۆی لێکردبووین بە دون جوان، لەهەر شوێنێک ژنێکی دیتبوو، پەیوەندی لەگەڵیا بەستبوو و لەگەڵیا ڕاببواردبوو، ئیدی ئەو شتانەی بەکاوەخۆ، بێ هیچ شەرمێک، بە ئاو وتاو دەگێڕایەوە. قەت کەسێکی لێ پەیدا نەبووبوو، تەریقی کردبێتەوە، یان چاوێکی لێ سوور کردبێتەوە. دوای یەک خولەک لە کلکەی کەشتیەکەوە هاواری دەکرد: - ئەهای خەڵکینە کێ دەیەوێ وەرەقبازیلەگەڵ یاکوف دا بکات؟ هەر یارییەک کە ئێوە دەتانەوێ! بە ڕاستی قومارکارێکی باشە. دەشێت، بە بێ هیچ هەوڵ ورەنجێک بەقومار دەوڵەمەند ببیت. ئاخر ئەمەش بۆخۆی کار وبازرگانییە، چ فەرقێکی هەیە.

ئەوەی مایەی سەرنجی من بوو زۆر بەدەگمەن وشەێن " باش " یان " خراپ " یان " شەڕانی " بەکار دەبرد، بەردەوام شتەکانی بە " جوان " یان " خۆش " یا " سەیر " وەسف دەکرد. ژنی جوان لەلای ئەو (شتێکی چکۆلەی جوان) بوو، ڕۆژی هەتاو وساف لەلای ئەو "ڕۆژێکی خۆش بوو"، دەستەواژەی دڵخوازی ئەو: " لەپێی کە " بوو.

هەمووان بە تەمەڵ و تەوەزەلیان دەزانی، بەڵام بەڕای من ئەو بۆچوونە، دادپەروەرانە نەبوو. من دەمبینی زۆر بەجدی لەو توونە گەرمەی کەشتیەکەدا، کاری دەکرد و وەکو هەریەکێک لە توونچیەکانی دی کاری دەکرد. قەت گویم لێی نەبووبوو وەکو توونچییەکانی دی گلەیی بکات. خوتە وبۆڵە بکات، کارەکە قورسە، زۆر ماندووە..

شەوێک کیسەی پارەی پیرەژنێکی نەفەری کەشتیەکە دەدزێ، شەوێکی ساماڵ و ئارام بوو، هەموو خەڵکەکە ئاسوودە بوون. لەو شەوە خۆشانەشدا هەندێجار بویەرێن ناخۆش ڕوودەدەن و جەوەکە لە خەڵکی تێکدەدەن. بەهەرحاڵ کابرای کاپتن پێنج ڕۆبڵی دابە پیرەژن و خەڵکەکەش بڕە پارەیەکی دیکەیان بۆ خڕ کردەوە، کە پارەکەیان دا بە پیرەژن، پیرەژن نیشانەی خاچی کێشا و کڕنۆشی بۆ ڕێبوارەکان برد وگوتی:

- بەڕێزینە، ئەو پارەیەی بەمنتان داوە، زۆر زۆرە، سێ ڕۆبڵ و دە کوپیکی لە پارە دزراوەکەی خۆم زیاترە.

یەکێک بەدەنگێکی خۆش هاواریکرد:

- نەنەگیان، هەڵیگرە، سێ ڕۆبڵ هیچ نییە، خەمت نەبێ خوا ناردوویەتی!

یەکێکی دی گوتی:

- پارە وەکو میوان نییە زیادەبێ، پارەی زیاد سەر ناشکێنێ، پارە هەموو کاتێ هەر خۆشەویستە.

بەڵام یاکوف، زۆر بەجدی چووبەلای پیرەژنەوە. داوای لێکرد:

- پارە زیادەکەم بدەیە قوماری پێدەکەم.

ئامادەبووان دەستیان بە پێکەنین کرد، وایانزانی یاکوف شۆخی دەکات، کەچی زۆر بەجدی دووبارەی کردەوە: - دەی داپیرە. کوا ئەو پارەیە بدە بەمن. تۆ پارەت بۆ چییە؟ ئەمڕۆ و سبەیە دەمریت وشەڕت لە کۆڵ ئەم دنیایە دەکەیەوە..

ئامادەبووان بەڕوویا هەڵشاخین. لەو ناوە دەریان کرد. بەسەرسامی، بەدەم سەرلەقاندنەوە بەمنی گوت:

- توخوا ئەمانە قەشمەڕ نین؟ زۆر سەیرە ها! ئاخر ئێوە هەقتان چییە بەسەرەوە، بۆخۆتان لە کاروباری خەڵکی هەڵدەقورتێنن؟ پیرەژن بەخۆی دەڵێت سێ ڕۆبڵ زیادەی وەرگرتووە، سێ ڕۆبڵ بۆ من زۆرە، بۆ نایەڵن سوودێکی لێ ببینم..

لەوەدەچوو زۆری حەز لەپارەبێ، هەر بەدیتنی پارە خۆشحاڵ ببێت. بەدەم قسەوە، پارچە دراوێکی لە پانتۆڵەکەی هەڵدەسوو و پاشان بەرزی دەکردەوەبۆ ئاستی کەپووە پسەکەی و ورد ورد تەمەشای دەکرد تابزانێ سیقال بووەتەوە یان نا، ئەوجا برۆکانی وێک دێنایەوەو دراوەکەی لە چاوی دوور دەخستەوە ونزیک دەکردەوە. بەڵام وێڕای هەموو ئەو قسەوقسەلۆکانەی بەدوایەوە بوو، کابرایەکی چاوچنۆک و پیسکە نەبوو. ڕۆژێک پێی گوتم با قومار بکەین، ئێ من قومارم نەدەزانی، بەسەرسامی گوتی:

- ئای لەوە، قومار نازانی! چۆن دەبێ؟ خوێنەوار و قومار نەزانێ! وەرە فێرت دەکەم. هەروا، بۆ سەرگەرمی گەمە دەکەین، لەسەر کلۆ قەند یاری دەکەین..

بەوجۆرە نزیکەی نیو هۆقە قەندی لێبردمەوە، کلۆ قەندەکانی یەک لەدووی یەک هاوێشتە دەمیەوە و هەرهەمووی خوارد. کەزانی فێری یاریەکە بووم گوتی:

- ئێستا بەڕاستی یاری دەکەین، لەسەرپارە دەیکەین. پارەت هەیە؟

- پێنج ڕۆبڵم هەن.

- زۆرچاکە، من دوو ڕۆبڵ و شتێکم هەیە.

هەڵبەتە هەرچیم پێبوو لێی بردمەوە. کە ویستم قەرەبووی دۆڕانەکەم بکەمەوە و بێمەوە مایە، پاڵتۆ تەنکەکەم بە پێنج ڕۆبڵان خستە بارمتەوە، ئەویشم دۆڕاند، پێڵاوە تازەکانم بە سێ ڕۆبڵان خستە بارمتەوە، ئەویشم دۆڕاند. هەنگێ یاکوف بە نیمچە تووڕەبوونێکەوە گوتی:

- تۆ قومارچی نیت.. زۆر هەڵدەچیت، پاڵتۆ و پێڵاوەکانت هەڵگرەوە، من نامەوێن. پارەکەشت هەڵگرەوە، تەنیا چوار ڕۆبڵی هەڵبگرەوە. ڕۆبڵی پێنجەم بۆمنە، لەبریکرێی ئەو دەرسەی کە پێمدایت، ئەگەر بەخۆت ڕازی بی و پێت ناخۆش نەبێت.

بەدڵ سوپاسم کرد. ئەو گوتی:- لەپێی کە، هەر گوێشی مەدەیە. قوماریش جۆرە سەرگەرمییەکە، تەنیا کات بەسەر بردنە، پیاو دەبێ جارجارێک پێبکەنێ، بەڵام تۆ زۆر بەهەندی دەگری، وادەزانی شەڕە. تەنانەت لە شەڕیشدا پێویست بە هەڵچوون ناکات. هەمیشە خوێنسارد بە، چ پێویست بە هەڵچوون دەکات؟ تۆ هێشتا منداڵی، دەبێ متمانەت بەخۆت بێ. جارێ، پێنج جار، حەوت جار بدۆڕی، هەر گوێشی مەدەیە.. لەپێی کە! کەمێک دوور بکەوە، پاشان کە وەخۆ هاتیەوە، سەرلەنوێ تێ هەڵبچۆوە. ئەمە تەکنیکی یاریە، دەبێ بەو ئاوایە یاری بکەیت!

هەر خۆشم دەویست.. هەندێجار کە قسەی دەکرد، نەنکمی وەبیر دێنامەوە. هەندێک خەسڵەتی تیابوو بە ڕاستی ڕایدەکێشام بەڵام جۆرە خەمساردی و بێ موبالاتیەکی بەرانبەر بەخەڵکی تیابوو، هیچ بەدڵم نەبوو..

ڕۆژێک، دەمەو خۆرئاوا، بازرگانێکی قەڵەوی خەڵکی شاری پرم، کەلە قاتی دووەمی کەشتیەکە بوو، کە ئەوشەوە سیامەست بوو، لەسەر کەشتیەکەوە کەوتە ئاوەکەوە. ئیدی دوابە دوای کەشتیەکە کەوتە پەلەقاژەو پەلهاوێشتن، هەردوو باسکی بەرز دەکردنەوە، یەکسەر ئامێرەکان کوژێنرانەوە و کەشتیەکە لەجێی خۆی وەستا، پانکەکانی کەشتیەکە دەخولانەوە و پێل و شەپۆلانی بۆ ئاسمان هەڵدەداو لەبەر زەردەپەڕی خۆر لە زەردەی خۆرئاوا سوور دەچوونەوە. جەستەیەکی ڕەش، بەدەم پەلەقاژە و پەل کوتانەوە، بەجۆرێ هاواریدەکرد، مووی لەشم ڕەپ بوو. نەفەرەکانیش هاواریان دەکرد، بە پاڵەپەستۆ لە کلکەی کەشتیەکە خڕ دەبوونەوە. هاوڕێیەکی کابرای نقووم بوو، کە سورفلێکی سەرساف بوو و، ئەویش سەرخۆشبوو، بە دەم بۆڵەبۆڵەوەو، بە ئانیشکان دڕی بە ئاپۆڕای خەڵکەکە دەدا:

- لاکەون، لاکەون! با فریای بکەوم!

لەوکاتەدا دوو دەریاوان خۆیان هەڵدابووە ئاوەکەوە و بە باسکە مەلە بەرەو کابرای نقوم بوو دەچوون. بەلەمێکی فریاکەوتن خرایە ڕووبارەکەوە. دەنگی بەرز و هێدی یاکوف، لەسەرووی دەنگی دەریاوانەکان و قیژە وهاواری ژنانەوە دەهاتەگوێ.

- دەخنکێ، بێگومان نقوم دەبێ، چونکە پاڵتۆ و جلی درێژ و شۆڕی لەبەردایە. ئەمە گەنگەشە هەڵناگرێت، بۆ نموونە ژنان.. بۆچی هەمیشە لە پێش پیاوانوە نقوم دەبن؟ بەهۆی تەنوورە درێژەکانیانەوەیە. ژن کە دەکەوێتە ئاوەوە، یەکسەر وەکو بەردێکی قورس ژێر ئاوەکە دەکەوێت. تەمەشاکەن، یارۆ ژێر ئاوەکە کەوت و تەواو. پێم نەگوتن؟

کابرا بەڕاستی نقوم بوو. دوودانە سەعات، بێهودە لە جەستەکەی گەڕان. برادەرەکەی کە تازە وەخۆ هاتبووەوەو مەستیەکە بەریدابوو بە نائومێدی و دۆشداماوی لە کلکەی کەشتیەکە دانیشتبوو وبە ئەسپایی و لەبەرخۆوە دەیگوت:

- تۆ بزانە تووشی چ قەدەرێک بوو، ئێستا من چ بکەم، چی بە کەسوکارەکەی بڵێم؟ خزم وخوێشی هەیە..

یاکوف، لەبەردەمیا وەستاوە، دەستەکانی خستوونەتە پشتی، بەڕاوێژێکی هێمن دڵخۆشی دەداتەوە:

- گوێ مەدەیە جەنابی بازرگان! دژمنایەتی قەدەر ناکرێ، کەس نازانێ بەچی دەمرێت. هی واهەیە، یەک پاروو کارگ دەخوات، ژەهراوی دەبێ و دەمرێت و لێدەبێتەوە. ئەم یەکە با دەکات و دەمرێت! لەکاتێکا هەزاران کەس کارگ دەخۆن، پێیان دەکەوێ و پێی قەڵەو دەبن، کەچی تەنیا ئەو یەکە پێی دەمرێت. ئاخر کارگ هی ئەوەیە پێی بمریت؟!

یاکوف، وەکو دیوار لەبەردەم کابرای بازرگاندا وەستابوو، هەژدە هەژدە قسەی دەکرد و ڕێی قسەکردنی بەکەس نەدەدا. کابرای بازرگان لە هەوەڵەوە، بەدەم گوێگرتنەوە لە یاکوف، بە ئەسپایی دەگریا، پاشان بەناو لەپە پانەکەی فرمێسکەکانی سڕی و لە هۆڕژنی گریانی دا:

- ئەرێ تۆبۆ دەستبەردارم نابی هەی شەیتانی نەحلەتی؟ هۆ خەڵکینە وەرن ئەم مڵۆزمەم لەکۆڵ بکەنەوە، دەنا هەرچییەک ڕووبدات من بەرپرسیار نیم!

یاکوف، بەهێواشی لاکەوت وگوتی:

- بەڕاستی ئەو خەڵکە سەیرن، چاکەیان لەگەڵ دەکەیت، جنێوت پێدەدەن.

هەندێجار وام بە خەیاڵدا دەهات ئەم توونچیە (یاکوف) کابرایەکی ساویلکەیە، بەڵام زۆرجاریش وام هەست دەکرد بە ئانقەست خۆی لە گێلی دەدا. حەزم دەکرد باسی ئەو شوێنانەم بۆبکات کە چووبووێ، باسی ئەو شتانەم بۆبکات کە دیتبوونی، بەڵام قەت بەدڵی منی نەدەکرد. سەری بەپشتا دەبرد، چاوە ڕەشە زیتەکانی بە ئاستەم دەنوقاندن، دەستێکی بەسەروچاوە تووکنەکەیدا دێنا و دەکەوتە گێڕانەوەی بیرەوەرییەکانی:

- خەڵکی لە هەموو شوێنێک هەن، برالە، وەکو مێرولەن! خەڵکانێک لێرە، خەڵکانێک لەوێ.. بە مێگەل هەن. هەڵبەتە جووتیاران زۆربەی هەرە زۆریان پێکدەهێنن، ئەمانە لە هەموو شوێنێک ئەوەندە زۆرن وەکو گەڵای خەزانن. بولگار؟ بە دڵنیاییەوە بولگارم دیوە، یونانیش، هەروەها سربیان و ڕۆمانییان و، قەرەجی جۆراوجۆرم دیتوون.. هەموو رەگەزێکم دیتوون! لەچی دەچن؟ لەچی بچن؟ لە شاراندا خەڵکی شارن، لە گوندەواراندا گوندین. خەڵکی هەموو وەکو یەکن، بەڵکو هەندێکیان وەکو مە قسان دەکەن، نەک وەکو ئێمە بەڕەوانی بەڵکو بەزمانێکی سەروگوێ شکاو، بۆ نموونە وەکو تاتارییەکان یان موردوفییەکان. یونانییەکان ناتوانن وەکو مە قسان بکەن.. ئەوانە هەرچییەکیان بەبیر وخەیاڵدا بێت دەیڵێن، ئەو دەنگانەی لە زاریانەوە دەردێت لە وشە دەچن، بەڵام بێئەوەی لە ماناکەی حاڵی ببیت. بۆیە دەبێت بە ئاماژەی دەست بیاندوێنیت. ئەو پیرەمێردەشی کە لەگەڵما بوو، وای دەنواند گوایە یونانی دەزانیت و لە یونانییەکان تێدەگات – ئیدی پەیتا پەیتا وشە و پەیڤی سەیری بەکار دەبرد: کالامارا، کالامارو! بەڕاستی بەڵا بوو، زۆر زیرەک بوو، لێهاتووانە دەیخاپاندن. ئەمە چییە؟ دیسان دەڵێی لەچی دەچن؟ تۆ منداڵێکی سادەی، دەبێ لەچ بچن؟ بێگومان گەنمڕەنگن، هەروەها ڕومانییەکانیش گەنمڕەنگن.. هەموویان

یەک ئیمانیان هەیە. بولغارەکانیش گەنمڕەنگن، کەچی وەکو ئێمە نوێژ دەکەن. بەڵام یونان.. وەکو تورکانن..

هەستم کرد هەموو شتێکی بۆ نەگێڕامەوە، شتێک هەیە و لێمی دەشارێتەوە. لە ڕێگەی وێنەێن ناو گۆڤارانەوە زانیم ئەسینا پایتەختی یونانە، شارێکی دێرین وجوانە. بەڵام یاکوف، بە گومانەوە سەری لەقاند و نکۆڵی لەبوونی ئەسینا کرد.

- درۆیان لەگەڵ کردوویت برا. چ ئەسینایەک لە گۆڕێ نییە. تەنیا ئاتون هەیە، ئەویش شار نییە، بەڵکو چیایەکە دێرێکی گەورەی بەسەری سەرەوەیە. هەر ئەوەیە وتەواو، چیایەکەش نێوی چیای ئاتونی پیرۆزە. وێنەشی هەیە، کابرای پیرەمێرد فرۆشتنی. شارێکی دی هەیە بەنێوی بلگرود، ئەم شارە لەسەر ڕوباری دانوبە، لە یاروسلاڤل، یان نیژنی نوڤگورود دەچێ. شارەکانیان هیچ نییە، شایەنی باسکردن نین، بەڵام گوندەوارەکانیان.. شتێکی تەواو جیاوازترن! هەروەها ژنەکانیانیش.. زۆر لەوە شۆخ وشەنگترن کە وشە بتوانێ وەسفیان بکات. زۆری نەما بەهۆی ژنێکەوە لەوێندەر بمێنمەوە، ناوی چی بوو، خوایە؟

بەهەشتاو بەهەردوو ناولەپان کەوتە خوراندنی دەم وچاوی و ڕدێنەکەی بە ئەسپایی کەوتە قرچەقرچ، بەڵام لە قوڵایی ئەوکییەوە، قاقایەک بەرز بووەوە کە زیاتر لە لەرینەوەی زەنگێکی شکاو دەچوو:

- پیاو چەند زوو شتی بیر دەچێت! ئێمە، من وئەو پێکەوە بووین.. کە ماڵاوایيم لێکرد گریا، منیش گریام، ئیدی باوەڕ دەکەی یان نا کەیفی خۆتە..

ئیدی زۆر بە گۆساخی کەوتە ئامۆژگاری کردنم کەچۆن دەبێ لەگەڵ ژناندا ڕەفتار بکەم.

بە دوو قۆڵی دەڕۆیین بۆ کلکەی کەشتیەکە، لەوێندەر دادەنیشین. شەوێکی فێنک وخۆشە، دنیا سایەقە و سامالە، مانگ بە حەوێقی ئاسمانەوەیە. لەتۆوایە دێتە پێشوازی مە. کێڵگە ومەزراکانی دەستەچەپمان، لەودیو ئاوە زیوینەکەوە، بە زەحمەت دەبینرێن، گردۆلکەکانی دەستە ڕاستمان، لەبەر ڕۆشناییەکی زەردباوی لەرزۆکا، وەکو ستێرانی دیل، سەرەتاتکێیانە.. هەموو شتێک لە جووڵەیەکی بەردەوامدایە، ژیانێکی ئارامی لێ هەڵدەقولێت. یاکوف بە ئارەزووی خۆی دەرپێسێت: - هەندێجار باسکە ڕووت و قووتەکانی بۆ دەگرتمەوە..

چیرۆکەکەی یاکوف هەرچەندە بێپەردە بوو، بەڵام بێزاری نەدەکردیت، نە خۆڕانان، نەتووندی و نە هیچ فانتازیایەکی تیانەبوو. بەڵام جۆرە نوستالیژایەکی تیابوو. ڕووتی مانگەکە بە حەوێقی ئاسمانەوە، بەقەد قسەکانی یاکوف، دڵی دەگوشیم. نازانم بۆچی حەزدەکەم یادی شادترین بەشێن ژیانی پڕ لەخەمی خۆم بکەمەوە. شاژنە مارگۆ و ئەو شیعرە جوانەی کە ئەو ئەفسەرە بە ئاوازەوە دەیگوت، وەیاد دێنمەوە:

گۆرانی پێویستی بە جوانییە

جوانی پێویستی بە گۆرانی نییە...

خەمینی بەری دام، دووبارە کەوتمە هاندانی یاکوف کە باسی سەربهورد و سەفەرەکانی خۆیم بۆبکات! گوتی:

- تۆ کابرایەکی سەیری. چیت بۆ بگێڕمەوە، باسی چیت بۆبکەم؟ من هەموو شتێکم دیتووە. ئەگەر لێم بپرسیت دێرت دیوە؟ بەڵێ. مەیخانە؟ هەڵبەتە. من ژیانی دەوڵەمەندان، خانەدانان، جووتیاران، بێنەوایانم دیتووە. هەندێجار بەکەیفی دڵی خۆم ژیاوم، بێ دڵی خۆم نەکردووە، لەهیچم کەم نەبووە، هەندێجار لەزگ بووە لە برسا بمرم.. گەرمی و ساردی ڕۆژگارم چەشتووە. هەموو هەوراز ونشێوێکم دیتووە. هەزار قوڕ و چڵپاوم پێدا هەڵپژاوە.

زۆر بەوردی، وەکو ئەوەی بەسەر پردێکی لەرزۆکی سەر ڕوخانەیەکی قووڵ و خرۆشاودا بپەڕێتەوە، بەو ئاوایە ڕابردووی خۆی وەبیر دێنایەوە:

- بۆنموونە با ئەم بەسەرهاتەت بۆ بگێڕمەوە: لە زندانام، لەسەر ئەسپێکی مردەڵە لە زندان توونд کراوم. لەدڵی خۆدا دەمگوت: تازە تەواو، ئەمجارە ڕەهەنەی سیبریام دەکەن! بەڵام تۆ سەیری ئەو ڕێکەوتە، ئەفسەری پۆلیسخانەکە، دادوبێدادی بوو لەوەی کە دووکەڵکێشی موغەیرییەکەیماڵەوەیان خراپە و بەباشی کار ناکات. من یەکسەر هەڵمدایە: " قوربان، من دەتوانم بۆتی چاک بکەمەوە. " بەڵام بە ڕووما هەڵشاخی و هاواریکرد: " دەمت داخە، باشترین سۆپاسازی شارەکە، نەیتوانی چاکی بکاتەوە. " بەڵام من کۆڵم نەدا، مردن مردنە لەقەفرتێی بۆچییە! من حیسابی سیبریام بۆخۆم کردبوو. بۆیە گوتم: " ببورە قوربان، هەندێجار خەلکێکی ڕووتەی وەکو من لە وەستاباشییەک زیاتر ئەقڵی بەکارێکدا دەشکێ. " یارۆی ئەفسەر گوتی: " چاکە، بڕۆ تەمەشای بکە، ئەگەر چاکت نەکردەوە هەڵت دەواسم. " بەهەرحاڵ لە زەرفی دوو ڕۆژدا هەموو سۆپا و موغەیرییەکانم بۆ چاک کردەوە، وەکو سەعاتی میقاتکراو کاریان دەکرد، کابرای ئەفسەر لەخۆشیان لە پێستی خۆی نەدەهێوری. دووبارە پێما هەڵشاخی: " هەی کەرپیاو، کەودەن، تۆکە ئەم سەنعەتە باشە دەزانیت و لە وەستا وەستاتری چیت داوە لە ئەسپ دزی! " گوتم قوربان قسەکەی تۆیە، لە کەرێتیمە.. تەنیا کەرێتی ئەم کارەی پێکردووم! گوتی: " ڕاست دەکەی، تەنیا کەرێتییە! سەد حەیف و مخابن، دڵم بەحاڵت دەسووتێ. " ئاوای پێگوتم، گوێت لێیە؟ ئەفسەرێکی پۆلیس کە وەزیفەکەی ڕێگەی نادات، بەهیچ جۆرێ نەرمی بنوێنێ، بەزەیی بە حاڵما دێتەوە..

قسەکەم بە یاکوف بڕی وپرسیم:- ئێ یارۆی ئەفسەر پاشان چی کرد؟

- هیچ، تەنیا دڵی بەحاڵم سووتا. دەتەوێ چی بکات؟

- تۆ چ پێویستت بە دڵسووتان هەیە؟ تۆ بەرانبەر بە هەموو کەسێک وەکو تاوێری ڕەق وایت!

یاکوف، بە ڕووخۆشییەوە پێکەنی وگوتی:- تۆش سەیری! دەڵێی تاوێری ڕەق؟ تاوێریش پێویستی بە بەزەییە. تاوێریش ئەرکی تایبەتی خۆی هەیە، دەبێ مشووری بخوات وئەنجامی بدات. کاتی خۆی ڕێگاوبانیان بە بەرد و تاوێران فەرش دەکرد. هەموو شتێک پێویستی بەبەزەیی هەیە. هەموو شتێک فایدەی خۆی هەیە. بۆ نموونە لم وەربگرە. ئاخر لم چییە؟ کەچی گیای لەسەر دەڕوێ..

وەختایەک یاکوف، ئەو قسانەی دەکرد، هەستم دەکرد وێنا وتەسەوری ئەو بۆ دنیا، زۆر لەسەرووی فام و ئیدراکی منەوەیە. دیسان لێم پرسی:- ڕات لە هەنبەر ئاشپەزەکە چییە؟

یاکوف، بە خەمساردییەوە گوتی:- کێ؟ ورچە چکۆل؟ دەبێ چ ڕایەکم هەبێ؟ هی ئەوە نییە هیچ ڕایەکت دەربارەی هەبێ.

هەق بە یاکوف بوو. ئیڤان ئڤانوفیچ، هێندە وشک و ڕژد و ئاڵچاخ بوو، شایستەی ئەوە نەبوو هەر بیریشی لێبکەیتەوە. تاقە یەک شتی تیابوو کە مایەی سەرنج بوو، ئەویش ئەوەبوو کە زۆر ڕقی لە یاکوفی توونچی بوو، بەردەوام پێیا هەڵدەشاخی. جنێوی دەدایێ، ئیرادی لێدەگرت، کەچی هەمیشە دەعوەتی چای دەکرد. جارێکیان گوێم لێبوو بە یاکوفی دەگوت:

- ئەگەر سەردەمی کۆیلایەتی وئاغایەتی مابا من ئاغای تۆ بام، هەفتەی حەوت جار پێستم دەگرویت، هەی تەمەڵی تەوەزەل!

یاکوف، بەکاوەخۆ وەڵامی دایەوەو گوتی: - هەفتەی حەوت کەڕەت، زۆر زیادە!

وێڕای ئەوەی بەبەردەوامی ئیرادی لە یاکوف دەگرت، سەرکۆنەی دەکرد، جنێوی دەدایێ، بەڵام شتێکی دەدایێ کە بیخوات و دەیگوت:- وەرە زڵفنچی بکە خوارۆخ (زۆرخۆر)!

یاکوف، هێدی هێدی بەدەم جوونی خواردنەکەوە دەیگوت:

- من، لەسایەی تۆدا، ئەم هێز وقوەتەم هەیە ئیڤان ئیڤانوفیچ! تۆ نەبی لەبرسا دەمرم.

- ئەم هێزە بەکاری چیت دێ هەی تەمەڵباشی؟

- بەکاری چی دێ؟ ئەمە چۆن پرسیارێکە! بۆ ئەوەی زیاتر بژیم، هێشتا زۆرم بەبەرەوە ماوە.

- ژیان، بەکەڵکی چیت دێت، پیرە دێو؟

- دێوانیش حەزیان بەژیانە. یان تۆ گاڵتەت بەژیان دێت؟ ژیان خۆشە ئیڤان ئیڤانوفیچ!

- کە کەودەنی!

- چیت گوت؟

- کەو.. دە.. ن.

یاکوف، بەسەرسامی دەڵێت:- وشەیەکی سەیرە! تۆخوا ئەوەش بوو بەقسە؟

ورچە چکۆل، ڕوودەکاتە من و دەڵێت:

- ئێمەمانان، لەبەر ئەم ئاگردانەدا، ئارەقە دەڕێژین و خەریکە دەتوێینەوە، کەچی ئەو (یاکوف) دانیشتووەو وەکو بەراز هەر دەلەوەڕێت!

یاکوف، بەدەم جوونی خواردنەکەوە دەڵێت:

- هەرکەسە خۆی و قیسمەتی.. هەرکەسە بەجۆرێ دەژی.

من دەمزانی، سەرپەرشتی وداگیرساندنی توون وئاگردانی کەشتیەکە، زۆر گەرمترو ناڕەحەتتر بوو لە وەستانی بەردەم ئاگردان و کوورەی مووبەقەکە. چونکە یەک دوو جار هەوڵمدا شەوان یارمەتی یاکوف بدەم وکاری لەگەڵدا بکەم، نەمدەزانی بۆچی لە وەلامی ئیڤان ئیڤانوڤیچ دا، نەیدەوت کارەکەی ئەو زۆر لە کاری ئاشپەزەکە قورسترە. وادیاربووئەوەی ئەو دەیزانی، من نەمدەزانی. وێرای ئەوەش هەموو خزمەتگوزارانی کەشتیەکە، کاپتنەکە، میکانیسێنەکە، دەریاوانەکان و کەشتیرانەکان، ئەوەی کەمتر پەیوەندی لەگەڵیا هەبوو، لیی بە گلەیی وگازن بوو. لەدڵی خۆدا دەمگوت ئەوە حاڵیانە بۆ دەری ناکەن. تەنیا توونچیەکان، بەڕێزەوە تەمەشایان دەکرد، تەنیا گلەیی ئەوەیان لێی هەبوو کە گوایە چەنەبازە و زۆر ڕموودەی قومارە. جارێک لە هاوکارەکانیم پرسی:- یاکوف ئینسانێکی باشە؟

- یاکوف؟ زۆریش باشە. زەڕەیەک عەیبی نییە، قەت تووڕە نابێ بەقەد منداڵێک سادەیە، برۆ ئاگر بە پشتیەوە بنێ، لێت ناڕەنجێت.

یاکوف، وێڕای قورسی کارەکەی و زۆرخۆریشی زۆر کەم دەنووست. هەرکە لەکارەکەی دەبووەوە، خێرا دەهاتە سەرەوەی کەشتیەکە. ئارەقە لە سەراپای دادەچۆڕا، زۆرجار هەربە جلە گریساویەکانیەوە، بێئەوەی سەروچاوی بشوات، دەهات بە درێژایی شەوەکە لەکلکەی کەشتیەکە دادەنیشت، یان قسەی بۆ ڕێبوارەکان دەگێڕایەوە یان قوماری لەگەڵدا دەکردن.

یاکوف، بۆمن وەکو سەندووقێکی داخراو وابوو. هەستم دەکرد شتێکی گرینگی تیادا شاردراوەتەوە. بۆیە بە مکوڕی لەو کلیلە دەگەڕام کە بیکاتەوە.

لەژێر برۆکانییەوە تەمەشایەکی کردم وگوتی:

- نازانم تۆ عەودالّی چیت براله. دەتەوێ باسی دنیات بۆ بکەم؟ ڕاستە من زۆر شوێنان گەڕاوم. بەڵام ئەوە چییە؟ تۆ کابرایەکی سەیری ها! دەیسا گوێ بگرە با بەسەرهاتێکی خۆمت بۆ بگێڕمەوە.

ئیدی ئەم بەسەرهاتەی بۆ گێڕامەوە: " لە زەمانی کۆنا. عەیامێ بەو عەیام، لە شارۆچکەیەکدا قازییەکی گەنجی سیلدار لەگەڵ ژنە ئەڵمانیەکەیدا دەژیا، ئەم ژنە، ئافرەتێکینەزۆکی تۆکمە بوو. ئەم ژنە کەوتە داوی ئەشقی بازرگانێکەوە کە ژنێکی جوان و سێ منداڵی هەبوو. وەختایەک یارۆی بازرگان هەستی کرد ئەم ژنە ئەڵمانییە حەزی لێکردووە، بڕیاری دا شۆخی لەگەڵدا بکات، کابرای بازرگان داوای لێکرد شەوێ بێتە ژوانی و لە باخی شاردا یەکدی ببینن، دوو برادەری خۆشی، لەو نزیکانە دانا.

ژنەی ئەڵمانی لە کات وساتی دیاریکراوا، بەجۆش و خرۆشەوە هات، بە پیاوەی گوت هەرکاتێ ئەو بیەوێ، ئەم ئامادەیە، بەسەروبەرەوە خۆی ڕادەستی بکات. لێ پیاوە گوتی: " خانم، من ئەهلی ئەو کارە نیم، چونکە من ژنم هەیە. بەڵام دوو هاوڕێی خۆمم بۆ هێناوی – یەکێکیان سەڵتە و ئەویتریان بێوەپیاوە ". ژنەکە یەک بەخۆی هاواری کرد، تا هێز لەبازوویا بوو، زللەیەکی ئەوتۆی خێواندێ کە لەسەر ئەو تەختەی کەلە سەری دانیشتبوو، خستیە خوارەوە، ئەوجا بە شەق بەربووە دەم وقەپۆزی. خۆش ئەوە بوو من ژنەکەم بۆ باخەکە هێنابوو، بەو حیسابەی من دەرگاوانی کابرای قازی بووم، ئیدی خۆم مەڵاس دا و لە درزێکی دیوارو پەرژینەکەوە کەوتمە تەمەشاکردن و شەڕەکەم بەچاوی خۆم بینی: جووتە برادەرەکەی، لەناو هەژگ و ژاڵەکانەوە دەرپەڕینە دەرەوەو بە دوو قۆڵی پەلاماری ژنەیان دا و بە قژ ڕایانکێشا و دووریان خستەوە. منیش لەلای خۆمەوە بەهەشتاو بە سەر دیوارەکەدا بازم دا و تێم خوڕین: " هەقی ئەم ڕەفتارەتان نییە! خانم بە نیازێکی پاکەوە بۆلای هاتبوو کەچی ئەو بەم شێوە نەنگینە لە قاوی دا! " ژنەکەم دوورخستەوە. دوو زەلامەکە کەربوچێکیان کێشا بە تەپڵی سەرما.. ئازارەکەی لە کێشا نەبوو، ژنەش هەر بە ناو حەوشەکەدا دەهات ودەچوو، نەیدەزانی چ بکات. بەمنی گوت: " دەگەڕێمەوە بۆلای کەسوکارەکەم لە ئەڵمانیا، یاکوف گیان. کەی مێردەکەم مرد دەگەڕێمەوە. " گوتم: " زۆرچاک دەکەیت. هەڵبەتە دەبێ بۆ ئەوێندەر بگەڕێیتەوە ".

ئێ، ئیدی کابرای قازی قەزا وبەلای تۆی برد، ژنەش ڕۆیی. ژنەکە ئافرەتێکی ناسک وجوان بوو، قازیش پیاوەێکی میرەبان بوو، خوا لە گوناحی خۆش بێت! "

کەلە مانای چیرۆکەکە حاڵی نەبووم، بێدەنگ بووم. هەستم دەکرد شتێکی قورس و نامەفهوومی تیایە، بەڵام هیچم پێنەبوو بیڵێم، چم بگوتبایە؟

یاکوف پرسی:- چیرۆکەکەت بەدڵ بوو؟

بە پەستییەوە مینگەمینگێکم کرد. بەڵام یاکوف بەکاوەخۆ کەوتە ڕوونکردنەوەی چیرۆکەکە:

- خەڵکانی وەکو ئەوانە، دەوڵەمەندان و زەنگین، هەندێجار مەیلی ڕابواردن و خۆشگوزەرانییان لەلا دەهاڕووژێ، بەڵام هەموو کاتێ لەو کارەدا سەرکەوتوو نابن.. چونکە نازانن چۆن ئەوکارە بکەن. ئەمەش ئاساییە، چونکە ئەزموونیان نییە، سەرقاڵی کارن، بزنس لە هەموو دینێکیان دەکات. بزنس بیرکردنەوەی بەردەوامی دەوێت، بیرکردنەوەی زۆریش بەشەر بێزار دەکات، بۆیە دەیەوێ جارجارێ بای باڵێکی خۆی بدات و کەمێک خۆی سەرگەرم بکات.

ڕووبارەکە لە دوای کەشتیەکەوە شەقێکی تێکەوت، کەفاوی وخرۆشاو، دەمانتوانی هاڕەوهاژەی ئاوەکە بژنەوین وکەناری ڕەشی ڕووبارەکە ببینین کە بەکاوەخۆ لێمان دوور دەکەوتەوە. پرخ وهۆڕی ڕێبوارەکان لەسەر کەشتیەکە بەرز دەبووەوە، ژنێکی باریک و بنێس، ڕەش پۆش، پۆڕ سپی، بەکاوەخۆ بەبەینی تەختەخەو ونەفەرە نووستووەکاندا، بەرەولای مە دەهات. یاکوف ئانیشکێکی تێوە ژەندم و لەبن لێوانەوە گوتی: - تەمەشای بکە، تازیەبارە.

وام هەستکرد لەزەتێکی تایبەتی لە دیتنی تازیەباری و خەمباری خەڵکی دەبینێت.

ئیدی زۆجار چیرۆکی بۆ دەگێڕامەوە و بەتاسەمەندییەوە گوێم بۆ ڕادەدێرا. هەموو بەسەرهات وچیرۆکەکانیم لەیاد ماوە بەڵام لەکۆی ئەو هەموو سەربهوردە، تاقە یەک بەسەرهاتی شادی تیا نەبوو. بەشێوازێکی کراوەتر و فامکری تر لە کتێبان قسەی دەکرد. چونکە من زۆرجار لە کتێباندا، هەست وسۆزی نووسەری کتێبەکەم بەدی دەکرد- تووڕەبوونی، شاد بوونی، خەمینی، تەوس و توانجی. بەڵام یاکوف، نە پێدەکەنی، نە ئیرادی دەگرت. وەکو شایەدێکی بێلایەن لە دادگا قسەی دەکرد، من لەم بێ موبالاتی و بێ لایەنیەی ئەو ناڕەحەت و پەست دەبووم وڕقم لێی هەڵدەستا.

لەوە دەچوو ژیان لەبەردەمیا وەکو ئاگری ژێر کوورەی کەشتیەکە سەما بکات و ئەویش بە خۆ وکوتەکێکی دارینەوە وەستابوو و بەکاوەخۆ دەیکێشا بەو جەڕەدا کە سووتەمەنی ئاگرەکەی زیاد و کەم دەکرد. بەدەم تەمەشاکردنەوە لێم پرسی:

- باشە قەت ڕێکەوتووە کەسێک بێڕێزیت پێبکات؟

بەرسڤی دایەوە:

- کێ دەتوانی بێ ڕێزیم پێبکات؟ من کابرایەکی بەهێزم و هیچ کەسێک پێم ناوێرێت!..

- لەڕووی بەدەنیەوە ناڵێم. لەڕووی دەروونییەوە دەڵێم. قەت ڕۆحیان بریندار نەکردوویت؟

گوتی: - ڕوح بریندار ناکرێت. بویەر و پێشهاتی دەرەکی کار لە ڕوح و دەروون ناکات. کەس دەستی ناگاتە ڕوح و دەروون.

ڕێبوارەکان، دەریاوانەکان، هەموو کارمەندانی سەر کەشتیەکە زۆر باسی ڕوح و دەروون دەکەن، چۆن باسی زەوی، یان کارەکانی خۆیان، یان نان و ژن دەکەن، بەو ئاوایە باسی ڕوحش دەکەن. ئیدی ڕوح ودەروون، وشەیەکی زۆرباوە لە قامووسی ڕەمەکی مەردمدا، بەقەد دراوێکی پێنج

کوپیکی باوه. که گوێم لەو خەڵکانە دەبوو، زۆر بازاڕیانە ئەو وشەیەیان بەکار دەبرد، لە کانگای دڵمەوە هەستم بە ئازار دەکرد.

من زۆرچاک لەبیرمە کە نەنکم بەچ شکۆیەکەوە باسی ڕوح، ئەم مەکۆی ڕازئامێزەی ڤیان، هیواو ئومێد، جوانی وژیانی، دەکرد. قەناعەتی تەواوم بەوە هەبوو کە وەختایەک ،مرۆڤ دەمرێت، فریشتەێن سپی ڕوحی هەڵدەگرن، بۆ حەوێقی ئاسمانی شین، بۆلای خواوەندە میهرەبانەکەی نەنکمی دەبەن، کە ئەویش زۆر بە میهرەبانی پێشوازی دەکات. ئیدی بە قسەی نەنکم لەوێندەر، خوا بەدەم پێشوازی کردنیەوە پێی دەڵێت:

- ئێ! گیانەکەم، پاکیزەکەم، تۆ لەوێ، لەسەر زەوی، ئازاری زۆرت چەشت، کاتێکی پڕ سوێت بەسەربرد؟

ئیدی خوا، باڵی پێدەبەخشیت، باڵی سپی، وەکو باڵی فریشتان. یاکوفیش، وەکو نەنکم زۆر بەوردی و بەپارێز و بەڕێز و حورمەتەوە باسی ڕوح دەکات. قەت لە جنێوەکانیا، نەعلەتی لە ڕوح نەدەکرد، ئەگەر گوێی لە خەڵکی دی بوایە باسی ڕوح بکەن، سەری لەبەرخۆ دەنا، ملە ئەستوور و سوورەکەی شۆڕ دەکردەوەو هیچی نەدەگوت. کە پرسیاری جەوهەر و ماهیەتی ڕوحم لێبکردبا دەیگوت: - ڕوح ڕوحە، هەناسەی خوایە..

من بەو وەڵامە رازی نەدەبووم، کە زیاتر پێداگریم لێدەکرد، ئەو سەری لەبەرخۆ دەنا و دەیگوت:

- کوڕی باش تەنانەت زانایان و غەیبزانانیش شتێکی ئەوتۆ دەربارەی ڕوح نازانن. ڕوح جۆرە ڕازێکە، ئەقڵی ئێمەمانان پەی پێ نابات..

بە بەردەوامی بیرم لە یاکوف دەکردەوە. بووبوو بە خولیای شەو وڕۆژم، نەمدەتوانی بیری لێنەکەمەوە، حەزم دەکرد پەی بەبیر و بۆچوونەکانی بەرم . بەڵام بێهودە، پەیم پێ نەدەبرد، کەلەشە زەلامەکەی هەموو شتێکی لێدەشاردمەوە.

ژنی بەڕێوەبەری بوفیەکە، بایەخێکی تایبەتی بەمن دەدا، بایەخێکی گوماناوی. بەیانیان ئاوم بۆی دەبرد تا دەموچاوی بشوات، کەئەمە کاری لوشا بوو نەک من، لوشا کچۆڵەیەکی پاک و خاوێن و شاد و ڕوخۆش بوو، لە خزمەتگوزارانی دەرەجە دوو بوو. کاتێ کەلە ژووره بچووک و تەنگەکەی ژنی بەڕیوەبەری خوارنگەکەدا، بەدیاریەوە دەوەستام، تاناوقەدی رووت بوو، کە جەستە زەرد وچرچەکەیم، کەلە بەهێی باڕنی چرمسی دەچوو، دەبینی دڵم تێک هەڵدەهات. بەدەست خۆم نەبوو، بەخەیاڵ، لەگەڵ جەستە سفت و تورت و برۆنزییەکەی شاژنە مارگودا بەراوردم دەکرد. ئەم ژنە تەواو بڵ بووە، دەڵێی چیکەنەیە، بۆ یەک سات دەمی ناوەستێت. بەتەنیا، جارێ بە پاڕانەوەوە، جارێ بە تووڕەیی قسان دەکات.

لەنیاز مەبەستی حاڵی نەدەبووم، بەڵام بە مەزەندە شتێکی لێ حاڵی دەبووم، نیازی شەریف نەبوو، بەڵام من گوێم نەدەدایە. زۆر لە بیر وبیرکردنەوەی منەوە دوور بوو..

دەنگی لوشا، وەکو ئەوەی خەون ببینم، بە تەشەرەوە لە گوێما زرنگایەوە:

- ئەلکسی، ژنی کابرای بەڕێوەبەری خوارنگەکە، بەدڵ وبەگیان کەوتووەتە داوی ئەشقی تۆوە. هەلێکە وبۆت هەڵکەوتووە، لە کیسی خۆتی مەدە، بڕۆ ڕابوێرە..

ئەمە هەر تەشەری لوشا نەبوو، هەر ئەو بەمەسەلەکەی نەدەزانی، بەڵکو هەموو کارمەندەکانی خوارنگەکە بە مەسەلەکەیان دەزانی و پلاریان داوێشتمێ. بۆ نموونە ئاشپەزەکە، بەناوی سوعبەتەوە پێی دەگوتم:

- ئەم ژنە، تا ئێستا زۆر لات ولەوێری بەڕێکردووە، ئێستا تەماحی کردووەتە تۆ. پشکۆف، ئاگاداری خۆت بە، دوایی ژێوان دەبیتەوە..

تەنانەت "یاکوف" ش ئامۆژگارییەکی باوکانەی کردم:

- هەڵبەتە، ئەگەر دوو ساڵێک گەورەتر بوایەی، بەجۆرێکی دی قسەم دەگەڵ دەکردیت. بەڵام بۆ ئەم تەمەنە.. باشترین شت ئەوەیە پەلە نەکەی، خۆت ڕادەست نەکەی. بەڵام وێرای ئەمەش ئازادی، بە کەیفی دڵی خۆت بکە..

گوتم:- واز لەو قسانە بێنە. خەمت نەبێت..

- هەڵبەتە!..

بەڵام، قامکەکانی وەکو شانە بە قژە ئاڵۆزکاوەکەیدا کرد، هەرچەندە بەتەمابوو، ئەم جۆرە قسانە نەکاتەوە، بەڵام گوتی:

- هەڵبەتە دەبێ حاڵی ئەویش لە بەرچاو بگیرێت.. ئەویش نەهەقی نییە، لە زستانی پیریدایە، حاڵی باش نییە! بۆ نموونە سەگیش، بە سەگیەتی خۆی پێویستی بە نەوازشە.. چ جای بەشەر! ژن بە نەوازش دەژی، وەکو چۆن قارچک بەباران دەژی. ڕەنگە ئەو شەرم لەو حاڵەی خۆی بکات، بەڵام چاری چییە، چ بکات؟ بە کورتیەکەی جەستە قەحپەیە وتەواو.

چاوم لە دوورڕ چاوە لێڵەکانی بڕی و پرسیم:- خەفەتی بۆ دەخۆیت؟

- من؟ خۆ دایکم نییە؟ هەندێ کەس تەنانەت خەفەت بۆ دایکیانیش ناخۆن. تۆ بەڕاستی کابرایەکی سەیریت!

نەرمە پێکەنینێکی بۆ کرد، سەدای پێکەنینەکەی لە سەدای زەنگێکی شکاو دەچوو.

هەندێجار کە سەیری دەکەم، هەستدەکەم دەکەومە بۆشاییەکی خامۆشەوە، دەکەومە بیرێکی بێ بنەوە.

- هەموو خەڵکی ژن دێنن یاکوف. باشە تۆ بۆ ژن نایەنیت؟

- چ پێویست دەکات؟ چی زۆرە ژن زۆرە.. هەرکاتێ بمەوێ ژن حازرە... پیاوی ژندار دەبێ لە ماڵەوە بە بەدیار ژنەکەیەوە دانیشێت وزەوی وزار ڕەنێوبێنێ. من نە زەوی باشم هەیە نە زەوی زۆر. زەوی وزارەکەم مامم بۆخۆی داگیریکرد. ئیدی کە برایەکەم لە خزمەتی عەسکەری زڤرییەوە، لە گەڵ مامما کەوتە ململانێ.. سەری شکاند، براکەمیان دەستگیر کرد، حوکمی ساڵ و نیوێکیان داو لە زندانیان توونـد کرد. دوای ئەوە تاوانباری دێرین، تەنیا یەک ڕێگەی لەبەردەما بوو، ئەو ڕێگەیەش هەمیشە بۆ زندان دەچێت. ژنەکەی شتێکی چکۆلەی جوان بوو. بەڵام چ بڵێم؟ کە پیاو ژن بێنێ دەبێ دەست بە کڵاوی خۆیەوە بگرێ و لەماڵی خۆیا دانیشێت. بەڵام عەسکەر هەرگیز ناتوانێ خاوەنیژیانی تایبەتی خۆیشی بێت.

ئاراستەی قسەکان دەگۆڕم:- باشە تۆ نوێژ دەکەیت؟

- کە کوڕێکی سەیری! هەڵبەتە دەیکەم.

- چۆن؟

- هەرچۆنێ ڕێبکەوێت.

- بۆ نموونە چ نوێژ و نزایەک دەکەی؟

- من هیچ جۆرە دوعا و نزایەک بەڵەد نیم. من تەنیا ئەمە دەڵێم : ئەی عیسا مەسیح ڕەحمم پێبکە، ڕەحم بە مردووان‌دا بکە، لە شەڕی شەیتان ولە بەڵای ناگەهان بمانپارێزەو.. بەوجۆرە لەگەڵ هەندێک وردە وێردانی دیکەدا.

- وەکو؟

- بەگوێرەی ئەوکاتە. هەرچیەک بڵێی خودا دەی ژنەفێ!

زۆر بە میهرەبانی مامەڵەی لەگەڵما دەکرد، بەو چاوەوە سەیری دەکردم وەکو ئەوەی گوجیلەیەکی دەستەمۆ بم و لەڕێگەی هەندێک گەمانەوە سەرگەرمی بکەم. هەندێجار شەوان لەلایەوە دادەنیشتم، بۆنی گریس و نەوت و ئاگر و پیازی لێدەهات. زۆر حەزی لە پیاز بوو، وەکو ناسکە سێو، بەکاڵی دەیخوارد، لە ناکاوا قسەکەی خۆی بڕی وگوتی:- ئەلکسی کوا با چەند شیعرێک بخوێنینەوە!

ئەوەی ڕاستی بێ، شیعرێکی زۆرم لەبەر بوو. ئەمە جگەلەوەی کە دەفتەرێکی ئەستوورم هەبوو، دەیان شیعری پەسەند و دڵخوازی خۆم تیایدا نووسی بووەوە. " روسلان و لودمیلا " م بۆ دەخوێندەوە، بەبێدەنگی، بەبێ جووڵە، چاوەکانی دەنووقاندن و گوێی بۆ هەڵدەخستم. پاشان بە ئارامی و لەبن لێوانەوە دەیگوت:

- کە چیرۆکێکی جوانە. هی خۆتە؟ وتت هی پوشکینە؟ من کابرایەکی خانەدان دەناسم بەنێوی موخین – پوشکین. بەڵێ پوشکین، من بە چاوی خۆم ئەو پوشکینەم دیتووە.

- ئەمە ئەو پوشکینەی تۆ نییە، پوشکینی شاعیرە، لەمێژە کوژراوە.

- کوژراوە؟ چما؟

من بە کورتی، ئەو بەسەرهاتەم بۆی گیڕایەوە کە جارێک شاژنە مارگو بۆی باس کردبووم کەلە شەرحەکەم بوومەوە، یاکوف بە ئارامی گوتی:- زۆرکەس بەهۆی ژنانەوە تیا دەچن!

زۆرجار ئەو چیرۆکانەم بۆ دەگێڕایەوە کەلە کتێباندا خوێندبوومنەوە یان دەمخوێندنەوە. هەرهەموو ئەو چیرۆکانە لە زەینمدا تێکەڵاو بووبوون و چیرۆکێکی درێژ وجوانیان پێکدەهێنا و پڕ بوو لە هەوا وهەوەس، ڕیسک و سەرکێشی، قارەمانانی ئابڕوومەند، بەختەوەری، ململانێی و مردن، وشەێن جوان وکارو کردەوەێن کرێت و دزیو. ئیدی من زۆرجار کە روکامبول، لامول، هانیبال و دیکوکوناس، لویسی یازدەیەم، و باباگوریوم دەگێڕایەوە، بە ئارەزووی خۆم و بەگوێرەی سەلێقەی خۆم دەستکاریم دەکرد و دنیایەکم بەگوێرەی مەیلی خۆم دروست دەکرد، لە خولْقاندنی ئەو دنیایەدا ڕێک لاسایی خواوەندەکەی نەنکمم دەکردەوە. ئەو خواوەندەی کەبە کەیفی خۆی یاری بە تیرەی بەشەر دەکرد. دیارە پاشاگەردانی ئەم دنیای کتێبیانە ڕێگری ئەوەی لێنەدەکردم کە واقعی ژیان نەبینم، هەستی خەڵکناسی لەلام دانەدەمرکاندەوە بەڵکو پەردەیەک بوو لە پوخڵەواتە ژەهراوی و دەردە زۆر و پەنهانەکانی ژیانی دەوروبەر دەیپاراستم.

بەوجۆرە کتێبان لەزۆر شتی خراپیان دەپاراستم. تەبع و تەبیعەتی خەڵکیان پێ ناساندنم، کردیانە کارێک پێ نەنەمە قەحپەخانان و قێزم لەو شوێنانە و لەو کەسانە ببێتەوە کە هاتوچۆی ئەو شوێنانەیان بە کارێکی ئاسایی دەزانی.

روکامبول، فێری کردم، لە هەنبەر زرووفدا خۆڕاگر بم، کۆڵنەدەر بم. قارەمانەکانی دوماس فێریان کردم کە ژیان بۆ دۆز و مەسەلەیەکی گەورە تەرخان بکەم. کاراکتەری دڵخوازی من، شا هینری چوارەم بوو. وا تەسەوەر دەکەم بیرانجیە لە کتێبە بەناوبانگەکەی خۆیدا شا ئیتو، مەبەستی ئەوە بوو کە دەیگوت:

تێکەڵاوی خەڵکانی سادە وساکار بوو.

ڕاستە دەیخواردەوە.

بەڵام پاشایەک میللەتی خۆی شادمان بکات.

حەقی خۆیەتی بۆخۆیشی بژیت.

لەو ڕۆمانە ولە ڕۆمانەکانی دیدا هینری چوارەم وەکو پیاوێکی نەجیب وخۆشەویستی جەماوەری خەڵک باس دەکرا. موراڵی بەرزی وی ئەو قەناعەتەی لەلا چێدەکردم کە فەڕەنسا جوانترین وڵاتی دنیایە. وڵاتی سوارچاکی و جوامێرییە، لە گەدایانەوە تا پاشایان، هەموو جوامێر و خانەدان دەنوێنن. وەختایەک هینری چوارەم کوژرا، منیش لە ناخی دڵەوە وەکو دەست و پێوەندەکەی، بە کوڵ و بەدڵ گریام، نەفرەتم بۆ " رافیاک " ی بکوژ دەنارد. هینری کاراکتەری

هەموو ئەو چیرۆکانە بوو کە بۆ " یاکوف "م دەگێڕانەوە. یاکوف، هێندە مەدح و ستایشی لە منەوە بیست، ئەویش خۆ بەخۆ دڵبەندی هینری وفەرەنسا بوو. هەندێجار باسی هینری چوارەمی دەکرد و دەیگوت:- ئەم شا هینریە پیاوێکی ڕەند و مەرد بووە، جێگای متمانە بووە!

شەوق و زەوقی یاکوف قەد لە سنووری ئاسایی هێوەتر نەدەڕۆیی. یاکوف کە بە تەبیعەت کەسێکی زۆربلێ بوو، قەت لە کاتی گێڕانەوەی چیرۆکاندا قسەی پێنەدەبڕیم، برۆکانی وێک دێنانەوەو بەبێدەنگی گوێی بۆ ڕادەدێرام، سیمای وشک و نەگۆڕ- تاوێرێکی کۆنی سەربە خەنەتیلکە بوو. بەڵام ئەگەر من بەهەر هۆیەک لە گێڕانەوە وەستابام، بلەز لێی دەپرسیم:

- تەواو، هەر ئەوەندە بوو؟

- نەخێر، ماویەتی.

- کەواتە بەردەوام بە!

جارێک کە باسی فەرەنسییەکانمان دەکرد، هەناسەیەکی هەڵکێشا وگوتی:

- ئەم فەرەنسیانە شانسیان هەیە، زۆر خۆش و ئاسوودە دەژین..

- چۆن؟

- چۆن و مۆنی ناوێ، من وتۆ ئێستا ناچارین لەناو ئاگرا کار بکەین، هەمیشە کاردەکەین، ئاو بوەستێ ئێمە ناوەستین. بەڵام ئەوان بە کەیفی خۆیان دەژین، لەجێی خۆ ناجوڵێن، دەخۆن، دەخۆنەوە، سەیران و گەڕانی خۆ دەکەن، ئەوە ژیانە!

- بەڵام ئەوانیش کار دەکەن!

سەرنجەکەی یاکوف بەجێ بوو، گوتی:

- بەڵام لە چیرۆکەکانی تۆدا هیچ هەواڵێک لە کارکردنیانەوە نییە.

ئەم سەرنجە ڕایگرتم، بیرم کردەوە، بۆم بەدیار کەوت زۆربەی ئەو کتێبانەی من خوێندوومنەوە، کەم وزۆر باسی چۆنیەتی کار وکاسبی خەڵکیان تیانەبوو، باسی ئەو سەرچاوانەیان تیا نەبوو کە قارەمانانی بەنێوبانگ پێی دەژیان.

هەرکاتێ کەلە قسە و گەنگەشە دەبووینەوە، یاکوف لەسەر گازی پشت ڕادەکشا و دەیگوت:- باشە من سەرخەوێ دەشکێنم.

ئیدی هەر لەو شوێنەدا پاڵدەکەوت و دوای یەک خولەک پرخ و هۆڕی بەرز دەبووەوە.

(١٥)

پاییز، کە کەنارەکانی ڕوباری کاما سوور هەڵگەڕان وگەڵای درەختتان زێڕئاسا زەرد هەڵگەڕان، هەتاو تین وتاوی جارانی نەما، یاکوف، لەناکاوا کەشتیەکەی بەجێهێشت وڕۆیی. بەرلە ڕۆشتنەکەی بەمنی گوت:

- ئەلیوشا، دوو سبەی هەردووکمان، من وتۆ دەگەینە پرم، دەچین بۆ حەمام و بە ئارەزووی خۆمان خۆ دەشۆین، لەوێوە یەکسەر دەچین بۆ باڕێك موزیقای تیابێت. شتێکی زۆر خۆشە. من حەز دەکەم گوێم لەلێدانی ئامێرێکی موزیقی بێت!

پیاوێکی قەڵەوی داتەپیو، ڕدێن تاشراوی سیما ژنانی لە سارابۆڵ سەرکەوتە سەر کەشتیەکە. پاڵتۆ درێژەکەی وشەپقەکەی سەری کە دەورەکەی کەوڵە ڕێوی بوو، هێندەی دی ژنانەی دەنواند.یەکسەر مێزێکی لە گۆشەیەکی گەرمی نزیک مووبەقەکەوە هەڵبژارد، داوای چایەکی کرد، بەبێ ئەوەی پاڵتۆکەی یان شەپقەکەی دابکەنێ، دەستی بە چا خواردنەوە کرد. ئیدی ئارەقە لە سەراپای دەچۆڕا.

هەوری پاییزی بە ئاستەم پروشەی دەکرد، لەوە دەچوو ئەم پروشەیە، هەرکاتێ کە کابرا بەدەستەسرەکەی سەروچاوی دەسڕی، کەم بکات، وهەرکاتێ کابرا ئارەقەی بکردباوە، زیاد بکات.

یاکوف هەر زوو لەلای ئەو پیاوەوە دانیشت، بە دوو قۆڵیکەوتنەتەمەشاکردنی نەخشەیەکی ناو ساڵنامەیەکی کۆن، کابرای ڕێبوار بەقامکی وێنەی شتێکی کێشا، یاکوف بە ئارامی گوتی: - ئێ ئەوە چییە؟ ئەمە بۆ گەنجێکی وەکو من کارێکی ئاسانە. لە پێی کە!

ڕێبوارەکە، لەکاتێکا ساڵنامەکەی دەخستەوە نێو جانتایەکی چەرمی کراوەی بەرپێی خۆیەوە، بەدەنگێکی بەرز گوتی:- زۆرباشە.

بەدەم چا خواردنەوە، بەئارامی لەسەر قسان بەردەوام بوون. بەرلەوەی نۆرەی کاری یاکوف دەستپێبکات ناسنامەی ئەو کابرایەم لێ پرسی. بەدەم پێکەنینێکی کورتەوە بەرسڤی دامەوە: - لە ئافرەت دەچێت وانییە؟ مانای وایە خەسیوە. لە سیبریاوە هاتووە. پیاوێکی سەیرە... لەوە دەچێ بەگوێرەی بەرنامەیەکی تایبەتی بژی..

بەتەق وهوڕ پاژنە ڕووتە ڕەشەکانی کەلە دوو سم دەچوون، دەکێشا بەسەر کەشتیەکەدا، لێم دوور کەوتەوە. بەڵام لەنیوەی ڕێدا وەستا، ئاوڕی پاشەوەی دایەوە و بەدەم هەڵکڕاندنی پەراسووەکانیەوە گوتی:

- قەرارە لای ئەو کاربکەم. هەرکە گەیینە پرم کەشتیەکە بەجێدێڵم و لەیەکدی جیا دەبینەوە ئەلیوشا گیان. بە قیتار دەڕۆین، پاشان لە ڕێگەی دەریاوە، دواتر بەسواری ئەسپ. بە پێنج هەفتە ئەوجا دەگەیینە ئەوێندەر. بەشەر تەیری بێ باڵە، دەگاتە هەموو گۆشە وکەنارێکی دوور!

سەرم لەو بڕیارە کوت و پڕەی یاکوف سوڕما. بەسەرسامی پرسیم: - باشە دەیناسیت؟

- لەکوێ بیناسم؟ قەت نەمدیوە، هەرگیز بەو شوێنەدا تێ نەپەڕیوم کە ئەو لێی دەژی..

بۆبەیانی یاکوف پەیدا بوو، فەروەیەکی کورتی چڵکن وپڵکنی لەبەربوو، شەپقەیەکی پووشی کۆنی بێ قەراخی لەسەر بوو، کۆنەی ورچە بچکۆل بوو، جووتێ پێتاوەی شڕی لەپێدا بوو. بە قامکە ئاسنینەکانی تووند دەستی گوشیم:

- لەگەڵما وەرە ئێ؟ ئەو کابرایە، یارۆی نێرەموک ئەگەر رووی لێبنەێن کار بەتۆش دەدات. دەڵێی چی، پێی بڵێم؟ تۆزێکی لێدەبڕێت، ئەوەندەی کە زەرەری نەبێت و، پارەیەکی کەمت دەداتێ. ئەمانە کە کوڕێک سونەت دەکەن، جەژنیانە، جەژنی ڕاستەقینەیانە، لەبری ئەوە پارەش دەدەن..

کابرای نێرەموک لەلای محەجەرەکە دەوەستێ وسارغیەکی سپی لەبن باخەڵدایە. بە دووچاوی لێڵ دەڕوانێتە یاکوف، ڕوخساری قورس، لە ڕوخساری پیاوێکی خنکاو دەچێت. بە چپە بە نەعلەتم کرد، یاکوف، جارێکی دی دەستی گوشیم:

- لە پێی کە! هەرکەسە و بەلەیلای خۆیدا هەڵدەڵێت.. چیت داوە لەوە؟ دەی باشە، بە دوعا. هیوادارم بەختەوەربیت!

یاکوف شوموف، ڕۆیی. وەکو ورچێکی زەلام بۆی دەرچوو، کۆمەڵێک هەستی هەڤدژی لەلا بەجێ هێشتم، هەم خەفەتم بۆی دەخوارد، هەم لێی بێزار بووم، لەدڵی خۆدا بە جۆرە بەغیلی و ترسێکەوە دەمپرسی باشە بۆچی بۆ ئەو شوێنە دوور ونادیارە دەڕوات. باشە ئەم یاکوف شوموفە دەبێ کێ بێ؟

لە ئاخر و ئۆخری پاییزا، کە کەشتیە هەڵمینەکە، ناچاربوو گەشتەکانی ڕابگرێت لەبەر سەرما وسۆڵە لەکار بوەستێت، ئیدی بە شاگردی لە کارگەیەکی وێنەکێشانی ئیکۆنان دامەزرام. ئاغام پیرەژنێکی میرەبانی ڕووخۆش بوو، کەسێکی بادەنۆش بوو، یەکەم ڕۆژی دوای دەستبەکار بوونم، بە تۆن و ڕاوێژی خەڵکی شاری فلادیمیر پێی ڕاگەیاندم:

- ئێستا ڕۆژ کورت وشەو درێژە. دەمەوێ هەموو بەیانییەک بۆ دووکان بڕۆیت و لەوێ لەکاروباری فرۆشتنندا یارمەتیان بدەیت و شەوان کە گەڕایتەوە، فێری نیگارکێشیت دەکەن.

منی بە شاگردێکی دیکەی سەر دووکانەکەی خۆی سپارد، کە کابرایەکی کورتەباڵای چالاک و چەلەنگ و ڕەزا سووک بوو. من وئەو، بە دوو قۆڵی، لە تاریک و ڕوونی بەیانیدا، شارمان دەدایە ژێر پێوە، بە کوچە وکۆڵانە خواڵووەکانی ئیلینکادا نشێو دەبووینەوە تا دەگەیشتینە بازاڕی ژێرین کە دووکانەکە لە قاتی دووەمی خانێکی بازرگانیدا بوو. دووکانەکە، کۆنە عەمار بوو. بچووک و تاریک بوو، یەک پەنجەرە و دەرگا یەکی ئاسنی هەبوو، دەیڕوانیە بانێژەیەک کە سەرەکەی بە چینکۆ گیرابوو. دووکانەکەمان پڕ بوو لە ئیکۆنان و چوارچێوانی گەورەو بچووک،

هەندێ لە چوارچێوەکان سادە و ئەوانی دی بەنەخش و نیگار بوون. هەروەها کۆمایەکی کتێبی ئاینی و ئینجیلی بەرگ زەردی تیابوو کە بە پیتێن سلاڤی کۆن نووسرابوون.

دووکانێکی دی بە تەنیشتمانەوە بوو کە ئەویش هەمان کاری ئێمەی دەکرد، ئیکۆنان و کتێبێن ئۆلی و ئاینی دەفرۆشت. دووکاندارەکە بازرگانێکی ڕدێن ڕەش بوو، بە خزمایەتی دەگەییە زانایەک لە زانایانی پەیڕەوی مەزەبی کۆن، کەلە سەرانسەری ڕوباری کیرجینیتسی ئەوبەری ڤولگادا بناڤ ودەنگ بوو. ئەم بازرگانە کوڕێکی هاوتەمەنی منی هەبوو، لەڕ ولاواز، چالاک و گورج وگۆڵ، ڕەنگ وڕوو سیسەڵە و چرچەڵە لە پیرەمێردان دەچوو. چاوەکانی وێڵ و شڵەقاو. ئەرکی من ئەوەبوو، هەڵبەتە دوای کردنەوەی دووکانەکە، خێرا بڕۆم لە بارێکی ئەو ناوە ئاوی گەرم پەیدا بکەم. دوای خواردنی نان وچای، دووکانەکە گسک بدەم و تەپوتۆزی سەر کتێب و ئیکۆنەکان بتەکێنم، دوای ئەو ئەرکانە دەبوایە بچمەبەر دووکانەکە تا ئەگەر کڕیارێکی نەناس بەوێدا ڕەت بوایە، بۆ دووکانەکەی خۆمانی ڕابکێشم وبەهەر شێوەیەک بووە نەیەڵم بۆ دووکانەکەی دراوسێمان بڕوات.

فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان، بە ئاشکرا ئامۆژگاری دەکردم و دەیگوت:

- کڕیاران گەوجن. هەرکە هاتنە بازاڕ، خۆیان بە هەموو دووکانێکا دەکەن، گرینگ ئەوەیە شتی هەرزانیان دەست بکەوێ، بیر لە چاکی و خراپی ئەوشتانە ناکەنەوە کە دەیکڕن!

یارۆی هاوکارم، زۆر شارەزایانە قەراخی ئیکۆنەکانی بەیەکدا دەکێشا و لەبەرچاوی من خۆی دەنواند و بەوەوە دەفشی کەلە کاروباری بازرگانی و دووکانداریدا زۆر مەعلانە:

- کاری مەکینە، باش نییە، ڕەواجی کەمە.. بۆ نموونە ئەم پارچەیە جوانە.. زۆر هەرزانە، پێوانەکەی سێ بە چوارە.. نرخی خۆی هەیە. ئەم پارچەیەی دی : شەش بە حەوتە.. ئەمیش پارەی خۆی دەکات.. تۆ وەلیان دەناسیت؟ هەوڵبدە بیانناسی: فونیفاتی.. ئەمە بۆ چارەسەری مەیگوسارییە، شەهید ڤارڤارا... بۆ دان یەشە و مەرگی مفاجات، ڤاسیلی پیرۆز... بۆ تا و وڕینە. ئەدی پاکیزەکان دەناسیت؟ تەمەشاکە: پاکیزەی خەمین، پاکیزەی سێ بازوو، پاکیزەی گریاو، پاکیزەی دەردم ئاسان بکە، پاکیزەی قازان، پاکیزەی پوکروف، پاکیزەی سمیستریلنایا..

بەخێرایی نرخی ئیکۆنەکانم، هەر ئیکۆنەیەک بەگوێرەی قەوارەو ماوەی دروستکردنەکەی، ئەزبەر کرد. فێری ئەوەبووم وێنەی پاکیزەکان لێکدی جیابکەمەوەو بیانناسمەوە. بەڵام جیاکردنەوەی پسپۆڕی وتایبەتمەندی هەر یەکێک لە وەلیەکان هەندێک قورس بوو. بەڵام فرشیارەکە دوور ونزیک چاودێری دەکردم، هەرکاتێ بیدیبام، شانم داوە بە لا شیپانەی دەرگاکەوە و خەیاڵم ڕۆییوە، لەناکاوا بەدەنگێکی گڕ دەیپرسی:

- کام پاکیزە، شفابەخشی ئازاری منداڵبوونە؟

ئەگەر وەڵامەکەم هەڵە بوایە، ڕووی گرژ دەکرد و دەیگوت:

- بەس پێم بڵێ مێشک بۆچی باشە، فایدەی چییە؟

بەڵام ڕاکێشانی مشتەری و کڕیاران لەوەش قورستر بوو. زۆر ڕقم لەو ڕوخسارە دزێوانە بوو کە لەسەر ئیکۆنەکان نەخشێنرابوون، نەمدەزانی چۆنیان بفرۆشم. پاکیزەی ناو حیکایەت و چیرۆکەکانی نەنکم، جیاواز بوون، منداڵکار وخشکۆک و لەبەردڵان و میرەبان بوون. لە وێنەی ناو گۆڤارەکانیشدا هەر ناسک وجوان بوون، بەڵام لە ئیکۆنەکانی لەمەڕ ئێمەدا زۆر پیر و ڕەزا قورس، لووت درێژی دەندووکە داڵاشی و دەست کوڵ بوون.

ڕۆژانی چوارشەممە و هەینیان، ڕۆژانی بازاڕ، کاروکاسبیمان گەرم بوو. ئیدی گوندیان و پیرەمێردان، ژنان و پیاوان، تەنانەت هەندێجار خانەوادەیەک بە هەموو ئەندامەکانیەوە، بەتایبەتی پەیڕەوانی ئاینی کۆن، خەڵکانی گرژ ومۆن، بە گومان و دڕودۆنگ، خەڵکی جەنگەڵەکانی ئەوبەری ڤۆلگا، بە قاڵدرمەکاندا سەر دەکەوتن و سەری دووکانەکەی ئێمەیان دەدا. هەندێجار پیاوێکی کەتە و زەلام، کە فەرویەکی کەوڵە مەڕی لە خۆیەوە ئاڵاندبوو و لە ژێرەوە دەستێک جلکی دەستچنی زبری گوندیانەی لەبەر کردبوو، بەکاوەخۆ بە بانێژەکەدا دەهات، وەکو ئەوەی بترسێت بانێژەکە لەناکاوا هەرەس بێنێت. بەڕاستی شەرمم دەکرد لێی نزیک ببمەوە، بەڵام ناچاربووم زۆر لەخۆم بکەم، بازووەکانم لەسەر سینگم جووت بکەم و بەدەوریا بسوڕێمەوە و مێش ئاسا بە گوێیدا بویزێنم:

- قوربان، چیت دەوێ؟ کتێبی نوێژ، مزماران بە شەرح و شرۆڤە و پەراوێزەوە، بەرهەمەکانی یەفریم سیرین و کیریل، کتێبی قانوون.. فەرموو ژوورەوە، تەمەشایەک بکە، چوونە ژوورەوە بە خۆڕاییە.. جۆرەها ئیکۆنەمان هەن.. بەنرخی جیاواز، باشترین شەمایل و ئیکۆنان دروست دەکەین، بە ڕەنگێن جۆراوجۆر. ئامادەین بەگوێرەی داوای خۆت بۆتی دروست بکەین، شەمایلی تایبەتی، خانەوادەیی، یان هەر جۆرێکت بوێ، بۆتی دروستبکەین. لە هیچ شوێنێکی دی لەمانە باشترت دەستناکەوێت. ئێرە باشترین کارگەی ڕووسیا و باشترین دووکانی سەرانسەری شارە!

کابرای مشتەری بێئەوەی کەمترین بایەخ بە قسەکانی من بدات، لەجێی خۆی دەوەستێ و بە بێدەنگی لێم مۆڕ دەبێتەوەو حیسابی سەگیشم بۆناکات. پاشان لە ناکاوا بڕیاری خۆی دەدات، ئەوجا بەدەستە بەهێزەکانی دەڵەکم دەدات و لەسەر ڕێگاکەی خۆیم کەنار دەخات و بەرەو دووکانەکەی دراوسێمان دەڕوات. فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان بەدەم خوراندنی گوێچکە زلەکانیەوە، دەکەوێتە پرتاندن و دەڵێت:

- یەکێکی دیکەشمان لەدەست چوو. عەمرت نەمێنێت! تۆ لیاقەتی بازرگانی و دووکانداریت نییە.

لەم کاتەدا، لە دووکانەکەی تەنیشتمانەوە، دەنگێکی نەرم و ڕاوێژێکی شیرین دێتەگوێ:

- برادەری ئازیز، ئێمە لێرە کەوڵی مەڕ یان پێڵاوی چەرم نافرۆشین. لە دووکانی ئێمەدا، پەیڤی خوا فەرمانڕەوایە، پەیڤی خوا لە زیو و زێڕی خالیسەش بەبەهاترە، بەهیچ نرخێکی دنیایی نایەتە خەملاندن.

فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان، لە بەغیلیدا دەڵێت:

- گوێ بگرە گوێ، بزانە چ مەراییەک بۆ ئەو مشتەرییە دەکات، بزانە چ سابونێک لە ژێر پای دەدات! ئەلهەقی چاک دەزانێ مشتەری بخاتە داوەوە، گوێ بگرە و لەوەوە فێربە. بەناخێرت خوێنەواری!

من باش فێری نیگارکێشی دەبووم، بەڵام لەواری بازاڕ گەرمکردن و ڕاوە مشتەریدا زۆر کۆڵەوار بووم. بەڕاستی بەزەییم بەو پیاوە بێدەنگ و گرژ ومۆنانەدا، یا ئەو پیرەژنە داماوانەدا، کە دەتگوت مشکی سرک و ترساون دەهاتەوە. لەناخی خۆدا حەزم دەکرد، بەدزییەوە نرخی ڕاستەقینەی شەمایل و ئیکۆنەکانیان پێ بڵێم، تا نەخەڵەتێن و بیست کوپیکی زیادە نەدەن. هەرهەموویان لەبەرچاوی مندا زۆر هەژار و برسی دیار بوون. لەدڵی خۆدا دەمپرسی باشە ئەمانە چۆن سێ ڕۆبڵ و نیو دەدەن بە کتێبێکی مەزموران، لەکاتێکا ئەمە کتێبێکی زۆر میللی یە و لە بازاڕا وەکو خۆڵ وایە.

لەلایەکی دیکەوە، سەیرم بەوە دەهات کە زۆر بەوردی بەهای کتێب و وێنە و شەمایلەکانیان دەزانی. ڕۆژێک پیرەمێرێک کە دەمویست هەرچۆنێ بووە ئیغرای بکەم و بیهێنمە ناو دووکانەکەوە پێی گوتم:

- تۆ ڕاست ناکەی کوڕۆ، وانییە کارگەکەی ئێوە باشترین کارگەی ڕووسیا نییە. باشترین کارگە، کارگەی روگوژینە لە موسکۆ.

تەریق بوومەوەو هەنگاوێک لێی دوور کەوتمەوە، کابرای پیرەمێر بە ئەسپایی کەوتەڕێ و نەچووە دووکانەکەی تەنیشتمانیش. فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان بە تووڕەیی گوتی:

- ها لە قافا گرتتی؟

- تۆ قەت باسی کارگەی ڕوگوژینت بۆمن نەکردووە..

فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان، بەدەم سخێف و جنێوانەوە دەیگوت:

- ئەم خەڵکە مەندانەی کە بەردەوام دەسووڕێنەوە، خۆ لە گێلی دەدەن هەموو شتێک دەزانن و باسی هەموو شتێک دەکەن.. لە ئاوی مەند بترسە لە ئاوی خوڕ مەترسە!

ئەم پیاوە قۆرە دەماخ و لەخۆڕازییە، کە بە قۆزیەکەی خۆیەوە دەنازی، زۆری ڕق لە جووتیار و گوندیان بوو، جارێکیان کە کەمێک سەری گەرم کردبوو، پێی گوتم:

- من کابرایەکم زیرەک، حەزم لە شتی خاوێن و بۆنی خۆشە – بخورد، کوڵۆنیا و ئەوشتانە. جا بیهێنە بەرچاوی خۆت کەسێکی بەزەوقی وەکو من بە ڕیپاوە لەبەر جووتیارێکا دابنەوێتەوە، بۆ ئەوەی پیرەژنەکەی خاوەن فرۆشگایەکە پێنج کوبیکەکەی خۆی مسۆگەر بکات! تۆ پێت وایە چۆن ئەوە تەحەموول دەکەم؟ ئاخر جووتیار چییە؟ مشکێکە و بەسەر ئەرزا دەڕوات! ومن..

بەسەرسامی بێدەنگ بوو.

من جوتیارانم خۆشدەویست، هەستم بە شتێکی شاراوەو پەنهان لە هەموویاندا دەکرد، ڕێک وەکو ئەو حاڵەی دەگەڵ یاکوف دا هەمبوو. کابرایەکی تێکسمراوی جل وبەرگ شپوشۆڕی پاڵتۆ لەبەر بە تەمەڵی خۆ بە فرۆشگاکەماندا (دووکان، موغازە) دەکات، کڵاوەکەی لەسەری دادەگرێ، بە دوو قامکان نیشانەی خاچ دەکێشێت، نیگای لەسەر گۆشەی ئیکۆنەکاندا، کە چراکەی لێدەگرا گیرسایەوە، ئەوجا ئاوڕ دەداتەوە تا چاوی بە وێنە ناپیرۆزەکان نەکەوێت. بەچاوی کڕیاری تەمەشایەکی ناو فرۆشگاکە دەکات ودەڵێت: - کتێبێکی مەزموورانم بە شەرحەوە بدەیە!

ئاسینی (سەری قۆڵ) پاڵتۆکەی هەڵدەکات و ماوەیەکی زۆر لە پیتەکانی لاپەڕەی یەکەم ورد دەبێتەوە. بەبێدەنگی لێوە قلێشاو و وشکەکانی دەبزوێنێت: - کتێبی لەمە کۆنترتان نییە؟

- هەڵبەتە دەزانیت کتێبی کۆنی ئاینی زۆر گرانە، بایی هەزاران ڕۆبڵە..

- دەزانم.

سەری قامکی تەڕ دەکات ولاپەڕەکە هەڵدەداتەوە، شوێنەواری پەنجەی لە پەراویزی لاپەڕەکەدا خەتم دەبێت. فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان بە تووڕەیی سەراپای کابرای کڕیار بەنیگا دادەبێژێت و دەڵێت:

- کتێب و دەقە پیرۆزەکان هەرهەموویان هی یەک سەروبەندن، کۆنن.خۆ خوای گەورە قسەکانی خۆی ناگۆڕێت..

- ئەوەمان بیستووە. خوا قسەی خۆی ناگۆڕێت، بەڵام نیکون دەیگۆڕێت و ئەولاتریش، بەکەیفی دڵی خۆی دەکات..

یارۆی مشتەری بە وشکی کتێبەکە دادەخات و بەبێدەنگی لە دووکانەکە دەڕوات.

ئەو خەڵکانەی کە عەودالی کتێبانی کۆن بوون، وەختایەک دەگەڵ فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمانا گەنگەشەیان دەکرد، هەستم دەکرد ئەوان، لە فرۆشیارەکەی مە، پتر شارەزای کتێبانی پیرۆز و ژینامەی وەلیان و پیاوچاکانن. فرۆشیارەکەی لەمەڕ ئێمە لەمە تووڕە دەبوو و لەبەرخۆوە پێی دەگوتن:- بێ دینانی کێوی!

خۆ ئەگەر یارۆی مشتەریش، لەبەر هەر هۆیەک کتێبە تازەکانی بەگەن نەکردبایە، زۆر بەڕیزەوە سەیری دەکرد و ئەوەندە بە پارێزەوە دەیگرت بە دەستەوە، وەکو ئەوەی چۆلەکەیەک بێ و لەناکاوا لەدەستی بفڕێت. من ئەو حاڵەتەم زۆر پێخۆش بوو.

چونکە من بەش بەحاڵی خۆم کتێبم بە جۆرە پەرجوویەک دەزانی کە ڕوحی دانەرەکەی لەبن دێڕەکانیا بوو. هەرکاتێ کتێبێکم بکردباوەو دەستم بە خوێندنەوەی کردبا، ئەو ڕوحەم ئازاد دەکرد و بە شیوەیەکی سەیر تێمە دەئالا و مژوولی دەکردم.

زۆرجار ڕێکدەکەوت کە پیاوان وژنانی پیر ودان عەمر کتێبی کۆنیان بۆ دێنایین، کە دەگەڕانەوە بۆ پێش " نیکون " ی ڕیفورمیست، داوایان لێدەکردین کە لێیان بکڕین. یان لیستی ئەو کتێبانەیان بۆ دەهێنایین، کە بە خەتێکی جوان وخوانای هەندێک ڕەبەنیتانی دەڤەرێن هەردوو ڕوباری ئەرجیز وکیرجینیتس نووسرابوو. یان هەندێ نوسخەی " ژیانی وەلیان " یان بۆ دەهێنایین کە لەلایەن دیمیتری روستوفسکییەوە پێداچوونەوەی بۆ نەکرابوو. ئیکۆنانی کۆن و خاچ و مراکی زیوینیان بۆ دەهێنایین کە میرانی موسکۆیی کاتی خۆی بەدیاری دابوویان بەو بارمەنانەی کە خزمەتیان کردبوون. هەرهەموو ئەو شتانەیان بە دزییەوە بۆ دەهێنایین و نەیاندەویست ئەو ڕازەیان کەشف ببێت.

فرۆشیارەکەی ئێمە و ئەوەی دراوسێمان، ئەو شتانەیان لە ئاسمان دەقۆستەوە، ڕکابەری یەکدیان دەکرد، ئەمە بۆ ئەوان کاسبیەکی چەور بوو، ئەو شتە کۆن و توحفانەیان بە پارەیەکی کەم لەدەست گوندیانەکان دەردێنا و پاشان لە بازاڕا بە پارەیەکی مۆڵ بە دەوڵەمەندانی توحفە دۆست یان ئیماندارانی هەواداری کڵێسای کۆنیان دەفرۆشتەوە. فرۆشیارەکەی ئێمە، لەم کاتانەدا هەمیشە ئاگاداری دەکردمەوە:

- چاوت بکەوە، ئاگات لەم شەیتانانە، لەم سیحربازانە بێت، ئەمانە هەمیشە گیرفانیان پڕە لەپارە. بەزەییت پێیاندا نەیەتەوە.

هەرکە سەروکەللەی یەکیک لەو فرۆشیارانە پەیدا دەبوو، فرۆشیارەکەمان منی لەدووی بیوتر فاسیلیفیچ دەنارد، کە شارەزاییەکی تەواوی لە کتێب و ئیکۆنانی کۆن و ئەو بابەتەشتانەدا هەبوو.

بیوتر فاسیلیفیچ، پیرەمێرێکی بەژن زراڤی، چاو زیتی، سەر وڕوخسار جوانی، ڕدێن درێژ بوو، کە ڕدێنی لە ڕدێنەکەی ڤاسیلی پیرۆز دەچوو. بەردەوام دار عاسایەکی بەدەستەوە بوو، چونکە قامکی پێیەکی لەدەست دابوو و لە ڕۆیشتنا کەمێک دەلەنگی. هاوین و زستان باڵاپۆشێکی تەنکی لەبەر بوو کەلە جبەی قەشە دەچوو. کڵاوێکی مەخمەڵی قووڵی لەسەر دەکرد. بە گورجی خۆی بە دووکانەکەدا دەکرد، هەرکە وەژوور دەکەوت، شانەکانی خوار دەکردنەوە و بە ملکەچییەوە هەناسەیەکی هەڵدەکێشا و بە دوو قامکان، بەشێوازی پەیڕەوانی مەزەبی کۆن نیشانەی خاچی دەکێشا و لەبن لێوانەوە وێرد ونزای دەخوێند. بەو ڕواڵەتە دینداری و خواناسییەوە، متمانەی فرۆشیارانی شتە توحفە و دەگمەنەکانی بەدەست دەهێنا.

پیرەمێری شارەزا دەیپرسی:- ئەمرێکتان بەمن هەبوو؟

- ئەم پیاوە ئیکۆنەیەکی بۆ هێناوین... دەڵێت لەبابەتی ئەوانەی ستروگانوفە.

- لە بابەتی ئەوانەی کێ؟

- ستروگانوف.

- ئاه ببورە گوێم کەمێک گرانە. باشتر، خوای گەورە لە بیستنی کفر گۆییەکانی نیکون و پەیڕەوەکانی بە دووری کردووم..

کڵاوەکەی دادەکەنێت، ئیکۆنەکە بە شێوەیەکی ئاسۆیی بەدەستیەوە دەگرێت، جوان جوان دیقەتی دەدات، ئەم دیو وئەودیوی دەکات، چوارچێوە دارینەکەی بەر زەین دەدات، چاوەکانی چکۆلە دەکاتەوەو لەبن لێوانەوە دەڵێت:

- پەیڕەوانی خوانەناسی نیکون، لەوەتای زانیویانە ئێمەمانان بایەخ بە هونەرێن کۆن دەدەین، لە شەیتانەوە فێڵێک فێربوون، دەچن وێنە پیرۆزەکان، زۆر بەکارامەیی کۆپی دەکەنەوە، کە هەوەڵجار سەیریان دەکەیت وادێنە بەرچاو دەسکردی ستروگانوف، یان ئوستیوک، یان سوزدالە. بەڵام چاوی باتین، هەرزوو کەشفی دەکات کە نەخێر ئەسڵ نین، بەڵکو تەخلیتن!

ئەگەر کابرای پسپۆڕ و عەنتیکەناس بیگوتبایە ئەم ئیکۆنەیە تەخلیتە، ئەوە مانای وابوو، شتێکی دەگمەن و بەنرخە، ئەوە پەرلەی بەینی فرۆشیارەکەی ئێمە و کابرای پسپۆڕ و عەنتیکەناس بوو. لە ڕاستیا ئەوان زمانێکی تایبەتی خۆیان هەبوو، هەرخۆیان لەیەکدی حاڵی دەبوون. ئەگەر یارۆی عەنتیکەناس، سەبارەت بە ئیکۆنەیەک یان کتێبێک ڕووی گرژ کردبا و داخ و کەسەری دەربڕیبا، مانای وابوو، بایی دە ڕۆبڵە، ئەگەر " نیکون " ی بەر دەمرێژی جنێوان دابا مانای وابوو، بیست و پێنج ڕۆبڵ دێنێت.

بەڕاستی زۆر بێ شەرمانە فرۆشیارەکەیان دەخاپاند، هەرچەندە من لەو فەندەڵ فێڵانە بێزار بووم، بەڵام گەمە وچاو و ڕاوەکانی کابرای پسپۆڕم بەلاوە سەیر و سەرنجڕاکێش بوو:

- پەیڕەوانی نیکون، ئەو زوڕیەتە ڕوو ڕەشەی نیکون، لە شەیتانەوە فێربوون، هەموو شتێک دروست بکەن.. بۆ نموونە تەمەشای ئەم ئیکۆنەیە بکە، لەتۆوایە ئەسڵی ئەسڵە، جلەکانی یەک نیگارکێش دروستی کردووە، بەڵام تۆ تەمەشای ڕوخساری بکە... ڕوخسارەکە دەسکاری کەسێکی دیکەیە. وەستا و هونەرمەندانی کۆن، وەکو سیمون و ئوشاکوف، ئەگەر خوانەناسیش بان، وێنەکانیان بەدەستی خۆیان دەکێشا.. جلەکان، دەموچاوەکان... هەرهەموویان بەدەستی خۆ دروستدەکرد، بەڵام ئەمانەی ئێستا هیچیان لەبارا نییە، دەرەقەتی ئەو کارانە نایەن. جاران کێشانی وێنەێن مەزەبی و ئیکونان کارێکی پیرۆز بوو، بەڵام ئێستا، بەرێزینە تەنیا پیشەیە، سنعەتە سنعەت!

ئەوجا هەڵوەستەیەکی دەکرد، ئیکۆنەکەی بە پارێزەوە لەسەر مێزەکە دادەنا و کڵاوەکەی لەسەر دەکرد و دەیگوت: - خوا بیانگرێ!

ئەو قسەیە بەومانایە بوو: ئیکۆنەیەکی باشە، خێرا بیکڕە لەدەستی خۆتی مەدە!

ئیدی کابرای فرۆشیار لە نێو ئەو هەموو پەیڤ و زاراوەو شارەزاییە زۆرەی یارۆی عەنتیکەناسدا، سەری لێ تێکدەچوو و بە نیگەرانییەوە دەیپرسی:- قوربان، بابی گەورە ڕات بەرانبەر بەم شەمایلەی من چییە؟ (شەمایل: وێنە و پەیکەری گەورەپیاوانی ئاینی و مەزەبی)

- ئەمە دەسکردی پەیڕەوانی نیکونە.

فرۆشیارەکە هاواری دەکرد:

- شتی وا چۆن دەبێت، بابای من و بابای بابام لەبەردەم ئەم شەمایلەدا (پورترێت) نوێژیان کردووە..

کابرای پیرەمێر دەیگوت: - گیانەکەم، نیکون زۆر لەپێش بابای بابای تۆدا ژیاوە.

ئەوسا دووبارە ئیکۆنەکەی لە سەر مێزەکە هەڵدەگرتەوەو نیشانی خاوەنەکەی دەدا و بە ڕاوێژێکی ئامۆژگاری ئامێزەوە دەیگوت:

- تۆ جوان تەمەشا بکە!.. بەمەش دەڵێی ئیکۆنە؟ ئەمە وێنەیەکی ڕووت وقووتە، فرِی بە ئۆل و ئاینەوە نییە، هیچ نییە، یەکێکە لە دەسکارەکانی هەوادارانی نیکون. کەم و زۆر ڕوحی تیانییە. من مەجبوور نیم درۆت لەگەڵدا بکەم. من بابایەکم پیر، پێم بە لێوار قەبرەوەیە، بەهیچ جۆرێ ئامادەنیم ڕوحی خۆم بفرۆشم و ئیمانی خۆم بلەوتێنم، هیچ قازانجێکم لەوەدا نییە!

دوای ئەو قسانە، وای دەنواند کەبە تەمای ڕۆیشتنە، ئازای ئەندامی دەکەوتە لەرزین، وەکو یەکێک گومان لە قسەکانی کرابێ خۆی تووڕە دەنواند، ئیدی لەو ماوەیەدا فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان، شەمایلەکەی بە چەند ڕۆبڵێک دەکڕی وخاوەنەکەی بە دڵخۆشییەوە، بەدەم خواحافیزیەوە، دوو لۆ لەبەردەم بیوتر فاسیلڤیچدا دەنوشتایەوە و بە مەمنوونیەوە لە دووکانەکە وەدەردەکەوت. هەنگێ منیان بۆ چاخانەیەک دەنارد تا ئاوی گەرم بۆ چا لێنان بێنم. وەختایەک دەگەڕامەوە دەمبینی کابرای عەنتیکەناس، بە خۆشحاڵییەوە دەست بەسەر ئیکۆنە کڕدراوەکەدا دێنێت و بە فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان دەلێت:

- تۆ تەمەشا چەند جوانە، چەند سادەیە، خواناسی و پارسایی لە سەرانسەری دەچۆڕێ.. لەهەر کەڵکەلە و ئارەزوویەکی بەشەری بە دوورە..

فرۆشیارەکەی خۆمان، کەلە کەیفان لەپێستی خۆی نەدەهێوری و بەناو دووکانەکەدا (فرۆشگا) دەهات و دەچوو، بە چاوانی حەپەساوەوە دەیپرسی:- باشە دەستکردی کێیە؟

- هێشتا، ماوتە ئەوە بزانیت.

- بەڕای تۆ خەڵکانی شارەزا بە چەندی دەکڕن؟

- نازانم، دەبیەم تا بەچەند کەسێکی نیشانبدەم..

- شتی وا چۆن دەبێ پیتور فاسیلیفیچ..

- ئەگەر فرۆشتم، پەنجا ڕۆبڵ بەتۆ دەدەم و باقیەکەی هەرچەندێ بوو بۆ خۆمی هەڵدەگرم!

- ئاه..

- هیچ ناڕەزاییەک دەرمەبڕە، فایدەی نییە.

بەدەم چاخواردنەوە، بەبێ هیچ شەرمێک گەنگەشەی مامەڵەکە دەکەن، بەچاوی دز و ڕێگرەوە تەمەشای یەکدی دەکەن. دیار بوو کە فرۆشیارەکەی لەمەڕ ئێمە، زۆر خراپ کەوتبووە داوی یارۆی عەنتیکە ناسەکەوە، من بە ئاشکرا هەستم بەوە دەکرد. هەرکە کابرای عەنتیکەناس، لە دووکانەکە وەدەرکەوت، فرۆشیارەکەی خۆمان ڕوویکردە من وگوتی:

- ئەلکسی زمانی خۆت بگرە! نابێ خانم، خاوەنی دووکانەکە بە هیچ جۆرێ بەم سەوداو مامەڵەیە بزانێت!

کەلەسەر چۆنیەتی مامەڵەکە ڕێکدەکەون، ئیدی هەموو شتێک لە بیر دەبەنەوەو وەکو ئەوەی هیچ نەبووبێ، فرۆشیارەکەی خۆمان دەپرسێت: - پیوتر فاسیلیفیچ، دەنگ وباسی شار، چی تازە هەیە؟

پیرەمێرد، دەستێک بە سمێڵیا دێنێ، لێوە لەرزۆکەکانی بەدیار دەکەون ئەوجا دەست بە گێڕانەوەی پوخڵەواتەکانی ژیانی بازرگانانی دەوڵەمەند و، سەودا و مامەڵەی سەرکەوتوو، نەخۆشی، زەماوەند و داوەتان، بویەرێن فاحیشەگەری و خیانەتی ژن و مێردان لە یەکدی، دەکات. پیرەمێرد، هەرهەموو ئەو باس و خواسانەی، وەکو ئاشپەزێکی کارامە و بە ئەزموون، بەسەر یەکدا دەکرد و پاشان پێکەنینێکی فیکە ئاسای بەسەرا دەکرد. فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان، لەخۆشیا سوور دەبووەوە، چاوە خەواڵوەکانی پرشنگیان دەدا و ئاهێکی هەڵدەکێشا ودەیگوت: - ئەوانە دەژین. ئەوە ژیانە! منیش تا ئێوارێ ڕەنج دەدەم.

پیرەمێرد، بەدەنگێکی نەوی دەڵێت:

- هەرکەسە وقەدەر وچارەنووسێکی هەیە. یەکێک فریشتەکان، بە مقەستی زێڕین چارەنووسیان بڕیوەتەوە و یەکێک شەیتان بە تەورداس چارەنووسیان داتاشیوە.

وا دیاربوو ئەم پیرەمێردە تۆکمەیە هەموو شتێک دەزانێت و ئاگای لە ژیانی هەموو شارەکەیە، هەموو ڕازو نهێنییەکی بازرگانان، فەرمانبەران و روحانیان و پیشەوەران دەزانێت.. چاوەکانی تیژ دەتگوت چاوی هەڵۆن، خەسڵەتی گورگ و ڕێوی تیابوو. پڕبەدڵ حەزم دەکرد، سەربکەمە سەری و توورەی بکەم، بەڵام بێهودە. بەڵام ئەو زۆر لە سەرەوە، زۆر لە دوورەوە، وەکو ئەوەی لە پشت مژ و دوومانەوە سەیری من بکات، بەو ئاوایە سەیری دەکردم. قەڵەمی دەست وپێم دەشکا. وام وێنا دەکرد لە سەر هەڵدێرێک ڕاوەستاوەو هەرکەسێک توخنی بکەوێت، هەڵدەدێرێت و لە

حەوت شوێنەوە ملی دەشکێت. هەستم دەکرد شتێکی هاوبەش لە نێوان ئەو و یاکوف شوموفدا هەیە.

فرۆشیارەکەی ئێمە، مەفتوونی زیرەکی کابرای پیرەمێرد بوو، چ لە ڕووا و چ لە پاشملە ئەوەی نەدەشاردەوە. بەڵام هەندێجار ئەمیش وەکو من حەزیدەکرد تووڕەی بکات و پێی ڕابوێرێ.

جارێک بە دەم مۆڕەیەکەوە، بە پیرەمێردەکەی گوت:- کە پیاوێکی فێڵبازی خاپینۆکیت!

یارۆی پیرەمێرد، بەدەم قاقایەکی خاوەوە گوتی:

- تەنیا خودا خاپینۆک نییە و خەڵکی فریو نەداوە! بەڵام ئێمەمانان هەر هەموومان، بە فریودانی گەوجان دەژین. ئەگەر نەتوانی پیاوێکی گەوج بخەڵەتێنی بۆچی باشیت، گەوج بۆ خەڵەتاندن نەبێ بۆچی باشە؟

فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان زۆر تووره بوو، گوتی:

- جووتیاران هەموویان گەوج نین بازرگانان لەوانەوە دروست بوون!

- ئێمە باسی ئەوانە ناکەین کە بوون بە بازرگان. گەوجان هەرگیز نابن بە دز. گەوجان ئەولیان، مێشک لەسەریاندا نییە..

پیرەمێردەکە بەکاوەخۆ قسەی دەکرد. لە کەسێک دەچوو لەسەر گردۆلکە گلێکی ناوەندی زەلکاوێک وەستابێت. پەستکردن و بێزار کردنی مەحاڵ بوو، ئیدی یان تووڕە بوونی لە مەزەبدا نەبوو، یان دەیتوانی زۆرچاک تووڕەبوونی خۆیم لێبشارێتەوە.

بەڵام زۆرجار هەوڵی دەدا تووڕەم بکات، دەم وچاوی لێم نزیک دەکردەوە، بەدەم پێکەنینەوە ڕدێنەکەی سەمای دەکرد ودەیگوت: - پێم بڵێ ئەو نووسەرە فەرنسیە ناوی چییە، بونتوس؟

شێوازی، شێواندنی ناوەکانیم زۆر لەلا گران بوو، زۆر تووڕە و پەستی دەکردم، بەڵام خۆم کۆنترۆڵ دەکرد و وەڵامم دەدایەوە: - بونسون دی تیرال.

- هەواداری کێیە؟

- گەوج مەبە.. خۆتۆ منداڵ نیت،

- هەق بەتۆیە، من منداڵ نیم. ئەوە چییە دەیخوێنیتەوە؟

- یەفریم سیرین.

- کێ باشتر دەنووسێت – چیرۆکنووسان یان ئەو؟

وەڵامم نەدایەوە.

دووبارە گوتی:- چیرکنووسان بەزۆری دەربارەی چی دەنووسن؟

- دەربارەی هەموو رووداو و بویەرەکانی دنیا.

- دەربارەی سەگ و ئەسپانیش؟

فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان لە قاقای پێکەنینی دا، زۆر تووڕە بووم، زۆر بەزەحمەت خۆم پێ کۆنترۆڵ کرا. خۆ ئەگەر شوێنەکەم بەجێ هێشتبا ئەوا فرۆشیارەکەی خۆمان بە گوێیدا دەچپاندنم:- بۆ کوێ دەڕۆی؟

یارۆی پیرەمێرد، بەردەوام بوو لەسەر تاقیکردنەوەی ڕادەی سەبر و هەداری من:

- تەمەشا، وەرە ئەم مەتەڵە هەڵبێنە سەر درێژ: ئەگەر هەزار بەشەری ڕووت وقووتت لەبەردەما بێ، پێنج سەد ژن و پێنج سەد پیاو، ئادەم و حەواشیان لەنێودا بێت، چون ئادەم و حەوایان تیا دەناسیتەوە؟

زمانم بەند دەبێت، دوای ماوەیەکی کەم بە ڕاوێژێکی سەرکەوتووانە دەڵێت:

- گەوجەگیان! خوا دروستی کردوون بە بێئەوەی لە دایک ببن، مانای وایە دەبێ ناوکیان نەبێت! بەوەدا دەناسرێنەوە.

پیرەمێرد ژمارەیەکی زۆری لەو مەتەڵانە ئەزبەر بوو و منی پێ تووڕە دەکرد.

لە ڕۆژانی یەکەمی دەست بەکاربوونمەوە لە فرۆشگاکەدا، بابەت و سەربهوردی هەندێک لەو چیرۆکانەم، کە خوێندبوومنەوە بۆ یارۆی فرۆشیار گێڕایەوە، کەپاشان لەو کارەم ژیوان بوومەوە. چونکە فرۆشیارەکە، بەبەرچاومی منەوە، وەکو ئەوەی بیەوێ گاڵتەم پێبکات، بۆ پیوتر فاسیلیفیچی دەگێڕانەوەو بە ئارەزووی خۆی دەستکاری دەکردن و دەی شێواندن و شەرح و شرۆڤەی بێ پەردە و بێ ئەدەبانەی بۆ دەکردن. کابرای پیرەمێردیش بۆی دەسەندەوە و بە پرسیارێن ناشیرین و بازاڕی و بێ ئەدەبانە هێندەی دی چەشەی دەکرد. ئیدی بە دوو قۆڵی بە زمانە پیسەکانیان کاراکتەر و قارەمانە خۆشەویست و دڵخوازەکانی منیان لەکەدار و عەیبدار دەکرد، لەوانە : ئۆجینی گراندە، لودمیلا و، هینری چوارەم.

ئیدی بۆم بەدیارکەوت کە ئەمانە لە بێزاری خۆیان و بۆ کات بەسەر بردن ئەو قسانە دەکەن. بەڵام وێڕای ئەوەش ئەو ڕەفتارەی ئەوانم لەدڵ گران بوو. ئەمانە لەو بەرازانە دەچوون کە خوویان بە پوخڵەواتەوە گرتبێت و لووتیان دەژەنیە قوڕاو وزبڵدانانەوە، عەیب وعار و ڕیسوایی خەڵکیان دەردێنا و بە ئاو وتاو و بەلەزەتەوە لە قاویان دەدا و دەیانگێڕایەوە، ئیدی ئەمانە لە بەغیلی و حەسوودی خۆیاندا چاویان بەرایی نەدەدا جوانی هەندێ ژیان و کەسایەتی بدینن، بۆیە بە بوختان و ئیفترا ناویان دەزڕاندن و عەیبداریان دەکردن. بە ئەقلی نوقسانی من، هەموو خەڵکی، هەموو خەڵکی ئەم کوچە وبازاڕە بازرگانیە، لە کارمەندانیەوە بیگرە تا ئاغا و شاگردانی، ژیانێکی زۆر هیچیان بەسەر دەبرد، لەزەتیان لە فڕو فێڵان و خاپاندنی خەڵک و خوا دەبینی. بۆ نموونە ئەگەر جووتیارێک بۆ یەکەمجار ڕێی بکەوتبایە شار و پرسیاری شوێنێکی

کردبا، ڕێک ئەدرەسێکی پێچەوانەیان پێدەگوت. ئیدی ئەم چەواشەکارییە بووبوو بە بەشێک لە ژیانیان، هەموو سەر گەرمیەکیان بریتی بوو لە قسەێن بازاڕی و شەهوانی ئەوتۆ کە بنیادەم دڵی لێی تێک هەڵدەهات، ئەمە جگە لە مەردم ئازارییان.. بەڵام ئەم ڕەفتارو ئەتوارانەیان، ئەوەندە دووبارە بووبووەوە کە تەواو سوابوو و کەس بە سەرگەرمی نەدەزانی.

هەندێجار بازرگانەکان دوو مشکیان دەگرت، کلکیان بەیەکەوە دەبەستن و بەهەوڵ و تەقەلا و شەڕی ئەو حەیوانە بەستەزمانانە پێدەکەنین، هەندێجار بۆ ئەوەی سەرگەرمییەکەیان بگەیەننە لووتکە، نەوتیان بەو حەیوانە بەستەزمانانەدا دەکرد و ئاگریان تێ بەردەدان. هەندێجار تەنەکەیەکیان لە کلکی سەگێکی داماو دەبەست و سەگی بەستەزمان، بە دەم قورسکاندنەوە غاری دەدا وتەق وهۆڕی تەنەکەکە دنیای پڕدەکرد و خەڵکەکە لە پێکەنینا دەبوورانەوە.

زۆر کاری دیکەی لەم بەناو سوعبەتانەیان دەکرد، وەکو ئەوە بوو هەموو خەڵکی – بەتایبەتی ئەو جووتیارانەی لە گوندەوە دەهاتن – بۆ گاڵتە و ڕابواردنی دووکاندارانی ئەم گوزەرە بازرگانیە دروست بووبن.

بازرگان و شاگردەکانیان هەمیشە لە دەرفەتێک دەگەڕان یەکێکیان دەست بکەوێ و ئەزیەتی بدەن و پێی ڕابوێرن و بیکەن بە گەپجاڕی خۆیان. ئەوەی بۆ من وبەلای منەوە سەیر بوو، ئەوەبوو لە هەموو ئەو کتێبانەدا کە تا ئێستا خوێندبوومنەوە، کەم وزۆر باسی ئەو داب ونەریتانە، کە بەو ڕادەیە زۆرو باو بوون، نەکرابوو و ئەمەم بە فەرامۆشکارییەکی بێ ئینسافانە دەزانی. یەکێک لەم بەناو شۆخی و سەرگەرمیانە لە گوزەرەکەدا، زۆری پەست کردم.

لە دووکانێکی خوری ولباد فرۆشیدا کە ڕێک کەوتبووە ژێر دووکانەکەی ئێمەوە کرێکارێک هەبوو، لە سەرانسەری بازارەکەی خوارەوە، بەزۆرخۆری و نەوسنی ناوبانگی ڕۆیی بوو. خاوەنی دووکانەکە، وەکو چۆن خەڵکانێک خۆ بە دڕی سەگەکانیان یان خۆشبەزی ئەسپەکانیانەوە ڕادەنەن، بەو ئاوایە خۆی بە پڕخۆری و نەوسنی شاگرد و کرێکارەکەیەوە ڕادەنا. زۆرجار لەگەڵ دراوسێکانیا گرێوی دەکرد:

- کێ گرێو لەسەر دە ڕۆبڵان دەکات؟ من ئامادەم گرێو دەگەڵ هەر کەسێکا بکەم کە میشا دەتوانێ لە ماوەی دوو سەعاتدا پێنج کیلۆ گۆشتی بەراز بخوات!

هەڵبەتە کەس گومانی لەو توانایەی میشا نەبوو. بۆیە دەیانگوت:

- ئێمە گرێو ناکەین. بەڵام ئامادەین گۆشتەکە بکڕین، بەو مەرجەی بەبەرچاوی خۆمانەوە بیخوات.

- بەڵام پێنج کیلۆیەکە دەبێ نەرمەی ڕووت بێ، ئێسقانی تیا نەبێت!

ئیدی ماوەیەکی زۆر هەر بۆ بێتاقەتی باسی گریۆەکەیان دەکرد، تا ئەنجام لە عەمارە تاریکەکەوە، کوڕێکی لاواز، ڕدێن تاشراو، گۆنا زەق، بەخۆ وپاڵتۆیەکی درێژەوە کە هەر پرژاڵە خوری بوو و قایشێکی سووری لەسەر بەستبوو، سەرکەوتە سەرەوە، بە ڕیزەوە کڵاوەکەی لەسەری داگرت، چاوە بە قوڵا چووەکانی بڕیە ڕوخسارە خڕ و داهێزراو و سورفل و ڕیشنەکەی وەستای.

وەستاکەی لێی پرسی:- دەتوانی ئەم گۆشتە بخۆیت؟

میشا، بە دەنگێکی ناسک و، بە نەزاکەتەوە گوتی:- بەچەندێ؟

- بە دووسەعات.

- زەحمەتە!

- بۆتۆ زەحمەت نییە!

میشا دەڵێت:- دەتوانن دوو بیرەشی بخەنەسەر؟

وەستا دەڵێت:- دەی. دەست پێبکە!

وەستا بە فیزەوە ئاوڕ لە دراوسێکانی دەداتەوەو دەڵێت:

- وا نەزانن برسیەتی ها. نەخێر، ئەم بەیانییە یەک کیلۆ نانی خواردووە، نیوەڕۆش فراڤینێکی چەوری خواردووە..

ئیدی گۆشتەکە دێنن، کۆمەڵێک تەمەشاڤان خڕ دەبنەوە، هەر هەموویان بازرگانی کارامە و بە ئەزموونن، هەموو خۆیان لە پاڵتۆی زستانەی ئەستوورەوە پێچاوەو لە بەرمیل دەچن، خەڵکانێکن ورگن، دەموچاو قەڵەو، چاویان لەبەر گۆشت بە ئاستەم دیارە، هەموو خەواڵوو وبێزار دیارن.

دەستیان لە ئاسینە دەڵبەکانیاندا شاردووەتەوەو دەوری کوڕە زۆرخۆرەکەیان داوە کە چەقۆیەک و نانێکی جۆی بەدەستەوەیە. کوڕەکە، دوای ئەوەی چەند جارێک بلەز نیشانەی خاچ دەکێشێت، لەسەر فەردەیەک خوری دادەنیشێت، گۆشتەکە لەسەر سەندووقێکی دارین دادەنێت و بە تامەزرۆییەوە تەمەشای دەکات. ئەوجا پارچەیەکی تەنک و بچووک لە نانەکە و پارچەیەکی ئەستوور و گەورە لە گۆشتەکە دەبڕێت. دەیکات بە بابۆڵە و بە هەردوو دەستان بۆ دەمی بەرز دەکاتەوە. بە زمانە درێژەکەی لێوە لەرزۆکەکانی دەلێسێتەوە، وەکو سەگ ددانە وردەکانی بەدیار دەخات، ئەنجام وەکو سەگ قەپ لە بابۆڵەکەی دەگرێت.

- ئەوە دەستی پێکرد!

- سەعات بگرنەوە!

هەموو چاو دەبڕنە ڕوخساری کوڕەی پڕخۆر، شەویلاگەکانی، جووڵەی گوێچکەکانی، هەڵکشان و داشکانی چەناگەی، ناوبەناو بەگوێی یەکدا دەچپێنن.

- وەکو ورچ پارووەکەی دەجوێت!

- قەت ورچت دیوە چۆن خواردن دەخوات؟

- تۆ لە جەنگەڵان ژیاویت؟ ئەوە هەر قسەیەکی باوی سەر زارانە کە دەڵێن: وەکو ورچ پارووەکەی دەجووێت.

- قسەو پەندەکە دەڵیت: وەکو بەراز پاروو دەجووێت.

- بەراز گۆشتی بەراز ناخوات.

بەبێتامی پێدەکەنن. یەکێک لە فەلسەفەڕێسەکان دەڵێت:

- بەراز هەموو شتێک دەخوات.. تەنانەت زوڕیەتی خۆی، یان خوشکی خۆشی دەخوات..

کوڕەی پڕخۆر، بەرەبەرە ڕوخساری سوور هەڵدەگەڕێت، گوێچکەکانی شین دەبنەوە، چاوە بەقووڵا چووەکانی زەق دەبنەوەو هەناسەی تەنگ دەبێت، بەڵام چەناگەی بەردەوام دەجولێت. خەڵکەکە هانیدەدەن:- میشا، لەزێکە.. کاتەکەت خەریکە تەواو دەبێت.

نیگایەکی نیگەرانی پاشماوەی گۆشتەکە دەکات، ڤرێک لە بیرەکە دەدات و لەسەر خواردنی خۆی بەردەوام دەبێت. ئاپۆڕاکە زیاتر هەڵدەچن ودێنەجۆش، هەرتاوناتاوێ تەمەشای سەعاتەکەی، وەستاکەی میشا دەکەن و یەکدی ئاگادار دەکەنەوە:

- وریابە، میلی سەعاتەکە نەباتە دواوە. هەقە سەعاتەکەی لێوەربگرین.

- باش چاودێری میشا بکە، لەوەیە بەشێک لە گۆشتەکە بخاتە ئاسینی کراسەکەیەوە!

- ناتوانێ هەموو گۆشتەکە لە کاتە دیاریکراوەکەدا بخوات!

وەستاکەی میشا، بە متمانەوە هاوار دەکات:

- من ئامادەم لەسەر بیست و پێنج ڕۆبڵ گرێو بکەم! میشا گیان قسەم لە عاردی نەدەیت!

ئامادەبووان، هانی دەدەن، بەڵام کەسیان نەچوونە ژێر باری گرێوەکە. میشا لەسەر خواردنی خۆی بەردەوام دەبێت، دەم وچاوی وەکو ئەو گۆشتەی کە خەریک بوو دەیخوارد، سوور بووەوە، کەپووە تیژەکەی دەی فیشکاند. تەمەشاکردنەکەی زۆر ترسناک بوو، وام وێنادەکرد، لەهەر ئان و ساتێکا، لە هۆڕژنی گریان بدات و هاوار بکات: " خەڵکینە مەعز بۆخوا بەزەییەکتان پێمدا بێتەوە! "

یان لەبەرپێی ئاپۆڕای خەڵکەکەدا بکەوێت وحەیاتی لەبەر ببڕێت و دەمی پڕبێت لە گۆشتی قووت نەدراو.

ئەنجام میشا، گۆشتەکەی تەواو کرد، ئاوڕێکی لای خەڵکەکەی دایەوە و بە هانکەهانک گوتی:- قومێ ئاوم بدەنێ.

وەستاکەی تەمەشای سەعات دەکات و، لەبن لێوانەوە دەڵێت:

- حەرامزادەیە چوار خولەک دواکەوت..

- مخابن، گرێوەکەمان قبووڵ نەدەکرد. دەنا دەتدۆڕاند.

- بەڵام، نکۆڵی لە توانای ئەم کوڕە ناکرێت!

- شوێنی ئەو سێرکە نەک ئێرە.

- خواش بەهرەی سەیر بە هەندێ کەسان دەدات!

- باشە، با چایەک بخۆینەوە، ئێ؟

ئیدی وەکو ڕیزە کەشتیەکی گەورە بەرەو بارەکە نشێو دەبنەوە.

لەدڵی خۆما دەمگوت باشە ئەم هەموو خەڵکە زەلامە بۆچی لەدەوری ئەو گەنجە کلۆڵە خڕ دەبنەوە، چ لەزەتێک لە دیمەنی ئەو هەموو خواردنە بەزیانە دەبینن؟

دالان و گوزەری بازاڕکە تەنگ و درێژ و تاریک بوو، یەکپارچە بالەی خوری، کەوڵی بەرخ، پەت، پێڵاوی لباد، زینی ئەسپان بوو. بە سەلبەند و سەنگ فەرش، لە شەقامەکە بەرز کرابووەوە. زۆر پیس و شێواو بوو، لە کۆنیا داڕزابوو، لە تەپ وتۆزی شەقامەکەیا ڕەش هەڵگەڕابوو. ڕەنگە هەزاران جار خشتەکان و درزی بەینی خشتەکانم ژماردبن و ئێستاش لە زەینمدا ماون.

ڕێڤینگان، بە ئەسپایی بەسەر شۆستەکەدا دەڕۆیشتن، عەرەبانەی کەل وپەل وکاڵا و عەرەبانەی نەفەران، خاوتر لە ڕێبوارەکان بەسەر جادەکەدا دەڕۆیشتن. لە کۆتایی ڕێگاکەدا مەیدانێک هەبوو، هەر چوار نکاڵی دووکان بوو کەبە خشتی سوور دروستکرابوون، هەر دووکانێک، لە دووقات پێکهاتبوو. ئیدی ئەم مەیدانە پڕبوو لە سەندووقی بەتاڵ، لە پووش و پەڵاش، هەژگ و بژاڵ، هەر هەمووی لەگەڵ بەفرێکی پێخوستی پیسدا تێکەڵ بووبوون.

هەرهەموو ئەم شتانە، بە خەڵکەکەوە، بە ئەسپەکانەوە، وادەهاتنە بەرچاو لەجێی خۆ ناجوڵێن و بە زنجیرێن نادیار و پەنهان بەستراونەتەوەو بەدەوری یەک شوێندا دەخولێنەوە. هەستم دەکرد، ژیان لێرەدا، گەییوەتە ئاستی لاڵ بوون، فزەی لێوە نایەت. چەرخی گالیسکەکان جیڕەجیڕ بەسەر بەفردا دەخزێن، دەرگای دووکانان، شەق بەیەکا دەدرێن، کێک وشیرینی فرۆشان، بانگەواز بۆ کاڵاکانیان دەکەن، بەڵام دەنگە بەشەرییەکان، هێندە خەمناک و مردوو وهاوشیوەن، پیاو حەزناکات گوێی لێیان بێت.

زەنگی کڵێساکان تازیەبارانە لێیان دەدا. قەتاوقەت دەنگە ترسناک و خەمناکەکانیانم لەبیر ناچنەوە. ئەم دەنگە لە بەیانییەوە تا ئێواریٚ، لە ئاسمانی گوزەر و بازاڕەکەدا دەزرینگایەوەو باڵی بەسەر هەموو هەست و سۆزێکی بەشەردا دەکێشا.

بێزارییەکی سارد و سڕ و تاقەتبەر، لەهەموو شتێکەوە پرشنگی دەدا –لە زەوییەوە، لە بەفری کەڵەکەبووی سەر بانەکانەوە، لە خشتی سووری دیواری خانوو و بیناکانەوە. بێزاری لە دووکەڵی دووکەڵکێشە ڕەشەکانەوە، بەنزمی لە ئاسمانی کەوەیی و چۆڵەوە دادەخزی. بێزاری لە لمۆزی ئەسپان و کونە کەپووی خەڵکییەوە شەپۆلی دەدا. ئەم بازاڕە بۆنێکی تایبەتی هەبوو – بۆنی توووند وتیژی قورسی ئارەقە، بۆنی پیوو، دووکەڵ، بۆنی زەیت و کارگی سوورەوکراو. ئیدی پیاو گێژدەبوو، تووشی جۆرە ژەهراوی بوونێک دەبوویت، حەزت دەکرد چاوت بنووقێنیت، تا دەمت دەگریٚ هاوار بکەی، بلەز خۆت بگەیەنیتە نزیکترین دیوار تا سەری خۆتی پێدا بکێشیت.

زۆرجار لەسەر وسیمای قەڵەوی بازرگانەکان ورد دەبوومەوە، دەموچاویان گۆشتن و سوور، خەواڵوو بوو. زۆرجار کە باوێشکیان دەدا، ڕێک لەو ماسیانە دەچوون کە فریٚ دەدرانە کەناران و دەمە داچەقێیان پێدەکەوت.

لە وەرزی زستاندا کاسبی و بازرگانی کەساد بوو، چاوی بازرگانەکان ئەو پرشنگ و گەشییەی هاوینانیان نەدەما. پاڵتۆ قورسەکانیان جووڵەی لە بەر دەبڕین و لە عاردی دەچەقاندن. بە بێتاقەتیەوە قسانیان دەکرد، لەیەکدی تووڕە دەبوون و بەیەکدی دا هەڵدەشاخان – هەموو شتێکیان دەکرد بۆ ئەوەی بۆ یەکتری بسەلمێنن کە هەن، زندوون!

بەڕوونی دەمبینی هەرهەموویان لەژێر باری ئەو بێزارییەدا کە دایگرتبوون، دەتوانەوە، وای بۆ دەچووم هەموو سەرگەرمییە ناخۆش و بێماناکانیان، تەنیا هەوڵێکە بۆ ڕەواندنەوەی ئەو بێزارییە.

هەندێجار، ئەم بابەتەم لەگەڵ پیوتر فاسیلیفیچدا باسدەکرد. بەشێوەیەکی گشتی هەڵوێستی لەگەڵ مندا سارد و تەوسامێز بوو، بەڵام وێڕای ئەوەش، پێی خۆشبوو کە حەزم لە کتێبانە، ناوبەناو بەجدی تەمەشای دەکردم.

جارێک پێمگوت:- من شێوازی ژیانی بازرگانانم بەدڵ نییە.

لەکاتێکا بەشیک لە ڕدێنی لە قامکییەوە دەئالاند، پرسی:

- باشە تۆ چوزانی چۆن دەژین؟ هاتوچۆیان دەکەیت؟ ئێرە شەقامە گیانە، خەڵکی لە شەقامانا ناژین. لە شەقاما بازرگانی دەکەن، یان بلەز پێیدا تێدەپەڕێن و بۆماڵ دەڕۆنەوە. خەڵکی لە جادە وباندا بەڕواڵەت و جل و بەرگەکانیانەوە یەکدی دەبینن، لەبەر ئەوە ناتوانین حەقیقەتیان لەژێر ڕواڵەت و جل و بەرگەکانیانەوە بناسین. پیاو تەنیا لەماڵی خۆیدا بە ئاشکرا دەژی، ئیدی ژیانی چۆن دەبیٚ و چۆنە؟ ئەمەیان بە ئاسانی نازانرێت.

- بەڵام بیرکردنەوەیان چ لەماڵەوە وچ لێرە هەمان بیرکردنەوەو هزرینە.

یارۆی پیرەمێرد مۆڕەیەکی لێکردم و بە ڕقەوە گوتی:

- کێ دەزانی دراوسێکەی بیر لەچی دەکاتەوە؟ بیر وهزران، بەقەولی پێشینیان وەکو ئەسپێیە، لە ژماردن نایەت. لەوەیە کەسێک کە دەگاتە ماڵەوە، بکەوێتەسەر چۆکان، یان بەدەم گریانەوە نوێژ دابەستێ و بکەوێتە لاقە وپاڕانەوە: " خودایا لێم ببوورە، چونکە لە ڕۆژی پیرۆزی تۆدا خەتا و گوناحم کردووە! " لەوەیە ماڵەکەی بۆ ئەو ببێت بە دێرێک و بەتەنیا لەگەڵ خوادا بژی. هەر جاڵجاڵۆکەیەک (جۆلاتەنە) گۆشەیەکی تایبەتی خۆی هەیە، داوی خۆت بتەنە..

کە بەجدی قسانی بکردبا، دەنگی قووڵتر دەبوو، وەکو ئەوە بوو نهێنییەکی گەورەم بۆ بدرکێنێت.

- تۆ زۆر گەنگەشان دەکەیت، تۆ هێشتا منداڵیت، ئەم کارە بۆتۆ هێشتا زووە. پیاو لەم تەمەنەی تۆدا نابێ بە ئەقڵ بژی، بەڵکو بەچاو بژی. بە گوتەیەکی دی تەمەشا بکە. شت بخە زەینی خۆتەوە، بەڵام زمانت بگرە. ئەقڵ و ئاوەز تایبەتە بە کارکردن، وەکو چۆن ئیمان تایبەتە بە ڕوح! کەبە کەسێک دەگوترێ کتێبان بخوێنەوە، دەبێ ئەوە بزانێت کە هەموو شتێک سنووری خۆی هەیە. هەندێ کەس، بەڕادەیەک خوو دەدەنە خوێندنەوە کە ئەقڵیان لەدەست دەدەن، کە خوای خۆیان لەدەست دەدەن..

بەجۆرێ قسانی دەکرد وام وێنا دەکرد کە مەحاڵە بمرێت. تەسەورم نەدەکرد بگۆڕێت یان پیر ببێت، حەزی دەکرد بە سەرهات وحیکایەتی بازرگانان یان دزان یان ئەو قەڵبەزەنانە (قەڵبەزەن: کەسێ کە پارەی زەغەڵ دروست دەکات) بگێڕێتەوە کە ناو وناوبانگیان دەرکردبوو. گەلێک لەو حیکایەت و سەربوورانەم لە بابامەوە بیستبوو، بەڵام بابام لەم باشتری دەگێڕانەوە. بەڵام بیرۆکەی چیرۆک وحیکایەتەکان هەمیشە هەر هەمان ناوەڕۆک وبیرۆکە بوو: سەروەت و سامان هەمیشە لەڕێگای فڕوفێڵ و تەڵەکەبازییەوە بەدەست دەهات، فڕوفێڵ لە خوا ولەخەڵکی. پیوتر فاسیلیفیچ هیچ خۆشەویستی ومەحەبەتێکی سەبارەت بە بەشەر نەبوو، بەڵام بەوپەڕی میرەبانی و خۆشەویستیەوە باسی خودای دەکرد. کەباسی خودای دەکرد، چاوانی دادەخستن و هەناسەی لەخۆ دەبڕی.

- تەمەشا خەڵکی چۆن خوای خۆیان دەخاپێنن، بەڵام خواوەند یەسوع دەیانبینێ و بۆیان دەگری: " ئوف، گەلەکەم، گەلەکەم، ئەی گەلە داماوەکەم. دۆزەخ چاوەڕوانتانە! "

جارێک زاتم وەبەر خۆنا وپێمگوت:- خۆ تۆش جووتیاران دەخەڵەتێنی..

تووڕە نەبوو، بەڵکو گوتی :

- ئم. من لەچاو خەڵکیا زۆر باشم! ئەوەی من دەیکەم، شتێکی ئەوتۆ نییە، ئەوپەڕی سێ یان پێنج ڕۆبڵێکم لەوکارە دەست دەکەوێت –کە ئەمە ناکاتە هیچ.

کە بیبینایە خەریکی خوێندنەوەم، کتێبەکەی لە دەستم دەسەند وبە ڕژدییەوە پرسیاری ناوەڕۆکەکەی لێدەکردم. بەجۆرە حەپەسانێکی گومانامێزەوە ئاوڕی لە فرۆشیارەکەی لەمەڕ ئێمە دەدایەوە: -تەمەشاکە.. ئەم مەیموونە چکۆلەیە لە کتێبان تێدەگات!

ئەوجا ئاوڕی لای من دەداتەوە و هەندێ ئامۆژگاریم دەکات کە نایەتە لەبیرکردن:

- گوێ لەم قسانەی من بگرە – زۆر سوودی لێوەردەگریت! دوو قەشە هەبوون، هەردووکیان ناویان کیریلوس بوو. یەکێکیان قەشەباشی ئەسکەندەریە و دووەمیان قەشەباشی قودس بوو. یەکەمیان دژایەتی خوانەناسی نەعلەتی " نەتوریوس " ی دەکرد، ئەم نەتوریوسە نەگریسە، دەنگۆی ئەوەی بڵاودەکردەوە کە گوایە پاکیزە، ئافرەتێکی ئەم دنیای فانیەیە و هیچی دی، ، بۆیە هەرگیز ناتوانێ خودای ببێت. بەڵکو ئینسانێکی بووە بەناوی مەسیح و مەسیح فریاڕەسی جیهانە، ئیدی بەم پێوەدانگە، ناتوانین پێی بڵێین دایکی خوا، بەڵکو دایکی مەسیحە. تێدەگەی؟ ئەمە کوفرگۆییە. بەڵام کیریلوسەکەی قودس، دژایەتی خوانەناس ئەریوسی کرد..

پێم سەیر بوو کە ئەو هەموو زانیارییەی لەمەڕ مێژووی مەسیحیەت هەبوو، دەستە نەرم و ناسکەکانی بە ڕدێنیدا دێنا و ، بە خۆ هەڵکێشانەوە دەیگوت:

- من لەم مەسەلانەدا جەنەڕاڵم. لە جەژنی سیانەی پیرۆزا چووم بۆ مۆسکۆ تا زمانی ژەهر پژێنی موریدە ڕۆشنبیرەکانی، نیکون بە قەشە وزانایانیانەوە دەمکوت بکەم. گەنگەشەم دەگەڵ زاناترین زانایاندا کرد. تەنانەت یەکێکیان، بەرگەی زمانی منی نەگرت و کەپووی پژا. جا بیهێنە بەرچاوی خۆت!

گۆناکانی ئاڵ بوونەوەو چاوەکانی پرشنگیان دا.

دیاربوو ئەم لووت پژانەی بە گەورەترین سەرکەوتنی ژیانی خۆی دەزانی، یاقووتێکی پرشنگدار بوو لە تاجە زێڕینەکەی سەرفرازییەکانیا. بەڕاوێژێکی سەرکەوتووانە باسی دەکرد:

- گەنجێکی قۆز بوو، بە کەپووی خوێناویەوە لەسەر مینبەرەکە وەستابوو، بێئەوەی بەخۆی بزانێ چ شەرمەزارییەکی بەسەردا هاتووە. دەتگوت شێری تووڕەیە، دەنگی لە دەنگی زلی زەنگان دەچوو. منیش هەر ساناساتێ، بە خەنجەری پەیڤ و وشە دام دەدورییەوە.. ئیدی ئەو هاتبووە جۆش و هەژدە هەژدە کوفر گۆییەکانی خۆی هەڵدەڕشت.. بەجۆرێ گەرم بووبوو بە ئامان و زامان سارد نەدەبووەوە. بە ڕاستی ڕۆژانێکی مەزن بوو!

هەندێ پیاوانی ڕوحانی دیکەش. یەکێک لەوانە باخومی بوو، پیاوێک بوو قەڵەو، ورگن، یەکەڵەچاو، ڕوخسار داهێزراو، منگن، هەمیشە پاڵتۆیەکی کۆنی چەوری لەبەر دەکرد. یەکێکی دی پیرەمێرێک بوو بەنێوی لوکیان، ئەمە ڕێوەڵەیەکی لاوازی مشک ئاسا بوو، بەلام دڵپاک و بە گوڕ بوو. هەمیشە کەسێکی لە گەڵدا بوو چوارشانە، ڕووگرژ ومۆن، زیاتر لە عەرەبانچییەکی تووڕە دەچوو، ڕدێنی ڕەش، سیمای وشک ونەگۆڕ دیاربوو.

ئەمانە، هەمیشە کتێبی کۆن، ئیکۆنان و بوخوردان و ئامانێن کلێساییان پێدەفرۆشتین. ناوبەناو کەسانی دیکەیان – چ پیرەمێرد و چ پیرەژنانی ئەوبەری ڤولگایان لەگەڵ خۆدا دێنا – ئەوانیش شتی فرۆتەنیان بۆ دێنان. ئەگەر مامەڵە و سەودایەکەمان سەری بگرتایە، لە قەراخ نووسینگەکەدا وەکو کەڵەبابێن سەر دیواران هەڵدەنیشتن، چایان بە کێک و شیرینەمەنی و مرەبای میوەوە دەخوارد و باسی زوڵم و زۆر و غەدری کلێسا نیکونیەکانیان دەکرد. بۆ نموونە ماڵێک تەحەڕی کراوە، هەموو کتێبە پیرۆزەکانی بردراوە، یان پەرستگەیەک لەلایەن پۆلیسەوە داخراوە و هەموو پەرستکارەکانی ناویان بە تۆمەتی بن پێ کردنی مادەی سەد وسێ ١٠٣ داوە بە دادگا.

سەری زمان و بنی زمانیان مادەی سەد وسێ بوو. بەلام بە نەبەدڵی ئاماژەیان بۆ دەکرد، وەکو ئەوەی شتێکی حەتمی بێ و هیچ چارێکی نەبێ، ئیدی زستان یەک جار سەختەو وتەواو.

وشە و زاراوەێن پۆلیس، پشکنین، زندان، دادگا و سیبریا – لەو وشانە بوون کە دەهاتنە سەر باسی کول وکۆڤانی ئاینی خۆیان لە دەمیان نەدەبڕا - کە گوێم لەو وشانەیان دەبوو، خەریک بوو ئاگرم تێ بەردەبوو بۆیان. ئیدی زۆر بەزەییم بەو پیرەمێرانەدا دەهاتەوە. ئەو کتێبانەی خوێندبوومنەوە فێری ئەوەیان کردبووم دڵبەندی ئازایەتی مۆڕاڵی ئەو کەسانە بم کەلە پێناوی وەدیهێنانی ئامانجەکانی خۆیاندا کۆڵیان نەدەدا.

ئیدی گوێم بەو کێماسیە شەخسیانە نەدەدا، کە لە بانگخوازانی ئیمانی کۆندا هەبوو، دڵبەندی ئەو سەبر وتەحەمولەیان بووم کە ئیمانێکی بتەو ونەگۆڕی لە پشتەوە بوو، دڵبەندی تەحەمولی ئەو ئازار و ناخۆشیانەیان بووم کەلە پێناوی ئەم مەسەلەیەدا دەیان چەشت.

پاشان، لە ئەنجامی هەڵس وکەوت ودیدارم لەگەڵ ژمارەیەکی زۆر لەو خەڵکانە، چ ڕۆشنبیرەکانیان و چ خەڵکە سادە و ساکارەکانیان، بۆم بەدیارکەوت، کە سەبر وهەداری ئەو خەڵکە، دیاردەیەکی نەرێنییە و زادەی سەرگەردانی و چەقبەستن و نەگۆڕی خەڵکەکەیە، و کەمترین مەیل و ئارەزووی پێشڤەچوونیان نییە، کەوتبوونە داو و تۆڕی کۆمەڵێک وشە و زاراوەی نەزۆک و چەمکی سواو و پواوەوە. ئیدی هیچ توانایەکی گەشەکردن و پەرەسەندن و ئایندەخوازیان لەلا نەمابوو. ئەگەر لەناکاوا ئازاد ببوونایە بە شێوەیەکی میکانیکی، وەکو

تاوێرێک لە لوتکە و زناری چیاوە غل ببێتەوە، بەو ئاوایە غل دەبوونەوە و هەڵدەدێران. ئەمانە ئەسیر ودیلی کۆمەڵێک هزر وبیری مردوو بوون، هەمیشە بۆ دواوەی دەبردن، تووشی نەخۆشی خۆدئازار بووبوون، لەزەتیان لە عەزاب و چەوسانەوەی خۆیان دەبینی. ئەگەر عەزابیان لەسەر نەبوایە، گومانیان لەبوونی خۆیان دەکرد، وەکو چۆن بایەکی توند لە ڕۆژێکی خۆشا، هەوران ڕادەماڵێت و بە ئاسمانەوە نامێنن، بەو ئاوایە دەڕەوینەوە و نەدەمان.

بێگومان ئەو ئیمان و باوەڕەی کە ئەوان ئامادەبوون بە کەماڵی ئارەزوو خۆیانی لە پێناودا دابنەن، باوەڕێکی بتەو و نەگۆڕ بوو، بەڵام لە جل و بەرگێکی کۆنە دەچوو کە تۆز و با لەگەڵ خۆی هێنابی وزەمان و ڕۆژگاری بەسەر چووبێت. ئیدی هەموو هزرین و بیرکردنەوەو سۆزێکیان لە چوارچێوەیەکی تەنگی وەهم و باوەڕاندا قەتیس مابوو، و بەخۆشیان خوویان پێوەگرتبوو.

ئەم ئیمانە کە دەبێت بە خوو و عادەت، ئیدی دەبێت بە خراترین دیاردەی ژیانمان. هەموو شتێکی تازە لە سایەی کۆت وبەندی ئەم جۆرە ئیمانەدا زۆر بەخاوی، بەخوار وخێچی چەکەرە دەکات، وەکو ئەوەی لە سێبەری دیوارێکی بەردیندا بێت. زۆر بەکەمی، تیشکی خۆشەویستی ئەم ئیمانە چڕە سێبەرداره دەبڕێت. ئیدی لە هەموو لایەکەوە بەرتیری تۆڵە و ڕق و بەغیلی دەدرێت، تەنیا ڕق و کینە لە زەمینەی ئەم ئیمان و باوەڕەدا دەڕوێت.

بەڵام چارم ناچار بوو، ساڵانێکی زۆری پڕ لە ژیانی سەخت و دژوار، بگوزەرێنم، ژمارەیەکی زۆری بتان بشکێنم، ژمارەیەکی زۆری هزران لە ڕەگ و ڕیشەوە هەڵکەنم، تا قەناعەت بەم ڕاستیە بێنم. پیاو ڕاست بڵێ، من وەختێک لە گەرمەی ئەو ژیانە خەمین و ژینگە بێهودەیەی دەوری دابووم بۆ یەکەمجار ئەو ڕوحانیانەم بینی، وام وێنا دەکرد، ئاستێکی ئەخلاقی یەجگار بەرزیان هەیە و لە ڕاستیدا خوێی زەوین. تەقریبەن هەر هەموویان، لە قۆناغێکی ژیانی خۆیاندا دادگا و زندانیان بینی بوو، نەفی کرابوون، شاربەدەر کرابوون، دەگەڵ تاوانبارانی دیدا ڕێگای دوور ودرێژ و سەختی تاراوگەیان بڕی بوو. هەر هەموویان ژێراوژێر ولەدڵی خۆدا لە دوودڵیەکی توندا دەژیان.

بەهەرحاڵ، وێڕای ئەوەی لە مومارەسەی نیکونیەکان بەگلەیی بوون، بەلام خۆشیان، بە کەماڵی ئارەزوو، یەکتریان ئازار دەدا..

باخومی یەکەڵە چاو، کە مەست دەبوو، حەزیدەکرد، هێزی یادگە بە ڕاستی زندووەکەی بنوێنێت. هەندێ کتێبی پیرۆزی لەبەر بوو، بە قامکان ئاماژەی بۆ وشەیەکی ناو کتێبەکە دەکرد و ئیدی لەو وشەیەوە، بەدەنگێکی نزم و منگن هەرهەمووی لەبەر دەخوێندەوە. هەمیشە چاوی دەبڕییە ئەرزەکە. تاقە چاوەکەی بە تاسەوە بە چواردەوری خۆیدا دەگێڕا، لەتۆوایە بۆ شتێکی زۆر بەنرخ دەگەڕێت. هەندێجار پەنای بۆ کتێبەکەی میرمیچیتسکی " هێشووی ڕووسیا " دەبرد تا

بەهرەمەندی خۆی نیشانبدات. لەهەموو شتێک زیاتر ئاگاداری " ئازاری شەهیدانی قارەمانی نەترس "بوو. بیوتر فاسیلیفیچ، هەمیشە بۆی لە کەمینا بوو تا هەڵەیەکی لێبگرێت.

- نا، تۆ هەڵەیت! ئەوە لە دەنیسی پاک ڕوویدا نەک لە کیبریانۆسی پیرۆز.

- دەنیس؟ کەس دەنیسی بیستووە؟ ناوی دیونیزیوسە.

- لەسەر ناوەکە مەڕۆ گرینگ نییە!

- تۆش من فێرمەکە!

دوای خولەکێک لێیان دەبوو بە گەنگەشەیەکی توند، لە تووڕەییدا سوور دەبوونەوەو خێسەیان لێکدی دەکرد و بە یەکیان دەگوت:

- هەی بەد مەست، هەی چاوچنۆک، تەمەشای ورگت بکە!

باخۆمی، وەکو ئەوەی بە قامکان شتێک بژمێرێت:

- تۆ سابرێنی، فاسق، داوێن پیس، مێباز.

فرۆشیارەکە بسکەی سمێڵی دەهات، دەستی لە بەرکی دەنان و ئەم جووتە پەیڕەوەی ئیمانی کۆنی هاندەدا وەکو ئەوەی دوو قوتابی بن: - جوابی بدەوە! زۆر چاکت کرد!

ڕۆژێک شەڕێکی ڕاستەقینە لەنێوان هەردوو پیرەمێردا ڕووی دا، بیوتر فاسیلیفیچ، زۆر لێهاتووانە شەپەزللەیەکی بە دەم وچاوی باخۆمیدا کێشا و باخۆمی بە ناچاری هەڵات، بەدەم سڕینی ئارەقەکەی نێو چەوانییەوە، لە دواوە هاواری لێکرد:

- ڕاوەستە – بزانە ئەم هەڵەیە چیت بەسەر دێنێت! تۆ کارێکت کرد کە دەست بکەمەوەو ئەم هەڵەیە بکەم. داناوەشێیت! تەریق نابیتەوە!

زۆر لەزەتی لەوە دەبینی کە هاوڕێکانی بە کەم ئیمانی و نەرێنی تۆمەتبار بکات.

- ئەلکسندر هانت دەدات، ئەو کەڵەشێرەی دەخوێنێت.

وا دیاربوو ئەم وشەی نەرێنییە زۆری تووڕە دەکرد و دەیترساند. خۆ ئەگەر پرسیاری مانای ئەو زاراوەیەی لێکرابا نەیدەتوانی وەکو پێویست ڕوونی بکاتەوە.

- نەرێنی، لەبابەتی کوفرگۆییە، چونکە بوونی خوا دەسڕێتەوە و نکۆڵی لێدەکات، تەنیا باوەڕی بە ئەقڵە. بۆ نموونە قوزاقەکان وەربگرە – ئەمانە جگە لە تەورات باوەڕیان بە هیچی دی نییە، ئەو تەوراتەی لە ئەڵمانەکانی ساراتوفەوە وەرگیراوە – لە لوتەرەکەیانەوە وەرگیراوە، کە

دەربارەی دەڵێن: " ناوی خۆی بە خۆیەوەیە، وشەی لوتەر لە لوسفیرەوە وەرگیراوە، لوتەری فاسق " ئەم شتانە هەر هەمووی لە ڕۆژئاواوە دێت، لە لادەر وبیدعەتچیەکانی ئەوێندەرەوە دێت.

لاقە شەلەکەی بە عاردیدا دەدات وبەبێ موبالاتیەوە لەسەری دەڕوات:

- دەبێ ئەوانە سزا بدرێن، بخرێنەسەر خازوق و ئاگریان تێ بەر بدرێت، نەک ئێمەمانان! ئێمە لە قالو بەلاوە هەر ڕووس بووین و ئیمانی مە، ئیمانی ڕۆژهەڵاتی ڕاستەقینەیە، ئیمانی ڕووسی تا سەر مۆخ. بەڵام ئیمانەکەی دی هەرهەمووی لە ڕۆژئاواوە هاوەردە کراوە –لە هزرینی ئازادی خواروخێچەوە، لە ئەڵمانەکانەوە، لە فەرەنسیەکانەوە. ئاخر ئەوانە کەی شتی باشیان لێوەشاوەتەوە؟ تۆزێک ئاوڕی دواوە بدەنەوە، ئاوڕێک لە ساڵی ١٨١٢ بدەنەوە..

ئەوەندە گەرم دەبێت، بیری دەچێت کە قسە بۆ کوڕێکی منداڵکار دەکات، دەستە بەهێزەکەی دەخاتەبەر پشتێنەکەم جارێ بۆلای خۆی ڕامدەکێشێت و جارێک لە خۆیم دوور دەخاتەوە. بەجۆش وخرۆشێکی گەنجانەی سەیرەوە لەسەری دەڕوات:

- حیکمەتی مرۆڤ لەو جەنگەڵەدا کەبەخۆی دروستی کردووە گومڕا دەبێت، وەکو گورگێکی دڕندە گومڕا دەبێت، ئیدی شەیتان کارێک دەکات خودی بەشەری تیا بچێت، کە ئەم خودە گەورەترین بەخششی خودایە. بزانە ئەو شەیتاندۆستانە چییان داهێناوە! با ڕێنماییەکانی ڕوحانیە کەچرەو وبیدعەتچیەکانت بۆ باس بکەم، گوایە ئیبلیس کوڕی خوایە، برا گەورەی مەسیح یەعوسە –جا تەسەوری ئەوە بکە! ئەوانە خەڵکی هاندەدەن، بەگژ دەسەڵاتا بچنەوە، کارەکانیان فەرامۆش بکەن، دەستبەرداری ژن و منداڵەکەنیان ببن، ئینسان هیچ ئەرکێکی لە ئەستۆ نییە –بێ نیزامی – با بە ئارەزووی خۆی بژی، یان بە ئەمری شەیتان بژی. ئاه، دیسان ئەلکسندر، ئەو مێرووە کلۆڵە پەیدا بووەوە.

فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان، ناوبەناو بانگی دەکردم کە فلان یان فیسار کار بکەم، یارۆی پیرەمێرد، لەو دەمانەدا کەمن بەدەم کارەکەوە دەچووم، بەتەنیا لەبەر دەرگاکە دەمایەوە، درێژەی بە قسەکانی دەدا، قسەی بۆ بۆشاییەکەی دەوروبەری خۆی دەکرد:

- ئاه، ئەی نەفس و خودی بێ باڵ! ئاخ ئەی گوجیلە کوێرەکان، بۆ کوێ بفڕم و ماوایەک بۆ خۆ بدۆزمەوە!

ئەوسا، سەری بەرز دەکردەوە، چاوی دەبڕییە ئاسمانە کەوەییە زستانییەکە و، هەردوو ناو لەپی لەسەر هەردوو ئەژنۆی دادەنان.

بەرەبەرە، بەتێپەڕبوونی زەمان زیاتر لێم نزیک بووەوەو زیاتر بایەخی پێ دەدام. هەرکاتێ بیدیتبا کتێبێکم بەدەستەوەیە و خەریکی خوێندنەوەم، دەستی بەشانما دەدا و دەیگوت:

- ئافەرین، کوڕی باش بخوێنەوە، خێر لە خوێندنەوە دەبینیت. وادیارە ئاقڵیت، مخابن گوێ لە خەڵکی لەخۆت گەورەتر ناگریت، بەڵکو تووشی هەرکەسێک دەبیت، بەگژیا دەچیت. بەڕای خۆت ئەم ڕەفتارە خراپە بەرەو کوێت دەبات؟ بەرەو تاوانت دەبات کوڕی باش. بەڵێ. بەردەوام بە لەسەر خوێندنەوە، بەڵام ئەوەت لەبیربێت – کە کتێب، تەنیا کتێبە، دەبێ هۆش وبیرت بخەیتەگەڕ. مامۆستایەک لە نێو فیرقەی (خلیستی) یەکان دا (خلیستی: فیرقەیەکی سۆفیاتی بوو لە ئاخر وئۆخری سەدەری هەڤدە و سەرەتاکانی سەدەی هەژدەدا، لە ڕووسیا دورستبوو) هەبوو ناوی دانییل بوو، قەناعەتی وابوو، کە کتێبان بەکۆن و نوێیانەوە، بێ سوودن، بۆیە هەر کتێبێکی چەنگ کەوتبا، تووڕی دەدایە ڕوبارەوە. دیارە ئەو ڕەفتارە لە ئەقڵ بەدوور بوو. ئەلکسندریش، ئەم شەڕخوازە، بەردەوام یاری بە ئەقڵی خەڵکی دەکرد.

زۆرجار باسی ئەم ئەلکسندرەی دەکرد. جارێکیان خۆی بە دووکانەکەدا کرد، سیمای نیگەران دیاربوو، ڕوویکردە فرۆشیارەکەمان و گوتی:

- ئەلکسندر لێرەیە، لە شارە –دوێنێ هاتووە. هەموو شوێنێکی لەدوو گەڕام، بەڵام نەمدۆزییەوە. خۆی شاردووەتەوە، تاوێک لێرە دادەنیشم، ئێ بەڵکو بێرەدا تێبپەڕێت..

فرۆشیارەکەمان، بە ڕاوێژێکی دژمنانەوە گوتی: - هیچ کەس و شتێک ناناسم!

پیرەمێرد سەری لەقاند وگوتی:

- چاکە. تۆ جگەلە کڕیار و فرۆشیاران کەسی دی ناناسیت.. بەلای تۆوە جگەلەو دوو توێژە هیچ کەسێکی دی نییە. دەتوانی چایەکم بۆ بکڕی..

وەختایەک بە سەماوەرە مسەکەوە، کە تەژی ئاوی گەرم بوو گەڕامەوە، چەند میوانێکی تازەم لە دووکانەکەدا بینی. یەکێکیان کوکیانی پیر بوو، بە ڕواڵەتی کەیفی قنج بوو. لە گۆشە تاریکەکەی پشت دەرگاکەوە، کابرایەکی غەریب دانیشتبوو، کە جووتێ پووتی درێژی لبادی لەپێدا بوو، پاڵتۆیەکی گەرمی پشتێن کەسکی لەبەر بوو، شەپقەیەکی لەسەری تووند کردبوو، کەتا سەرچاوەکانی هێنابوویە خوارەوە. هەرچەند پیاوێکی خاکی و ئارام بوو، بەڵام ڕەزا قورس و ئێسک گران بوو. لە شاگرد دووکانێک دەچوو کە تازە لە کارەکەی دەرکرابێت و ئەم بویەرە تەواو پەرێشان و پەشێوی کردبێت.

بیوتر فاسیلیفیچ، بێئەوەی ئاوڕی لای کابرا غەریبەکە بداتەوە، زۆر بەئارامی و سەنگینی شتێکی دەگێڕایەوە، کەچی کابرا غەریبەکە لێکدا لێکدا بەدەستی ڕاستی یاری بە کڵاوەکەی دەکرد. وەکو یەکێک بیەوێ نیشانەی خاچ بکێشێت، دەستی بەرز دەکردەوە، بەڵام تەنیا کڵاوەکەی بە ئاستەم دەجوڵاند وهیچی دی، ئەو جووڵەیەی دووبارە و سێ بارە کردەوە، تا

ئەنجام بە پشتە سەریا شۆڕ دەبووەوە و لەزگ بوو بکەوێت، ئەوسا دووبارە دەیهێنایەوە سەرچاوەکانی. ئەم حەرەکەتەی ئەو برێک بیرەوەری کۆنی دەربارەی ئیگوشا شێت " مەرگ لە گیرفان " لەلا زندوو کردمەوە.

بیوتر فاسیلیفیچ گوتی:

- زۆرن ئەو ماسییانەی لە ئاوە لێڵەکانی مەدا مەلە دەکەن و هێندەی دی لیخنی دەکەن.

ئەو کابرایەی کەلە شاگرد دەچوو، بە ڕاوێژێکی ئارام و نەوی پرسی: - مەبەستت منە؟

- ئەگەر مەبەستم تۆبێ چییە؟

کابرا دووبارە، بەڵام بەتووندی پرسی: - ئەدی بۆ باسی خۆت ناکەی برادەر؟

- من باسی خۆم تەنیا بۆ خودا دەکەم- ئەوە پەیوەندی بەخۆمەوە هەیە.

کابرای غەریب بە راوێژێکی سەرکەوتووانە گوتی:

- نەخێر، برادەر ئەوە پەیوەندی بە منیشەوە هەیە. نە خۆت لە گێلی بدە و نە غروور کوێرت بکات، چونکە خەتا و گوناح، چ لای خوا و چ لای خەڵک هەر ناپەسند و گەورەیە!

زۆرم پێخۆش بوو کە بە (برادەر) بانگی پیوتری دەکرد، هەروەها دەنگە ئارامەکەیم بەدڵ بوو. وەکو چۆن ڕەبەنێکی دڵپاک نوێژی " ئەی خوای گەورە، ئافەرێنەری ئەم جەستەیە.. " دەخوێنێ و بەدەم نوێژەکەیەوە، خۆی بۆ پاش و پێش ڕادەژەنێ، دەست بە دەم وچاویا دێنێت، بەو ئاوایە قسەی دەکرد.

- بۆچی سەرکۆنەم دەکەیت؟ خۆ من لە تۆ گوناحبارتر نیم.. دەرزیەک بەخۆتا بکە و ئەوجا سوژنێک بە خەڵکیدا بکە..

پیوتری پیر، بۆ ئەوەی ڕەوتی قسەکە بشێوێنێت گوتی:

- سەماوەرەکە گیزەگیزیەتی خەریکە هەڵدەچێت!

کەچی یارۆی غەریب، بێئەوەی گوێ بە قسەکەی ئەو بدات، لەسەری ڕۆیی:- خودا دەزانێت، کێ لەکێ زیاتر سەرچاوەکانی ڕوحی قودس لیخن دەکات. ڕەنگە ئەوە خەتا و هەڵەکەی تۆبێ، خەتا و هەڵەی خەڵکانی خوێنەوار و ئامۆژگار، ئەوانەی لە کتێبیاندا غەرق بوون. من نە سەر لە کتێبیان دەردەکەم و نە خوێندەواریم هەیە، مرۆڤێکی سادە وساکار وخاکیم..

- من ئاگام لەم ساکاری و خاکەڕاییەی تۆ هەیە – زۆرم لە بارەیەوە بیستووە!

- ئێوە، یاری بە ئاوەزی خەڵکی دەکەن، ئێوەی کتێب خوێن، ئێوەی فرەزان، کە بیرە سادەکان دەشێوێنن. بەڵام من.. دەتوانی پێم بڵێی چ دەزانم؟

پیوتر فاسیلیفیچ گوتی: - کەچڕەوانی بیدعەتچی! (هەرتوقیەکان.)

بەڵام یارۆی غەریب، هەردوو دەستی بەرزکردنەوە و لەبەرچاوی خۆیدا ڕایگرتن، وەکو ئەوەی شتێکیان لێ نووسرابێ و بیخوێنێتەوە، بەجدی لەسەری ڕۆیی:

- باشە تۆ پێت وایە، بەوەی کە خەڵکی لە تەویلەیەکەوە بۆ تەویلەیەکی دی دەگوازیتەوە، حاڵیان باش دەکەیت؟ من دڵنیات دەکەم کە وانییە! من پێت دەلێم- خۆت ئازاد بکە ، ئەی مرۆڤ، ئاخر ماڵەکەت، ژنەکەت، هەموو دار ونەدارت لەبەردەم خوادا دەکاتە چی؟ خۆت ئازاد بکە ئەی مرۆڤ، لەهەر هەموو ئەو شتانەی کە دەبنە مایەی زەبر و زەنگ و کوشتن – لە زێڕ و، لە زیو و لە هەموو سەروەت وسامانێک، چونکە هەر هەمووی وەکو دەڵێن چڵکی دەستە! ڕزگاری مرۆڤ لەم دنیایەدا نییە، بەڵکو لە دۆڵ وشێوەڵانی بەهەشت دایە! من پێت دەڵێم: چاو لە هەمووشتێک بپۆشە، هەموو پەیوەندییەکان، هەموو کۆت و بەندەکان، هەموو ئەو شتانەی بەم دنیاتەوە گرێدەدات، وەلاوەی بنە، چونکە هەرهەمووی دەستکردی مەسیحی دەجال و درۆزنە. من بەرێگا ڕاستە تەنگەکەدا دەڕۆم، بە ورەیەکی بەرزەوە هەنگاو دەنەم، پشت لەم دنیایە دەکەم..

کابرای پیرەمێر، بە تووڕەیی قسەکەی پێبڕی:

- باشە پشت لە نان و ئاو و پۆشاکیش دەکەیت؟ خۆ ئەمانە هەمووی هی ئەم دنیایەیە!

ئەم قسانە کاریان لە ئەلکسندر نەکرد، بەڵکو زۆر بەگەرمی لەسەر قسەکردنی خۆی بەردەوام بوو. بە ڕاوێژێکی هێدی، وەکو ئەوەی فوو بە بۆقیەکی مسیندا بکات، گوتی:

- گەنج و گەنجینەکانت لە کوێن ئەی مرۆڤ؟ گەنج و گەنجینان تەنیا هی خوایە. بە پاشەڵ پاکی لەبەردەمیا بوەستە، کۆتی ئەم دنیایە لەخۆت داماڵە، تەمەشای خوای خۆت بکە: تۆ بەتەنیا، ئەو بەتەنیا! ئەوا دەتوانی لەخوای خۆت نزیک ببیتەوە، چونکە تەنیا یەک ڕێگا بۆلای خوا دەڕوات! لە کۆنەوە گوتوویانە: هەولبدە بەوەی لە داک وبابت دوور بکەویتەوە، دەستبەرداری هەموو شتێک ببیت، خۆت ڕزگار بکەیت! لە پێناوی خوادا جەستەی خۆت بکوژە و خودی خۆت ڕزگار بکە، خودی خۆت، نەفسی خۆت، بۆ هەتا هەتایە لە تیشکی میهر ومەحەبەتی خوایی هەڵکێشیت و لە روناکیدا بژیت..

پیوتر بەدەم هەستانەوە گوتی:

- تفو! بە نەحلەتی خوا بی! لە پارەوە وام وێنا دەکرد کە بەرەبەرە فاماتر دەبیت، بەڵام وادیارە لە هەموو کاتێکی دی خراتریت..

پیرەمێر، بە شەلەشەل بەرەو ڕاڕەوەکە ڕۆیی، ئەلکسندر بەوە نیگەران بوو. بەسەرسامی و بەپەلە گوتی: - دەڕۆیت؟ بەڵام – چۆن؟

لوکیان، چاوێکی لێداگرت وگوتی:- قەینا، قەینا!

ئەلکسندەر، بەتاو بەرەولای ئەو چوو:

- تۆش، هەڵەوەرێکی ئەم جیهانەیت، تۆوە نەزۆکەکانت دادەچێنی. ئاخر ئەمە چ مانایەکی هەیە؟ دووجار لە سەڵاوات بدرێ یان سێ جار.. (پەیڕەوانی ئیمانی کۆن، لەکاتی نوێژدا دووجار سەڵاواتیان دەدا، بەڵام پەیڕەوانی نیکون، سێ جار سەڵاواتیان دەدا.)

لوکیانیش بەدەم بزە پێکەنینەوە بەرەو ڕاڕەوەکە چوو، یارۆی غەریب ڕوویکردە فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان و بە قەناعەتەوە گوتی:

- کاریگەری ڕوحیم بە سەریانەوە زۆرە، ئەم دووانە، وەکو چۆن دووکەڵ، لە ئاگر هەڵدێ، بەو ئاوایە هەڵدێن..

فرۆشیارەکە، نێوچاوانی تێک نا و ژێراوژێر تەمەشایەکی کرد و بەبێزارییەوە گوتی:- من هەقم بەسەر ئەو شتانەوە نییە.

یارۆی غەریب، سەری لەو قسانە سوڕما، کڵاوەکەی هێنایەسەرچاوی و لەبن لێوانەوە گوتی:

- چۆن دەتوانی هەقت بەسەر ئەو شتانەوە نەبێت؟ ئەم شتانە... پێویستە پیاو خۆی لێیان هەڵقورتێنێت..

بۆ چەند ساتێک،بەبێدەنگی لەوێ دانیشت، سەری لەبەر خۆی نابوو، پاشان جووتە پیرەمێردەکە گازیان کرد. بەسێ قۆڵی بەبێ ئەوەی سڵاو بکەن ڕۆییشتن.

کابرای غەریب، وەکو پشکۆیەک لە تاریکی شەودا، هەڵ دەبوو ودەکوژایەوە، جۆرە قەناعەتێکی سەبارەت بە پشتکردنە ئەم دنیایە لەلا دروستکردبووم.

ئەو ئێوارەیە دەرفەتم هانی و ئەو شتەم بۆ ئیڤان لاریونیچ گێڕایەوە، لاریونیچ، پیاوێکی هێدی و هێمن بوو، سەرپەرشتیاری کارگەکە بوو، کەلە قسەکەم بوومەوە، گوتی:

- دیارە دەبێ لە هەڵاتووەکان بێت- هەڵاتووەکان تایفەیەکن بە هیچ جۆرێ، هیچ شتێک قەبووڵ ناکەن.

- ئەدی چۆن دەژین... وێڵ و سەرگەردان دنیا دەدەنە ژێر پێیانەوە، هەر لەبەر ئەوەشە پێیان دەڵێن هەڵاتووەکان. ئەمانە دەڵێن دەبێ پشت بکرێتە زەوی و هەموو شتێکی سەر زەوی، پۆلیس ئەمەیان لێ قەبووڵ ناکات، دەیانگرێت..

ژیانم تا بڵێی تاڵ بوو، بەڵام وێڕای ئەمەش هەرچی سەرم دێنا و دەبرد، لەوە حاڵی نەدەبووم. چۆن مرۆڤ دەتوانێت پشت لە هەموو شتێکی سەرزەوی بکات. لەو سەروبەندەدا، زۆر شتم لەژیانی دەرووبەری خۆدا دەبینی کە ئازیز و شایستەی بایەخپێدان بوو، ئیدی زوو وێنەی ئەلکسندر لە زەینمدا کوژایەوە. بەڵام ناوبەناو، لەکاتی تەنگانەدا، بەدیار دەکەوت. بەناو کێڵگە و لێرەوارەکاندا تێدەپەڕی. بەدەستە سپیەکانی، کەکار نەی غاراندبوون، خێرا خێرا کڵاوەکەی بە پشتا دەبرد و لەبن لێوانەوە دەیگوت:

- من بەڕێگە دروست و تەنگەکەدا دەڕۆم و پشت دەکەمە هەموو شتێک. هەموو پەیوەندییەکان بپچڕە..

باوکی خۆم، بەهەمان شیوەی نەنکم لە خەونەکانیا دەی بینی، لە تەنیشت ئەوەوە دەبینی، کە گۆچانێکی دارزانی بەدەستەوە بوو، سەگێکی بەڵەکی بەدواوە بوو، کە زمانی بستێک دەرهێنابوو.

(١٦)

کارگەی ئیکۆنەسازییەکەی مە، لە دوو ژووری بینایەکی گەورەی بەردیندا بوو. یەکێک لە ژوورەکان پێنج پەنجەرەی تیابوو، سیانیان بەسەر مەیدانەکە و دووانیان بەسەر باخەکەدا دەکرانەوە. کەچی ژووری دووەم تەنیا یەک پەنجەرەی تیابوو بڕوانێتە سەر ڕێگەکە و پەنجەرەیەکی دیکەشی تیابوو کە دەیڕوانییە باخەکە. پەنجەرەکان بچکۆلەبوون، شووشەی پەنجەرەکان ئەوەندە کۆن و گەرد وتۆزاوی بوون، تیشکی کزی زستانە بە ئەستەم لێیانەوە دەهاتە ژوورەوە.

هەردوو ژوورەکە پڕبوون لە مێز، هەر مێزێک نیگارکێشێ دووانی بەسەرا دانەوی بوونەوە. چەند گۆیەکی شووشەی پڕ ئاو بەپەت بە میچەکەوە بەسترابوون و شۆڕکرابوونەوە بۆ ئەوەی تیشکی سپی و ساردی چراکان لە ئیکۆنە چوارگۆشەکانی سەرمێزەکان بدات .

کەش و هەوای کارگەکە زۆر گەرم بوو، پیاو خەفە دەبوو. نزیکەی بیست نیگارکێش، کەلە شوێنانی وەک بالیخ، خولوی و مستیراوە هاتبوون، لێرەدا یەکیان گرتبوو، هەر هەموویان کراسی خامەکی یەخەکراوە و پانتۆڵی کەتانیان لەبەربوو، یان گۆرەوی جاویان لەپێدەکرد یان بە پێ خاوسی دەسووڕانەوە. دووکەڵی شینباوی جگەرەو تووتنی خراپی خۆماڵی، لە ژوورەکەدا پەنگابووەوە، بۆنی زەیتی وشکەوەبوو، بۆیە و هێلکەی پیس پیاوی گێژ دەکرد. گۆرانییەکی میللی باوی شارۆچکەی فلادیمیر، بەخاوی لەم هاماج وجەوەوە بەرز دەبووەوە:

ئاه چ خەڵکانێکی بێ غیرەتن

هەر کوڕە وبەبەرچاوی خەڵکیەوە،

کیژان ڕادەمووسن.

گۆرانی دیکەشیان دەگوت، بەڵام زۆر ناخۆش بوون، ئەو گۆرانیە گۆرانی دڵخوازیان بوو. ئیدی ئاوازە خاوەکەی نە بیرکردنەوەی پیاوی دەشێواند و نە تەڤگەری فڵچەی ڕادەگرت، کەلە مووی فسۆس دروست کرابوون، ئەو فڵچانەی کە هێڵە گشتیەکانی پێ دروست دەکرا یان تویێی جلەکانی وەلیان و پیاوچاکانی پێ ڕەنگ دەکرا، یان سیمای ژان و ئازاری بە ڕوخسارە لاواز و ڕەقەکانەوە بەرجەستە دەکرد، دەنگی چەکوشەکەی " گوگولیف " کە پیرەمێرێکی سەرخۆشی کەپوو سووری دفناک بوو، لە پەنجەرەکەوە دەهاتە ژوورەوە. لێدانی توندی چەکوشەکە، بووبوو بە ڕیتم بۆ گۆرانیە خاوەکە، لە زیکەزیکی مێرووەیەک دەچوو لە قەدی درەختێک وڕوکابێت.

کەس گوێی بە وێنەکێشانی ئەم ئیکۆنانە نەدەدا. بلیمەتێکی بەد نیاز ئەم کارەی دابەش کردبوو بەسەر زنجیرەیەک عەمەلیاتی خاڵی لە هەر جوانیەک، ئیدی مەحاڵ بوو پیاو هەست بە کەمترین مەیل و خۆشەویستی بۆ ئەم کار و پیشەیە بکات. " بانفیل "ە خێلی دارتاش کە پیاوێکی بوغزنی بە تەوس و توانج بوو، جۆرەها تەختەی دار سەروو یان زەیزەفونی سیقال کراوی بۆ دێنایین.

داڤیدوف کە گەنجێکی سیلاوی بوو سکێچی تابلۆکانی ئامادە دەکرد، " سوروکین " ی هاوڕێی ڕەنگی دەکردن. میلیاخین، بەقەڵەم لەسەر تابلۆ ڕەنگ کراوەکە، وێنەیەکی لەبەر وێنە ئەسڵەکە وێنە دەکێشا، ئەوسا گوگولیفی پیر دەکەوتە ڕەنگکردن و ڕوتوشکردنی. هەنگێ نیگارکێشەکان دەستیان بە ئامادەکردنی دیمەنەکان و جل وبەرگی قەدیسەکان (وەلی) دەکرد و ئەوسا وێنەکان، بەبێ دەست و ڕوخسار بە دیوارەکانەوە هەڵدەپەسێردران، تا پۆرترێت سازەکان بێن و تەواوی بکەن.

زۆرجار دیتنی ئەم ئیکۆنانە کە دەبوا لەسەر ڕەفەی ماڵان و میحرابی کڵێسایان هەڵبواسرێن، دەبووە مایەی بێزاری، بەتایبەتی کەبە بێ سەر یان دەست یان لاق لەوێ دانرابوون – ئیدی دیاربوو کە تەواو نەکراون – زیاتر لە جل وبەرگ یان ئەو کراسە کورتانە دەچوون کە فریشتە لەبەریان دەکرد. ئەم تابلۆیانە هەستی مردنیان دەهاڕوژاند : خاڵی بوون لەو ژیانەی کەدەبوو بژی. بەڵام ژیانی ڕابردووی پێوە دیاربوو.

کە هەموو کارەکان تەواو دەبوون و، تابلۆیەکە ڕادەستی کرێکارانی تایبەتی دەکرا، بۆ ئەوەی دوا قەڵەمکاری بکات و چوارچێوە زێڕینەکانی جەلایی بکات. ئەوجا دەدرا بە کرێکارێکی پسپۆڕ، تا چەند وشەیەکی گونجاوی لەسەر بنووسێت، هەڵبەتە گونجاو لەگەڵ ناوەڕۆک و چیرۆکی ئیکۆنەکەدا. ئەنجام ئیڤان لاریونیچی بەڕێوەبەری کارگەکە بەخۆی جەلایی دەکرد. ئەمە پیاوێکی هێمنە، ڕدێنی پاک سپی بووبوو، نەرم دەتگوت ئاورێشمە، چاوە کەوەییەکانی خەمێکی

نائاساییان نیشتبووە سەر. ناسکە بزەیەک بەسەر لێویەوە دیاربوو. کە تەمەشات دەکرد، ڕێک لە ئیکۆنەکەی قەدیس سیمون دەچوو، وەکو ئەو لاواز و بابردەڵە بوو. چاوەکانیشی، هەمان بێ موبالاتی چاوەکانی ئەویان پێوە دیاربوو.

تازە چەند ڕۆژێک بوو هاتبوومە کارگەکە و دەستبەکار بووبووم، نیگارکێشی بەیداخان هات، فوول سەرخۆشبوو نێوی کاپندیوخین بوو، قوزاقێکی خەڵکی دون بوو، کابرایەکی قۆزی بە خۆوە بوو. هەرکە هاتە ژوورەوەو نەهاتەژوورەوە، بەبێ ئەوەی هیچ قسەیەک، بە مستە پۆڵاییینەکانی بەربووە کرێکارەکان، دانی بە جیڕەوە بردبوو و چاوە جوانە ژنانیەکانی بچووک کردبوونەوە، بەباڵا مامناوەندی وزراقەکەیەوە بەناو کارگەکەدا دەسووڕایەوە، دەتگوت پشیلەیەکە وکەوتووەتە ناو عەمارێکی پڕ لە مشکەوە. کرێکارەکان حایر وحەپەساو خۆیان لە گۆشە وکەناری ژوورەکەدا توونە کردبوو، هاواریان لە یەکدی دەکرد:- بیدەن بە ئەرزا!

ئیدی " یەڤگینی سیتانوف " ی پورترێتساز، تەپڵەکێکی کێشا بەسەر کابرای بەد مەستدا و لە ئەرزەکەدا خپی کرد، یارۆی قوزاقی تەختی ئەرزەکە بوو. کرێکارەکان بەرهەڤیان کرد، بە خاولی و دەستەسڕان دەست ولاقیان بەست، ئیدی کابرا بە ددان کەوتە دڕینی خاولی و دەستەسڕەکان. یەڤگینی زۆر لەم ڕەفتارە تووڕە بوو، خۆی هەڵدایە سەر مێزێک وهەردوو دەستی نانە کەلەکەی و ئامادەبوو خۆی بدات بەسەر کابرای قوزاقی دا، یەڤگینی زۆر زەلام و بە کەلەش بوو، لەوە بوو بە مستێک کاپندیوخین بکوژێت، بەڵام باش بوو لەو کاتەدا لاریونیچ هات بەسەرا، پاڵتۆکەی لەبەر و کاسکێتەکەی لەسەر بوو، هەڕەشەی لە سیتانوف کرد و ڕوویکردە ئەوانی دیکە و، بە ڕاوێژێکی ئارام و جدی گوتی: - بیبەنە ڕاڕەوەکە، وازی لێ بێنن تاوەخۆ دێتەوە..

نیگار کێشەکان، یەکسەر کابرای قوزاقیان لە کارگەکە بردە دەرەوە، مێز وکورسیەکانیان ڕێکخستەوە، دەستیان بەکاری خۆ کردەوە، کەوتنە باس و گەنگەشەی هێز و قوەتی کاپندیوخین و پێیان وابوو ئەم پیاوە ئەگەر لەسەر ئەم حاڵە بەردەوام بێ، لە یەکێک لەم شەڕە زۆر و زەبەندانەیدا دەکوژرێت.

سیتانوف، زۆر بەئارامی، وەکو یەکێک زۆر شارەزای بابەتێک بێ و فرەبیری لێکردبێتەوە، گوتی:
- کوشتنی زۆر زەحمەتە.

تەمەشایەکی لەزگینی " لاریونیچ "م کرد، نەمدەزانی ئەم هەموو کرێکارە تووڕە و بەهێزانە بۆچی بە گوێیان دەکرد و بەو ئاسانیە ڕادەست دەبوون.

زۆرجار ڕێنوێنی دەکردن کەدەبێ چۆن کار بکەن، کارامەترین نیگارکێش، بە ڕێزەوە گوێی لە ڕێنوێنیەکان وئیرادەکانی دەگرت و بەگوێی دەکرد. لەهەمووان زیاتر ڕێنوێنی کاپندیوخینی دەکرد و دەیگوت:

- تۆ خۆت بە هونەرمەند دەزانیت. دەبێ بەشیوازی ئیتاڵیایی کاربکات، ژیان بخاتەبەر کارەکانی، کارەکانی لە ژیان بچن، وێنەی زەیتی، دەبێ لەڕووی هێڵکاری و ڕەنگەوە، هاوسەنگی

تەواوی تیابێ، تۆ تەمەشای ئەم ڕەنگە سپیە بکە کە لێرەت داناوە: بۆیە چاوەکانی مریەمی پاکیزە ساردوسڕ و مردوو گێژ ووێژ و شڵەقاو دێنەبەرچاو. گۆناکانی خڕ وسوورن، چاوەکانی لەگەڵ گۆناکانیا ناگونجێن. شوێنی چاوەکانی تەواو نین – یەکێکیان لە کەپوویەوە نزیکە و ئەویتریان چووە بەلای لاجانگیدا، ئیدی هیچ شوێنەوارێکی مەزەبی و پیرۆزی بە ڕوخساریەوە بەدی ناکرێت، زیاتر چاوی دنیابین تا ئۆلی بن. کاپندیوخین، تۆ وەک پێویست بایەخ بە کارەکەت نادەیت.

یارۆی قوزاق، بەدەم گوێگرتنەوە سەر لەبەرخۆ دەنێت، ئەوجا بێ هیچ تەریق بوونەوەیەک بزەیەکی بۆ دەکات وچاوە ژنانیەکانی دەگەشێنەوەو ئەوجا بەدەنگێکی مەستانە بەرسڤ دەداتەوە:

- ئیڤان لاریونیچ، گەورەم، دەزانی هۆیەکەی چییە؟ ئەم کارە کاری من نییە، من بە موزیسیونی لەدایک بووم و ئێستا دەیانەوێ جبەی قەشایەتیم لەبەر بکەن.

- بەشەر ئەگەر خۆی بیەوێ، لە عۆیەی هەموو کارێک دێت و فێری دەبێت.

- ئەوە من نیم، من ئاوارتەم. شتی وا لەمن ناوەشێتەوە. دەبوایە من عەرەبانچی بوایەم، جووتێ ئەسپی باڵدارم لەبەردەست بوایە!

ملی قوت دەکاتەوەو گۆرانیەکی درێژی ناخۆش دەڵێت:

بەپەلە عەرەبانەکەم ئامادە دەکەم

دوو ماین و ئەسپە کوێتی لێدەبەستم،

بڕۆ بە چوارناڵە

بۆماڵەوە،

کە یاری لێیە.

ئیڤان لاریوفیچ بزەیەکی نەبەدڵی بۆ دەکات، عەینەکەکەی لەسەر لووتە شینەکەی ڕێکدەخاتەوە و ئەوجا لەیارۆی قوزاقی دوور دەکەوێتەوە و دەچێتە دەرەوە، لەناکاوا دە دەنگ هەمان گۆرانی دەڵێنەوەو دەبێ بە گەڕەلاوژەیەک لەتۆ وایە کارگەکە لەسەر هەمان ڕیتم و نەزم دەکەوێتە سەما:

ئەسپەکان ڕێگاکە دەزانن

دەزانن کە ماڵی دڵدارەکەم

لە کوێیە..

" پاڤل ئودینتسوف "ی شاگرد بەدەم جیاکردنەوەی زەردێنە وسپێنەی هێلکەوە، کەهەر بەشێکی توێکڵە هێلکەکە بەدەستێکیەوەیە بە دەنگێکی ناسک بەگەڵ کۆرسەکە دەکەوێت.

ئیدی هەموو کرێکارەکان، خۆیان و کارەکانیان لەبیر دەکرد، دەچوونە یەک قاڵبەوە، دەبوون بەیەک ڕوح، یەک سۆز و گوداز کۆی دەکردنەوە، هەموو چاویان دەبڕییە یارۆی قوزاقی، ئیدی کە هەڵیدەکردە گۆرانی، دەبوو بە گەورەی بێ هەڤڕکی کارگەکە، هەموو ئاوڕی لای ئەویان دەدایەوە و نەیاندەویست بچووکترین حەرەکەتی ئەویان لەکیس بچێت، بەجۆرێ دەست و بازووەکانی دەجولآند لەتۆوایە دەیەوێت بفڕێت. خەڵکەکە وەها دەخرۆشان، دڵنیابووم ئەگەر لەو کاتەدا گۆرانییەکەی ببڕابایە و بیگوتبا: " وەرن با هەموو شتەکان بشکێنین " ئەوا هەموو کرێکارەکان، بە جدیترین وەستایانەوە، بێهیچ بیرکردنەوەیەک بەگوێیان دەکرد و لە چاو نوقانێکا کارگەکەیان ژێر وژوور دەکرد و داریان بەسەر بەردییەوە نەدەهێشت.

زۆر بەدەگمەن گۆرانی دەگوت، بەڵام کە گۆرانی گوتبا ئیدی دەنگی بەسەر هەموو شتەکاندا زاڵ دەبوو. بەجۆرێ کاری لە خەڵکەکە دەکرد، خەمبارترین کەسی دێنایە جۆش.

من بەش بەحاڵی خۆم، لەناخی ناخەوە دەهاتمەجۆش، بەغیلیم بە گۆرانی بێژەکە دەهات کەبەو ڕادەیە کاری لە خەڵکەکە دەکرد. بەڕادەیەک خەمبار دەبووم و دڵم پڕ دەبوو، حەزم دەکرد بگریم یان بە دەنگی بەرز هاوار بکەم و بە گۆرانیبێژەکە بڵێم: " هەربژی، خۆشم دەوێی! "

داڤیدوڤی سیلاوی، ڕەنگ زەرد، تووکن، تا دەیتوانی زاری دەکردەوە، لە فەرخە قاژوویەک دەچوو تازە لە هێلکە دەرهاتبێت.

بەڵام تەنیا یارۆی قوزاقی ئەو گۆرانیە شاد و خۆشانەی دەزانی و دەگوت. نیگارکێشەکان، کۆپلەی خەمناک و خاوی وەکو " خەڵکی دڵرەقن " یان " لەباخ و لێران " ویان ئەو گۆرانیەی بۆ مردنەکەی ئەلکسندەری یەکەم گوترابوو " چۆن تزار هات بۆ سەردان و بەسەرکردنەوەی هێز و لەشکرە ئازاکەی " یان دەگوت.

هەندێجار، لەسەر داوای چیخاروف، باشترین پورترێتسازی کارگەکەمان دەستیان بە خوێندنی سروودێن کلێیسایی دەکرد. بەڵام مەگەر بەدەگمەن دەنا لە هیچ یەکێک لەو سروودانەدا سەرکەوتوو نەدەبوون. چیخاروف، هەمیشە حەزی لەو ئاوازانە بوو کەهەر خۆی لێیان حاڵی دەبوو، بەردەوام ئیرادی لە گۆرانی گوتنی خەڵکانی دی دەگرت.

چیخاروف، پیاوێک بوو باریکەلەی لاواز، تەمەنی چل و پێنج ساڵیک دەبوو، تەپڵی سەری ڕووتابووەوە قژێکی لوولی قەرەجیانە دەوری دابوو، برۆ چڕەکانی لە سمێڵ دەچوون. ڕدێنێکی چڕی درێژی هەبوو کە دەم وچاوی دریژتر دەنواند، ڕوو وڕوخساری بەهیچ جۆرێ لە ڕووسان نەدەچوو، کەپووە درێژە دەندووکە دالآشیەکەی بەسەر سمێڵەکانیا قوت بووبووەوە. چاوە شینەکانی جیاواز بوون – بە ئاشکرا چاوی چەپی لەچاوی ڕاستی گەورەتر بوو.

بەدەنگە بەرز و گڕەکەی هاواری لە باشکا (پاڤڵ)ی شاگردی دووەم کرد:- پاڤڵ! " ناوت هەر بەرز و پیرۆز بێ خودایە " بخوێنە. گەلۆ ئێوەش گوێ بگرن!

باشکا، هەردوو دەستی بە بەرکۆشەکەی سڕی و دەستی بە خوێندن کرد:

- با... نا... وت... هەر..

چەند دەنگێک پێکەوە بەرز بووەوە: - ئەی دا... ی... کی... خوا..

کەچی چیخاروف بەهەڵچوونەوە هاواریکرد:

- تۆش لەوێی سیتانوف! دەنگت نەوی بکە تا لەناخی دەروونتەوە دەربێت!

سیتانوف، دەنگی هەڵبڕی، دەنگی چی دەتگوت لەبنی بەرمیلێکی بەتاڵ دەدەیت:

- ئەی بەندەێن خ... و... ا..

- تفو، وانا! دەبێ بەجۆرێ بخوێنی کە زەوی بلەرێتەوە، دەرگا و پەنجەران لەخۆڕا، خۆبە خۆ بکرێنەوە!

چیخاروف، بە هەڵچوونێکی گۆنگەوە ئاوڕی دایەوە، برۆ سەیرەکانی بەرز ونزم دەبوونەوە، دەنگی دەلەرزی، قامکەکانی دەجولان. بەڕاوێژێکی بەماناوە پرسی:

- ئەی بەندەێن خوا – نابینی؟ دەبێ تا سەر مۆخ هەستی پێ بکەیت، با ناوی خوا هەر بەرز و پیرۆز بێ، خەڵکینە! ناتوانن هەست بەوە بکەن؟

سیتانوف، بە نەزاکەتەوە گوتی:

- ئێمە هەرگیز بە دروستی ئەوەمان درک نەکردووە، بۆ زانیاری تۆ.

- دەی باشە با واز لەوە بێنین!

چیخاروف، گەڕایەوە سەر کارەکەی، تا ڕادەیەک پەست و تووڕە بوو. چیخاروف کارامەترین کرێکارو وەستامان بوو – دەیتوانی وێنەی دەم وچاوێک بەهەموو شیوازێکی بیزەنتی یان فەرەنسی یان ئیتاڵی بکێشێت. هەرجارێ لاریونیچ، داوای ئیکۆنەیەکی لێکرابا، بەبێ ڕاوێژی چیخاروف کەلە هەمووان پتر شارەزای کارێن ئەسڵ بوو، هیچ قەرارێکی نەدەدا. هەموو ئیکۆنە و شەمایلە ئاڵۆز و گرانبەهاکان، ئەوانەی لەبەر بەرهەمەکانی تیودوروف کازان و سمولنگ و.. هتد گیرابوونەوە، بەو دەسپێردران و هەر ئەو دەیتوانی ئەنجامیان بدات. بەڵام هەرکاتێ بەدەوری مودێلەکانیا دەسووڕایەوە، بە ناڕەزاییەوە هاواری دەکرد:

- بزانە چۆن بەم مودێلانەوە گیرۆدەیان کردووین، ئەم مودێلبازیە، داهێنان دەکوژێت، ئەفراندن لەبەین دەبات.

هەرچەندە پێگەیەکی گرینگی لە کارەکەدا هەبوو، بەڵام لەوانی دی خاکیتر بوو، دەگەڵ شاگرد و کرێکارەکاندا، بەتایبەتی لەگەڵ پاقڵ ومندا، بە لوتف تر و میهرەبانتر بوو. تاقەکەس بوو کە حەزیدەکرد فێری ئەو هونەر و پیشەیەمان بکات.

پیاوێکی گونگ بوو. بەشێوەیەکی گشتی پیاوێکی کراوە و ڕووخۆش نەبوو، جاری واهەبوو یەک هەفتەی تەواو، بەبێ ئەوەی ورتەیەکی لێوەبێ، وەک ئەوەی کەڕ ولاڵ بێ، کاری دەکرد. بەجۆرێ تەمەشای دەکردین، وەکو ئەوەی یەکەمجار بێ بماندینێت. لەو کاتانەدا ئیدی دەمی تێک دەنا و بە کێردیش هەڵنەدەپچڕا، هەرچەندە زۆری حەز لە گۆرانی بوو، بەڵام وادەهاتە بەرچاو گوێی لە گۆرانی خەڵکانی دی نەبێت. هەموو تەمەشایان دەکرد، بە دزییەوە چاویان دادەگرت. سەرقاڵ و مژوول بەسەر ئیکۆنەیەکەوە داهاتبووەوە، سەرێکی تابلۆکەی نابووە سەر هەردوو ئەژنۆی و سەرەکەی تری نابوو بەقەراخ مێزەکەی بەردەمیەوە، بە فلچە ناسکەکانی سیمای پورترێتێکی دەکێشا، وەکو سیمای خۆی تاریک و غەریب بوو. لەناکاوا، بە تووڕەیی دەیگوت:

- بریدتیچا – ئەم وشەیە مانای چییە؟ " تیچ " لە زمانی سلاڤی کۆندا مانای (ڕۆیی) دەگەیەنێ. بەڵام " برید " مانای (پێشتر) دەگەیەنێ. ئیدی " بریدتیچا " مانای " زوو ڕۆیشتوو " واتا هەڵاتوو، هەر ئەو مانایە دەدات و تەواو..

هەموو بەبێدەنگی زاربەش دەکەنەوە، بەنیگای خێرا دایدەبێژن، وشە سەیر و غەریبەکان، لە گوێدا دەزرینگێنەوە: - نەدەبوو لە پێستی مەڕدا ڕەسم بکرابا، دەبوو باڵی لێنرابا..

یەکێک لە ئامادەبووان، قیروسیا دەکات و دەپرسێت: - ئەوە باسی چیدەکەیت؟

وەڵام ناداتەوە، ئیدی یان لەبەر ئەوەی گوێی لە پرسیارەکە نەدەبوو، یان دەعیەی نەدەهات وەڵام بداتەوە، دووبارە قڕوقەپی دەکرد. وشەکانی لە بێدەنگیدا نقووم دەبوون.

- پێویستە ژیانیان بزانین. کام ژیانە؟ ئەوەی لە کتێبە پیرۆزەکاندا تۆمار کراوە؟ ئێمە بەتەنیا دەژین – بەبێ باڵ.. کوا نەفس – نەفس؟ من ئەوەتان لێ دەپرسم! ئێمە مودێل و ئەسڵەکەمان لەلایە، ئەمە ڕاستە. بەڵام بەبێ دڵ..

هەموو ئامادەبووان، بەو بیرۆکانە بزەیان دێتێ تەنیا سیتانوف نەبێت. یەکێکیان بە تەوسەوە دەڵێت: - شەوی شەممە دەخواتەوە..

سیتانوف، گەنجێکی بیست و دووسالانی دەم وچاوخڕیبێ ڕدێن و تەنانەت بێ برۆش بوو، باڵای بەرز بوو، لە ئارەقەدا هەڵکشابوو، مەند وخەمین دەیڕوانییە سووچێکی کارگەکە.

ئێستاش لەبیرمە، جارێک چیخارۆف کەلە تەقلیدی شەمایلێکی مریەمی، دەستکردی تیودورف بووەوە، شەمایلەکەی (ئیکۆنە) خستە سەر مێزێک وگوتی:

- ئەی پاکیزەی پیرۆز! هەنووکە حازر و ئامادەیت. تۆ لە ئامانێکی بێ بن دەچیت، کە هەموو ڕوندکی تاڵی هەڵقولاوی دڵی تیرەی بەشەر لەودا دەدرەوشێتەوە..

هەنگێ دەستی برد، پاڵتۆی یەکێک لە نیگارکێشەکانی هەڵگرت، دای بەشانیا و مەیخانە خۆت بگرە واهاتم. کوڕەکان دەستیان بە پێکەنین کرد. یەکێکی بە تەمەنیان هەناسەیەکی پڕ لە بەغیلی هەڵکێشا، بەڵام سیتانوف، چوو بۆ لای ئیکۆنەکە، بە وردی لێی ورد بووەوە، گوتی:

- بێگومان دەخواتەوە، خۆی مەست دەکات، بۆیە دەخواتەوە چونکە لە تابلۆکەی بووەتەوە، لە سووی دابڕانە، دابڕان لە تابلۆکەی. هەموو کەسێک لەم هەڵوێستە تێناگات..

نۆرە خواردنەوەی چیخارۆف هەمیشە شەمموان بوو، وەنەبێ، وەکو نیگارکێشەکانی دی، بە حوکمی ڕاهاتن و ئالوودەبوون بخواتەوە. خواردنەوەکانی ئەو بەمجۆرە دەستی پێدەکرد: بەیانی پارچە کاغەزێکی بچووکی دەنووسی و بە پاقڵ دا دەینارد. ئەوجا پێش وەختی فراقین دەچوو بۆلای لاریونیچ و دەیگوت: - ئەمڕۆ بۆ حەمام دەڕۆم.

- زۆرت پێدەچێت؟

- ئا، وابزانم..

- تکایە، تا ڕۆژی سێ شەممە زیاترت پێنەچێت!

چیخاروف، سەرە سافەکەی دەلەقاند و بڕۆکانی وێک دێنانەوە. کەلە حەمام دەهاتەوە، جلە جوانەکانی لەبەر دەکرد، بۆینباخی دەبەست. زنجیرێکی زیوی درێژی بە ئێلەکە ئاوریشمەکەیەوە دەبەست و بە دەم ڕۆیشتنەوە بە پاقڵ ومنی دەگوت:

- ئەمشەو کارگەکە جوان بشۆن، مێزە درێژکەش جوان پاک بکەنەوە!

ئیدی خۆشییەکی کوت وپڕ باڵی بەسەر هەمووان‌دا دەکێشا، نیگارکێشەکان دەبوژانەوە و جلەکانیان خاوێن دەکردەوەو دەچوون بۆ حەمام و شێوێکی بەپەلەیان دەخوارد. دوای شێو، چیخارۆف بە بیرە و مەی و مەزە و خواردنەوە پەیدا دەبوو، ژنێکی بەکەلەشی بێ ڕەزا، کە باڵای دوو مەتر دەبوو، بە تەپەتەپ دووی دەکەوت، کورسیەکانمان لەچاو ئەوا دەتگوت یاری منداڵانن، بگرە سیتانوف، بە هەموو درێژییەکی خۆیەوە، لەچاو ئەوا دەتگوت منداڵێکی چکۆلەیە. ئەم ژنە زۆر زەلام بوو، مەمکەکانی لەبەر چەناگەیا کەڵەکە بووبوون. لە جم وجوڵا زۆر خاو بوو. دەم وچاوە خڕەکەی، بەچاوە گەورەکانیەوە کەلە چاوانی ئەسپ دەچوون، وێڕای ئەوەی تەمەنی چل

سالان بوو، هێشتا هەر تەڕ وتازە بوو، دەمە چکۆلەکەی دەتگوت بە قەڵەم و فڵچە دروستکراوە، لەدەمی بوکەڵەێن هەرزان بایی دەچوو. ئەم ژنە خەنۆڵ و دەم بە خەندەیە، دەستە زەلام و گەرمەکانی بۆ هەمووان درێژ دەکرد و تەوقەی دەگەڵ دەکردن و بەبێ ئەوەی پێویست بکات زیاد لە پێویست مجامەلەی دەکردن:

- چۆنن باشن؟ ئەمڕۆ دنیا ساردە. ئەم بۆنە چییە لە ژوورەکەتان دێت – وادیارە بۆنی شەمایلەکانە. ئێ حاڵتان چۆنە؟

دیمەنی ئەم ژنە دەچووە دڵەوە، لەبەر دلان بوو، ژنێکی تۆکمە و تێکسمڕاو بوو، مەنگ وەکو ڕوباری ڕەوان بوو. بەڵام کە قسەی دەکرد، ئەوە نەبوو، پیاو لێی بێزار دەبوو، جگەلە قسەی توڕەهات هیچی دی نەدەزانی. پێش ئەوەی قسەبکات، گوپە ئاماڵ سوورەکانی پڕبا دەکرد، دەم وچاوی هێندەی دی خڕ دەبوو.

گەنجەکان، لە قاقایان دەدا و لەبن لێوانەوە دەیانگوت: - چ ئەسپە ژنێکە!

- هەر بۆئەوە باشە بکرێ بە بورج و منارەی کڵێسا!

لە پشت سەماوەرەکەوە، لەبەردەم مێزەکەدا دادەنیشت، لێوەکانی کۆدەکردنەوەو باسکەکانی لەژێر مەمکەکانی دا دەخستە سەریەک، بەچاوە درشتە جوانەکانی تەمەشای هەمووانی دەکرد.

هەمووان بەڕێزەوە مامەڵەیان لەتەکدا دەکرد، بگرە گەنجەکان کەمێکیش لێی دەترسان. ئەگەر گەنجێک بەچاوی تەماحەوە سەیری جەستە قەڵەوەکەی بکردبایە، بە ڕێکەوت نیگای، لەنیگای زیتەڵی ئەو هەڵەنگوتبا، چاوی دادەخست و سەری لە بەرخۆ دەنا و لە شەرما هەموو گیانی وەسەر ئاو دەکەوت.

جیخاروفیش بە ڕێزەوە مامەڵەی لە تەکدا دەکرد، بە وشەی کۆ، واتە ئێوە یان " هاوسێ " بانگی دەکرد، هەرجارێ شتێکی بدایە پێی، لەبەری دەنوشتایەوە. ژنەکەش بەناسکی دەیگوت:

- خۆت لەبەر من سەغڵەت مەکە. خەجاڵەتم. بەڕاستی زۆر خۆت سەغڵەت دەکەیت!

بە ڕواڵەت پەلەی هیچ ئیش وکارێکی نەبوو، بازووەکانی تەنیا لە ئانیشکەکانیەوە دەجولان، باقیەکەی بە کەلەکەیەوە نووسابوو. جەستەی بۆنی نانی گەرم و تازەی لێدەهات.

گوگولیفی پیرەمێرد، لە پەستاو بێپسانەوە ستایشی دەکرد، لەبن لێوانەوە ، هەر ورتە ورتی بوو، لە تۆوایە شەماسەیە و نزا و نوێژان دەخوێنێت، ژنەش بەدەم ناسکە بزەیەکەوە گوێی لێدەگرت.

چەند گوگولیف، ستایشی دەکرد، ئەویش (ژنەکە) دەستی یارمەتی بۆ درێژ دەکرد:

- كە منداڵ بووم جوان نەبووم، كە تەمەنم گەییە سی ساڵان ئیدی بە تەواوەتی گۆڕام، بووم بە مایەی سەرنج، تەنانەت خانەدانەكانیش هەستیان بەوە كرد، یەكێكیان بەڵێنی ئەوەی دامێ كە عەرەبانەیەک و جووتێ ئەسپم پێشكەش بكات..

كاپندیوخین، كەلەو كاتەدا مەست دەبێت، بەقژی بژەوە خێسەیەكی لێدەكات وبەتووندی دەڵێت:- لە هەنبەر چیبیا، هەربە خۆڕایی؟

ژنەكە دەڵێت:- هەڵبەتە لە هەنبەر خۆشەویستی مندا.

كاپندیوخین، دەپرتێنێ و بەناڕەحەتی دەڵێت:- خۆشەویستی، مەبەستت لە خۆشەویستی چییە؟

ژنە، زۆر بەسادەیی بەرسڤ دەداتەوە:

- گەنجێكی قۆزی وەكو تۆ پێویستە هەموو شتێک سەبارەت بە خۆشەویستی بزانێت.

كارگەكە لەبەر قاقای پێكەنین دەلەرێتەوە، سیتانوف، بەگوێی كاپندیوخین دا دەچپێنێ:

- ئەم ژنە گەوجە.. لە گەوجیش خراترە. كوڕم دەوێ بتوانێ بكەوێتە داوی ئەشقی ئەم ژنەوە، ئیدی ئەمە گەنگەشەی ناوێ..

بەهۆی مەیەكەوە دەم وچاوی گرژ بوو، ئارەقە نیشەسەر لاجانگەكانی، گڕ لە چاوە زیتەكانی دەبووەوە. گوگولیفی پیر، كەپووە دزێوەكەی دەجوڵێنێت و بە قامكەكانی چاوە لێڵەكانی دەسڕێت و دەپرسێت: - چەند منداڵت بووە؟

- یەک كوڕ..

چرایەک بەسەر مێزەكەدا شۆڕ بووەتەوە، یەكێكی دی لە گۆشەیەكی پشتی موغەیرییەكەوە دەگرێ، ڕوناكی كزی چرایەكان هەموو گۆشەیەكی كارگەكەیان پڕ كردووە لە سێبەتی بێ دەم وچاو. پەڵەی ڕەش جێگای دەست و دەم وچاویان گرتووەتەوە و وەهمی سەیر دەخەنە دڵ و دەروونەوە، لەهەركاتێكی دی زیاتر ئەو وەحیەی دەداتێ كە جەستەی ڕوحانیان و وەلیان هەر دوو ژوورە تاریكەكەیان چۆڵ كردووە و جلە بۆیاخكراوەكانیان لەدوای خۆ بەجێ هێشتووە، تۆپە شووشەییەكان بەبن میچەكەوە شۆڕ بووبوونەوەو لەناو چەڕە دووكەڵدا، شین دەچوونەوە.

چیخاروف، بەردەوام بەدەوری مێزەكەدا دەسووڕایەوە، ڕۆڵی خانەخوێی دەگەڵ هەموو ئامادەبووەكاندا دەبینی، سەرە سافەكەی جارێ بەلای ئەما و جارێ بەلای ئەودا دادەنەواندەوە، قامكە ڕەق و تەقەكانی لە جووڵەی بەردەوامدابوون. تەواو لاواز بووبوو، لووتە دەندووكە داڵاشیەكەی هێندەی دی باریک بووبوو، كەلەلای ڕوناكیەكەوە دەوەستا، سێبەری كەپووە درێژەكەی لا ڕوومەتی دادەپۆشی.

بە دەنگە زوڵاڵەکەی دەیگوت: - گەلۆ، بە ئارەزووی دڵی خۆتان بخۆن وبخۆنەوە!

ژنەکە، وەکو ئەوەی گەورەی کۆڕەکە بێ، دەیگوت:

- بۆچی خۆت سەغڵەت دەکەی دراوسێ؟ هەریەکێک لە ئامادەبووان بازووی خۆی و توانای تایبەتی خۆی هەیە، هەرکەسە و بەگوێرەی توانای خۆی دەخوات!

چیخاروف، بە هەڵچوونەوە هاوار دەکات:

- گەلۆ بێ دڵی خۆ مەکەن! هەموومان بەندەی خوداین، بابە یەکدەنگ ئەم سروودە وەخوێنین: " ناوت هەر بەرز و پیرۆز بێت " .

خوێندنەکە، زۆرخراپ ناکام دەبێت، هەمووان لە خواردن و خواردنەوەدا مڕ بووبوون. کاپند یوخین، دەست دەداتە ئوکوردیونێک، ڤیکتور سالوتین کە گەنجێکی گرژ ومۆن بوو، دەفێک دەگرێت بە دەستەوە، لێی دەدات وزنجیر و پلپلەکانی دیوی ناوەوەی دەزرنگێنەوە.

چیخاروف ئەمر دەکات:- سەمایەکی ڕووسی لێبدەن!

ئاوڕی لای ژنەکە دەداتەوە و دەڵێت: - هاوسێ نافەرموویت!

ژنە هەڵدەستێت و دەڵێت:- تۆ زۆر خۆت سەغڵەت دەکەیت!

بەرەو ناوەندی ژوورەکە دەڕوات و لەوێندەر دەوەستێت، تۆکمە وزەلام دەڵێی بورج و منارەی کڵێسایە. تەنوورەیەکی قاوەیی دەڵب و ئێلەکێکی لۆکەی زەردی لەبەرە و دەسماڵێکی سووری لە سەرییەوە ئاڵاندووە.

ئوکوردیۆنەکە ئاوازێکی خۆش لێدەدات، زەنگۆڵە چکۆلەکانی دەزرینگێنەوە. دەفەکە دەنگێکی ناخۆشی قورس وخەمناکی ئەوتۆی لێ بەرز دەبێتەوە کە گوێچکە دەتۆرێنێت، وەکو ئەوەیە شێتێک بگری، داخ و ئاخ هەڵکێشێت، سەری خۆی بەدیواردا بدات.

چیخاروف، سەمای باش نەدەزانی. هەردووپێی دەبردنە پێشەوە، پاژنەی هەر دوو پووتە بریقەدارەکەی دەکوتا بە عاردیدا یان سووک سووک وەکو بزن بەجۆرێ هەڵدەبەزییەوە کەبە هیچ جۆرێک دەگەڵ ڕیتمی موسیقاکەدا تێکی نەدەکردەوە، وا دەهاتە بەرچاو لاقەکانی هی خۆی نەبن، بەدەنی بە شێوەیەکی زۆر دزێو دەلەراندەوە، دەتگوت ماسیەکە کەوتووەتە تۆڕەوە، بەڕاستی دیمەنێکی خەمناک بوو. بەڵام هەمووان – بەسەرخۆشەکانیشەوە – بەدیقەت تەمەشای هەڵپەڕینەکەیان دەکرد وچاویان بریبووە ڕوخساری ودەستەکانی. سیمای چیخاروف، بەشێوەیەکی سەیر دەگۆڕا، جاری وا هەبوو ناسک و شەرمن بوو، جاری واهەبوو لووت بەرزو فڕناخ و قۆرە دەماخ بوو، هەندێجاریش گرژ و مۆن و خوێنتاڵ بوو. لەوە دەچوو شتێک لە ناکاوا

بیترسێنێت، هاواری دەکرد و چاوی دەنوقاند، کە دووبارە چاوی دەکردنەوە، لە تۆوایە خەم باڵی بەسەریدا کێشاوە. هەردوو دەستی دەنوقاندن و لە ژنەکە نزیک دەبووەوە، پاشان لەبەردەمیا دەکەوتە سەر هەردوو چۆکان، هەردوو پێی بە عاردیدا کوتان، هەردوو باڵی کردنەوە. برۆکانی وێک هێنانەوە، بزەیەکی گەرمی بەڕوودا دەدات. ژنەی تاین لێی ورد دەبێتەوە، ناسکە بزەیەکی بۆ دەکات، بەهێمنی ئاگاداری دەکاتەوە:- خۆت دەفەوتێنی هاوسێ!

دەیەوێت، بەنازەوە چاوەکانی بنوقێنێت وخۆی تاقیبکاتەوە. بەڵام چاوەکانی، کە هەر یەکێکیان بە ئەندازەی دراوێکی سێ کۆپیکی دەبوون، بەدەنگیەوە نایەن و نایەنە نوقاندن، ئیدی چرچ و لۆچەکانی دەوری چاوی هێندەی دی ناشیرینی دەکەن.

ژنەش، سەماکارێکی ناکام بوو. هەموو هونەرێکی ئەوەبوو کە جەستە زەلامەکەی بە ئەسپایی دەهەژاند و لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی دی دەچوو. دەستەسرێکی بە دەستی چەپیەوە گرتبوو و بە خاوی بای دەدا، دەستی ڕاستی لەسەر سمتی بوو، ڕێک لە جەڕەیەکی گەورە دەچوو.

دەم وچاوی چیخاروف، کەبە بەردەوامی بەدەوری ئەم پەیکەرەدا دەسووڕایەوە، خێراخێرا دەگۆڕا. لەوە دەچوو هەرئەو بەتەنێ لێرەدا نەڕەقسێت، بەڵکو دە زەلام لێرە بڕەقسن هەمووشیان لێکدی جیاوازبن. یەکێکیان شەرمن و خاکییە، دووەمیان گرژ ومۆن و ترسناکە، سێیەمیان لە شتێک دەترسێت و بەدەم هاوارێکی چکۆلەوە هەوڵدەدات لەم ژنە زەبەلاحە قێزەونە ڕزگاربێت. پیاوێکی دی لەناکاوا بەدیار دەکەوێت، وەکو سەگێکی بریندار خۆی لوول دەکات، ئەم ڕەقس و سەما ناشیرینە بێتاقەتی دەکردم و کۆمەڵێک بیرەوەری خراپی لەمەڕ سەربازان و کارەکەران و جلشۆران و دەڵەبەبای وەبیر دێنامەوە.

قسە ئارامەکانی سیدوروفم وەبیر هاتنەوە:

" هەموو بەشەرێک لەم مەسەلانەدا درۆیان دەکات. شەرم دەکەن، تەریق دەبنەوە، چونکە هیچ کەسێک نییە بەڕاستی خۆشەویستی بکات. تەنیا بۆ ڕابواردن ئەو شتە دەکەن. "

نەمدەویست باوەڕ بەمەی کە " هەموو بەشەرێک لەم مەسەلانەدا درۆ دەکات " بکەم. ئەدی شاژنە مارگۆ؟ دڵنیام چیخاروف درۆ ناکات. دەمزانی سیتانوف کچێکی سەرجادەی خۆش ویست ولەڕێگەی ئەوەوە تووشی نەخۆشیەکی نەنگین بوو، بەڵام سیتانوف بەڕاوێژی هاوڕێکانی لەسەر ئەو شتە نەک لێی نەدا، بەڵکو ژوورێکی بەکرێ بۆی گرت وکەوتە چارەسەرکردنی، بەردەوام بە ئەدەب و میهرەبانیەکی تایبەتیەوە باسی دەکرد.

ژنە زەلامەکە، هەر لەوێندەر خۆی بادەدا، بزە دەستکردەکەی هەموو دەم وچاوە پانەکەی گرتبووەوە، دەستەسڕەکەی دەستی شەپۆلی دەدا، چیخاروف بەدەوریا دەسووڕایەوە، بەدەم

تەمەشاکردنی وانەوە، بیرم دەکردەوە: تۆ بڵێی حەوا، کە خودی خوای هەڵخەڵەتاند، وەکو ئەم ئەسپە بووبێ؟ ئیدی هەر لەخۆوە ڕقم لێی بووەوە.

ئیکۆنە بێ دەم وچاوەکان لەسەر دیوارە تاریکەکەوە تەمەشایان دەکردین، شەوی تاریک باڵی بەسەر شووشەی پەنجەرەکاندا دەکێشا، هەردوو چراکە، بە ئەسپایی لەناو کارگە خەفەکەدا دەگڕان. ئیدی زێدەباری دەنگی تەپەتەپی پێیان و ژاوەژاوی دەنگەکان، دەمتوانی گوێم لە دەنگ و تکەتکی ئەو ئاوە بێت کەبە خێرایی لە ئامانە مسینە گەورەکەوە، دەتکایەناو تەنەکەی خۆڵەکە.

بەڕاستی ئەم ژیانە لەگەڵ ئەو ژیانەدا کەلە کتێباندا خوێندبوومەوە، ئاسمان و ڕێسمان بوو! جیاوازییان یەجگار زۆر بوو! زۆری پێنەچوو، بێزاری بەسەر هەمووواندا زاڵ بوو، کاپندیوخین ئوکوردیونەکەی لەدەستی سالوتین، دەرهێنا و هاواری کرد:

- دەی با کارێک بکەین لەوحەکان دووکەڵیان لێبەرز ببێتەوە!

وەکو فانکاتسیگانوف هەڵدەپەڕی، لەتۆوایە بە حەوادا دەفڕێ، ئەوجا پاڤڵ ئودینتسوف و سورکین چەند هەنگاوێکی لەز وجوانیان نا، تەنانەت داڤیدوڤی سیلداریش بە ژوورەکەدا دەهات و دەچوو، بەهۆی تەپ تۆز و دووکەڵ و بۆنی ڤودکای ترشاوەوە دەکۆکی ئەمما کۆکین!

ئیدی بەو جۆرە بە دەم هەڵپەڕکێ وگۆرانی وهاوارەوە بەردەوام دەبوون. بەڵام وام هەستدەکرد، هەر بە ڕواڵەت ئاسوودە و خۆشحاڵ بوون، بەدرۆوە خۆیان شاد و خۆشحاڵ دەنواند.

سیتانوف، کەسەری گەرم بووبوو، بەنێو ئامادەبوواندا دەسووڕایەوە، بەڕاوێژێکی مەستانە دەیپرسی: - چۆن دەتوانێ ژنێکی وای خۆش بوێ. ها؟

وام دەهاتە بەرچاو، چیوای نەماوە لە هۆڕژنی گریان بدات.

لاریونیچ، شانە ڕەق وتەقەکانی با دەدات و وەڵام دەداتەوە:

- لە خەڵکی دی خراتر نییە. تۆ هەقت چییە؟

بەڵام هەر زوو ئەو جووتەی باسیان دەکردن، دیار نەمان.

سیتانوف، بەنیگا خەمینەکانی ژوورەکە دادەبێژێت و دەپرسێت: - ئەو جووتە ڕۆیشتن.

بەڕاستی ڕۆیشتن، من دەزانم کە چیخاروف، تا دوو یان سێ ڕۆژی دی بۆ کارگە نایەتەوە. کە بێتەوە، دوای چوونە حەمام، ئیدی لە سووچەکەی خۆیا، کرۆکپ، مەند و گۆشەگیر، دوودانە هەفتە ونیو، بەسەر کارەکەی خۆیدا کڕ دەکەوێ.

سیتانوف، دەم وچاوێکی داهێزراوی هەبوو، هیچ جوانیەکی تیانەبوو، تەنیا چاوە ساف و گەشەکانی نەبێت.

لەگەڵ مندا زۆر بە لوتف بوو، ئەمەش دەگەڕایەوە بۆ دەفتەرە ئەستوورەکەم کە پڕ بوو لە شیعر. ئەم پیاوە باوەڕی بەخوا نەبوو. زەحمەت بوو لەو کارگەیەدا، بزانرێ کێ باوەڕی پێی هەبوو و خۆشی دەویست جگەلە لاریونیچ. هەمووان بە تەوسەوە باسی خوایان دەکرد، ڕێک وەکو چۆن کرێکارەکان باسی وەستا و خاوەن کارەکانی خۆیان دەکرد. وێڕای ئەوەش کەلەسەر خوانی خواردن دادەنیشتن هەموویان نیشانەی خاچیان دەکێشا و کە دەچوونە ناو جێگاوە وێردیان دەخوێند و هەرهەموویان ڕۆژانی یەک شەمموان دەچوونە کڵێسا.

بەڵام سیتانوف، ئەو سرووتانەی نەدەکرد و بە خوانەناس دادەنرا. بە دڵنیاییەوە دەیگوت:- خودا نییە.

- ئەدی، ئەم هەموو شتە لەکوێوە هاتووە، سەرچاوەکەی چییە؟

- نازانم.

جارێک پێمگوت: - چۆن دەبێ خوا نەبێت؟

باسکە درێژەکەی بۆ سەرسەری هەڵبڕی و ئاماژەی بۆ ئەرزەکە کرد و وەڵامی دامەوە:

- دەبینی، خودا بەرزاییە، مرۆڤ قوڵاییە. وانییە؟ بەڵام گوتراوە: " خوا بەشەری لەسەر شێوەی خۆی دروستکردووە ". باشە گوگولیفی لەسەر شێوەی کێ دروستکردووە؟

دەمم بەسترا. گوگولیفی مەیگوسار و پیس و پۆخڵ، هەرچەندە بەتەمەن بوو، لەهیچ گوناحێک نەدەپرینگایەوە. هەروەها خوشکەکەی نەنکم بیرکەوتەوە، یرموخینی سەربازی خەڵکی فیاتکام بیرکەوتەوە، ئاخر چ شێوەو وێنەیەکی خودا لەوانەدا بەدی دەکرا؟

سیتانوف گوتی:- خەڵکی بەرازن.

بەڵام خێرا، وەکو ئەوەی داوای بوردن لەمن بکات هەڵیدایێ:

- نیگەران مەبە ماکسیمیچ، خەڵکی باشیشیان تێدا هەن.

من لەگەڵیا ئاسوودە بووم، هەرشتێکی نەزانیبا بە ئاشکرا دەیگوت نایزانێت. دەیگوت:- نایزانم. بیرم لەم شتە نەکردووەتەوە!

دیارە ئەم ڕاشکاویە باو نەبوو. ئەو خەڵکەی دی کە دەمناسین وایان دەنواند هەموو شتێک دەزانن. لە هەموو بابەتێکدا ئەسکۆی بوون، خۆیان لەهەر بابەتێک هەڵدەقورتاند.

ئەوەی بەلای منەوە سەیر بوو، ئەوە بوو دەفتەرەکەی وێڕای ئەوەی کە شیعری زۆر جوانی تیابوو، هەندێک چامە و قەسیدەی ئەوتۆی تیابوو، پیاو لە شەرما سوور دەبووەوە. کە باسی پوشکینم لەگەڵیا کرد ئاماژەی بۆ قەسیدەی "گافریلیادا "کرد، کە کۆپی کردبوو..

- پوشکین؟ زۆرم بەدڵ نییە. بەڵام بینیدیکتوف – ئەمە شاعیرێکە پێویستە بایەخی تەواوی پێ بدەیت ماکسیمیچ!

چاوی دەنوقاندن و بەدەنگێکی نەرم، دەیگوت:

بڕوانە مەمکە قوتەکانی

ئەم خانمە جوانە...

نازانم بۆچی تەکەزی تایبەتی لەسەر ئەم سێ بەیتە دەکرد و بە کەش وفشەوە دەیخوێندەوە:

چاوی تیژ و تیر ئاسای

باز ناتوانێ

ئەم دەرگا داخراوانە ببڕێ

تا نیگایەکی لەزگینی

ناخی دڵی بکات..

- حاڵی بوویت؟

شەرمم دەکرد، دان بەوەدا بنەم کەمن نازانم چ شتێک ئەو هەموو شادییەی دەخاتە دڵەوە.

(١٧)

ئەرکی شاگردیی من لە کارگەکەدا زۆر ئەستەم نەبوو. بەیانی زوو، بەرلەوەی نیگارکێشەکان لەخەو ڕابن، من سەماوەرەکەم گەرم دەکرد و چام بۆ ئامادە دەکردن. وەختایەک ئەوان لە مووبەقەکەدا خەریکی خواردنی نان و چای بەیانی دەبوون، من لەگەڵ پاڤڵ دا هەر دوو ژوورەکەم گسک دەدا و خاوێن دەکردەوە و سپێنە و زەردێنەی چەند هێلکەیەکم جیادەکردەوە، کەبۆ تێکەڵکردنی بۆیەکان بەکاریان دەبرد، ئەوجا دەچووم بۆ فرۆشگایەکە. ئێوارێ، بۆیەکانم تێکەڵ دەکرد وتەمەشای وەستاکانم دەکرد کە چۆن کاردەکەن. لە سەرەتاوە بە تاسەیەکی زۆرەوە تەمەشام دەکردن، بەڵام هەرزوو بۆم بەدیارکەوت کە زۆربەی ئەو پیاوانە حەز لەکارەکانیان ناکەن و بە بێزاری و نەبەدڵی کاردەکەن و کات بەسەر دەبەن.

شەوان چونکە بە زۆری بێکار بووم، ئیدی کاتەکەم بە گێڕانەوەی ژیانی خۆم لەسەر کەشتیان و ئەو چیرۆکانەی کەلە کتێبیاندا خوێندبوومنەوە، بۆ نیگارکێشەکان بەسەر دەبرد. ئیدی بەرەبەرە بەبێ ئەوەی بەخۆ بزانم لە کارگەکەدا، بووم بە نەقاڵ و خوێنەر.

ئیدی زوو بەزوو بۆم دەرکەوت کە هیچ کەسیك لەو خەڵکە بە ئەندازەی من نە ئاوێتەی ژیان بووە و نە دنیای دیتووە.

هەر لە سەرەتای مێرمندالّی خۆیانەوە، لەچوارچێوەی زندانی تەنگی پیشەکەی خۆیاندا حەپس بووبوون و نەیانتوانی بوو لێی دەربچن. لەنێو هەموویاندا، تەنیا چیخاروف لەو کارگەیەدا، مۆسکۆی بینی بوو و بەبەردەوامی هەرباسی دەکرد، نێوچاوانی تێکنا و گوتی:

- چاو لە بینینی مۆسکۆ تێر نابێت، دەبێ بە بەردەوامی چاوت کراوەبێت.

ئەوانی دی شتاقیان لە شویا یان فلادیمیر هێوەتر نەڕۆیی بوون. ئەگەر ناوی قازان هاتبا، لەمنیان دەپرسی: - ڕووسیانی زۆری لێهەن؟ باشە کلّێساشی تێدا هەیە؟

پیرم، لەلای ئەوان دەیکردە سیبریا، باوەڕیان نەدەکرد کە سیبریا، دەکەوێتە پشت ئورالەوە.

- باشە، ماسیانی ئورال لەوێوە، لەدەریای قەزوێنەوە ناهێنن؟ بەم پێیە دەبێ ئورال لە سەرووی ئەو دەریایەوە بێت!

هەندێجار کە دەیانگوت ئینگلتەرا کەوتووەتە پشت ئوقیانووسەوە وام دەزانی پێم ڕادەبوێرن، یان دەیانگوت بوناپارت، لە ماڵبات و بنەماڵەیەکی خانەدانی خەڵکی کالوگایە. کەباسی هەندێ شتم بۆ دەکردن کەبەچاوی خۆم دیتبوومن، بەدەگمەن باوەڕیان پێدەکردم، کەچی بەتاسەوە گوێیان لە ڕۆمانانی زۆر خەیاڵی و چیرۆکێن گونگ و ئاڵۆز دەگرت. تەنانەت پیرەکانیش خەیاڵیان لە حەقیقەت پێ پەسندتر بوو. بە ئاشکرا دەمبینی تا چیرۆکەکە ناواقیعی تر بوایە، زیاتر گوێیان لێدەگرت، تا ڕووداوەکان زیاتر ڕەگیان لە درۆدا با، زیاتر لەزەتیان لێدەبینی، بە کورتیەکەی واقیع سەرنجی ڕانەدەکێشان، هەموو بە تاسەوە چاویان لە ئایندە بوو، حەزیان دەکرد دزێوی وکوێرەوەری ئێستا تەپس بکەن.

ئەمەم زۆر بەلاوە سەیر بوو، چونکە هەستێکی تووندم سەبارەت بە هەڤدژی نێوان حەقیقەت و وەهم لەلا چێبووبوو. ئەو خەڵکە ڕاستیانە بەبەرچاومەوە بوون، بەڵام لە هیچ کتێبێکدا خەڵکانێکی وەکو ئەوانم بەرچاو نەکەوتبوو، قەت کەسێکی وەکو سموری و یاکوفی توونچی یان ئەلکسندر فاسیلیڤی هەڵاتوو، یان چیخاروف یان ژنانی جلشۆری وەکو ناتالیام نەبینی بوو..

لە سەندووقەکەی دافیدوفدا، کۆمەڵێک چیرۆکی تۆز گرتووی کۆن ودڕاوی نووسەر گولیتسینسکی و کتێبەکەی بولگارین " ئیڤان ڤیگیگین " و بەرگێک لە کتێبەکەی برامبیوز هەبوو. من بەدەنگی بەرز هەموو ئەو بەرهەمە کۆن و پەژمردانەم بۆ نەقاشەکان خوێندەوە، زۆریان پێخۆش بوو.

لاریونیچ گوتی:

- خوێندنەوە لە گەنگەشە و دەمەقاڵەت دوور دەخاتەوە. ئەمە کارێکی زۆرباشە.

من لە کتێبان دەگەڕام، هەر کتێبێکی دڵخوازی خۆم پەیدا دەکرد، هەموو شەوێک بۆ ئەوانەی دەروروبەری خۆم دەخوێندەوە، شەوانێکی خۆشبوون، بیر ناچنەوە، کارگەکە بەڕادەیەک بێدەنگ دەبوو، لەتۆ وایە لە بیابانێکدایت، ئەو گڵۆپانەی لە بن میچەکەوە شۆڕ بووبوونەوەو لە ئەستێرانی سپی و سارد دەچوون، تیشکەکانیان دەیدا لەو سەرە ساف یان قژنانەی کەبەسەر مێزەکاندا دانەوێنرابوون. کۆمەڵێک ڕوخساری ئارامم دەبینی کەلە فکران ڕۆچووبوون، ناوبەناو یەکێکیان ستایشی نووسەرەکە یان قارەمانی چیرۆکەکەی دەکرد. کرێکارەکان لەم کاتانەدا کە مژوولی گوێگرتن دەبوون، تەواو دەگۆڕان، دەتگوت هەمان ئەو کەسانە نین کەبە ڕۆژەوە دەمبینین. لەو ساتانەدا زۆرم خۆشدەویستن، ئەوانیش بەلای منا دایاندەکێشا، خۆم لە جێگەی شایستەی خۆمدا دەبینییەوە.

ڕۆژێک سیتاتوف گوتی:

- لەوساوە کە تۆ کتێبمان بۆ دەخوێنیتەوە، دەڵێی لە بەهارداین و پەنجەرەکانمان کردووەتەوەو هەوای پاک هاتووەتە ناو ژوورەکانمان.

زۆر بە زەحمەت کتێبم پەیدا دەکرد. ئەوەم بەبیرا نەهاتبوو، لە کتێبخانەیەکی گشتی کتێبان بە ئەمانەت وەربگرم. بۆیە وەکو سواڵکەر، تووشی هەرکەسێک بوایەم سواڵی کتێبم لێی دەکرد.

ڕۆژێک نەقیبێکی بەڕێوەبەری دایەرەی ئاگر کوژاندنەوە کتێبێکی لیرمانتۆفی دامێ، کە خوێندمەوە هەنگێ تێگەیشتم کە شیعر چییە و چ کاریگەری و باندۆرێکی بەسەر دڵ و دەروونی بەشەرانەوە هەیە.

لەبیرمە کەدەستم بە خوێندنەوەی چامەی " شەیتان " کرد، سیتانوف یەکەمجار ڕوانیە کتێبەکە، ئەوسا ڕوانییە ڕوخساری من، پاشان فلچەکەی لەسەر مێزەکە دانا، ئەژنۆکانی لەباوەش گرت، بزەیەکی بۆکرد، خۆی لەسەر کورسییەکەی بەپێش وپاشدا ڕادەژاندو کورسییەکە لە ژێریدا کەوتبووە جیڕەجیڕ.

لاریونیچ، ئەویش دەستی لە کارەکەی هەڵگرت، لە مێزەکەی سیتانوف، کەمن لەوێ شیعرم دەخوێندەوە نزیک بووەوە وگوتی: - گەلۆ، براینۆ بێدەنگ بن!

بەڕاستی چامەکە زۆر خۆشحاڵی کردم. دەنگم دایەکزی، بەهۆی ڕوندکەوە، دێڕەکانم بە ڕوونی نەدەبینی، بێدەنگی ئامادەبووان هێندەی دی خۆشحاڵی کردم، هەستم دەکرد، موگناتیسێکی نادیار هەموویان بۆلای من ڕادەکێشێت. وەختایەک بەشی یەکەمی چامەکە تەواو بوو، تەقریبەن هەموو نیگارکێشەکان لە دەوری مێزەکە خڕبووبوونەوە، بەدەم بزەی خۆشحاڵییەوە دەستیان نابووە سەرشانی یەکدی.

چیخاروف، بە ئەسپایی دەستی نایە سەر سەرم و بەرەو کتێبەکە سەری دانەواندمەوە:

- وەخوێنە، بەردەوام بە.

کە خوێندنەوەی چامەکە تەواو بوو، چیخاروف کتێبەکەی لە دەستم وەرگرت و تەمەشایەکی ناونیشانەکەی کرد وخستیە بن باخەڵی وگوتی:- ئەم کتێبە دەبێ سبەینێ، جارێکی دی بخوێنرێتەوە، من بۆتی هەڵدەگرم.

هەستا، کتێبەکەی لیرمانتوفی خستە چاوێکی مێزەکەیەوە و قفڵی دا و گەڕایەوە سەر کارەکەی. ئیدی بێدەنگی باڵی بەسەر کارگەکەدا کێشا، ئامادەبووان بەبێدەنگی گەرانەوە بۆ جێگاکانی خۆیان. سیتانوف چو بۆلای پەنجەرەکە، بەبێ جووڵە لەوێندەر وەستا، سەری نا بە شووشەی پەنجەرەکەوە، کەچی چیخاروف، دووبارە فلچەکەی لەلایەکەوە دانا و لێبڕاوانە گوتی:

- بەمە دەگوترێ ژیان کوڕینە، ئەوە ژیانی ڕاستەقینەیە!

هەردوو شانی هەڵتەکاند، سەری دانەواند و لەسەری ڕۆیی:

- من دکارم ئەم شەیتانە وێنە بکێشم، جەستەیەکی ڕەشی تووکن، دووباڵی ئاگر ئاسا، ڕوخسارێک و دوو پێ و دوو دەستی شینی کاڵ، وەکو بەفری بەر تریفەی هەیڤەشەو.

تاکاتی شێو، بە نیگەرانیەکی نائاساییەوە لەسەر کورسیەکەی دەجولا، بەسەری قامکەکانی بەمێزەکەیدا دەکێشا، لەبن لێوانەوە شتی نامەفهوومی دەربارەی شەیتان، دەربارەی حەوا، ژنان و بەهەشت دەگوت، دەربارەی ئەو خەتایانە دەگوت کە وەلیان و ڕوحانیان کردوویانە.

لێبڕاوانە گوتی:

- هەموو ئەمانە دروستە! ئەگەر پیاوچاکان و ڕوحانیان دەگەڵ ژنانی هەڵەکاردا دەست تێکەڵ بکەن و گوێ بە گوناح نەدەن هەڵبەتە شەیتان هەقی خۆیەتی شانازی بەوەوە بکات کە ڕوحێن پاک گومڕا بکەن..

کەس وەڵامی نەدایەوە، لەوەدەچوو، هەمووان وەکو من قڕوقەپیان کردبێت. هەمووان بەخاوی کاریان دەکرد، چاوێکیان هەر لە سەعات بوو، هەرکە زەنگی سەعات نۆ لێی دا هەموو بە کەڕەتێ دەستیان لەکار هەڵگرت.

سیتانوف و چیخاروف چوون بۆ مەیدانەکەی دەرەوە، منیش دوایان کەوتم. سیتانوف لەوێ، بەدەم تەمەشاکردنی ئەستێرەکانەوە گوتی:

قافڵەی وێڵن

بە بۆشایی تەم ئاسای

ئاسماندا دەسوڕێنەوە...

و لەسەری ڕۆیی:- پیاو ئەم شتانە لەکوێ پەیدا بکات؟

چیخاروف، کەبەدەم سەرما تووندەکەوە دەلەرزی، گوتی:

- من بەهیچ جۆرێ وشەکانم بیرنایەنەوە، هیچ شتێکم بیر نایەتەوە، بەڵام شەیتانەکە دەبینم! زۆر سەیرە کەسێک وات لێبکات بەزەییت بە شەیتاندا بێتەوە! وادیارە تۆش بەزەییت پێیدا دێتەوە، وانییە؟

سیتانوف، ڕەزامەندی نواند:- بەڵێ. تۆ بەزەییت پێیدا دێتەوە.

چیخاروف، ، بە خۆشحاڵییەوە گوتی:

- تەمەشا، بزانە ئینسان بوون چی دەگەیەنێت. مانای چییە!

وەختێک گەڕایەوە بۆ ڕاڕەوەکە ئاگاداری کردمەوەو گوتی:

- ماکسیمیچ، لە دووکان، باسی ئەم کتێبە بۆکەس مەکە، چونکە ئەم کتێبە، بێگومان لە کتێبە قاچاخەکانە!

شادییەکی گەورە دایگرتم، کەواتە ئەم کتێبە هەمان ئەو کتێبەیە کە قەشەکە لە ئیعترافەکەدا لێی پرسیم!

شێو خوارن، بەبێدەنگی و بێهیچ ژاوەژاوێک تێپەڕی، وەکو ئەوەی بویەرێکی گەورە قەومابێ و هەر یەکێکمان بیەوێ لەهەموو ڕوویەکەوە بیری لێبکاتەوە. دوای شێو، پاش ئەوەی هەرکەسە وچوو بۆ سەر جێگای خۆی، چیخاروف، کتێبەکەی دەرهێنا و پێی گوتم:

- فەرموو، دووبارە وەیخوێنە، زۆر بەهێواشی و بێ هیچ پەلەپەلێک وەیخوێنە.

ژمارەیەک لە کرێکارەکان، لە جێگاکانیان هاتنەدەرێ و بەبێدەنگی لەمێزەکە هاتنەپێشێ و هەربە جلکی خەوەوە لەسەرچۆکان دانیشتن.

ئەمجارەش وەختایەک لە خوێندنەوەی چامەکە بوومەوە، چیخاروف بەسەری قامکان کێشای بەسەر مێزەکەدا وگوتی:

- ئەوە ژیانە! ئاخ ئەی شەیتان، ئەی شەیتان.. چۆن ئەم شتەت لێ قەوما؟

سیتانوف، بەسەر شانما دانەوییەوە، چەند دێڕێکی چامەکەی خوێندەوە و پێکەنی و گوتی:

- من ئەمانە لە دەفتەرەکەمدا دەنووسمەوە..

هەنگێ چیخاروف هەستا، کتێبەکەی هەڵگرت و بۆسەر مێزەکەی خۆی چوو، وادیاربوو دەیەوێ کتێبەکە لەگەڵ خۆیدا ببات. لێ لەناکاوا وەستا وبەدەنگێکی پڕ سوێو و لەرزۆکەوە گوتی:

- ئێمە وەکو تووتەڵە سەگی کوێر دەژین، لەبەرپێی خۆمان هێروەتر نابینین، شتاقمان هیچ نازانین، نە خوا دەیەوێین نە شەیتان. ئایا ئێمەمانان بەندەی خواین؟ ئەیوب بەندە بوو، خودی خوا دواندی. هەروەها موسای دواند. ئەوانە پیاوی خوابوون، ئەدی ئێمە کێین؟

کتێبەکەی داخست و کەوتە لەبەرکردنی جلەکانی و سیتانوفی گاز کرد: - دێی بۆ باڕەکە؟

سیتانوفبە ئارامی بەرسڤی دایەوە: - من دەچم بۆلای دەنکەکەم.

هەرکە ئەوان وەدەرکەوتن، من لەسەر ئەرزەکە ولەنزیکی دەرگاکەوە لەلای پاڤل ئودینتسوفەوە ڕاکشام. ماوەیەک بەدەم پرخەپرخەوە، تلاوتلی کرد، لەناکاوا کەوتە گریان و هەنسک هەڵدان، دەسەپاچە بووم:- چیتە؟

وەڵامی دایەوە:- هیچ. من بەزەییم بەمانەدا دێتەوە، نزیکەی چواردانە ساڵە لەنێویاندام، دەماری یەک بەیەکیان دەناسم..

منیش وەکو پاڤل بەزەییم بەم خەڵکەدا دەهاتەوە، ماوەیەکی زۆر بەدەم ڕازانەوە(پاڵکەوتن، ڕاکشان)، بەدەنگی نەوی باسی ئەو خەڵکانەمان کرد، باسی دڵپاکی و ڕەوشت بەرزی هەر یەکێکیانمان کرد، ئەمە کردیە کارێک هێندەی دی بەزەییمان پیاندا بێتەوە.

دۆستایەتیەکی پتەو لەنێوان من و پاڤڵ ئودینتسوف کەپاشان بوو بە وەستایەکی نمرە یەک پەیدا بوو. لێ حەیفێ زۆر لەسەر کارەکەی بەردەوام نەبوو! لە تەمەنی سی ساڵیدا کەوتە مەیگوساری و ئالوودە بوو. دوای ماوەیەکی کورت لە بازاڕی خیستروف لە موسکۆ، لەنێو کۆمەڵێک خەڵکی وێڵ و سەرگەرداندا بینیم. لە دوای ئەوە ئیدی نەم بینییەوە، لەم دواییانەدا بیستم گوایە بە تیفۆ مردووە.

کە ئەم جۆرە هەواڵانە دەبیستم و ئەو مرۆڤە میهرەبانانەم وەبیر دێنەوە کەبە بێهودە بەبەرچاومەوە گیانیان سپارد، لەرزم لێدێت و ترسم لێدەنیشێت. خەڵکی لەهەموو شوێنێک پیردەبن و دەمرن، ئەمە کارێکی زۆر ئاسایی و سروشتیە. بەڵام لە هیچ شوێنێکی دیکەدا بەم بێهودەیی و خێراییەی ڕووسیا، هەرەس نایەنن و نامرن.

پاڤل، ئەو کاتانەی کەمن باسی دەکەم، دوو ساڵ لەمن گەورەتر بوو. گەنجێک بوو سەرخڕ، زیرەک، هۆشن، بەئینساف و دەست پاک و بەهرەمەند. هونەرمەندانە وێنەی فڕندان، کسۆک و پشیلانی دەکێشا. هەروەها کاریکاتۆری نیگارکێشەکانی خۆمانی بە پەڕ و باڵەوە دەکێشا. کاریکاتۆری سیتانوفی بە خەمینی و لەسەر یەک لاق دەکێشا، چیخاروفی لەشێوەی کەڵەبابێکی پۆپنە بڕیاگی هەنیە ڕووتاوەدا دەکێشا، داڤیدوفی نەخۆش و دەغەزاری، بەشیوەیەکی مردەلۆخی خەمبار دەکێشا. جوانترین وێنەی پاڤل، ئەوە بوو لە گوگولیفی پیری گۆڕهەڵکەنی کێشابوو، لەشێوەی شەمشەمە کوێرەیەکی گوێ پانی، لووت زلی، دوو پێی بچووکی شەش پەنجەدا دروستی کردبوو. دوو بازنەی سپی لە دەوری چاوەکانی کێشابوو، بیلبیلەی چاوەکانی لە دوو زومی زەق دەچوون، کەلە دەم وچاوە خڕەکەیەوە دەرپۆقی بوون ودیمەنێکی ترسناکیان پێدەبەخشی.

هیچ یەکێک لە نیگارکێشەکان، بە دیتنی ئەو کاریکاتۆرانە زویر نەدەبوون. بەڵام هەر هەموویان هەستیان بەوە کرد کە وێنەی گوگولیف، زۆر دزێو ومایەی قێز وبێزە، بۆیە دڵسۆزانە ئامۆژگاری پاڤلیان کرد وگوتیان:

- باشتروایە ئەم وێنەیە یان بشاریتەوە یان بیدڕیت، دەنا ئەگەر پیرەمێرد ببینێ، کێشەت بۆ دروست دەکات، دەم وقەپۆزت دەشکێنێت!

ئەم کابرا شڕۆڵە، پیس و پۆخڵە، نەخۆشە، هەمیشە مەستە، کابرایەکی ڕیاکار بوو، لەهەموو کەسێ پتر زوهد فرۆشی دەکرد. کابرایەکی بوغزن و ڕکونی بوو، هەر شتێک لە کارگەکەدا ڕووی بدابایە خێرا دەیگەیاندە دەفتەردار وشاگردی فرۆشگاکە، کەگوایە قەرار بوو خوشکەزاکەی، خانمی خاوەن فرۆشگاکە بخوازێت بۆیە ئەو کوڕە خۆی بە سەرۆک و ئەربابی هەمووان دەزانی. هەمووان لێی دەترسان و ڕقیان لێی بوو، ئەویش گوگولیفی کردبوو بە هەواڵدز بەسەریانەوە.

پاڤل، لەهەمووان پتر ڕقی لە گوگولیف بوو، بۆیە لێی نەدەبووەوە، هەر دەرفەتێکی دەست بکەوتبا هەوڵی دەدا ئەزیەتی بدات. منیش لەم ڕووەوە، بەجدی یارمەتیم دەدا، هەموو کرێکارانی کارگەکە ئەم هەڵوێست و ڕەفتارانەی ئێمەیان پێخۆش بوو. کەچی نەقاش و نیگارکێشەکان، ناوبەناو ئاگاداریان دەکردینەوە و دەیانگوت:

- کوڕینە ئاگاتان لەخۆ بێ! ئەم هەواڵدزە لەقافا نەتانگرێت، دەنا خەشیخۆیتان پێ دەڕێژێت!

زاراوەی "هەواڵدز" ئەو نازناوە بوو کە نیگارکێشەکان لە گوگولیفیان نابوو. ئیدی لە سەرانسەری کارگەکەدا، بەو نازناوە ناسرابوو. کەچی ئێمە ئەو ئاگاداریانەمان بەهەند نەدەگرت. زۆرجار کە خەوی لێدەکەوت، بۆیەمان دەکرد بە دەم وچاوە مەی زەدەکەیەوە.

جارێک کە تەواو سیامەست بوو، هیچ ئاگای لەخۆ نەبوو، کەپوویمان کەلە ئیسفەنج دەچوو، لەبۆیە گرت، بە سێ دانەڕۆژ ئەوسا توانی بەتەواوەتی لووتی پاک بکاتەوە. بەڵام هەرجارێ کە یارۆی پیرەمێردمان زۆر تووڕە دەکرد، من کەشتیە هەڵمینەکە و ئەو سەربازە چکۆلەیەم بیر دەکەوتەوە کەلە فیاتکاوە هاتبوو، ویژدانم ئەزیەتی دەدام. گوگولیف، هەرچەند بەتەمەن بوو، بەڵام زۆر بە قوەت بوو، زۆرجار غەدری لێدەکردین و لێی دەداین. هەرجارێ سەرمان بکردایەتە سەری لەلای خانم ئەرباب، سکاڵای لێدەکردین.

خانم ئەربابیش، مەی ئالوودە بوو، هەمیشە ڕووخۆش وبەکەیف بوو. دەستەکانی ڕادەوەشاندن و بەمست دەیکێشا بە مێزەکەدا و هاواری بەسەردا دەکردین:

- خوام لەو خوایە جارێکی دی لەم کارانە بکەن! نۆبەتی ئەو قەوانەیە، کابرایەکی پیرە، لەجیاتی ڕێزی بگرن، پێی ڕادەبوێرن! کێ لەجیاتی شەراب مەرەکەبی لە پەرداخەکەی کردووە؟

بە پێکەنینەوە وەڵاممان دەدایەوە: - ئێمە..

خانم، هەناسەیەکی هەڵدەکێشا ودەیگوت:

- تۆ تەمەشا تەمەشا، ئەم مەلعوونانە ناشی شارنەوە! باشە ئێوە نازانن، دەبێ ڕێزی پیران بگیرێت؟ جارێکی دی کاری وا نەکەن ها!

هەنگێ دەری دەکردین و، ئێوارێ لای شاگردی سەر دووکانەکە گلەیی لێدەکردین. شاگردی ناوبراو، بەتووندی سەرکۆنەی دەکردم و دەیگوت:

- شتی وا چۆن دەبێت؟ تۆ بەردەوام کتێبان دەخوێنیتەوە، تەنانەت کتێبی پیرۆزیش دەخوێنیتەوە، کەچی ئەم کارە دزێوانە دەکەی! ئاگات لە خوا بێ کاکە!

خانم ئەرباب، بە تەنیا دەژیا، پیاو بەزەیی پێیدا دەهاتەوە. هەندێجار، کە شەرابێکی زۆری دەخواردەوە، لەبەر پەنجەرەکە دادەنیشت وگۆرانی دەگوت:

کەس لە خەمی منا نییە

کەس بە حاڵی من نازانێ

کەس خۆشی ناوێم

کەس بەزەیی پێما نایەتەوە.

هەنگێ لەناکاوا، دایدەکورکاند و بەدەم هەنسک هەڵدانەوە دەینالاند: - ئوهو، ئوهو، ئوهو!

ڕۆژێک بینیم، بەخۆ و گۆزەیەک شیرەوە، بە قالدرمەکەدا دادەگەڕا، هێواش هێواش، پلە بەپلە دەهاتە خوارەوە، گۆزەکەی توونـد لە باوەش گرتبوو، شیرەکە بە جلەکانیا دەپژرا و ئەویش جنێوی بە گۆزەکە دەدا و دەیگوت: - بزانە چۆن دادەڕێژێی، هەی شەیتانی نەعلەتی!

خانم ئەرباب، قەڵەو نەبوو، بەڵکو باریکەلەیەکی داهێزراو، لە پیرە پشیلەیەک دەچوو کە توانای ڕاوە مشکی نەمابێت. ئیش و کاری بووبوو بە پاڵکەوتن و ڕازان و کاوێژکردنەوەی بیرەوەری و دەعوەت و ڕاوە سەرکەوتووەکانی.

سیتانوف، بە ڕوو گرژییەوەو لەبن لێوانەوە دەڵێت:

- ئێ ی دنیا! ئەم شوێنە ڕۆژێ لە ڕۆژان فرۆشگایەکی بەڕمێن وگەرمەبازاڕ بوو، ئەوسا کابرایەکی زیرەک بەڕێوەی دەبرد. بەڵام ئەمڕۆ تەواو کەساد بووە، هەرچی کاسبیەکی تیا دەکرێت، دەچێتە بەرکی هەواڵدزەوە. ئیدی کردەی ئێمە و بردەی ئەوە. ئەم بیرۆکەیە، بەجۆرێ ساردت دەکاتەوە، بە تۆ بێ دەست لە کارەکەت هەڵبگریت و سەربکەویتە سەربان و لەوێندەر پاڵبکەویت و چاو ببڕیتە ئاسمانی هاوین..

پاڤل ئودینتسوف، کەوتە ژێر باندۆری بیرەکانی سیتانوف. ئیدی بە چاولێکەری گەورەکان دووکەڵی سیغارەکەی دەکرد بە ئاسماندا و وەکو گەورەکان کەوتە فەلسەفاندن دەربارەی خوا، مەیگوساری، ژنان و بەروبوومی کار: خەڵکانێک هەموو کاتی خۆیان بۆ دروستکردنی شتان تەرخان دەکەن و خەڵکانی دی بێ ئەوەی قەدر و سوودی ئەوشتانە بزانن، دەیڕوخێنن.

لەو ساتانەدا ڕوخسارە چکۆلە جوانەکەی، پیر و پڕ چرچ و لۆچ دەهاتەبەرچاو. زۆرجار کەلەسەر جێگاکەی خۆی و لەسەر ئەرزەکە و دوور لە خەڵکەکە دادەنیشت و ئەژنۆکانی لەباوەش دەگرت و لە خەیاڵەوە دەچوو، بۆ ماوەیەکی درێژ لە پەنجەرەکانەوە، دەیڕوانیە ئەستێرەکان کەبە بەرۆکی ئاسمانی زستانەوە دەجریوانەوە..

نیگارکێش و کرێکارەکان، بەدەم خەوی قووڵەوە دەکەوتنە پرخ وهۆڕ. هەندێکیان دەیانناڵاند. لە ناکاوا یەکێکیان بەدەم خەوەوە دەکەوتە وڕینە. داڤیدوفی سیلدار دوا کۆکەی دەکرد بە بن میچەکەدا. لە سووچێکی ژوورەکەدا، سێ بەندە، سێ پیاوی خوا، بەپاڵ یەکەوە، شەکەت و ماندوو، مەست وخومار، لە غوڕابی خەودان: کاپندیوخین، سورکین و پیرشین.

کۆمەڵێک ئیکۆنە وشەمایلێن بێ ڕوخسار یان بێ دەست یان بێ لاق بە دیوارەکانەوە هەڵپەسێردراون و تەمەشای مە دەکەن. بۆنی هێلکەی بەسەرچوو و ڕۆنی مەیوو، لە درزی تەختەپۆشی ژوورەکەوە، بەرز دەبێتەوەو هەناسەت تەنگ دەکات و خەریکە خەفەت دەکات. پاڤل، لەبن لێوانەوە دەڵێت: - خودایا، چەند دڵم بە حاڵیان دەسووتێت!

هەمان بیرکردنەوە، بەسەر منیشا زاڵ بوو. بەڕای مە، وەکو پێشتریش گوتوومە، هەموو ئەوانە خەڵکی زۆر چاک بوون، بەڵام ئەو ژیانەی تیایبوون زۆر خراپ بوو، شایستەی ئەو ژیانە خراپە

نەبوون. بەڵام هیچ چارێکیش نەبوو، بەو ژیانە مەحکووم بوون. کە زستان دەهات، با و زریان هەڵیدەکرد، دەیکردە کارێک کە ماڵەکان، درەختەکان و وهەموو شتێکی سەر زەوی بلەرزێ، هاواری لێبەرز ببێتەوەو بزیڕێنێت، ئیدی بێزاری باڵی بەسەر کارگەکەدا دەکێشا، نیگارکێش و کرێکارەکان خەفە دەبوون، هەناسەیان سوار دەبوو، ئیدی ئەو خەڵکە بێنەوایە، ڕوویان دەکردە مەیخانە و کاباریەکان و لەوێندەر خەمی خۆیان دەناشت.

لەوجۆرە شەوانەدا خوێندنەوە دادی نەدەدان، ئیدی من و پاڤل هەوڵماندەدا، بەشێوازی تایبەتی خۆمان کرێکارەکان سەرگەرم بکەین: ئیدی دەم وچاوی خۆمان لە بۆیە و تەنی دەگرت و کڵاوقژمان لەسەر دەکرد و بۆخۆمان کومیدیایەکمان دروست دەکرد و دەورمان تیا دەبینی و بەوجۆرە کرێکارەکانمان دێنایە پێکەنین و خەم و بێزاریمان لێیان دەتاراند. من " ئەفسانەی ئەو سەربازەم بیر کەوتەوە کە ژیانی پەتروسی گەورەی ڕزگار کردبوو " و ئیدی ئەو سەربردەیەم کرد بە دیالۆگێکی دراماتیکی. دەچووینە سەر تەختە خەوە بەرزەکەی داڤیدوف و لەوێوە تەمسیلمان دەکرد. شەڕی سەربازانی سویدو ڕووسمان نیشاندەدا و بە تەمسیل سەری سەربازەکانی سویدمان دەپەراند و تەمەشاڤانەکانمان دێنایە پێکەنین و بەسەرکەوتنەکەی خۆمان دڵخۆش دەبووین.

نیگارکێش و کرێکارەکان زۆر حەزیان لە ئەفسانەی بلیمەتی چینی تزینک یوتونگ دەکرد. پاڤڵ، دەوری ئەو کەسە داماو و خێرخوازەی دەبینی ومن هەموو دەورەکانی دیکەم دەبینی، دەوری پیاو و ژنم دەبینی تەنانەت هەندێجار دەوری شێتیشم دەبینی. هەندێجار دەوری ئەو بەردەشم دەبینی کە کەسە چینییە نائومێدەکە دوای ئەوەی لە هەموو هەوڵێکی خێرخوازیدا شکستی دێنا و بۆ ئیسراحەت سەری لەسەری دادەنا. لەم کاتەدا، تەمەشاڤانەکان لە قاقای پێکەنینیان دەدا. من حەزم دەکرد پێکەنینەکەیان بۆ شوێن و هەڵوێستی هەستیارتر هەڵبگرن، بەڵام فایدەی نەبوو تەمەشاڤانەکان، لەو شتانە حاڵی نەدەبوون، دیاربوو کە کەیفیان بە ڕەفتاری ئێمە دەهات و بەدەم پێکەنینەوە هاواریان لەئێمە دەکرد:- ئاە، ئەی لێبۆکان، ئەی گاڵتەجاڕان!

بەڵام تا پتر لە ژیان ڕادەمام، زیاتر ئەو قەناعەتەم لەلا دەچەسپی کە ئەمانە بە خەمێکی ئەبەدی گۆش کراون، ئەوندەی خەم لە ڕوح و تەبیعەتیانەوە نزیکە، شادی لە ڕوحیانەوە نزیک نییە. شادی زۆر نەدەمایەوە، عەمری کورت بوو، بە ئاسانیش بەدەست نەدەهات، بەڵکو زۆر بە زەحمەت وەکو دەرمانی دەردی دڵی ڕووسان بەدەستمان دێنا. ئیدی ئەم سەرگەرمیانەی ئێمە پێشکەشمان دەکرد، بنەمایەکی ئەوتۆیان نەبوو، زیاتر خۆڕسک بوون و خۆبەخۆ هەڵدەقوڵان بۆ ڕوناک کردنەوەو ڕەواندنەوەی ڕۆژگارە تاڵەکانمان.

زۆرجار خۆشی و شادی ڕووسی، لەناکاوا و بلەز دەگۆڕا بۆ کارەساتێکی تاڵ، لە گەرمەی سەمایەکەدا، کاتێ کابرای سەماکار، لەوە دەچوو خۆی لە هەر کۆت و بەندێک ڕزگار بکات، دڕندەکەی ناخی لە پڕا بەڕەڵڵا دەبوو، دڕندانە پەلاماری هەرکەس و هەرشتێکی دەدا، دەی هاڕان، دەی نەڕان، دەیدڕان..

ئەم شادیە ساختەیەی کەلە سۆنگەی فاکتەرێن دەرەکییەوە چێ دەبوو، زۆری پەست دەکردم. تووڕە دەبووم و تەنانەت خۆم لەبیر دەکرد، لێ هەمیشە لەبیری ئەوەدا بووم کە شیوازێکی دیالۆگ و نمایشی ئەوتۆ دابهێنم کە بشێت شادی و خۆشیەکی درێژخایەنتر و قووڵتر لەلای تەمەشاڤانان و خەڵکیدا چێبکات!

هەندێجار ئەم هەوڵانەم بەفیڕۆ نەدەچوون، نیگارکێشەکان ئافەرین و ستایشیان دەکردم، بەڵام وێڕای ئەوەش، ئەو نائومێدی و بێزارییەی کە وام خەیاڵ دەکرد بەسەریا زاڵ بووم، دووبارە و لەنوێ بەرۆکی دەگرتمەوەو، زیاتر بنجی دادەکوتا و چڕتر دەبووەوە.

لاریونیچ، ئەم پیاوە میهرەبانە، وەکو خووی هەمیشەیی خۆی پیرۆزبایی لێدەکردم و دەیگوت:

- کوڕیژگەیەکی باشیت، خودا دەست بەباڵتەوە بگرێت!

چیخاروف دەیگوت:

- بەڕاستی کەسێکی بەهرەدارە، دەتوانێ خەڵکی سەرگەرم بکات. تۆ هەق وابوو، لە شانۆدا کاربکەی ئەلکسی، یان پەیوەندی بە سێرکەوە بکەی. دەشیای (دەتتوانی) بەم بەهرەیەتەوە، ببی بە لێبۆکێکی گەورە یان ئەکتەرێکی دیار!

تەنیا کاپندیوخین وسیتانوف، لەنێو هەموو کارمەندانی کارگەکەدا لەسەری ساڵدا یان لە ڕۆژانی مەرافەعەدا دەچوونە شانۆ. نیگارکێش و وەستا بەتەمەنەکان، داوایان لەو جووتە دەکرد، لە کەفارەی ئەو هەڵەیەیان، خۆیان لەئاوی ڕوبار یان دەریا هەڵکێشن و تۆبە بکەن، چونکە شانۆ کەفارەی لەسەرە.

سیتانوف، بەردەوام بە گوێمیا دەدا:- واز لە هەموو شتێک بهێنە وببە بە ئەکتەر!

وبە هەڵچوونەوە باسی " ژیانی ئەکتەر یاکوفلیف " ی خەمناکی بۆ دەگێڕامەوە.

- تۆش دەتوانی بەوجۆرە بژیت!

حەزی دەکرد باسی ماری ستیوارت بکات، کەناوی دێنا بە " دێڵە ڕێوی " نێوی دەبرد، زۆر لێبڕاوانە باسی " خانەدانە ئەسپانیەکە "ی دەکرد:

- دون سیزاردەبازان، کە خانەدانێکی نێو خانەدانان بوو ماکسیمیچ خۆی، خۆی پێگەیاندبوو، بەڕاستی خودساز بوو!

ئەو بە خۆیشی، شتێکی لە تەبیعەتی " خانەدانی ئەسپانی " تیابوو. ڕۆژێک سێ پیاوی دایەرەی ئاگرکوژێنەوە، لەخۆت و خۆڕایی، هەر بۆ کەیف لە مەیدانەکەی نزیکی بورجی چاودێریدا، لە کابرایەکی جووتیار دەدەن. خەڵکانێکی زۆر، نزیکەی چل کەسێک ئەو شەڕ و لێدانە دەبینن، پیاوانی ئاگرکوژێنەوە هاندەدەن. سیتانوف خۆی بە گەرمەی شەڕەکەدا دەکات، باسکە

درێژەکانی دەخاتەکار و بەردەبێتە ئاگر کوژێنەوەکان. جووتیارە هەڵدەگرێتەوە و دەڵەکی دەداتە ناو جەماوەرەکە و هاوار دەکات:- بیبەن، دووری بخەنەوە!

ئیدی بەتەنیا لە شەڕەکە بەردەوام دەبێت، یەک کەس بەرانبەر بە سێ کەس.

بنکەی ئاگرکوژێنەوەکە هەر دە هەنگاوێک لە شەڕەکەوە دوور بوو، یانی پیاوانی ئاگرکوژێنەوەکە، زۆر بەئاسانی دەیانتوانی داوای کۆمەک بکەن و دەرسێکی وەهای سیتانوف بدەن کە هەرگیز لەبیری نەچێتەوە. ئیدی خۆی و بەختی ترسان و هەڵاتن. لەدواوە هاواری لێکردن:- سەگبابینە!

لاوان ڕۆژانی یەک شەمموان دەچوون بۆ " مەیدانی دارەکە " کە کەوتبووە پشت گۆڕستانی قەدیسان پتروس و پۆڵس، تا بەشداری بۆکسێن بکەن دژی ئەندامانی " تیپی ساغڵەمی " و جووتیارانی گوندەکانی ئەوناوە. تیپەکە بۆکسەرێکی بەناوبانگیان هەبوو- زەبەلاحێک بوو بەناوی موردوفی، کەسێکی سەربچکۆلەی چاوپرووش بوو، کەلە بەردەم هەوادارەکانی خۆیدا دەوەستا، لاقی بڵاودەکردەوە، بەسەی قۆڵە پیسەکانی چاوە پرووشەکانی دەسڕی و دۆستانە هاواری لە کوڕانی شار دەکرد: - ئەگەر حەزدەکەن، پێش ئەوەی تووشی سەرما بم وەرن!

هەمیشە کاپندیوخین، لەجیاتی مە ئامبازی دەبووەوە، بەڵام موردوفی هەمیشە بەسەریا سەردەکەوت.

کاپندیوخین، بە سەروچاوی خوێناوییەوە بە هانکەهانک هاواری دەکرد:- من بۆچی باشم ئەگەر نەتوانم ئەم موردوڤییە ببەزێنم؟

ئیدی بەزاندنی ئەو گەنجە (موردوڤی) بووبوو بە تاقە خولیای ژیانی. ڕاهێنانێکی توندی دەکرد، بادەنۆشی تەرک کرد، تەنیا گۆشتی دەخوارد، هەموو شەوێک بەرلەوەی بچێتە ناوجێگاوە، بەفری لەخۆی هەڵدەسوو، ئیدی جۆرەها شتی قورسی هەڵدەگرت تا ماسوولکە پەیدابکات. بەڵام ئەم کارانە دادیان نەدا. ئەنجام دووپارچە قوڕقوشمی لەناو دەستکێشەکانی ناو، لەبەردەم سیتانوفدا خۆی فش کردەوە و گوتی: - ئەم گەڕە کۆتایی بە موردوفی دێنێت!

سیتانوف، زۆر بەتووندی ئاگاداری کردەوە:- ئەم پارچە ئاسنانە دەربێنە، دەنا پێش ئەوەی دەست بە کێبڕکێیەکە بکرێ لە قاوت دەدەم!

کاپندیوخین باوەڕی نەدەکرد کەکاری وا دەکات. بەڵام سیتانوف لەناکاوا پێش دەستپێکی کێبڕکێیەکە هاواری لە موردوفی کرد:

- فاسیلی ئیڤانوفیچ ڕاوەستە! من یەکەمجار، دەچمە مەیدانی کاپندیوخین!

دەم وچاوی یارۆی قوزاقی سوور بووەوەو هاواریکرد:

- من بۆکسێن لەگەڵ تۆدا ناکەم! لاکەوە لێرە!

سیتانوف، نیگایەکی توندی کرد و خێرا بەرەورووی چوو: - بەڵێ، دەبێ بیکەیت.

کاپندیوخین، کەمێک سڵەمیەوە، ئەوجا دەستکێشەکانی داکەند و ئاخنینیە بەرکی پاڵتۆکەیەوەو بلەز لەوێندەر دوورکەوتەوە.

دیارە ئەوە سپرایزێکی ناخۆش بوو بۆ هەردوو لا، کابرایەکی بەڕواڵەت سەنگین و ڕیزدار، بەرەو سیتانوف چوو و بەتوورەیی گوتی:

- ئەمە پێچەوانەی یاسا و ڕێسای گەمەکەیە، لە پێشبڕکێی گشتیدا ڕقی شەخسی بەکاربەری!

ئیدی خەڵکەکە، لەهەموو لایەکەوە لە سیتانوف کەوتنە هاوار. سیتانوف ماوەیەکی زۆر بێدەنگ بوو، ئەوجا ڕوویکردە کابرا بە ڕواڵەت ڕێزدارەکە وگوتی:

- ئەدی ئەگەر بەم کارە تاوانێکی کوشتنم وەستاندبێت چی؟

کابرای بەدیمەن یەکسەر حاڵی بوو، کڵاوەکەی داکەند وگوتی:

- ئەگەر وابێ، هەموومان سوپاست دەکەین.

- بەڵام تکایە باسی ئەم مەسەلەیە مەکە و هەر بەینی خۆمان بێ!

- نا، بۆ باسی دەکەم؟

کاپندیوخین، بۆکسەرێکی کەم وێنەیە، کە زەربەیەک دەوەشێنێ دەبێتە مایەی توورە بوون - ئەمە دەزانین لێرە بەدواوە، پێش پێشبڕکێیەکە، تەمەشایەکی دەستکێشەکانی دەکەین.

- کەیفی خۆتانە، ئەوە پەیوەندی بەخۆتانەوە هەیە.

وەختایەک کابرای بەدیمەن ڕۆیی، جەماعەتی مە کەوتنە لۆمەی سیتانوف:

- بۆچی وات کرد قەل پیاو؟ یارۆی قوزاقی بۆڕی پێ دەدا، تەواو ئێمە دۆڕاین..

ماوەیەکی زۆر سەرزەنشتمان کرد وخەشی خۆمان ڕشت، هەنگێ سیتانوف هەناسەیەکی هەڵکێشا وگوتی: - ئاخ لات و لەوێرینە..

ئەوسا تەحەدای موردوفی کرد، ئەمە بووە مایەی سەرسامی هەمووان، موردوفی، خۆی ئامادە کرد، بە سوعبەتەوە هاواریکرد: - پێشبڕکێیەکی بچووک، بایی ئەوەی بەدەنم گەرم بکەمەوە!

هەندێک لە تەمەشاقانەکان، دەستییەکیان گرت، دڕیان بەوانە دا کە لە دوایانەوە وەستابوون، تا مەیدانێکی فراوان بکەنەوە.

هەردوو بۆکسەر دەستیان بە هەڵبەز ودابەز کرد، بەوردی لێکدییان دەڕوانی، هەردووکیان مستی ڕاستیان بۆ پێشەوە بردبوو، مستی چەپیان بە سینگیانەوە نا. تەمەشاقانە شارەزاکان یەکسەر

ڕایانگەیاند کە باسکێن سیتانوف، لەهی موردوفی درێژترن. ئیدی بێدەنگی باڵی بەسەر هەموو شتێکا کێشا، تەنیا قرچەقرچی سەهۆڵی ژێر پێی جووتە بۆکسەرەکە نەبێت. یەکێک کە تەحەمولی ئەو دیمەنەی پێنەدەکرا، بە گلەییەوە گوتی:

- کاتی ئەوە هاتووە کەبە توندی پەلاماری یەکدی بدەن..

سیتانوف، دەستی ڕاستی نیشاندا، موردوفی دەستی چەپی بۆ بەرگری بەرزکردەوە، سیتانوف، بەدەستی چەپ یەکێکی بە سەرووی ورگیا کێشا. گەڕایەوەو بە ستایشەوە گوتی:

- غەشیم نیت، بەتایبەتی تۆ گەنجیت!

بەردەوام بوون، هەریەکەیان بەسینگی ئەویتریدا دەکێشا. زۆری پێنەچوو کە هەردوولا بە هەڵچوونەوە کەوتنە هاوار: - دەی نیگارکێشی خوا، پڕی دەیە! ڕوخساری بنەخشێنە!

موردوفی لە سیتانوف بەهێزتر بوو، بەڵام وەکو ئەو باریک نەبوو. جا چونکە نەیدەتوانی بلەز هەڵسووڕێت، لەهەنبەر هەر بۆکسێکدا کە دەیوەشاند، دوو یان سێ بۆکسی دەخوارد. دیاربوو بۆکەسەکان کەمێک کاریان تێکرد، بەڵام هێشتا هەر نەعرەتەی دەکێشا و گاڵتەی بە خەنیمەکەی دەکرد. ئەوجا لەناکاوا، جەزرەبەیەکی توندی ئاراستەکرد، ڕێک بەر باسکی ڕاستی سیتانوف کەوت، لە شانیەوە لەجێ چوو. یەکسەر چەند دەنگێک بەرزبوونەوە:

- لێکدیان دووربخەنەوە. بەرانبەر!

تەمەشاڤانان، هێرشیان هێنا و جووتە بۆکسەرەکەیان لێکدی کردەوە. موردوفی بە ڕاوێژێکی دۆستانە گوتی:

- ئەم نیگارکێشی خوایە بەهێز نییە، بەڵام زۆر تەڕدەستە. دەبێت بە بۆکسەرێکی باش، بێ هیچ شەرمێک دان بەوەدا دەنەم.

ئەو گەنجانەی کە تەمەشای کێبڕکێیەکەیان دەکرد، دەستیان بە شەڕ کرد، بەڵام من " سیتانوف " م برد بۆلای جەڕاح و شکستەبەند. ئەوکارەی سیتانوف کردی، هێندەی دی لەلام خۆشەویستی کرد وزیاتر دڵبەندی بووم.

پیاوێکی مەرد و ڕەند بوو، بە ویژدان و شەریف بوو، پێدەچوو ئەوە بەئەرکی خۆی بزانێت. کەچی " کاپندیوخین " ی بەڕەڵڵا گاڵتەی پێدەکرد. دەیگوت:

سیتانوف، تۆ ئاسایی ناژیت، ژیانت ساختەیە! ڕێک وەکو چۆن سەماوەر سیقال دەدەنەوە، ئاوا خۆت سیقال داوە و بەخۆتەوە دەفشیت، واتە بریقە وباقەکەت دەستکردە – تەمەشای من بکەن بریقە وباقی من خۆڕسکە، ئەسڵە! بەڵام تۆ لەڕاستیا لە جەوهەر و کرۆکدا، وەکو مس وایت، ئینسان لێت بێزار دەبێت..

سیتانوف، وەڵامی نەدەدایەوە، دەچووە سەر کارەکەی خۆی، شیعرەکانی لیرمانتوفی لە دەفتەرە چکۆلەکەی خۆیدا دەنووسییەوە. وەختی دەستبەتاڵی خۆی بە نووسینەوە دەبردەسەر. جارێک پێمگوت:- باشە تۆ پارەت هەیە، بۆ نوسخەیەک لەو کتێبە بۆخۆت ناکڕیت؟

بەرسڤی دایەوە: - نا، شیعر ئەوکاتە خۆشە کەبەدەستی خۆت دەینووسیتەوە!

دوای ئەوەی لاپەڕەیەکی دەنووسییەوە هەنگێ چاوەڕوانی دەکرد تا مەرەکەبەکە وشک دەبووەوە و بەدەنگێکی خۆش شیعرەکەی دەخوێندەوە:

بەبێ ماڵاوایی و خاترخوازی

دنیا بچووکەکەت بەجێدێڵی

خەڵکە باشەکە و

ڕۆژانی گەورە و خۆش

بەجێدێڵی.

چاوەکانی بچووک دەکردنەوەو دەیگوت:

- ئەمە دروست وایە، حەقیقەتێکە ئاو لێڵ ناکات، ئاە! بەڕاستی شاعیر جوان حەقیقەتی پێکاوە!

شێوازی مامەڵەی سیتانوفم لەگەڵ کاپندیوخین دا، زۆر بەلاوە جوان و سەیر بوو. وەختێ کاپندیوخین سەرخۆش دەبوو و شەڕی بە سیتانوف دەفرۆشت، سیتانوف، زۆر بە حەوسەڵەوە هەوڵی لەگەڵ دەدا کە وازبێنێ، بەکاوەخۆ دەیگوت:- لێم دوورکەوە، وازم لێبێنە، دەستم تێوە نەدەی!

ئەوجا سیتانوف، زۆر بێڕەحمانە دەکەوتە وێزەی کابرای بەدمەست، ئیدی نیگارکێشەکانی دی، ئەوانەی حەزیان دەکرد شەڕەکە بدینن، فریا دەکەوتن و دەکەوتنە ناوبژی جووتە برادەر و لێکیان دەکردنەوە. دەیانگوت:

- ئەگەر دەستی سیتانوف نەگرین، دەیکوژێت، بێئەوەی بیر لە ئاقیبەتی کارەکەی خۆی بکاتەوە، هەر لێی دەدات.

کە کاپندیوخین، مەست نەبوایە، بە ئارەزووی خۆی سەری دەکردە سەری سیتانوف، گاڵتەی پێدەکرد کە حەزی لە شیعرە، گاڵتەی بە ئاشقێنیە ناکامەکەی دەکرد، هەموو هەوڵێکی دەدا کە پەستی بکات، بەڵام بێهودە، هەر پەست نەدەبوو. سیتانوف، بێئەوەی گوێ بداتێ، گوێی لە تانە وتەشەرەکانی یارۆی قوزاقی دەگرت و بگرە هەندێک جار گوێ بەگوێی کاپندیوخین پێدەکەنی.

ئەم جووتە لەلای یەکەوە دادەنیشتن، پاڵدەکەوتن و تا حەوت نیوەشەو بە چپە یەکیان دەدواند و هەر فسکەفسکیان دەکرد.

ئەم فسکەفسکەیان دڵی کرمێ دەکردم، لە دڵی خۆدا دەمپرسی ئاخۆ ئەم جووتە، کە دانوویان بەیەکەوە نەدەکولا، باسی چی دەکەن؟ کە لێیان نزیک دەبوومەوە، کابرای قوزاقی خێرا هەڵیدەدایێ:- ها چ دەکەی لەم ناوە؟

سیتانوف، فەرامۆشی دەکردم.

جارێک بانگیان کردم بۆ نک خۆیان. یارۆی قوزاقی گوتی:

- ماکسیمیچ، ئەگەر پارەیەکی باشت هەبوایە چیت پێدەکرد؟

- دەمدا بە کتێبان.

- چیتر؟

- نازانم.

کاپندیوخین، هەناسەیەکی نەبەدڵی هەڵکێشا و ڕووی لێوەرگێڕام.

سیتانوف، بەئارامی گوتی:

- بینیت؟ کەس نازانێت – نەپیر و نە گەنج نایزانن. من پێت دەڵێم کە دەوڵەمەندی بەتەنیا ناکاتە هیچ. هەر شتێک دەبێ فایدەیەکی هەبێت..

پرسیم:- باسی چیتان دەکرد؟

یارۆی قوزاقی بەرسڤی دایەوە: - هیچ، کات بەسەر دەبەین – خەومان زڕاوە.

پاشان توانیم گوێ لەقسەکانیان بگرم، ئیدی بۆم بەدیارکەوت کە باسی هەمان ئەوشتانە دەکەن کە خەڵکی لە ژیانی ڕۆژانەدا باسی دەکەن: خودا، دادپەروەری، شادمانی، مەکر وفێڵی ژان و کەرێتیان، تەماعکاری و چاوچنۆکی دەوڵەمەندان و، ئەو حەقیقەتەی کە ژیان ئاژاوەیەکە کە ئەوسەری نییە.

بەبەردەوامی گوێم هەڵدەخست تا بزانم چ دەڵێن. قسەکانیان کاری لە ناخم دەکرد، کە دەمبینی ئەوانیش هەمان ڕای منیان هەیە، پێیان وایە کە ژیان گەندەڵە و دەبێ باشتر بکرێ، کۆڵێ دڵم خۆش دەبوو. لەهەمان کاتدا هەستم دەکرد کە ئارەزووی ژیانێکی باشتر، نابێ بەبارگرانی بەسەر هیچ کەسێکەوە، هەروەها ئارەزوو بەتەنیا ژیانی ناو کارگەکەیان پەیوەندی نێوان نیگارکێشەکان ناگۆڕێ. ئەم قسانە ئەو قەناعەتەیان لەلا دروستکردم کە ژیان بۆشاییەکی ترسناکە و خەڵکی خۆیانی بەدەمەوە دەدەن، ڕێک وەکو گەڵای وشکی سەر دەریاچەیەک کە با بێهودە و بەبێ هیچ مەبەست و ئامانجێک ڕایدەماڵێت. ئەوان خۆشیان لەمە بێزارن کەبەبێ ئامانج تاو دەدەن.

نیگارکێشەکان هەمیشە، یان خۆیان هەڵدەکێشا، یان داخیان دەخوارد، یان سەرزەنشتی خەڵکانێکیان دەکرد، یان لەسەر شتی زۆر بچووک و تورەهات، دەیانکرد بە قەرقەشە و دەم بۆڵە و، یەکتریان دەشکاند. کاتی خۆیان بە قسە وباسێن دوور ودرێژ دەبردە سەر و، ئاکامی ئەو دنیای خۆیان بەر مەزەندان دەدا. بەڵام لێرە، لەنزیکی ئەو سەتڵەی کە لەلای دەرگاکەوە بوو وبەرماوەی خوراکیان تێدەکرد کونێک هەبوو، جێگەی کۆڵەکەیەکی داربوو، بایەکی ساردی لێوەدەهات کە پێیەکانمانی دەچایاند. لەگەڵ پاڤڵدا کونەکەمان بە پوش وپەڕۆ کۆن گرت. کرێکارەکان زۆرجار باسی ئەوەیان دەکرد کە کۆڵەکەیەکی تازە دابنەن، کونەکە ڕۆژبەڕۆژ گەورەتر دەبوو. لە ڕۆژانی باهۆز و گژە بادا، بایەکی توونە بە لورەلور خۆی بە کونەکەدا دەکرد و دەتگوت فوو بە شەیپورێکدا دەکرێ، تووشی کۆکە و هەڵامەت دەبووین. ئەو قەپاخە تەنەکەیەی لەسەر کونی هەواکێشەکەدا دانرابوو، لوورەلوورێکی هێندە ترسناکی لێوەدەهات، کە کرێکارەکان دەکەوتنە پیسترین جنێودان. کەکەمێک چەورم کرد، چیخاروف، گوێی هەڵخست، گوتی: - سەد خۆزگەم بەجاران، لوورەلوورەکەی لەجاران ترسناکترە!

کرێکار ونیگارکێشەکان وەختایەک لە حەمام دەهاتنەوە، خۆیان دەدا بەسەر تەختەخەوە پیسەکانیاندا. ئیدی چڵکنی وپیڵکنی جێگاکانیان و بۆنە ناخۆشەکان کەسیان بێزار نەدەکرد، مێشک و کەپووی پڕ کردبوون. زۆرشتی لەم بابەتە کێماسیانە هەبوون، کە ژیانیان تاڵ دەکرد، زۆریش بە ئاسانی چارەسەر دەبوون ، لێ کەس نە بیری لێدەکردەوە نە خۆی لێ بەخاوەن دەکرد.

زۆرجار گوێم لێیان دەبوو کە دەیانگوت:

- کەس بەزەیی بە بەشەردا نایەتەوە، نە خواو نە بەشەرەکە خۆیشی بەزەیی بەخۆیدا دێتەوە.

وەختایەک من و پاڤڵ، داڤیدوفمان کە نەخۆش بوو و خەریک بوو دەمرد و کێچ و ئەسپێ تێی دابوو، شۆرد، گاڵتەی دنیایان پێکردین، ناوی ناترو کیسەکێشیان لێنایین. نیگارکێش و کرێکارەکان هەربۆ ڕابواردن کراسەکانیان دادەکەند و بە سوعبەتەوە داوایان لێدەکردین بۆیان بکوڵێنین تا ئەسپێکانیان لێ ببێتەوە، بەجۆرێ مامەڵەیان لەتەکدا دەکردین وەکو ئەوەی کارێکی نەنگین و پڕ شەرمەزاریمان کردبێت.

داڤیدوف، لە نوئێلەوە تا ڕۆژووی گەورە لە جێگادا کەوت، دەکۆکی ئەمما کۆکین، خوێنی هەڵدێنا، تفی ڕۆدەکردە ئەرزەکە، هەندێ شەو کە تای لێدەهات، دەکەوتە وڕێنە وهەموو هاوڕێکانی بێدار دەکردەوە. تەقریبەن هەموو بەیانیەک ئەم قسەیەیان دووبارە دەکردەوە:

- پێویستە بۆ نەخۆشخانەی بەرین!

پاشان سەیرمان کرد، پەساپۆرتەکەی بەسەر چووەو دەبێ تازە بکرێتەوەو بەبێ پەساپۆرتیش لە نەخۆشخانە وەری ناگرن. پاشان کەمێک وەخۆهاتەوە. ئەنجام بڕیاریان دا کە:

- پێویست بەو زەحمەتە ناکات. هێندەی بەبەرەوە نەماوە، بەم زووانە دەمرێت!

یارۆی نەخۆشیش، هەمان قسەی ئەوانی دەکرد و دەیگوت:

- بەڵێ. زۆرم بەبەرەوە نەماوە!

کابرا بە تەبیعەت سوعبەتچی بوو، هەوڵیدەدا، ئەو بێتاقەتی و نائومێدی و بێزارییەی کەباڵی بەسەر کارگەکەدا کێشابوو بڕەوێنێتەوە، لەسەر قەرەوێڵە بەرزەکەیەوە، سەرە ڕەق وتەقەکەی بەرز دەکردەوەو بەدەنگە زیقاوڵەکەی پێی دەگوتین:

- گەلۆ، گوێ لەم دەنگە بگرن، کەلەم بەرزییەوە دەڵێت:

من لەم بەرزییەدا دەژیم

بەیانیان زوو لەخەو ڕادەبم

بەڵام خەوتبم یان بێدار بم

بەدەست ساس و ئەسپێوە

ژیانم ژیان نییە.

گوێگرەکان دەیانگوت: - هێشتا هەر گەشبینە!

هەندێجار من وپاڤڵ دەچووین بۆلای. بەدەم بزەیەکی کاڵەوە خێرهاتنی دەکردین:

- بەخێرێن میوانی ئازیز، مەیلتان لە چییە؟ چۆنە جاڵجاڵۆکەیەکی تازەتان پێشکەش بکەم؟

فتیلەی ژیانی زۆر بەخاوی بەرەو کوژانەوە دەچوو، زۆر لەوە بێزار بوو کەبۆ زوو نامرێت. بە کەسەرەوە داخی هەڵدەکێشا ودەیگوت:

- نازانم بۆ نامرم، ئەمەش بۆخۆی بەد شانسیەکە!

ئەم بێباکیەی لە مردن، پاڤلی زۆر دەترساند، شەوان تەکانی دەدام کەلەخەو ڕادەبووم، بەگوێیدا دەچپاندم:

- ماکسیمیچ! واهەست دەکەم مردووە.. دەترسم شەوێک بەم شێوەیە بمرێت. خودایە! چەند لە مردووان دەترسم!

و لەسەری دەڕۆیی: - ئاخر کەی وەختی مردنیەتی؟ خۆ هێشتا بیست ساڵی تەواو نەکردووە!

شەوێکی هەیڤەشەو بێداری کردمەوە، چاوەکانی لە ترساندا ئەبڵەق بووبوون:- گوێ بگرە!

داڤیدوف، لە سووچە بەرزەکەی خۆیدا دەینالاند، بەدەنگێکی لەز وخویا دەیگوت:- ئێرە، بیدە بەمن، ئێرە..

دیاربوو کەوتبووە ئاویلکە و لەگیانەڵڵای مەرگا بوو.

پاڤڵ، تەواو شپرزە بووبوو، دەیگوت: - کەوتووەتە ئاوزینگ، بەزاتی خوا دوادواییەتی!

من بە درێژایی ڕۆژەکە، ئەو بەفرەم کەلە حەوشەکەداماڵی بوو، بۆ دەرەوە بردبوو، زۆر شەکەت بووم، پێویستم بەخەو بوو. بەڵام پاڤڵ دەستبەردار نەدەبوو و هەر دەپاڕایەوە:

- توخوا مەخەوە! تۆ زاتی خوا مەخەوە! تکایە مەخەوە!

ئەوسا کەوتە سەرچۆکان و لە هۆڕژنی گریانی دا: - ڕابن، گەلۆ ڕابن، داڤیدوف مردووە!

چەند کەسێک لە کرێکارەکان ڕابوون و لە جێگاکانیان هاتنە دەرەوە. ئیدی هەر پرسیار بوو لە گۆشە وکەناری ژوورەکەوە بەرز دەبووەوە.

کاپندیوخین، بۆ هەورەبانەکە سەرکەوت و چووە دیار تەختەخەوەکەی، بەحەپەساویەوە گوتی: - لەوەدەچێ مردبێ، هەرچەند بەدەنی هێشتا گەرمە..

بێدەنگی باڵی بەسەردا کێشان. چیخاروف نیشانەی خاچی کێشا، لێفەکەی لەخۆیەوە پێچا و گوتی: - دەی هەزار ڕەحمەتی لێبێت!

یەکێک لە کرێکارەکان گوتی:- باشتروایە بیبەینە دالانەکە...

کاپندیوخین هاتەخوارەوە، لە پەنجەرەکەوە نیگایەکی دەرەوەی کرد و گوتی:- با تا بەیانی هەر لەوێ بێ، کە زندووش بوو کەسی ئەزیەت نەدەدا.

پاڤڵ، سەری وەژێر سەرینەکەی دا و، دەستی بە گریانێکی بەسوێ کرد. بەڵام سیتانوف هەر هەڵیش نەستا.

(١٨)

بەفر لە کێڵگە و دەشت و دەران وردە وردە دەتوایەوە. هەوری زستان بەری ئاسمانی بەردا، ڕێژنەی باران و بەفر بەتووندی دایدەکرد. ڕۆژ بەرەبەرە درێژ دەبوو، هەتاو لە جاران دێرتر ئاوا دەبوو، هەوا بەرەو گەرمی دەچوو، بەهار بەرێوەبوو، بەڵام بەرلەوەی بگاتە شار، بە ئاسمانی گێڵگە و دێهاتەکانەوە سەرەتاتکێی دەکرد و خۆی ئامادە دەکرد لەناکاوێکا خۆی بەشاردا بکات. قوڕ و حەڕی سورباوی کوچە و کۆڵانەکان خەریک بوو وشک دەبوونەوە. ئاوی جۆگەلەی قەراخ شۆستەکان بە خیڕایی دەڕۆیی، چۆلەکە و پاساری، چوست و چالاک، شاد وبەکەیف بەسەر گۆلاوە پەراگەندەکانی مەیدانی ئەریستانسکادا باڵەفڕکەیان دەکرد. خەڵکی بوژانەوە. زەنگی ڕۆژانی ڕۆژووی گەورە لەبەیانیەوە تا ئێواری لەلێدان نەدەکەوت و دەزرینگایەوە و تێکەڵ بەئاوازی بەهار دەبوو و، بە ئاوازە نەرمەکانی لای لایەی بۆ دڵان دەکرد. ئەم زرینگانەوەیەش، وەکو ئامۆژگاری پیرەمێران، بە جۆرە خەمینییەکی سارد بارگاوی بوو. وام هەستدەکرد کە زەنگەکە بە ڕاوێژێکی خەمین، ئێمە دەدوێنێت و لەتۆوایە دەڵێت:

- تەواو بووە، تەواو، تەواو.

لەجەژنی ساڵیادی لە دایکبوونما، کارگەکە ئیکۆنەیەکی بچووکی، کەلەسەر شێوەی ئەلکسی پیاوی خوا دروستکرابوو، بەدیاری پێشکەش کردم. چیخارۆف بەم بۆنەیەوە، بەدەنگێکی پڕ ویقارەوە وتارێکی دا کە تائێستاش لە یادگەما نەخش بووە.

برۆکانی وێک هێنانەوە، بە قامکان لە مێزەکەی دەدا، گوتی:

- تۆ کێیت؟ بستە مندالێکی، بابایەکی سێوی، لەتەمەنی سیازدە ساڵیدایت. زۆرچاکە، تەمەنی من چوارهێندەی تەمەنی تۆ دەبێت، پڕبەدڵ پیرۆزباییت لێدەکەم و ئافەرینت دەکەم چونکە تۆلە ژیان هەڵنایەی بەڵکو ڕووبەڕووی ژیان دەبیتەوە! ئەمە کارێکی زۆرچاک ودروستە، هەمیشە هەروابە، ڕووبەڕووی کارەکان ببەوە!

ئیدی باسی بەندەو پیاوانی خوای کرد، بەڵام ئەو، ئەو دوو گروپە پیاوەی لێکدی جیادەکردنەوە و بەیەکی نەدەزانین، بەڵام من لە جیاوازییەکەیان حاڵی نەبووم. ئەو بەخۆیشی ئەو جیاوازیەی زۆر لەلا ڕۆشن نەبوو. وتارەکەی زۆر خاو ویەکنەوا بوو، ئامادەبووان گاڵتەیان پێدەکرد. من کە ئیکۆنەکەم بەدەستەوە بوو نەمدەزانی چۆن ڕابوەستم. ئیدی تەواو پەشۆکابووم و نەمدەزانی وەک دەڵێن لە سەر کام پا بڕەقسم. ئەنجام کاپندیوخین، بێتاقەت بوو، منی لەو تەنگژەیە ڕزگارکرد وگوتی: - بەسە، ئەم شیننامەیە تەواو بکە! ئەم مندالەت گێژ کرد!

چەندجارێک دەستی بە شانا دام و پیرۆزبایی لێکردم و گوتی:

- خەسیەتی هەرەچاکی تۆ ئەمەیە کە دەزانیت چۆن لە گەڵ هەرکەسێکدا ڕەفتار بکەیت! ئەو سوخەتەتم بەدڵە. بۆیە هەرکاتێ شایەنی گلەیی یان جەڵدەش بیت، پێمان ناخۆشە ئەو سزایە بدرێیت!

هەموو کرێکارەکان دۆستانە لێیان دەڕوانیم و بە میهرەبانیەوە گاڵتەیان بە شەرمکردن و پەشۆکانەکەم دەکرد. خۆ ئەگەر ئاهەنگەکە کەمێکی دی درێژەی بکێشابایە، بێگومان لەخۆشیا، لەخۆشی ئەوەی کە سوودێکم بۆ ئەو خەڵکە هەبووە، دەستم بەگریان دەکرد.

هەمان بەیانی شاگردی دەفتەرداری دووکانەکەی لەمەڕ خۆمان بە " پیوتر فاسیلیفیچ"ی گوتبوو:- ئەم کوڕە خوێنتاڵە.. بەکەڵکی هیچ نایەت!

وەکو هەمیشە بەیانی زوو بۆ دووکان چووم، بەماوەیەکی کەم دوای نیوەڕۆ، شاگردە دەفتەردارەکە پێی گوتم:

- بڕۆرەوە بۆ ماڵەوە، بەفری سەربانی عەمارەکە بماڵە و بیخە ژێرخانەکەوە..

بێگومان نەیدەزانی ئەو ڕۆژە، ڕۆژی لەدایکبوونمە، بەخۆیشم نەمدەویست بەکەس بڵێم و خەڵکی بەو بۆنەیەوە بخەمە زەحمەتەوە.

ئاهەنگی پیرۆزبایی لە کارگەکە تەواوبوو، بلەز جلکی کارم لەبەرکرد و بەغاردان چوومە نێو حەوشە، سەرکەوتمە سەربانی عەمارەکە. بەفرەکەم مالّی، ئەو زستانە بەفرێکی یەجگار زۆر باری بوو. ئیدی بۆ نەگبەتی، کە هیشتا مەستی ئەو ئاهەنگە بووم کە لە کارگەکەدا بۆ منیان گێڕابوو، بیرم چوو هەوەڵجار دەرگای ژێرخانەکە بکەمەوە، ئیدی هەموو بەفرەکە لەبەر دەرگاکە کەڵەکە بووبوو. بلەز هاتمە خوارەوە و دەستم بە مالّین ولادانی بەفرەکە کرد. بەلاّم دنیا ئەوەندە سارد وتەزی بوو، بەفرەکە بووبوو بەبەستەڵەک و بەفرماڵەکە دەرەقەتی نەدەهات، بێڵچەی ئاسنیشم نەبوو، ئیدی بەفرەماڵەکەم بەهۆی قورسی بەفرەکەوە شکا. ڕێک لەو کاتەدا شاگردی دەفتەرداری فرۆشگایەکەمان پەیدا بوو، وەک ڕووسان دەڵێن: " هەر خۆشییەک ناخۆشیەکی لەدوایە " ڕێک ئەوە لەمن ڕوویدا. یارۆی دەفتەردار بەرەبەرە لێم نزیک بووەوە، بەتووڕەیی هاواری بەسەرما کرد:

- تەمەشا، تەمەشا! بەڕاستی کرێکاری چاکی! هەی قەل پیاو بەڕاستی وەختی ئەوەهاتووە، یەخەت بگرم و بۆ حەوت پشتت ئاقڵت بکەم..

دەستی دایە کلکی بەفرەماڵە شکاوەکە کە دارکاریم بکات، پاشەوپاش کشامەوە، بەتووڕەیی هاوارم کرد: - من بۆئەوە نەهاتووم خزمەتکاری و نۆکەری تۆبکەم!

دارەکەی خێواندە پێیەکانم، منیش تۆپەڵە بەفرێکم هەڵگرت و کێشام بە دەم وچاویدا. بەدەم تف کردنەوە هەڵات. من یەکسەر بۆ کارگەکە گەڕامەوە، دوای چەند خولەکێک دەزگیرانەکەی یارۆی دەفتەردار بەهەڵەداوان هات، کچۆڵەیەک بوو لە هەرەتی جەوانیا، سەرشێت، لەخۆبایی، دەم وچاوی یەکپارچە عازەبە بوو، هاواری کرد:- ئەلکسی، بڕۆ بۆ سەرەوە!

وەلاّمم دایەوە:- ناڕۆم!

لاریونیچ کەلە وەلاّمەکەی من حەپەسابوو، لەبن لێوانەوە پرسی:

- ئەمە چییە؟ چما ناچیتە سەرەوە؟

من ماجەراکەی خۆم بۆ گیڕایەوە. نێوچاوانی تێکنا، دەبیرەوە چوو، ئەوسا بەخۆی بۆ سەرێ ڕۆیی. گوتی: -کوڕی خوم، ئەمە گۆساخیە تۆ دەیکەی. وانابێ!

ئیدی هەموو کرێکارەکان کەوتنە نەفرەت لە یارۆی دەفتەردار.

کاپندیوخین گوتی:- بێگومان دەرت دەکەن!

زۆر باکم بەدەرکردن نەبوو. ماوەیەک بوو پەیوەندیم دەگەڵ یارۆی فرۆشیاردا (دەفتەردار) خراپ بووبوو، ڕقی لەمن بوو، بە ئاشکراش دەری دەبڕی و بەد ڕەفتاری دەگەڵدا دەکردم. هەڵبەتە من ئەمەم زۆر لەبەر گران بوو، بەلاّم حەزم دەکرد بزانم بۆچی بەو ڕکونیە مامەڵەم لەتەکدا دەکات. بۆ نموونە هەندێک دراوی خوردەی بە ئانقەست لە ژوورەکەدا فڕێ دەدا، وەختایەک ژوورەکەم گسک دەدا، هەڵم دەگرتنەوەو دەمخستنە ئەو سەندوقەوە کەبە دیوارەکەوە

هەڵواسرابوو، تا ئەگەر سواڵکەرێک ڕوی کردە دووکانەکە، لەو پارانە شتێکی بدەمێ. ڕۆژێک سەبارەت بەو داوەی کە ئەوەندە گەوجانە بۆی نابوومەوە تا تێی بکەوم، بەیارۆی فرۆشیارم گوت:

- تۆ بەخەیاڵی خاوی خۆت بۆیە ئەو پارانە فڕێ دەدەیت، تا من هەڵی بگرم و تۆش بە دزی تاوانبارم بکەیت! بەڵام ئەو خورمایەی تۆ خواردووتە ناوکەکەی وا لە گیرفانی مندا! سڵاو لە ئەقڵی خاوت!

تووڕەبوو، دەم وچاوی سوور هەڵگەڕا، گۆساخانە هاواری بەسەرا کردم:

- تۆ ڕێگە بەمن نیشاندەدەی! حەدت چییە، من خۆم دەزانم چیدەکەم! هەرچییەک دەکەم پەیوەندی بەخۆمەوە هەیە!

بەڵام بلەز بایدایەوەوگوتی:

- بەچییا دەڵێی من بە ئانقەست و بەمەبەست ئەو پارانە فڕێ دەدەم؟ وانییە، ئەو پارانە بەڕێکەوت دەکەون.. بۆ تاقیکردنەوەی تۆ نییە.

ئەو کابرا نەیدەهێشتلە دووکاندا کتێبان بخوێنمەوە، دەیگوت:

- یانی چی؟ ناشێ بتەوێ ببی بە زانا و دانا؟ تەمەشا ئەم چەکلە ناکەی!

ئیدی بەردەوام بوو لەسەر ئەو پیلانەی کەبە دزییەوە بمگرێت، ئیدی دڵنیابووم لەوەی کەئەگەر دراوێکی بیست کوپیکی بەدەم گسک دانی ژوورەکەوە بکەوێتە درزێکەوە، کەم وزۆر سڵ لەوە ناکاتەوە کە بیخاتە ئەستۆی من و بڵێ تۆ دزیوتە. بۆجاری دووەم داوام لێکرد کە دەستبەرداری ئەو تەڵەکەبازیە ببێت، بەڵام هەر هەمان ئەو ڕۆژە وەختایەک من بە کتریەک ئاوی گەرمەوە لە بارەکە دەگەڕامەوە، گوێم لێبوو، بەکرێکارە تازەکەی عەمارەکەی تەنیشتی خۆمانەوەی دەگوت:

- کارێکی وابکە کتێبی مزمارەکان بدزێت – بەو زووانە چاپی تازەمان بۆدێت – سێ کارتۆنی تەواومان بۆدێت.

زانیم باسی من دەکەن. هەرکە وەژوور کەوتم، هەردووکیان پەشۆکان. دەمێک بوو، هەستم دەکرد، بەتەمان داوێکم بۆ بنەنەوە.

ئەم دراوسێ دووکانەمان، پیاوێکی لاوازی مردەلۆخی، چاو فێڵاوی بوو. ناوبەناو کاری دەکرد. کابرایەکی مەیگوساری ئالوودە بوو، کەچی بە وەکیلێکی زۆرباشیان دەزانی. هەرکاتێ خووی دەدایە خواردنەوە، خاوەن کارەکە جوابی دەکرد، پاشان دەیهێنایەوە سەرکارەکەی. بە ڕواڵەت کەسێکی خاکی بوو، بەدڵی خاوەن کارەکەی دەکرد، هەر داوایەکی، چەند تووڕەهاتیش بوایە، لێبکردایە، جێبەجێی دەکرد، بەردەوام بزەیەکی کاڵ بەسەر لێویەوە بوو، بۆنی دەمی هەرچەندە ددانەکانی ساغ بوون وەکو کەسانێک ددانیان کرمۆڵ بووبێ، زۆر پیس وناخۆش بوو.

ڕۆژێک ڕەفتارێکم لێ بینی زۆرم پێ سەیر بوو: بەدەم زەردەخەنەیەکەوە لێم نزیک بووەوە، لەناکاوا کڵاوەکەی لە سەر داکەندم ولە قژم نەوی، بەیەکدا هەڵگڕاین. لە ڕاڕەوەکەوە بۆناو دووکانەکە ڕایکێشام، دەیویست بمدات بەسەر کۆمەڵێک ئیکۆنانی گەورەدا، کە لەسەر ئەرزەکە دانرابوون. ئەگەر ئەوەی بۆ بچووایەسەر، بێگومان شووشەکان دەشکان، نەخش ونیگارەکان دەشکان، وێنە بەنرخەکان خراپ دەبوون. جا چۆنکە کەسێکی ڕێوەڵەی بابردەڵە بوو، زۆر بە ئاسانی بەرهەقم کرد وبەسەریا زاڵ بووم. کە بینیم ئەو زەلامە زلە ڕیشنە لەسەر ئەرزەکە دانیشت و بە دەم سڕینی دفنە (لووت) برینداره‌کەیەوە دەستی بەگریان کرد، زۆر سەرم سوڕما.

ڕۆژی دوایی، لای بەیانیەکەی، هەر هەردووکمان بووین، وەستاکانمان پێکەوە دەرچووبوون، بەدەم خوراندنی کەپووە ئاوساوەکەی و ژێرچاوە شینەوە بووەکانییەوە بە ڕاوێژێکی دۆستانە گوتی:

- تۆ پێت وایە من هەر لەخۆوە شەڕت پێ دەفرۆشم؟ ئەوەندە کەر نیم. دەمزانی تۆ لەمن بە قوەت تری. من بابایەکم ڕێوەڵە، سەرخۆش. وەستا گاڵی دام ئەوکارە بکەم. گوتی: " لێی بدە و هەولْبدە، گەورەترین زیان بە دووکانەکەیان بگەیەنیت. بەوە زەرەرێکی زۆریان لێدەکەویت ". دەنا باوەڕبکە من لەخۆوە ئەو کارەم نەدەکرد. تەمەشای دەم وچاوم بکە بزانە چیت بەسەر هێناوم، ئەوە حاڵە منی تیام!

باوەڕم پێکرد، دڵم پێی سووتا. دەمزانی کابرایەکی ماندوو و نیمچە برسییە و دەگەڵ ژنێکا دەژی، کە بە ئارەزووی خۆی دەیچەوسێنێتەوەو لێی دەدا. وێڕای ئەوەش لێم پرسی:

- باشە ئەگەر ئەمریان پێکردی کەسێک دەرمانخواردوو بکەیت، دەیکەیت؟

بەڕاوێژێکی نەرم و بەدەم بزەیەکی بێ دەسەڵاتانەوە گوتی:

- لەوانەیە ناچارم بکات.. کابرایەکە دەتوانێ ئەوەم پێبکات.

جارێکی دی پێی گوتم:

- تاقە یەک کوپیکم پێ نییە. لەماڵەوەش نانی ژەمێکمان نییە، ژنەکەم بەردەوام بەسەرما دەبۆڵێنێت. ئەگەر ئیکۆنەیەک لە عەمارەکەی ئەنگۆ بدزم بۆخۆم دەیفرۆشم. دەتوانی ئیکۆنەیەکم بۆ بدزیت؟ یان کتێبێکی مەزمورانم بۆ بدزیت؟

یەکسەر عەماری پێڵاوەکان و پاسەوانی کڵێساکەم بیرکەوتەوە، لەدڵی خۆدا گوتم: بێگومان ئەم گەنجە خەبەرم لێدەدات. بەڵام دڵم نەهات داواکەی ڕەفز بکەم. ئیدی ئیکۆنەیەکم دایێ. هەرلە خۆوە، خۆیشم نازانم چما، هەستم کرد ئەگەر کتێبێکی مەزموران کە بایی چەند ڕۆبڵێک بوو، بدزم، ئەمە تاوانێکی گەورەیە. سەیر ئەوەیە هەموو بەها مۆڕاڵیەکانمان، بە حیساباتی بازرگانی بارگاویە..

وەختایەک گوێم لە فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان بوو، ئەو گەنجە بە سەزمان وداماوە هاندەدات، تا من تەفرە بدات وکتێبێکی مەزموورانی بۆ بدزم، یەکسەر دزینی ئەو ئیکۆنەیەم بیرکەوتەوەو ترسێکی سەیرم لێنیشت. دەمزانی فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان لەهەموو شتێک ئاگادارە و، کابرای دراوسێمان هەموو شتێکی بۆ گێڕاوەتەوە.

بێ مانایی پیاوەتی لەسەر حیسابی خەڵکی و، ئەو پیلانە دزێوەی دژی من نابوویانەوە، زۆری پەست کردم و کردیە کاریک ڕقم لەخۆم و لە هەموو خەڵکی ببێتەوە. زۆرم چاوەڕوان کرد تا کتێبە تازەکان گەیشتن. ئەنجام گەیشتن. لەکاتێکا خەریک بووم لە عەمارەکەدا کارتۆنەکانم هەڵدەپچڕی، کابرای عەمارداری دراوسێمان خۆی بەژوورا کرد و داوای لێکردم کتێبێکی مەزمووراني وێدەم.

لێم پرسی:- مەسەلەی ئیکۆنەکەت بە وەستام گوت؟

نامەردانە گوتی: - بەڵێ. من ناتوانم هیچ ڕازێک بشارمەوە براله..

تووشی شۆک بووم. لە ئەرزەکەدا ڕۆنیشتم، چاوم تێبڕی، لەبن لێوانەوە و بە پەلەپەل کەوتە ورتەورت، زۆر پەشۆکابوو، هی ئەوەبوو بەزەییت پێیدا بێتەوە:

- وەستات گومانی کرد، یان وەستام گومانی کرد و بە وەستاتی گوت..

هەستم کرد من تەواو بووم. ئەوانە بە هەموویان تەفرەیان دام، خستیانمە داوەکەوە، گومانی تیانییە، ڕەوانەی زندانی چاکسازی مێرمندالان دەکرێم. ئەگەر شتەکە هەر بەوەندەوە بوەستێ خەمم نییە! گۆم تا قووڵ بێ مەلەی خۆشترە! قیروسیام کرد و کتێبی مەزمووراني‌کەم دایە کابرای عەماردار، خستیە ژێر پاڵتۆکەیەوە و وەدەرکەوت، لێ زووبەزوو گەڕایەوە و کتێبەکەی لەبەرپێم دانایەوە.

گوتی:- ناتوانم بیبەم! دەبیتە بایسی لە ناو چوونم..

لەمانای وشەکانی حاڵی نەبووم. بۆچی من دەبمە بایسی لەناوچوونی؟ بەڵام زۆرم پێخۆشبوو کە کتێبەکەی نەبرد. دوای ئەم بویەرە ئیدی دووکانداره چکۆلەکەی لەمەڕ خۆمان، بەگومان و دژمنایەتیەکی زیاترەوە تەمەشای دەکردم.

هەرهەموو ئەم شتانەم وەبیر کەوتنەوە. لاریونیچ بە قاڵدرمەکەدا سەرکەوت، لەهەموو ڕۆژێک گرژ ومۆنتر و ئارامتر بوو. پێش نانی ئێوارێ، کە تەنیا هەردووکمان بووین و کەسی دیمان لەگەڵدا نەبوو، گوتی:

- زۆرم هەوڵدا، لە کاری دووکانەکە دەرت بکەن و وازت لێبێنن هەرلە کارگەکەدا ئیش بکەیت. کەچی سەری نەگرت، ئاو لەدووی بێڵم نەهات! کوزما بە گوێی نەکردم زۆر دژی تۆیە..

من هەر لەو ماڵەدا دژمنێکی دیکەشم هەبوو، ئەویش دەزگیرانەکەی دەفتەردارو فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمان بوو. ئەم کچە زۆری حەز لە دەستبازی و نازفرۆشی بوو. هەموو نیگارکێشە گەنجەکانی کارگەکە دەستبازیان لەگەڵ دەکرد و لە ڕاڕەوەکەدا چاوەڕوانیان دەکرد تا لە ئامیزی بگرن و ڕاموسانی لەگەڵ بکەن. ئەویش هیچ خۆی شلوێ نەدەکرد، زۆر زۆر تەنگەتاویان بکردبایە ئەوپەڕی وەکو تووتکە سەگ دەوەڕی. هەمیشە گیرفانەکانی پڕبوون لە نوقڵ و نەبات و چۆرەکان، لە بەیانییەوە تا ئێوارێ دەمی دەجولا. ڕوخساری گەوجاتی لێدەباری، چاوەکانی چکۆلە و نیگەران بوون، ئێسکی گران بوو. هەمیشە مەتەڵ و لەگەزی وای لەمن و پاڤل دادەهێنا کە وەلامەکانیان زۆر بێ ئەخلاقانە بوو، هەندێک دەستەواژەی فێر دەکردین ئەگەر پیاو بە خێرایی بیگوتبانەوە، نەنگین ترین مانایان لێدەکەوتەوە.

ڕۆژێ یەکێک لە نیگارکێشە هەرە پیرەکان پێی گوت: - تۆ زۆر هەرزە و بێحەیای ها!

زۆر بە ڕووداریەوەو، بەچەند وشەیەکی گۆرانیەکی بازاڕییەوە وەلامی دایەوە:

ئەگەر کچ سەنگین و بەحەیا بێ

کوڕان نایەن بەلایا، ئەمەت

لەلا عەیان بێ!

ئەوە یەکەمجارم بوو کە کیژی لەو جۆرە بدینم، کردەوەکانیم زۆر لەلا کرێت و ترسناک بوو. کەزانی ئەو جۆرە ڕەفتارانەم بەدڵ نین، هێندەی دی شوولی لێ هەڵکێشا.

ڕۆژێک، من و پاڤل، لە ژێرخانەکەدا یارمەتیمان دەدا کە بەرمیلێک سرکەی تاوتوێ دەکرد. زۆر بە ڕاشکاوی گوتی: - کوڕینە، حەز دەکەن فێری ماچ ماچێنتان بکەم؟

پاڤل، بەدەم سووکە پێکەنینێکەوە گوتی: - من ماچ ماچێن لەتۆ باشتر دەزانم.

من بە تەوسەوە گوتم برۆ دەزگیرانەکەت ماچ بکە.

زۆر تووڕە بوو:

- هەی جلْفی سووک و چروک، ئاوا وەلامی مجامەلەی کیژ دەدرێتەوە، ئەو لێت دێتە پێشەوە و تۆ لووتی لێ هەڵدەکەی!

ئەوجا بەدەم پەنجە ڕاوەشاندنەوە گوتی:

- ڕاوەستە بۆم، بزانە چۆن ئەم درکەت لەژێرپێ دەربێنم!

پاڤل، لەسەرمن هاتە جواب وگوتی:

- ئەگەر دەزگیرانەکەت بەم ڕەفتارانەت بزانێ، مەگەر خوا بزانێ چیت پێ بکات!

جۆره بێزاری وبێباکیەک بە ڕوخسارە زیپکاویەکەیەوە بە دیارکەوت و گوتی:

- من لێی ناترسم! بەو جیازیەی من، دەیان دەزگیرانی وەکو ئەو ئاو بەکەوشەکانما دەکات، خۆ قاتی پیاو نییە. کیژان، تا شوودەکەن دەتوانن بە دڵی خۆ بکەن.

ئیدی لەگەڵ پاقڵ دا ڕایدەبوارد. ئیدی لەوە بە دواوە لێم بوو بە دژمنی باوە کوشتە، هەمیشە هەڕەشەی فرۆشیارەکەی لەمەڕ خۆمانی لێدەکردم و بوختانی بۆ دەکردم.

ژیانم لە دووکانەکەدا زۆر تاڵ ودژوار بوو، هەرچی کتێبی ئاینی هەبوو هەر هەموویم خوێندبووەوە، ئیدی گەنگەشە وموناقەشەی شارەزایانیشم لەبەرچاو کەوت. هەمیشە بە شێوازی جیاواز باسی هەمان بابەتیان دەکرد و هەمان شتیان بێ هیچ گۆڕانێک کاوێژ دەکردەوە. تەنیا پیوتر ڤاسیلیفیچ، بەحوکمی ئەوەی شارەزاییەکی زۆری سەبارەت بە نهێنگە ونهێنییە ڕەشەکانی ژیانی تیرەی بەشەر هەبوو، سەرنجی ڕادەکێشام، ئەمە جگەلەوەی پیاوێکی زۆر زمان پاراو و دەماوەر بوو. هەندێجار لە دڵی خۆدا دەمگوت تومەز ئیلیا پێغەمبەریش لەکاتی خۆیدا، ئاوا بەتەنیا و داخ لەدڵ لەم سەرزەمینەدا ژیاوە.

وەختایەک، بە ڕاشکاوی باسی بیر وبۆچوونەکان و سەرنج و تیبینییەکانی خۆم سەبارەت بە خەڵکی، بۆ پیرەمێرد دەکرد، زۆر بە دیقەت گوێی لێدەگرتم، ئەوسا هەموو شتێکی بۆ فرۆشیارەکە، کە یان سەرزەنشتی دەکردم یان گاڵتەی پێدەکردم دەگێڕایەوە.

ڕۆژێک بە پیرەمێرم گوت کە هەندێجار قسەکانی لەو دەفتەرەدا کە شیعر و پەرەگرافی کتێبانم تیا دەنووسیەوە، دەنووسمەوە. دیاربوو ترسا، یەکسەر سەری لە پەناگوێم نا و بەترس و دوودڵیەوە پرسی:

- بۆ ئەمە دەکەی؟ ئەمە کارێکی باش نییە برادەر. بۆ ئەوەی لە بیرت نەچێتەوە؟ نا، نابێ ئەوە بکەیت! کە منداڵێکی بزێو و نەسرەوتی! ئەو دەفتەرەم دەدەیتێ؟

ماوەیەکی زۆر، بە ڕژدیەوە هانیدام کە دەفتەرەکەی وێدەم، یان بەلای کەمەوە بیسووتێنم. ئەوسا ئەوەی بە فرۆشیارەکە گوت.

یارۆی فرۆشیار، کەبۆ ماڵ دەگەڕاینەوە، بەدەم ڕێگاوە پێی گوتم:

- وادیارە تۆ شتێکی لەبابەتی بیرەوەری دەنووسیت. واز لەو کارە بێنە، تێدەگەی؟ تەنیا پیاوانی هەواڵگری ئەم کارە دەکەن!

لەپڕ لە دەمم دەرچوو وگوتم: - ئەدی سیتانوف؟ خۆ ئەویش یاداشت دەنووسێتەوە.

- ئەویش؟ کە کەرە!

دوای بێدەنگیەکی زۆر، بە نەرم ونیانیەکی نائاساییەوە پێشنیازی کرد:

- باشە، دەفتەرەکەی خۆتم پێ نیشانبدە، دەفتەرەکەی " سیتانوف " شم بۆبێنە. نیو ڕۆبڵت دەدەمێ! زۆر بەبێدەنگی ئەو کارە بکە، مەیەڵە سیتانوف پێی بزانیت..

پێدەچوو، دڵنیابێت کە ئەوکارە دەکەم. ئەوجا لەسەر لاقە کورتەکانی وەرسوڕایەوە و بێ ئەوەی چ قسەیەکی دی بکات ڕۆیی و دوورکەوتەوە.

کە گەییمەوە ماڵێ سیتانوف " م لە حاڵ و حیکایەتەکە ئاگادار کردەوە، نێوچاوانی تێکنا و گوتی:

- بۆچی بۆت باسکردووە؟ هەڵبەتە یەکێک دەنێرێت کە دەفتەرەکانمان ئەوەی تۆ و ئەوەی منیش بدزێت. کوادەفتەرەکەی خۆتم وێدە. با لە شوێنێکا بیشارمەوە کە پەی پێ نەبات. بێگومان بەم زووانە دەرت دەکات، بەخۆت دەیبینی!

گومانم لەوە نەبوو، بۆیە لێبڕام هەرکە نەنکم هات بۆلام لەگەڵیا بڕۆمەوە. نەنکم هەموو زستانەکەی لە بالاخنا بەسەر بردبوو، بانگیان کردبوو کیژان فێری گوڵدۆزی بکات. بابام دووبارە لە کونافینو گیرسابووەوە، بەڵام من هاتوچۆم نەدەکرد، ئەویش کەدەهات بۆ شار، سەردانی نەدەکردم. ڕۆژێک بە ڕێکەوت لە جادەیەکدا بینیم، هێدی هێدی ڕێی دەکرد، پاڵتۆیەکی ئەستووری لەبەر کردبوو، بە ویقارەوە هەنگاوی دەنا لە دوورەوە لە قەشە دەچوو، سڵاوم لێکرد، دەستێکی کرد بە سێبەر بۆچاوی و خەیاڵاوی و لەبن لێوانەوە گوتی:

- ئەها ئەمە تۆی، بووی بە نیگارکێشی خواوەندان، دەی زۆرچاکە، بەردەوام بە، بەردەوام بە!

ئیدی منی لەسەر ڕێگای خۆی لادا و بەهەمان سەنگینی و ویقارەوە درێژەی بەڕێکردنی خۆی دا. لەو سەروبەندەدا بەدەگمەن داپیرەم دەبینی. ئەم پیرەژنە ئازیزە نەیدەپەرژا سەری خۆی بخورێنێت، بەردەوام کاری دەکرد، نەک هەر مێردەکەی کە ڕۆژبەڕۆژ پتر بەرەو شێتی دەچوو بەخێو دەکرد، بەڵکو مشووری کوڕەزاکانیشی دەخوارد، یەکێک لە کوڕەزاکانی کە ساشای کوڕی میخائیل بوو، زۆری داخ دەدایێ. ساشا کوڕێکی قۆز بوو، کوڕێکی خەیاڵپەروەر بوو، هەمیشە خەریکی کتێبان بوو. ئەم کوڕە کرێکاری خمچی بوو، لەسەر ئەو ئیشە بەردەوام نەبوو، هەر ڕۆژێ دەچووە لای وەستایەک کە لەو بەینانەدا بێکار دەبوو، دەبوو بەبار بەسەر نەنکمەوە، دەبوا ئەو پیرەژنە بکەوێتە هەوڵ وتەقەلا کە کارێکی بۆ بدۆزێتەوە. ژیانی خوشکەکەی ساشاش هەر بەملی دایە گەورەمەوە بوو، ئەم کچە تووشی بووبوو بە تووشی مێردێکی مەیگوساری بێ سەروبەر و خراپەوە. هەرجارێ کە مەست دەبوو، بەردەبووە وێزەی ژنەکەی و لەماڵ وەدەری دەنا.

هەرجارێ کە داپیرەم دەبینی، بەشێوەیەکی سەیر پەیم بە جوانی ڕوحی ئەو دەبرد و هێندەی دی دڵبەندی دەبووم. بەڵام هەستم دەکرد کە ئەم ڕوحە، لە هەنبەر کرێتی و دزێوییەکانی ژینگە دەوروبەرەکەی خۆیا، پیر دەبێت، و هەست بە ئازار و ڕەنج بێوەری من ناکات... زۆر بە ڕوونی و

ڕاشکاوی بەمنی دەگوت:- ئەلکسی گیان چارنییە، دەبێ تەحەمولی ژیان و ئەرک و دژوارییەکانی ژیان بکەین.

هەرجارێ کەباسی ژیان و دژواریەکانی ژیانی خۆم، ئێش و ئازار و بێزاری خەڵکم بۆ بکردایە، هەر ئەو وەڵامەی دەدامەوە. منیش تووڕە دەبووم.

من کەسێکی بە سەبر وحەوسەڵە نەبووم. ئەگەر هەندێجار وەکو گیانلەبەرانی ماڵی و دار وبەرد وشتی بێگیان ڕەفتارم دەکرد، ئەمەم تەنیا لەبەر ئەوەبوو کە خۆم تاقیبکەمەوە، بۆ ئەوەم بوو تا بزانم ڕادەیەی بەرەڤانی خۆم بۆمانەوە لە سەر زەوی چەندە. زۆرجار کوڕێن مێردمنداڵ، لە بەر سەرسەختی و خۆڕانان یان حەسوودی بە خەڵکانی گەورە، بارێکی قورسی ئەوتۆ هەڵدەگرن، کەزۆر گەورەترە لەهێز و توانای خۆیان. ڕێک وەکو ئەو پاڵەوانانەی کە دەتوانن قورسایی گەورە بەرز بکەنەوەو بە کەش وفشەوە خۆ دەنوێنن و پەیتاپەیتا نیشانەی خاچ دەکێشن.

منیش وام دەکرد، لەهەر دوو لایەنی دەروونی و جەستەییەوە وام دەکرد. ئیدی خۆم و بەختم نەمردم یان شوێنێکم سەقەت نەبوو و نەبووم بە بار بەسەر ژیانەوە. هیچ شتێک بەقەد ئەوە مرۆڤ ناچروسێنێتەوە، کە بچێتە ژێر بارێکی قورستر لە هێز وتوانای خۆی.دەتوانم بە جۆرە شانازییەکەوە بڵێم، بەدرێژایی چل دانەساڵ ڕووبەڕووی ئەو هەوڵە بەردەوامەی خەڵکانیک بوومەوە کە دەیانویست ڕوحم گومڕا بکەن و بیشێوێنن، وەکو کەڤر و تاوێران لەبەردەمیاندا وەستام و کۆڵم نەدا.

زۆرجار ئارەزوویەکی منداڵانە، هانی دەدام هەندێ کاری منداڵانە بکەم. دڵی خەڵکی خۆش بکەم، خەمیان بڕەوێنمەوە، بیانهێنمە پێکەنین. لەو کارانەشدا سەرکەوتوو بووم. بەهرەی لاسایی کردنەوەم هەبوو، لاسایی بازرگانانی بازاڕی نیژنی نوڤگوردم دەکردەوە، لاسایی کڕیار و فرۆشیارانی شەمایلێن پیرۆز، بەهەمووو فڕوفێڵ ویەکدی خاپاندن و دەستبڕییەکانیانەوە دەکردەوە. ئیدی کرێکاران و کارمەندانی کارگەکە لە پێکەنینا دەخنکان، زۆرجار دەستبەرداری کارەکانیان دەبوون و دەهاتن بۆ تەمەشاکردنی نمایشەکانی من. لاریونیچ، زۆرجار بە ڕاوێژێکی نەرم ئامۆژگاری دەکردم و دەیگوت:

- نمایشەکانت بۆ دوای شێو هەڵگرە، تا کارەکەمان ڕانەوەستێ.

کەلە نمایشەکە دەبوومەوە، هەستم بە ئاسوودەییەکی ڕاستەقینە دەکرد. وەکو ئەوەبوو، بارێکی قورسم لەسەرشان لاچووبێت. ئیدی بەوجۆرە بۆماوەی سەعاتێ یان زیاتر بەتاڵ دەبوومەوە، سەر ڕەحەت و بارسووک دەژیام، بەڵام وردە وردە مێشکم جەنجاڵ دەبووەوە، لەتۆوایە مێشکم بزمارڕێژ دەکەن.

هەرچیم لە دەوروبەرە وەکو هەریسەیەکی پیس دەکولێت. هەستدەکەم خەریکە تیایدا نقوم دەبم. لەدڵی خۆدا دەڵێم:

- باشە دەکرێ هەموو ژیانم بەمجۆرە بەرمەسەر؟ باشە دەکردێ من وەکو ئەم بێنەوایانە بەم ژیان و چارەنووسە ڕازی بم، خۆم بدەمە دەست قەزا و قەدەر و بیر لە ژیانێکی باشتر نەکەمەوە؟!

ڕۆژێک چیخاروف، ڕووبەڕووم وەستا، سەراپای بەنیگا دابێژتم و گوتی:- ئەلکسی تۆ خەریکە عەسەبی دەبیت.

سیتانوفش، زۆرجار لەکار دەوەستا و دەیگوت: - ئەلکسی چیتە؟

من نەمدەزانی چ وەڵامێکیان بدەمەوە. زبری و دژواریەکانی ژیان هەموو چاکییە خۆڕسک و میهرەبانەکانی لە زەینم دەتاراند، لەجیاتی ئەوانە، گەوجاتی و شەقاوەتخوازی گەنجانە شوێنی پڕدەکردنەوە. ئەم گۆڕانە لە هەموو شتێک زیاتر ئازاری دەدام. ئیدی بەجۆرە سەرسەختیەکی هۆڤیانەوە مقاوەمەتم دەکرد،لە هەمان ڕوبارا مەلەم دەکرد کە خەڵکی مەلەیان تیا دەکرد، بەڵام ئاوەکەی بۆمن ساردتر بوو، نەمدەتوانی بەو ئاسانیەی ئەوان مەلە بکەم و بگرە وام دەهاتە بەرچاو کە خەریکە لە گێژاوێکا غەرق دەبم.

هەموو کارمەند و کرێکارانی کارگەکە، بەڕێز و میرەبانیەوە مامەڵەیان لەتەکما دەکرد، وەکو پاڤڵ هاواریان بەسەرما نەدەکرد، لێم توورە نەدەبوون، گاڵتەیان پێنەدەکردم. بە پێچەوانەوە زۆر ڕێزیان دەگرتم، بەناوی خۆم و باوکمەوە بانگیان دەکردم. من زۆرم دڵم بەوە خۆش دەبوو. ئاو دەکرا بەدڵ و دەروونما. بەڵام هەرکاتێ هاوکارەکانم بە مەستی دەبینی زۆرم خەفەت دەخوارد و نارەحەت دەبووم، ئەمە جگەلەوەی زۆر لە بیر و بۆچوونیان دەربارەی ژنان لە ژیاندا، بێزار بووم. ئیدی گەیی بوومە ئەو قەناعەتەی کە ژیان و خۆشیەکانی ژیان تەنیا لە ژن و خواردنەوەدا دەبینن، ئەمەم زۆر لەبەر گران بوو. بیرم لە نەنکم دەکردەوە، لە شاژنە مارگۆ، تۆ بڵێی ئەوانەش بووکەڵەی دەست وئامێری ڕابواردن بن؟

کەبیرم لە شاژنە مارگۆ دەکردەوە، هەستم بە جۆرە ترس و نیگەرانیەک دەکرد، وام دەهاتە بەرچاوی خەیاڵ، لە خەونا دیتوومە.

لەوە بەدواوە زۆر بیرم لە ژن دەکردەوە. ئەنجام لەخۆم پرسی ئەرێ بۆ یەک شەممەیەک نەچم بۆ ئەو شوێنەی کە خەڵکانێک بۆ ڕابواردن بۆی دەچن. ئەمە زادەو ڕەنگدانەوەی ئارەزوویەکی جەستەیی نەبوو. بەڵکو زادەی ئەوەبوو، کە ماوەیەک بوو، پێویستم بەوە بوو، بوونەوەرێکی ئازیز و میرەبان لە ئامێزم بگرێت، بێ هیچ لە ڕوو دامانێک وەکو دایکێک گرێی دڵی خۆمی بۆ بکەمەوەو هەموو ئازار و ژان و ئەندێشەکانی خۆمی بۆ بگێڕمەوە.

شەوێک لەگەڵ پاڤڵدا، لە تەنیشت یەکەوە ڕاکشابووین، وەختایەک پاڤڵ، باسی ئاشقێنی خۆی لەگەڵ کارەکەرەکەیماڵەکەی بەرانبەرماندا بۆ گێڕامەوە، خۆزگەم پێ دەخواست، دەیگوت:

- زۆر سەیرە هاوڕێ. هەمووی مانگێک لەمەوبەر بوو کە تۆپەڵە بەفرم دەخێواندێ. هیچ حەزم لە چارەی نەبوو. کەچی ئێستاکێ کەلەسەر تەختێک لەلامەوە دادەنیشێت و بەخۆوەی دەگوشم، لەدنیادا کەس لەو ئازیزتر و نزیکتر لە خۆمەوە نابینم.

- باسی چی دەکەن؟

- باسی هەموو شتێک دەکەین. ئەو باسی خۆیم بۆ دەکات، من باسی خۆمی بۆ دەکەم، ئەوسا یەکدی ماچ دەکەین، بەڵام ئەو زۆر ئابڕوومەندە.. هاوڕێ خۆزگە دەتزانی چەند خۆشە. ئەوە چیە تۆ جگەرە زۆر دەکێشیت، دەڵێی کۆنە عەسکەریت!

نەهەقی نەبوو، جگەرەم زۆر دەکێشا، کاریگەری نیکۆتینەکە خاوی دەکردمەوە، خەم و پەژارەی دەڕەواندمەوەو مێشکم ئیسراحەتی دەکرد. بەڵام شوکر لە تام وبۆنی ڤۆدکا زۆر بێزاربووم، حەزم لێنەدەکرد. بەڵام پاڤڵ وانەبوو، بە کەماڵی ئارەزوو دەیخواردەوە. لە ڕادەبەدەر ڕموودەی ڤەخوارن بوو، کە مەست و خەیاڵ دەبوو، دەکەوتە گریان.

- دەمەوێ بۆ ماڵ بڕۆمەوە، وازم لێبێنن با بڕۆمەوە بۆ ماڵی خۆم.

ئەم نەگبەتە ماڵی نەبوو، داک و بابی ژمێژ بوو مردبوون، نە برای هەبوو نە خوشک، لە تەمەنی هەشت سالییەوە، خەڵکی بێگانە بە خودانیان کردبوو.

لەگەڵ هاتنی وەرزی بەهارا، نیگەرانیم زیاتر بوو، ئیدی کەڵکەڵەی ئەوەم کەوتەسەر کە جارێکی دی لەسەر کەشتیەکە کارێک پەیدا بکەم و هەرکە گەیمە ئەستراخان ولەوێندەرەوە سەفەری وڵاتی فارس بکەم. خۆشم نازانم چما وڵاتی ئێرانم هەڵبژاردبوو، ڕەنگە لە خۆشی ئەو بازرگانە فارسانە بووبێ کەلە بازاڕی نیژنێ نوڤگورد دیتبوومن و چووبوونە دڵمەوە، ئەمانە بەدەم نێرگەلە کێشانەوە خۆیان دەدایە بەر هەتاو. لە بت دەچوون، چاوە درشت و ڕەشەکانیان، ڕدێنە لە خەنە گیراوەکانیان، وای دەنواند، کە لە هیچ نهێنییەکی ژیان غافڵ نین.

ئیدی بەرلەوەی بڕیارەکەم جێبەجێ بکەم، جەژنی پاکی هات بەسەرا، ژمارەیەک لە کرێکار و نیگارکێشەکان، چوونەوە بۆ زێد و دەڤەری خۆیان. هەندێکی دی ڕوویان کردە باڕو مەیخانەکان و کاتی خۆیان لەو شوێنانە بەسەر دەبرد. من بەتەنیا لە کەناراوەکانی ئوکا پیاسەم دەکرد، ڕۆژێکی هەتاوی خۆشبوو، لەناکاوا تووشی وەستا کۆنەکەی خۆم، خوارزاکەی داپیرەم بووم، پاڵتۆیەکی کەوەیی تەنکی لەبەربوو، دەستەکانی لە گیرفانی پانتۆڵەکەی نابوو، کڵاوەکەی لە تیلاکەی سەری نابوو و جگەرەیەک بەلالێویەوە بوو، کە لێی نزیک بوومەوە، بزەیەکی دۆستانە لێوەکانی ترازاند. ڕواڵەتی ماقووڵی پیاوێکی ئازادی هەبوو، شاد وسەرحاڵ بوو، تەنیا هەردووکمان لەو دەشت و دەرە بووین. هاواری کرد:

- ئەلکسی! ئەلکسی، ئەوە چییە، دیمانەت بەخێر، مەسیح زندوو بووەتەوە!

وەختایەک لە ماچ و مشتاق بووینەوە و پیرۆزبایی جەژنمان لەیەکدی کرد، ئیدی لە ڕەوشی پرسیم و خەریکی چیم و بەتەمای چیم، بە ڕاشکاوی پێمگوت کەلە کارگە و لە شار و لە هەموو شتێک بێزار وبێتاقەتم و بڕیارم داوە بۆ وڵاتی فارس بڕۆم. هیچ پێکەنینی بەو بڕیارەی من نەهات، بەڵکو بە پیچەوانەوە گوتی:

- واز لەم بیرۆکەیە بێنە، فارس لە پێکە! بە نەعەلەتی بکە! منیش کە منداڵ بووم حەزم لەو سەرکێشیانە هەبوو، هەمیشە لەبیری سەفەر و سەرەڕۆییدا بووم، بۆکوێ؟ خۆشم نەمدەزانی! مەگەر هەر شەیتان بیزانیبا بۆکوێ!

شێوازی قسەکردنەکەی و گاڵتەکردنەکەیم بە شەیتان لەلا خۆشبوو. ئەو ڕۆژە سەروسیمای پورزایەکەم، زۆر شاد و بەهاری بوو، شادی و ئاسوودەیی لە سەراپای دەباری. قوتووەیەکی زیوینی پڕ لە جگەرەی عالی کردەوەو لە بەردەممدا ڕایگرتو گوتی: - جگەرە دەکێشیت؟

ئەم خولکە گەرمە قەناعەتی پێکردم.

- گوێ بگرە بشکوف گیان! بۆ نایەیتەوە بۆ لای من ولەگەڵ مندا کاربکەیت؟ من ئەمساڵ پرۆژەیەکی چل هەزار ڕۆبڵیم بەدەستەوەیە. بەخۆت دەزانی کە ئەم پارەیە، پارەیەکی یەجگار مۆڵە. من تۆ لەوێندەر دادەنێم تا ئاگات لە کارەکان و کرێکارەکان بێت. کەرەستەکان وەردەگریت و هەموو شتێک لەشوێن و کاتی دیاریکراودا وەردەگریت و چاودێری کرێکارەکان دەکەیت تا دزیم لێنەکەن. باشە بەدڵتە؟ کرێ؟ مانگی پێنج ڕۆبڵ و پێنج کوپیکشت بۆ خواردن دەدەمێ! سەروکارت نەلەگەڵ دایکم نەلەگەڵ ژنەکەم نابێت. بەیانی زوو دەچیتە سەرکار وشەوێ دەگەڕێیتەوە و هەقت بەسەر ئەوانەوە نابێت. سەروکارت تەنیا لەگەڵ مندا دەبێت، ڕۆژی یەک شەممە وەرە، بەوان مەڵێ ئێمە یەکمان دیتووە، ئیدی لەماڵەوە، مەسەلەکە دەبڕینەوەو ڕێک دەکەوین.

دۆستانە لێکدی جیابووینەوە. بەرلەوەی بڕوات تەوقەی لەگەڵ کردم. کە ئاوڕم دایەوە، کڵاوەکەی دۆستانە بۆ هەڵتەکاندم.

وەختایەک هەواڵی نیازی ڕۆیشتنی خۆم بە کرێکارەکانی کارگەکە ڕاگەیاند، زۆریان پێناخۆش بوو. پاڤڵ، لەهەموویان زیاتر پێوەی دیاربوو. بەڕاوێژێکی گلەیی ئامیزەوە گوتی:

- تۆزێ بیر بکەوە، تۆ ناتوانی لەگەڵ ئەو خەڵکانەدا هەڵبکەی، ئەوانە وەکو مە نین، دارتاش و بازرگان و بەناو، خمچی وەکو مە نین! تۆ وئەوانە کوجا مەرحەبا!

چیخاروف لەبن لێوانەوە گوتی:

- گەنج وەکو ماسین، وەکو چۆن ماسی حەزیان لە ئاوی قووڵە، گەنجانیش حەزیان لە سەرکێشی و کارێن بەڕیسکە..

جیابوونەوەمان خەمناک بوو. چیخاروف، هێندەی خواردبووەوە ڕەنگی زەرد هەڵگەڕابوو، گوتی:

- هەڵبەتە پێویستە هەرکەسێک لە خەمی گۆڕینی ژیانی خۆیدا بێ. سەر بە هەر کون و کەلەبەرێکا بکات، مل بە هەر قولاپێکەوە بنێت. ژیان بجەرِبێنێت. بەڵام دەبێ لە هەوەڵەوە، سەری یەک گوریس بگرێت.

لاریونیچ، بە ڕاوێژێکی ئارام گوتی: - ژیانی خۆی بۆ تەرخان بکات.

هەستم کرد، ئەو قسانەیان تەنیا بۆ مجامەلەیە، چونکە نەدەکرا بەبێ هیچ قسەیەک لەیەکدی جیا ببینەوە، ئیدی ئەوە عادەت بوو. ئەو داوانەی بەیەکەوەیان گرێ دەدانین، لەناکاوا پچڕان.

گوگولیفی مەست و سەرخۆش لەسەر تەختەخەوە بەرزەکەیەوە گینگڵی دا و بەدەنگێکی گڕ گوتی:- ئەگەر بمەوێ هەمووتان دەخەمە زندانەوە! چونکە من ئەوە دەزانم کە ئێوە شتاقتان باوەڕتان بەخوا نییە!

ئیکۆنە و شەمایلە نیوەچڵ و تەواو نەکراوەکان، بە دیوارەکەوە هەڵپەسێردرابوون، گلۆپەکانی بن میچەکە لە تەنی و دووکەڵدا ڕەش هەڵگەڕابوون. ماوەیەک بوو لەبەر ڕووناکی کارمان نەدەکرد، بۆیە پێویستمان بەو گۆیە شووشانە نەبوو، ئیدی دووکەڵ و تەنی دایپۆشی بوون. ئەو دیمەنانە بەجۆرێ لە یادگەمدا نەخش بووبوون، کە ئێستاش چاو دەنووقێنم، ژوورە تاریکەکەم بە هەموو مێزەکانەوەو بەهەموو قوتووە بۆیەکانی سەر قەراخی پەنجەرەکانەوە دێنەبەرچاوم، چەپکە فلْچەکان، ئیکۆنەکان و تەنەکەی خۆڵەکە کەلەژێر دەستشۆرە مسینەکەدا بوو و، لە کلاوخودی پیاوانی ئاگرکوژێنەوە دەچوو، وەکو خۆیان دێنەوە بەرچاوم. تەنانەت پێیە خاوسەکانی " گوگولیف " ش کە وەکو پێی کەسێکی خنکاو لە تەختەخەوە بەرزەیەکەوە شۆڕ بووبوونەوە، دەبینم.

دەمویست زۆر بەهەشتاو کۆتایی بە ڕێوڕەسمی خاترخوازی و ماڵاواییەکە بێنم، بەڵام لە ڕووسیادا عادەتە کە درێژە بەڕێوڕەسمی دوعاخوازی و ماڵاوایی دەدەن. دوعاخوازی خێرا وبلەزیان بەلاوە شوومە.

چیخاروف، کە ڕەنگی تەواو تێک چووبوو گوتی:

- ناتوانم کتێبی " شەیتان " ەکەت بۆ بگێڕمەوە. ئەگەر دەتەوێ، بیست کوپیکانت لەجیاتی کتێبەکە دەدەمێ

هەڵبەتە زۆرم پێناخۆش بوو ئەو کتێبەی لیرمانتوفم لەکیس بچێت، بەتایبەتی کە سەرۆکە پیرەکەی تیمی ئاگرکوژانەوە بەدیاریی دایبوومێ.وێڕای ئەوەش قەبووڵم نەکرد پارەی لەجیاتی وەربگرم، چونکە بەڕاستی ئەو ڕەفتارەی چیخاروفم زۆر لا ناخۆش بوو، ئیدی پارەکەی بە ئەسپایی خستەوە ناو کیسەکەی و بە ساردییەوە گوتی:

- کەیفی خۆتە. بەڵام کتێبەکەت وێنادەمەوە! چونکە ئەوە بۆتۆ مەترسیدارە. ئەگەر ئەو کتێبەت پێ ببینرێ، کێشەت بۆ دروست دەکات.

- بەڵام لە هەموو دووکانەکاندا دەیفرۆشن، من بەچاوی خۆم دیوومە.

بە قەناعەتەوە بەرسڤی دایەوە: - ئێ چییە؟ دەمانچەش لە دووکاناندا دەفرۆشن.

ئەنجام کتێبەکەیان نەدامەوە.

وەختایەک بۆ خوداحافیزی لە بێوەژنە خاوەن کارگەکە، سەرکەوتمە سەرێ، لە ڕاڕەوەکەدا تووشی کچەکەی برازای بووم، لێی پرسیم: - دەڵێن بە تەمای ڕۆیشتنی؟..

- بەلێ!

بەڕاستگۆییەوە گوتی: - ئەگەر بەخۆت نەڕۆشتبای، دەریان دەکردیت.

خانم ئەرباب، کەمێک خەیاڵ بوو، گوتی:

- خوات لەگەڵ! تۆ کوڕێکی لاسار و سەربە گۆبەندی! من بەش بەحاڵی خۆم هیچ خراپەیەکم لێ نەبینیوی. بەڵام هەمووان لێت بە گلەیی و گازنن و دەڵێن یەک پولی قەڵب نایەنی!

هەنگێ لەناکاوا وبێ هیچ هۆیەک دەستی بەگریان کرد. بەدەم ڕوندک ڕشتن و هەنسک هەڵدانەوە گوتی:

- ئەگەر مێردە ڕەحمەتیە داماوەکەم، خوا عافوی بکات، بمابایە، دەیزانی چۆن گوێت دەسوێتەوە و هەقی خۆتی لە قولی مستی دەنای. بەڵام دڵنیام هەرگیز لێرە دەری نەدەکردیت. حەزی لەم کارانە نەبوو. لێ ئەمڕۆ هەموو شتێک گۆڕاوە. هەرکە شاگردێک بە ئاستەم پێ خوار دابنێت، یەکسەر دەری دەکەن! خودایا، دەتەوێ بۆ کوێ بڕۆیت بچکۆلە؟ چارەنووست چ دەبێت؟

(١٩)

من و وەستام بە سواری بەلەمێک بەناو جادەکانی کامپەکەدا وەڕێکەوتین، بەناو ئەو بینایانە کەوتین کە ئاوی ڕوبارەکە لەگەڵ هاتنی وەرزی بەهارا تا ئاستی نهۆمی دووەم هەستابوو. من سەوڵم لیدەدا و، وەستام کەلە کۆتایی بەلەمەکەدا دانیشتبوو زۆر ناشیانە سووکانەکەی ئاراستە دەکرد، سووکانەکە بریتی بوو لە سەوڵێک کەبە قووڵایی ئاوەکەدا ڕۆچووبوو، ئیدی بەلەمەکە جارێ لووتی دەکردە ئەم شەقام و جارێ لووتی بەسەر ئاوە لێڵ و خەمناکەکەدا بەرز دەکردەوە.

وەستام جگەرەیەکی پێکرد، بۆنی دووکەڵەکەی لە بۆنسۆی پەڕۆ کۆن دەچوو، لەبن لێوانەوە گوتی:

- تۆ بزانە ئەم بەهارە ئاوەکە چەند بەرز بووەتەوە! شەیتان بە نەعلەت بێ! کارەکانم دوا دەکەون!

بەترسەوە هاواریکرد:- وریابە! خۆ لەو عامودی کارەبایە نەدەین!

دواى ئەوەی ئاراستەی بەلەمەکەی ڕاستکردەوە گوتی:

- ئەو سەگبابانە بەلەمێکی خراپیان پێ داوین!

ئاماژەی بۆ ئەو شوێنە کرد، کە دەبوا دوای نیشتنەوەی ئاوەکە دەست بە نۆژەن کردنەوەی دووکانەکان بکەین. بە ڕدێنە تاشراو و سمێڵە کورتکراوەکەی و جگەرەکەی لالێویەوە هیچ لە قۆنتەراتچی نەدەچوو، پاڵتۆیەکی چەرمی لە بەر وجووتێ پووتی درێژی تا ئەژنۆی لەپێ بوو. جانتایەکی ڕاوچیانی دابوو بەشانیا، تاپڕێکی جووت لوولەی مارکەی " لیبل " ی لەبەرپێدا بوو. بەنیگەرانیەوە دەستی لە کڵاوە چەرمیەکەی دەدا، جارێ دەیهێنایە سەر چاوەکانی و لێوەکانی هەڵدەقورتاند و بە نیگەرانیەوە دەیڕوانیە دەوروبەری و جارێ دەیبردە پشتی سەرییەوەو لەناکاوا بچووکتر لە تەمەنی خۆی دەهاتە بەرچاو، ناوبەناو وەکو ئەوەی بیرۆکەیەکی شادی بۆهاتبێ، هەر لەخۆیەوە بزەیەکی دەهاتێ. ئیدی شەپۆلە بیرۆکەیەک بەوجۆرە ڕایدەماڵی، هیچ لەوە نەدەچوو کە کارێکی زۆری هەبێت، لەوەش نەدەچوو پەلەی کارکردنی بێت یان خەمی نیشتنەوەی هێواشی ئاوەکەی بێت.

من لەلای خۆمەوە، گیرۆدەی کۆمەڵێک پرسیاری ئارام بووم: دیتنی ئەم شارە مردووە، کەلە ئاوا غەرق بووە، بیناکانی بە ڕیز پەنجەرەکانیان کراوەتەوەو کە بە بەلەمەکەمان بەناویاندا تێدەپەڕین لەتۆوایە بەخۆشیەوە مەلە دەکەن!

ئاسمان لێڵ بوو. هەتاو کەوتبووە ژێر کۆمەڵێک گەواڵە هەورەوە، کەناو بەناو وەکو بازنەیەکی زیوین، لەدرزی هەورەکانەوە سەرەتاتکێیەکی دەکرد.

ئاوەکەش لێڵ و تەزی بوو، شەپۆلی ئاوەکە بە ئاستەم هەستی پێدەکرا و نەدەکرا. لەتۆوایە ئەویش وەکو بینا سستەکان و ڕیزە دووکانە گەمارەکان، تەواو مت بووە و جووڵەی لەبەر براوە. وەختایەک هەتاوی سپیواژ لەبەینی هەورەکانەوە سەری دەرهێنا، هەموو شتێک ڕوناک بووەوە، ئاسمانی لێڵ لە ئاوەکەدا ڕەنگی دایەوە، لەتۆوایە بەلەمەکان لە حەوادا، لەنێوان دوو ئاسماندا هەڵواسراوە. بینا بەردینەکانیش لەلای خۆیانەوە ڕابوون، بە ئەسپایی بەرەو قوڵگا و ئوکا کەوتنە نەرمە مەلە. ئیدی بەرمیلە شکاو، سەندوق، زەمیلە و قەرتاڵە، پارچەدار و پوش و پەڵاش بەسەر ئاوەکەوە سەمایان دەکرد و قەدی درەخت و ئەستوونان بەسەر ئاوەکەوە وەکو ئەژدیهای مردوو بەلاماندا تێدەپەڕین.

لێرەولەوێ پەنجەرەیەکی کراوە دەبینرا، جلکان لەسەربانی خانە بازرگانیەکە هەڵواسرابوون تا وشک ببنەوە، هەندێک پێڵاوی لبادین بە محەجەرە ئاسنینەکانەوە هەڵواسرابوون، ژنێک لەبەر پەنجەرەیەک ڕۆنیشتبوو، دەیڕوانیە ئاوە لێڵەکە، لەسەر ترۆپکی پایەیەکی ئاسنینی خانەکەوە، بەلەمێک بەسترابووەوە، کەهەردوو تەنیشتە سوورەکەی بەڕوونی لە ئاوەکەدا ڕەنگی دابووەوە. وەستام ئاماژەی بۆ پەیوەندییەکانی ئەم ژیانە کرد وگوتی:

- پاسەوانی زەوی کامپەکە لێرە دەژی. لە پەنجەرەکەوە سەر دەکەوێتە سەرەوە و سواری بەلەمەکەی دەبێت، ئیدی بەدەم سەوڵ لێدانەوە بەدووی دزانەوە ئێرە وئەوێ دەگەڕێ. ئەگەر تووشی هیچ دزێک نەبێت، خۆی دەکەوێتە دزی..

بەڕاوێژێکی خاو قسەی دەکرد، بیری لەلای بابەتێکی دیکە بوو. هەموو شتێک لەبێدەنگی و بۆشاییدا نقوم بووە، جێگەی باوەڕ نییە، زیاتر لەخەون دەچێت تالە واقیع، هەردوو ڕوباری ڤولگا وئوکا تێکەڵ موون و بوون بە دەریاچەیەکی گەورە. شار لە دوورەوە، بەسەر هەردە و زورگانێکی تێکرژاوەوە بەدیارکەوت، یەکپارچە چرە بێستانی ڕەشی بێ بەر بوو، بەڵام بە چرۆ و خونچە ئاوەدان بوو، دار ودرەخت پەردەیەکی سەوزیان بەسەر ماڵ و کڵێساکاندا دابوو. دەنگی زەنگی هەفتەی پاک بەسەر ئاوەکەوە دەنگی دەدایەوە. بەڵام لێرەدا هەموو شتێک کرِوکپ، لە گۆڕستانێکی چۆڵ وهۆڵ دەچوو.

بەلەمەکەمان، بەنێوان دوو ڕیزە درەختی تاریکدا پێچی کردەوە، ئێمە بەدرێژایی ئەو جادە سەرەکیەدا کەوتینەڕی کەبۆ کەتەدرائیە کۆنەکە دەچوو. دووکەڵی جگەرەکەی وەستام دەچووە چاوەکانیەوە. بەلەمەکەش خۆی دەکێشا بەقەدی دار ودرەختەکاندا، تا وەستام بەڕقەوە هاواریکرد: - نەعلەت لەم بەلەمە!

- واز لە ئاراستەکردنی سووکانەکە بێنە.

پرتاندی:- چۆن شتی وادەبێ؟ کە دووکەس لە بەلەمێکا بن، دەبێ یەکێکیان سەوڵ لێبدات و ئەویتریان سووکانەکە ئاراستە بکات. تەمەشا دووکانەکانی ڕیزی چینی.

من لەمێژ بوو، مەیدانی کامپەکەم دیتبوو و بست بەبستی شارەزا بووم. ئەم دووکانە کۆمیدیە، سابیتە ڕۆژئاواییانەم زۆرباش دەناسی، کە چوار دەورەکانیان بە پەیکەرێن گەچینی کاراکتەرانی چینی ڕازاندبوونەوە، کاتی خۆی من و هاوڕێکانم بەردبارانمان دەکردن، من بەخۆم دەست و سەری چەند پەیکەرێکم لەو پەیکەرە چینیانە لێکردبووەوە. بەڵام ئێستا شانازیم بەوکارەوە نەدەکرد..

وەستام، بەدەم ئاماژەوە بۆ خانووەکان گوتی:

- کوختەن. خۆزگە ڕێگەیان دەدام لە نوێ دروستم دەکردنەوە..

فیکەیەکی کێشا، کڵاوەکەی بە پشتا برد.

هەر لەخۆوە وام هەستکرد، بەهەمان شێواز و ستایل دروستیان دەکاتەوە و لە هەمان شوێندا ولەم نزمانیەدا، کە هەموو بەهارێ لە ئاوی لافاوی دوو ڕوباردا غەرق دەبێت، دروستیان دەکاتەوە. ڕەنگە بێت بە خەیاڵیا، شتێکی دزێوی وەکو دووکانەکانی ڕیزی چینییەکان دروست بکات.

پاشماوەی جگەرەکەی تووڕ دا وئەوجا بە تووڕەیی تفێکی بە دوودا نارد و، گوتی:

- پشکوف گیان، بەڕاستی ژیانێکی ناڕەحەتە، پیاو لەگیانی خۆی وەڕز دەبێت! خەڵکانی ڕۆشنبیر نین، کەسێک نییە قسەی لەگەڵدا بکەی. هەندێجار پیاو حەزدەکات تۆزێ خۆی بنوێنێ و کەمێک بەخۆی بفشێ، کەست دەست ناکەوێ، لەبەرچاوی خۆت بنوێنی! کەس لێرە نییە! جگە لە دارتاشان و بەنایان و دزان..

تەمەشایەکی نکالی ڕاستی کرد، مزگەوتێکی سپی جوان، بەسەر زورگێکی لە ئاوا نقوم بەدیار کەوت، وەکو یەکێک شتێکی لە بیرکراوی بیر کەوتبێتەوە لەسەر قسەکەی ڕۆیی:

- من بەچاولێکەری ئەڵمانەکان دەستم بە بادەنۆشی و جگەرەکێشان کرد. ئەڵمانیانی بزنسمان. برادەر! مەی خواردنەوە –زەمانێکی خۆشبوو، ڕۆیی، بەڵام وادیار بوو، لەگەڵ جگەرەکێشانا هەر ڕا نەهاتم. هەرکاتێ جگەرەیەک پێبکەی، ژنەکەت دەکەوێتە گلەیی ودەڵێت: " ئەمە چییە، بۆنی زین درووت لێدێت؟ " ئاخ، خۆشمان نازانین چ بکەین تا ماقوولییەت بە ژیان بدەین!... هانێ تۆ بەلەمەکە بازۆ..

سەوڵەکەی لەقەراخ بەلەمەکە دانا، تاپڕەکەی هەڵگرت، فیشەکێکی بەیەکێک لە پەیکەرەکانی سەربانەوە نا. پەیکەری چینییەکە هیچ ئاسیوێکی پێ نەگەیی، گوللەکە بەقەد دیوارەکەوە پەرش و بڵاوبووەوە، تەپ وتۆزی لێ بەرزکردەوە.

دووبارە فیشەکی خستەوەبەر تاپڕەکەی، بەبێ موبالاتیەوە گوتی:

- نەم پێکا. بەینت لەگەڵ کیژاندا چۆنە؟ باشە؟ باش نییە؟ من لە تەمەنی سیازدەساڵیا کەوتمە دڵداری و ئاشقێنی..

ئەوسا وەکو یەکێک بیرەوەری خەونێکی خۆی بگێڕێتەوە، حیکایەتی یەکەمیندڵداری خۆی بۆ گێڕامەوە. ئەمە کارەکەر بوو لەلای ئەو ئەندازیارە تەلارسازەی کەلەلای ئەو مەشقی دەکرد. لەگەڵ قسەکانی ئەودا، پرژەی ئەو ئاوەی خۆی بە سووچی بینایەکاندا دەکێشا، بەسەر وچاوماندا دەپژرا. لەودیو کەتەدرائیەکەوە، پانتاییەکی فراوانی ئاو هەبوو، لە سپیدارا بریقەی دەهات.

نیگارکێشەکانی کارگەی ئیکۆنە و شەمایلان زۆرجار سروودێکی مەکتەبلیانەیان دەگوت:

دەریای شینی شین

دەریای بە گەرداو..

مەگەر هەر خوا بزانێ کە ئەو دەریا شینی شینە، چەند ناخۆش بووە!

وەستام گوتی:

- شەوان خەوم دەزڕا، لە جێگاکەم هەڵدەستام، لەبەر دەرگا دەوەستام، وەکو تووتەڵە سەگ هەڵدەلەرزیم.ماڵەکە سارد بوو ئەمما سارد! وەستای کچە زۆرجار شەوان سەری دەدا، زۆر نزیک بوو بە ئاسانی لەلای کچەکە بمگرێت، بەڵام من بەهیچ جۆرێ نەدەگیرام.

زۆر بەکاوەخۆ قسەی دەکرد، وەکو یەکێک بەهەندێ جل و بەرگی کۆنا بچێتەوە تا بزانێ بە کەڵکی ئەوە دێن لەبەر بکرێن یان نا.

- منی بینی، بەزەیی پێمدا هاتەوە. دەرگای کردەوەو گازیکردم:" وەرە، کوڕۆ، قەل پیاو! "

زۆرم لەو چیرۆکانە بیستبوو، بێزار بووبووم، هەرچەندە لە هەموو ئەو چیرۆکانەدا یەک خاڵی ئەرێنی هاوبەش هەبوو: خەڵکی بەبێ هیچ شانازییەک باسی یەکەم ئەزموونی ئاشقێنی خۆیان دەکەن، بێ هیچ جنێودان و سخێفێک و زۆرجار بە کەسەرێکی قووڵی ئەوتۆوە باسی دەکەن کە دڵنیا دەبم ئەوە جوانترین ساتی ژیانیان بووە. ئەوساتە وا دێتە بەرچاو کەبە ڕاستی، تاقە شتی خۆش بووە، کە جەڕباندوویانە.

وەستام، بەدەم پێکەنین و سەر لەقاندنەوە، بەسەرسامی گوتی:

- بەڵام تا ئێستا زاتم نەکردووە ئەم چیرۆکە بۆ ژنەکەم بگێڕمەوە! نەک لەبەر ئەوەی هەڵەیەکی تیابووبێ، هەر زاتم نەکردووە بۆی بگێڕمەوە. ئێ..

چیرۆکەکەی بۆمن نەدەگێڕایەوە، بەڵکو بۆ خۆی دەگێڕایەوە. چونکە لەوجۆرە بێدەنگی و بۆشاییانەدا، پێویستە قسە بکەی یان گۆرانی بڵێیت، یان ئوکوردیون بژەنیت، دەنا لەو شارە مردووەی، نقومی ئاوی سارد و لێڵدا بۆ هەمیشە خەوت لێدەکەوت.

ئاگاداری کردمەوەو گوتی:

- بەر لە هەموو شتێک.. نەکەی بە منداڵی ژن بێنیت! ژن هێنان یەجگار هەستیارە! لە هەر کوێیەک و چۆن بژیت – چ موسوڵمانێکی وڵاتی فارس بیت، چ پۆلیسێک بیت لە موسکۆ، چ جۆڵا بی چ دزێک بێ، هەمیشە دەتوانی کار وکاسبیەکەت، ئەگەر بە دڵت نەبێت، بگۆڕیت. بەڵام ناتوانی ژنەکەت بگۆڕی! خۆ ژن پێڵاو نییە، هەرکاتێ بتەوێ دایکەنیت و فڕێی بدەیتە لایەکەوە!

تەمێک ڕوخساری داپۆشی، نێوچاوانی تێکنا و چاوی بڕییە ئاوە لێڵەکە، بە قامکی کەپووە خوارەکەی دەخوراند و لەبن لێوانەوە دەیگوت:

- بەڵێ برادەر.. دەبێ وریابی، چاوت تیژ بێت! ڕەنگە لەو کەسانە بیت کەبەدەم باوە دەچەمێنەوە، بەڵام وێڕای ئەوەش لە ڕیشەوە هەڵناکەندرێی، بەهەرحاڵ، هەرکەسێک گلانی خۆی هەیە، سوار تا نەگلێ نابێت بەسوار..

تاکو دەوەنە جاڕەکەی دەریاچەی میشیرسکویە ڕۆیشتین، کە لەو شوێنەدا دەڕژایە ڕوبارە ڤولگاوە.

وەستام لوولەی تاپڕەکەی کردە قامیشەڵانەکە و بە چپە گوتی:- بەهێواشی سەوڵ لێبدە.

چەند ساچمەیەکی نا بە باڵندە و مەلە کێوییە لاوازەکانەوەو گوتی:

- با بۆ کونافینو بڕۆین! تا شەوێ لەوێندەر دەمێنمەوە، تۆ بەماڵەوەمان بڵێ کە هەندێ کارم لەگەڵ قۆنتەراتچییەکدا هەیە.

لە شەقامی یەکێک لەو گوندانەدا کە ئاو غەرقی کردبوو، بەجێم هێشت، ئیدی ڕێ و ڕێ لە مەیدانی کامپەکەوە بۆ ستریلکا زڤریمەوە. لەوێ بەلەمەکەم بەستەوەو دانیشتم وکەوتمە تەمەشاکردنی یەکانگیری دوو ڕووبارەکە، شارەکە، کەشتیەکان و ئاسمان. هەورێن سپی بە ئاسمانەوە لە باڵی مەلێکی گەورە دەچوو. خۆری زێڕین لە کەلێن وردزی هەورەکانەوە سەرەتاتکێی دەکرد، ئەم خۆرەی کە تاقە تیشکێکی بەشی ئەوە دەکات، هەموو جیهان بگۆڕێت. هەموو دەوروبەرم لە هەڵچوونێکی جواندا بوو، یەک زنجیرە کەڵەکی بێکۆتایی، بەخێرایی بەدەم ڕەوت و شەپۆلی ئاوەکەوە دەڕۆیشتن، پیاوانی تۆکمە وبەهێز وریشن بەسەر ئەم کەڵەکانەوە دانیشتبوون و سەوڵیان لێدەدا و یەکتریان گاز دەکرد، بانگیان لە ڕێبوارانی سەر کەشتیەکی هەڵمی دەکرد. کەشتییە چکۆلەکە، بەلەمێکی گەورەی بەتاڵی بە پێچەوانەی ڕەوتی ئاوەکەوە ڕادەکێشا. ڕووبارەکە بەم لاوبەولایدا دەبرد، دەتگوت ماسی کراکییە، هانکە هانک بە گژ ئاوەکەدا دەچووەوە کە زۆر بێ بەزەییانە، هێرشی دەکردە سەر. چوار پیاو شان بەشانی یەک لەناو بەلەمە گەورەکەدا دانیشتبوون، لە قەراخەکەیەوە لاقیان شۆڕ کردبووەوە، یەکێکیان کراسێکی سووری لەبەر بوو، بەکۆمەڵ گۆرانیەکیان دەچڕی کەبەباشی نەدەگەییە گوێم بەڵام دەمناسییەوە.

وام هەستدەکرد، لەوێ، لەسەر ڕووبارەکە هیچ شتێک نییە بۆ من نائاشنا و گۆنگ بێت. هەموو شتێک قابیلی تێگەیشتن و دەرک کردن بوو. بەڵام شارەکەی پشتمەوە، کە غەرقی ئاو بوو، وەکو خەونێکی ناخۆش و شووم وابوو، ڕێک وەکو وەستام وابوو، نەدەهاتە تێگەیشتن و دەرک کردن.

پاش ئەوەی لە تەمەشای دیمەنی ڕووبارەکە تێر بووم، بەرەماڵ بوومەوە،هەستم دەکرد پیاوێکی گەورەم، دەتوانم هەر کارێکم پێ بسپێردرێت ئەنجامی بدەم. بەدەم ڕێگاوە لەسەر ئەو زورگەی کە قەڵای سەرای کەوتبووە سەر، ڕاوەستام تا دوا نیگای ڤۆلگا بکەم. لە بەرزاییەوە. ڕاستە دەشتانیەکە وادەهاتە بەرچاو کە سنووری نییە، مژدەی سەرکەوتنی پێیە.

لەماڵەوە چەند کتێبێکم هەن. ئەو شوقەیەی کەجاران شاژنە مارگۆی تیابوو، ئێستا خێزانێکی گەورەی تیایە، پێنج کچیان هەیە یەک لەیەک خشیک ترن، دوو برایان هەن خوێندکاری قۆناغی دواناوەندین. ئەمانە کتێبیان بە ئەمانەت دەدامێ. ئیدی لە بەرهەمەکانی تورگینیفدا نقوم دەبم، زۆرم پێخۆشن، نووسینەکانی سادە ومەفهوومن، ڕوون وخۆیا لە ڕۆژگاری پاییز دەچن. قارەمانەکانی نەجیمزادە و بە حورمەتن، ئەوەی نووسەر دەیڵێت بەلامەوە گەورە وجوانە.

من کتێبێکی " پومیالوسکی " م بەناونیشانی " ژیانی قوتابخانەی ئاینی " خوێندەوە، حەپەسام، دەقاودەق وەکو ژیانی ناو کارگەکەی ئێمە وابوو. من بۆخۆم ئەو نائومێدیەم جەربانبوو، کەلە پڕێکا دەگۆڕێت بۆ هەڵچوون و یاخیبوونێکی هۆڤیانە. تیایدا ژیابووم.

بەهەرحاڵ خوێندنەوەی ئەم کتێبە ڕووسیانەم پێ خۆشبوون، زۆر بە زەقی گیانە خەمناکە باوە ڕووسیەکەیان تیا بەدی دەکەم، ڕێک دەڵێی زەنگی ڕۆژووی گەورە لەبن دیرەکانیاندا حەشار دراوە، هەرکە کتێبێک دەکەمەوە، بەئارامی زەنگی خۆی لێدەدات.

" گیانی مردووەکان "م بەبێ موبالاتی خوێندەوە. وەکو کتێبی " یادگاریەکانی خانەی مردووان " وابوو. "گیانە مردووەکان" و "خانەی مردووان" و " مەرگ " و " سێ مەرگ " و " مومیای زندوو " – هەرهەموو ئەم کتێبانە کە ناونیشانەکانیان لێکدی دەچن، بەدەست خۆم نەبوو ڕایانگرتم، جۆرە بێزارییەکیان لەلا دروستکردم. هەروەها " ئامازەی تەنگژە " و " هەنگاو بە هەنگاو : و " چ بکرێ" و " بویەرەکانی گوندی سمورین " و زۆر کتێبانی دیکەی لەو جۆرەم نەچوونە دڵەوە.

لێ دیکنز و ولترسکوت سەرمەستیان دەکردم. زۆر بەخۆشیەوە هەر کتێبێکی ئەم نووسەرانەم سێ چوار جار دەخوێندەوە. کتێبەکانی ولتر سکوت، نوێژێکی بەشکۆی لە کڵێسایەکی بە ئیحتوباری بەبیری مرۆڤ دێنایەوە. دیکنز تاکو ئەمڕۆش بەلای منەوە لەو نووسەرە گەورانەیە کەبە ڕیزەوە لەبەردەمیا بوەستی و دەست بە سینگەوە بگریت بۆی – نووسەرێکی بێ هاوتایە گەییوەتە لوتکەی کەماڵ لە قورسترین هونەردا – هونەری خولقاندنی مەحەبەت و خۆشەویستی لەنێوان خەڵکیدا.

شەوان، کۆمەڵە گەنجێک لەسەر قاڵدرمەکانی باڵەخانەکە کۆ دەبوونەوە: لەوانە خوشک وبرایەکانی ماڵەکەی ناو شوقەکەی شاژنە مارگۆ، خوێندکارێکی لووت پس بەنێوی فیاچسلاف سیماچکۆ و هەندێکی دیکە. هەندێجار مادموزیل پیتزین، کەکیژی کارمەندێکی پایەبەرز بوو لەو کۆڕ و مەجلیسانەدا ئامادە دەبوو. گفتوگۆ و گەنگەشەمان سەبارەت بە ئەدەبیات دەکرد، من چونکە لەوانی دی کتێبانم پتر خوێندبووەوە، ئەم بابەتانەم زۆر پێخۆش بوون و بەئاسانی تێیان دەگەیشتم. ئەوان بە زۆری باسی کێشە وگرفتەکانی قوتابخانەیان دەکرد. گلەییان لە مامۆستاکانیان دەکرد، من کە خۆم لەوان ئازادتر دەبینی، سەرم لە سەبر و هەداری وان دەسوڕما. بەڵام بەهەرحاڵ خۆزیام پێدەخواستن کە خوێندکاربوون و مژوولی خوێندن بوون.

ئەم گەنجانە لەمن گەورەتر بوون، بەڵام وام هەستدەکرد من لەوان پوختەترو بە ئەزموونترم. ئەم هەستە نارەحەتی دەکردم وهەندێجار لەوانی دوور دەخستمەوە، حەزم دەکرد زیاتر لێیانەوە نزیک بم، ئێواران درەنگ لەسەر کار دەگەڕامەوە، هیلاک و ماندوو، تەپ وتۆزاوی، هەر بەوحاڵەوە دەچوومە ناویان، ئیدی بیرکردنەوەی من زیاتر بەدەوری ئەو جیاوازیە ڕواڵەتیەدا دەسووڕایەوە کەلە نێوان من و ئەواندا هەبوو. بابەتی سەرەکی گفتوگۆی کوڕەکان، کچان بوو، ئیدی ئاشقی ئەم یان ئەو کیژ دەبوون و هەوڵیاندەدا شیعریان پێدا بڵێن. ئیدی لەم جۆرە

کارانەدا پێویستیان بە کۆمەکی من دەبوو. من بە حوکمی ئەوەی ئەزموونی هۆنینەوەی شیعرم هەبوو، بە ئاسانی کێش و سەروام بۆ دەهات. بەڵام خۆیشم نازانم چما شیعرەکانم بەزۆری مۆرکێکی شۆخیبازیانەیان لەخۆ دەگرت، بۆ نموونە مادموزێل " بتزین " م کە زۆربەی شیعرەکان بۆ ئەو دادەنران، بە سەوزەوات یان بەپیاز دەشوبهاند.

سیماچکو پێی گوتم:- بەمە دەڵێی شیعر؟ ئەمە دووکانی سەوزە فرۆشیە.

ئەوەندەم شیعر بە جوانی مادموزیل پیتزینداگوت، ئەنجام خۆیشم کەوتمە داوی عەشقی ئەوەوە. من تەنیا کۆتاییەکەی ئەم عەشقەم لەبیر ماوە کە کۆتاییەکی خەمناک بوو. ڕۆژێکپێشنیازم بۆ کچە کرد کەبە دوو قۆڵی بەسواری تەختەدارێک، پیاسەیەکی ناو زەلکاوەکانی زفیزدین بکەین. کیژۆ قاییل بوو، من تەختەکەم لە کەنارەکە نزیک کردەوەو چوومەسەری. تەختەکە بتەو بوو، تەحەمولی قورسایی منی دەکرد، کیژی کە جوان خۆی ڕازاندبووە و خۆی لە تەل دابوو، لەوسەری تەختەکە دانیشت، من دارێکی باریکم لەجیاتی سەول بەکار دەبرد و تەختەکەم لە کەنارەکە دوور خستەوە، لە ناکاوا تەختەکە خوار بووەوەو کیژۆ کەوتە ئاوەکەوە، ئازایانە خۆم هەڵدایە ئاوەکەوەو کیژێم نەجات دا و هێنامەوە کەنارەکە. کیژەی تاین لە قوڕ و قەوزەدا هەڵکشابوو، بەتووڕەیی دەستی لێ ڕادەوەشاندم و هاواری بەسەرمدا دەکرد:- تۆ بە ئانقەست دەتویست بم خنکێنی!

ئیدی هەرچیم کرد و کۆشا، لێی نەبوردم، لێم هەڵگەڕایەوە و بووبە دژمنی سەرسەختم.

هەڵبەتە دەبێ ئەوە بڵێم کە گەڕانەوەم بۆماڵی ئەربابەکەی جارانم کارێکی سادە وئاسان نەبوو. پیرەژن هیشتا لێم پڕبوو، بووکەکەی بە گومانەوە سەیری دەکردم، ڤیکتوریش لەجاران خراپتر بوو، لەگەڵ کەسا هەڵینەدەکرد، لەگەڵ تڕی خۆیا بەشەڕ دەهات.

بەڵام وەستام، کارو پڕۆژەکانی لەوە زۆرتر بوون کە تەنانەت بە کۆمەکی براکەشی دەرەقەتیان بێت و پێیان ڕابگات. بۆیە ناچاربوو داوای یارمەتی لەمامم، مێردی دایکم بکات.

ڕۆژێک هەندێک زوو لە بازاڕ زڤریمەوە، وەختایەک خۆم بە ژووری نانخواردندا کرد، ئەم پیاوەم بینی، بەتەواوەتی لەبیرم چووبووەوە. لەپشت مێزەکەوە و لەگەڵ وەستاما دانیشتبوو و چای دەخواردەوە. دەستی هێنایە پێشی وگوتی:- سڵاو، چۆنی؟

غافڵگیر بووم، زمانم بەسترا. لەناکاوا هەموو ڕابردووم وەبیر کەوتەوە ودڵم بە تەواوەتی گوشرا. وەستام گوتی: - منداڵەکەت ترساند!

باوەپیارەکەم بەدەم بزەیەکی کاڵەوە، چاوی لە دوڕ چاوم بڕی. چاوە ڕەشەکانی کرابوونەوە، تەواو داکەوتبوو. دەستم خستەنێو قامکە لاواز و گەرمەکانیەوە. کۆکەیەکی کرد وگوتی:

- نەمردین، دووبارە یەکمان گرتەوە.

من بەجێم هێشتن. ئازام داهێزرابوو، لەکەسێک دەچووم حەسیر مەیدانێکی باش کرابێت.

پەیوەندییەکی شێواومان لە نێواندا هەبوو، بەناوی خۆم و باوکمەوە گازی دەکردم، وەکو هاوتایەکی خۆی دەیدواندم:

- دەتوانی ئەگەر چووی بۆ دووکان ڕوبعە کیلۆیەک توونتنی " لافیرم " و سەد پەڕە سیغاری " ڤیکتورسون " و کیلۆیەک " باسترمە " م بۆ بکڕی..

کە پارەی ئەو شتانەی دەدامێ، بەهۆی دەستە گەرمەکانیەوە، هێندە گەرم بوون پیاو دڵی لێیان تێکهەڵدەهات. دیاربوو کە نەخۆشی دیق و دەردە باریکە زۆری بۆ هێنابوو و لەدوا دوایی عەمریا بوو، بەخۆیشی ئەوەی دەزانی، دەستی بە ڕدێنە ڕەش و زبرەکەیدا دێنا وبەئارامی دەیگوت:

- ئەم نەخۆشییەی من بێ دەرمانە. هەرچەندە دەڵێن ئەوەی گۆشتی زۆر بخوات لەگینە چاک ببێتەوە – بەڵکو منیش چاک ببمەوە.

خواردنی زۆری دەخوارد، بەڵام لەهەمان کاتدا سیغاریشی دەکێشا. هەموو ڕۆژێ باسترمە، قاورمەی ڕان وساردینم بۆ دەکڕی. لێ خوشکەکەی نەنکم، بەکینەیەکەوە کە هۆیەکەیم نەدەزانی، دەیگوت: - بەخواردن و بەهارات بەرگری لە مەرگ ناکرێت. مردن نایەتە خاپاندن نا، نایەتە خاپاندن!

جووتە ژن، مدارایەکی زۆری باوەپیاڕەکەی منیان دەکرد، بەردەوام ئامۆژگاریان دەکرد کە ئەم دەرمان یان ئەو دەرمان بخوات. بەڵام هەرکە لەبەرچاویان دیار نەدەما، گاڵتەیان پێدەکرد.

وەستاژنم، بە تەشەرەوە دەیگوت:

- تۆ تەمەشای ئەم شازادەیە، هەمیشە ئەمر دەکات کە پاشماوەی نانەکە کۆبکەینەوە، چونکە بەرماوە مێش ڕادەکێشیت.

پیرەژنیش بۆی دەسەندەوە:

- پیف لەم شازادەیە! تەمەشای جلەکانی بکە بزانە چۆن تاڵکیش بوون، ئەوەندە شۆردراون، سواون، دەبریقێنەوە، کە کابرایەکی بەفیز و قۆرەدەماغە.

وەستام، وەکو ئەوەی بیەوێ هێوریان بکاتەوە دەیگوت:

- سەبر وحەوسەڵەتان بێ، مریشکانی بە گارەگار. پەلە مەکەن ئەم کابرایە هێندەی بەبەرەوە نەماوە، بەو زووانە دەمرێت!

ئەم هەڵوێستە، دزێوەی ئەو خەڵکانە سەبارەت بە بابایەکی نەجیب و خانەدان، دەیاننواند کردیە کارێک لە باوەپیاڕەکەم نزیک ببمەوە. خەریک بوو لەو ژینگە چەپەڵەدا خەفە دەبوو. لە ماسییەک دەچوو کە کەوتبێتە کولانە مریشکێکەوە. ئەمە لێکچواندنێکی سەخیفە، هیچی لەو ژیانە سەخیفە کەمتر نەبوو کە تیایدا بووین.

ورده ورده هەندێ خەسڵەتی کابرای " ئەمە جوانە "م کە بە عەمراتم لەبیرم ناچێتەوە لە یاداشتەکانی دەورانی منداڵیم دا باسم کردووە، لە باوەپیارەکەم دا کەشف کرد. من هەموو ئەو خەسڵەتە پەسند و جوانانەی لە قارەمانانی ئەو کتێبانەدا کە دەمخوێندنەوە، دەدایە پاڵ کابرای " ئەمە جوانە " و شاژنە مارگۆ. باوەپیارەکەم لەم ڕووەوە لەیارۆی " ئەمە جوانە" دەچوو، چونکە پیاوێکی غەریب بوو و کەس لەو ماڵەدا خۆشی نەدەویست. بەیەک چاو تەمەشای هەمووانی دەکرد، لەخۆیەوە قسەی نەدەکرد، ئەگەر پرسیارێکی لێکرابایە، بەوپەڕی ئەدەب و نەزاکەتەوە وەڵامی دەدایەوە. کە ئامۆژگاری وەستامی دەکرد زۆر حەزم دەکرد گوێی لێبگرم. بەسەر مێزەکەدا دادەنەوییەوە، بەنینۆکە درێژەکەی دەیکێشا بەسەر کاغەزە ئەستوورەکەدا. بە ئارامی دەستی پێدەکرد:

- پێموایە دەبێ لێرەدا پایەیەکی دارین بخرێتەبەر قەنتەرەکە تا گوشار وپاڵەپەستۆیەکە بەیەکسانی دابەش ببێت. ئەگەر وا نەکەین، پایەکان بەسەر دیوارەکەدا دەڕوخێن.

وەستام دەکەوتە مینگەمینگ:- دروستە. بەداخەوە کەوایە. وەختایەک ماکزیموف " باوەپیارەکەم " دەچووە دەرێ وەستاژن دەیگوت:

- من نازانم تۆ بۆچی ڕێگەی دەدەیت بەوجۆرە دەرست دابدات؟

بەڵام ئەوەی لە هەمووشتێک پتر وەستاژنی پەست دەکرد ئەوەبوو کە باوەپیارەکەی من دوای نانخواردن بە فلچە وماجووم ددانەکانی دەشت و ئاوی لەدەمی وەردەدا و بەدەم غەرغەرەوە قورتمی بە زەقی بەرز ونزم دەبووەوە.

جارێک وەستاژن، بە ڕاوێژێکی وشک پێی گوت:

- بەڕای من، بۆتۆ زۆر خراپە بەو شێوەیە خۆت بە پشتا ببەی!

ماکزیموف، بزەیەکی بۆکرد و زۆر بە ئەدەبەوە پرسی: - چۆن ئەمەت بەبیرا هات؟

- هەروا.

ئێسقانێکی وردی هەڵگرت و کەوتە خاوێنکردنەوەی بنی نینۆکەکانی کە شین دەچوونەوە.

وەختێ ئەو ڕۆیی، وەستاژن بەجارێ دەهری بوو:

- تەسەورکەن! نینۆکەکانیشی خاوێندەکاتەوە! پێی بە لێواری قەبرەوەیەو کەچی..

وەستام هەناسەیەکی هەڵکێشا: - کە کەرن!

ژنەکەی بە نارەزاییەوە گوتی:- بۆ وا دەڵێیت؟

پیرەژن، شەوان، گلەیی بەلای خواوە دەکرد:

- دیسان ئەم پیاوە نەخۆش ودەغەزارەیان بەسەرما داسەپاندووە، چبکەم، ڤیکتور دووبارە فەرامۆش کراوەتەوە.

ڤیکتور، کەوتە لاسایی کردنەوەی باوە پیارەکەی من – ڕێکردنە خاوەکەی، جووڵەی ئەرستۆکراتیانەی دەستەکانی، چۆنیەتی بەستنی بۆینباخەکەی، شێوازی نانخواردنەکەی بەبێ ئەوەی دەمی بکاتەوە یان مڵچەملّچ لە زاریەوە بێت بەردەوام بە ڕەقی لێی دەپرسی:

- ماکزیموف، بە فەرەنسیبە " ئەژنۆ " دەڵێن چی؟

زڕبابەکەم بە ئارامی بۆی ڕاستدەکردەوە: - ناوم " یەڤگینی فاسیلیفیچ " ە.

- باشە، ئەدی مەمک؟

ڤیکتور، لەسەر خوانی شێوی، هەرشتێکی ویستبا بە فەرەنسی داوای لە دایکی دەکرد.

پیرەژن، بە خۆشحاڵییەوە دەیگوت: - باشە، فەرەنسی گیان!

زڕبابەکەم، بەکاوەخۆ گۆشتەکەی دەجوو، دەتگوت لاڵە، بەبێ ئەوەی تەمەشای هیچ یەکێک لە ئامادەبووان بکات بەبێدەنگی نانی خۆی دەخوارد.

ڕۆژێک برا گەورە، بەبرا بچووکەکەی گوت:

- ئەنجام فێری زمانی فەرەنسی بوویت، ئیدی هەق وایە ماشقەیەکیش بۆخۆت پەیدا بکەیت.

لەبیرمە کەلەو کاتەدا مێردەکەی داکم بزەیەکی ڕەزامەندی هاتێ.

وەستاژن، کەوچکەکەی (مراک) تووڕدا و بە ڕووی مێردەکەیا هەڵشاخی وگوتی:- چۆن لە حوزووری منا ئەم قسە نەنگینە دەکەیت؟

هەندێجار مێردەکەی داکم دەهات بۆلای من، من لەژێر قاڵدرمەکانی هەورەبانەکە دەخەوتم، بەرلەوەی بخەوم، لەسەر پلیکانەیەک بەرانبەر پەنجەرەکە دادەنیشتم و کتێبم دەخوێندەوە.

جارێک، بەدەم هەڵمژینی تۆپەڵێک دووکەڵی سیغارەوە، کە قرچەقرچی لە سینگییەوە بەرز دەکردەوە، پرسی: - دەخوێنیتەوە، ئەوە چ کتێبێکە؟

ناونیشانی کتێبەکەم نیشانی دا، گوتی: - ئەها، وابزانم خوێندوومەتەوە. جگەرە دەکێشیت؟

بەدەم جگەرەکێشانەوە، لە پەنجەرەکەوە دەمانڕوانیە ناو حەوشە پیسەکە. گوتی:- حەیفێ کە تۆ ناخوێنیت، هەستدەکەم بەهرە و توانایەکی زۆرت تیایە.

- بەڵام من دەخوێنمەوە، کتێبان دەخوێنمەوەو زۆرشت فێر دەبم..

- ئەمە بەتەنیا بەس نییە. دەرس خوێندن میتۆدی خۆی هەیە، دەبێ بچیتە قوتابخانە، مامۆستات هەبێت..

دەمویست پێی بێژم:

- قوربان تۆ چوویتە قوتابخانە، مەکتەبیشت تەواو کردووە، چ سوودێکیت دیتووە؟

لەوە دەچوو، بیری منی خوێندبێتەوە، بۆیە لەسەری ڕۆیی وگوتی:

- ئەگەر کەسێک بەهرەی تیابێ، قوتابخانە زۆر یارمەتی دەدات کە بەهرە وتواناکەی بگەشێتەوە. تەنیا خەڵکانی خوێندەوار و زانا دەتوانن بە پەیژەی ژیانا سەربکەون..

چەند جارێک ئامۆژگاری کردم وگوتی:

- هەقە لێرە بڕۆیت. مانەوەی تۆ لێرە هیچ مانایەکی نییە و هیچ سوودێکت پێناگەیەنێت..

- بەڵام من کرێکارەکانم خۆشدەون.

- چۆن، خۆشیت بە چیاندا چووە؟

- مایەی سەرنجن.

- ڕەنگە..

جارێکی دی گوتی:

- بەڕاستی ئاغایەکانمان هیچ و پووچن، بەڕاستی حەیوانن – تا بڵێی ڕکونی و دڵڕەشن.

ڕێک دایکمم بیرکەوتەوە کەزۆرجار ئەوجۆرە قسانەی دەکرد. خۆبەخۆ لە زرِبابەکەم دوور کەوتمەوە. بەدەم زەردەخەنەیەکەوە پرسی: - باوەڕ بە قسەکەم ناکەی؟

- با، باوەڕ دەکەم.

- هەڵبەتە، من ئەوە بۆچوونمە.

- بەڵام من وێرای ئەوەش دڵبەندی وەستام.

- لەگینە پیاوێکی باش بێت، بەڵام زۆر لاوازە.

ویستم باسی کتێبانی لەگەڵ بکەمەوە، بەڵام وادیاربوو حەزی لە کتێبان نەبوو- زۆرجار دەیگوت:

- زۆر خۆتی پێوە خجڵ مەکە. کتێبان هەمیشە حەقیقەت دەشێوێنن، بێ لایانانە حەقیقەتەکان ناڵێن، زۆربەی نووسەران وەکو ئەم ئاغایەی ئێرەمان، خەڵکانی بیر تەسکن..

هەڵبەتە من ئەو بیرانەم پێ پەسند بوون، بۆیە زیاتر دڵبەندی دەبووم. ڕۆژێک لێی پرسیم:- گونچاروفت خوێندووەتەوە؟

بەرسڤم دایەوە: - ڕۆمانی " کەشتی جەنگی بلادا "م خوێندووەتەوە.

- کەشتی بلادا، پیاو بێتاقەت دەکات. گونچاروف، یەکێکە لە نووسەرە زیرەک و هەرە باشەکانی ڕووسیا. حەزدەکەم ڕۆمانێکی هەیە بەناونیشانی " ئوبلوموف "، ئەوە بخوێنیتەوە – ئەمە لەهەموو کتێبەکانی دیکەی باشترە، حەقیقەت وجورئەتێکی زۆری تیایە. بەشێوەیەکی گشتی لەکارە هەرە باشەکانی ئەدەبی ڕووسییە.. سەبارەت بە دیکنز گوتی:

- وڕینەیە، هەرزەوێژی و درێژدادڕی بێهودەیە. ئەم قسەیەم بەهەند وەربگرە. بەڵام شتێک هەیە کە حاڵی حازر لە پاشکۆی ڕۆژنامەی " سەردەمانی مودرین " بڵاودەکرێتەوە، بەناونیشانی " گومڕاکرنیقەشە ئەنتوان " پێویستە بیخوێنیتەوە. وادیارە تۆ دڵبەندی کلێسا وشتە ئەکلیریکیەکانیت، خوێندنەوەی " گومڕاکردن " سوودت پێدەگەیەنێت..

بەخۆی بەستەیەک لە پاشکۆی ناقبری بۆهێنام، ئەو کارە سەنگینەی گوستاف فلوبیرم خوێندەوە. ژینامەی هەموو ئەو قەشە زۆر و زەبەندانەی وەبیر هێنامەوە کە خوێندبوومنەوە، هەروەها هەندێک لەو چیرۆکانەشی وەبیر هێنامەوە کە دینداره سەختگیرەکان بۆیان گێڕابوومەوە. بەڵام هیچ کارێکی تێنەکردم، زیاتر لەزەتم لە خوێندنەوەی " یاداشتەکانی ئوبیلیو فایمالی ڕاهێنەری گیانداران " بینی کە لە پاشکۆکاندا بڵاوکرابووەوە.

کە ئەو ئیعترافەم بۆ باوەپیارەکەم کرد، بەئارامی گوتی:

- ئەمە مانای وایە هێشتا لەوە منداڵتری کە ئەم بابەتە شتانە بخوێنیتەوە. بەڵام ئەو کتێبە لەبیر مەکە.

هەندێجار ماوەیەکی زۆر لەلام دادەنیشت و هیچی نەدەگوت، تەنیا جارجار کۆکەیەکی بۆ دەکرد و دووکەڵی جگەرەکەی بەبا دەدا. چاوە جوانەکانی گڕێکی ناخۆشیان لێدەبووەوە. کە ژێراوژێر سەیری ئەم پیاوەم دەکرد، ئەوەم لەبیر دەچووەوە کە ئەم پیاوەی بەم سادەییە، بەبێ هیچ بێزاری و گازنێک بەرەوپیری مەرگ دەچوو، ڕۆژێ لەڕوژان خۆشەویستی دایکم بووە و زۆری خراپە دەرهەق بە دایکم کردبوو. دەمزانی کە حاڵی حازر لەگەڵ ژنێکی خەیاتدا دەژی، لەدڵی خۆدا بەزەییم بەم ژنە بێنوایەدا دەهاتەوە. سەرم لەوە دەسوڕما، چۆن ئەم ژنە بێزی دەهات دەم لەنێو دەمی ئەم پیاوە بنێت و ئەو ئێسکە پەیکەرە لە هەمێز بگرێت! لێو بخاتە سەر لێوانێک کەبۆن بۆگەنیان لێدەهات؟

مێردەکەی داکم وەکو یارۆی " ئەمە جوانە " هەندێجار هەر لەخۆوە و لەناکاوا کۆمەڵێک قسەی بێ سەروبەر و هەلەق ومەلەقی دەردەپەڕاند. وەکو:

- من تاژیم خۆش دەوێن، هەرچەندە حەیوانن، بەڵام من زۆرم خۆش دەوێن. زۆر جوانن، بەلام ژنانی جوان، بەزۆری هەست سزن، کەرن.

من، لەدڵی خۆدا دەمگوت: - ئەگەر شاژنە مارگوت دەناسی، ئەو قسەیەت نەدەکرد!

جارێک گوتی:- هەموو ئەو کەسانەی ماوەیەکی زۆر لەیەک شوێندا دەژین بە تێپەڕبوونی ڕۆژگار، دەشوبهێنە سەریەک، دوو گا لە دۆڵێ نەچنە پێستی یەکەوە دەچنە خووی یەکەوە.

ئیدی ئەم دەستەواژەیەم لە دەفتەرەکەی خۆمدا تۆمار کرد.

من ئەو پەند و قسە نەستەقانەم کۆ دەکردەوە، زۆر کەیفم پێیان دەهات، بەتایبەتی کەلە ماڵێکا دەژیام جگەلە قسەێن بۆش و بەتاڵ و قسەی کلێشەیی بێتام هیچی تری تیا نەدەبیسترا.

ماکزیموف، کەم وزۆر باسی دایکمی نەدەکرد. قەت لەبەردەم مندا ناوی نەدەبرد. ئەمە کردیە کارێک، کەتا ڕادەیەک ڕێزی بگرم.

جارێک، نازانم لەچ بۆنەیەکدا بوو، دەربارەی خوا پرسیارم لێکرد، نیگایەکی لەزگینی کردم و بە هێمنی وەڵامی دامەوە: - نازانم. من باوەڕم بە خودا نییە.

سیتانوفم بیرکەوەتەوە، بۆ باوەپیارەکەمم باسکرد. پاش ئەوەی بە وردی گوێی لێگرتم، بەهەمان ڕاوێژی ئارام گوتی:

- دڵی تەنگە بۆیە گەنگەشە دەکات، گەنگەشەکاران، هەرچۆنێ بیربکەنەوە، کەم دابێژێک باوەڕیان هەیە، باوەڕیان بە شتێک هەیە. بەڵام من باوەڕم بە هیچ شتێک نییە.

- باشە شتی وادەبێ، مەحاڵ نییە؟

- بۆنابێ، چما مەحاڵە؟ ئەوەتا من بەبەرچاوی خۆتەوە باوەڕم بە هیچ نییە..

هەستم دەکرد خەریکە دەمرێت و لەسەرە مەرگدایە، ناکرێ بڵێم دڵم بەحاڵی دەسووتا، بەڵام دەتوانم بڵێم بۆ یەکەمجار لە ژیانما بیرم لەوە دەکردەوە کە ئەم بەدەنە دەگۆڕێت، دەبێت بە جەستەیەکی ساردوسڕ، بۆ یەکەمجار بیرم لە مەتەڵ و لەگەزی مردن کردەوە.

بوونەوەرێکی زندوو لەلامەوە ڕۆنیشتووە، ئەژنۆکانی لە ئەژنۆکانم گیربوون، هەناسە دەدا، بیردەکاتەوە، زیرەکە، بەگوێرەی پەیوەندی لەگەڵ خەڵکەکەدا دەیاندوێنێت. باسی هەموو شتێک دەکات، لەتۆوایە گەرەکیەتی، هەموو کاروبارەکان هەڵبسەنگێنێت. من جۆرە سۆزو میرەبانیەکی دەرهەق بەخۆم تیا دەبینم. هەزار ویەک بیر وخولیا لەدڵ و دەرونیا، لە ویژدانیا ئاوێتەبوون و لە کاردان، لە ململانێ و کێشماکێشێکی بێ بڕانەوەدان. هەستی من هەرچیەک بێ بەرانبەری، کار لەمنیش دەکات، تێکەڵ بە دەروونم دەبێت. ڕوحمان یەکانگیر دەبن. هەمووی ئەمڕۆ و سبەینێ یە، دەڕوات، لەبەرچاوما نامێنێت، بەیەکجارەکی لەبەرچاو ون دەبێت، بەهەموو ئەو شتانەوە لە مێشکی دایە، بەهەموو ئەوشتانەوە لە ناخ و دەروونیدایە، بەو هەموو خولیایانەوە کەلە چاوە جوانەکانیا بەدی دەکرێن. دەڕوات. کە ئەو بڕوات یەکێک لەو داو وڕشتانەی کەمن بە جیهانەوە گرێ دەدات دەپچڕێت و تەنیا وەکو یادگارێک دەمێنێت، کەهیچ شتێک نەتوانێت بیسڕێتەوە یان لەنێوی بەرێت، بەڵام جەستەکەی، فەوت و فەنا دەبێت. ئەوە تەنیا بۆچوونە،

بەڵام، مرۆڤ کەلە ڕواڵەتەکانی ژیان ورد دەبێتەوە، یەکسەر ئەو پرسیارەی لەلا دروست دەبێت: چما؟

شەوێ کە باران لەدەرێ ڕا دەبریقایەوە، زڕبابەکەم پێی گوتم:

- پێموایە دەبێ بەناچاری لە جێدا بکەوم، تەواو کەسیرە بووم و دەستم ناچیتە هیچ شتێک، ئارەزوو و ئیشتیای هیچم نییە!

سبەی شەو، پاش چا خواردنەوە زۆر بە وردی کەوتە کۆکردنەوەی ئەو ورتکە نانەی ڕژابووە ژێر مێزەکە و سەر ئەژنۆکانی، پێدەچوو هەڕەشەیەکی پەنهان و نەدیار لەخۆی دوور بخاتەوە. دایکی وەستام ژێراوژێر نیگایەکی کرد و، نێوچاوانی تێکنا و بە گوێی بووکەکەیدا چپاند:

- تەمەشا دەڵێی خۆی کۆدەکاتەوە و خۆی ئامادە دەکات!

سبەینێ بۆکار نەهاتەوە، دوای دوو ڕۆژ پیرەژن، زەرفێکی سپی گەورەی دامێ وگوتی:

- ئەمە بۆ تۆ هاتووە، دوێنێ لای نیوەڕۆ ئافرەتێکی گەنج هێنابووی، بەڵام من بیرم چوو بتدەمێ، ئافرەتێکی چکۆلەی خشێک بوو، نازانم چ پەیوەندییەکی بەتۆوە هەیە و دەکاتە چی تۆ..

زەرفەکە ئەدەرسی خەستەخانە وئەم چەند دێڕەی تیابوو:

"ئەگەر دەرفەتت هەبوو، وەرە سەرێکم بدە. من لە خەستەخانەی مارتینوفسکایا کەوتووم. م. ی. "

سبەی بەیانی خۆم گەیاندە نەخۆشخانەی ناڤبری، لەلای قاچی زڕبابەکەمەوە لەسەر قەرەوێڵەکە دانیشتبووم. لە قەرەوێڵەکە درێژتر بوو، پێیەکانی لەبەینی شیشەکانی قەرەوێڵەکەوە دەرچوو بوون. جووتێ گۆرەوی خوری بۆری لەپێدا بوو. چاوە جوانەکانی بەدیوارە زەردباوەکانا دەگێڕا، لەناکاوا نیگای لەسەر ڕوخساری من و دەستە چکۆلەکانی ئەو کچۆڵەیە گیرسایەوە کەلە ژوور سەریەوە دانیشتبوو. کیژێ دەستی لەسەر بالیفی نەخۆشەکە دانا، ماکزیموف، ڕوومەتی لەدەست و پەنجەی کیژەکە هەڵدەسوو و دەمی دەکردەوە.کچەکە بەدەنێکی پڕی هەبوو، کراسێکی ڕەشی زۆر ئاسایی لەبەربوو: ڕوندک بە ئەسپایی بە دەم و چاوە هێلکەییەکەیا دەهاتەخوارێ. چاوە شینەکانی لە ڕوخساری داچەکیو ودەم ولووتی لاوازی زڕبابەکەم نەدەگواستەوە، لەبن لێوانەوە گوتی:

- دەبێ قەشەی بێنینە سەر، بەڵام ڕازی نییە. باوەڕی بەهیچ شتێک نییە.

کچە دەستی لەسەر بالیفەکە لابرد، هەردوو دەستی لەسەر سینگی تێک هاڵاندن، دەتگوت لە نوێژا وەستاوە.

زڕبابەکەم، بۆساتێک وەخۆ هاتەوە. بە گرژی ڕوانیە بن میچەکە، لەتۆوایە شتێک وەبیر دێنێتەوە، ئەوسا دەستە ئارەقاویەکانی بۆمن ڕاکێشا وگوتی:

- تۆی؟ سوپاست دەکەم. بەخۆت دەبینی من... هەستدەکەم.. زۆر بێتاقەتم.

بەو جووڵەیە شەکەت بوو، چاوەکانی نوقاندن. کەوتمە نەوازشی ئەنگوستە درێژ و ساردەکانی. نوخانەکانی (نینۆک) شین هەڵگەڕابوون، کچۆڵەکە، بەڕاوێژێکی خەفە لێی پاڕایەوە:

- یەڤگینی ڤاسیلیفیچ، تکایە با کەشیشێک..

زڕبابەکەم بە ڕاوێژێکی نامەفهووم کچۆڵەکەی بێدەنگ کرد، خۆیشی بێدەنگ بوو، ئەوجا بەچاو ئاماژەیەکی بۆلای کچەکە کرد وگوتی: - حەزدەکەم بیناسیت، کچێکی زۆرباشە..

بێدەنگ بوو، زاری کرایەوە، لەناکاوا هاوارێکی ناخۆشی لێیەرز بووەوە. کەوتە لەقەفرتێ و حەولەوەلا، چەرچەفەکەی لەسەر خۆی لابرد. کچۆڵەکەش کەوتە هاوار، ڕوخساری لە بالیفە چرچ ولۆچەکەدا نقوم کرد. بەڵام باوەپیارەکەم، زۆر خێرا دوا هەناسەی دا، ئیدی ڕوخساری ئارام بووەوە، جوان تر بووبوو- مردبوو.

من لەکاتێکا ژێر باڵی کچۆڵەکەم گرتبوو، لەخەستەخانەکە وەدەر کەوتم. کچە بەدەم فرمێسک ڕشتنەوە، وەکو یەکێک نەخۆش بێ بەلادا دەهات. دەگریا، دەستەسڕێکی گرمۆڵە کردبوو و چاوەکانی پێدەسڕی. ئەم دەستەسڕەی گرمۆڵە کردبوو و وەکو گەنجێکی گرانبەها تەمەشای دەکرد.

لەناکاوا وەستا، خۆی بەمنەوە قرساند، بە ڕاوێژێکی خەمینی پڕ لە نائومێدی گوتی: - حەیفێ نەگەییە زستان.. ئەی خوایە گیانە!

دەستەکانی کەلە ڕوندکا هەڵکشابوون بۆلای من هێنایە پێشێ وگوتی:- بە دوعا، ئەو تۆی زۆر خۆشدەویست! سبەی بەخاکی دەسپێرن.

- حەزدەکەی بتگەیەنمە ماڵەوە؟

تەمەشایەکی دەوروبەری کرد وگوتی: - نەخێر، سوپاس، هێشتا دنیا ڕوناکە.

لە سیلەی کۆڵانەکەدا وەستام. دووراودوور تەمەشام دەکرد.زۆر بەخاوی ڕێی دەکرد، وەکو کەسێکی نائومێد کە هیچ کەسێک چاوەڕوانی نەبێت، بەو ئاوایە ڕێی دەکرد.

مانگی ئاب بوو، تازە گەڵای درەختەکان زەرد دەبوون و دەڕژان، من دەرفەتی ئەوەم بۆ نەڕەخسا کەلە ڕێوڕەسمی ناشتنی زڕبابەکەما بەشداری بکەم، لەوە بە دواوە کچۆڵەکەشم نەبینییەوە.

(٢٠)

هەموو بەیانیەک، سەعات شەش دەچووم بۆ سەرکارەکەم. لەوێ تووشی کۆمەڵێک خەڵکی باش دەبووم، لەوانە: ئوسیبی تەختەبەست و دارتاش، کە پیاوێکی سەربۆزی زمان تیژ بوو، لەکاری خۆیدا زۆر مەعلان و کارامەبوو، سەروسیمای لە قەشە نیکۆلای دەچوو، یان یفوموشکا کە

ئاسنگەرێکی قەموور بوو. یان پیوتەری بەنا، کە پیاوێکی مەندی خواناس بوو، ئەویش لە قەشە دەچوو. یان گریگوری شیشلین، وەستای سپیکاری کە کوڕێکی قۆزی چاوشینی ڕدێن زەرد بوو، چاکی ومیهرەبانی لە سەراپای دەچۆڕا.

من کە بۆجاری دووەم بۆلای ئاغام گەڕامەوە، ئەو خەڵکانەم ناسی، ئەمانە هەموو یەک شەمموانێک لە مووبەقەکەدا کۆ دەبوونەوە، خەڵکانێکی سەنگین و سەلار بوون، زمانیان شیرین و بەگفت ولفت بوون، هەریەکەیان خەسڵەتی تایبەتی خۆیان هەبوو، ئەوەندە خەڵکی باش و میهرەبان بوون، لە گەڵ پیاوانی ڕیاگۆ وهیچ وپووچ و مەیگوسارانی ئالوودەی خەڵکی کونافینودا ئاسمان و ڕێسمان بوون.

" شیشلین " گەچکار وسپیکار لەهەموو ئەوانی دیکە پتر سەرنجی ڕاکێشام. ئەمە وایکرد داوای لێبکەم فێری کارەکەی خۆیم بکات، بەڵام زۆر بە لوتفەوە داواکەی ڕەفز کردم. لەکاتێکا پەنجە گەچاویەکەی بە برۆ زەردەکانیا دێنا گوتی:

- تۆ هێشتا منداڵی، کارەکەی ئێمە زۆر قورسە، تۆ دەرەقەتی نایەی، جارێ زووە، یەک دووساڵ چاوەڕوان بکە.

ئەوجا سەرە جوانەکەی لەقاند ودرێژەی دایێ:

- تۆلە ژیانا ئاسوودە نیت؟ گوێ مەدەیە. پیاو دەبێ بە سەبر و حەوسەڵە بەرەنگاری بەدبەختی ببێتەوە. خۆت ڕابێنە، مرۆڤ لەگەڵ هەموو شتێکا ڕادێت.

ناڵێم سوودم لە ئامۆژگارییەکەی ئەو وەرگرت، بەڵام هەمیشە بە مەمنوونیەوە یادی دەکەمەوە.

هەموو ئەو پیاوانە، بەیانیانی یەک شەممە بۆلای وەستام دەهاتن. لەسەر تەختەکانی دەوری مێزەکەی ناو مووبەقەکە دادەنیشتن، بەدەم چاوەڕوانکردنی ئاغاوە، قسەی خۆشیان دەکرد. وەستام هەمیشە بە ڕووخۆشی و بەگەرمی پێشوازی دەکردن و دەستی دەگوشین، لە گۆشەی لای ئیکۆنەکانەوە دادەنیشت. هەنگێ بەستە ئەسکەناسە ژمێردراوەکانی دەردێنا، پیاوەکان دەفتەرە شڕ ولیستەکانی خۆیان لە سەر مێزەکە دەکردەوەو، حیسابی هەفتانەی خۆیان دەکرد و وەریان دەگرت.

وەستا، هەوڵیدەدا بە زمانلووسی و قسەی خۆش فریویان بدات و ئەوانیش، لەلای خۆیانەوە هەوڵیاندەدا بیخەڵەتێنن. هەندێجار گەنگەشە و موناقەشەی توونديان دەكەوتە بەینەوە، بەڵام هیچ کاتێک درێژەی نەدەکێشا و ئەنجام هەموو دەکەوتنە پێکەنین و بە وەستامیان دەگوت:- برادەر، تۆ زۆر غەداری، لە شەیتانیا بەشی کەست نەهێشتووەتەوە.

ئەرباب (خاوەن کار) بە سووکە بزەیەکی شەرمنانەوە دەیگوت:

- ئەدی ئێوە؟ حەوت پەڵتان بە هەنگڵی شەیتاندا داوە. دزی هەر لەخۆتان دێت!

یفوموشکا، ئیعترافی دەکرد:- ئیدی ئەوە بووە بە عادەت، ئاساییە.

پیوتر، بە ڕاوێژێکی تووند دەیگوت:

- ئێمە بەدزی دەژین، ئەوەی بە حەڵاڵی پەیدای دەکەین، هەمووی بۆ خوا و بۆ تزارە..

وەستام پێدەکەنێت و دەڵێت:

- بۆیە، حەقی خۆمە شتێک بۆخۆم بپچڕم.

هەموو بەدەمیەوە پێدەکەنن و دەڵێن:

- بڵێ هەقی خۆمە پێستتان بگرووم.

- دەستمان ببڕیت؟

بەڵام گریگوری شیشلین، بەهەر دوودەستی ڕدێنەکەی بەسینگییەوە دەچەسپێنێ و بەدەنگێکی نەرم و لیریکی دەڵێت:

- هاوڕێیان، با مەردانە و بێ هیچ غەل وغەشێک کاری خۆ بکەین! مرۆڤ کە پاک و بێ شێلە و بێلە بێ، زۆر ئاسوودە و خۆشحاڵ دەبێ.

لەداخا ڕوندک لە چاوە شینەکانیا قەتیس دەمێنێت، لەو کاتانەدا ڕوخساری جوانتر دەنوێنێت. هەمووان سڵ لە پێشنیازەکەی دەکەنەوە و بە پەستیەوە ڕووی لێوەردەگێڕن. ئوسیپ، ئاهێکی بە کەسەرەوە هەڵدەکێشێت و وەک بڵێی بەزەیی بە هاوڕێکانیا بێتەوە دەڵێت:

- کرێکاران ناتوانن فێڵی زۆر لە خەڵکی بکەن.

بەنا، ڕەشەکە، بەسەر مێزەکەدا دادەنەوێتەوە و بەتووندی دەڵێت:- خەتا و غەش وەکو زەلکاوە – تا زیاتر بچیتە ناوی، پتر ڕۆدەچیت و تیایدا نقوم دەبێت.

وەستام بەهەمان ڕاوێژی وان وەڵام دەداتەوە:

- منیش دەنگم دەخەمە پاڵ دەنگی ئەنگۆ!

ئەوسا، تا ماوەیەک بەهەمان گەرم وگوڕی درێژە بە گفتوگۆ و فەلسەفە ڕێسییەکانی خۆ دەدەن. ئەوسا دەگەڕانەوە سەر دزی و دەستبڕیەکانی خۆیان. کە حیساب و کیتابیان تەواو دەبوو، ماندوویەتی زۆری بۆ دێنان و ئازایان لە ئارەقەدا هەڵدەکشا، دەچوون بۆ کافەکە تا چاتەک وەخۆن، وەستاکەی منیشیان دەعوەت دەکرد.

ئەرکی من لە کامپەکەدا ئەمە بوو کە ئاگادار بم کرێکارەکان بزمار و چەکوش و کەرپووچ (خشتی سوور) یان لەوح و تەختە نەدزن، ئەمانە سەرێکیان هەبوو و هەزار سەودا، جگە

لەوکارەی لەلای وەستام دەیانکرد، لە شوێنانی دیکەش ئیشیان بە قونتەرات دەگرت و، هەوڵیان دەدا ژێراوژێر ئەو شتانە لە وەستام بدزن، کەلە کارەکانی خۆیاندا بەکەڵکیان دەهات.

ئەم کرێکارانە زۆر دۆستانە و بەگەرمی پێشوازی منیان دەکرد. ڕۆژێک شیشلین گوتی:

- بیرت دێت دەتویست لەلای من کرێکاری بکەیت؟ تەمەشا بزانە چۆن تەرەقیت کردووە، هەنووکە بوویت بە بەرپرسی ئێمە.

ئوسیپ بە سوعبەتەوە دەیگوت:

- دەی زۆرچاکە، جاسووسیمان بەسەرەوە بکە، وریابە، خودا دەست بەباڵتەوە بگرێت.

پیوتر، بە نارەزاییەوە پرتاندی:

- ئەمە وەکو ئەوەیە پشیلەیەکی بچووک بنێرن تا چاودێری مشکێکی گەورە بکات، ئاخر بۆ؟

من ئەم کارەم زۆر لەبەر گران بوو، شەرمم لەو پیاوانە دەکرد، پێم شەرم بوو چاودێریان بکەم. لەکاتێکا ئەرکی من ئەوەبوو وەکو دز و دەسبڕ تەمەشایان بکەم. هەوەڵین ڕۆژەکانی سەرەتا بۆ من زۆر سەخت بوو. نەمدەزانی دەبێ چ بکەم، چ بڵێم و چ هەڵوێستێکم هەبێت. ئوسیپ هەستی بەمە کرد و ڕایکێشامە پەنایەکەوە وگوتی:

- گوێ بگرە کوڕی خۆم، زۆر خۆت سەغڵەت مەکە، دادت نادات. لێم حاڵی بووی؟

هەڵبەتە هیچ حاڵی نەبووم، وەکو ئەوەبوو گوێزم بۆ بژمێرێت بەڵام هەستم کرد ئەم پیرە پیاوە پەی بە هەستیاری ودژواری کارەکەم دەکات. ئیدی زۆر زوو متمانەمان لەنێواندا چێبوو، و تەنانەت هەندێ نهێنیشی لەلا درکاندم.

جارێک دوور لەچاوی ئەوانی دی، شتێکی بە گوێدا دام:

- ئەگەر دەتەوێ گەورەترین دزی ناو ئێمە بناسیت، وەرە لەمن بپرسە، پیوتەری بەنایە. ئەمە دزێکی لە زەبر و سەرگەڤاری خێزانێکی گەورەیە، ڕەشە خێزانێکی بەملەوەیە. چاوی لێ غافڵ مەکە. هەموو شتێکی پێویستە، ئیدی چ شتی گەورە و چ شتی بچووک بێ، لە چنگێ بزمارەوە بیگرە تا دەگاتە کەرپووچ یان کیسەیەک گەچ و بۆرەک – هەموو شتێکی پێ لازمە! لەگەڵ ئەمەشا پیاوێکی باشە، بە دینە، لە خوا ترسە، بە هەڵوێستە، خوێنەواریشی هەیە، بەڵام سەری لە دزیان دەخورێ. یفوموشکا، کوشتەی ژنە، بۆ ژن دەژی. پیاوێکی هێمن و هێدی و بێوەیە زیانی بۆ کەس نییە، وەکو هەموو قەمووران زیرەکە. بەڵام گریگوری شیشلین، پیاوێکی گێل و گێژە، تەماحی لە دزینی دەرزییەک نییە، چاوی لە ماڵی کەس نییە، تەنانەت هەقەکەی خۆشی دەبەخشێتەوە، منداڵێک دەتوانێ هەڵی بخەڵەتێنێ، بەڵام ئەو کەسی پێ ناخەڵەتێ! ئیدی بەبێ بیرکردنەوە دەژی..

من پرسیم:- باشە پیاوێکی میرەبانە؟

ئوسیپ، لە دوورەوە تەمەشایەکی کردم و گوتی:

- بەڵێ میرەبانە، هیچ شتێک بۆ پیاوی تەمەڵ و تەوەزەل لە میرەبانی ئاسانتر نییە. میرەبانی پێویستی بە ئەقڵ و ئاوەز نییە.

لە ئوسیپم پرسی:- ئەدی تۆ؟ تۆ چۆنیت؟

ئوسیپ، سووکە بزەیەکی کرد و بەرسڤی دایەوە:

- من وەکو کچۆلانی ناو حیکایەتانم. کەی بووم بە نەنک باسی خۆمت بۆ دەکەم، دەبێ تا ئەوکاتە چاوەڕوان بکەیت، یان هەوڵبدە بەخۆت بمناسە و بزانە کێم.

ئیدی هەموو بۆچوونێکی دەربارەی خۆی وهاوڕێکانی شێواند. بەهیچ جۆرێ گومانم لە حەقیقەتی قسەکانی نەبوو. بەچاوی خۆم ئەوەم دەبینی کە یفوموشکا، پیوتر و، گریگۆری ئەم پیرەمێردە جوانەیان لە خۆیان بە زیرەکتر وپڕ ئەزموونتر دەزانی، بۆیە لە هەموو شتێکا شیرەتیان پێدەکرد، بە بایەخەوە گوێیان لێدەگرت، زۆر ڕێز وحورمەتیان دەگرت.

لێی دەپاڕانەوەو دەیانگوت:- پیاوی چا بە، ئامۆژگاریمان بکە، ڕێگەمان پێ نیشانبدە.

دوای ئەم هەموو پاڕانەوە و لالانەوەیە و پاش ئەوەی ئوسیپ ڕۆیی، گوێم لە یارۆی بەنا بوو، بە چپە گریگۆری دەدواند و دەیگوت:- کابرایەکی بیدعەتچی و هەرتەقەبازە.

گریگۆری بە تەوسەوە گوتی: - لێبۆکە!

یارۆی گەچکار، وەکو دۆستێک ئاگاداری کردمەوە:

- ئاگاداری ئەو پیرەمێرە بە ماکسیمیچ، دەبێ ئاگاداربی ها. ئاگات لەخۆ نەبێ، لەچاو تروکانێکا لەسەر پەنجە تووتەی هەڵت دەسووڕێنێت! ئەو خەڵکانەی لە بۆتەی کارا قاڵ دەبنەوە، مەگەر هەرخوا بزانێ، چۆن لنگە وقووچ پیاو هەڵدەواسن!

بەجارێ سەرم لێشێوا، سەر وخواری ئەو شتەم بۆ جیانەدەکرایەوە کە ئەوان دەیانگوت.

من پێموابوو، بەنایەکە لەهەر هەموویان ماقوولترە، باسی هەر شتێکی کردبا، بەکورتی وبە بەڵگەوە باسی دەکرد، باسەکانی بەزۆری دەربارەی خودا و دۆزەخ و مردن بوون. دەیگوت:

- براینۆ، مرۆڤ هەرچی بکا و بکۆشێت، هەر خۆزیەک بخوازێت، ئاقیبەت و چارەنووسی هەر مردن و گۆڕە!

سک یەشەیەکی بەردەوامی لەگەڵدا بوو، جاری واهەبوو بەڕۆژ دەمی بە زەوادەوە نەدەدا، پارووە نانێک حاڵی بێ حاڵ دەکرد، دەڕشایەوە.

" یفوموشکا " شم بەلاوە کەسێکی نەفس بەرز و میهرەبان بوو، ئەگەرچی برێک کومیدی بوو. هەندێجار ئەوەندە ساویلکە بوو، گەمژە وگێل دەهاتە بەرچاو، هەر ژنێکی دیبا حەزی لێدەکرد و بەهەمان دەستەواژە باسی هەرهەموویانی دەکرد:

- باوەڕ بکە، شتێکی سەیرە، ئافرەت نییە، بەڵکو گوڵێکە بەسەر قاپێک کەرەوە.

خۆ ئەگەر کیژانی کونافینو بهاتبان بۆ سڕین وشۆردنی زەمینەی دووکانە تازەکان، یفوموشکا، یەکسەر لەسەر تەختە بەستەکانەوە دەهاتە خوارێ ولە سووچێکا دەوەستا و خەیاڵ دەیبردەوە و، چاوەکانی بچووک دەکردنەوەو دەمی تا بناگوێ دادەچەقاندو لەبن لێوانەوە دەکەوتە ورتەورت:

- بزانە ئەمڕۆکە خوای گەورە چ پارچەیەکی پێ مەرحەمەت فەرمووم، چ خۆشییەکی بۆ نازڵ کردووم! تەمەشا چ گوڵێکە! گوڵێکە بەسەر قاپێک کەرەوە. نازانم بە چ زمانێک سوپاسی خوای بەرز وبالا بکەم کە ئەم دیارییە جوانەی بۆ ناردووم؟ ئەم جوانییە دڵم ئاوا و ئاوەدان دەکاتەوە، ئەفسوونم دەکات.

ئافرەتەکان، لەسەرەتاوە گاڵتەیان پێدەکرد و دەیانگوت:

- تەمەشا ئەم کابرا قەموورە! چ قەشمەڕێکە! خەریکە دەتوێتەوە.

ئەم وەستای تەختەبەستە گوێی لەو تانە وتوانجانە نەبوو. خۆی لە گێلی دەدا، قسەکانی لە قسەی کەسێک دەچوو بەدەم خەوەوە قسە بکات و دیاربوو ژنەکان بە ڕواڵەت زۆریان کەیف بە قسە خۆشەکانی دەهات. ئەنجام یەکێکیان کە لەوانی دیکە گەورەتر بوو، دەیگوت:- تەمەشاکەن، ئەم پیرەمێردە چ قسانێک دەکات، گەنجیش قسەی وای بۆ نایەت، ئەگەر وابڕوات گەنج دەبێتەوە. ئەوانی دی وەڵامیان دەدایەوە: - وەکو بولبول دەخوێنێت.

ئافرەتە گەورەکە بەڕاوێژێکی گڕ دەیگوت: - نا، لە گەدای بەردەرکی کڵێسایان دەچێت.

بەڵام یفوموشکا، هەرگیز لە دەرۆزەکەر نەدەچوو. وەکو درەختێکی بەتەمەنی ئەستوور، لەجێی خۆی ڕەق ڕادەوەستا وبەدەنگە خۆشەکەی، وشە و پەیڤی جوان و جادوو ئامێزی بەگوێدا دەدان وژنەکانیش بەبێدەنگی گوێیان لێدەگرت. لەتۆوایە خەریکە بەدەم ئەو گوتە ئەفسووناویانەوە دەتوێتەوە.

ئیدی ئەم چیرۆکە هەمیشە بەیەک شێوە کۆتایی دەهات، کەلەکار دەبووەوە یان بۆ شێوخواردن دەهاتەوە، سەرە گەورە و بژەکەی دەلەقاند و بە هاوڕێکانی دەگوت:- گەلۆ، ئەم ژنانە چەند خۆشن، چەند شیرینن! لەهەموو ژیانما ئەمە یەکەمجارە تووشی ژنی وابم، کە خۆشبوو!

یفوموشکا بەبێ هیچ خۆڕانانێک یان سووکایەتی کرنێک بەو ژنەی خۆی ڕادەست دەکرد، سەربهوردی ڕاوەژنی خۆی دەگێڕایەوە. بەڵکو بە پێچەوانەوە چاوە قاوەییەکانی دەگەشانەوەو منەتباری و سوپاسگوزاریان لێدەباری.

ئوسیپ، بەدەم سەرلەقاندنەوە دەهاتە قسان و دەیگوت:

- کە پیاوێکی داوێن پیسی! تەمەنت چەندە؟

- چل و چوار ساڵم! بەڵام ئەمڕۆ پێنج ساڵ گەنج بوومەتەوە. ئەمڕۆ دوو چەلان خۆم لە ئاوی حەیات هەڵکێشاوە، دڵم زۆرخۆشە، کە ژنی جوان لەم دنیایەدا هەن! جوانییان لە تەسەور بەدەرە!

بەنایەکە بەجدی گوتی: - با بگەیتە پەنجا ساڵی ئەوسا خۆت دەبینیتەوە، بزانە چۆن باجی ئەم داوێن پیسییەی خۆت دەدەیت! هەنگێ کاڵەک بە ئەژنۆ دەشکێنی.

گریگوری شیشلین، لە گۆشەیەکەوە ئاهێکی هەڵکێشا وگوتی:

- یفوموشکا، بەڕاستی تۆ پیاوێکی بێ شەرمی.

هەستم کرد ئەم گەنجە قۆزە بەغیلی بە یارۆی قەموور دەبات، کەلە ڕاوە ژناندا سەرکەوتوو بوو.

ئوسیپ، برۆ زیوینە لوولەکانی وێک هێنانەوەو تەمەشایەکی هەمووانی کرد و بە ڕاوێژێکی خۆش گوتی:

- هەموو ئەو ئافرەتانەی تۆ باسیان دەکەی بەرماوەی جووتیارە گوندییەکانن، جووتیارەکان تەفرەیان داون – هەندێکیان بە شیرینی و هەندێکی تریان بە مرواری و مت وموووران. ئەو ئافرەتانەی تۆ باسیان دەکەی خەریکە دەبن بە نەنک.

شیشلین، ژنی هێنابوو، بەڵام ژنەکەی لە گوندی دانابوو، زۆری نەبرد ئەویش کەوتە چاوبڕکێ دەگەڵ ئەو ئافرەتانەی کە فەڕاشییان دەکرد، ئەرزەکەیان دەشت و دەسڕی. ئەم ژنانە شتاقیان سڵیان نەدەکرد، دەستەمۆبوون، هەرهەموویان لە پێناوی تۆزێک پارەدا (ئیزافەکاریان) دەکرد. ئەم کارە لەم گەڕەکە هەژار نشینەدا ئاسایی بوو، وەکو هەر کارێکی دیکە تەمەشا دەکرا. کەچی ئەم جووتیارە (شیشلین) جوان و گەنج و قۆزە دەستی بۆ ژنان نەدەبرد، بەڵکو لە دوورەوە تەمەشای دەکردن و جۆرە سۆز وبەزەییەک لە نیگایدا بەدی دەکرا، هیچ دیار نەبوو کە بەزەیی بە خۆیدا دەهاتەوە یان بە ئافرەتەکانەوە. ئەگەر ژنەکان چاوبڕکێیەکیان لەگەڵیدا بکردایە، ئەوا دەپەشۆکا، بەدەم پێکەنینێکی شەرمنانەوە، لەوناوە دوور دەکەوتەوە.

یفوموشکا، سەرکۆنەی دەکرد:

- بەڕاستی پیاوێکی بێ مانای، کەس هەیە ئەم هەلە لەکیسی خۆی بدات؟

گریگوری شیشلین، بیری دەخستەوە:- من پیاوێکی ژندارم!

- خۆ ژنەکەت ئاگای لەم کارە نییە کە تۆ دەیکەیت.

- ژن هەستیارە، هەست بە خیانەتی مێردەکەی دەکات، مەحاڵە کەس بتوانێ لەم ڕووەوە ژن بخاپێنێ، ئەوە تۆ چ دەڵێیت برا!

- ئاخر چۆن هەست دەکات؟ خۆ ڕاداری پێ نییە.

- ئەمەیان نازانم. بەڵام هەر ژنێک بە خۆی داوێنپاک بێ، هەرکاتێ پیاوەکەی ناپاکی لێبکات، بەهەست دەزانێ، بە پێچەوانەشەوە هەرپیاوێک داوێنپاک بێ، کە ژنەکەی ناپاکی لەگەڵ بکات، بە هەست دەزانێت..

یفوموشکا هاواریکرد:- چۆن؟

گریگوری شیشلین، بە ئارامی بەرسڤی دایەوە:- ئەمەیان نازانم.

یارۆی تەختەبەست، بە تووڕەیی دەستی هەڵتەکاند وگوتی:

- تەمەشای ئەمە بکەن! نایزانێ، بەڵام هەست دەکات، سڵاو لە ئەقڵت!

***

کرێکارەکانی شیشلین کە حەوت کرێکار بوون، زۆر لە وەستاکەیان ڕازی بوون، لە هاوڕێیان دەچوو نەک لە وەستایان. بەڵام لە پاشملە ناویان نابوو گوێرەکە. ئەگەر بهاتبا بەسەرا وبیدیبان کەکار ناکەن و خاوەخاو دەکەن، دەستی دەدایە ماڵنجێک (ماڵە) و بلەز دەکەوتە کارکردن و بە ڕاوێژێکی دۆستانە دەیگوت: - دەی کوڕینە، بتانرەژم!

ڕۆژێک لەسەر داوای وەستام، چووم بۆلای گریگوری و پێمگوت:

- ئەم کرێکارانەی تۆ کرێکاری باش نین.

ئەوسا وەکو یەکێک قەت بەتەمای ئەو قسەیە نەبووبێ، گوتی:- بەڕاست؟

- ئەم کارە دەبوایە دوێنێ نیوەڕۆ تەواو ببێت، کەچی وادیارە ئەمڕۆش تەواو نابێت.

بەبێ زویربوون گوتی:- ڕاست دەکەی، ئەمڕۆش تەواوی ناکەن.

دوای بێدەنگییەکی کەم، بەدەنگێکی لەرزۆک گوتی:

- من هەمووو شتێک دەبینم، ڕاستە خاوەخاو دەکەن، بەڵام شەرم دەکەم زۆریان لێبکەم – هەموویان ناسیاون، خەڵکی هەمان گوندەکەی جارانی خۆمن. خوای گەورە فەرموویەتی کە پیاو

دەبێ بە ئارەقەی نێوچەوانی نانی خۆی پەیدا بکات. ئەمە هەموومان دەگرێتەوە، وانییە؟ بەمن و تۆشەوە؟ بەڵام تۆ ومن لەوان کەمتر کار دەکەین، لەوان کەمتر ماندوو دەبین. بۆیە شەرم دەکەم بە تۆبزی بیانگرمە ژێر کار.

ئەم پیاوە دەبیرەوە دەچوو، هەندێجار بە شەقامێکی چۆڵی کامپەکەدا دەڕۆیی تا دەگەییە سەر پردێکی سەر کەناڵی ئوبفودنوی، لەوێ دەوەستا، خۆی بەسەر موحەجەرەکەدا دەدا، تەمەشای ئاوەکەی دەکرد، یان سەیری ئاسمانی دەکرد، یان دەشت و دەرە بەرینەکەی ئەودیوی ڕوباری ئوکای بەنیگا دادەبێژت. خۆ ئەگەر یەکێک چووبا بەسەریا و لێپرسیبا: " چ دەکەی لێرە؟ " ڕادەچڵەکی وبزەیەکی شپرزە دەکەوتە سەرلێوی و دەیگوت: " هیچ، ویستم بایەکی باڵی خۆ بدەم و تەمەشایەکی دنیا بکەم ".

زۆرجار دەهاتە قسان ودەیگوت: " خوای گەورە هەموو شتێکی بە جوانی دروستکردووە: ئاسمان، زەوی، ڕوبار، کەشتی و بەلەم. دەتوانی سواری بەلەمێک ببیت و بە کەیفی خۆت، کوێت پێخۆشە بۆ ئەوێندەر بڕۆیت – بۆ ڕیازان یان ڕیبینسک، بۆ پرم یان ئەستراخان. جارێکیان چوومە ڕیازان – شارێکی ناخۆش نییە، بەڵام چۆڵە، لە نیژنی نوڤگورود چۆڵترە. نیژنی شوێنێکی دڵگیرە. ئەستراخان خەمناکە. ئەستراخان لە کالمیکیاندا جمەی دێت، من ڕقم لەو خەڵکانەیە. ڕقم لە موردوفی و کالمیکی و فارس و ئەڵمانیان و هەموو ئەوانە دەبێتەوە، کە بیانی ڕەچەڵەکن. "

بەکاوەخۆ قسەی دەکرد، لە کەسێکی هەڤڕەئی خۆی دەگەڕا.

بیوتەری بەنا، بۆی سەندەوە: - ئەوانە بیانی ڕەچەڵەک نین، بەڵکو غەوارە وبێگانەن.

پیوتر، بە ڕاوێژێکی توند تەکەزی کردەوە:

- لە دەرێ لەدایک بوون، باوەڕیان بە مەسیح نییە، بەبێ مەسیح دەژین.

گریگوری، ڕووی گەشایەوە:

- چی دەڵێی بۆخۆت بیڵێ برادەر، من ڕووس نەژادانم خۆشدەوێن. ڕقم لە جوولەکەشە، لەوەتای هەم بیر لەوە دەکەمەوە کە خوای گەورە بۆچی بیانیانی دروستکردووە، تێناگەم. دەبێ حیکمەتی لەوە قووڵتری تیابێت کە من تێی بگەم..

یارۆی بەنا بە پەستیەوە گوتی:

- ڕەنگە حیکمەتێکی قووڵی تیابێ، بەڵام زۆرشت لەم دنیایەدا هەیە کە دەتوانین بەبێ ئەو حیکمەتەش ئەنجامی بدەین وبیکەین.

ئوسیپ، پاش ئەوەی گوێ لەو قسەوباسانە دەگرێت، ئەویش بە تەوسەوە و بەڕاوێژێکی توند دەڵێت: - بەڵێ، زۆر شت هەیە دەتوانین بەبێ ئەو حیکمەتەس بیکەین، بۆنموونە شتی وەکو ئەو قسانەی تۆ. بەڕاستی ئەوەی بۆتۆ پێویستە شەلاخکارییە!

ئوسیپ، زۆرجار خۆی ساغ ناکاتەوە، نازانێ بەلای کێدا دایدەکێشێ. هەندێجار وات دێت بە خەیاڵا، تای هەموو لایەک و هەموو شتێک دەگرێ، کەچی بڕێک جار وا دێتە بەرچاو لەهەموو شتێک بێزارە و هەموو کەسێک بەکەر دەزانێت.

ئاوڕی لای پیوتر وگریگوری و یفوموشکا دەداتەوە ودەڵێت: - ئێ، بەراز باوکینە، ئێوە!

ئیدی، هەموو بە نەبەدڵی بەدەمیەوە پێدەکەنن.

وەستام ڕۆژانە پێنج کۆپیکی بۆ نانخواردن دەدامێ، ئەمە پارەیەکی کەم بوو، بەشی نەدەکردم، ناچار زۆربەی کات بە برسێتی دەمامەوە. کرێکاران بەمەیان دەزانی، ئیدی بۆ فراقین و شێڤ دەعوەتیان دەکردم. قونتەراتچییەکانیان هەندێجار بۆ چا خواردنەوە، لەگەڵ خۆدا بۆ کافەکەیان دەبردم. منیش بێ هیچ شەرم و دوو دڵییەک دەعوەتەکەیانم قەبووڵ دەکرد. منیش کۆڕ و مەجلیسیانم پێخۆشبوو. گوێم لە گفتوگۆ ئارام و چیرۆکە سەیرەکانیان دەگرت. شارەزایی منیان لەمەڕ کتێبانی ئاینی، زۆر پێخۆش بوو. ئوسیپ چاوە شینەکانی بەجۆری تێدەبڕیم کەلە مەبەستی حاڵی نەدەبووم، دەیگوت: - ورگت پڕبووە لە کتێبان، ئینتەلات کردووە.

ئەوسا لەسەری دەڕۆیی:

- ئەم زانیاریانە لەبیر نەکەی ها، جوان ئەزبەریان بکە، ڕەنگە ڕۆژێ بێت بە کەڵکت بێن. کە گەورە بیت دەتوانی ببیت بە قەشە و، بە وەعزە ناسکەکانت، ئازاری خەڵک سووک بکەیت.. یان دەتوانی ببیت بە مشبر "مەبەستی مبشرە کە دەکاتە مژدەبەر "..

یارۆی بەنا، بە ڕاوێژێکی کز بۆی ڕاستدەکاتەوە:

- مبشر (مژدەبەر: قەشە یان ڕەبەنە، دەنێردرێ بۆ دەڤەرانی دوورە دەست، یان شار وبازێرۆکان تا ڕێنماییەکانی حەزرەتی مەسیح لە ناو خەڵکیدا بڵاوبکاتەوە)

ئوسیپ دەپرسێت:- چی؟

- بەوانە دەگوترێ مبشر، خۆ کەڕ نیت.

- باشە.. مبشر.. بۆ دژایەتی بیدعەتچیەکان. ڕەنگە بتوانی بچیتە ڕیزی هەرتوقی و بیدعەتچیەکانیشەوە – ئەمەش بۆخۆی کاسبیەکە و دەستکەوتیشی بۆ خاوەنەکەی تیا دەبێت. خۆ ئەگەر کەسێک زیرەک بێ و ئاوەزی خۆی بەکار بێنێ دەکارێت لەو ڕێگەیەوە نانێکی باش دەربێنێ.

گریگۆری گاڵتەی پێدێت. پیوتر، لەنێو ڕدێنە درێژەکەیەوە دەپرتێنێ:

- ئەدی جادووگەرەکانت بەلاوە چۆنن؟ ئەدی ئەوان دەسکەوتی باشیان نییە؟ هەموو خەڵکانی بێ دین شانسیان هەیە.

بەڵام ئوسیپ، خێرا قسەکەی پێدەبڕێت:

- جادووگەران زانانین- پێویستیان بە خوێنەواری و کتێبان نییە.

ئەوجا ئاوڕی لای من دەداتەوە:

- گوێ بگرە برادەر، لە گوندەکەی مەدا کوڕێکی زگورت هەبوو، ناوی توچینکوف بوو، تا حەزکەی گێژ و گێل بوو، گەمشۆیەک بوو لەو گۆڕەی، تەنیا باڵ و بێکەس بوو، لە هەرحەوت ئاسمانا تاقە ئەستێرەیەکی نەبوو، وەکو پووشەکەی بەربا وابوو – دەمێ لێرەبوو گاڤێ لەوێ بوو، نە کابرایەکی تەمەڵ بوو نە ئیشکەر و کاری. بە کورتییەکەی بە کەڵکی هیچ نەدەهات. ئیدی ژیان تەواو تەنگی پێ هەڵچنی، نەیدەزانی چی بکات، کاتێکمان زانی گوتیان چووە بۆ حەج. دوو ساڵێک گۆڕی گوم بوو. پاشان لەناکاوا پەیدا بووەوە. ڕەنگ وڕوویەکی وەبەر هاتبووەوە- قژی بەردابووەوەو بەشان و ملیا داڕژا بوو، کڵاوێکی بەلا تیلاکەی سەریەوە نابوو، چاکەتێکی کەتانی لەبەر بوو. لە بەیانیەوە تا ئێوارێ بە گوێیدا دەخوێندین: " خوا نەناسینە، بەراز باوکینە تۆبە بکەن! " خەڵکی لە هەوەڵەوە گوێیان پێنەدەدا، بەڵام ژنان کە هەمیشە جۆرە واز وازییەکیان لە دڵ و دەروونداپە، بەجارێ ڕوویان تێکرد، ئیدی بەرەبەرە بەختی کرایەوە. توچینکوف، دوای ماوەیەک ڕەنگ وڕوویەکی هەڵێنا، نان وئاوێک هەبوو پێی بژی، سەبارەت بە ژنانیش، ئەوە هەر مەپرسە..

یارۆی بەنا بە نیمچە تووڕەییەکەوە هەڵیدایێ: - نان وئاو هەموو شتێک نییە!

- ئەدی بە قەناعەتی تۆ چی، چییە؟

- کار، قسە وپەیڤان، تێگەیشتن و ویژدان.. شتە!

- ئەمانە قسەی ڕووتن، من لە قسە و ویژدان و ئەم شتانە بێزار بووم، قسەی دنیام لەلایە، چی لە قسەی ڕووت بکەم. هەزاری پولێکی قەڵب ناهێنێ.

پیوتر بە ڕاوێژێکی گڕەوە ئەوەی گوت.

گریگۆری بەبێدەنگی هەردوو چاوی داخست و بەدەم تەمەشاکردنی پەرداخەیەکەوە گوتی:

- ئێمە ئەم توچینکوفە دەناسین. بەخۆی نێوی دیمتری و بابی فاسیلی ناوە.

ئوسیپ، بۆ ئەوەی کۆتایی بە گەنگەشەکە بێنێ گوتی:

- حەزم لە گەنگەشە و موناقەشە نییە. هەر ویستم ئەو ڕێگایانە بە ماکسیمیچ نیشانبدەم کە دەتوانێ لە میانیانەوە بژێوی خۆی پەیدا بکات..

- هەندێ لەو ڕێگانە دەچنەوە بۆ زندان..

ئوسیپ، سەری ڕەزامەندی لەقاند وگوتی:

- زۆربەیان دەچنەوە بۆ زندان. زۆر کەمیان دەچنەوە سەر خواناسی. دەبێ بزانیت بە کامیانا دەڕۆیت..

هەمیشە گاڵتەی بە خەڵکانی پاکی وەک سپیکارەکە و بەنایەکە دەکرد، پێدەچوو ڕقیشی لێیان بێت، بەڵام ئەو هەستەی دەرنەدەبڕی. بە شێوەیەکی گشتی، زۆر زەحمەت بوو هەڵوێستی لەمەڕ خەڵکی بێتە زانین.

دەرهەق بە یفوموشکا، بە لوتف ومیرەبان بوو. تەختەبەستەکە بەشداری ئەو گەنگەشانەی نەدەکرد کە دەربارەی خوا و، دادپەروەری، مەزەب و ئولان و، خەمە بەشەرییەکان دەکران کە باس وگەنگەشەی ئەو بابەتانە لەلای هاوڕێکانی خۆشبوو.

یفوموشکا کورسییەکەی لەسەر لا دادەنا بۆ ئەوەی قەمووریەکەی پشتی بەرپشتی کورسییەکە نەکەوێت. چایەکەی قوم قوم دەخواردەوە. لەناکاوا گورج دەبووەوە، چاوی بەناو ژوورە پڕ دووکەڵەکەدا دەگێڕا. لەمیانی ژاوەژاوی دەنگەکانەوە گوێی هەڵدەخست، ئەوسا هەڵدەستایە سەرپێیان ولە ژوورەکە وەدەردەکەوت. ئەوە نیشانەی ئەوە بوو کە یەکێک لەخاوەن قەرزەکانی، خاوەن قەرزی زۆر بوون، لە دە کەس زۆرتر بوون، خۆی کردووە بە کافە و باڕەکەدا. بەو حیسابەی هەندێک لە خاوەن قەرزەکان بەنیازبوون، بە شەق قەرزەکانیان وەربگرنەوە، ئیدی ئەم وەستای تەختەبەستە هەمیشە حازر و ئامادە و لەسەر پێیان بوو.

- ئەمانە زۆر سەیرن، بەڕاستی خراپ تاقییم دەکەن، مایەی پێکەنینە. خۆ بەڕاستی حەزم دەکرد ئەگەر هەمبوایە، بێ قڕە وبڕە قەرزەکانیان بدەمەوە.

ئوسیپ، کە ئەو دەڕۆیی دەیبۆڵاند: - تفو لەو پشتە قەموورەت!

یفوموشکا، هەندێجار دادەنیشت و لە فکران ڕادەچوو، هیچی نەدەبینی، گوێی لەهیچ نەدەبوو، نێو چاوانی تێکدەنا، ڕوخسارە ڕەق وتەقەکەی دادەهێزرا، چاوە جوانەکانی دەکرانەوە. زۆرجار لێیان دەپرسی:- بیر لەچی دەکەیتەوە برادەر؟

- بیر لەوە دەکەمەوە کە ئەگەر دارا بوایەم، ژنێکی ژنانەم دەهێنا، ژنێکی خانەدان، بۆ نموونە کیژی کابرایەکی کۆلۆنێل. هەنگێ بزانە چەندم خۆشدەویست! براینە جارێک، لە گوندیدا ساپیتەیەکی تازەم بۆ خانووی کابرایەکی کۆلۆنێل دروستکرد..

پیوتر، دەیویست بیهاڕوژێنێت: - کیژێکی بێوەژنی هەبوو. ئەم چیرۆکە کۆنە، بیستوومانە!

بەڵام یفوموشکا، خۆی شلوێ نەکرد، بە ئارامی درێژەی بەقسەکەی خۆی دا، بەهەردوو دەستان، ئەژنۆکانی دەشێلان وبەخۆی و پشتە قەموورەکەیەوە، خۆی بۆ پاش و پێش ڕادەژەند:

- ئەم کیژە دەهاتە ناو باخچەکە، زۆر سپی و جوانکیلە بوو، لە ساپیتەکەوە تەمەشام دەکرد و لەدڵی خۆدا دەمگوت: شەڕ لەگەڵ هەتاودا دەکات، دنیا بەوەوە جوانە، بەبێ ئەو ناکاتە هیچ! خۆزگە باڵم دەبوو، لە شەقەی باڵم دەدا و وەکو کۆترێک لەبەرپێی ئەودا دەنیشتمەوە! چرۆ بوو،

چرۆیەکی کەسک لەسەر قاپێک کەرە! هاوڕێیان، هەرکەسێک تاقە شەوێک لەگەڵ خانمێکی وەهادا بژی، ئیدی بەو بێ هەر شەو بێ وڕۆژ نەبێتەوە.

پیوتر بەتووندی پرسی:- ئەدی نان چۆن پەیدا دەکەی؟

ئەو قسەیە بە هیچ جۆرێ کاری لە یفوموشکا نەکرد. گوتی:

- خودایا! نانی چی و پەیداکردنی چی؟ بەخۆی دەوڵەمەند بوو!

ئوسیپ پێکەنی: - ئەرێ یفوموشکا، تۆ کەنگێ واز لە ژن وباسی ژن دێنیت؟

یفوموشکا، تەنیا باسی ژنی دەکرد. لە کارکردنیشا کابرایەکی جدی نەبوو. هەندێجار بەپەلە و بەباشی کاری دەکرد. هەندێجاری دی خاو دەبووەوەو زۆر بە تەمەڵی چەکوشە دارینەکەی بەکار دەبرد و تەختە و دارەکانی بە جوانی نەدەدایە دەم یەکەوە. هەمیشە بۆنی زەیتی نەهەنگی لێدەهات، بەخۆیشی بۆنێکی تایبەتی هەبوو، بۆنێکی خۆش، لەبۆنی قەدی درەختی تازە بڕاو دەچوو.

قسەکردن دەگەڵ تەختەبەستەکەدا، سەبارەت بە هەر بابەتێک مایەی سەرنج بوو، زۆر خۆش نەبوو، بەڵام مایەی سەرنج بوو. وشەکانی هەمیشە شپرزە وشێواو بوون، زۆر زەحمەت بوو بزانی کابرا سوعبەت دەکات یان بە جدیەتی.

باسی دڵخوازی گریگوری شیشلین، باسی خوا بوو، کە زۆری خۆشدەویست و لەکانگای دڵەوە باوەڕی پێی بوو.

جارێک پێموت: - گریگۆری، دەزانی خەڵکانێک هەن باوەڕیان بە خوا نییە؟

سووکە پێکەنینێکی بۆکرد:- چۆن؟

- دەڵێن خوا نییە.

- ئا، بەڵێ، دەزانم.

وەکو یەکێک شتێکی نادیار لەخۆی دوور بخاتەوە، بەدەم دەست جووڵاندنەوە لەسەری ڕۆیی:

- شا داود گوتوویەتی: " خەڵکی گەوج لە دڵی خۆیدا دەڵێت خوا نییە "؟ تۆ تەمەشا بکە بزانە چۆن دنیاداری ئەو گەوجانەی لەناو بردووە. مرۆڤ، بەبێ خوا هەڵناکات، ناژی.

ئوسیپ، وەکو ئەوەی هاوڕەئی ئەوبێ گوتی:

- تۆ وەرە پیوتر لە ئیمان بە خوا، داماڵە – بزانە چۆن بە گژتا دێتەوەو ئەگەر دەسەڵاتی هەبێ دارکاریت دەکات!

شیشلین، ڕووی گرژ دەبوو، قامکە گەچاویەکانی بە ڕدێنی خۆیدا دێنا و، بەڕاوێژێکی ئەوی دەیگوت:

- خودا، لەهەموو بوونەوەرێکی زندوودا هەیە. ویژدان و ناخ بەخششی خودایە، سەرچاوەکەی خودایە.

- ئەدی خەتا وگوناح؟

- خەتا، زادە وبەرەنجامی کرێتی جەستەیە، سەرچاوەکەی شەیتانە. خەتا شتێکی دەرەکییە. کەسێک زۆر بیر لە خەتا نەکاتەوە خەتا وگوناح ناکات. ئەگەر بیر لە خەتا وگوناح نەکەیەوە، خەتا و گوناح ناکەیت. بیرکردنەوە لە خەتا گڵاوە، کاری شەیتانە. جەستە سەرچاوەی ئارەزوو و شەهوەتە.

یارۆی بەنا بە گومانەوە گوتی: - مەسەلەکە بە تەواوی وانییە..

- با، تەواو وایە. خواوەند خەتا نازانێ، بەشەریش لەسەر وێنە وشێوەی خودادا هات هاتووەتە دروستبوون، نموونەی خوایە، خەتا و گوناح لەلایەن شێوەوە لەلایەن جەستەوە ئەنجامدەدرێت، نموونە توانای خەتاکردنی نییە، نموونە دەکاتە ڕوح..

بزەیەکی سەرکەوتووانەی بۆ کرد، پیوتر لەبن لێوانەوە گوتی:

- پێموایە مەسەلەکە بە تەواوی وانییە..

ئوسیپ، بە بەناکەی گوت:

- هەر بە قسەکانی تۆدا، ئەوە دەردەکەوێت ئەگەر خەتا نەبێت، تۆبەش نابێت، کەسێک خەتا نەکات تۆبە لەچی بکات، کە تۆبەش نەبوو، ڕزگاری نابێت.

- ئەمە دروستە، " ئەگەر شەیتان لەبەرچاو نەمێنێ، خواش لە بیر و زەیندا نامێنێ "، وەکو پیران دەیڵێن..

شیشلین، کەلەسەر بادە نۆشی ڕانەهاتبوو، بە دوو پێک مەی سەرخۆش دەبوو. دەم وچاوی سوور دەبووەوە. چاوەکانی دەگەشانەوە، دەنگی خۆشتر و سازگارتر دەبوو:

- ئاە براینۆ، ژیانێکی خۆش دەژین – کارێکی کەم دەکەین، برسی نابین با شوکرانەی خوا بکەین! ژیانێکی جوان دەبەینەسەر!

دەستی بەگریانکرد، ڕوندک بە سەر گۆنا وڕدێنە ئاوریشمینەکەیا وەکو موروو دەدرەوشایەوە.

لە فرمێسکە شووشەییەکانی، لەوەی کە هەمیشە ستایشی ژیانی دەکرد، بێزار بووم، شوکرانە و ستایشەکانی ئەنکم بۆژیان زۆر لەمەی ئەم قەناعەتبەخشتر وسادەتربوون.

ئەم قسانە، جۆرە نیگەرانیەکی بەردەوام و ترسێکی گونگ وبەمژ ودوومانی لەلا دروست دەکردم. من کتێبی زۆرم دەربارەی کرێکاران خوێندبووەوە، بەڵام ئێستا هەستم دەکرد و زۆر چاک دەمزانی جیاوازییەکی زۆر لەنێوان کرێکارانی ناو کتێبان و کرێکاری واقیعیدا هەیە. کرێکارانی ناو کتێبان هەرهەموویان، بەچاک وخراپیانەوە، هەر هەموویان بونەوەر وگوراوی بێنەوابوون، نەزان و نەخوێنەواربوون، ڕێک بە پێچەوانەی کرێکاری زندوو و واقیعییەوە بوون. کرێکارانی ناو کتێبان بەدەگمەن باسی خوا وئۆل وکڵێسایان دەکرد، زیاتر باسی شتە دڵخوازەکانی خۆیان دەکرد، باسی ئەرز، باسی سەختی و دژواریەکانی ژیانیان دەکرد. هەروەها بە کەمی باسی ژنیان دەکرد، ئەگەر باسیشیان بکردبایە، بەم خراپیە باسیان نەدەکردن و ئامادەی هاوسۆزی بوون لەگەڵیاندا. ئافرەت بەلای پیاوی واقیعییەوە، ئەوزاری ڕابواردن بوو، دەبوا هەمیشە لە گەڵیا بەفێڵ و دەهۆ بی ونەیەڵیت بەسەرتا زاڵ بێت وژیانت هێندەی دی لێ تاڵ بکات. پیاوی ناو کتێبان، چ چاکیان چ خراپیان، یەکهاوی بوون، لەهەر گۆڕانێک بەدەر بوون، من ئەمەم بەدڵ نەبوو، پێم قەبووڵ نەبوو، بەڵام پیاوی ناو واقیع تێکەڵەیەکن لەچاکی و لە خراپی، مایەی سەرنجن. پیاوی واقیعی چەندیش گرێی دڵی خۆیت بۆبکاتەوە هێشتا هەر هەست دەکەیت، شتێکی نهێنی هەیە و نەهاتووەتە باسکرن، ئەم شت ونهێنییەی کە نەهاتوەتە باسکرن، بێگومان دەکاتە جەوهەری ئەو کەسە، دەکاتە ڕوحی ئەو کەسە.

من لەهەموو کرێکارانی ناو کتێباندا، پیوتری ناو چیرۆکی " کۆمەڵەی تەختەبەست "م بەدڵ بوو. دەمویست ئەم کتێبە بۆ هاوڕێکانم وەخوێنم، کتێبەکەم، لەگەڵ خۆدا بۆ کامپەکە برد. زۆرجار شەوان لەلای ئەم تاقمە کرێکارە یان ئەویان دەمامەوە، بە ڕۆژەوە ئەوەندە ماندوو دەبووم، تاقەتم نەبوو، بۆماڵ بڕۆمەوە.

وەختایەک گوتم کتێبێکم دەربارەی تەختەبەستان هەیە، هەرهەموویان، بەتایبەتی ئوسیپ کە کتێبەکەی لەدەستم وەرگرت، کەوتە هەڵدانەوەی بەرپەڕەکانی، بەدەم سەر لەقاندنەوە، کەلەسەری کەشیشان دەچوو، بە جۆرە گومانێکەوە گوتی:

- ئەم کتێبە دەڵێی دەربارەی ئێستای ئێمە نووسراوە! کێ نووسیویەتی، نەجیمزادەیەک؟ ئەها، منیش بیرم بۆئەوە دەچوو! خانەدان و فەرمانبەران لەهیچ شتێک ناپرینگێنەوە! ئەوەی خوا پێی ناخۆشە دەیکەن!

پیوتر گوتی:- تۆ بە ڕێزەوە باسی خوا ناکەی.

- گوێ مەدەیە، ئەو قسانەی من لەلای خوا ناکەنە هیچ، نیگەران مەبە، من وتۆ، ناتوانین وەکو پێویست خودا بناسین!

لەناکاوا، پەشۆکا، هەڵچوو، دنیای دایە بەر دەمرێژی جنێوان. لە ڕۆژێکا چەندین جار دووبارەی دەکردەوە: - ئەرێ ماکسیمیچ، شتێکمان بۆ ناخوێنیتەوە؟

کەلەکار دەبووینەوە، دەگەڕاینەوە بۆ کەمپەکە تا شێف بخۆین، دوای شێف، بیوتر دەگەڵ ئەردالیون و شیشلین و کوڕێکی بچکۆلەیا بەنێوی فوما دەهاتن بۆلامان. چرای ئەو کەپرەی کە کرێکارەکان لە ژێریا دەنووستن هەڵدەکراو دەستم بە خوێندنەوە دەکرد. ئەوان، بەبێدەنگی بێ ئەوەی کەس بجوڵێتەوە، یان ورتەی لێوەبێ گوێیان دەگرت، تا ئەردالیون بە هەڵچوونەوە هاواریدەکرد: - بەسە!

دەچێتە دەرەوە. گریگوری لەپێش هەموو ئەوانی دیکەوە دەخەوێ. لە سەرسامیا دەمی دادەچەقێنێ. یارۆی تەختەبەستیش وەکو ئەو دەمی دادەچەقێنێت. بەڵام پیوتر و ئوسیپ و فوما لە دەورم خڕ دەبنەوەو زۆر بەوردی گوێم لێدەگرن.

کە تەواو دەبم ئوسیپ یەکسەر چراکە دەکوژێنێتەوە. بە ئەستێرەکانا بۆمان بەدیار دەکەوێ کەکات هێشتا نیوەشەوە.

پیوتر لە تاریکیەکەوە دەپرسێت: - مەبەست لەم جۆرە کتێبە چییە؟ دژی کێیە؟

ئوسیپ، بەدەم داکەندنی پێڵاوەکانیەوە، دەڵێت: - وەختی خەوتن هاتووە.

فوما، لە گۆشەیەکا مت دەبێت.

پیوتر بە ڕژدی دووبارە دەکاتەوە: - دەڵێم ئەم کتێبە دژی کێیە؟

ئوسیپ، بەدەم ڕاخستنی جێگاکەیەوە، بەرسڤ دەداتەوە: - خۆیان دەزانن!

یارۆی بەنا دەڵێت:

- ئەگەر دژی باوەژنان نووسرابێ، مانای وایە هیچ مەبەست و ئامانجێکی نییە، ئەم جۆرە کتێبانە باوەژنان چاک ناکەن. خۆ ئەگەر دژی پیوتریش نووسرابێ، ئەوا هیچ مانایەکی تیانییە. ئەو باوەڕی بەوەیە کەلە چارەی نووسراوە. جارێک تاوانێکی کرد و ڕەهەنەی سیبریا کرا، ئەوە بەلای ئەوەوە سزایەکی دادپەروەرانە بوو. ئەم کتێبە لەو لایەنەوە هیچ یارمەتیەکی ئەو نادات و باری سووک ناکات.. مەحاڵە، وانییە؟

ئوسیپ وەڵامی نەدایەوە، بەنایەکە کۆتایی بە قسەکەی هێنا وگوتی:- ئەو نووسەرانە هەموو کاتێ بابەتیان نییە، ئیدی خۆیان لە کێشەی خەڵکانی دی هەڵدەقورتێنن. لە کۆڕ و مەجلیسی ژنان دەچن. دەی باشە، شەوباش، وەختی خەوتن هاتووە..

ماوەیەک لەناو دەرگاکەدا، کە تریفەی شینباوی مانگەکە ڕوناکی دەکردەوە، وەستا وئەوجا پرسی: - تۆ دەڵێی چی ئوسیپ گیان؟

ئوسیپ، بە ڕاوێژێکی خەواڵووەوە بەرسڤی دایەوە:- چی؟

- ئاە، باشە. بنوو.

شیشلین، لەکوێ دانیشتبوو، هەر لەوێدا ڕاکشا. " فوما " ش لەلای منەوە، لەسەر کۆمایەک پوش پاڵکەوت. هەموو گەڕەک نووست. لە دووری دوورەوە دەنگی شووتی قیتار و تەق وهۆڕی چەرخی قیتار دەهات. جۆرەها دەنگی پرخ وهۆڕ لەژێر کەپر و جەمەلۆنەکە بەرز بووەوە. زۆر پەست بووم: بەتەمای گەنگەشەیەکی جدی بووم، بەڵام هیچ گەنگەشەیەک چێنەبوو..

ئوسیپ، لەناکاوا و زۆر بە ئارامی و ڕوونی گوتی:

- برادەرینە زۆر گوێ بەو شتانە مەدەن. ئێوە هێشتا گەنجن. زۆرتان بەبەرەوە ماوە. بیرە تایبەتیەکانی خۆتان هەڵگرن بۆ ئایندە، هەر بیرێک کە دای دەهێنن، بەرانبەر بە دوو بیری خەڵکانی دیکەیە. فوما گیان خەوتوویت؟

فوما، بە گورجی بەرسڤی دایەوە:- نەخێر.

- هەردووکتان دەزانن بخوێننەوە، دەستبەرداری خوێندنەوە مەبن. بەڵام باوەڕ بە هەموو نووسراوێک مەکەن، ئەمانە ئەو شتانە چاپ و بڵاو دەکەنەوە کە خۆیان مەبەستیانە.

هەردوو لاقی لەسەر کۆما پووشەکەوە شۆڕ کردەوە، ڕووەولای مە دانەوییەوە و لەسەری ڕۆیی:

- کتێب – کتێب چییە؟ سەرچاوەی هەواڵە، وەکو یەکێک وایە بڵێت: تەمەشاکە، بڕوانە ئەمە لە پیاوێکی ئاسایی دەچێت، لە تەختەبەستێک دەچێت. پاشان بڵێت تەمەشا ئەمەش لە خانەدان ونەجیب زادەیەک دەچێت، وەکو ئەوەی لە خەڵکانی دی جیاواز بن. کتێب بەبێ ئامانج و مەبەست نایەتە نووسین. بۆ بەرگری لەم ئینسان یان ئەو ئینسان نووسراوە.

فوما، بلەز هەڵیدایە: - پیوتر زۆر چاکی کرد ئەو قۆنتەراتچییەی کوشت.

- قسەی وا بۆدەکەی؟ هیچ شتێک ئەوە نایەنێ مرۆڤێکی لەسەر بکوژرێ. دەزانم تۆ ڕقت لە گریگۆرییە، بەڵام پێویستە ئەو بیرە لە مێشکی خۆت دەربکەیت. کەسمان دەوڵەمەند نین. بۆ نموونە ئەمڕۆ من وەستام، سبەی دەبمەوە بە کرێکارێکی ئاسایی..

-من باسی تۆ ناکەم، هاپۆ ئوسیپ گیان.

- فەرق ناکات.

- تۆ پیاوێکی دادپەروەر و بە ئینسافیت.

ئوسیپ، قسەکانی بە فوما بڕی و گوتی:

- پەلە مەکە، من باسی ناوەڕۆکی کتێبەکەت بۆ دەکەم. کتێبێکی زۆر خراپە. نەجیمزادە و خانەدان جیان لە کرێکار، کرێکار جیان لە نەجیمزادە و خانەدان. تۆ تەمەشاکە – خانەدان و نەجیمزادە بوغزنن، شەڕانین، کرێکار لەوان باشتر نین. نەجیمزادە تووڕە و ترۆن، کرێکار مەیگوسار و ڕکۆنین. ئەمە نێوەڕۆکی چیرۆکەکەیە.. دەیەوێ پێمان بڵێت باشتر وایە پیاو سەری

خۆی کز بکات وخزمەتی ئاغای خۆی بکات: یانی ئاغا خۆی بداتەپاڵ کۆیلە و کۆیکە خۆی بداتە پاڵ ئاغا، هەردووکیان لەسەر یەک دەژین. من نکۆڵی لەوە ناکەم کە ژیان لە سایەی کۆیلایەتیدا ئارامترە. ئاغا و موڵکداران، کرێکاری بە قوەت و مێشک پووتیان دەوێ، قازانجیان لەوەدایە. مننزیکەی چل دانە ساڵ لەژێر نیری موڵکدارانا ژیاوم، ئەزموونێکی زۆرم پەیدا کردووە.

هەستم دەکرد ئەمە هەمان بیرکردنەوەی پیوتەرە کە سەری کابرای بڕی بوو، هەستم بە جۆرە نیگەرانیەک دەکرد کە هزر وبیرەکانی ئوسیپ، دەگەڵ هەمان بیرکردنەوەو هزرینی ئەو پیرەمێرە تاوانکارەدا تێکی دەکردەوە.

ئوسیپ، دەستی خستە سەر لاقم، درێژەی بە قسەکانی دا وگوتی:

- دەبێ توانای تێگەیشتن و درککردنی مانای ئەو شتەت هەبێ کەلەم کتێبە و کتێبانی دیدا نووسراوە. کەس، هیچ کارێک لەخۆڕایی و بەبێ مەبەست ناکات، تەنانەت ئەگەر مەبەستەکەشی بشارێتەوە، هەر مەبەست و ئامانجێکی ژێراوژێری هەیە. نووسینی کتێبش بەبێ مەبەست نییە، ئەم کتێبانەی زەینت دەشێوێنێت. هەموو شتێک ئەقڵ و ئاوەزی دەوێت، بیرکردنەوەی دەوێت، تەنانەت داربڕینەوەو پێڵاو دروستکردنیش ئاوەزی دەوێت..

ماوەیەکی زۆر لەسەر قسان بەردەوام بوو، بەدەم قسانەوە جارێ پاڵدەکەوت و جارێ ڕادەپەڕی تا قسەکانی بەناو بێدەنگی و تاریکیەکەدا تۆو بدات:

- دەڵێن جیاوازییەکی گەورە لە نێوان موڵکدار وکرێکاردا هەیە. ئەمە ڕاست نییە. هەموومان وەکو یەکین، بەڵام ئەو لە لوتکەدایە من لە بنار. موڵکدار و ئەربابان بەزمانی کتێبان دەئاخفن، من بەزمانیماڵنج، پاشەڵی ئەو لەهی من سپی ترە، گەلۆ ئەمەیە جیاوازیەکانی نێوان ئێمە. براینۆ وەختی ئەوە هاتووە کە سیستەمێکی تازە لەم دنیایەدا بەرپا بکرێت، ئەم کتێبانە تووڕ بدەن، وەختی ئەوە هاتووە، هەرکەسێک ئەم پرسیارە لەخۆی بکات: من کێم؟ هەڵبەتە مرۆڤم. ئەدی ئەو کێیە. جیاوازیەکەمان لە چیدایە؟ ئەویش بەشەرێکە وەکو من. باشە خوا بە دوو پێوەری جیاواز مامەڵە لەگەڵ بەشەردا دەکات؟ نەخێر هەموومان لە نوڕینی ژیان و خوادا یەکسانین..

ئەنجام، سپێدە زوو، وەختایەک مرواری ستێران ئاوابوون، ئوسیپ ڕووی کردە من و گوتی:

- ئەرێ زۆرم نەڕێسا؟ ئەمشەو باسی زۆر شتم کرد، قەت ئەوەندە سوێرە قسە نەبووم. هاوڕێیان قسەکانم بەهەند وەرمەگرن – بۆیە ئەوەندەم ڕێسا چونکە خەوم زڕابوو. پیاو کە پاڵدەکەوێ و خەوی دەزڕێ، جۆرەها حیکایەت بۆخۆی دادێنێ: ڕۆژێ لە ڕۆژان، عەیامێ بەو عەیام چێڵێک هەبوو، کێڵگە و مەزرایانی بەجێهێشت، ڕووی کردە هەردە و باسکان، لەم مەزرا بۆ ئەو مەزرا، ژیانی بەسەر برد، ئەنجام نەخۆش کەوت و مردار بووەوە، بۆگەنی کرد و وشک بووەوە. مانای

ئەم چیرۆکە چییە؟ هیچ مانایەکی تیانییە. دەیباشە با بنووین، دەبێ دوای تۆزێکی دی لە خەو ڕابین.

(٢١)

ئوسیپ، لەبەرچاوم، ڕێک وەکو یاکوفی توونچی، بەڕادەیەک گەورە بوو، کە هیچ مرۆڤێکی دیکەم بەو گەورەییە نەدەبینی. زۆر خاڵی هاوبەش لەنێوان ئەم دووانەدا هەبوو، بەڵام لەهەمان کاتدا بابام و پیوتر فاسیلیڤی دیندار و سموری ئاشپەزیشی وەبیر هێنامەوە، هەرچەندە هەموو ئەوانەی وەبیر دێنامەوە، خۆیشی سات بەسات زیاتر لە هزر ودڵما دەچەسپی و جێی خۆی دەکردەوە. هەڵبەتە دوو شێوازی بیرکردنەوەی هەبوو: بەڕۆژەوەو بەدەم کاری ڕۆژانەوە بیرکردنەوەی زۆر سادەتر و خێراتر و ڕوونتر و پراکتیکی تر بوو لەبیرکردنەوەی شەوانی، بەتایبەتی کە خەوی دەزڕا، یان لە ئێواران کەبە دوو قۆڵی دەچووین بۆ شار تا سەردانی ژنێکی خزمی بکات، کە کارگی دەفرۆشت. شەوان ڕاوبۆچوونی تایبەتی هەبوو. لەهەموو لایەکەوە تیشکی دەهاوێشت، وەکو شەوقی چرا، بەڵام من لایەنە دروستەکانیم پێ جیا نەدەکرایەوە، یان نەمدەزانی خۆی کام لایەنەیانی پتر بەدڵ بوو.

وام وێنا دەکرد، لەهەموو ئەو پیاوانە زیرەکترە کەتا نها دیتبوومن، ئیدی زۆر بەدەوریا دەهاتم و خۆم تێی هەڵدەسوو، وەکو چۆن ئەوەم لەگەڵ یاکوفی توونچیدا دەکرد، دەمویست ئەم پیاوە بناسم و لێی حاڵی ببم، کەچی ئەو خۆی دوور دەگرت و خۆی لێدەدزیمەوە. چۆن پەی بە حەقیقەتی ئەو پیاوە بەرم؟ چ دیوێکی بە دیوی ڕاستەقینەی ئەو بزانم؟

قسەیەکی خۆیم بیرکەوتەوە کە جارێک پێی گوتم:

- مێشکت بخەکار تا بمناسیت، دەی هەوڵی ئەوە بدە!

زۆر بەخۆما شکامەوە، غرووری بریندار کردم، بەڵام ئەو شتە لە غروور وکبریا باڵاتر بوو. من زۆرم مەبەست بوو کەلەو پیرەمێردە تێبگەم و بیناسم.

وێڕای هەموو چاو وڕاوەکانی، کەسێکی سەنگین وبە ویقار بوو. وام بە خەیاڵدا دەهات کەئەگەر سەد ساڵی دیکەش بژی، هەر بەو دەقە دەمێنێتەوەو بەهیچ جۆرێ ناگۆڕێت و نابێت بە یەکێک لەو خەڵکانەی زۆر بلەز و بەشیوەیەکی سەیر دەگۆڕێن. کاتی خۆی هەمان باری سەرنجم سەبارەت بە " پیوتر فاسیلیف " ش هەبوو، بەڵام شتێکی ئەوتۆم تیا بەدی نەکرد کەمایەی شادی بێت. سەنگینی و ویقاری ئوسیپ، جۆرێکی دی بوو، سەرنجڕاکێش تر بوو.

بێ باری بەشەری، هەلپەرستی خەڵکی ، بەردەوام دەچوو بە چاوما، کوێری دەکردم، هەروەها، بەرزبوونەوەی لەناکاوی خەڵکی لە پۆستێکەوە بۆ پۆستێکی دی زۆری پەست دەکردم، چەند بیرم لە هۆی ئەمە دەکردەوە، نەدەگەییمە هیچ ئەنجامگیرییەک و بەرەبەرە خۆشەویستیم بەرانبەر بە خەڵکی دەیدایە کزی.

ڕۆژێک هەوڵی مانگی تەمووز بوو، عەرەبانەیەکی شەق وشڕ خۆی کرد بەو مەیدانەدا کە کارمان تیا دەکرد، مەیتەرەوانە سەرخۆشەکە لەپێشەوە ڕۆنیشتبوو، سەری کۆت بوو، دەم و پلی هەر خوێن بوو، بەسەر ڕدێنیا دەڕژا. گریگۆری شیشلین لەسەر کورسیەکەی دواوە ڕۆنیشتبوو، فوول سەرخۆش بوو، کچێکی قەڵەوی سەر گۆنا ئاڵ گرتبووی، کیژێ کڵاوێکی حەسیری لەسەر نابوو، قەراخەکانی بە نەوار و ئۆیەیەکی سوور و چەند موورویەکی گێلاس ئاسا، ڕازابووەوە، جووتێ نەعلی لە پێیە ڕووتەکانی کردبوو. لەگەڵ هەر تاسەیەکی عەرەبانەکەدا بەلادا دەهات و چەترەکەی دەستی هەڵدەبڕی، بەدەم پێکەنینەوە هاواریدەکرد:

- های، شەیتانینە! ئەوەتا کامپەکە داخراوە، کامپ نەماوە. کەچی بە تۆبزی بۆ کامپەکەم دێنن!

گریگۆری، بەلارەلار لە عەرەبانەکە دابەزی. لە ئەرزەکە دانیشت، بەدەم ڕوندک ڕشتنەوە گوتی:

- ئەوەتام، کەوتوومەتە سەر چۆکان – تاوانێکی گەورەم کردووە! بیرم لە هەموو شتێک کردووەتەوەو تاوانم کردووە – ئەوەتام! یفوموشکا دەڵێت: گریگۆری، گریگۆری، ئەو دەڵێت.. ڕاستیش دەکات، بەڵام.. بمبوورن! دەمەوێ هەمووتان دەعوەت بکەم. ئەوەی ئەو دەیڵێت ڕاستە: ئێمە یەک جار دەژین.. مەحاڵە لەجارێ زیاتر بژین..

کچەی تاین بەدەم قاقای پێکەنینەوە، هەر هەڵدەبەزییەوە و دەهات و دەچوو، نەعلەکانی ون کردبوو، عەرەبانچیەکە هاواری دەکرد:- دەی با بڕۆین! دەی – ئەسپەکەم پێ کۆنترۆڵ ناکرێ!

لەوە دەچوو ئەسپەکە، کە زۆر لەڕ و لاواز بوو و کەف لالغاوەی گرتبوو، لە ئەرزەکەدا چەقی بێت، دیمەنەکە بەگشتی مایەی پێکەنین و گاڵتەجاڕی بوو. کرێکارەکانی گریگۆری تەمەشای وەستاکەیان و خانمەکەیان و عەرەبانچیەکەیان دەکرد و پێدەکەنین.

تاقەکەسێک کە پێنەکەنی فوما بوو. فوما لەلای منەوە و لە ڕاڕەوی کۆگاکەدا وەستابوو و لەبن لێوانەوە دەیگوت:

- ئەنجام، ئەو بەرازە بەڕەڵڵا بوو! لەکاتێکا لە گوندی ژنێکی زۆر جوان و شەنگولی هەیە!

عەرەبانچیەکە داوای لێدەکردن کە بڕۆن. ئافرەتەکە لە عەرەبانەکە دابەزی، گریگۆری لەدووی خۆی ڕاکێشا و لەبەر پێی خۆیدا پاڵی خست، چەترەکەی بەرز کردەوەو هاواریکرد:

- ئێمە دەڕۆین!

کرێکارەکان لەسەر داوای فوما کەوتنەوە کار، فوما زۆری پێ ناخۆشبوو کە گریگۆری بەوجۆرە خۆی کردبوو بە گەپجاڕ. ئیدی هەندێک قسەی دۆستانەیان سەبارەت بە وەستاکەیان کرد، لەوەش دەچوو ژێراوژێر بەغیلی پێ بەرن.

فوما، لەبن لێوانەوە گوتی:

- بەخۆیشی دەڵێت وەستا. هەمووی بخەیە سەریەک یەک هەیڤی دیکەیە، کارەکەمان تەواو دەکەین و بۆ گوندەکەمان دەگەڕێینەوە، بەڵام خۆی نەگرت و نەیتوانی چاوەڕوان بکات..

منیش لەلای خۆمەوە لە گریگۆری پەست بووم. لەوە دەچوو ئەو کیژە قردێلە بەسەرە، لەگەڵیا نەگونجێت و ناکۆک بێ! زۆرجار دەمپرسی بۆچی گریگۆری شیشلین وەستا بێ و فوما توچکوف کرێکارێکی سادە بێت.

فوما، کەسێکی تۆکمە و بەداروبار، قژ زەردی قژ لوول، کەپوو دەندووکە دالاشی، چاو کەوەیی چاوگەش، دەم وچاو خڕبوو. لە جووتیاران نەدەچوو، خۆ ئەگەر جلێکی هەندێک شایستە وجوانی لەبەر بکردایە، خەڵکی وایاندەزانی کوڕە بازرگانێکی دەوڵەمەندە. کوڕێکی بەد مگێز، کەم دوو، واقیعبین بوو. بەحوکمی ئەوەی خوێندنەوە و نووسین بەڵەد بوو، ئیدی کاری ژمێریاری وسەرفیاتی بۆ قونتەراتچییەکەی دەکرد. دەیتوانی کارێکی وەهابکات کە کرێکارەکانی هاوڕێی دەستبەکار بن، کرێکارەکان بەقسەیان دەکرد، فوما، ئەو کارەی بۆ قونتەراتچیەکەی دەکرد، هەرچەندە ئەو هیچ لوتفێکی بەرانبەری نەبوو.

بە هێمنی دەیگوت:- من ناتوانم لەیەک دەورەی ژیاندا فریای هەموو شتێک بکەوم.

ڕقی لە کتێبان بوو:

- هەموو شتێک چاپ دەکرێ. فەرموون.. ئەگەر بتانەوێ دەتوانم هەرئێستا چیرۆکێکتان بۆ دابنەم – هیچ زەحمەتێکی تیانییە..

زۆر بەوردی گوێی لەهەموو شتێک دەگرت، هەرچیەک بگوترابا گوێی لێدەگرت، ئەگەر شتێک سەرەنجی ڕاکێشابا، هەوڵی دەدا بچێتە بنج وبناوانی، پاشان ئەنجامگیری بۆ دەکرد و بەپێوەر و پێوانەی خۆی هەڵیدەسەنگاند.

جاریک بە فومام گوت، هەقە ببیت بە قونتەراتچی، بە ساردی بەرسڤی دامەوە:

- ئەگەر لە هەوەڵەوە هەزار ڕۆبڵێکم هەبوایە، خراپ نەبوو. بەڵام تۆ هەمیشە نیگەرانی ئەوە بێ چۆن بەپارەیەکی کەم کاروباری ژمارەیەک کرێکار بەرێوە بەری – فایدەی چییە؟ نەخێر، چاوەڕوان دەکەم تا دەرفەتێکی گونجاوم بۆ هەڵدەکەوێ، هەنگێ خۆ دەگەیەنمە دێرێک لە ئورانکا. من کابرایەکی قۆزم، ئێ بەڵکو بێوەژنی بازرگانێک حەزم لێبکات. ئەو شتانە ڕوودەدەن. گەنجێکی خەڵکی سیرگاتشی، زەماوەندێکی لەو بابەتەی بە نەسیب بوو، لەماوەی دوو ساڵدا ئاواتەکانی هاتەدی، کچێکی خەڵکی شاری خواست، کە کوڕە ئیکۆنان بۆ ئەم ماڵ و ئەوماڵ دەبات، کچە دەیبینێ و حەزی لێدەکات..

ئەوەنەخشە وبەرنامەی بوو. زۆر چیرۆکانی دەربارەی پیاوانێک بیستبوو کەلە ڕێگەی ڕەبەناتی دێرانەوە، گەیی بوونە ژیانی خۆش. زۆر ڕقم لەو چیرۆکانە بوو،شێوازی هزرینی فومام بە دڵ نەبوو، بەڵام دڵنیابووم کە درەنگ یان زوو، پەنا وەبەر دێرێک هەر دەبات.

فوما، لەگەڵ کردنەوەی کامپەکەدا بوو بە بۆی لە کافەیەکدا، ئەمە بوو بەمایەی سەرسامی هەمووان. ناتوانم بە شێوەیەکی بنجبڕ بێژم کە ئەم کارەی هاوڕێکانی حەپەساند، بەڵام گاڵتەیان پێدەکرد. کەلە ڕۆژانی یەک شەمموان یان جەژناندا بیانویستبا بڕۆن چایەک بخۆنەوە، لەبەینی خۆیاندا و بە پێکەنینەوە دەیانگوت: - بابڕۆین بۆلای فوما، با دوو پوولی دەست بکەوێ!

کە دەگەیینە کافە، بە کەش وفشەوە بانگیان دەکرد:

- ئەهای گارسۆن – تۆ، قژ لوول – وەرە بۆ ئێرە!

دەچوو بۆ لایان، سەری بەرز دەگرت و، دەیپرسی:- چیتان دەوێ؟

- چییە هاوڕێ کۆنەکانت ناناسیتەوە؟

- من زۆر سەرقاڵم..

دەیزانی هاوڕێکانی پێی ڕادەبوێرن وگەرەکیانە تووڕەی بکەن، بەسەبر وبێزارییەوە تەمەشای دەکردن، ڕوخساری گرژ لە تۆوایە دەیەوێ بڵێت:- باشە، خێرا بێژن چیتان دەوێ..

ئیدی ماوەیەکی زۆر، سەریان بەسەر کیسەی پارەکانیاندا شۆڕ دەکردەوەو دەیانگوت:

- وادیارە بەخشیشت دەوێ!

ئەوجا لە کافەکە وەدەر دەکەوتن بەبێئەوەی تاقە کوپیکێکی وێدەن.

لە فومام پرسی، باشە بۆ بوویت بە بۆی، ئەدی تۆ بەتەما نەبووی ببیت بە ڕەبەن. بەرسڤی دایەوە:

- هەرگیز لە نەخشە و بەرنامەما نەبووە ببم بە ڕەبەن. بەتەماش نیم ماوەیەکی زۆر لە کاری بۆیمانیدا بمێنمەوە..

دوای چوارساڵ لە تساریتسین دا دیتمەوە، لە کافەیەکا پێشخزمەت و شاگرد بوو، پاشان لە ڕۆژنامەیەکدا خوێندمەوە کە فوما توچکوف بۆ دزی چووەتە سەر ماڵێک و گیراوەو خراوەتە زندانەوە.

چیرۆکی ئەردالیونی بەناش زۆر کاری تێکردم، ئەم پیاوە باشترین و بەتەمەنترین کرێکاری گروپەکەی پیوتر بوو. پیاوێکی ڕووخۆشی ڕدێن ڕەش، لەتەمەنی چل ساڵیدا بوو، لەدڵی خۆدا دەمپرسی چۆن، لەدڵی خۆدا دەمپرسی بۆچی دەبێ پیوتر لەجیاتی ئەو وەستا بێ. زۆر بەکەمی

دەیخواردەوە، ئەگەر بشیخواردباوە بەدمەست و سەرخۆش نەدەبوو. لە کارەکەی خۆیا دەست ڕەنگین بوو، لە کارکرنا بێ غەل وغەش بوو، کەرپووچان لە دەستیا وەکو پۆلە کۆتران دەفڕین. پیوتری ڕوو گرژی، دەغەزار لەچاو ئەوا نەیدەکردە هیچ. زۆر حەزی لەم قسەیە بوو:

- من خانووی کەرپووچ بۆ خەڵکی دروست دەکەم، تا کفنی دارین بۆخۆم دروست بکەم.

ئەردالیون، بەدەم دانانی کەرپووچانەوە هاواری دەکرد:

- دەی کوڕینە، لەڕای شکۆی خوادا یارمەتیم بدەن!

بۆی دەگێڕانەوە کەبە تەمایە بەهاری داهاتوو بۆ تومسک بڕوات کە زاواکەی لەوێ بونیاتنانی کڵێسایەکی بە قونتەرات گرتووە و بەڵێنی بەم داوە بیکات بە سەرۆکی کرێکارەکان. گوتی:

- هەموو شتێکم یەکلایی کردووەتەوە. بونیاتنانی کڵێسان، ئەم کارەم پێخۆشە!

ئاوڕی لای منی دایەوە:

- تۆش لەگەڵما وەرە، ژیان لە سیبریا بۆ خەڵکی خوێنەوار زۆر خۆشە، خوێنەوار لەوێ بە قەدرە و کرێی چاکی دەدەنێ.

قابیل بووم کە بچم، ئەردالیون لە کەیفان هاواریکرد: - زۆرچاکە! خۆ بە جدیتە، گاڵتە ناکەی.

ڕەفتاری لە هەنبەر پیوتر وگریگۆری دۆستانە بوو، جۆرە باڵا دەستیەکی پێوە دیاربوو، وەکو ڕەفتاری گەوران لەگەڵ منداڵاندا وابوو، ڕووی کردە ئوسیپ وگوتی:

- ئەم فەخر فرۆشانە ناکەی! هەرچیەکیان بەمێشکا بێت بەیەکی دەڵێن، لەو وەرەقبازانە دەچن، کە دەستەکانیان نیشانی یەک دەدەن و ئەم بەو دەڵێ تەمەشا ئەم دەستە جوانە، ئەو بەم دەڵێ، بردنەوەم مسۆگەرە! ئەوەیە دەست!

ئوسیپ وەڵامێکی گونگی دایەوە:

- چ قەیدیە؟ فەخرفرۆشی تەبعێکی بەشەرییە. هەموو کچان لە ڕێکردنا ناز وفەخر فرۆشی دەکەن..

ئەردالیون، بە پەشۆکاوییەوە گوتی:

- ئەمان دەڵێن خوا لێرەیە و، کەچی خوا لەوێیە، ئیش وکاریان پارە کۆکردنەوەیە.

- ناتوانی بۆمی بسەلمێنی کە گریگۆری پارە کۆدەکاتەوە.

- من باسی ئەوی دی دەکەم. بۆچی سەری خۆی هەڵناگرێ و ناچێ بۆ لێرەواران و دەشت دەران ولەوێندەر لەگەڵ خوادا بژی، خودایا، من لەهەموو شتێکی ئێرە بێزار بووم. هەرکە بەهارهات دەڕۆم، بۆ سیبریا دەڕۆم..

کرێکارەکانی دی دەیانگوت، بەغیلی بە ئەردالیون دەبەن.

- ئەگەر زاوایەکی وەکو زاواکەی تۆمان هەبوایە، نەک بۆ سیبریا بۆ بنی دنیاش دەچووین.

ئەردالیون، لەناکاوا دیار نەما، ڕۆژی یەک شەممە کامپەکەی بەجێهێشت، سێ دانە ڕۆژ بوورین و کەسمان نەمانزانی چی بەسەرهات، کێوە چوو.

ئیدی هەرکەسە ومەزەندەیەکی ترسامێزی لێدەدا:

- تۆ بڵێی یەکێک لە پەنایەکەوە کوشتبێتی؟

- لەگینە چووبێ بۆ مەلە و خنکابێ.

ئەنجام یفوموشکا هات و بە جۆرە شەرمەزارییەکەوە گوتی:

- ئەردالیون، خۆی لە شەرابا نقوم کردووە.

پیوتر، بە گومانەوە هاواریکرد:- درۆیە!

- خەریکی خواردنەوەیە، خەریکی مەیگوساریە، خەریکی جگەرەکێشانە، دەڵێی ژنەکەی مردووە..

- ماوەیەکی زۆری بە بێوەپیاوی بەسەر بردووە. لەکوێیە؟

پیوتر، بە تووڕەیی چوو بە فریای ئەردالیونەوە، بەڵام جەزرەبەیەکی بەدەستی وی خوارد.

ئوسیپ، لێوی گەست، هەر دوودەستی لە گیرفانی ناو گوتی:

- بەخۆم دەچم تا بزانم مەسەلە چییە. پیاوێکی باشە، لە بنەماڵەیەکی باش وخانەدانە.

لەگەڵی چووم. ئوسیپ بەدەم ڕێگاوە وگوتی:

- تەمەشای ئەم ڕۆژ وڕۆژگارە بکە. پیاوێک بەهەموو حورمەت و ڕێزداریەوە دەژی، کەچی لەناکاوا کلکی لێ هەڵدەبڕێ و دەکەوێت بەسەر کۆمایەک پۆخڵەواتا. ماکسیمیچ، چاو بکەوە، دەرس و عیبرەت لەمەوە وەربگرە!

گەیینە، یەکێک لە هەرزانترین قەحپەخانەکانی " شاری کاباریەکانی کونافینو " تووشی پیرەژنێکی سلۆک بووین. ئوسیپ چەند وشەیەکی بە گوێیدا چپاند، بردینی بۆ ژوورێکی چکۆلەی

بەتاڵی تاریکی پیس، هەزار خۆزگەی بە تەویلە. ژنێکی قەڵەو لەسەر قەرەوێڵەیەکی گەڕۆک، بەدەم خەوەوە تلی دەدا. پیرەژن کێشای بە سمت و کەفەڵیا وگوتی:

- هەستە، گوێت لێیە؟ بچۆ دەرێ هەی نێرە قورباقە!

ژنە بەترسەوە ڕاپەڕی، دەم وچاوی هەڵگوفت و هاواریکرد:

- چییە، چی قەوماوە، کێ لێرەیە؟

ئوسیپ بە ویقارەوە گوتی: - پۆلیسی نهێنی هاتوون.

ژنەی تاین بە هانکەهانک خۆی دەرباز کرد، ئوسیپ لە دواوە تفێکی لێکرد، ئەوجا گوتی:- ئەوەندەی لە پۆلیسی نهێنی دەترسن، لەخودی شەیتان ناترسن..

پیرەژنەکە ئاوێنەیەکی بچووکی، کەبە دیوارەکەوە هەڵواسرابوو لابرد، پارچە مقەبایەکی هەڵدایەوە: - تەمەشایەک بکە. ئەوە خۆیەتی؟

ئوسیپ، لە کونەکەوە تەمەشایەکی کرد.

- ئەوەیە خۆیەتی، ئەو کیژە دەربکە..

منیش تەمەشایەکم کرد. چرایەک لە قەراخ پەنجەرەیەکدا کەهەر دوو تاکە دارینەکەی داخرابوو، دەسووتا، ژوورەکە زۆر بچووک و پیس بوو، لە ژوورەکەی ئێمە دەچوو. کیژێکی تاتاری چاو چەپ وخێل، بە ڕووت وقووتی لەلای چراکەوە دانیشتبوو و ژێرکراسەکەی دەدووریەوە. لەودیو کیژەکەوە ڕوخساری ئاوساوی ئەردالیون کە نابوویە سەر دوو سەرین دیاربوو. ڕدێنە ڕەشە وشکەکەی بەهەموو لایەکا گف بووبووەوە. کیژە تاتاریەکە ڕاچڵەکی، بەژێر کراسەکەی ناوگەڵی داپۆشی، بەلای قەرەوێڵەکەدا تێپەڕی و لەناکاوا هاتە ژوورەکەی مە. ئوسیپ تەمەشایەکی کرد و دووبارە تفێکی کرد:

- تفۆ لە چارەت هەی سۆزانی بێ ئابڕوو!

بە دەم پێکەنینەوەو بە ڕاوێژێکی شکاوەوە گوتی: - تۆ پیرەمێرێکی گەوجی!

"ئوسیپ" ش پێکەنی وپەنجەی لێڕاوەشاند.

خۆمان بە ژوورە بچووک و پیسەکەی کیژە تاتاریەکەدا کرد، پیرەمێر لەلای پێی ئەردالیونەوە ڕۆنیشت. ماوەیەکی زۆر هەوڵی لەگەڵا دا کە بێداری بکاتەوە، کەچی ئەردالیون لەبن لێوانەوە دەیگوت: - ئۆە، چاکە.. کەمێک سەبر بکە، ئەوسا دەڕۆین..

ئاخری بێدار بووەوە، حایر و حەپەساو چاوی بڕییە من و ئوسیپ، ئەوسا چاوە ئاوساوەکانی نووقاندن و لەبن لێوانەوە گوتی: - ئێ؟

ئوسیپ، بە ئارامی و بێهیچ سەرزەنشتێک پرسی:- چی بووە؟

ئەردالیون، بەدەم کۆکە کۆکێکی توونددەوە گوتی:- سەرم ون کردووە.

- چۆن؟

- بەوپەڕی ئاسانی..

- وادیارە ڕەوشت خراپە.

- دەزانم..

ئەردالیون، بوتڵێکی کراوەی ڤودگای لەسەر مێزەکە هەڵگرت وکەوتە هەڵقوڕاندنی، ئەوسا خوڵکی ئوسیپی کرد: - قومێک ناخۆیتەوە؟ هەقە لێرەدا خواردنش هەبێ..

پیرەمێر قومێکی خواردەوە، خەم دایگرت، بەکاوەخۆ کەوتە داکرماندنی گوێچکە نانێک، ئەردالیون، کەوتە چەنەبازی:

- دەبینی.. بووم بە هاوڕێی ئەم کیژە تاتاریە. یفوموشکا ئەمەی پێکردم. گوتی کچۆڵەیەکە.. هەتیوە خەڵکی کازیموفە – حەزی کردووە بچێت بۆ کامپەکە.

لە دیوارەکەوە گوێمان لە هەندێ قسەی بێ سەروبەر وسەروگوێ شکاو بوو:

- تاتاریەکە باشترە! لە فرِوجێکی چکۆلە دەچێت. پیرەمێرەکە وەدەردەنێ. خۆ باوکت نییە.

ئەردالیون، ڕوانیە دیوارەکە، لەبن لێوانەوە گوتی: - ئەوەتا لەوێندەرە..

ئوسیپ گوتی:- دیتم.

ئەردالیون، ئاوڕی لای منی دایەوە: - بزانە چم بەخۆ کرد برا..

چاوەڕوانم دەکرد ئوسیپ بکەوێتە سەرزەنشتی ئەردالیون، یان ئامۆژگاری کردنی، کە تاوانکاران پێویستە تۆبە بکەن. بەڵام هیچ یەکێک لەوانە ڕوویان نەدا. لەوێ شانبەشانی یەکدی دانیشتن و بە ئارامی قسەیان دەکرد. بوونیان لەوێ، لەو ژووره چکۆلە تاریک وپیسەدا، مایەی خەمباری بوو. کیژە تاتاریەکە، لە کونی دیوارەکەوە، بە ڕاوێژێکی ڕووسی تێکشکاو هەر قسەی دەکرد، بەڵام ئەمان فەرامۆشیان کرد. ئوسیپ، ماسیەکی وشکەوەبووی لەسەر مێزەکە هەڵگرت و کیشای بە پێڵاوەکەیدا وکەوتە پاککردنی. پرسی: - هەموو پارەکەت بە فیرِۆ دا؟

- تۆزێکیم بە قەرز داوە بە پیوتر.

- پێویستە بە زووترین کات بۆ تومسک بڕۆیت. ئێستا دەتوانی بڕۆیت؟

- سەبارەت بە تومسک زۆر دڵنیانیم.

- بۆچی، پەشیمان بوویتەوە؟

- ئەگەر خزمەکانم دەعوەتیان نەکردبام..

- چی؟

- خوشکەکەم و مێردەکەی..

- ئێ؟

- خۆش نییە پیاو لای خزم کاربکات.

- خاوەن کار هەموویان وەکو یەکن، چ خزم بن چ بێگانە.

- وێڕای ئەوەش..

لەوێ دانیشتن، زۆر دۆستانەو بە سەنگینی قسەیان دەکرد، کیژە تاتاریەکە بێدەنگ بوو. خۆی بە ژوورەکەدا کرد، کراسەکەی کەبە بزمارێکەوە هەڵواسرابوو برد و بەبێدەنگی ڕۆیی.

ئوسیپ گوتی:- منداڵە.

ئەردالیون، تەمەشایەکی کرد، بە ڕاوێژێکی دۆستانەوە گوتی:

- هەرهەمووی خەتای یفوموشکایە. جگەلە ئافرەت بیر لەهیچی دی ناکاتەوە.. کچە تاتاریەکە خۆشە بەڵام زۆر سوێرە قسەیە، بەردەوام قسەی قۆڕ دەکات..

ئوسیپ ئاگاداری کردەوە:- ئاگات لەخۆبێ، دەنا خۆت پێ بەڕێوە نابرێت و هەنگێ پەشیمانی دادت نادات..

دوای ئەوەی دوا پارووە ماسیەکەی خوارد، هەستا. لە ڕێگای گەڕانەوەدا پێمگوت: - باشە بۆچی هاتیت؟

ئوسیپ، هەمان قسەی پێشووی خۆی دووبارە کردەوە:

- هاتم بزانم خەریکی چییە، لە چ حاڵێکایە. برادەرمە. زۆرم لەوشتانە دیتوون: پیاو دەژی، پاشان لەناکاوا، دێت بە سەریا و دەڵێی لە زندان هەڵدێت.

لەسەری ڕۆیی:- واز لە ڤودکا بێنە!

دوای تۆزێک هەرخۆی گوتی:- بەڵام ژیانیش بەبێ ئەو ناخۆشە!

- بەبێ ڤودگا؟

- بەڵێ. هەرکە قومێکی لێدەخۆیتەوە، وا خەیاڵدەکەی لە دنیایەکی دیدا دەژیت..

ئەردالیون، وەزعی باش نەبوو، خۆی پێ بەخێو نەدەکرا. دوای چەند ڕۆژێک گەڕایەوە بۆ کارکردن، سەرلەنوێ لەو شوێنەدا کە بەهارێ لەگەڵ کۆمەڵێک ئاوارەی دیکەدا، خەریکی

شکاندنی ئەو بەستەڵەکانەی دەوری کەشتیەکە بوون، بۆ گواستنەوەی کاڵا وکەل وپەل بە ڕوبارەکەدا، یەکترمان بینییەوە. بەیەکدی شا وشوکور بووینەوە. بە دوو قۆڵی بۆ چاخواردنەوە چووین بۆ کافەکە.

بەدەم چا خواردنەوە، بە خۆڕانانەوە گوتی:

- لەبیرتە چتۆ کرێکارێک بووم؟ بەڕاستی لە کارەکەی خۆما کارامە بووم. دەکرا سەدان ڕۆبڵ پاشەکەوت بکەم..

- بەڵام هیچت پاشەکەوت نەکرد.

بە کەش وفشەوە گوتی: - هەڵبەتە نەمکرد. من زۆر باکم بەکار نییە!

بە جۆرێ دەنگی لێهەڵبڕی کە سەرنجی خەڵکەکەی ناو کافەکەی بۆلای خۆمان ڕاکێشا.

- لەبیرتە پیوتر، ئەو دزە مەندە، چی سەبارەت بە کارکردن دەگوت؟ خانووی کەرپووچ بۆ خەڵکی و تابووتی دارین بۆ خۆت! ئەوە ئەنجامی کارە!

گوتم:- پیوتر پیاوێکی نەخۆشە. لەمردن دەترسێت.

ئەردالیون هاواریکرد:- منیش نەخۆشم. ڕوحم، دەروونم نەخۆشە!

ڕۆژانی یەک شەممەوان، لەشار دەردەچووم و بۆ شەقامی میلیونایا کە مەکۆی ئاوارە و سەرگەردانان بوو، دەڕۆیشتم. بەچاوی خۆم دیتم کە ئەردالیون چەند بە خێرایی بوو بەیەک لەو بێزراوانە. ساڵێک لەوەپێش، یەکێک بوو لە کرێکارە زۆرباش و بەرێز وجدیەکان، کەچی ئەوەتا ئێستا بەدەنگی بەرز قسان دەکات، بەلارەلار و باڵ فشکردنەوە ڕێدەکات، بێباکانە دەڕوانێتە دەوروبەری و سینگ دەردەپەڕێنێ وەکو ئەوەی بە خەڵکەکە بڵێ کێ پیاوە با بێتە مەیدان.

بەخۆڕانانەوە دەیگوت: - تەمەشا بزانە خەڵکی چۆن گوێم لێدەگرن. من لێرە فەرماندەم.

هەر پارە وپولێکی پەیدا دەکرد، هەمووی خەرج دەکرد، تاقە پولێکی پاشەکەوت نەدەکرد، ئاوارە وخانە بە کۆڵەکانی دەعوەت دەکرد، هەمیشە داکۆکی لە دۆڕاو دەکرد و، زۆرجار هاواری دەکرد: - کوڕینە، ئەمە ڕەوا نییە! دەبێ ڕەفتارمان دادپەروەرانە بێ!

بەوجۆرە نازناوی " دادپەروەر " یان لێنا، کەلە دڵی خۆیدا ئەمەی زۆر پێخۆش بوو.

بەو جۆرە نازناوی "دادپەروەر"یان لێنا، کە لە دڵی خۆیدا ئەمەی زۆر پێخۆش بوو.

دەمویست لەو خەڵکانە تێبگەم کە خزابوونە ئەو گۆشە بەردینەی ئەو شەقامە کۆنە پیسەوە. هەرهەموویان لەو خەڵکانە بوون کە لەڕەوتی سەرەکی ژیان دابڕابوون، لێ پێدەچوو ژیانێکی تایبەتیان بۆخۆ خوڵقاندبێت، ژیانێکی خۆش و جیا لە ژیانی خەڵکانی دی. زۆر بوێر و نەترس بوون، دنیایان دابووەبەر کلکان، ئەو چیرۆکانەیان وەبیر دێنامەوە کە بابام دەربارەی

کرێکارانی بەلەم ڕاکێشانی ڕوباری ڤۆلگا دەیگێڕانەوە، ئەوانەی زووبەزوو هەڵگەڕانەوە بوون بە ڕێگر یان پارسا و تۆبەکار. وەختایەک کاریان وەدەست نەدەکەوت، دەکەوتنە وردە دزی لە کەشتیانی نەفەربەر و کەشتیانی بازرگانی، ئەم کارەیان بە هیچ جۆرێ پەستی نەدەکردم. هەستم دەکرد، دزی پینەیەکە بە ژیانەوە، ڕێک لە پاڵتۆیەکی کۆن دەچێت کە پینە کرابێ، بە داوێکی قاوەیی دوورابێتەوە. بەڵام هەندێجاریش دەمبینی، بۆنموونە لەکاتی ئاگر کەوتنەوە، یان شکاندنی بەستەڵەکی سەر ڕوبارەکە، یان بارکردنی بەپەلەی کەشتیەکان، ئەو کەسانە زۆر بەجۆش و خرۆش و دڵسۆزییەوە کاریان دەکرد، هیچ خاوەخاو وتەمەڵییەکیان نەدەکرد. بەهەرحاڵ ژیانیان بە شێوەیەکیگشتی زۆر لە ژیانی خەڵکانی دی خۆشتربوو.

ئوسیپ، کەبینی زۆر لە ئەردالیون نزیک بوومەتەوە، بە ڕاوێژێکی باوکانە پێی گوتم:

- گوێ بگرە کوڕم، هەست ناکەی زۆر لەوانەی شەقامی میلیونایا، نزیک بوویتەوە؟ ئاگات لەخۆ بێ نەبا ئاسیوێکت پێ بگەیەنن..

بۆم ڕوونکردەوە، کەمن ئەو خەڵکانەم خۆشدەوێن، کە خەمیان تەڵاق داوە ودنیایان داوەتە بەر کلکان و لە هەر کارێک بێباکن.

بە پێکەنینەوە قسەکەی بڕیم:

- ئازادن وەکو کێشکان! لەبەر ئەوەی خەڵکانی تەمەڵ و تەوەزلن و بەکەڵکی هیچ نایەن. کار بەلای ئەوانەوە، جۆرە سزایەکە!

- کارکردنی مە هیچ فایدەیەکی نییە! پەندی پێشینیانە کەکەس نییە بکارێت بەکاری ئابڕوومەندانە کۆشکێک بۆخۆی دروستبکات.

خۆبەخۆ ئەم پەندەم بە زارا هات، ئەوەندەم بیستبوو، لێم بووبوو بەڕاست و دروستێکی بێ چەند وچوون. بەڵام ئوسیپ، تووڕە بوو و هاواریکرد:

- کێ ئەم جۆرە پەندانە دەڵێتەوە؟ گەوجان و تەمەڵان، پێویست ناکات گوێ لەم قسە هەلەق ومەلەقانە بگری، تووتەڵە! تەنیا بەغیلان و نائومێدان، ئەو قسە بۆش و بەتاڵانە دەڵێنەوە. تۆزێ پەڕ دەربکە ئەوجا هەوڵی فڕین بدە! جا سەبارەت بەم دۆستایەتیەت لەگەڵ ئەوانەدا، من بە وەستات دەڵێم، دوایی گلەییت لەسەر خۆت.

بە وەستامی گوت. وەستام لەبەرچاوی ئوسیپ پێی گوتم:

- پشکوف گیان لەو جماعەتەی میلیونایا دووربکەوە، ئەوانە هەموو دز و بەڕەڵڵان، ئەو شەقامە دەچێتەوە سەر زیندانیان خەستەخانە. لێیان دوور بکەوە!

کەوتمە نکۆڵی کردن لەوەی کە سەردانی شەقامی میلیونایام کردبێ، بەڵام، زووبەزوو وازم لە هات وچۆی ئەوێندەر هێنا.

ڕۆژێک لەگەڵ ئەردالیون و هاوڕێیەکیا کە پێیان دەگوت (ولید) لەسەربانی کەپرێکی ناو حەوشەی کاروانسەرایەک دانیشتبووم. (ولید) بە ئاو وتاو ئەوەی بۆ دەگێڕاینەوە کەچۆن بە پێیان لە روستوفی کەنار دۆنەوە تا موسکۆ ڕۆییوە. ئەمە کۆنە سەربازی سریەی ئەندازە بوو، میداڵی خاچی قەشە جۆرجی وەرگرتبوو، لە شەڕی تورکیادا ئەژنۆی پێکرابوو و ئیدی بۆخۆی لەنگ بووبوو. پیاوێکی کورتەبالای بەخۆوە بوو، دەستەکانی زۆر بەهێز بوون، بەڵام چونکە لەنگ بوو، ئەو هێز وتوانایە جێگەی هیچی بۆ نەدەگرتەوە، نەیدەتوانی کار بکات. تووشی هەندێ نەخۆشیان بوو، هەموو قژی و ڕدێنی وەری، سەری ساف بوو، دەتگوت سەری منداڵێکی تازە لەدایک بووە. کە قسەی دەکرد چاوەکانی دەگەشانەوە و دەیگوت:

- بەوجۆرە گەییمە سیربوخوف، لەوێندەر ڕەبەنێکم بینی کەلە حەوشەی پشتەوە ڕۆنیشتبوو، چووم بۆلای و گوتم:- ئەرێ تۆزێ پارە نادەیە قارەمانێک لە قارەمانانی شەڕی تورکی..

ئەردالیون، سەرێکی لەقاند وگوتی: - ئۆی لەو درۆ گەورەیە! کە درۆزنی!

"ولید " بێئەوەی تووڕەبێ گوتی:- بۆ درۆزنم؟

ئەردالیون، بە ڕاوێژێکی سەرزەنشامێزەوەو بەخاوی گوتی:

- دەبێ ڕاست و دروست بژی، دەبێ بە ڕەنجی شانی خۆت بژی، ئەگەر تۆ لە کارکردن بیت، دەتوانی ببیە پاسەوانی شەو، وەکو هەموو ئەوانەی دەلەنگن، کەچی تۆ لەبری ئەوەی سەری گوریسێ بگریت، بەدزییەوە بەم لاوبە ولادا دەسوڕێیتەوە ودرۆیان دەکەیت..

- ئەوەم هەر بۆ سوعبەت وگاڵتە کرد –بۆ ئەوەی خەڵکەکە بێنمە پێکەنین..

- پێویستە بەخۆت پێبکەنیت.

هەرچەندە دنیا هەتاو بوو، ژنێک خۆی بە مەیدانە تاریکەکەدا کرد، شتێکی بەسەرەوە بوو، هاواری دەکرد: - کچینە کێ تەنوورە دەکڕێت، تەنوورەی باشمان پێیە!

ژنان لە کون وکەلەبەرەکانەوە بەدەر کەوتن و لەدەوری ژنەی فرۆشیار خڕبوونەوە. یەکسەر ناسیمەوە، ناتالیای جلشۆر بوو. بەڵام تا من سەرکەوتمە سەربان، ئەو تەنوورەکەی فرۆشت و خەریک بوو، مەیدانەکەی بە جێدەهێشت و دەڕۆیی.

لە دەرێی دەروازەکەدا خۆم گەیاندێ و بەدەنگێکی زولاڵ گوتم:- سڵاو!

بە تیلەی چاو تێی ڕوانیم وپرسی:- هەر ئەوەندە وتەواو؟

لە ناکاوا وەستا، بە تووڕەیی هاواری کرد: - خودایا! ئەوە چ دەکەی لێرە؟

هاوارەکەی ڕای چڵەکاندم. حیرەت و حەپەسان بە ڕوونی بە ڕوخسارە زیتەڵەکەیەوە دیاربوو، دڵنیابووم کە خەمی منیەتی. بلەز بۆم ڕوونکردەوە کەمن لێرە، لەم شەقامە دانانیشم، بەڵام هەروا هاتم چاوێ بەم ناوەدا بگێڕم.

دووبارە بە تەوسەوە گوتی:

- هەروا چاوێ دەگێڕی ها؟ تەمەشایەکی ئەم ناوە دەکەی؟ تەمەشای گیرفانی ڕێبواران و کراسی ژنان دەکەی، وانا؟

دەم وچاوی سیسەڵە دیاربوو، هەردوو لێوی شۆڕ بوونەوە، ژێر چاوەکانی شین بووبوونەوە.

لەبەر دەرگای کافیەکە وەستا وگوتی:

- وەژوور کەوە، با پەرداخێ چا بخۆینەوە. تۆ جلکی خاوێنت لەبەردایە لەوانە ناچیت، بەڵام بە هەرحاڵ من باوەڕت پێناکەم..

هەرکە خۆمان بە کافەکەدا کرد، وادیاربوو متمانەی پێ پەیدا کردمەوە. چای تێکرد و بە خەمینیەوە کەوتە گێڕانەوەی ئەوەی کە چۆن سەعاتێک لەوەپێش لەخەو ڕابووە و هیچی دەست نەکەوتووە بیخوات یان بیخواتەوە.

- دوێشەو بەسەرخۆشی وەکو عەرەبانچییەک خۆم بەنێو جێگاکەما کرد، بەڵام لەبیرم نەماوە لەکوێ و لەگەڵ کێدا خواردبوومەوە.

زۆرم خەفەت بۆخوارد و لە حوزووریا پەشۆکام، زۆرم حەزدەکرد هەواڵی کچەکەی بپرسم. دوای ئەوەی چایەک وکەمێک ڤودگای خواردەوە، کەوتە باسی ئەو زبرییە هاوبەشەی کەلەنێوان هەموو ژنانی ئەو شەقامەدا هەبوو. کە هەوالی کچەکەیم پرسی، یەکسەر تۆنی قسەکەی گۆڕی و، گوتی:
- بۆ دەپرسیت؟ ئۆە، نا، هەرگیز ناگەیتە کچەکەم!

قومێکی دیکەی خواردەوە ولەسەری ڕۆیی:

- کیژەکە پەیوەندی بە منەوە نەبوو. من کێم؟ بابایەکی کارەکەری جلشۆر. من سەبارەت بە خەڵکی وەکو ئەو چتۆ دایکێکم؟ ئەو خوێنەوار و ڕۆشنبیرە. ئەمە بایەخی خۆی هەیە، برام! ئیدی بەجێی هێشتم و ڕۆیی دەگەڵ یەکێک لە دەستە خوشکەکانیا دەژی، لەگەڵ کیژێکی دەوڵەمەندا، وادیارە دەبێت بە دایەن وپەروەردەکەری منداڵان..

دوای بێدەنگیەکی کەم بە ڕاوێژێکی خۆش گوتی:

- کەس جلشۆر یان قاپشۆری ناوێ، لەوانەیە سۆزانیەکیان بوێ؟

یەکسەر وام خەملاند کە بووە بە ڕووسپی و سۆزانی – هەموو ئەو ژنانەی ئێرەش سۆزانین. ئەوەندەم پێناخۆش بوو کە ئەو زاراوەیەی سەبارەت بەخۆی گوت، لە شەرمانا و لە سوێیاندا

فرمێس زابیيه چاوانم. دەنگدانەوەی ئەو وشەیە لە گوێما زۆر بە ئازار بوو، بەتایبەتی کەلە زاری ناتالیاوەم ژنەوت، ئەم ژنەی کە پێش ماوەیەکی کورت، ئازا و بە ورە وسەربەست بوو!

مۆڕەیەکی لێکردم، ئاهێکی هەڵکێشا و بەتووندی گوتی:

- کەرە چکۆل، لێرە هەڵێ! من ئامۆژگاریت دەکەم، لێت دەپاڕێمەوە کە جارێکی دی ڕوو لێرە نەکەی! چونکە تیا دەچیت.

پاشان بەسەر مێزەکەدا دانەوییەوە، بە قامکان وێنەی شتێکی لەسەر سینیەکە کێشا، ئەوجا بەدەنگێکی خۆش وبە وشەێن پچڕپچڕ، وەکو یەکێک خۆی بدوێنێت گوتی:

- بەڵام ئامۆژگاری من بۆتۆ فایدەی چییە، بەچی دەچێت؟ ئەگەر فایدەی هەبوایە، کچەکەم بە گوێی دەکردم.. هەمیشە پێمدەگوت: " نابێ دایکت بەجێ بێڵیت! نابێ کاری وابکەیت! " وەڵامی دەدامەوە: " کەواتە خۆم دەکوژم! " . ئیدی ڕۆیی بۆ قازان – چوو لەوێ تەمرێز بخوێنێت. ئەوە کارێکی بەجێ و باشە. بەڵام ئەدی من؟.. سەبارەت بەمن، ئەوەتا دەمبینی. ئاخر پەنا بۆکێ بەرم؟ بۆ ئەو پیاوانەی لەم شەقامەدا دەژین..

لەوێ دانیشت، لەفکران ڕاچوو، خەیاڵ بردیەوە، لێوەکانی بەبێدەنگی دەجولان، وادیاربوو منی فەرامۆش کردووە. هەردوو گۆشەی لێوەکانی داچەکی بوون و دەمی لە هەیڤۆک دەچوو، کە لێوەکانیم بەوجۆرە بینی زۆرم خەفەت بۆخوارد، لەرەی چرچ ولۆچی دەم وچاوی پەیامێکی بێدەنگی دەنواند. ڕوخساری بریندارى دیمەنێکی منداڵانەی هەبوو. چەپکێک لە قژەکەی لەژێر سەرپۆشەکەیەوە هاتبووە دەرێ و بەسەر گۆنایدا ڕژابوو، لەپشت گوێچکە چکۆلەکەیەوە لوول بووبوو. دڵۆپە ڕوندکێک کەوتە ناو چایە ساردەکەیەوە. کە تەمەشام کرد، پەرداخەکەی لادایە لاوە وهەردووچاوی بە تووندی نوقاندن، دوو دڵۆپە فرمێسکی دیکەش لەچاوی بەربوونەوە و بەلکەی سەرپۆشەکەی دەم وچاوی سڕی.

نەمتوانی لەوەی پتر لەگەڵیا دانیشم، بە ئەسپایی هەستام: - بە دوعا!

بەبێ ئەوەی سەر هەڵبڕێت ئاماژەی کردمێ کەلەوێ دوور بکەومەوە. لەوەدەچوو بیری چووبێت من کێم، گوتی: - ئێ؟ بڕۆ، ئەسپاردەی شەیتان بیت!

گەڕامەوە بۆ مەیدانەکە، لە ئەردالیون دەگەڕام کە قەولم دابوێی پێکەوە بچینە ڕاوەماسی. دەمویست سەربهوردی ژنەکەی بۆ بگێڕمەوە، بەڵام لە سەربانەکە نە ئەوم بینی نە (ولید). لەوکاتەدا کەلە مەیدانە جەنجاڵەکەدا بۆ وان دەگەڕام، گوێم لە هەرا و هەنگامەی شەڕێکی باوی ئەو شەقامە بوو.

لە دەرگاکەوە وەدەر کەوتم، خەریک بوو خۆم بە ناتالیادا بکێشم. بەلارەلار بەسەر شۆستەکە کەوتبوو، لەتۆوایە چاوی لەدەست داوە، هەنسکی هەڵدەدا و بەدەستێکی بەسەرپۆشەکەی دەم

وچاوە بریندارەکەی دەسڕی وبەدەستەکەی دیکەی قژەکەی بۆ دواوە هەڵدەدایەوە. ئەردالیون و (ولید) لەدوایەوە دەهاتن.

"ولید " هاواریکرد:- با جارێکی دیکەش تێ هەڵدەین، دەی!

ئەردالیون، خۆی گەیاندە ژنەی داماو، کۆڵە مستی لێ ڕاوەشاند. ژنێ بە دەم وچاوی شێواوەوە ڕووبەڕووی وەستایەوە. گرێ ڕق لەچاوانی دەبووەوە. هاواریکرد:- دەی، لێمدە!

خێرا دەستی ئەردالیونم گرت، بە حەپەساوی لێی ڕوانیم: - چیتە؟

بەهانکە هانک گوتم:- دەستی بۆ نەبەیت.

لە قاقای پێکەنینی دا:

- تۆ کێی، ماشقەی تۆیە؟ ئاە، ناتالیا، هەی هیچ وپووچ، نەمردی قەشەیەکت ڕاو کرد!

(ولید) لەقاقای پێکەنینی دا، هەردوو دەستی خستە کەلەکەی و بە دوو قۆڵی کەوتنە جنێودانی من. ئیدی ناتالیا دەرفەتی بۆ ڕەخسا ورزگاری بوو. کە هەستمکرد لەوەی پتر تەحەموول ناکەم، تا هێز لە بازووما بوو مستە کۆڵەیەکم بەسەر سینگی " ولید " دا کێشا و تەختی ئەرزەکە بوو، ئەوسا تا لاقم گرتی پێم وەغارەوە نا.

ماوەیەکی زۆر ڕووم نەکردە شەقامی میلیونایا، بەڵام جارێکی دی لەگەڵ ئەردالیون دا یەکمان گرتەوە –ئەمجارەیان لەسەر کەڵەکێک تووشی بووم. بە ڕووگەشییەوە گوتی:- سڵاو، دیارنیت؟

بۆم گێڕایەوە کەمن لەبەر ئەوەی لە ناتالیای دا و سوکایەتی بەمن کرد، تووڕە بووم. پێکەنینێکی دۆستانەی کرد وگوتی:

- چما واتدەزانی بە ڕاستمانە؟ هەر بۆ ڕابواردن تووڕەمان کردیت. بەڵام سەبارەت بە ناتالیا – بۆچی لێی نەدەین؟ قەحپەیەکە وبڕایەوە. کە پیاو بتوانێ لە ژنی خۆی بدات، بۆچی لە قەحپەیەکی وەکو ئەو نەدات؟ بەڵام ئێمە گاڵتەمان دەکرد. بۆکس هیچت فێرناکات، من ئەمە زۆرچاک دەزانم.

- تۆ بەخەیاڵی خۆت دەتوانی چی فێری ئەو ژنە بکەیت؟ خۆتۆ زۆر لەو باشتر نیت.

دەستی خستە سەرشانم و ڕایتەکاندم. بە تەوسەوە گوتی:

- شەڕەکە لەمەدایە، کەس لەکەس باشتر نییە. من هەست بەهەموو ئەمە دەکەم، برالە – هەست بەهەرهەمووی دەکەم، بە شێوە و ناوەڕۆکیانەوە هەستیان پێدەکەم. خۆمن یەکێک نیم لە جووتیارە خوێڕیەکانی گوندەکەی تۆ.

مەست بوو، ڕوخساری ڕوناک بوو، وەکو مامۆستایەک ڕاهێنان بە قوتابییەکی گەمژە بکات، بەنەرمی و دۆستانە لێم ورد بووەوە.

ناوبە ناو " پاڤڵ ئودینتسوف "م دەبینی،لەجاران سەرحاڵ و چەلەنگتر بوو، جلکی گەنجانەی لەبەر دەکرد و زۆر بەڕێز و حورمەتەوە مامەڵەی لەگەڵما دەکرد. جارێک بەجۆرە ناڕەزاییەکەوە گوتی: - بۆچی ئەم کارەت هەڵبژاردووە؟ ئەگەر لەگەڵ ئەم جووتیارانەدا کار بکەیت هیچ بەهیچ ناکەیت ولەجێی خۆت دەچەقیت..

ئەوجا، بە خەمینییەوە هەواڵی کارگەکەی بۆ گێڕامەوە:

- چیخاروف هێشتا لەگەڵ ژنە قەڵەوەکەدایە. پێدەچێت سیتانوفش حەزی لەو شتانە هەبێت. زیاد لە پێویست سەری کردووەتە خواردنەوە. گوگولیف، گورگان خواردوویانە –لەشەوی نوئیل دا لەماڵەوە دەبێت، فوول سەرخۆش دەبێت، ئیدی گورگەکان پارچەپارچەیان کردبوو.

پاڤڵ، لەقاقای پێکەنینێکی بەکوڵی دا، جڵەوی بۆ خەیاڵ بەردابوو:

- گورگەکان خواردبوویان، ئەوانیش سەرخۆش بووبوون! بەشادی بەڕەڵڵای ناو لێرەوارەکە بووبوون، وەکو سەگی سێرکان لەسەر پاشووان ڕێیان دەکرد. بۆڕۆژی دوایی تۆپی بوون.

منیش بەدەم گوێگرتنەوە دەستم بە پێکەنین کرد، بەڵام لەناخی خۆما دڵنیابووم کە کارگەکە بۆمن تەواو بوو، بوو بە بەشێک لە ڕابردوو. هەڵبەتە زۆرم پێناخۆش بوو.

(٢٢)

کە زستان هات، هەموو کارەکانم لە پێشانگەکە وەستا، بازاڕ تەواو کز بوو. ئیدی دەبوایە لەماڵەوە هەمان کارە کۆنەکانی جاران بکەم. ئیدی ئەو وردە ئیشانە هەموو ڕۆژەکەی لێدەبردم، بەڵام ئێواران دەستم بەتاڵ دەبوو. ئیدی ئەو چیرۆک و ڕۆمانانەم بۆ ماڵی ئاغام دەخوێندنەوە کە بە زنجیرە لە " نیفا " و " پەیامی موسکۆ " بڵاو دەبوونەوە، بەڵام ئەو ڕۆمان و چیرۆکانەم بەدڵ نەبوون. بۆیە شەوانم بۆ خوێندنەوەی کتێبانی دڵخوازی خۆم و هەوڵی شیعرنووسی تەرخان کردبوو.

ڕۆژێک دوای ئەوەی هەردوو خانمی ماڵێ بۆ نوێژی ئێوارێ لەماڵ وەدەرکەوتن و وەستام بەهۆی سووکە نەخۆشیەوە لەماڵ مایەوەو لەگەڵ ژنەکانا بۆ نوێژ نەچوو. پێی گوتم:

- ڤیکتور دەڵێت گوایە تۆ شیعر دەنووسیت، ڕاستدەکات یان گاڵتە؟ دەتوانی هەندێک لەو شیعرانەتم بۆ وەخوێنی؟

نەمتوانی ئەو داوایەی ڕەت بکەمەوە. هەندێک لە شیعرەکانم بۆ خوێندەوە، پێدەچوو بەدڵی نەبن، بەڵام وای نواند کە پێی خۆشن و هانیدام کە بەردەوام بم و درێژە بە ئەزموونی خۆم بدەم، گوتی:

- بەردەوام بە، بەردەوام! بەڵکو پوشکینێکی دیکەت لێدەربچێت. شیعرەکانی پوشکینت خوێندوونەوە؟

ئایا دەتوانی جنۆکەیەک بکوژی

یان لەگەڵ جادووگەرێکا

زەماوەند بکەی؟

- خەڵکی ئەو سەردەمە باوەڕیان بە جنۆکە هەبوو، بەڵام ئەو باوەڕی پێیان نەبوو، ئەو شیعرەی هەر بۆ شۆخی گوتبوو.

کەمێک دەفکرەوە چوو ولەسەری ڕۆیی:

- بەڵێ، بەڵێ ڕاستە. تۆ هەق بوو لەسەر خوێندن بەردەوام بی، بەڵام تازە درەنگە. مەگەر هەر خوا بیزانیبا دەبوویت بە چی. دەفتەری شیعرەکانت لە ژنەکان بشارەوە، ئەگەر پێ بزانن وازت لێناهێنن، ژنان حەزی زۆریان لە شیعرە، بەتایبەتی ئەو شیعرانەی کە گاڵتە بە پیاو دەکەن!

وەستام ماوەیەک بوو، زیاتر بیری دەکردەوەو کەمتر قسەی دەکرد. بەترس وگومانەوە دەیڕوانیە دەوروبەر. لەلێدانی زەنگی دەرگا ڕادەچڵەکی. هەندێجار بەشتی زۆی هیچ هەڵدەچوو و تووڕە دەبوو. دژی هەموو کەس وگشت شتێک بوو. لەماڵ وەدەر دەکەوت و درەنگانی شەو مەست و کەلەلا بۆ ماڵ دەزڤڕییەوە. خۆیابوو کە جۆرە ناکامییەک ژیانی لێ تاڵ کردووە. بەڵام چونکە متمانەی بەکەس نەبوو، گرێی دڵی بۆ چ کەسێک نەدەکردەوە و ئەم نهێنییە هەر بە پەنهانی مایەوە.

یەک شەمموان، لە دوای نیوەڕۆ تا سەعات نۆی شەوێ دەچوومە پیاسە و گەڕان، سەرێکی کافەی یامسکایام دەدا. بەڕیوەبەری کافەکە پیاوێکی قەڵەوی سادە بوو بەنێوی گاروف، ئەم پیاوە لەهەموو وەرزێکا ئارەقەی دەکردەوە. زۆر حەزی لە ئاواز وسترانان بوو. دەنگبێژانی هەموو کڵێساکان بەمەیان دەزانی، ئیدی بۆئەوەی لەدانی پارەی چا و ڤودگا و بیرە بخەلەسن، دەهاتن لەلای ئەو کۆدەبوونەوە. ئەم دەنگبێژانە زۆربەی هەرە زۆریان بادەنۆش و مەیگوسار و خەڵکی حازرخۆری بەر سێبەر بوون. ئیدی بۆئەوەی خواردنەوەکەیان حەڵاڵ بکەن، دەستیان بە گوتنی سروودێن بێتام و بێ زەوق دەکرد. جا لەبەرئەوەی مەیگوسارە بەدینەکان، پێیان وابوو کافە وبار، شوێنی ئەم جۆرە ئاواز و موزیقایانە نییە، ئیدی بەڕێوەبەری کافەکە، هەندێجار سروودبێژەکانی بۆ ژوورە تایبەتیەکەی خۆی دەعوەت دەکرد. ئیدی کە دەرگای ژوورەکەیان دادەخست، دەنگیان تەواو کز دەبوو، مەگەر لەپشت دەرگاکەوە گوێم لێیان بگرتبایە.

زۆرجار وا ڕێدەکەوت کە دەنگبێژ و سروود بێژانی پیشەیی و زەوقی تێکەڵ دەبوون. یارۆی کافەچی هەمیشە تاقیبی دەنگبێژانی چاکی دەکرد و کون وکەلەبەری بازاڕیان بۆ دەگەڕا و

سەخاوەتمەندانە خەرجی دەکێشان. لەڕۆژانی بازاڕا دەچوو بۆ ناوشار، لەنێو ئەو گوندیانەی کەلە هەر چوارنکاڵی دەڤەرەکەوە بۆ شار دەهاتن، بۆ دەنگخۆشان دەگەڕا و بۆلای خۆی دەعوەتی دەکردن.

ئیدی دەنگبێژ و سترانڤانە تازەکە، لەنزیکی باڕەکەوەو لەهەنبەر بەرمیلێک ڤودگادا، کورسیەکی دەدرایە، سێبەری سەری لەسەر بەرمیلەکە، وەکو ئەوەی لە چوارچێوە گیرابێ دەردەکەوت.

کلیچوف لەنێو سترانڤانە تازەکاندا لەهەموویان باشتر بوو، کابرایەکی زیندرووی، کورتەباڵای مردەڵەی لاواز بوو، کۆمەڵێک گۆرانی زۆرباشی لەبەر بوو. شێوەی لە گەڵای سیسەوە بوو دەچوو، قژی سوور بوو، لووتی لووس لە کەپووی مردوو دەچوو، چاوە بچووک و خەواڵووەکانی بە ئاستەم دەجولان. کە بیویستبا گۆرانی بڵێت دەینوقاندن، پشتی سەری دەنا بە بۆشکە ڤودگاکەوە، سنگی دەردەپەڕاند و بەدەنگ و ئاوازێکی زوڵاڵ هەڵیدەکردە گۆرانی:

مژ ودوومانی ئاسمان ڕەوییەوە

دەشت ودەر ومەزراکانی داپۆشی

نە ڕێگە دیاربوو... نە جێ پێ..

هەڵدەستا وشانی لەسەر بۆفیەکە دادەدا و سەری دەبردە دواوەوەو چاوی دەبڕییە بن میچەکە و لەسەری دەڕۆیی:

بۆکوێ بڕۆم من

چۆن لەم سەرەولێژە

ڕێگەی خۆم بدۆزمەوە من؟

دەنگی نزم بوو، بەلام ڕوون و خۆش و زوڵاڵ بوو، وردە وردە بەسەر هەموو کافەکەدا زاڵ دەبوو، وشە خەمناکەکانی، ئاە وناڵەکانی، قەرار وجوابەکانی، کارێکی سەیریان لە تێکڕای موشتەرییە مەستەکان دەکرد ولە فکران ڕادەچوون و بە بێدەنگی چاویان دەبڕییە مێزەکەی بەردەمیان. ئەم ئاواز و موزیکە کاری لەناخی من دەکرد.

بێدەنگیەکی بەسام، وەکو بێدەنگی کلێسا، باڵی بەسەر کافە و باڕەکەدا دەکێشا، سترانڤانەکەم وەکو قەشەیەکی پیاوچاکی بەسام وویقاڕ دەهاتە بەرچاو، وەعزی بۆ خەڵکەکە دانەدەدا، بەڵکو بەهەموو دڵ و گیانیەوە، لەپێناوی هەموو تیرەی بەشەردا نوێژی دەکرد و بەدەنگی بەرز بیری لەهەموو داماویەکانی ژیانی تیرەی بەشەر دەکردەوە. ئەو پیاوە ڕیشنانە لەهەموو ئالییەکەوە، نیگای منداڵانەیان تێدەبڕی. هەندێجار یەکێکیان هەناسەیەکی قووڵی هەڵدەکێشا و لەو ڕێگەیەوە گوزارشتی لە ئاستی بەرزی گۆرانیەکە دەکرد. لەو کاتانەدا وام خەیاڵ دەکرد کە ئەم

بێنەوایانە کە تا ئەوکاتە لەژێر باری ڕەنجی ڕۆژانەدا پشتیان چەمابووەوە، تازە لەمانای ژیان تێدەگەن.

لیزوخا قەڵەوم لە سووچێکا بینی، ژنێکی هەرزەی لەشفرۆش سەری کردبوو بەنێوان شانە پانەکانیا و دەگریا، ڕوندک وەکو بارانی بوهار بەچاوە باشقاڵەکانیا دەهاتەخوارێ. لە شوێنێکی نزیکی ئەوەوە، متروپولسکی دەنگبێژی باریتون، دانیشتبوو. بە کەلەشە زەلام و قژە لوولەکەیەوە لەسەر مێزێک پان بووبووەوە، چاوە درشتەکانی بڕیبوونە پەرداخێک ڤودگا کەلە بەردەمیا دانرابوو. لە قەشەیەک دەچوو کە لە کڵێسا دەرکرابێ. جارجار پێکەکەی هەڵدەگرت و بۆ لێوی دەبرد، بێئەوەی دەمی تێوەبدات، بە شێنەیی دایدەنایەوە. لەوە دەچوو پێی نەخورێتەوە.

هەموو ئەوانەی لە کافە وبارەکەدا بوون لەخۆدا غەرق بووبوون، خەیاڵاوی و بێدەنگ گوێیان لە ئاواز وگۆرانیەکی خۆش و دڵگیر دەگرت.

کە کلیچوف، لە گۆرانیەکەی دەبووەوە، خاکیانە لەسەر کورسیەکەی دادەنیشت و بەڕێوەبەری کافەکە، پەرداخەکەی تەژی ڤودگا دەکرد وبە منەتباریەوە بزەیەکی بەڕوویا دەدا.

- دەنگت نەڕزێ، بەڕاستی سترانڤانی، هەرچەندە سروود دەخوێنی نەک گۆرانی، بەڵام بەڕاستی هونەرمەندیت و کەس ناتوانێت نکۆڵی لە هونەرمەندیت بکات.

کلیچوف بەکاوەخۆ ڤودگاکەی هەڵدەدا، گەرووی پاک دەکردەوەو بەڕاوێژێکی شیرین دەیگوت: - هەرکەسێک دەنگی خۆش بێت دەتوانێ گۆرانی بچڕێت، بەڵام کەس ناتوانێ لەمن باشتر، گوزارشت لە جەوهەر و ڕوحی گۆرانیەکە بکات!

- باشە، زانیمان دەنگت خۆشە، بەڵام ئەوەندەش بە خۆتەوە مەفشە!

یارۆی دەنگبێژ، بەهەمان ئارامی بەڵام بەڕژد بوونێکی زیاترەوە دەڵێت:

- ئەگەر کەسێک بەهرەیەکی تیانەبێ، لەخۆڕایی خۆی هەڵناکێشێت!

کابرای کافەچی کەلەم خۆ هەڵکێشانەی یارۆی سترانڤان پەست دەبێ، دەڵێت:

- کلیچوف، تۆ زۆر لەخۆباییت!

- من بە ئەندازەی خۆم لەخۆباییم، نە زیاتر ونەکەمتر.

متروپولسکی، لە جێگاکەی خۆیەوە پەست وتووڕە هاوار دەکات:

- ئێوە، ئەی مێروانی گەندەڵ، توانای ئەوەتان نییە پەی بە بەهرەی ئەم فریشتە گوناحکارە بەرن!

ئەم پیاوە لەگەڵ کەسدا نەی دەکێڵا، باسی هەر شتێکی بکردبایە ئەوەندە بە خراپی باسی دەکرد، کەهەموو یەک شەممەیەک لەلایەن دەنگبێژانەوە بیرازێکی باش دەکرا.

کافەچیەکە، زۆری حەز لە گۆرانیەکانی کلیچوف بوو، بەڵام تەحەمولی خودی گۆرانیبێژەکانی نەدەکرد،حەزی لە چارەی نەدەکرد، هەرکاتێ دەرفەتی بۆ ڕەخسابا زەمی دەکرد و بە ئاشکرا بێڕێزی پێدەکرد ودەیکرد بە گەپجاڕی خەڵکی، هەموو هاتوچۆکەرانی کافەکە و تەنانەت کلیچوف بەخۆیشی هەستی بەمە دەکرد.

کافەچیەکە، بەڕاشکاوی ڕای خۆی دەردەبڕی:

- سترانڤانێکی زۆرچاکە، بەڵام زۆر خۆی هەڵدەکێشێت، پێویستە ئەم تەبیعەتەی پێ تەرک بکەین.

ئامادەبووان بۆیان دەسەلماند:- دروستە گەنجێکی خۆپەسندە!

کافەچیەکە دەیگوت:

- ئاخر چی هەیە تاخۆی پێوە بابدات! غافڵە لەوەی کە خوا ئەم دەنگەی پێداوە – خۆ خۆی دروستی نەکردووە! دەنگەکەشی، شتێکی زۆر نائاسایی و دەگمەن نییە.

خەڵکەکە دووبارەیان دەکردەوە:

- تەواو دروستە، دەنگی زیاتر بەهرەی خودادادیە، تا شتێکی دیکە بێت.

ڕۆژێک دوای ئەوەی کلیچوف ماندوو بوو، لە کافەکە وەدەرکەوت یارۆی کافەچی، کەوتە دنەدانی لیزوخا خەپەلە وگوتی:

- ماریا ییفدوکیموفنا، پێویستە هەندێک پێی ڕابوێری– کەمێک چاوبازی دەگەڵ بکە، ها؟ ئەم کارە بۆتۆ ئاسانە.

ژنەی تاین، سووکە پێکەنینێکی بۆ کرد وگوتی:

- ئەگەر کەمێک گەنجتر بوایەم ئیهێکی تیابوو.

یارۆی کافەچی، بەجۆش و خرۆشەوە، ڕژد بوو لەسەر دنەدانی.

- کچانی گەنج ئەو شتانە نازانن، تۆ دەبێ ئەمە بکەیت، ئەوکارە هەر لەتۆ دەوەشێتەوە! چەند حەزدەکەم بەچاوی خۆ بیدینم بەدەوری تۆدا بخولێتەوە! دەبێت خەمێک بخەیتە دڵیەوە، هەنگێ باشتر دەسترێت. ییفدوکیموفنا، ئەم کارە لەبەر خاتری من بکە، زۆر مەمنوونت دەبم!

بەڵام لیزوخا، پێشنیازەکەی ڕەتکردەوە. لە جێی خۆی قەڵەو وخەپان دانیشتبوو، سەری دانەواندبوو، گەمەی بە گێزو گوڵینگ و ڕیشووی سەرپۆشەکەی خۆی ەکرد و بە ڕاوێژێکی گونگ وخاوەوە دەیگوت:- نا، بۆ ئەم جۆرە کارانە ئافرەتێکی لەمن گەنجتر پێویستە، ئەگەر کەمێک گەنجتر بوایەم، سێ و دووم لێنەدەکرد.

کافەچیەکە، زۆری حەز دەکرد کلیچوف مەست بکات، بەڵام ئەو هەرکە دوو سێ بەندی دەگوت، یەک دوو قومی دەخواردەوەو ملپێچێکی خوری لە ملیەوە دەئالاند و کاسکێتەکەی لەسەرە گڤنەکەی دەنا و دەڕۆیی.

کافەچیەکە زۆرجار دەنگبێژانی زەوقی دێنان، تا هەڤرکی یارۆی زیندروویان پێبکات. وەختایەک ناڤبری بەشەوق و زەوقەوە و بەدەم چەپڵە و ئافەرینی ئامادەبووانەوە، گۆرانیەکەی خۆی تەواو دەکرد، کافەچیەکە بە شادمانیەوە دەیگوت:

- برادەرینە، ئەمڕۆ دەنگێکی خۆشی دیکەمان لەگەڵە، با پێتانی بناسێنم. وەرە برادەر! با گوێمان لە دەنگە خۆشەکەت بێ، هەمووومان تاسەمەندی دەنگی تۆین!

هەندێجار، وا ڕێدەکەوت کە ئەم دەنگبێژە خۆڕسک و دێمیە، دەنگی خۆش بێت، بەڵام هەرگیز بیرم نایەت کە هیچ کەسێکیان توانیبێتیان، بەهەمان سادەیی و قووڵی سۆزی کلیچوفەوە، ئەم پیاوە کورتەباڵا و بێ دیمەنە، ستری بن.

یارۆی کافەچی، بە ڕاوێژێکی تاڵ و کەسەردارەوە دەیگوت:

- بەڵێ، بەڵێ خراپ نەبوو، ڕاستە دەنگت باشە، بەڵام ڕوحی..

ئامادەبووان پێدەکەنین: - وادیارە کەس هەڤرکی یارۆی زیندروی پێناکرێت!

کلیچوف، لەژێر برۆ سوور وچرچەکانیەوە، نیگایەکی ئامادەبووانی دەکرد و بە ڕاوێژێکی هێدی پڕ نەزاکەتەوە، ڕوو لە کافەچیەکە دەیگوت:- تۆ بەخۆڕایی کاتی خۆت بە فیرۆ دەدەیت، کەسی لەمن بەهرەدارترت دەستناکەوێ، ئەم بەهرەیەی من خوداداديە..

یەکێک، بەجدی هەڵیدەدایێ:- مەگەر چ شتێک خوداداددی نییە؟

کلیچوف وەڵامی دەدایەوە:- هەرهەموو مەی ناو بارەکە بخورێتەوە و تەواو بێ، پولێک لە گیرفانتاندا نەمێنێ، هاوتایەکی منتان دەست ناکەوێ.

کافەچیەکە، دەم وچاوی سوور دەبووەوە و لەبن لێوانەوە دەیگوت: - بابزانین، بابزانین..

کلیچوف لەسەری دەڕۆیی: - بەخۆت دەزانی، گۆرانی شەڕە کەڵەشێر نییە.

- ئەم وەعز دادانەت لە چییە؟

- من وەعز دانادەم، بۆتی ڕوون دەکەمەوە: سەرچاوەی گۆرانی ڕوحە.

- واز لەم ورینانە بێنە! لەجیاتی ئەمە گۆرانیەکمان بۆ بڵێ.

کلیچوف، قابیل دەبێت:- زۆرچاکە، من ئەگەر خەویشم لێبکەوێ دەسبەرداری گۆرانی نابم..

سووکە کۆکەیەکی بۆ دەکات وهەڵدەکاتە گۆرانی.

ئەوسا، هەموو وردە گلەیی و قسە وقسەلۆکێکی ناو کافە و بارەکە وەکو ئەوەی فوویەکی ئەفسووناوی لێبکرێت، دەڕەوییەوە و دووکەڵ ئاسا بە ئاسمانا دەچوو. هەنگێ شنەیەکی تازە بەسەر ئامادەبووانا دەهات و ژیانێکی تازەی مەحەبەت و میهرئامیز هەمووانی لە ئامێز دەگرت.

من بەغیلیم بەم پیاوە دەبرد، لەناخی دڵەوە. بەغیلیم بەو بەهرەیەی دەبرد کە دەیتوانی خەڵکی بە دەنگ و ئاوازی خۆی سەرمەست بکات. حەزم دەکرد زیاتری بناسم و پتر لێی نزیک ببمەوە و دەربارەی هەموو شتێک قسەی دەگەڵ بکەم، لێ جورئەتم نەدەکرد لێی نزیک ببمەوە، بەشێوازێکی سەیر دەیڕوانیە دەوروبەری خۆی و لەتۆ وایە ئەو خەڵکەی بەردەمی نابینێت. شتێکی تیابوو حەزم لێی نەدەکرد، وێڕای ئەوەش حەزم دەکرد دڵبەندی خۆمی بۆ دەرببڕم. کە دەمبینی کاسکێتەکەی بە شیوەیەکی ناشیرین لەسەر دەنا وەکو پیرەمێران دەیهێنایە سەر گوێچکەکانی و بە کەش وفشەوە ملپێچە سوورەکەی لە ملی دەپێچا و دەیگوت:- ئەمە دڵدارەکەم بۆی چنیوم، کیژێکی گەنجە.

ڕقم هەڵدەستا.

وەختایەک گۆرانی نەدەچڕی، غرووریکی قێزەون لە سەروسیمای دەنیشت. سەری کەپووی دەخوراند و زۆرکەم قسەی دەکرد وبەکورتی وەلامی پرسیاری خەڵکی دەدایەوە.

جارێک لەلایەوە دانیشتبووم و شتێکم لێپرسی کە بیرم نەماوە چی بوو، ئەو بەبێئەوەی لەخۆی بگرێ ئاوڕم لێبداتەوە، بەتووندی گوتی:- وازم لێبێنە کوڕۆ!

میترۆپولسکی کۆرسم زیاتر دەچووە دڵەوە. وەختایەک بۆ کافەکە دەهات. بە هەنگاوی قورسەوە، وەکو کەسێکی زۆر ماندوو بە ڕاڕەوەکەدا تێدەپەڕی. بەنووکی پا کورسییەکی دەدایە لاوە، لەسەری دادەنیشت، هەردوو ئانیشکی دادەدایە سەر مێزەکەی بەردەمی، سەرە گەورە و قژنەکەی لەنێو هەردوو دەستی دەنا، بەبێدەنگی دوو سێ پێکی ڤودگای دوابەدواییەک هەڵدەدا و پاشان قرقێنەیەکی بەرزی لێدەدا. خەڵکەکە ئاوڕیان لێدەدایەوە، ئەویش نیگایەکی گۆساخی بەڕوویاندا دەگێڕا و، لەناکاوا بە دەنگێکی دلێر دەیپرسی:- چییە؟ تەمەشای چی دەکەن؟

هەندێجار وەلامیان دەدایەوە:- تەمەشای شەیتان دەکەین!

شەوی واهەبوو، دەهات، بەبێئەوەی ورتەی لێوە بێ، تاقە وشەیەکی لەزار بێتەدەرێ، تا حەوت نیوەشەو دەیخواردەوە، بەبێدەنگی هەڵدەستا وخۆی بکێش دەکرد ودەڕۆیی. زۆرجاریش گوێم لێی دەبوو، کەلە خەڵکی تووڕە دەبوو، لەشێوەی پێغەمبەرانا ئامۆژگاری دەکردن و هەڕەشەی لێدەکردن:

- من بەندەی ئەمینی خودام. وەکو ئەشعیای پێغەمبەری دێرین سەرکۆنەتان دەکەم. ئاگادارتان دەکەمەوە. واوەیلا بەحاڵی شاری ئەریول کە بووە بە مەکۆی حیز ودزان، هەرزە و داوێن تەڕان و ئەوانەی لە جەرگەی شەهوەتڕانی خۆدا نقووم بوون! واوەیلا بە حاڵی ڕێگاوبانە ئاوی و

وشکانیەکان، کە جگەلە حەیواناتی بەشەری کەسی تر ناگرنەخۆ، ئەو حەیواناتەش ئەنگۆن، ئەی بەد مەستانی چەپەڵ و خوارۆخ (زۆرخۆری نەوسن)، ئێوەی خڵتەی ئەم دنیایە! ژمارەتان بەقەد خاک و خۆڵە، هەی دواتان بڕێت، ڕۆژێ دێ، ئەم خاک وخۆڵەش ناتانگرێتە خۆی!

دەنگە زولاڵەکەی شووشەی پەنجەرەکانی دەلەراندەوە، مشتەریەکان تووڕە بوونەکەیان پێخۆش بوو وستایشیان دەکرد: - چەند دەماوەری! چ زمانێکت پێوەیە!

دۆستایەتی گرتن دەگەڵ ئەم پیاوەدا زۆر ئاسان بوو – هەرکە پێکێکت بۆ کڕیبا، ئیدی دەبوو بە ئاشنات. هیچ شەرمی نەدەکرد داوای بوتڵێک ڤودگا و پارچەیەک جگەری گات بە بەهاراتەوە لێبکات، ئەوە خواردنی دڵخوازی ئەوبوو. چونکە دەم وورگی دەسووتانەوە.

ڕۆژێک داوام لێکرد ڕێنوێنیم بکات کە چ کتێبانێک بخوێنمەوە، یەکسەر بە پرسیارێک وەڵامی دامەوە: - بۆ کتێبان دەخوێنیتەوە؟

کە بینی لە پرسیارە ناگەهانیەکەی ڕاچڵەکیم، دەنگی نزم کردەوەو لەسەری ڕۆیی:- کتێبانی ئاینیت خوێندووەتەوە؟

- بەڵێ.

- دووبارە بیانخوێنەوە، ئەوەندەت بەسە. هەموو شتێکی کۆن و نوێیان تیایە، فەلسەفەی پێشینیان و پاشێنیان لە خۆ گرتووە. تەنیا کەر و حەیواناتی زمان نەزان لێیان تێناگەن. واتە کەس لێیان تێناگات. تۆ چ کارەی، سروودخوانی کڵێسای؟

- نەخێر.

- بۆ نەخێر؟ پێویستە گۆرانی بڵێیت. ئەمە ئاسانترین و تووڕەهات ترین پیشەیە.

پیاوێکی سەر مێزەکەی دی گوتی: - ئەدی خۆت.. گۆرانیبێژ نیت؟

- من؟ کابرایەکی سەرگەردان و ئاوارەم. باشە؟

- هیچ نیت.

- بێگومان. هەموو خەڵکی دەزانن، مێشکت هیچی تیانییە و، هیچی تیا نابێت. ئامین!

ئەوشێوازە ئاخافتنەی تەنانەت دەگەڵ منیشدا بەکار دەبرد، هەرچەندە دوای ئەوەی دوو سێ جار دەعوەتم کردبوو، کەمێک لەگەڵ منا نەرم ڕەفتار بوو، تەنانەت ڕۆژێک بەجۆرە حەپەسانێکەوە پێی گوتم:- هەرچەند سەیرت دەکەم دەمەوێ تێبگەم کە تۆ کێی، دەکەیتە چی و بۆچی؟ دەتوانی خۆت بە شەیتان بسپێریت، هەر بەخەیاڵما نایەت!

هەرچی سەرم دێنا و سەرم دەبرد، لە هەڵوێستی وی سەبارەت بە کلیچوف حاڵی نەدەبووم. بەدڵ و بەگیان گوێی لە گۆرانیەکانی دەگرت، هەندێجار بزەیەکی دۆستانەشی بۆ دەکرد، بەڵام نەیدەویست دۆستایەتی بکات، بگرە هەندێجار لە عەلەییشی دەدوا:

-کابرایەکی لێبۆکە! نەفەسی درێژە، دەزانێ چۆن گۆرانی دەڵێت، بەڵام وێڕای ئەوەش زۆر کەرە، کەرێتی کردووە بە کێڕێن!

-بۆچی؟

-چونکە بە کەرێتی لەدایک بووە.

من حەزم دەکرد ئەو کاتانە بیدوێنم کە سەرخۆش نەبوو، بەڵام ئەوکاتانە هەمیشە هەر دەیبۆڵاند و بەڕاست و چەپا مۆڕەی لەم ولەو دەکرد. پاشان لە خەڵکانێکم زانی ئەم پیاوە داماوەی کە نها هەمیشە مەستە، کاتی خۆی لە ئەکادیمیای قازان خوێندنی باڵای تەواو کردووە ئەگەر خۆی گەرەکی بوایە لە گین بوو ببێت بە قەشە باشی. لە هەوەڵەوە باوەڕم بەو قسەیەنەکرد. بەڵام ڕۆژێک، کە دەم دواند، هەروا خۆبە خۆ ناوی قەشەباشی " کریسانت "م بەزارا هات.

مترو پولسکی بەدەم سەر لەقاندنەوە گوتی:

- کریسانت؟ دەمناسی. مامۆستا و پشتیوانم بوو. ئەو لە قازان، لە ئەکادیمیای قازان بوو. کریسانت بەمانای " گوڵی زێڕین " دێت، وەکو بامفا بیرندا گوتی. ئەلهەقی ئەم کریسانتە لە زێڕ بوو!

پرسیم:- ئەدی بامفابیریندا کێیە؟

مترو پولسکی، بە پەستی وبە کورتی گوتی: -ئەوە ئیشی تۆ نییە.

وەختایەک گەییمە ماڵەوە، لە دەفتەری یاداشتەکانما نووسیم: "دەبێ ئەم بامفابیریندایە بخوێنمەوە " هەر لەخۆمەوە بیرۆکەیەکم لەلا دروست بوو، کەگوایە بیریندا وەڵامی گشت ئەو پرسیارانە دەداتەوە کە ڕوحم عەزاب دەدەن.

ئەم دەنگبێژی کۆرسە، حەزی دەکرد ناوی سەیر سەیر و وشەێن تێکەل وپێکەڵ بەکار بەرێت و، منیش بەمە پەست دەبووم.

جارێکیان گوتی:- ژیان مرۆڤانی نییە.

پرسیم: -ئەدی کێ مرۆڤانیە؟

کە بینی پەشۆکام، پێکەنی وگوتی: -یەکێک لە خەڵکان.

ئیدی بەکارهێنانی ئەم جۆرە وشانە و ئەو حەقیقەتەی کەلە ئەکادیمیا خوێندوویەتی، کردیانە کارێک بیر لەوە بکەمەوە کە ئەم پیاوە کۆگای مەعریفەیە، زۆرم لەبەر گران بوو کەزۆر بە نەبەدڵی و بە لەگەزەوە قسانی دەکرد. نەمدەزانی چۆن لێی نزیک ببمەوە.

وێڕای ئەوەش کاری لە ڕوح ودەروونم کرد. شێوازی بوێرانەی قسەکانیم، کەبە هەمان شێوازی نەبی ئەشعیا دەیکردن، پێخۆشبوو. دەی پرتاند:- ئاخ لە گەندەڵی و بۆگەنی زەوی! بەدڵێ شەڕانیان دەچەرخێ و پیاوچاکان لە قوڕی ڕەش دەنێت. بەڵام هاکا ڕۆژی پەسلان هات، هەنگێ کارلەکار ترازاوە و هەموو شتێک بڕاوەتەوە!

کە گوێم لەو هاوارە پڕ نائومێدیە دەبوو کابرای " ئەمە جوانە "م بیر دەکەوتەوە، ناتالیای جلشۆرم بیر دەکەوتەوە کە ڕۆژی بەم ڕۆژگارە ڕەشە گەیی بوو، شاژنە مارگۆم بیردەکەوتەوە کەئەو هەموو قسە وقسەلۆکە پیسانەی دوو خرابوو. زۆرشتی دیکەم بیر دەکەوتەوە!..

ئاشنایەتیە کورتەکەم لەگەڵ متروپولسکی دا، بەشیوەیەکی سەیر کۆتایی هات.

ڕۆژێک لە ڕۆژانی بەهارا، لە کێڵگە و مەزرایەکی نزیکی سەربازخانەیەک تووشی بووم. بەتاقی تەنیا، بە پێیان، وەکو مراوی ڕێی دەکرد، وەکو وشتر سەری تەکان دەدا. بەدەنگێکی گڕ پرسی:

- هاتوویە پیاسە؟ وەرە با پێکەوە پیاسە بکەین. منیش دەمەوێ بایەکی باڵ بدەم، بەڵام برادەری ئازیز، من نەخۆشم، بەڕاستی نەخۆشم.

چەند هەنگاوێک بەبێدەنگی ڕێمان کرد، لەناکاوا پیاوێکمان لە قووڵایی کەندێکا بەدی کرد، لەسەرلا پاڵکەوتبوو، شانی بە دیوارێکەوە دابوو، پاڵتۆکەی لە یەک لاوە بەخۆیا دابوو وتا سەرووی گوێچکەکانی هاتبوو، لەوە دەچوو ویستبێتی دای بکەنێت و نەیتوانی بێ دایبکەنێت.

یارۆی باریتون وەستا، کابرای نەناسی نیشانی من دا وگوتی: - نەگبەتە سەرخۆشە!

بەڵام من لە دۆڵەکەدا، لەسەر گیایە تازەکەدا، لە دەوری کابرادا دەمانچەیەکی گەورەو کلاوێک و بوتڵێک ڤودگام بینی کە تۆزێکی لێخورابووەوە. کابرا یاخەی پاڵتۆکەی هەڵدابووەوەو وەکو یەکێک شەرمەزاربێ بەو ئاوایە سەروچاوی داپۆشی بوو.

ماوەیەک بەبێدەنگی وەستاین، هەنگێ میتروپولسکی لاقە درێژەکانی بڵاوکردنەوەو گوتی:

- خۆی کوشتووە!

یەکسەر زانیم کابرا مەست نییە، بەڵکو مردووە. بەڵام کارەکەم ئەوەندە بەلاوە سامناک بوو کەباوەڕم بەچاوی خۆم نەدەکرد.

لەبیرمە ئەوسا کە تەمەشای کەللە زەلام وسافەکەی و گوێچکە شینەوە بووەکانی یارۆم دەکرد کە بە ئاستەم لەژێر یاخەی پاڵتۆیەکەیەوە دیاربوو، هەستم نەبەترس و نەبە بەزەیی نەدەکرد کە مرۆڤێک لە ڕۆژێکی بەهاری ئەفسووناوی وەهادا دەستی بچێتە خۆی و بتوانێ خۆکوژی بکات.

میتروپولسکی، بلەز کەوتە هەڵگلۆفتنی هەردوو گۆنا گۆشتنەکانی، لەتۆوایە سەرمایانە و دەیەوێت گەرمیان بکاتەوە. ئەوجا بەدەنگە گڕەکەی گوتی:

- پیاوێکی پیرە. ڕەنگە ژنەکەی ناپاکی لێکردبێت، یان کێشەی دارایی بۆ چێبووبێ..

ئەوسا منی بۆ شار ڤرێکرد تا پۆلیس ئاگادار بکەمەوە، بەخۆیشی لە قەراخ کەندەکە ڕۆنیشت و لاقەکانی لێشۆڕ کردەوە. پاڵتۆ شڕەکەی دابوو بە شانیا. هەرکە پۆلیسم ئاگادارکردەوە، بەهەشتاو گەڕامەوە، بەڵام میتروپولسکی دەنگبێژ، دەرفەتی هێنابوو وبوتڵە ڤودگاکەی خورادبووەوە و چۆڕبڕی کردبوو، بوتڵە بەتاڵەکەی بەدەوری سەریا بادەدا و هاواریدەکرد:

- ئەمە بە کوشتی داوە! وێرانی کردووە!

بەتووڕەیی و هەڵچوونەوە بوتڵەکەی تووڕ دا و ورد وخاش بوو.

کابرای پۆلیس بە غار لەدوای منەوە هات، تەمەشایەکی لەزگینی ناو کەندەکەی کرد، کڵاوەکەی داکەند، نیشانەی خاچی بە دەوری خۆیدا کێشا و ئەوسا ڕوویکردە میتروپولیسکی ئاوازخوێن وگوتی: - تۆ کێیت؟

- ئەمە پەیوەندی بە تۆوە نییە.

پۆلیسەکە کەمێک دەبیرەوە چوو، ئەوسا بە نەزاکەتەوە پرسی:

- یانی چی، کابرایەکی مردوو لەو گۆڕە کەوتووەو تۆش مەستیت؟

میتروپولیسکی ئاوازخوێن، بەکاوەخۆ وەڵامی دایەوە: - من بیست دانە ساڵی ڕێکە مەستم!

من دڵنیابووم، لەسەر ئەوەی کەڤودگاکەی کابرای مردووی خواردبووەوە دەیگرن. هەندێ خەڵکی کە دیارنەبوو چۆن بەهەواڵەکەیان زانی بوو بەهەشتاو لە شارەوە هاتن. مفەوەزێک بەخۆ و عەرەبانەیەکەوە گەیبە جێ، بەپەلە دابەزی، خۆی هەڵدایە ناو کەندەکەوە، پاڵتۆکەی سەر مردووەکەی هەڵدایەوە. تەمەشایەکی سەروچاوی کرد وپرسی:- کێ یەکەمجار هاتووەتە دیاری؟

میترو پولسکی بەرسڤی دایەوە:- من.

مفەوەزەکە، نیگایەکی لەزگینی کرد، لەبن لێوانەوە وبەڕاوێژێکی هەڕەشە ئامیزەوە گوتی:- ئاه، بە دیتنت خۆشحاڵم، ئەی پیاوە جوانەکە!

خەڵکەکە، کە ژمارەیان نزیکەی پازدە کەسێک دەبوو بەهانکەهانک و هەڵچوونەوە، لەقەراخ کەندەکە خڕبوونەوە و تەمەشای تەرمەکەیان دەکرد. یەکێکیان هاواریکرد:

- من دەیناسم. خەڵکی کۆڵانەکەی ئێمەیە. فەرمانبەری دایەرەیە!

میتروپولسکی کەبە زەحمەت خۆی بەپێوە دەگرت، کاسکێتەکەی لەسەری داکەندبوو، لەبەردەم مفەوەزەکەدا ڕاوەستابوو، هەژدە هەژدە قسەی گونگ ونامەفهوومی بۆ دەکرد. مفەوەزەکە پاڵێکی

بە سینگیەوە نا، میتروپولسکی کەوتە سەر ئەرزەکە، مفەوەزەکە بەکاوەخۆ پەتێکی ئەستووری لە بەرکی دەرهێنا و، هەردوو دەستی میتروپولسکی لەپشتەوە توونذ بەست. ئەوجا هاواری لە خەڵکەکە کرد: - دەی بڵاوەی لێبکەن، هیچ وپووچینە!

پۆلیسێکی دیکەی چاو سووری چاوپرووش بە هەڵەداوان هات، لە ماندوویەتیدا دەمی داچەقی بوو، سەرێکی ئەو پەتەی کە دەستی یارۆی دەنگبێژیان پێ بەستبوو، گرت و بەکاوەخۆ بەرەو شاری برد.

من کە تەواو پەشۆکابووم و ترسم لێنیشتبوو لە شوێنی بویەرەکە دوور کەوتمەوە. ئیدی ئەم قسانە، وەکو قرەی ناسازی قەلەرەش لە یادگەما دەنگی دەدایەوە: " واوەیلا بە حاڵی شاری ئەریول! "

هەرچیم دەکرد، ئەو دیمەنە خەمناکەی پۆلیسەکەم کەبە کاوەخۆ پەتەکەی لە بەرکی دەرهێنا لەبیر نەدەچوو، لەکاتێکا پێغەمبەری پەست، هەر دوو دەستە سوورە تووکنەکەی بە ملکەچیەوە خستە پشتی خۆیەوە، دەتگوت بۆ جاری هەزارەمینە ئەم جوڵەیە دووبارە دەکاتەوە.

دوای چەند ڕۆژێکی کەم زانیم کە میتروپولسکی داماو دوورخراوەتەوە. دوای ماوەیەکی دی " کلیچوف "ش دیار نەما. ژنێکی دەوڵەمەندی هێنابوو، چوو بوو بۆ گوندی و لەوێندەر دووکانێکی زیندرووی بۆخۆی دانابوو.

بەڵام پێش ئەوەی بۆ گوندی بڕوات، وەستاکەم، کەمن زۆر تاریفی دەنگبێژی و سترانڤانی یارۆی زیندرووم بۆ کردبوو گوتی: - دەبێ بچم بۆ ئەو کافە وبارە تا گوێی لێبگرم.

ئەو کارەمان کرد، چووین بۆ کافەکە، لە دەوری مێزێکی بچووک دانیشتین، وەستام لە ڕێگادا گاڵتەی بەمن دەکرد، تەشەری لە هاتوچۆکەرانی ئەم بار و کافەیە دەدا، کە بۆن بۆگەنیان سەرداری بێسەر دەکرد. وەختایەک کە کابرای زیندروو هەڵیکردە گۆرانی، بزەیەکی تەوسامێز نیشتە سەر سیمای وەستام، پەرداخێک بیرەی بۆخۆی تێکرد، چاوانی ئەبڵەق بوون. برۆکانی وێک هێنانەوە، لە ناکاوا هەڵوەستەیەکی کرد وگوتی:- هەی زۆڵ!

بە ئەسپایی بوتڵە بیرەکەی لەسەر مێزەکە دانایەوە. کاتێ کە کلیچوف لە گۆرانیەکەی بووەوە، وەستام گوتی: - نەهەقت نییە برادەر. دەزانێ چۆن گۆرانی بچڕێت، شەیتانە مەستی کردم!

یارۆی زین دروو، دەستی بە ستران کردەوە، سەری بەرز کردبووەوە و چاوانی بە بن میچەکەدا دەگێڕا:

جوانێکی دێهاتی ڕێگە

بەکیژێ

دەگرێ

کەبە کەنار مەزرایانا

رادەبرێ

ئاغام، بەدەم ورتە ورتەوە، سووکە پێکەنینێکی بۆکرد و سەری لەقاند:- بەڵێ، چاکی دەڵێت!

کلیچوف، وەکو بولبول دەیچرپیکاند:

کیژێ وەڵامی دەداتەوە

من هەتیوم، لەم دنیایەدا

کەسم نییە.

ئاغام، چاوە سوور هەڵگەڕاوەکانی دەتروکێنێت: - بەڕاستی جوانە! زۆڵە جوانی دەڵێت.

تەمەشای دەکەم، زۆر ئاسوودەم، وشە خەمناکەکانی گۆرانیەکە، بەسەر ژاوەژاو و هەرا و هەنگامەی کافەکەوە زاڵ دەبێت و هێندەی دی گەشکە و زەردەخەنە بە ڕوح دەدات:

من لە گوندیدا بە تەنێ

بێ دۆست و بناژۆ دەژیم

نە خۆشەویستم هەیە نە هاوڕێ

کەس لایەکم لێناکاتەوە،

لە دەرگام نادات

ویستیان بمدەن بە بێوە پیاوێ

ئاخر، تۆ ئەمە بە ڕەوا دەزانی؟

من بەم چارەنووسە ڕازی نیم،

بۆ بەختی خۆم دەگریم.

ئاغام، بەبێئەوەی زەڕەیەک شەرم بیگرێ، کەوتە گریان. سەری لەبەرخۆ ناوەو بەدەنگی بەرز هەنسک هەڵدەدا وڕوندک بە گۆنایدا دێتەخوارێ و زەنگوڵ زەنگوڵ، بەسەر ئەژنۆکانیا دادەبارێ.

دوای گۆرانی سێیەم، کە تەواو هەڵچووبوو، بەمنی گوت:

- من ناتوانم لەوەی پتر لێرە بمێنمەوە، خەریکە دەخنکێم، بۆنی ئێرە زۆر ناخۆشە، با بڕۆینەوە!

بەڵام کەلە بارەکە وەدەرکەوتین و چەند شەقاوێک ڕۆیشتین ڕای خۆی گۆڕی، گوتی:

- پشکوف، با بچینە ڕیستۆرانێک و شتێک بخۆین و چایەکی بەسەرا بکەین، حەزناکەم لە ئێستاوە بۆ ماڵ بڕۆمەوە!

بەبێ هیچ مامەڵە و سەوایەک گالیسکەیەکی بەکرێ گرت وسوار بووین و بە درێژایی ڕێگا ورتەی لێوە نەهات. زاری لێکنەکردەوە، بەڵام هەرکە گەیینە پانسیونەکە، خۆی گەیاندە سووچێک و لەسەر کورسییەک دانیشت، پەست و خەمگین، بەدەم چاوگێڕانەوە گوتی:

- ئەم پیرە سابرێنە ژانی بردە دڵمەوە. بەڕاستی تووشی ڕەشبینی کردم. گوێبگرە، تۆکە کتێبان زۆر دەخوێنیتەوەو بیر لە شت دەکەیتەوە، وەرە ئەم مەتەڵەم بۆ هەڵبێنە. پیاو دەژی، چل دانەساڵ دەژی ژنی هەیە، منداڵی هەیە، بەڵام هەر تەنیایە، کەسێک شک نابات گرێی دڵی خۆی بۆ بکاتەوە، دەربارەی شتی جۆراوجۆر قسەی دەگەڵ بکات، کەسێکی دەستناکەوێ دوو قسەی ماقووڵی لەگەڵدا بکات. بۆ نموونە ئەگەر من بمەوێ دەگەڵ ژنەکەما قسە بکەم، هەر مەپرسە وەکو ئەوە وایە قسە لەگەڵ دیواردا بکەم. چاوەڕوانی چی لێدەکرێ؟ ئەویش سەرقاڵی خۆی هەیە. ماڵی هەیە، منداڵی هەیە. ئیدی بەلایەوە گرینگ نییە من ڕوحم هەیە یان نا.

پیاو کە ژن دێنێ، ژنەکەی تا یەکەم منداڵی دەبێت، دۆست و هاوڕێیەتی. ئیدی زۆربەی ژن ومێرد واهین، بەڵام ژنەکەی من، بەخۆت دەیبینی، دەیناسیت چ ماڵێکە! نە مانگایە نە گوێرەکە. بریتیە لە تۆپەڵێک گۆشت، سندانم لێدا! ئێی برادەر، بەڕاستی بێتاقەت بووم.

پێکێک بیرەی ساردی تاڵی هەڵدا. تاوێک بێدەنگ بوو، ئەوسا دەستی خستەناو قژە درێژەکەی و درێژەی دایێ:

- خەڵکی بەشێوەیەکی گشتی بودەڵە و دووڕوو و خوێڕین. بۆ نموونە تۆ، دەربارەی ئەم بابەت یان ئەو بابەت قسە بۆ کرێکارەکان دەکەیت. من دەزانم ژیانی ئەوان پڕە لە بێدادی و نەهەقی.. بەڵام کە سەیریان دەکەی دەبینی ئەوانیش دز و درۆزنن، ڕەنگە وا هەست بکەیت کە قسەکانت کاریان تێدەکات و وەکو تۆوێک لە مێشکی خاڵی ئەواندا دەڕوێت! هەڵبەتە وانییە، تۆ هەڵەی! خەڵکی ئەمەکدار و پێزان دەست ناکەوێ، ئیدی باو باوی عەوام خەڵەتێنییە! تۆ هەر قسەیەکیان بۆ دەکەیت، یەکسەر بۆ منی دێنن! پیوتر و ئوسیپ و ئەوانی دیکەش، دێن بۆلام و هەرچیەکیان پێ دەڵێی، مووبەموو بۆ منی دەگێڕنەوە، پێت سەیرە؟! ئەو ئوسیپەی کەبە ڕواڵەت دۆستی گیانی بەگیانی تۆیە، هەموو قسەکانی تۆم بۆ دێنێت. لەم بارەیەوە چ دەڵێی؟

من کە لەڕادەبەدەر حەپەسابووم، هیچم نەگوت، زمانم بەسترابوو. وەستام، هێدی هێدی، قوم قوم، بیرەکەی دەخواردەوە و دەنگی نەوی کردەوە وگوتی:

- ئەمە حەقیقەتی شتەکانە. تۆ ئەم پەندە دەزانی کە دەڵێت: " ئەگەر قسەکردن زیو بێ، بێدەنگی زێڕە " ها؟ ئەو بیرۆکەیەی کە بەنیاز بووی سەفەری وڵاتی فارس بکەی، بیرۆکەیەکی زۆرچاکە، بەلای کەمەوە لە زمانی خەڵکەکەی ئەوێندەر حاڵی نابیت، زمانێکی بیانییە، بەڵام لێرە زمانی زکماکی خۆت، قوڕاوە قوڕاو..

پرسیم:- یانی ئوسیپ، قسەکانی منت بۆ دەگێڕێتەوە؟

- بێگومان. پێت سەیرە؟ ئەوەی ئەو دەیگێڕێتەوە، بارتەقای هەموو ئەوانی دیکەیە، پیاوێکی چەنەبازە. ڕێوییە ڕێوی، هەر کلکی لە ڕێوی کەمە. نا پشکوف گیان، وشە ناچێتە دڵی خەڵکییەوە. حەقیقەت؟ تۆ ئەو خوایە کێ گوێ لە حەقیقەت دەگرێ؟ وەکو بەفری پاییزە، بەسەر حەڕی و قوڕا دەبارێت، قوڕەکە شلتر دەکاتەوە..

بەدەم بیرە خواردنەوە، بەرەبەرە، بەبێ ئەوەی سەرخۆش ببێت، بە ئاووتاوتر قسەی دەکرد:

- بەڕاستی ژیانێکی ناخۆشە، مرۆڤ زۆر تەنیایە! ئەوەی کابرای گۆرانیبێژ دەیگوت دروستە : نە دۆستم هەیە نە ئاشنا..

ڕوانییە دەوروبەری خۆی، دەنگی نەوی کرد و لەسەری ڕۆیی:

- من ماوەیەک لەمەپێش دۆستێکی جوانم گرتبوو، تێدەگەی؟ بێوەژنێک بوو کە مێردەکەی لەسەر قەڵبەزەنی ڕەهەنەی سیبریا کرابوو، ئیدی لێرە ناسیاویم لەگەڵیا پەیدا کرد، ئەم ژنە داماوە تاقە پولێکی نەبوو، دەلاڵێک بەمنی ناساند. من پەلەم نەکرد، کەوتمە تاقیبی. ژنێکی باش، جوان، وشەریف بوو. یەک دووجار دیتم، جارێک پێم گوت: باشە ئەمە چۆن دەبێ، مێردەکەت لە زینداندایە وتۆش لێرە خۆت ڕادەستی من دەکەیت و ناپاکی لێدەکەیت، دەتەوێت بچیت بۆلای؟ هەولێدەدا هەرچۆنێ بووە، بچێ بۆ تاراوگە بۆلای مێردەکەی. گوتی: " چ قەیدییە، من خۆشم دەوێ، ئەو زۆر بۆمن باش بوو، ڕەنگە ئەوکارەی لەپێناو مندا کردبێت، منیش لەپێناو ئەودا ئەمە لەگەڵ تۆدا دەکەم. گوتی: پێویستی بە پارەیە. بابایەکی خانەدان بوو، فێری خۆشگوزەرانی بوو. گوتی: ئەگەر هەرخۆم بوایەم، شەریفانە دەژیام و ئەم کارەم نەدەکرد. تۆش پیاوێکی باش دیاریت، بەڵام تکایە چیتر ئەم بابەتەم لەگەڵدا مەکەوە، بەڕاستی برینم دەکولێتەوە، ژان دەچێتە دڵمەوە!... "

ئیدی ئەلکسی هەر پارەیەکم پێ بوو دامێ، لە هەشتا ڕۆبڵ زیاتر بوو، پێمگوت: بمبورە، ناتوانم چیتر بتبینم، هەنگێ ملی ڕێگام گرت و ڕۆیشتم..

دوای بێدەنگییەکی کەم، نیشانەی سەرخۆشی و مەستی لێ بەدیارکەوت و ماندوویەتی زۆری بۆ هێنا، ئەوسا لەبن لێوانەوە گوتی:

- شەش کەڕەت چووم بۆلای بەڵام هیچ شتێک ڕووی نەدا، نا، من نەمتوانی. پێنج یان شەش چەلیش چوومە بەر شوقەکەی، بەڵام زاتم نەکرد لە دەرگا بدەم و بچمە ژوورەوە، هەروا بەدەستی بەتاڵ گەڕامەوە. ئێستا ئیدی تەواو ڕۆییوە..

هەردوو دەستی نایەسەر مێزەکە، بە قامکان کەوتە لێدانی مێزەکە. لەبن لێوانەوە گوتی:

- لە خودا دەپاڕێمەوە کە جارێکی دیکە نەی بینمەوە! ڕەنگە نەتوانم جڵەوی خۆم بگرم! دەی واچاکە بۆ ماڵ بڕۆینەوە!

لە ڕیستۆرانتەکە وەدەرکەوتین، ئەو جارجار بەلادا دەهات و لەبەرخۆوە ورتە ورتێکی دەکرد:

- بەڵێ، دۆستی ئازیزم، ئاوها..

ئەم ئیعترافەی ئەو غافڵگیری نەکردم. ماوەیەک بوو هەستم بەوە کردبوو کە گۆڕانێک بەسەر ژیانیا هاتووە. بەڵام من سەبارەت بە ڕاوبۆچوونەکانی دەربارەی مانای گشتی ژیان زۆر پەست بووم وئەویش لە متمانەی نابەجێی من بە ئوسیپ، ناڕەحەت بوو.

(٢٣)

من سێ دانە هاوینم بەچاودێرییەوە، لەنێو ئەو شڕە دووکانانەدا، کە وەکو شارێکی مردوو بەپێوە وەستابوون، بە سەربرد، چاودێری ئەو کرێکارانەم دەکرد کەلە پاییزا دووکانە شێواوەکانیان دەڕوخاند و لە بەهارا دووبارە وبەهەمان شێوە دروستیان دەکردنەوە.

ئاغام، سوور بوو لەسەر ئەوەی بایی ئەو پێنج ڕۆبڵەی کە مانگانە دەیدامێ، کارم لێ بکێشێتەوە. کەناو دووکانەکانیان تەختەپۆش بکردایە، ئەرکی من ئەوەبوو، پانتایی ناو دووکانەکە بە قووڵی دوو پێیان هەڵبکەنم و پاکی بکەمەوە. ئەگەر بۆ ئەم کارە کرێکاری ئاساییان بگرتایە، بەلای کەمەوە ڕۆژێ ڕۆبڵێکی وەردەگرت، کەچی هیچیان بەمن نەدەدا، کە ئەم کارەشم دەکرد نەم دەپەرژایە سەر ئەوەی چاودێری دارتاش و تەختەبەستەکان بکەم، کە هەرکە چاوت لێ غافڵ بکردنایە، دەسک و قفڵی دەرگاکانیان دەردێنا وهەرشتێکی وردیان بەردەست بکەوتبایە دەیاندزی.

کرێکارەکان و قۆنتەراتچیەکان، هەردوولایان بە هەمووجۆرێ هەوڵیاندەدا بمخەڵەتێنن و بەوپەڕی چاو قایمییەوە دزی بکەن، ئەگەر بەدزییەوە بتگرتبان کەم وزۆر خۆیان شلوێ نەدەکرد ولەخۆ تەریق نەدەبوونەوە، بەڵکو، وەکو ئەوەی نە بایان دیبێ نە باران، بەسەرسامیەوە دەیانگوت:

- تۆ لە پێناوی پێنج ڕۆبڵاندا، بە ئەندازەیەک خۆت ماندوو دەکەی، خەڵکی بە بیست ڕۆبڵیش ئەو کارەی تۆ ناکەن. پیاو کەتۆ بەوحاڵەوە دەبینێت، پێکەنین دەیگرێت.

بۆ ئاغام ڕوونکردەوە کەئەگەر بەم کارەی من یەک ڕۆبڵت بۆ بگەڕێتەوە، بەڵام لە سۆنگەی چاودێری نەکردنی کرێکارەکانەوە دە ڕۆبڵ و زیاتریش زەرەر دەکەیت. بەڵام ئەو گومانی وابوو کە دەمەوێ هەڵی بخەڵەتێنم و وەکو کەسێکی شارەزا چاوێکی دادەگرت وبەرسقی دەدامەوە:

- هەوڵ مەدە بمخەڵەتێنی!

ئیدی دڵنیابووم لێم بە گومانە و وا وێنادەکات شەریکە دزی کرێکارەکانم. دڵم بەحاڵی دەسووتا، بەڵام هیچ کاتێک تووڕە نەدەبووم. ئەمە کارێکی ئاسایی بوو: هەموو خەڵکەکە دز بوون، کەس لە دزی نەدەپرینگایەوە، تەنانەت ئاغاشم، کۆی لە دزینی ماڵی خەڵکی نەدەکردەوە.

بۆ نموونە وەختایەک لە کامپەکە تەواو دەبوو، سەرێکی دووکانەکانی دەدا تا بزانێ پێویستیان بە چ نۆژەنکردنەوەیەک هەیە، زۆرجار چاوی بە هەندێ شتی لەبیرکراو وبەجێماو دەکەوت وەکو: سەماوەر و ئامان و قۆری و مقەست و سەندووقێن پڕ لە کەل وپەل بەمنی دەگوت:

- ئەمانە بکە بە لیستێک و بیانبە بۆ عەمارەکە!

پاشان، هەرچیەکی لەوانە پێویست بوایە، بۆماڵی دەبردەوە و داوای لێدەکردم لیستێکی تازەیان پێ دروست بکەم.

من یەک لەباری خۆم تەماحم لە هیچ شتێک نەبوو، تەنانەت تەماحم لە کتێبیشدا نەبوو. کتێبخانەکەم بریتی بوو لە کتێبێکی بچووکی بیرانجیە وکۆمەڵە شیعرێکی هاینە. حەزم دەکرد شیعرەکانی پوشکین بکرم، بەلام تاقە کتێبفرۆشەکەی شار کە پیرەمێرێکی خلّەفاو بوو، داوای نرخێکی زۆری دەکرد. بەڵام کەم و زۆر تەماحم لەو موبێلە و مافوور و ئاوێنە و شتانە نەبوو، کەلە شوقەکەی ئاغاما بە نارێک وپێکی کەڵەکە بووبوون. بەڕاستی قەوارە و بۆن و ڕەنگە دزێوەکانیان، ئەعسابی نارەحەت دەکردم. بەڕاستی زۆرم ڕق لە ژوورەکانی ئاغام بوو کە پڕبوون لە شتی تووڕەهات و زیادە، زۆرم پێناخۆش بوو کە ئاغام شتی خەڵکی دێنا و، لەسەر ئەوشتە بێکەڵک و زیادانەی ماڵەوە کەڵەکەی دەکردن. خۆ شوقەکەی شاژنە مارگۆش زۆر قەرەباڵغ بوو، پڕبوو لە کەل وپەل، بەڵام شتەکانی ئەو بەلای کەمەوە جوان بوون.

ژیانم بەگشتی، بێ سەروبەر و گەوجانە دەهاتە بەرچاو، پڕبوو لە گەوجاتی. بۆنموونە کە هەوا کەمێک خۆشبایە، ئێمە دەستمان بە نۆژەنکردنەوەی دووکانەکان دەکرد، بەڵام زۆری پێنەدەچوو لە بەهارا ڕووبارەکە هەڵدەستا و دووکانەکان پڕ دەبوون لە ئاو وپارکێتەکانیان هەڵدەوەشایەوەو ئاو دەیبردن و، دەرگاکانیان دەئاوسا. کە لافاوەکە دەنیشتەوە کۆڵەکە دارینەکان بۆگەنیان دەکرد. ئیدی ئەم بویەرە بە درێژایی دە ساڵان، هەموو ساڵێک دووبارە دەبووەوەو زەرەرێکی زۆر بەر خەڵکی دەکەوت، کەس نەبوو، بیر لە چارەسەرێک بکاتەوە و پێش بەم لافاوە بگرێت. سەبارەت بەو کەشتی و بەلەمە بچووکانەی کە هەموو ساڵێک سەهۆڵبەندانی زستان غافڵگیری دەکردن و تێکی دەشکاندن، هەمان تاس و هەمان حەمام بوو، بەلەمەکان دەشکان، خەڵکی دووبارە دروستیان دەکردنەوەو هەمدیس لە وەرزی زستانا دەشکانەوە، ئیدی ئەم خولانەوە بێهودەیەی خەڵکەکەم لەم بازنە بۆشەدا زۆر لەبەر گران بوو! وەختایەک هۆی ئەمەم لە ئوسیپ پرسی، پێم پێکەنی و گوتی:

- تەمەشای ئەم قەلەڕەشە بکەن چۆن دەقرێنێت! تۆ هەقت چیە؟ ئەم کارانە چ زیانێکیان بۆتۆ هەیە؟ کەی ئەمە خەمی تۆیە؟

ئەوجا، بێئەوەی پرشنگی تەوسامێزی چاوە شینەکانی دابمرکێتەوە، چاوی لە چاو هاوتەمەنەکانی خۆیا، زۆر ساف و گەش بوون، بە ڕاوێژێکی کەمێک جدیتر گوتی:

- تۆ زۆر ئاقڵیکە ئەم شتانە سەرنجت ڕادەکێشن! هەرچەندە ئەمە بۆ ئێستا هیچ سوودێکی بۆت نییە، بەڵام لەگینە ڕۆژێ لە ڕۆژان بە کەڵکت بێت. خراپ نییە پیاو سەروکاری دەگەڵ ئەقڵدا هەبێت. زۆر شتی دی هەیە پێویستە سەرنجت ڕابکێشیت..

ئیدی کەوتە گێڕانەوەی دیاردە باوەکانی ناو خەڵکی:

- تۆ گوێ لە سکاڵا وگلەیی خەڵکی بگرە، خەڵکانێک هەن گلەیی دەکەن: " ئێمە زەوی وزارمان زۆر کەمە، لە نرخی نەبوودایە " لەوکاتەدا کە گلەیی دەکەن ڤولگا هەڵدەستێ و هەموو زەویەکان دەکاتە ژێرەوە. یان گلەیی دیکەی خەڵکی ئەمەیە: " ئاوی ڤولگا هەستاوە! لافاوی بەهار و بارانی هاوین کەندان چێدەکات و ڤولگا دووبارە زەوییەکان نقوم دەکات!

ئوسیپ، بێ لایەنانە ئەو دیاردانەی دەژمارد، جۆرە غرووڕێک لە قسەکانیا پەنهان بوو، وەکو بڵێی بەخۆی دەنازی کە ئەو شتانەی دەزانی. لەسەری ڕۆیی:- شتێکی دیکەش هەیە کە شەواتە!

لەم ڕووەشەوە هاوڕەئی ئەو بووم، دەمزانی هەموو هاوینێک بەشێ لە جەنگەڵ و بێشەکانی کەنارەکانی ڤولگا ئاگریان دەگرت. لەمانگی حەوت بە دواوە دووکەڵێکی زەردباوی چڕ بەری ئاسمانی دەگرت و دنیای لێڵ دەکرد.

ئوسیپ لەسەری دەڕوات:

- بێشە و جەنگەڵەکان، هەرنەیسە، هی دەوڵەتن، یان هی دەوڵەمەند و موڵکدارەکانن. جووتیاران لێرەواریان نییە. ئەگەر شارەکانیش بسووتێن زۆر گرینگ نییە، مەکۆ ومەڵبەندی دەوڵەمەندانن، خەمی من و تۆ نین. بەڵام تۆ گوند و شارە دێیەکان وەربگرە، هەر هاوینێک چەند گوند و دێ دەسووتێن! بەلای کەمەوە سەد گوند دەسووتێ؟ ئەمە زیانێکی یەجگار گەورە!

نەرمە پێکەنینێکی بۆ دەکات و دەڵێت:

- ئێمە ئازارمان هەیە بەڵام ئاوەزمان نییە! من وتۆ ئەوە دەزانین کە ماڵداری و کاروکاسبی ئەو خەڵکە بۆ خۆیان نییە، بەڵکو بۆ ئاگر و ئاوە، کردەی ئەوان و بردەی ئاگر وئاوە!

بەبێزارییەوە پرسیم:- باشە تۆ بۆ پێدەکەنیت؟

- بۆ پێنەکەنم؟ ئاگر بە ڕوندکان نایەتە ڤەمراندن..

دڵنیابووم، ئەم پیرەمێردە قۆزە، ئاقڵترین کەس بوو کە تا ئیستا تووشی بووبووم. بەڵام تا ئێستا پەیم بەوە نەبردبوو کە حەزی لە چییە یان ڕقی لە چییە.

لەکاتێکا لەو شتانەم دەپرسی، زیاتر گیانی کونجکاوی لەلا وروژاندم و لەسەری ڕۆیی:

- تۆ تەمەشای ئەو خەڵکە بکە، بزانە چ وزەیەکی وێرانکەریان تیایە! بۆ نموونە ئاغات وەربگرە، بزانە چۆن هێز وتوانای تۆ تالان دەکات. یان تەمەشای ئەو ئاسیوە بکە کە ڤودکا پێتی

دەگەیەنێ، کورم دەوێ بتوانێ ئەو ئاسیوانە بژمێرێت – لەوە زیاترن کە بێنە ژماردن. ئەگەر کوختەیەک بسووتێ، دەتوانی یەکێکی دیکە لە جیاتی دروست بکەیتەوە، بەڵام ئەگەر مرۆڤێک بڕوخێت وهەرەس بێنێت، هەرگیز دروست ناکرێتەوە. ئەردالیون یان گریگۆری بە نموونە وەربگرە. تەمەشا چۆن لە دووکەڵا نقووم بووە. گریگۆری، پیاوێکی بە ئاوەز نییە بەڵام پیاوێکە سەررێژ لە سۆز! وەکو چۆن کۆمایەک پووش گڕ دەگرێ و کڵپە دەکات، بەو ئاوایە گڕ وکڵپەی لێبەرز دەبێتەوە. ژنان وەکو چۆن کرم لە جەستەیەک دەوروکێن، بەوئاوایە بەسەریا دادەبارن و تێی دەوروکێن.

من لەڕووی لاپرەسەنی و فزوڵیەتەوە، نەک لەڕووی زیز بوونەوە لێم پرسی:- باشە بۆچی هەر قسەیەکت بۆ دەکەم، بۆ ئاغامی دەگێڕیتەوە؟

ئەم پرسیارە، بەهیچ جۆرێ ئیحراجی نەکرد، زۆر بە شێنەیی بەرسڤی دامەوە:

- تا لەبیرە شەڕانیەکانت ئاگاداربێ. تا ئامۆژگاریت بکات. ئەگەر ئەو ئامۆژگاریت نەکا، کێ ئامۆژگاریت بکات؟ من بەمەبەستی شۆڤاری و دوو زمانی قسەکانتی بۆ ناگێڕمەوە. باوەڕ بکە لەبەر خۆتمە، تۆ کوڕێکی کەودەن و بێ ئاوەز نیت، بەڵام هیچ شەیتانێک نازانێت چیت لە بیر و خەیاڵدایە. باوەڕ بکە ئەگەر شتێک بدزیت، خەبەرت لێنادەم، ئەگەر لەگەڵ کچاندا دەربچیت قسە ناکەم، ئەگەر بخۆیتەوە و سەرخۆش ببیت هیچ ناڵێم. بەڵام دڵنیابە، هەموو ئەو بیروخەیالانەی لە زەینتایە بۆ دەگێڕمەوە.

- کەواتە لە ئێستا بەدواوە قسەت بۆ ناکەم!

کەمێک بێدەنگ بوو، لەکەیەکی ڕەش بەناو لەپییەوە بوو، سڕی و ئەوجا نیگایەکی باوکانەی کردم، سەرێکی لەقاند وگوتی:

- وانییە، درۆ دەکەیت. جگەلە من کێت هەیە قسەی بۆ بکەی؟ هیچ کەسێک.. بۆیە ناچاری هەموو قسەیەکم بۆ بکەیت..

لەوساتەدا " ئوسیپ "م وەکو یاکوفی توونچی هاتە بەرچاو، هەرچەندە ئوسیپ، لەو پاک و خاوێنتر بوو، بەڵام وەکو ئەو گوێی بە هیچ کەس و هیچ شتێک نەدەدا.

هەندێجار، پیوتر فاسیلیف و هەندێجاری دی پیوتری عەرەبانچی وەبیر دێنامەوە، هەندێ جاری دی پێدەچوو هەندێک خاڵی هاوبەش لەنێوان ئەو وباپیرما هەبێت – ئیدی لەم ڕووەوە یان لەو ڕووەوە لەهەموو ئەو پیرەمێرانە دەچوو کەتا ئێستا ناسی بوومن. هەرهەموویان لەو پیرەمێرانە بوون کەتا ڕادەیەکی زۆر مایەی سەرنج بوون، کەچی من هەستم دەکرد ژیان لەگەڵ ئەوانەدا زۆر دژوار و قێزەونە. لەوەدەچوو بە ئامۆژگاریە مۆراڵیە زۆر و زەبەندەکانیان، وەکو خۆرە بدەنە ڕۆحت و دڵت بخۆن. باشە ئۆسیپ پیاوێکی باش بوو؟ نەخێر. شەڕانی بوو؟ نەخێر. پیاوێکی بە

ئاوەز بوو، ئەمەم بە ڕوونی تیا دەبینی. سەرم لە بادانەوە زەینییە سەیرەکانی دەسوڕما، گەییمە ئەو قەناعەتەی کە باندۆری شێوازی بیرکردنەوەی لەسەر من کەمە، لە ئەنجاما، هەستم دەکرد ڕقم لێیەتی، خۆشم ناوێ..

ئیدی جۆرە هزرینێکی ڕەشبینانە لە ناخما دەجۆشا:

"خەڵکی بەیەکدی نامۆن، وێڕای مجامەلە و پێکەنینی دۆستانە، هەرهەموویان نامۆن بە دنیا و خەڵکی دنیا. پێدەچێ شتاقیان داوی خۆشەویستی بە ئەرز وخاکیانەوە نەبەستێ. تەنیا نەنکم ژیان و خەڵک و هەموو شتێکی سەر ڕووی زەوی ڕاستگۆیانە خۆش دەویست. نەنکم و، شاژنە مارگۆ. "

هەندێجار ئەم بیرانە و بیرێن هاوشێوەی ئەمانە وەکو پەڵە هەورێکی تاریک کەڵەکە دەبن و ژیان خەفە وخەمناک دەکەن، بەڵام ئەڵتەرناتیفی ئەم ژیانە کامەیە؟ چۆن فریای خۆم بکەوم، ڕوو بکەمە کوێ، دەردی دڵم بەکێ بێژم؟ جگەلە ئوسیپ کەسی دیکەم شک نەدەبرد، زیاتر و زیاتر پەنام بۆ دەبرد.

ئیدی بە ڕواڵەت زۆر بەبایەخەوە گوێی لە وڕینە گەرم وگوڕەکانم دەگرت، بۆ ئەوەی بچێتە بنج و بناوانی ئەندێشە پەنهانەکانم، بە پرسیاران دایدەگرتمەوەو پاش ئەنجامگیرییەکانی خۆی، بە هێمنی دەیگوت:

- دار کرۆک، تەیرێکی سرکە، بەڵام ترسناک نییە، کەس لێی ناترسێت. من دڵسۆزانە ئامۆژگاریت دەکەم کەتا تەمەنی باڵق بوون بچیە دێر، تۆ کەسێکی دەماوەری، بە ئاسانی دەرەقەتی وەعزخوانی دێیت. ئەم کارە سوکنایی بە دڵت دەبەخشێت و ڕەنگە پارەیەکیشت دەست بکەوێ، پڕ بەدڵ، دڵسۆزانە حەز دەکەم ئەم کارە بکەیت، تۆبۆ کاروباری ئەم دنیایە نەخوڵقاوی، دەترسم دەرەقەتی گێرمە و کێشەکانی ئەم دنیایە نەیەیت..

من بەهیچ جۆرێ حەزم نەدەکرد بچمە دێر، بەڵام هەستم دەکرد، لە ونگەی ژیانا سەرگەردان بووم. لە دەروویەک دەگەڕام کە دەرباز ببم. ژیان لەبەرچاوم وەک بێشەیەکی وەرزی پاییز دەچوو، کە دوا قارچکیان کۆکردبێتەوەو ئومێدی هیچی تری لێ نەکرێت.

من ڤودگام نەدەخواردەوە، دوای ئافرەتان نەدەکەوتم، لەجیاتی ئەوشتانە خووم دابووە کتێبان، تا زیاتر کتێبانم دەخوێندەوە زیاتر بێهودەیی ژیانی بۆش وبەتاڵ و بێ ئامانجی زۆربەی خەڵکیم بۆ بەدیاردەکەوت، ئەو ژیانەی کەمن بە هیچ جۆرێ پێی ڕازی نەبووم. لە تەمەنی پازدە ساڵیدا بە ئەندازەی پیرەمێردێک بیرم دەکردەوە. هەرچیەکم خوێندبووەوە، هەرچیەکم بینی بوو، هەرچیەکم بیستبوو، هەرهەموویم لە مێشکی خۆما کەڵەکە کردبوو، مێشک و زەینم لە عەمارێکی تاریک دەچوو کە پڕ بێ لە دار و شتی جۆراوجۆر، هەرچیم دەکرد نەمدەتوانی پۆلێنیان بکەم و جیایان بکەمەوە.

ئیدی ئەم بیروبۆچوونانە، وەکو چۆن ئاو کەشتیەکی شکاو دێنێ و دەبات، بەو ئاوایە جۆلانەی پێدەکردم..

من نەگبەتی، سکالا، نەخۆشی خەڵکم زۆر بەلاوە ناخۆش بوو، هەر دیمەنێکی هۆڤیانەی وەکو خوێنڕێژی، شەقاوەگەری، قەرقەشە وشەڕە دەم، دەهری دەکردم، دەیکردم بە حەیوانێکی دڕندەی ئەوتۆ کە دەمویست پەلاماری هەر کەسێک بدەم کە بکەوێتە دەستم و تێروپڕی بکوتم، کە پاشان لەم کارەی خۆم تەریق دەبوومەوە، هەندێجار ئارەزووی لێدانی کەسێکی زاڵم بەجۆرێ بەسەرما زاڵ دەبوو، بە خوت وخۆڕایی بەگژ ئەم وئەودا دەچووم، ئێستاش کە ئەو حاڵەتانەم بیر دەکەونەوە، لە شەرمان هەموو گیانم وەسەرئاو دەکەوێت.

دووکەس لەمندا هەبوون، یەکێکیان گۆساخی و هەرزەیی و هەموو لایەنە دزێو وکرێتەکانی ژیانی جەڕباندبوو، ئیدی ڕۆتینیەتی ژیانی ترسناک وای لێکردبوو لەهەموو شتێک بە گومان بێ و بەوپەڕی نائومێدی بڕوانێتە هەم خەڵکی و هەم خۆی. ئەم کەسە ئارەزوومەندی ژیانێکی ئارامی گۆشەگیری دوور لەشاران و لەخەڵکی بوو. خەونی بە سەفەرێکەوە دەبینی کە تەنیا کتێبان لەگەڵ خۆیدا ببات، سەفەری وڵاتی فارس بکات، یان بچێتە خەڵوەتەوەو لە دێرێکا بگیرسێتەوە. یان لە کوختەیەکی ناو لێرەوارێکدابگیرسێتەوە یان لە کابینەی پاسەوانێکی هێڵی ئاسندا بحەوێتەوە یان لە قەراخ و دەوروبەری شارا ببێت بە حەس حەس. چەند خەڵکی لە دەوربەری ئەودا کەم بوایەن و لە بەشەران دووربایە بۆ ئەو باشتر بوو.

کەسەکەی دووەمی ناخم، ڕێک پێچەوانەی کەسی یەکەم بوو، بە ڕوحی پیرۆزی کتێبان غوسڵی تەعمید کرابوو. ئەویش وەکو کەسی یەکەم باوەڕی بە باڵادەستی زاڵمی و سەختی ژیان هەبوو، دڵنیابوو کە زوڵم و جەوری ژیان دەتوانێ بە ئاسانی سەری بپەڕێنێ یان بیخاتە ژێر پێوە، بەڵام بە پێچەوانەی کەسی یەکەمەوە کۆڵی نەدەدا، هەموو هێز وتوانای خۆی دەخستەگەڕ کە بەرگری لەخۆی بکات، قەبووڵی نەدەکرد دڵ و ڕۆحی بخاتە خزمەتی ڕیسواییەکانەوە. ددانی چێر دەکردەوە، کۆڵە مستی دەگوشی، ئامادەی هەموو شەڕ و گەنگەشەیەک بوو. ئاسوودەیی و خۆشەویستی خۆی لە کارکردنا دەبینی، ئیدی وەکو قارەمانی ناو ڕۆمانە فەرەنسیە سوارچاکیەکان، شمشێری لە خۆی دەبەست ولەگەڵ کەمترین، هەڵچوون و تووڕەبووندا، هەڵیدەکێشا وبەکاری دەبرد..

لەم سەروبەندەدا، دژمنایەتیەکی توندم لەگەڵ دەرگاوانی کابارەیەکی شەقامی مالا بوکروفسکایا دا هەبوو. یەکەمجار کە دیتم و ناسیم بەیانییەک بوو کە دەچووم بۆسەر ئیش بۆ کامپەکە، سەیرم کرد ڕاکێش ڕاکێش ئافرەتێکی سەرخۆشی لە عەرەبانەیەکدا کەلەبەر دەرگای کامپەکە وەستابوو، دێنایە خوارێ. ئەم ئافرەتە یەکێک بوو لە مشتەریانی کابارەکەی ئەو، هەردوو لاقی ئافرەتەکەی گرتبوو، ڕایدەکێشا، دەیویست بیهێنێتە خوارەوە، گۆرەویەکانی داکەندرا بوو، تەنوورەکەی هەڵدرابووەوە و تا ناوقەدی بەدەرەوە بوو. ئەم پیاوە بێ تەربێتە، هەر جنێوێکی بەدەما هاتبا بەو ئافرەتە بێنەوایەی دەدا وتف بارانی دەکرد. ئافرەتی داماو، بە

قژی پەرێشان ودەمی داچەقیو وباسکی ڕووت وخاوەوە، بەرەبەرە لەناو گالیسکەکەوە دادەخزی. هەوەڵجار پشتی، دوایی سەری کەوت بەسەر کورسی عەرەبانەکەدا، ئەوجا داخزایە سەر ڕکێفی عەرەبانەکە، ئەنجام کابرای دەرگاوان دەڵەکی دا وجەستەی شینەوەبووی ژنەی تاین، بە دەما کەوتە سەر شۆستەکە وغل بووەوە.

کابرای عەرەبانچی، کە نەجاتی بوو، قامچییەکی خێواندە پشتی ئەسپەکەی وبۆی دەرچوو. ئەوجا کابرای دەرگاوان وەکو چۆن ولاخێک لە عەرەبانەیەک دەبەسترێ، بەوئاوایە، خۆی بەنێوان هەردوو لنگی ژنەی داماوا کرد، لە هەردوو لاقی نەوی و بەسەر شۆستەکەدا کەوتە ڕاکێشانی. کە ئەو دیمەنەم بینی بەجارێ شێت و شبر بووم، بە هەشتاو بەرەولای ئەو چووم، ڕێک لەم کاتەدا، خۆم و شانسم، ئەو تەرازووەی پێم بوو، لەدەستم کەوت، ئەم ڕێکەوتە من و دەرگاوانەکەی لە بەلایەکی گەورە ڕزگار کرد. بەهەرحاڵ بە هەشتاو بۆ کابرای دەرگاوان چووم، دام بە عاردیدا، کەوتە ئەودیو شۆستەکەوە. بێئەوەی گوێ بەو بدەم، بەرەو خانووەکە چووم، بەتووندی لە زەنگی دەرگام دا، دەرگا کرایەوە، چەند ڕوخسارێکی ناحەز هاتنە بەر دەرگا، من هەندێ قسەی هەلەق ومەلەق و نامەفهوومم کرد، پێدەچوو بە شێتم بزانن. ئیدی گەڕامەوە، ئەو ئەوزارەم، کەلە دەستم کەوتبوو، دۆزییەوە وملی ڕێگای خۆم گرت. کە بەرەو ڕوبارەکە بەڕێوەبووم، تووشی هەمان عەرەبانچی بوومەوە. هەر لەسەر عەرەبانەکەوە هاواریکرد: - ئافەرین، دەستخۆش، باشت تەمێ کرد!

هێشتا تووڕەییم نەنیشتبووەوە، یەکسەر بەڕووی کابرای عەرەبانچیا هەڵشاخیم کەبۆچی هێشتوویەتی یارۆی دەرگاوان بەو شێوازە نەنگینە مامەڵە دەگەڵ ئەو ئافرەتەدا بکات.

زۆر بەهێمنی و بگرە بە جۆرە تەوسێکیەوە بەرسڤی دایەوە:

- من هەقم چییە بەسەرەوە. ئاغایان خستیانە ناو گالیسکەکەوە و کرێی تا ئێرەیان دامێ، ئیدی هەقم چییە چۆن ڕەفتاری دەگەڵ دەکەن یان نا؟ گرینگ کرێکەمە، من کرێی خۆم وەرگرتووە و تەواو.

- باشە ئەگەر بیانکوشتبایە؟!

وەکو یەکێک بە کوشتنی ژنانی سۆزانی و سەرخۆشان ڕاهاتبێ گوتی:- کوشتنی ئەو جۆرە ئافرەتانە ئاسان نییە.

لەو بویەرە بەدواوە، تەقریبەن هەموو بەیانییەک کابرای دەرگاوانم دەبینی، کەلە شەقامەکە دەپەڕیمەوە دەمبینی، یان شۆستەکەی گسک دەدا یان لەسەر پلیکانەکە دادەنیشت وەکو ئەوەی چاوەڕوانی من بکات. کە لێی نزیک دەبوومەوە لەجێی خۆی هەڵدەستا، قۆڵی لێ هەڵدەماڵی و بە هەڕەشەوە دەیگوت: - دەم وقەپۆزت ورد وخاش دەکەم ها!

ئەم پیاوە لە چل ساڵان زیاتر بوو، کورتەباڵا و ورگن بوو، ورگی لە ورگی ژنی دووگیان دەچوو، لاقی کورت و خواربوون. لەو بەر دەرگایە دەوەستا بەمن پێدەکەنی. لوتف ومەحەبەت و میرەبانی بە نیگایەوە دیار بوو. ئەهلی شەڕ و دەعوا نەبوو. باسکەکانی لە باسکەکانی من کورتتر بوون. دوای یەک دوو هێرش و پەلامار کۆڵی دەدا و ڕادەست دەبوو، هانکە هانکی پێدەکەوت و دەیگوت: - ڕاوەستە بۆم پشیلە کێوی بزانە چیت بەسەر دێنم!

من زوو لەم قەرقەشە بێ مانایانە بێزار بووم و پێمگوت:

- گوێ بگرە قەل پیاو. یەخەم لە یەخە بکەوە، باشە؟

بەجۆرە گلەییەکەوە گوتی: - خەتای خۆتە، بۆ داکۆکی لە خەڵکی دەکەیت؟

لێم پرسی:- بۆچی ئەو ڕۆژە ئەو ژنە بێنەوایەت بەوجۆرە ڕادەکێشا؟

- جا تۆ هەقت چییە؟ بەزەییت پێیدا دێتەوە؟

- بێگومان.

کەمێک بێدەنگ بوو، کەفی لالغاوەکانی سڕی و ئەوجا پرسی:

- بەزەییت بە پشیلانیشدا دێتەوە؟

- بەڵێ، دڵم بە حاڵی پشیلانش دەسووتێ.

یەکسەر گوتی:

- تۆ کەسێکی کەودەن و درۆزن و بەڕەڵڵایت، بۆم بوەستە، نەمرم فێرت دەکەم چۆن بژیت!

ناچاربووم بەو ڕێگایەدا بڕۆم بۆسەر ئیشەکەم، کورت ترین ڕێگا بوو. بەڵام بۆ ئەوەی تووشی نەبم، بەیانیان زۆر زوو لەماڵەوە بەڕێ دەکەوتم. دوو سێ ڕۆژ بە سەلامەتی بووری، بەڵام دووبارە سەر وسەکوتی پەیدا بووەوە، لە دوورەوە دیتم لەسەر پلیکانەکە ڕۆنیشتبوو، پشیلەیەکی قاوەیی لە باوەشا بوو و نەوازشی دەکرد. هەرکە گەییمە دوو شەقاوی ئەو هەستایە سەر پێیان، هەردوو پاشووی پشیلەکەی گرت و تا هێز لە بازوویدا بوو، سەری پشیلەکەی کێشا بە دیوارە بەردینەکەی تەنیشتیا و خوێن فیچکەی کرد و بە جلەکانما پرژا. ئەوجا پشیلەکەی هەڵدایە بەرپێی من، بە هەشتاو خۆی گەیاندە بەر دەرگای خانووەکە و بە تەشەرەوە گوتی:

- باشە؟ بە دڵتە؟!

چ بکەم؟ یەکسەر، بەبێ هیچ قسەیەک ئامبازی بووم، ئیدی وەکو دوو سەگ، لەناو حەوشەکەدا تێک بەربووین و یەکمان دەگەوزاند، بیرازێکی چاکم کرد، دوای ئەوەی ماندوو بووم، لەسەری لاکەوتم و چەند هەنگاوێک دوورتر لەسەر سەوزە گیایەکە ڕۆنیشتم، بە تۆبزی لێوی خۆم

دەگەست بۆ ئەوەی هاوار نەکەم. کە ئەم بویەرەم وەبیر دێتەوە، موچوڕکەم پێدا دێت و سەرم دەسوڕمێ کە چۆن شێت نەبووم و تاوانێکم نەکرد.

باشە من بۆچی ئەم شتە ناحەز و دزێوانە دەگێڕمەوە؟ بۆیە ئەمە دەکەم تا ئێوەی خوێنەرانی ئازیزم بزانن کە ئەم شتانە زۆر کۆن نین! ئێوە تامەزرۆی ڕووداوێن ترسناکن، لەزەت لە خوێندنەوەی حیکایەتێن ترسناک دەبینن.. بەڵام من زۆر کارەساتی ڕاستەقینەم بەسەر هاتووە، کارەساتی ژیانی ڕۆژانە، پێم وایە مافی ئەوەم هەیە بە گێڕانەوەی ئەوشتانە لەرزتان لێ بێنم و بزانن لەکوێ و چۆن دەژین.

ئێمە هەموومان، ژیانێکی زۆر خراپ وپیس بەسەر دەبەین و کەس نییە بتوانێت نکۆڵی لەوە بکات! من بەدڵ و بەگیان خەڵکیم خۆش دەوێن، حەزناکەم دڵی هیچ مرۆڤێک بڕەنجێنم، بەڵام ناشبێ جڵەو بۆ سۆز شل بکەین و حەقیقەتە پڕ سوێ و بە ئازارەکان، بە وشە و دەستەواژەێن عەوام خەڵەتێن پەردەپۆش بکەین. پێویستە لەگەڵ ژیانا بین، هەرچیەکمان پێدەکرێ لەپێناوی چاکە و بەرزیەتی مرۆڤانیدا بیکەین.

(٢٤)

... ئەوەی لە هەموو شتێک پتر پەستی دەکردم، شێت وشبری دەکردم، بەرخورد وڕەفتاری خەڵکی بوو دەگەڵ ژناندا. خوێندنەوەی کتێبان ئەو قەناعەتەی لا دروست کردبووم، کە ژیان لە ئافرەت جوانتر وبێگەردتری تیانییە. ئەم بۆچوونەم بە هۆی باندۆر وکاریگەری نەنکم و حیکایەتەکانی وی سەبارەت بە پاکیزە و فاسیلیسای فاما و لەڕێگەی ناتالیای جلشۆری کلۆڵ و بەهۆی سەدان هەزار زەردەخەنە و نۆڕینی ژنانەوە، سەرچاوە و دایکانی ژیانەوە، کەبە بوونی خۆیان جوانییان بە ژیان دەبەخشی، لەلا چەسپی. لە بەرهەمەکانی تورکینیف و هاینەدا، شکۆ و گەورەیی ژن، بەرجەستە کرابوو، ئەمە جگەلەوە هەرچیەکم سەبارەت بە ژن و شکۆ و گەورەیی ژن دەزانی، ولە بیرم مابوو خۆم بە قەرزارباری شاژنە مارگۆ دەزانی.

کە ئێواران لە کامپەکە دەگەڕامەوە، زۆرجار لەسەر گردەکەی تەنیشت کۆنە قەڵاکەوە دەوەستام، تەمەشای هەتاوم دەکرد کەچۆن لەودیو قۆلگاوە ئاوا دەبوو، دیمەنێن وەکو ڕوبار و جوێباران بە ئاسمانەوە چێدەبوون، کەچی ڕوبارەکەی سەر زەوی جارێ سووری دەنواند و جارێ ئەرخەوانی. لەو ساتانەدا وام هەستدەکرد کە دنیا وزەوی کەشتییەکی گەورەیە، پڕە لە زندانیان و بەلەمێکی بەهێز بەرەو شوێنێکی نادیاری ڕادەکێشێت. زۆرجار بیرم لە گەورەیی زەوی دەکردەوە. بیرم لەو وڵات و دیار ودەڤەرە دوورە دەستانە دەکردەوە، کەلە کتێباندا شتم دەربارەیان خوێندبووەوە، بیرم لەو خاک وخەڵکانە دەکردەوە کەبە شێوەێن جیاواز لەمە دەژیان، کە نووسینی نووسەرانی بیانی ژیانێکی هێدی تر، خۆشتر وبێ کێشەتری لەم هەرا وهوریا و جەنجاڵەی دەوروبەری منی، دەنواند..

ئیدی ئەمە ترسی دەڕەواندمەوە و ئومێدی ئەوەی لەلا چێدەکردم کە ژیانێکی باشتر هەیە و پیاو دەبێ بیگاتێ.

بەزۆری بیرم لەوە دەکردەوە کە بێژی نەبێژی ڕۆژێ لە ڕۆژان تووشی کەسێکی سادە و بەئاوەز دەبم کە ڕێگەم پێ نیشانبدات و بمخاتەسەر ڕێگەیەکی پاک و ڕوناک.

ڕۆژێک، لە نزیکی دیواری قەلآیەکە لەسەر بارستاییەک ڕۆنیشتبووم، خاڵە "یاکوف "م هات بەسەرا. هەوەڵجار نە هەستم پێکرد و نە یەکسەر ناسیمەوە. هەرچەندە ساڵانێک بوو لەیەک شارۆچکە دەژیاین، بەڵام بە دەگمەن و بەڕێکەوت یەکترمان دەبینی. دەستێکی بە شانما دا و بەدەم زەردەخەنەیەکەوە گوتی: - نامەخوا گەورە بووی!

هەنگێ وەکو دوو کەس کە هیچ خزمایەتیەکیان لەبەینا نەبێت، بەڵام دەمێ بێت یەکدی بناسن، کەوتینە گفت وگۆ. من لە نەنکمەوە زانی بووم کە خاڵە یاکوف دار ونەداری خۆی لە ڕابواردنا دانا بوو، سەرەنجام بووبوو بە یاریدەدەری زندانەوانی، یەکێک لە زندانە کاتیەکانی دەڤەری سیبریا. بەڵام کارەکەی زۆر خراپ بەسەریا دەشکێتەوە. کە زندانەوانەکە نەخۆش دەکەوێت، خاڵە یاکوفم لە شوقەکەی خۆیا ئاهەنگێکی گەورە بۆ زندانیەکان سازدەکات. کە ئەمەی لێ کەشف دەبێت و لەکارەکەی دەر دەکرێت و بەوە تۆمەتبار دەکرێ کە شەوێ زندانیەکانی ئازاد کردووە. هەرچەندە هیچ کەسێک هەڵنەهاتبوو، بەڵام زندانیەکیان دەستگیر کردبوو، کە خەریک بووبوو جانکوشی کڵێسایەک بخنکێنێ، پرس وجۆ وەختێکی زۆری خایاند، بەڵام کارەکە نەگەییە دادگا –ئیدی زندانیەکان و زندانەوانەکان ڕێک کەوتن و خاڵە دڵسافەکەمیان لەو کێشەیە ڕزگار کرد. ئێستا بەتاڵ و حەتاڵ، بێ ئیش و کار دەسووڕێتەوە، کوڕەکەی یارمەتی دەدات، کوڕەکەی لە کۆرسی سروودخوانانی کڵێسای ڕوکافچیکۆدا کە لەو سەروبەندەدا زۆر بەنێوبانگ بوو، کاری دەکرد. خاڵم بە شێوەیەکی سەیر باسی ئەم کوڕەی دەکرد:

- زۆر کوڕێکی سەلار و سەنگینی لێدەرچووە. ئێستا بووە بە سولیست، ئەگەر من شەوانە سەماوەرەکە پێنەکەم، یان جلەکانی بە فلْچە خاوێن نەکەمەوە توورە دەبێت. کوڕێکی پاک و خاوێن و کەشخەیە!

خاڵم زۆر پیر بووبوو، شڕ وشەپڕێو، ڕوخسار داهێزراو، قژە لوولە جوانەکەی تەواو تەنک بووبوو، گوێچکەکانی لە سەری ڕەوی بووبوونەوە، وردە دەماری سوور کەوتبوونە سەر سپێنەی چاوەکانی، گۆنا سافەکانی داچەکی بوون. بە ڕەوانی قسەی دەکرد، بەڵام هەرچەندە ددانەکانی ساغ بوون، جارجار گرێ دەکەوتە قسەکانی.

من بە دیداری خۆشحاڵ بووم. ئێستا لەگەڵ پیاوێکا قسەم دەکرد، کەبە ئارەزووی خۆی ژیابوو، بێ دڵی خۆی نەکردبوو، زۆرشتی بینی بوو، ژیانی جەڕباندبوو. یەکسەر گۆرانیە شاد و بەجۆشەکانی جارانیم بیر کەوتەوە، ئەو قسانەم بیر کەوتنەوە کە بابام دەربارەی ئەو دەیکردن.

بابام دەیگوت:- گۆرانیەکانی خودایی و کردەوەکانی شەیتانین. کە گۆرانی دەچڕێ ئێژی شا داودە، کە کار دەکات دەڵێی ئەبشالومە!

خەڵکی بەڕێزی شار بە بولڤارەکەی بەردەمماندا پیاسەیان دەکرد، خەڵکی هەمەجۆر و شیک پۆش بوون: ئەفسەران، کارمەندانی دەوڵەت، ئافرەتانی خەشیک و نازدار بۆخۆ پیاسە و ڕاوێچکەیان دەکرد. خاڵم پاڵتۆیەکی شڕ و وڕی لەبەر، شەپقەیەکی دڕاوی لەسەر، جووتێ پێڵاوی کۆنی لەپێ بوو، زوو زوو ئاوڕی دەدایەوە و ئەوجا تەمەشای خۆی دەکرد، دەتگوت شەرم لە شڕ وشەپڕێوی جل وبەرگەکەی خۆی دەکات. ئیدی چووین بۆ کافەیەکی گەڕەکی بوچاینسکی، لەنزیکی پەنجەرەیەکەوە دانیشتین کە دەیڕوانیە سەر بازاڕەکە.

- ئەم گۆرانیەی خۆتت لەبیرە:

گەدایەک پانتۆڵەکەی هەڵدەخات

تا وشک ببێتەوە

گەدایەکی دی، لێی دەدزێت..

بەدەم گوتنەوەی وشەکانی ئەو گۆرانیەوە، بۆ یەکەمجار پەیم بە چەمک و مانا تەوسامێزەکەی برد، وام هات بەبیرا کە خاڵم هەرچەندە ڕواڵەتێکی شاد و سادەی هەیە، بەڵام لە ناخا وانییە و کەسێکی دڵڕەشە. لەکاتێکا بەدەم خەیاڵەوە پێکی بۆخۆی تێ دەکرد گوتی:

- با، لەبیرمە. بە ئارەزووی خۆم ژیاوم، بێ دڵی خۆم نەکردووە، لەسەر فشقیاتی خۆم بەردەوام بووم و تا ئێستاش هەر تێر نەبووم. بەڵام ئەو گۆرانیە هی من نەبوو. مامۆستایەکی پەیمانگە نووسیبووی. ئەرێ ناوی چی بوو؟ لەبیرم نەماوە. زۆریش برادەر بووین. ژنی نەبوو، مەیگوساری دەکرد، ڕۆژێکی زستان لە سەرما ڕەق بووەوە. زۆر کەسم لەوانە بینی کە تا مردن دەستبەرداری خواردنەوە نەبوون! ئەوەندە زۆرن لە ژمارە نایەن! تۆش دەخۆیتەوە؟ ناخۆیتەوە. پەلە مەکە. بابات زوو زوو دەبینی؟ بەڕاستی پیاوێکی خراپە، پێدەچێ خڵەفابێ.

یەک دوو قومی خواردەوە، ملی قوت کردەوە، وەخۆ هاتەوە، زمانی کرایەوە و بوژایەوە. باسی زندان و زندانیەکانم لێێ پرسی.

- تۆش بیستووتە؟

تەمەشایەکی دەوروبەری کرد، دەنگی نزم کردەوە وگوتی:

- ڕاستە زندانی بوون، بەڵام من هەقم چییە، خۆ قازی ئەوان نیم. بەڵام ئەوانیش خەڵکانێک بوون وەکو هەر خەڵکێکی دی.. پێمگوتن برادەرینە با دۆستانە پێکڤە بژین، با کەمێک بۆخۆ ڕابوێرین و ئەم گۆرانیەم بۆ گوتن:

براینۆ گۆرانی بڵێین گۆرانی

پێک هەڵدەن، پێک

شێتە ئەوەی خەم دەخوات

شادی و پێکەنین مافی

بێ چەند وچوونی بەشەرە

تەنیا گەوجان ئەمە نازانن.

لەناکاوا پێکەنی، لە پەنجەرەکەوە ڕوانیە کوچەکە کە خەریک بوو لە تاریکی دا غەرق دەبوو. چەند کوشکێکی بچووک هێشتا هەر کراوەبوون، دەستێکی بە سمێڵیا هێنا وگوتی:

- هەڵبەتە زندانیەکان ئەمەیان زۆر پێخۆش بوو، لە کەیفان لە پێستی خۆیانا نەدەهێورین. ئینسان لە زندانا بێتاقەت دەبێت. هەرکاتێ خوێندنەوەی ناوەکانیان تەواو دەبوو، دەهاتن بۆ ماڵەکەی من. ڤودگا و خواردن هەندێجار من دەمکڕی و هەندێجار ئەوان. ژیانێکی خۆشبوو، من حەزم لە گۆرانی و سەمایە، لەنێو زندانیەکاندا هەندێ سترانڤان و سەماکار هەبوون. هەندێکیان پێ بە کۆت و زنجیر بوون. باشە بە کۆت وزنجیرەوە سەما دەکرێ! ئیدی من ڕێگەم دەدان کۆت و بەندەکانیان بکەنەوە. خۆیان ئەوەندە وریا و شارەزا بوون، بەبێئەوەی پێویستیان بە ئاسنگەر ببێت، کۆت وبەندەکانیان دەکردەوە! بەڵام ئەو بانگەشەیەی کە گوایە من بەرەڵڵام دەکردن و دەکەوتنە ناو شار ودزییان دەکرد، درۆیەکی ڕووتە. کەس نییە بتوانێ بە بەڵگەوە ئەوە بسەلمێنێت..

بێدەنگ بوو، لە پەنجەرەکەوە دەیڕوانیە ئەو کاسبکارانەی کەبە تەق وهوڕ دووکانەکانیان دادەخست، وقفڵیان لە دەرابەکانیان دەدا.. ئەوجا چاوێکی لەمن داگرت و بە دەنگێکی نەوی لەسەری ڕۆیی:

- ئەگەر ڕاستت دەوێ، تەنیا یەک کەسیان شەوان دەردەچوو، ئەویش پێی بە کۆت و زنجیر نەبوو. لە دزەکانی نیژنی نوڤگورود بوو. ماشقەیەکی هەبوو، لەنزیکی زندانەکە، لەلای ڕوباری پچورکا! مەسەلەی هەوڵی کوشتنی یارۆی جانکوشەکەش ئەنجامی ئەو هەڵەیە بوو کە وایزانی بوو بابایەکی بازرگان و دەوڵەمەندە. لە تۆفە شەوێکی زستانا ئەو بویەرە ڕووی دابوو، نەهەقی نەبوو، هەموو خەڵکی پاڵتۆی ئەستووریان لەبەر کردبوو، کوڕم دەویست جانکوش و بازرگان لێکدی جیابکاتەوە. ئیدی یارۆی زندانیەکەی لەمەڕ ئێمەش، بە سەهو چووبوو.

کە ئەو دیمەنەم هێنایە بەرچاوی خۆم پێکەنین گرتمی، ئەویش پێکەنی و لەسەری ڕۆیی:

- ئیدی هەموو کەسێک هەڵە دەکات.

لەناکاوا، خاڵم تووڕە بوو. قاپەکەی بەردەمی دایە دواوە، نێوچاوانی تێکنا، جگەرەیەکی پێکرد و بەدەم مینگەوە گوتی:

- ئیدی لە کۆمەڵگەدا دزی هەر هەبووە، هەموو دزاودز کەوتوون. دزی گەورە دزی بچووک دەگرێ، لە زندانی توووند دەکات یان ڕەهەنەی سیبریای دەکات. بەڵام ئەم کارە چ پەیوەندییەکی بەمنەوە هەیە؟ من هەقم چییە بەسەرەوە، چاویان دەرەهات، لە پێیان بکە.. من ڕوحی تایبەتی خۆم هەیە و لە ڕوحی خۆم بەرپرسم.

یەکسەر، کابرا قژنە توونچییەکەی ناو کەشتیەکەم هاتەوە بەرچاو، ئەویش دایمە وشەی " لە پێیان بکە "ی بەسەر دەمەوە بوو. ئەویش ناوی یاکوف بوو.

خاڵم بە نەرمی پرسی:- بیر لەچی دەکەیتەوە؟

- دڵت بەو زندانیانە دەسووتێ؟ خەفەتیان بۆ دەخۆیت؟

- ئاساییە پیاو بەزەیی پێیاندا بێتەوە و خەفەتیان بۆ بخوات. خەڵکی زۆر گەنج و باشیان تیابوو. هەندێجار بەخۆم دەگوت: " تۆ ناکەیتە نینۆکی ئەمیان یان ئەویان، کەچی تۆ ئەمریان پێدەکەیت. " بە ڕاستی خەڵکانێکی شایستە وزیرەک بوون..

کاریگەری وباندۆری ڤودگاکە و وەبیرهاتنەوەی بیرەوەریەکانی، هێنایانەوە سەرحاڵ. هەردوو ئانیشکی نانەسەر قەراخی پەنجەرەکە، سیغارەکەی لەنێو قامکە زەرەکانیا وەرچەرخاند و تەزبێحە یادگارییەکەی زندانەوانەکەی خۆی دەنک دەنک هەڵدەسووڕاند، لەسەری ڕۆیی وگوتی:

- یەکێکم لەلا بوو، خۆزگە گوێت لێدەبوو چۆن قسەی دەکرد! ئەمە چاوێکی کوێر بوو، سەعاتچی بوو، لەسەر قەڵبەزەنی گیرابوو، هەوڵیدا هەڵێت، کابرایەک بوو دەتگوت کلێپەی ئاگرە! خۆزگە گوێت لەدەنگی دەبوو، دەتگوت چریکەی بولبولە، دەیگوت: " بەس ئەوەم تێبگەیەنن کە بۆچی زەڕابخانە بۆی هەیە سکە لێبدات، من بۆم نەبێ ها؟ ئەوەم تێبگەیەنن ". شتاقمان نەماندەتوانی ئەوەی بۆ ڕوون بکەینەوە، تەنانەت منیش کە زندانەوان وپاسەوانیان بووم نەمدەتوانی. یەکێکی دیکەش هەبوو، ئەمە دزێکی مۆسکۆیی زۆر بەنامێ، پاک و خاوێن وهێمن بوو، زۆر بە ئەدەبەوە قسەی دەکرد. دەیگوت: من لەگەڵ ئەوەدا نیم، مرۆڤ تا ڕادەی مەرگ کار بکەن. بۆ نموونە من خۆم کارم دەکرد، زۆر کارم دەکرد، ئەوجا دوو پێکم دەخواردەوە، پارەیەکی کەمم لە قومارا دەدۆڕاند و هەندێک پارەم دەدایە ژنێکی دۆستم و ئەوجا دەکەوتمە سەر ساجی عەلی، تینوو وبرسی دەبوایە سەرلەنوێ شان بدەمەوە بەرکار. دەیگوت: " نا، من جارێکی دی ئەو گەمەیە دووبارە ناکەمەوە! "

یاکوف، خۆی بەسەر مێزەکەوە دانەواندبوو، بەجۆرێ توورە بووبوو، دەم وچاوی سوور بووبووەوە، بەڕادەیەک هەڵچووبوو، گوێچکە تەنکەکانی دەلەرینەوە، لەسەر قسەکەی ڕۆیی:

- ئەوانە، کوڕی خۆم، کەر نین. ئەوانە لە ژیان تێگەیشتوون. بەهەرحاڵ، با واز لەوانە بێنین! بۆ نموونە من چۆن ژیاوم؟ کە بیر لە ژیانی خۆ دەکەمەوە تەریق دەبمەوە. هەمیشە بە ترسەوە ژیاوم، جارێ لەترسی باوکم کە هەمیشە هاواری بەسەرا دەکردم، ئەمە مەکە، ئەوە بکە، جارێ

لە ترسی بۆڵەبۆڵی ژنەکەم کە ئەمە بکە ئەوە مەکە، خۆمیش لە پێناوی پارەدا زیرەم بەخۆم کردبوو. ژیانی من بەو ئاوایە بووری و حاڵی حازر تەمەنم کەوتووەتە لێژی و، بووم بە بار بەسەر کوڕەکەمەوە، ئەو دەمژینێ. بۆ ئەمە بشارمەوە؟ حاڵی حازر نۆکەری کورەکەمم، من بەگوێی دەکەم و وەکو ئاغایەکی تەواو بەسەرما دەبۆڵێنێت، ڕاستە بە " باوکە " بانگم دەکات، بەڵام لە گوێی منا وەکو ئەوەیە پێم بڵێ " خولام "! ئایا من بۆ ئەمە دروست بووم؟ یانی من ئەم هەموو ڕەنجەم بۆ ئەمە کێشاوە کەلەلای کوڕەکەم ببم بە خزمەتکار؟ ئاخر من چ خێرو خۆشیەکم لە ژیان بینیوە؟

قسەکانیم زۆر لەلا گرینگ نەبوون، هەر لەخۆوە، بێئەوەی بیر لە وەڵامدانەوە بکەمەوە گوتم:

- منیش وام، نازانم چۆن بژیم.. ڕۆژم بە چ ڕۆژگارێک دەگات..

پێکەنی:- چما کەس دەزانێت؟ لە ژیانما کەسێکم نەبینیوە ئەوە بزانێت! خەڵکی خوویان بە ژیانەوە گرتووە، ژیانیان لەلا بووە بە عادەت و خوو، لێی ڕاهاتوون..

جارێکی دی تووڕەیی، بەسەر دەنگیا زاڵ بوو:

- لە زندانا، گەنجێکی خەڵکی ئەربیل هەبوو، ئەمە بەهۆی دەستدرێژی سێکسی و زەوتکردنەوە دەستگیر کرابوو، لە بنەماڵەیەکی خانەدان بوو، سەماکارێکی بێ وێنە بوو، گۆرانیەکی هەبوو بەنێوی ڤانکا، هەمووان حەزیان لێدەکرد:

ڤانکا وێڵ و سەرگەردان

لە گۆڕستانێکا دەسووڕایەوە

پەست و خەمگین

بەتاقی تەنیا

ڤانکا، چیتە چما

لەم ناوە دەسووڕێیتەوە

بەسەر تەرمی

خەڵکیدا دەگەڕێی؟

هەرچەند بیرم دەکردەوە، هیچ شتێک لەم گۆرانیەدا نەبوو کە مایەی شادی بێ، بەڵکو حەقیقەت بوو، بەشەر هەر کارێک بکات، ئاقیبەتی هەر گۆڕ و گۆڕستانە! بۆیە کە دەگەمە ئەو قۆناغە، بەلامەوە گرینگ نییە چ زندانی بم چ زندانەوان!

لە قسەکردن ماندوو بوو، پێکەکەی هەڵدا، وەکو چۆلەکەیەک چاوەکانی تروکاند و بەنیگایەکی حەسرەتبارەوە ڕوانیە پەرداخە بەتاڵەکە، ئەوجا جگەرەیەکی پێکرد و تۆپەڵە دووکەڵێک لە دەوری سمێڵی پەنگایەوە.

پیوتری بەنا، کەبە هیچ جۆرێ لە خاڵە یاکوفم نەدەچوو، زۆرجار دەیگوت: " هەر کارێک بکەین و هەر هیوا و ئومێدێکمان هەبێ، دوا چارەنووست هەر کفن و گۆڕە. " منیش زۆرم لەم جۆرە قسانە بیستبوو!

حەزم نەدەکرد هیچ پرسیارێکی دی لە خاڵە یاکوفم بکەم. زۆر دڵم بە حاڵی دەسووتا. خەفەتم بۆی دەخوارد. دەنگی گۆرانیەکانی و ئاوازی گیتارەکەیم وەبیرهاتەوە کە خەم و بێزاری لە دڵی خەمینی گوێگر دەڕەواندەوە. تسیگانوکی شۆخیبازیشم لەبیر نەچووبووەوە، نەخێر، لەبیرم نەچووبووەوە، ئەو کوڕەی کە کەوتە ژێر خاچەکەوەو پان وپلیش بووەوە، کە ڕوانیمە ڕوخساری تووڕەی خاڵم، پڕ بەدڵ حەزم دەکرد لێی بپرسم کە ئاخۆ هیشتا ئەو بویەرەی لەبیر ماوە. بەڵام ئەو پرسیارەم لێی نەکرد.

چاوم بڕییە ئەو دۆڵەی کە ئێستا مژ ودوومانی هەیڤی تەباخ (ئاب) داپپۆشی بوو، لە قووڵایی دۆڵەکەوە بۆنی کاڵەک و سێو بەرز دەبووەوە. گلۆپێن ئەو جادەیەی دەچوو بۆ شار هەڵبوون، هەموو ئەم دیمەنانەم بەلاوە ئاشنا بوون: شووتی ئەو کەشتیە هەڵمینەی کە بۆ ڕبینیسک دەچوو بەرز بووەوە، ئەوجا دەنگی شووتی ئەو کەشتیەی بۆ پرم دەچوو بەرز بووەوە..

خاڵم گوتی:- دەی باشە دەبێ بڕۆم.

لەبەر دەرگای کافەکە دەستی گوشیم و بە سوعبەت و شۆخییەوە گوتی:

- ڕەشبین مەبە، تۆ هێشتا گەنجیت، ڕەشبینی دانە بۆ من، بەڵام ئەمەت لەبیر بێ: " براینۆ گۆرانی بڵێن گۆرانی " دەی بە دوعا، من بۆ کاتدرائیەی ئوسبینسکی دەڕۆم!

لالۆم ڕۆیی، منی بە دوودڵی بەجێهێشت، بە گردەکەدا هەڵگەڕام و هەوەڵجار بەرەو شار ڕۆییم و پاشان بەرەو کێڵگەکان نشێو بوومەوە. مانگ چواردە بوو، هەور بە نزمییەوە بەری ئاسمانی دەگرت و دنیای تاریک دەکرد و سێبەرەکەمی لەسەر ئەرزەکە دەسڕییەوە، بەناو کێڵگەکاندا، بە دەوری شارا سووڕامەوە، گەییمە ڕوباری ڤولگا، لە سەرەولێژگەکەی لای ڕوبارەکەوە، لەسەر سەوزە گیایە تەپ وتۆزاوییەکە پاڵکەوتم، ماوەیەکی زۆر روانیمە ڕوبارەکە، ڕوانیمە مێرگ و مەزرا و دەشت ودەرە کپ و بێدەنگەکەی ئەوبەری ڕوبارەکە. سێبەری هەورەکان بە ئەسپایی بەسەر ڕوبارەکەدا دەڕۆیین، دەتگوت خۆیان لەئاوی ڕوبارەکە شۆردووە و کەلە مێرگ و مەزراکان نزیک دەبوونەوە، خاوێنتر دەیاننواند. هەموو شتێکی دەوروبەرم کڕ وکپ بوو، هەموو شتێک بە نەبەدڵی و لە ناچاریدا دەجووڵا، نەک لە خۆشەویستی ژیان و زەرورەتی جووڵە.

پڕ بەدڵ حەزم دەکرد، سووکێ هەستم و لەسەر ئەرزەکە بکەومە سەمایەکی ئەوتۆ کە هەموو شتێک وخۆیشم لەبیر بکەم، هەموو ئاشقانی شادی و شادمانی، ژین و ژیان، ئەوانەی یەکدی و ژیانیان خۆشدەوێ بێنمە سەما و هەڵپەڕکێ، خۆیان بۆ ژیانێکی پاکتر وجوانتر و بوێرانەتر ئامادە بکەن..

لە دڵی خۆدا گوتم: " ئەگەر فریای خۆ نەکەوم و کارێک نەکەم تیا دەچم. "

زۆرجار، لە ڕۆژانی هەور وهەڵا و گرژ ومۆنی پایزدا، کە هەتاوم بە ئاسمانەوە نەدەبینی، یان هەر هەستم پێنەدەکرد بەناو لێرەوارەکان کەوتووم و ڕێگام گوم کردووە. بەڵام لێبڕاوانە بۆ ڕێگەیەک دەگەڕام کە بمباتەوە سەر ڕێگاکەی خۆم، خۆ ئەگەر ڕێگەم نەدۆزیباوە، ددانم چیڕ دەکردنەوە،ئازایانە بەناو لێرەوارەکەدا ملم دەنا و بەرەوپێش دەچووم، دار و دەوەن و زەلکاو و زۆنگاوانی پڕ خەتەرم دەدایە ژێر پێوە و لەهیچ نەدەترسام. هەموو جارێکیش، بەڕێکەوت دەگەییمەوە سەر ڕاستە ڕێگاکە.

لە پاییزی ئەو ساڵەدا، ڕووم کردە قازان، بەو ئومێدە پەنهانیەی کە بەڵکو لەوێندەر دەرفەت و دەرەتانێک بۆ خوێندن بدۆزمەوە.

١٩١٤

تێبینی:

ڕۆژی چوارشەممە ٢٠٢٠/١٠/٢٨ لە سلێمانی، گەڕەکی چوارچرای نوێ، لە پاچڤەی ئەم بەرهەمە بوومەوە کە بەشێوەیەکی بەراوردکاریانە لەم دوو دەقەی خوارەوە وەرمگێڕاوە.. جا ئەگەر ئەمە بووبێتەهۆی ئەوەی هەندێک دەستەواژە و ڕستە و پەرەگرافی دەقە کوردیەکە لە ڕواڵەت و شێوەدا تەواو لەگەڵ سەرچاوەی یەکەمدا تێکنەکاتەوە ئەوا لەگەڵ سەرچاوەی دووەمدا دێتەوە و دیارە پێچەوانەش پێچەوانەیە. هەڵبەتە بەدڵنیاییەوە پاچڤە کوردییەکە ئەگەر لە هەردوو پاچڤە (عەرەبی و فارسییەکە) باشتر نەبێ، ئەوا هیچی لەوان کەمتر نییە و بێ چەند وچوون ڕووی مەجلیسی دەقانی هەیە..

سەرچاوەکان:

- مكسيم غوركى / المؤلفات المختارة فى ٦ مجلدات، المجلد ٢ ، بين الناس، جامعياتى / ترجمة المحامى سهيل ايوب، دار رادوغا، موسكو/١٩٨٨.

- در جستجوى نان/ ماكسيم گوركى، احمد صادق/ انتشارات نگاه / چاپ اول/ ١٣٨٨، تهران.